

D E F E N S I O
D E C L A R A T I O N I S
C O N V E N T U S
CLERI GALLICANI An. 1682.
DE ECCLESIASTICA POTESTATE

A U C T O R E

ILLUSTRISS. AC REVERENDISS.
D. JACOBO - BENIGNO BOSSUET,

Episcopo Meldensi, cum nonnullis Notis.

T O M U S P R I M U S .

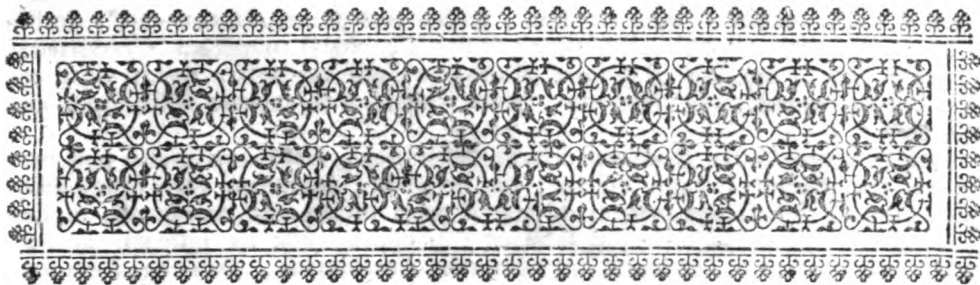

N E A P O L I , M D C C L X X .

EXPENSIS GREGORII P. & MICHAELIS F. STASI

EX TYPOGRAPHIA JOSEPHI DE DOMINICIS

PUBLICA AUCTORITATE, ET PRIVILEGIO.

P R Æ F A T I O.

ILLUSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI JACOBI BENIGNI BOSSUET, Meldensis Episcopi, opus posthumum, *de Ecclesiastica potestate*, a nobis ex authographis codicibus diligenter recognitum, prodit tandem in publicam lucem. Neque nos necesse habemus, id quod solent plerique Editores, & Auctoris & operis laudes artificioso labore conficere. Quippe satis commendatur & Auctor ipso opere, & opus nomine Auctoris, quod nomen recordationem habet omni laude majorem. Quapropter satis habebimus quatuor hæc præfari. Primum dicemus de *Declaratione Cleri Gallicani*, quam Meldensis Episcopus susceperat hoc opere defendendam: deinde exponemus qui & quales fuerint illi Auctores, qui adversus hanc *Declarationem* stylum acuerunt: postea declarabimus scribendi hujus operis consilium D. Benignus BOSSUET quale habuerit, quam ejus formam delineaverit, quamque etiam alteram sequi sibi aliquando proposuerit; de ejus ingenio quoque, & in scribendo, cum moderatione, tum libertate pauca quædam dicturi: denique aperiemus quales extiterint operis edendi nostræ curæ.

Declaratio Conventus Cleri Gallicani an. 1682. nihil affert novi dogmatis, sed hæcenus traditam ab Ecclesia Gallicana & Universitate Parisiensi, de *Ecclesiastica potestate* deque Gallicanis Libertatibus, doctrinam, perspicua brevitate complectitur. Aderant in illo Conventu præcipui Galliarum Antistites, quos inter eminebat Meldensis Episcopus, cui cum omnes eam curam dedulissent, ut ad certa capita Gallicanam de ea quæstione doctrinam revocaret, ille rem sic perfecit, ut nihil cum enucleatius, tum etiam in Gallicanæ doctrinæ adversarios moderatius dici posset. Quapropter Declarationi ad unum omnes assenserunt. Nam suarum Ecclesiarum doctrinam in ea videbant, & expositam vere, & iis verbis temperatam, quæ Gallicanæ doctrinæ adversarios lædere non posse viderentur.

Quippe D. BOSSUET *aures Romanorum teneriores* ne offenderet, abstinerat ab omni censura opinionum Ultramontanarum, & ut eas, si posset, fanaret, stylum suum fecerat quam mollissimum. Sed enim Curia Romana jampridem insensa Gallis (a), qui de *Regalia* aliter statuerant, quam id quod ipsa sentiebat, bellum sibi indici rata, copias cœpit comparare, ut Clero Gallicano, doctrinæ

a 2

ac

(a) Vid. Ep. Auxil. ad Hilar. Arelat. in vit. Hilar. per Honor. Mass. cap. XVII. int. oper. Leon. Mag. Edit. Quæsn. T. I. p. 755.

ac probitatis fama toti Orbi notissimo, quosdam magni nominis Theologos opponeret. Quin etiam, si vera est fama, ipsum Antonium ARNAULD (*) Sorbonicum Doctorem, præmiis corrumpere tentavit, oblata nimirum Cardinalatus dignitate. Sed is non erat ANTONIUS ARNAULD, qui veritatis, quam unice colebat, sui que honoris oblivisceretur, talive lenocinio ad tuendas falsas opiniones adduceretur.

Neque tamen Curia: Romanæ desuere defensores. Nam non multo post prodiit examen Auctorum, qui aut spe, aut ira ducti, præsertim vero opinionibus ipsis, quas ex Scholarum suarum disciplina pueri imberant, omnes una in Declarationem Gallicanam impetum fecerunt; quanquam non iis instructi armis, quibus tanta certamina egebant; quorum tres Antesignani, *Doctrina Lovaniensium* Auctor ANONYMUS, D. DUBOIS Professor Lovaniensis, & Marchio DE SARRETTO (**) prælium primi commiserunt: homines ad dimicandum non modo non satis parati, sed ingenio & scientia prorsus impares, qui, neque qua via adversarium suum rite oppugnarent, cognitum habebant, neque vero etiam quomodo seipfos laceffiti defenderent.

Vix credebatur Episcopus Meldensis, tum Anonymum, tum D. DUBOIS (quoniam Facultas Theologica Lovaniensis doctrinæ laude semper floruerat) esse, ut præ se ferebant, Doctores Lovanienses. Itaque non desperabat fore ut eos Facultas Lovaniensis esse suos negaret. Nam, ut ea omittamus quæ ab istis duobus fuerunt in Clerum Gallicanum proterve & intemperanter dicta, nihil aliud fecit ANONYMUS quam præcorum Lovaniensium sententias, a se parum intellectas, satis confuse colligere, quibus Summorum Pontificum nunc *superioritatem*, nunc *infallibilitatem* tueri se posse confideret. Sed commilito ejus D. DUBOIS, Theologus acer, idemque levis, tam sæpe tamque turpiter allucinatur, ut facile crederes ejus operâ fuisse ab adversario quodam, qui eum rideri vellet, sub ejus nomine confecta, nisi ipse se eorum operum Auctorem profiteretur: neque ANTONIO ARNAULD (***) assentiri non possis eum hominem vocanti, ut *contumeliosum*, ita *ridiculum scriptorem*: UN RIDICULE ET OUTRAGEUX ECRIVAIN. Sed de Marchione DE SARRETTO quid censuimus, qui nihil non iracunde scribat, qui jubeat *comburi* Episcopos Gallicanæ Declarationis Auctores, fautores, approbatores? Quisquis unam aut alteram *Antigraphi* ejus paginam legerit, statim intelliget ab Equite illo Romano Theologiam ne primoribus quidem labris fuisse degustatam, qui etiam Latinæ linguæ rudimenta vix didicerat.

Quare nemo anxie quæsierit quid de talibus Auctoribus tandem factum fuerit. Illi enim, vix paucis noti literatis, nullam gloriæ partem adepti sunt, ne eam quidem quam sibi quidam peperere, cum magnos viros laceffiverunt, ut sibi famam qualemcumque colligerent. Nam eorum libri in Bibliothecarum quibusdam angulis hæcenus jacent & ignobiliter delitescunt; ut non mirum sit ANTONIUM ARNAULD de Curia: Romanæ forte sic deplorassee (a): *Les Romains sont bien à plaindre, s'ils se croient bien defendus par les sieurs DUBOIS & CEVOLI* (hic CEVOLI ipse est Marchio DE SARRETTO) *pour moi ce me seroit un préjugé qu'une cause seroit mauvaise, en voyant qu'on l'auroit mise en de telles mains.* Vide quæ nos de illis Auctoribus annotavimus in *Append. lib. I. not. (m) & lib. II. not. (y)*.

Sed

(*) Vid. *Caus. Arn. Præf. justif. de M. Arnauld. disc. hist. & apol. T. I. p. 101. Hist. de la vie & des œuv. de M. Arn. Lieg. 1707. pag. 300. 360. 361.*

(**) Sive CARETTO.

(***) Lett. de M. Arn. CCCLXVII. T. V. p. 149.

(a) Let. CCXXII. T. III. p. 408. 409.

Sed si quis, ea, qua par est, observantia sacrum Episcoporum Ordinem colit, is non poterit non dolere, turbæ tam contemptæ se addidisse D. ZELEPECHMI Strigoniensem Archiepiscopum & Hungariæ Primatem. Quippe ille, opinionibus Ultramontanis plenus, profilit in medium, censura configens Gallicanam Declarationem, quam vocat *erroneam, pestiferam & schismaticam*; tanquam existimaret censuram suam eo fore graviorem, quo esset acrior & amarior. At vetus proverbium est: *Qui nimis probat, nihil probat*. Itaque eum Archiepiscopum spreverunt omnes immodice sævientem: imo ejus censuram adversa censura confixit Theologica Facultas Parisiensis; neque perfecit Jesuita GONZALEZ; ille qui Strigoniensis nugis & injuriis pondus addere conabatur, ut non eam Archiepiscopi censuram deleverit sempiterna oblivio.

Nondum ventum erat ad verum certamen; neque enim hostem cominus adoriebantur illi, quos supra nominavimus; sed tantummodo infanis clamoribus, barbarorum more, terrorem injicere velle videbantur; quorum clamoribus auditis, ne se commovissent quidem Patres Gallicani, nisi alii quidam, qui re & nomine Theologi dici possent, in certamen descendissent.

Venit primus Emmanuel SCHELSTRATUS, Bibliothecæ Vaticanæ Præfectus, armis accinctus ad pompam magis fulgentibus, quam ad certandum compositis. Ille pervetustos quosdam Concilii Constantiensis manuscriptos codices, toti Orbi hæctenus ignotos, promit ex nescio qua Bibliotheca, ubi dudum latuerant, quibus probare se posse putat, decreta Constantiensis Sessionum IV. & V. quæ fundamenti loco ponuntur in Declaratione Gallicana, fuisse pridem a Patribus Basileensibus adulterata. Gravem profecto accusationem, sed temerariam & falsam, quam diluebat ipsa Basileensium nota probitas & integritas. Neque vero Manuscriptorum quatuor Schelstratianorum auctoritas erat talis, ut labefactare posset multo plurium Constantiensis Concilii codicum, quos Europæ Bibliothecæ asservant, auctoritatem. Sed quoniam SCHELSTRATUS mira confidentia codices suos objiciebat, ex quibus urgebat excusos omnes codices mancos esse & adulteratos, necessè videbatur accusationem novam, & eam quæ fucum facere posset, confutare. Ergo eam confutat Libro V. Meldensis Ediscopus, & omnem eam rem persequitur ea brevitate ac perspicuitate, ut eum diceret tota in vita nihil aliud fecisse, quam codices edire, excutere, conferre, secernere veros a falsis. Jam quidem Schelstratianas argutias Antonius ARNAULD satis refutarat; sed D. BOSSUET illo pressior, firmioribus etiam ac locupletioribus argumentis SCHELSTRATUM exagitat, multis quoque additis, quæ Antonius ARNAULD non attigerat: uno verbo D. BOSSUET unus rem conficit.

SCHELSTRATUS præterea Œcumenicum fuisse negat Concilium Constantiense, tum cum Sessiones IV. & V. celebrabantur. Sed in ea quæstione nihil suum profert; tantum iterat argumenta *Bellarmini* & *Odorici Rainaldi*. Itaque eum habemus una cum illis *Diff. præv.* & *Lib. V.* & *VI.* confutatam.

Interea dum SCHELSTRATUS inani opera desudabat, & Œcumenici Concilii Constantiensis decreta irritis assultibus convellere nitebatur, duo profilierunt, D. CHARLAS, & Jesuita GONZALEZ, ipso SCHELSTRATO in scholasticis concertationibus exercitiores. D. CHARLAS Gallus Presbyter, qui, occasione quæstionis *de Regalia*, Romam profugus, ibi ediderat Tractatum infidiose & fallaciter inscriptum: *De libertatibus Ecclesie Gallicane*; in quo Tractatu, vir omnium subtilissimus, Gallicanam Declarationem eo argumento impugnabat, quod omnium sæculorum Traditioni, ut ipse affirmabat, penitus repugnaret (*). Nos vero dolemus cum Meldensi Episcopo, a viro non mediocriter

ter

(*). Vid. de D. Charl. *Diff. præv.* lib. IV. V. VI. X. XI. & *Corol.* pass.

ter docto susceptam fuisse eam causam, quæ defendi, nisi malis artibus, non posset. Et quidem in questione male constituenda ubique multa & graviter peccat; quin etiam ab universo questionis statu aberrat, sive questiones infideliter tractarit, sive de iis a se non satis intellectis temere & inconsiderate cum Clero Gallicano differere ausus fuerit. Hinc ab illo, ut sæpe observat D. BOSSUET, summa ipsa rei omittitur, aliena copiosissime pertractantur, neque ille alia seve sectatur quam vana & extra rem; ita ut operis non exigui, post promissam tanto hiatu amplam Declarationis discussionem, vix tertia pars ad eam confutandam collimarit; hinc tot vera falsis, tot certa dubiis miscet: hinc non tam argumentatur, quam lites movet, & cavillationibus atque inanibus questionibus Clerum Gallicanum vexat. Omitto quod infenso semper & amarulento animo dira & abominanda in Gallicanos Antistites jacit. Nempe is homo, qui amicissimus & erga Episcopalem ordinem obsequentissimus credi velit, hostilem animum ubique prodit, & Gallicanos Episcopos, sub reverentiæ specie irrisos & invidiosissime traductos incessit calumniis. Denique ipse sui tam immodicus, quam inverecundus laudator, de tripode semper pronuntiat, rem omnem peragit, aut rationibus e proprio cerebro ductis, aut auctoritatibus, quas quidem congerit multas, sed plerumque vel perperam, vel extra rem allegatas, vel quas ipse mutilat; ut nemini dubium esse possit, quin ille fucum facere voluerit imperitis, & vana eruditione speciosisque sermonibus Romanorum aures permulcere.

Doctos & attentos lectores non fallit eruditionis falsa & inanis species, qua se circum vestire amant neoterici quidam scriptores, qui nos, quacumque de re disputent, veterum testimoniis obruunt, quæ expendere plerique lectores cum non possint, facile sibi persuadent talium Auctorum doctrinas, eas quoque quas Theologia recens nuper invexit, ab ultima antiquitate esse repetitas. Atqui D. CHARLAS is mos est perpetuus. Ille enim, si quæstio constituitur de Papæ supremo dominio, apud Concilia & apud sanctos Patres diligenter ea conquirat, quibus Papæ Primatus, qui Primatus non agitur, validissime comprobetur: si de Pontificia infallibilitate controversia movetur, exscribit eos locos, in quibus Concilia sanctique Patres, etsi infallibilitatem non norunt, de prima fede magnifice ac reverenter se sentire professi sunt. Talem disputandi modum quicumque adhibent, illis non est difficile habere sanctos Patres sic tanquam errorum suorum suffragatores. Sed quam facile est videre eos ingenio suo nequiter abuti, & fidem publicam religionemque ipsam violare? Atqui tamen sic fecit BELLARMINUS, & si quos alios Gallicana doctrina nacta est adversarios; quos præjudicatæ opiniones sic excæcant, ut in sanctorum Patrum dictis id sibi videre videantur, quod videre cupiant, sanctorumque adeo Patrum decreta ad suas opiniones trahant, cum sanctorum Patrum decretis sua metiri debuissent; ut, quamquam ingenii laudem consequuntur, non propterea non sint doctrinæ sanctorum Patrum rudes & ignari. Nam qui possis sanctorum Patrum veras assequi sententias, cum eos legas, non studio intelligendi, sed libidine litigandi; ut, cum ambigua quædam verba repereris, de illis moveas controversiam, & rerum apud eos tractatarum serie neglecta, in qua fulget veritas, id avidè arripas, quod ad tuam opinionem detorquere possis? Quam rectè igitur D. BOSSUET de talibus Auctoribus sic statuebat (a): *Peu attentifs aux principes, (ils) sont plus curieux de citer beaucoup que de peser les passages dans une juste balance. C'est le sort de ceux qui demeurent contents d'eux-mêmes, quand ils croient avoir bien montré qu'ils ont tout lu & qu'ils savent tout.*

Thyrus GONZALEZ Societatis Jesu Præpositus generalis, perversa probabilitatis

(a) Dissertat. sur Grot. p. 121. 122.

tatis doctrina egregie confutata nobilis, credidit in Gallicana Declaratione se habiturum unde novos sibi triumphos faceret. Quam dispares vero eos triumphos! Prodigio simile visum est ab tanto viro tam levis armaturæ opus fuisse compositum. Armaturæ autem levitatem dabat, non ingenii mediocritas, sed causæ infirmitas. Etenim error in quacumque causa vitium insanabile est, cui nullum ingenium, nulla ars, nulla doctrina, nulla scribendi exercitatio mederi possit; & veritati necesse est aliquando cedere omnia. Librum R. P. GONZALEZ quam levis esset, viderunt ipsi Romani Doctores Summusque Pontifex. Ex quo libro, si tollerentur paginæ oppletæ locis communibus, non quidem ineruditus, sed inutilibus, quas omnes Auctor a BELLARMINO mutuatus est; si plurima argumenta, quæ quo subtiliora, eo absurdiora sunt, & plerumque aut res controversas non tangunt, aut etiam, velit nolit GONZALEZ, Gallicanæ doctrinæ favent; si denique illa errorum monstra, quæ falso attribuit Gallicanis Ræsulibus, eum tu librum, quantus quantus est, illico videas esse *librum triginta paginarum*. Vide quæ diximus de R. P. GONZALEZ *lib. V. not. (e)*.

Dum CHARLAS & GONZALEZ Declarationem Romæ oppugnabant, DAGUIRREUS Monachus Benedictinus, vir cum paucis tam doctrinæ quam pietatis laude comparandus, Salmanticæ edebat volumen immensum, quo Declarationis doctrinam a se eversum iri sperabat. Erat opus festinationis plenum, in quo DAGUIRREUS quid Gallicani Episcopi dicerent, quid ipse dicere vellet, & quomodo id probaret, vix attendebat; unoque tempore lectoribus suis in seipso illustre exemplum dabat, quam alte inhæreant nobiscum natæ & adultæ opiniones. Nempe earum opinionum, quas, ut ceteri Hispani, quasi cum lacte suserat, æstu abreptus, nihil fedate, nihil tranquille de Gallicana doctrina loquebatur; & quod mirere, is vir in quo erat mirus candor & summa integritas, tamen Clerum Gallicanum nunquam non falso accusabat, eique affingebat errores, quos Galli omnes detestabantur; sic ut Gallicanam doctrinam a DAGUIRREO tot modis deformatam Episcopi nostri, qui ejus librum legebant, recognoscere non jam possent. Quin etiam Episcopos Gallicanos Monachus Hispanus hortabatur, admonebat, increpabat & contestabatur, ut ad meliorem se frugem reciperent, ne Traditionis semitas deserere pergerent, neve sanctorum Patrum de Ecclesiastica potestate doctrinam amplius oppugnare & convellere auderent. Quam decenter hæc, Monachus ad Episcopos, & quam vere, vide si iuvat *Lib. V. not. (a)*.

Ceterum Curia Romana non reliquit sine mercede Monachum DAGUIRREUM. Nam quam purpuram Antonio ARNAULD destinatam fuisse ferebatur, ea induit defensorem suum DAGUIRREUM; quam quidem purpuram omnes optassent non tali operi, sed ipsi viro, qui omni honore dignus esset, fuisse attributam. Jam enim de Ecclesia optime meritus fuerat DAGUIRREUS, neque porro destitit factus Cardinalis, multis nempe libris editis, qui hominem demonstrant cum veri & recti tenacem, tum in Critica non parum exercitatum. Fuit ille deinceps omnium literatorum communis Mæcenas, & boni cujusque patronus & defensor.

Cælestinus SFONDRATUS ex eodem sodalitie Monachus, & apud Helvetios Monasterii San-Gallensis Abbas, is qui tum famosus, famosior deinde factus est, edito pernicioso illo libro, cui titulum fecit: *Nodus predestinationis dissolutus*, eadem quoque via purpuram adeptus est. Ille enim posteaquam de Regalia, deque Romani Pontificis supremo dominio tam perversè quam intemperanter scripserat, stylum suum in Gallicanam Declarationem exiecit in longissimis illis dissertationibus, quas nos alibi summam descripsimus. *Vid. dissert. præv. not. (d)*.

Eodem fere tempore, Joannes-Thomas ROCCABERTUS ex Dominicanorum familia, Archiepiscopus Valentinus, ipso CHARLAS, ipso CEVOLI imitior, Episcopos Gallicanos non tam oppugnabat, quam immensa voluminum mole ve-

luti

luti obruebat. Neque vero existimes tam amplum opus aliqua saltem rerum serie ac perspicuitate commendari. Namque ROCCABERTUS tam confusus scriptor, quam fraudulentus disquisitor, & acerbus conviciator, momenta causæ suæ ponderabat non rationibus, sed maledictis, quibus nostros Episcopos perpetuo infectabatur (a), ubique crepans *anathemata, orcum, tartara*, & alia feralia verba, *fatigue prostratos adversarios existimans, si eos tetrus vocibus tanquam pueros territaret*. Itaque non immerito Meldensis Episcopus solito vehementius queritur de illo Auctore, quod non ea moderatione qua decuerat Episcopum, controversias tractaret, sed tanquam exitiale bellum gereret; perinde quasi conviciari idem sit ac ratiocinari. Tales Auctores, qui animos expugnare se posse his malis artibus putant, *Thuanus*, olim sic commemorabat (b): *Hodie in dissertationibus a moderatione verborum, que ubique servanda est, ad jurgia & convicia per contentum, & desudatum, & homines sine feriati & suo aliorumque otio abuten-* *ter, & invidiam minime debent, nam, cum benefactis nequeant, ex maledictis solum accipientes*. Ejusmodi homines, quos præterita sæcula non paucos tulerunt, nostra ætas parturit non minus multos, qui quos ad obsequium cogere non possint, tyrannerum more opprimant; controversiæ causas non dirimant, sed gignant jurgia; veritatem non illustrent, sed obscurent. Eos Auctores operæ pretium est ab Episcopi Meldensis exemplo docere, quonam modo in controversiis Ecclesiasticis versari Theologos oporteat.

Ille igitur cum ferret gravissime ortas esse ex ea Declaratione, quæ omnium animos conjungere debuisset, maximas per Orbem Christianum contentiones; propterea quod clarissimam ejus lucem infirmiores quorundam Theologorum oculi ferre non possent, illud apud se reputavit, adhibenda esse ejusmodi remedia, quæ quanto leniora, tanto ad mitigandos animos salubriora essent. Quippe, inquiebat, cur Gallicanam doctrinam exteri multi Theologi averferentur, causa est, non tam contumacia & superbia, quam rei disputatæ insolentia & dogmatum nostrorum ignorantia. Et quoniam videbat Romanorum de Papæ auctoritate falsas opiniones, non modo cum Romanis ingeniis esse natas, sed etiam aliquod fundamentum habere in ipsa veritate, quanquam male intellecta, non poterat non sentire quantæ rei esset opiniones tales revellere ex animis hominum Romanorum. Itaque judicabat opus esse eo defensore, in quo cum plurima scientia & cum multa differendi arte conjuncta esset summa moderatio; eo, inquam, qui rem tractatam cum vere ac dilucide disputaret, tum etiam lenioribus verbis emolliret id, quod veritatis expertibus durum & asperum videri posset: qui convicia toleranter atque humane ferret, qui mendacia veritate ulcisceretur non injurias injuriis; qui sic in tota controversia se gereret, ut fratrem deceret cum fratribus infirmis, non ut cum apertis inimicis, quoniam veritatem vincere non seipsum vellet; qui denique modestiam talem cum adhiberet, nihil non haberet vires omnes, & invictique defenderet Gallicanæ Declarationis veritatem. *Docere tantum, quod semper, quod ubique, quod ab omnibus* *creatum est, & a quoque vero Ultramontanas nuper invectas, ut novas esse,* *ita & falsa.*

Illud autem Melidensis Episcopus, quod ceteri Episcopi optime videbant, ipse non videbat, se unam cum esse qui tali operi non esset impar. Nempe erat in Episcopo Meldensi ingenium, & mirifica indoles: erat animus patiens laboris studiorumque mire tenax, & in discutiendo summa diligentia, in enodando

soler-

(a) Dissert. præv. n. V.

(b) Thuan. Hist. lib. cxxxv. T. VI. Edit. Lond. p. 347.

(c) Vinc. Lirin. Com. I. cap. III. Bibl. SS. Pat. Tom. VII. pag. 250.

solertia, in explanando perspicuitas. Adde eum fuisse, si quis unquam fuit, maxime æquabilem & temperatum, in tolerandis aliorum vitiis lenissimum, in condonandis facillimum. Sed tantam operis molem cur detrectaret, causæ multæ erant. Quippe ei cura incumberebat regendæ Meldensis Diocæsis; erat defendenda adversus Protestantæ Ecclesiæ causa; præterea respondendum multis consultationibus, quæ ad ipsum, tanquam ad Gallicanæ Ecclesiæ commune oraculum, undequaque mittebantur. Itaque occupatior videbatur, quam oporteret esse eum qui tale opus aggrediretur. Verumtamen Galli nostri non ignorabant, ut nullus eum labor defatigabat, utque jamdudum solebat a labore recreari ac refici alio labore; neque desperabant fore ut unus posset id perficere, quod multi ipsi impares, junctis etiam viribus, vix possent. Ergo boni omnes una voce postularunt ut D. Benignus BOSSUET Gallicanæ doctrinæ Advocatus & Gallicanarum Libertatum defensor constitueretur.

Ipse Ludovicus XIV. qui inter ceteras multas virtutes, admirabili quadam sagacitate persentiebat quid ingenia valerent, existimavit Meldensem Episcopum eum esse, quo defensore Clerus Gallicanus indigeret, ut collectam a Majoribus & hæcenus conservatam doctrinæ & pietatis famam tueretur.

Ergo eum jussit Ludovicus Magnus Cleri Gallicani patrocinium suscipere: *Cet illustre Evêque*, inquit Trecensis Episcopus, alter Jacobus Benignus BOSSUET magni Meldensis Episcopi Fratris filius (a), *entreprit par ordre exprès du feu Roi Louis XIV. de glorieuse mémoire, la défense de LA DECLARATION DU CLERGE' DE FRANCE DE 1682. dont nous avons remis nous-mêmes un exemplaire entre les mains de ce grand Roi. Cet Ouvrage que l'Auteur a revû plus d'une fois, & peu de tems avant sa mort, doit être regardé comme un des plus précieux monumens de sa profonde érudition, de sa sagesse, de sa modération, & de sa piété, de son attachement à la Chaire de S. Pierre & à l'unité, & de son amour pour l'Eglise, pour la vérité & pour la paix. C'est ce qui le rend d'autant plus digne de voir le jour, & ce qui nous fait espérer qu'on ne le refusera pas plus longtemps aux vœux de toutes les personnes qui aiment véritablement l'Eglise & l'Etat.*

Hæc breviter Trecensis Episcopus de Meldensis Episcopi Tractatu. Ille, ut jussus erat, nulla mora interposita, operi incubuit, ne Ludovici Magni summæ de se expectationi non responderet.

Is porro erat D. BOSSUET, qui, cum ceteris Galliæ scriptoribus præstaret dicendi ubertate & copia, tum nullum in ea arte habent parem, qua arte quidquid tractabat, in eo imprimebat vestigia quædam & roboris & majestatis, atque etiam conjunctæ cum majestate amœnitatis. Quippe scribebat nullo apparatu, plane ac dilucide; erat sententiarum placidus lenisque cursus, & orationis non fucatæ naturalis nitor, quo celabatur scribentis industria & operosa concinnitas. Et quidem in ejus libris tam apta sunt verba rebus & res verbis, ut crederes omnia ex sese, nullo Auctoris labore in suum locum profiliisse. Tamen, id quod mirere, hunc Tractatum suum multis lituris, propria manu factis emendavit, suo exemplo docens, non satis esse operi absolvendo ingenium & doctrinam, nisi accedat ea ultima diligentia, in qua Auctor, sui ipsius censor castigatiorque, ea omnia accurate retractet, quæ sibi medio in meditationis æstu & scribendi celeritate exciderunt.

Eo autem minus primis ille operum suorum curis indulgebat, quo acutius bonum a meliori secernebat. Itaque ejus summi judicii laus erat, quod abundantiam suam primam plurima litura coarctaret; cum contra signum sit mediocrii judicii lituras nescire, & schedas male natas nec politas mittere ad Typographos.

Tom. I.

b

Nam

(a) *Inst. past. de M. de Troyes du 30. Sept. 1729. art. XLIII. p. 37.*

Nam ut exigui ingenii est sibi plus æquo confidere, ita ingenii excellentis, animadvertere sæpe in seipsum, & opus suum incudi reddere.

Hunc vero suum Tractatum Meldensis Episcopus sæpius retractans, hoc tandem perfecit, ut assequeretur argumentandi & gravitatem & perspicuitatem, & ut, si forte brevis est, non sit obscurus; si disputando acer, non minutus; si elegans, non fucatus; si denique abundans, non redundans nec confusus.

Porro D. BOSSUET, qui nullum opus, nisi prius a se diligenter recognitum, publici juris esse voluit, in illo, de quo tractamus, castigando, majorem adhibendam esse diligentiam intellexit; tum quod causæ gravitas id postulabat, tum etiam quod arduum erat, in Traditione omnium sæculorum sæpius peragrandam, de recta via nunquam deflectere.

Miraculo simile est tantam tamque multiplicem eruditionem in eo Episcopo fuisse, quem tot negotia, totque varia munia a studio sæpe avocabant & abstrahabant, ut legere ille non cursim, sed accurate infinitos libros potuerit, quorum non pauci nomine tantum multis Literatis noti sunt, vel iis, quorum una cura est libros legere ac evolvere.

Alphonsum Tostasum Abulensem Episcopum multa scientia conspicuum *Belarminus* admirans exclamabat (a): *Hic est stupor Mundi*. Quantum igitur idem obstupuisse in doctrina plurima Episcopi Meldensis, cui Sancti Patres, cui Concilia, cui Historici, Scholastici, Auctores tam sacri quam profani æque noti essent; qui omnia sæcula sic mente complecteretur, ut in unoquoque vixisse eum credas; qui varia scientiarum genera, quorum unum apud posteros non mediocriter posset commendare, ita calleret, quasi animum suum totum ad unum genus unice contulisset. Nempe vir studiosissimus & doctrinæ cupidissimus omnia intervalla negotiorum ad studium conferebat; cumque ipsi inesset ingenii vis maxima & optima memoria, res difficiliore statim assequeretur, & quod semel didicerat, nunquam dediscebat.

His tantis studiorum naturæque subsidiis adjutus D. BEN. BOSSUET habuit comprehensam & cognitam penes se totam antiquitatem, quam tu, illo duce, obire tuto possis; quia eam ille quandiu vixit peragravit; imo in ea vitæ suæ dies totos commorabatur.

Enimvero plena est summæ eruditionis Gallicanæ declarationis ista *defensio*, quæ tot abundat exemplis ex antiquitate petitis, ut solæ Auctorum & librorum allegationes volumen non exiguum implerent; in quibus tamen allegationibus nullam videas gloriosam ostentationem; quia nihil, nisi opportune & in loco, allegatum; ut appareat adversariorum ejus Theologiam turgidam esse & inflatam, ejus sanam & succi plenam, alteram curiosam & contentiosam, alteram brevem, sobriam & accuratam. Et quidem tanta cautione ab iis abstinebat, quæ essent inutilia, ut vix credibile sit tam breviter allegari ab eo potuisse omnem Traditionis seriem, pro Gallorum doctrina de tot capitibus contra eorum adversarios testificantem. Quod si quis propter molem hujus voluminis dubitabit brevem fuisse in eo componendo Episcopum Meldensem, dubitationem omnem tollet, tum rerum tractatarum infinita multitudo, tum adversariorum, ut infinitæ, ita argutæ sophistica subtilitate difficultates, quas explicare & confutare oportebat. Præterea, ut ait præclare Augustinus (b), *Fit necessitas copiosius dicendi plerumque res claras, velut eas non spectantibus intuendas, sed quemadmodum tangendas palpantibus & conniventibus offeramus*.

Diximus de Episcopi Meldensis magno ingenio, mirifica doctrina & summa
con-

(a) Bell. de Script. Eccles. an. 1446.

(b) Aug. de civ. lib. II. c. I. T. VII. Ben. p. 31.

concinnitate; nunc breviter dicendum de ejus bona mente & magna indole mansuetudinis & humanitatis. Nam quis non miretur ejus patientiam & moderationem cum eum animadvertat adversarios habere eos homines, qui disputandi & conviciandi nullum modum tenebant; qui Gallicanam Declarationem non tam impugnabant, quam Gallicanos Præsules atrociter laceffebant. Poterat nullo labore eos furiosos proponere omnium virorum doctorum irrisioni ac contemptui, qui non minus absurdis quam falsis de Papæ dominatu & infallibilitate doctrinis, ejus veram potestatem, & in docendo auctoritatem labefactabant, Ecclesiæque ipsius statum & antiquum ordinem convulsam ibant. Tamen eam semper adhibuit a magnitudine animi ductam moderationem & humanitatem, ut eorum vitia plerumque silentio premeret, eorum virtutes, si quæ forte erant, magnifice prædicaret. Quapropter sæpe eum videas *Bellarmini*, *Odorici Rainaldi*, *Jacobatii*, *Palavicini*, & aliorum, qui Ultramontanarum opinionum, ut nimii, sic improvidi defensores fuerunt, laudes celebrantem. Quoties vero honorifice appellat, non modo *DAGUIRREUM*, *GONZALEM*, *SHELSTRATUM*, *SPONDRATUM*, sed ipsos etiam *DUBOIS*, *CHARLAS* & *ROCCABERTUM*, qui, propter suam proteritiam & maledicentiam libidinem, omni indulgentia indigni videri potuissent. Quod si eum causæ suæ & justæ defensionis necessitas eo adigit, ut talium Auctorum impotentiam castiget & errores redarguat, tum eum videmus facere invite ut personam gerat reprehensoris; itaque verbis lenioribus objurgationem suam temperare, aliquando suos admonere lectores improvide, non consulto falsa dogmata imbibisse nostræ doctrinæ adversarios, & cum fundamenta errorum jacerent, non satis animadvertisse quid ex quo sequeretur; cujusmodi reprehensione adversus homines tales, nihil erat mitius & temperatius. Utinam vero, eo exemplo duce, Ecclesiasticæ controversiæ sic tractarentur, ut veritas, amotis partium studiis, quibus obscuratur, emergeret tandem & in clarissima luce versaretur.

Neque enim existimandum Theologicas concertationes propterea languere, quia tenetur in disputando modus. Quippe habet suos nervos sapiens & ratione temperata disputatio. Et famæ ipsorum suæ illi Auctores male sane consulunt, qui ne sua scripta langueant, adversarios suos dicteriis & maledictis insectantur. Nam quam indignum Theologi gravitate non sibi temperare, non abstinere ab injuriis inferendis; perinde quasi errores tu confutare non possis, nisi etiam fueris in reprehendendo asper, in provocando ira impotens. Est amica veritas charitatis: non vult defendi sine charitate veritas: adhibet veritas charitatis aculeos, non districtos partium infensarum gladios; pungit leviter, non lethale vulnus infert; non vi & impetu fertur; non ingeminat ictus; non vulnerat, nisi ad sanandum; vulnera lenit mitigationibus, oleum infundens; increpans ut eripiat errores, non ut famæ noceat; ulcera sanans, non animos exulcerans; amari cupiens, non dominari.

Tales disputandi leges sequebatur Episcopus Meldensis, a quibus mirum quantum abfuere hodierni quidam Theologi, quos scribere iracunde paginæ ipsorum singulæ docent, & injurias potius suas ulcisci, quam pro veritate certare. Nam quid eos censemus, quos sæpe videmus adversariorum suorum dicta in pejorem partem interpretari, errores affingere, qui ex eorum scriptis non sequuntur, eorum peccata, si qua deprehendunt, exaggerare, nihil sani apud eorum scripta reperire?

Præclare Augustinus (a): *Non vincit nisi veritas: victoria veritatis est charitatis*. Quicumque igitur artibus iis, quas ira & maledicendi libido subministrant, veritatem defendi posse putant, exquisitos quos habent cibos male condiunt,

(a) August. serm. CCCLVIII. n. 1. T. v. p. 1395.

causam debilitant suam, & amittunt omnem fidem. Cavent enim Lectores ab iis Auctoribus qui timeri volunt, nec non apud eos suspicio movetur, tales homines securitatem & arrogantiam affectare, ne afflicta ipsorum ac desperata causa videatur, ut ille apud Poetam *miles gloriosus*, qui quanto erat ignavioꝝ, tanto erat verbis jaſtantioꝝ. Nonne docuerat; quomodo amicitiam non diſſolvunt amicorum concertationes, ſic inter Catholicos amice tractari controverſias?

Sed neque tu credas, quia controverſiæ amice tractantur, imminui veritatis vires. Nam contra eſt; & veritas in mentes hominum quam ſe leniter inſinuat, tam facile medetur erroribus. Nolumus enim moderatione elevari veritatem, ſed eam diſputari conſiderate ac humane, ne tu adverſarios tuos, dum ſtylo uteris acerbioꝝ, facias in defendendo errore contumacioꝝ. Et maledicendi libido aperit Auctoꝝ moroſitatem, non diſputandi induſtiam; obſcurat, non illuſtrat cauſæ bonitatem; ut ſæpe fruſtus ex opere bono nullus percipiatur. Ergo magnopere mirandum, Auctoꝝ eos, qui nunquam non iracunde ſcribant, ſuos tamén habere lectoꝝ, imo etiam ſuos, quod maxime dolemus, approbatoꝝ.

Quam longe abeſſet ab tali maledicendi prurigne Epifcopus Meldentis ne unus quidem Cleri Gallicani *deſenſionis* Lector non judicabit. Cujus exemplo reſpiſcere deberent bene multi hodierni Theologi, qui nunc etiam intra Eccleſiæ Catholicæ ipſa ſepta, contentione tanta animoꝝ decertant, ut eos crederes non Theologiæ, ſed malevolentia magiſtroꝝ, quippe cum quid Deo, quid ſuæ & adverſarioꝝ fama, quid pudori & honeſtati debeant, penitus obliſciſci videantur, & victoꝝ ſuas, non rationum pondere, ſed convicioꝝ acumine metiri. Qui ſi aliquid veræ laudis hac via conſequi ſe poſſe exiſtimant, multum falluntur. Nam quantum ſui ſæculi omnes Auctoꝝ Meldentis Epifcopus ingenii acie & doctri-næ ubertate ſuperabat, tanto eum nunc boni omnes habent admiratione dignioꝝ, qui cum errores vinceret, ſibi etiam imperaret, ita decertans, ut, *id quod decet in talibus cauſis maxime provideri, charitas cuſtodiretur & veritas defenderetur* (a).

Præterea Epifcopus Meldentis, ut mox Trecentem epifcopum dicentem audivimus, ſeſe ubique oſtendit in defendenda Gallicana Declaratione *Sedi Apoſtolicæ addiſtiſſimum, unitatis amantiſſimum & Eccleſiæ ſtudioſiſſimum* (b). Male conſultunt Romanæ Sedi Ultramontani Doctores, dum falſos ejus titulos & falſa jura comminifcuntur. Sic enim Sedis Romanæ legitimam poteſtatem odioſam reddunt hæreticis, Catholicis ipſis pene contemnendam. Non cohoneſtatur, mihi crede, ſed dehoneſtatur noſtro mendacio Petri Sedes. Quis ferat Ultramontanos illos, qui Papali auctoꝝitati non tantum Eccleſiam univerſalem ſubjiciunt, ſed etiam omnia totius Orbis Regna & imperia? Ego vero audire mihi videoꝝ Oratorem quemdam, qui Senatoꝝem eximium cum laudaret, ejus veram poteſtatem ab legum imperio derivatam, non modo nullis finibus coerceret, ſed inſuper eum fingeret fuiſſe & belli & pacis arbitrum ſupremum, perinde quaſi propriis laudibus Sedes Romana non ſatis commendetur; cum poteſtatem habeat ſpiritualem (*), quæ terrenis poteſtatibus tanto eſt ſuperior, quanto præſtant cœleſtia terrenis; quæ ita eſt ſuprema, ut a ſola Chriſti & univerſalis Eccleſiæ poteſtate pendeat; quæ ceteras ſibi obnoxias habet ſpirituales poteſtates, quæ Eccleſiaſtica unitatis commune centrum, omnes Eccleſias unitate conſociat; quæ denique Chriſti Domini particula eſt ſupremæ poteſtatis, quam tradidit moriens Apoſtoliſ, & præcipue

(a) Leo Mag. ep. XXI. ad Flav. al. VIII. c. II.

(b) Inſtruct. &c. loc. ſup. cit.

(*) In criminibus, non in poſſeſſionibus poteſtas veſtra Habent hæc infirma & terrena iudices ſuos Reges & Principes terra. Bernard. de Conſ. lib. I. cap. VI. Tom. I. p. 412.

pue Principi Petro in terris exercendam. Sed si tu omnem Ecclesiæ potestatem in unum Papam contuleris, aliam etiam addideris temporalem, quam Christus in terris nunquam exercuit; vide ne non sis Papæ eximius laudator, sed turpis adulator. *Le Siège de Pierre*, inquit Meldensis Episcopus (a), *n' a pas besoin de notre mensonge. Son éclat naturel lui suffit, sans qu' il faille l' orner & le farder d' un faux brillant qui le défigure.*

Utinam vero ad hujus Magni Episcopi exemplum se componant Theologi & Canonistæ, seu Gallicanas Libertates tuentur, seu in Papæ decretis aut Bullis quædam reprehendunt; nec Curia Romanæ errores cum confutant, Summum Pontificem laceffunt. Pontificum Romanorum errores Meldensis Episcopus nunquam coarguit, nisi invitus & causæ necessitate compulsus: tanta religione tenebatur Sedis ejus, qua nulla in terris major est & augustior, nedum eam vel verbo violaret; usque eo ut illud ipsum quidam in eo vituperent, cum dicant adulari eum Romanis Pontificibus. Sed longe distant adulari & respectum habere. Nam si privatorum hominum respectum non habere sine justa causa non debemus, quam putamus esse justam causam, cur eum, qui Ecclesiæ caput est & omnium nostrum Pater, laceffamus & irriteamus?

Ceterum quod Scriptum id suum summa moderatione temperavit D. Ben. BOSUET, nihil inde perit veritati. Exemplo est id quod passim docet, Romanos Pontifices non esse erroris immunes, non fuisse *Liberium*, non *Honorium*, non alios, qui non modo errabant, sed in errorem suum trahere Ecclesiam conabantur, cum decreta quædam dogmatica, a veris dogmatibus omnino aliena, ederent, quæ suæ Sedis auctoritate munirent, nec eis esset pudori errorum fieri doctores. Nam quid aliud erat quod diceret? Nisi eum credis addere debuisse id, quod hæretici (a quibus non multum abfuerit Catholici quidam) dixerunt: Romanam factam nunc esse prostibuli sedem, nullamque jam partem habere sanitatis; Papam esse Antichristum; nihil deinceps boni de illa Curia sperandum, quæ sit flagitiis omnibus contaminata, omniumque magistra errorum. Hanc tu projectam scribendi audaciam putas addere orationi vires? Adderet quidem hominis phrenesici, qui dum brachia in auras jactat & multa movet, nihil promovet, ac vires ipse suas debilitat & consumit, non sani & bene constituti. Vires suas Episcopus Meldensis veritati reservabat: pugnabat caute ac sapienter: parcebat injuriis, criminationibus, detractionibus; & eo vincebat certius, quò moderatius disputabat.

Si quis Catholicus homo Apostolicam Sedem reveretur, idem studiosus erit conservandæ concordia Ecclesiarum sive unitatis; & quoniam tenax erit concordia ac unitatis, fieri non potest quin diligat Ecclesiam, nec suum esse reputet, si quid Ecclesia commodi ferat aut detrimenti patiat. Hæc vero illa præcipua laus est Episcopi Meldensis, qui nihil habuit antiquius, quam ut Ecclesiæ utilitatibus inferviret. Rem dico Catholicis omnibus notam. Neminem habuimus qui res Ecclesiæ facilius gesserit, qui salutem perditorum fratrum procurarit ardentius, qui plures ad unitatem veritatemque revocarit. Quippe erat in eo mira, ut oris comitas, ita sermonis affabilitas; erat amor sincerus veritatis; erat magna cautio dogmatum ab opinionibus secernendorum; quæ res hæreticos homines ad eum sæpè alliciebat, faciebatque ut eos non multo labore ad Ecclesiæ castra revocaret.

Neque segnior ad Ecclesiam defendendam fuit, tum cum orta est Declaratio Gallicana, & hujus Declarationis occasione, de Ecclesiastica potestate controversia. Nam tum maxime in eo totus fuit, ut Ecclesiam qualis est exhiberet, futu-
rum

(a) Vid. *Expos. de la foi de l' Eglis. Cath.*

rum sperans ut hæretici, qui eam non norant, ejus speciem tandem agnoscerent, utque adeo in eam, ut in salutis portum se conferrent. Magnus in ceteris rebus Episcopus Meldensis, seipso major videtur, Ecclesiam germana effigie expressam pingens, & tanquam tabulam bene pictam in bono lumine collocans, cum docet eam Ecclesiam, seu in terras omnes dispersam, seu in Concilio generali repræsentatam, jura ea tenere, ex quibus ceterarum potestatum Sedisque ipsius Romanæ jura pendeant: per eam propagari, & in omnes Ecclesias & in omnia sæcula doctrinam, quam a Christo sponso suo nascens accepit: per eam dirimi & sedari controversias, nec mutabilem esse, ut humana sunt ingenia, sed sui usquequaque similem, & a Deo immutabili æternam habere stabilitatem: per eam perpetua Traditionis serie arma subministrari, quibus defendatur veritas, simul debellantur a dextris, & a sinistris errorum doctores & frangantur hæreses, non modo præsentibus, sed & futuræ: denique apud eam, sive Concilia, sive sanctos Patres, omnibus & temporibus & locis eandem tenuisse de singulis dogmatibus doctrinam. Quod cum facit Episcopus Meldensis, juvat eum audire adversarios suos coarguentem, qui cum ipsi inconstanter disputarent, neque antiquitatem satis cognitam haberent, pugnam quamdam inducerent Concilii cum Concilio; Patrumque cum Patribus; ex qua pugna sequeretur Ecclesiam sanctam uno eodemque Spiritu jam non moveri, aut Christum Dominum Ecclesiæ suæ habenas aliquando reliquisse. Ita igitur causam suam defendebat Episcopus Meldensis, Ecclesiam ubique demonstrans, ut unam, ut supremam, ut ab errore longe remotam. Quam Ecclesiæ indolem cum apud eum videmus veritatis certa nota insignitam, fieri non potest quin Ecclesiam Catholici sanctius venerentur, ipsi hæretici non contumaces eam amplectantur, nec vituperationem justam subeant qui ejus tantam auctoritatem aspernantur, nec testimonio credunt, non modo Orbis qui nunc est, sed ejus qui omnium fuit sæculorum.

Non quod non aliquando extiterint sanctorum Patrum discrepantes variæque sententiæ. Sed distinguebat, ut jam diximus, opiniones ab decretis seu dogmatibus, neque quidquam pro dogmate habebat, nisi de quo sanctorum Patrum summa fuisset concordia; cetera in medio relinquebat, & sæpe iterabat, opiniones varias fraudi esse non debere Catholicæ unitati. Et quanquam in quæstione de Ecclesiastica potestate, Ecclesia Gallicana suæ doctrinæ duces habeat & sequatur omnes sanctos Patres, tamen quia quæstio *magis altercationum nebulis involuta erat*, ut verbis utar Augustini, de ea Meldensis Episcopus pacifice disputabat; & cum intelligeret quam difficile esset sententias Gallorum & Ultramontanorum tam varias conciliare, summe enitebatur ne propterea exorirentur in Ecclesia dira certamina & perniciosi motus animorum. Quapropter interdum excanduit summi viri semper lenitas, cum temerarios illos scriptores confutaret, qui Cleri Gallicani doctrinam hæreses nota inurerent. Nam ipse Ultramontanas opiniones, quas sentit esse falsissimas, nulla tamen censura lædit, non dubitans Catholicorum opinionibus, quanquam falsis, non labefactari fidem, & positum volens esse omnibus Theologis hoc fundamentum: *Credo Ecclesiam Catholicam*; quo in fundamento collocatur dogmatum confessio, non opinionum, quæ variare possunt, salvis dogmatibus.

Cum in omni Auctore laudanda est talis disputandi moderatio, tum maxime in eo, qui sit ingenio & plurima doctrina præcellens, ut erat Meldensis Episcopus. Nam jus ejus fuerat, si cujus unquam fuit, velle ut sua decreta rata essent. Sed ceteris quantum præstabat, ita longe ab eo aberat, ut Theologus imperiosus esse videretur, & tanquam in sacra Republica, fratrum suorum tyrannus. Et talis est natura ingenii solidi & excelsi, contraria mediocris & infirmi; nam cum veri specie decipitur, neque in quæstiones alte penetrat, quid suæ sententiæ noceat

noceat non facile videt, & erroris suis causam vix aliquando introspicit; ex qua ingenii infirmitate fumit vires superbia & audacia. Quippe ingenii vulgaris est, ne suspicari quidem se aliquo errore fuisse deceptum; ejus est sentire ac dicere doctrinam suam esse perspicuam & evidentem, mirari adversarios suis decretis non stare, non frangi rationum momentis: ejus est clamare sic tanquam adversus hæreses, & pro certo habere adversarios suos esse non confutandos, sed condemnandos. Quod genus ingeniorum, quoniam non rarum est, sæpe videmus decreta condere, ac dominari eos Auctores quos minime decuerat, eisdemque esse sæpenumero causæ non bonæ accerrimos defensores, ne bonæ quidem satis paratos propugnatores.

Atqui tales fere fuerunt Gallicanæ Declarationis adversarii, qui partium studiis plus addicti, quam viros doctos oportuerat, suas opiniones dogmatum loco credi jubent, Gallorumque doctrinam non satis cognitam diris profcindunt modis & execrantur: tales, inquam, ROCCABERTUS & ejus approbatores, qui verbis duris ac inauditis Summum Pontificem cohortantur, ut *impiam juxta & detestabilem Gallicanorum Præfulum doctrinam confodiat*. Porro Meldensis Episcopus hos inter Ultramontanos immodice sævientes & Gallos nonnullos, qui Declarationis capita certa fide tenenda esse dicunt, & contrariam doctrinam hæreseos damnant, medium tenens iter, ipse invictissime probat Gallorum doctrinam certam quidem esse, adversariorum falsam; sed tamen hæreseos notam inuri iis doctrinis non licere; quas Ecclesia adversus hæreses vigilantissima tradi ac defendi non vetat, quasque Apostolica ipsa Sedes, cujus in hac controversia res agitur, æquo animo videt in utramque partem disputari. *Etenim, inquit D. BOSSUET (a), privatorum Doctorum proprio arbitrio, nulla auctoritate fundata decreta, in censuram conferre publicam, alienum ab Apostolica gravitate videbatur*. Quæ verba eo luculentius referimus, quod sanctæ Sedis sapientiam & moderationem non parum commendant.

Nunc dicendum nobis est de hujus operis forma ea quam D. BOSSUET delineavit, dequæ altera, quam sequi sibi aliquando proposuerat.

Primam operis recognitionem & formam offert Editio quæ prodit anno 1730. nisi quod illa Editio eadeo mutila est ac manca & mendis typographicis tot tamque sædis deformata, ut publicis utilitatibus vix inservire unquam possit.

Sed cum multa intervenissent, de quibus mox dicemus, & cum D. ROCCABERTUS immensa sua volumina, & suas dissertationes Abbas San-Gallenensis edidissent, constituit Auctor hanc operis formam delineare, quam exhibet hæc nostra Editio; id est eos libros qui in Editione anno 1730. tres primi sunt, tollere, dissertatione prævia eos supplere, reliquum opus in tres partes distribuere.

Verum enimvero nos, quos libros tres suppressere volebat, quoniam eorum summam prævia dissertatio complectitur, ne Lectoribus id fraudi esset, non sustulimus; sed ad calcem Tomi II. rejecimus, ut Appendicis loco essent. Nam illi tres libri non paucas res continent, quæ in dissertatione prævia habere locum suum non potuerunt, quæque sunt non parum utiles & ipso genere excellentes.

Ex libro autem eo, qui supra dictæ Editionis quartus est, cogitabat, ut quidem credimus, tollere ea omnia quæ Gregorium VII. tangebant, ne videlicet inaudita ejus audacia & arrogantia infirmiores animi læderentur; cetera ad frontem ponere libri ejus, qui ejusdem Editionis quintus est, & eum quintum facere primum. Nam eum ipsum quintum propria manu inscripserat, *Liber primus*, sextum, *Liber secundus*, & sic reliquos, quibus apposerat numerorum notas eas, quas nos exequuti sumus. Sed quoniam librum quartum reliquit integrum, &

res

(a) Dissert. præv. n. x.

res quæ in illo tractantur cum rebus libri sequentis necessaria cognatione connectuntur, non potuimus hos duos libros non in unum componere, quos tamen in duas sectiones dividimus, ut liber qui in Editione 1730. quartus est, in nostra Editione prima sit libri primi sectio: quintus vero, ejusdem libri primi sectio secunda.

Videri quidem potest liber XI. in alienum locum conjectus, & septimus esse debere, tum ut rerum tractatarum series fervetur, tum ne defensio Capituli IV. Declarationis antecedit Capituli III. defensionem.

Tria responderi possunt. 1. Quanquam talis ordo librorum nonnullam ordinis perturbationem haberet, nihil inde accidere detrimenti; quia ordo librorum qualiscumque sit, manent eadem res in singulis libris tractatæ.

2. Quoniam Caput IV. Declarationis tangit Ecclesiasticam potestatem in iis, quæ ad fidem spectant, tertium eandem potestatem in iis quæ ad disciplinam, Meldensi Episcopo visum fuisse, quæ ad fidem pertinent prius tractanda esse, quam quæ ad disciplinam.

3. Tertiam causam afferri ex ipsius consiliis ultimis petitam.

Constituerat enim Meldensis Episcopus, omissa Declaratione, causam suscipere doctrinæ universæ tum Universitatis Parisiensis, tum Cleri Gallicani de potestate Ecclesiastica. Quo semel constituto, non erat cur in tractandis controversiis illum ordinem sequeretur, quem ipse in conscribendis Declarationis capitulis olim fuerat sequutus. Quare autem Declarationis capita non jam speciatim tangere vellet, causæ tales extiterunt.

Quo tempore libri SFONDRATI & ROCCABERTI, nuper in vulgus editi, Episcopum Meldensem compulerunt ut dissertationem præviam componeret, erant inter Romanam Curiam & Clerum Gallicanum bella jam composita. Conditionem pacis Curia Romana fecerat talem: Bullas suas se concessuram iis, quos ad Episcopatus & ad Abbacias Galliæ Rex destinaret & nominaret, modo illi declararent, *mentem suam non fuisse in Convitiis quidquam decernere, aut peculiarem fidem condere*. Quam pacis conditionem cum Curia Romana instantius urgeret, intellexit D. BOSSUET Romanis Pontificibus Declarationem Gallicanam vehementer displicuisse. Ergo is vir, qui pacis, si quis unquam fuit, erat amantissimus, nullas conditiones ad pacem coagmentandam respuendas ratus, modo integra veritas maneret, statim apud se definiuit, ut auribus Romanorum tenerioribus parceret, deleteret ex suo opere hunc titulum: *Defensio Declarationis Cleri Gallicani*, illum novum faceret, qui nunc est dissertationis (a): *Gallia Orthodoxa, sive vindicta scholæ Parisiensis totiusque Cleri Gallicani*, Gallicanam doctrinam defenderet, sed tamen omitteret *Declarationis defensionem*, quia Romani sibi persuaserant Declarationem fuisse eo animo factam, ut *fidei quadam nova formula, canones fidesque peculiaris conderentur*. Titulum igitur mutabat, non res tractatas. Nam quam doctrinam in Declaratione expresserat, eandem Majores nostri *sententiam scholæ Parisiensis* & vocitabant & egregie defendebant.

Ut primum præviam dissertationem legimus, non dubitavimus consilium tale ab Episcopo Meldensi fuisse non modo susceptum, sed perfectum. Nam cum eum in dissertatione videremus disertis verbis sic dicentem (b): *Abeat Declaratio quo libuerit; non enim eam..... tutandam hic suscipimus* incredibile videbatur huic dissertationi addidisse eum ejus Declarationis defensionem, quam in ipsa dissertatione, tanquam infectam haberi nollet.

Nostræ opinioni accesserunt novæ conjecturæ ex diario eo quod D. LE DIEU, qui Episcopo Meldensi fuit a secretis, composuit; quod diarium una cum codicibus

(a) Vid. diss. n. VI. X.

(b) Dissert. n. X.

cibus defensionis nostræ fidei Trecensis Episcopus commiserat, & in quo sic legitur (a): *M. de Meaux m'a dit ce matin 28. Septembre 1700. en remuant ses papiers, qu'il veut mettre incessamment la dernière main à son ouvrage DE ECCLESIASTICA POTESTATE, qu'il intitule à-présent GALLIA ORTHODOXA &c.*

In altero autem ejusdem darii loco (b): *Le 22. Septembre 1701. M. de Meaux m'a demandé son traité DE ECCLESIASTICA POTESTATE, dont il a seulement retenu les premiers livres de la dernière révision & correction, sous le titre de GALLIA ORTHODOXA, contre Rocaberti, &c.* Significat D. LE DIEU præviam dissertationem, quæ defensionis trium priorum librorum loco erat. Nam in ea confutatur ROCCABERTUS, qui in reliquo opere ne semel quidem nominatur.

His fere omnino persuasi fueramus, codices, qui in nostras manus venerant, non eos esse, quos Meldensis Episcopus ultimo recognoverat, quanquam omnibus prope paginis multa ipsius manu animadversa & addita videremus. Itaque Trecensem Episcopum adivimus, ab eo sciscitaturi, quos codices habebamus, an illi ipsi essent, quibus ultimam manum Episcopus Meldensis addidisset. Dubitationem omnem sustulit Episcopus Trecensis; Nam nobis amice respondit, se valde mirari, non ei nos omnem fidem habere, neque animo reputare quam sua interesset Patri sui opus sincerum in lucem prodire: nos habere operis ejus codices qui supererant omnino omnes, neque ullos sibi fuisse unquam cognitos aut visos: nos tamen fuisse male auguratos; nam Episcopum Meldensem consilium cepisse tale, quale is in sua dissertatione præ se tulit; sed ne id perficeret, fuisse eum & multis negotiis & mala valetudine impeditum: quare insistendum esse in iis codicibus quos ipse ad nos miserat, quos esse sinceros & ultimis ex curis perfectos persuadebant, tum multæ correctiones autographæ, tum etiam plurimæ additamenta, quæ manu propria Episcopus Meldensis exararat.

Ceterum judicare ex antedictis Lectores possunt, quod ultimam hanc recognitionem non fecerit Episcopus Meldensis, nihil inde perire publicæ utilitati. Neque enim res alias fuit dicturus, aliamve doctrinam sequuturus: alium tantum titulum facturus erat, quædam etiam Romanæ Curie ingrata expuncturus, quæ, ut ipsius verbis utar (c), *ei displicere possent, non ex doctrina ipsa, sed ex tradendæ doctrinæ ratione.*

Nos vero etsi & Summum Pontificem, ut Catholicum decet, reveremur, & operis hujus formam talem fuisse optamus, in qua Romanæ Curie Episcopus Meldensis maxime indulgisset, tamen nostri muneris esse arbitrati sumus, nihil operæ nostræ ad Magni BOSSUET operam admiscere; non modo ejus tractatus formam non mutare, sed ne verbum quidem addere vel detrachere; præsertim cum id nobis Episcopus Trecensis etiam atque etiam mandarit.

Nam nobis formam eam, quam ultimam sibi propofuerat Episcopus Meldensis, exhibere facillimum fuisset. Quippe titulo immutato, omissis Declarationis Gallicanæ quatuor capitibus, paucis quibusdam aliter enuntiatis, quæ paginas duas vix implerent, & pro his verbis quæ sæpe occurrunt: *Hæc docent in sua Declaratione Præsules Gallicani*, illis aliis positis: *Hæc Ecclesia Gallicana & Universitas Parisiensis semper docuerunt*, ultimam recognitionem hujus operis ab Episcopo Meldensi meditatam, tu erudite Lector, perfectam haberes, & nomine mutato, esset pura puta *Defensio Declarationis Cleri Gallicani*.

Speramus autem non tibi ingratum fore, quod tibi Episcopi Meldensis consilium ultimum exposuerimus, cum videre jam possis eum Magnum Virum non recusasse, quin opus suum totum retractaret, eam unam ob causam, ne concordia

Tom. I.

c

dia

(a) Journ. Cod. E. circ. medium.

(b) Ib. Cod. G. p. 1.

(c) Dissert. n. X.

dia Gallicanæ Ecclesiæ cum Romana læderetur. Quippe docere volebat, non pugnare; ad ipsam causam accedere, non, ut ipse dicebat (a), *cause satis per se gravis cursum, accersitis difficultatibus impedire.*

Nunc breviter dicendum de Operis singulis partibus.

Præviæ dissertationis Trecentis Episcopus participem fecerat prorsus neminem, non ipsum Ludovicum Magnum, cui, propter causas nobis incognitas, dederat *Defensionis* id exemplar, quod erat prioris tantum recognitionis, non dederat additamenta multa quæ in codicibus ultimæ recognitionis Auctoris manu scripta erant. Nos primi omnium fumus, qui hanc dissertationem legimus, quam ultro divulgamus, eruditorum manibus sæpe tractandam & evolvendam.

Dissertationem hanc composuit in ultima senectute Episcopus Meldensis, corpore infirmo, viribus ingenii non debilitatis, ut neque scribendi moderatione, & amore concordiæ.

In eo Opere, quanquam a nominanda Gallicana Declaratione consulto abstinere, tamen egregie ostendit “ hujus Declarationis doctrinam ab illa doctrina toto Orbe multis abhinc sæculis notissima, quam Parisiensium vocant, nulla ex parte esse diversam; proindeque Declarationis doctrinam damnari non posse ut hæreticam & schismaticam, cum Parisiensium sententia manserit semper inconcussa & censuræ omnis experta: atqui Parisiensium sententiam, tum cum eam docerent, & toti orbi testarentur Galli nostri, non modo non reprehensam fuisse a Romanis Pontificibus & a Conciliis Œcumenicis, sed habitam ut probatissimam & certissimam a Pisano, Constantiensi, Basileensi generalibus Conciliis, & ab *Alexandro V. Martino V. Eugenio IV. Summis Pontificibus*, & in Concilio Tridentino, atque adeo a *Pio V.* saltem ut probabilem & insontem.

Deinde probat “ Gallicanam sententiam fuisse non Constantiensis Concilii temporibus occasione schismatis excogitatum, sed ab ipsa Christianitatis origine profluentem, ex communibus decretis, & ut vocant, principiis nempe ex Scriptura & Traditione assumptam: hanc in omnibus Universitatibus, in omnibus Ecclesiis vulgarissimam extitisse, & a Scriptoribus pietate & doctrina præstantissimis ubique terrarum publice & cum laude defensam, nullibi reprehensam, irritas esse illas neotericas censuras, quibus Clerus Gallicanus laceffitur, tum quod a privatis Doctoribus prodierint, tum quod illi Doctores, summa rei omissa, illa sæpe sententur quæ sunt extra rem, aut ea confutent de quibus nulla controversia est.”

Non necesse habemus persequi singula hujus dissertationis capita, cum præsertim in ea *Defensionis* duæ postremæ partes summatim contineantur. Hoc tantum Lectores monitos esse volumus, in dissertatione multa reperiri, quæ in *Defensione* fuerunt aut strictim disputata, aut vero etiam prætermissa; quia nimirum confutandi erant nonnulli Auctores, qui opera sua nondum ediderant ante recognitam ac recensitam *Defensionem*. Ceterum tanta est in illa dissertatione sermonis ubertas, perspicuitas, concinnitas, ingeniique vis ac sagacitas, ut ubique magnum dicendi & differendi artificem ac Doctorem D. BOSSUET facile recognoscas.

Qui sui non dissimilis est in *Defensione* quæ sequitur, in qua omnia tractantur, tum vere, tum enucleate, sic ut veritas in clarissima luce versetur. Nihil autem profert suum; promittit omnia de fontibus apertis Scripturæ & Traditionis; ita ut ipsi de se hoc gloriari liceat quod olim dicebat Leo Magnus (b): *Non*

novæ

(a) Lib. VI. c. V.

(b) Leo Mag. ep. CIII. ad Proter. Alex. c. II. p. 645.

novæ prædicationis est (doctrina mea) . . . in nullo discedens ab ejus fidei regula, quæ evidentè a nostris vestrisque est de defensione Majoribus.

In prima parte, evolutis ab omni antiquitatis memoria ad decimum usque sæculum omnium populorum gestis, probat, semper & ab omnibus hoc fuisse creditum; nempe ambas potestates Ecclesiasticam & civilem, suo in genere rebusque suis, sub Deo & post Deum primas esse, unique Deo subditas; neque alteram potestatem ab altera deponi & in ordinem cogi posse: Gregorium VII. Regum deponendorum confidentissimum auctorem, nullo exemplo, auctoritate nulla, eo proflire ausum, ut suæ potestati omnes civiles potestates obnoxias esse statueret: hujus & ejus successorum factum nullo Ecclesiæ decreto, nulla professione confirmatum fuisse: imo viros sanctos doctosque, qui post ea Pontificum de deponendis Regibus decreta floruerunt, in Patrum sententia adversus Gregorii VII. novitatem persistisse: Romanos Pontifices id sibi privatim reservare voluisse ut Reges deponerent; quippe qui, cum solerent in rebus Ecclesiasticis Episcoporum assensionem requirere, & adscribere decretis, edita ea esse, *sacro approbante Concilio*, decreta de deponendis Regibus, in Conciliis etiam Œcumenicis, sic promulgabant, ut ederentur *sacro* quidem *presente*, non autem *consentiente* aut *approbante Concilio*; ita ut tali promulgandi ritu ipsi testarentur Regum depositiones non Conciliorum auctoritate, sed ab ipsis tantum Pontificio nomine esse gestas: Gregorii VII. sententiam aperte nimiam de directâ Romani Pontificis in temporalia potestate ab ipso *Bellarmino* multisque aliis rejectam quidem; sed eadem incommoda & pericula omnibus Regnis & Imperiis imminere ex illa, quam vocant indirectâ potestate; quæ a directâ verbis tantum differat.

In secunda parte opinionem *superioritatis* ejus, qua Papæ potestas ipsa Conciliorum Œcumenicorum potestate potior asseritur, eo convellit, quod talis *superioritas* Constantiensis Œcumenici Concilii canonibus proscripserit: tum vana argumenta & frivolas Ultramontanorum difficultates sic solvit, ut sublati iis subtilitatibus, cavillationibus, ambagibus, quibus ipsi se implicant, & huc atque illuc ipsius causæ suæ instabilitate digrediuntur, ad fixum quid eos revocet, & in illo tandem articulo cogat consistere: rem decisam ac definitam fuisse Concilii Constantiensis auctoritate, & confirmatam a Concilio Basileensi in primis Sessionibus; id est, tum cum ipse Romanus Pontifex Eugenius IV. illud haberet pro Œcumenico: Synodi Œcumenicæ titulum Concilio Constantiensis denegari nusquam posse, neque ejus auctoritatem fluxam dici, nisi conculcata Conciliorum generalium Papiensis, Senensis, Basileensis, Florentini, nec non Summorum Pontificum Martini V. Eugenii IV. Nicolai V. Pii II. & aliorum, qui dictis, decretis, factis Constantiensia decreta confirmarunt, approbarunt, venerati sunt, expressa auctoritate; neque vero eos a gravi censura, saltem a maximæ temeritatis nota immunes esse posse, qui, spretis tot Conciliis Œcumenicis ac Pontificibus, tantaque nube testium, & ipsa Ecclesia, hujus Concilii toties confirmata decreta labefactare, collidere, respuere non vereantur.

Tertia parte, ut Pontificiam hanc *superioritatem* configat, & novam Ultramontanorum doctrinam de Papæ infallibilitate eodem ictu confodiat, aggreditur omnem Traditionem revolvere, atque ex ea ostendere: "has opiniones toti antiquitati prorsus incognitas fuisse; atque adeo esse falsas: semper a Patribus & a Conciliis in universalis Ecclesiæ consensione fuisse repositam vim illam irreformabilem & irretractabilem, quam in ævum duraturam Christus Ecclesiæ promisit: Ecclesiam, nêdum illam agnoverit Pontificum Romanorum potentior auctoritatem, illatas a Pontificibus sententias & decretales nunquam

„ habuisse pro infallibili atque irrefragabili iudicio, nisi prius, quæstione habita
 „ factoque examine, summa sua & ineluctabili auctoritate & consensione illas
 „ confirmasset: Ecclesiam aliquando etiam Pontificum Romanorum decretales in
 „ Conciliis rescidisse: inde probari de Pontificum iudiciis dubitari posse, quod
 „ illa in Synodis retractentur; e contra de Synodorum Œcumenicarum iudiciis
 „ dubitari non posse, cum post talia iudicia, nihil retractari, nihil audiri liceat:
 „ fateri interdum Pontificæ *superioritatis* vehementissimos defensores, Papam
 „ in hæresi pertinacem Concilio judicari & deponi posse; quo semel posito,
 „ hanc *superioritatem* cassam esse oportere: falli autem interdum Pontifices testa-
 „ ri omnia Ecclesiastica monumenta: lapsus quorundam Pontificum tam esse
 „ certos, & eorum tam certam damnationem, ut nihil unquam sit certius: fru-
 „ stra eos esse qui dicunt, ea tantum Pontificia decreta a se haberi pro irret-
 „ ractabilibus, quæ *ex Cathedra* edita fuerint: multa Honorii & aliorum Pontifi-
 „ cum etiam corpori Juris inserta dogmatica decreta, tota licet Sedis Apostoli-
 „ cæ auctoritate prolata, damnari meruisse: absurdum esse decreti infallibilitatem
 „ pendere velle ab iis formulis quas postera ætas induxit: ceterum nonnullas de-
 „ cretales iis omnibus vestitas formulis, quibus decretum fideli nunc constare vo-
 „ lunt, nihilominus retractabiles, imo falsas visas fuisse, & ab ipsis Pontificibus
 „ rescissas: Gregorii VII. novam opinionem de supremo suo in terrenas omnes
 „ potestates dominatu, illis opinionibus, quibus Papæ in Concilia generalia po-
 „ tior potestas asseritur, & ejus in tradenda fide *infallibilitas*, antiquiorem esse,
 „ cum Benedictus XIII. seu Petrus *de Luna* in schismate induratus, omnium
 „ mortalium primus appellationes a Papa ad Concilium expressa sententia da-
 „ mnaverit, *infallibilitatis* autem opinio tempore Concilii Florentini nata sit,
 „ occasione diffidorum Eugenii IV. & Concilii Basileensis; atque etiam tum
 „ novam hanc opinionem variis modis involutam & obtectam Eugenii defensores
 „ proponerent, ne ipsa novitate Catholici læderentur: ita ut nunquam aperte
 „ defensa fuerit ante Leonis X. Pontificatum, & exortas inter Catholicos &
 „ Germaniæ Protestantes graves controversias.

In volumen cresceret hæc nostra Præfatio, si omnia a nobis commemorari
 oporteret. Prætermittimus eas quæstiones, quæ, data occasione, ab illustrissimo
 Auctore pertractantur, quales sunt eæ quæ sextæ Synodi *deveritatem* spectant &
 latæ in Honorium excommunicationis sententiæ, atque aliæ ejuscemodi.

Exacto opere, pro clausula ponit Meldensis Episcopus Corollarium, in quo
 non tantum probat, sed veluti ponit ob oculos hanc propositionem: “ A Gallis
 „ Primatum Romanum & Sedis Apostolicæ majestatem exquisitori ratione pro-
 „ pugnari, confirmari, illustrari, quam ab Ultramontanis Doctoribus, qui no-
 „ vellas, sive adinventiones, sive adulationes, sive potius ludibria sectantur.
 „ Aperit incommoda, absurda, falsa, in quæ se inducant illi viri sanctæ Sedis
 „ studiosi quidem, sed adeo improvidi, ut ejus auctoritatem odiosam, invidio-
 „ sam, contemnendam reddere velle videantur „. Illius Corollarii pressa oratio
 est: in eo tot sunt sententiæ quot verba, plurimorumque voluminum instar ha-
 beri potest.

Neque vero tres libros Appendicis nullo suo detrimento a se prætermitti pos-
 se Lectores credant. Nam, quamvis eos libros prævia dissertatio complectatur,
 tamen; id quod jam monemus, multa in iis & quidem eximia reperiuntur,
 quæ in dissertatione admisceri operis series non sinebat; & præterea, in illis
 quoque libris, ubique sententias Magni Meldensis Episcopi & stylum & ingenium.
 Non quod non dumeta quædam & vepres asperiores sis offensurus. Nam adver-
 sarios insectari litigiosos & veteratores necesse erat. Sed labor utilitate compen-

fabi-

fabitur, cum videbis veritatem ex tot scholasticis subtilitatibus emergere in splendidissimam lucem.

Dicendum nunc quales extiterint operis hujus edendi nostræ curæ. Cum primum hoc oneris nobis imponebat Episcopus Trecentis, veriti sumus ne illius mole gravaremur, nec non id deponere conati sumus: quosdam etiam nominabamus, a quibus illud oneris melius sustineri posset. Sed mandatum dabat is Episcopus, quem nos summa reverentia colebamus: ii amici cohortabantur, quos de Republica Christiana bene meritos, non audire, quanquam invite, non potuimus.

Ergo Episcopi Trecentis jussu difficilem provinciam suscepimus, qui postquam nobis commisit operis manuscriptos codices, nos, iis inter se collatis, eos selegimus, qui ipsius Meldensis Episcopi manu plurimum emendati erant, & multis in locis, imprimis lib. V. & VI. aucti ac locupletati. Hinc fit ut nostra hæc Editio sit Editione an. 1730. multo absolutior, etiam ad fidem authographorum multo emendatior. Porro illi codices sedulo asservantur, futuri aliquando, si opus fuerit, nostræ in illis exhibendis incorruptæ diligentæ, sinceri testes.

Multa etiam D. BOSSUET aut ipse sustulerat, præsertim ex secunda & tertia parte & ex Corollario, aut, ut a descriptore tollerentur, quibusdam notis significarat. Nempe ea omnia conjecerat in præviam dissertationem, præterquam libri X. caput unum totum, quod omnino aboliri jusserat. In eo autem capite referebantur Acta sancti Eusebii Presbyteri & Martyris, quæ Acta Meldensi Episcopo, postquam in ea diligentius introspexisset, visa fuerant insincera, aut saltem dubiæ auctoritatis. Nos illud caput ad calcem Appendicis rejecimus, ne quid in nostra Editione desiderari videretur.

Illud quoque hic a nobis observari oportet, Meldensis Episcopi morem perpetuum fuisse uti schedulis, in quibus ea scriberet, quæ in locis emendatis ad continuandum sermonem necessaria essent. Talium schedularum tres aut quatuor deerant, sive amissæ illæ fuerint, sive eas ipse in suo loco ponere omiserit. Quare eas, necessitate cogente, supplevimus, quas facile agnosces, utpote typis Italicis editas, nec non etiam parenthesi interclusas.

Quamvis non parvi laboris erat talis Editio, nihil tamen prætermittere constitueramus, unde in Publicum utilitates nonnullæ existere possent. Ergo auctoritates omnes in toto Tractatu allegatas cum ipsis Auctorum libris contulimus, eaque refarcivimus quæ erant a descriptoribus, aut ommissa, aut mendose scripta; & ne quid deesset, allegationes ita ad marginem expressimus, ut illæ plerumque tum novas Editiones, tum etiam veteres, quibus utebatur Meldensis Episcopus, una complectantur. Addidimus, prout sese dedit occasio, notas, nonnullas, tam Historicæ, quam Theologicæ, atque etiam Criticæ, eo ut, si qua non satis clara videri possent, illustrarentur, & ut cognoscerentur, sive quidam obscuri Auctores, quos D. BOSSUET, vel causæ suæ faventes allegat, vel confutat, sive eorum Auctorum libri, quos nonnunquam per summa capita totos descripsimus. Porro in componendis notis, nobis proposuimus ad imitandum, ipsius Meldensis Episcopi modestiam, æquabilitatem, moderationem.

Totum illud opus Gallicum fecimus de mandato Episcopi Trecentis, & separate edidimus. Nam consentaneum videbatur ut Gallicanarum Libertatum defensionem Galli homines sua in Lingua expositam viderent.

Erit de illa qualicumque nostra opera, sive notis, sive versione Gallica Lectorum judicium. Quod si quid nobis erroris exciderit, nos, utpote imbecillitatis nostræ conscii & solius veritatis amore ducti, errorem corrigere & in una veritate acquiescere desideramus. Itaque, sive amici erunt qui nostras curas redarguent, sive inimici, modo bene redarguant, gratum nobis facient. Memores

quip;

quippe sumus Augustinianæ illius sententiæ (a): *Nullus reprehensor formidandus est amatori veritatis. Si ergo inimicus insultat, ferendus est; amicus autem . . . si docet, audiendus.*

Post hanc Præfationem edi curavimus *Declarationem Conventus Cleri Gallicani an. 1682. de potestate Ecclesiastica* a D. BOSSUET compositam, ut hujus Conventus Acta testantur: *Epistolam ejusdem Conventus ad universos Ecclesiæ Gallicanæ Præsules*, cujus Auctor fuit D. GILBERTUS DE CHOISEUL DE PLESSIS PRALIN, Episcopus Tornacensis. Denique Edictum, quo Ludovicus Magnus Gallicanam Declarationem in commentarios supremarum Curiarum & Universitatum referri jussit, & a Baccalaureis propositis thesibus publice defendi. Ante versionem Gallicam edidimus Gallico idiomate compositam *Relationem Tornacensis Episcopi ad Conventum Cleri Gallicani de Declaratione*, etiam *Libellum Gallicum*, quo Meldensis Episcopus Ludovicum Magnum admonebat de iis quæ agenda sibi viderentur a suprema Curia Parisiensi adversus ROCCABERTI libros. Ea Acta quæ Typographiæ lucem nondum viderant, & in illa causa maximi momenti sunt; si quis legere volet, adibit Gallicam nostram Editionem.

Jam tempus est ut nostræ præfationi finis imponatur. Hoc unum addimus, optabile esse in vulgus edi alios Meldensis Episcopi libros hæctenus ineditos, ex quibus maximi fructus in Christianam Rempublicam redundarent, quos inter nominandi veniunt *Tractatus de Gratia*, in quo S. Augustini doctrina & ipse Augustinus a R. SIMON proterve laceffitibus egregie defenditur: *Germaniæ conciliatio*, in qua res inter Catholicos & Protestantibus agitatur tali methodo tractantur, ut cum nihil firmiter & nitidius, tum nihil etiam accuratius & moderatius de istiusmodi quæstionibus scriptum unquam fuerit: *Tractatus adversus LUD. ELIAM DUPIN Doctorem Sorbonicum*. Epistolas plurimas, multaque alia opera, quæ viri docti tam avidè legerent, quam impatienter serunt his se tamdiu defraudari. Tales enim reliquias auro pretiosiores habent, quotquot Meldensem Episcopum penitus norunt, eum inquam Episcopum; qui sua doctrina & eloquentia Ecclesiæ Gallicanæ magnum lumen fuit & præcipuum ornamentum, & quem spes est Ecclesiam esse aliquando habituram in numero eorum, quos suos vocat Doctores, & ut suos Patres summe veneratur.

En-

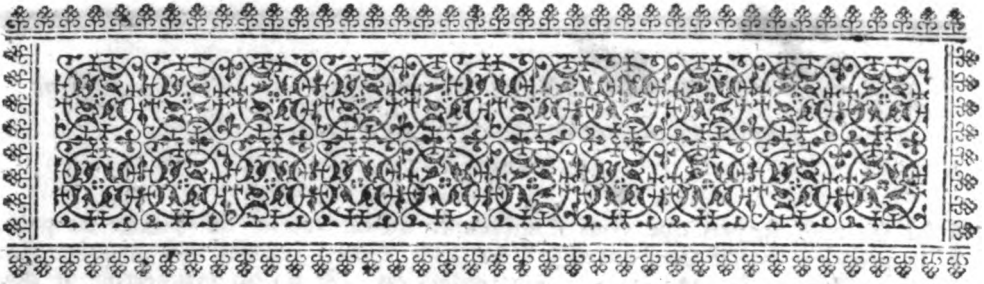
(a) Aug. lib. II. de Trinit. proœm. T. VIII. p. 772.

*Excerpta ex Epistola Gallica Illustrissimi ac Reverendissimi
Jacobi Benigni BOSSUET Trecentis Episcopi,
31. Augusti 1735.*

JAI été aussi surpris que vous d'apprendre qu'on venoit de donner au public la premiere partie de l'ouvrage (*les trois livres qui sont les premiers dans l'Édition Latine de 1730.*) avec une traduction, & qu'on promettoit de donner incessamment le reste. Comme je n'ai eu aucune part, telle qu'elle puisse être au monde, ni à cette traduction, ni à la publication, & que je ne sçais ce que c'est que tout cela, j'ai différé à vous écrire, que je me fusse informé à Paris de ce qui s'est passé à ce sujet Ce que j'ai appris, que d'habiles connoisseurs ne font que mediocrement satisfait de l'ouvrage en question, m'en donne une assez mauvaise opinion, & ne me fait pas perdre la vûe d'une bonne traduction & d'une bonne Edition, s'il y a moyen. Ainsi si celui qui a si bien commencé, n'est pas assez degouté de continuer par ce qui vient d'arriver, j'aurois une tres-grande satisfaction qu'il voulût bien continuer cet ouvrage, auquel je joindrai toute mon autorite, si on me laisse faire, & si des puissances superieures ne m'en empêchent point. C'est ce qui dependra des circostances du tems & de la disposition des têtes & des cœurs Je remedierai aisement avec le secours de gens habiles & de l'excellent traducteur, aux corrections qu'il faudra faire sur quelques citations fautives Au reste je n'ai point du tout perdu l'idée, ni de la personne, ni du merite, ni des talens de M. ***. Je suis rempli d'estime & d'amitié pour lui; & des que son cœur est prevenu en faveur de M. de Meaux, comme il me l'a toujours paru, & qu'il conserve quelque amitié pour moi; il est difficile que son genie, son bon gout, & son esprit ne repondent pas du succès de ce qu'il voudra bien entreprendre; sur tout s'il est à portée d'agir sur cela de concert avec M. *** que ses seules occupations ont detourné de ce travail; mais qui m'a promis de donner à la revision de cette traduction toute son attention & tout son tems &c.

† BENIGNE, Evêque
de Troyes.

CLE.

CLERI GALLICANI

DE ECCLESIASTICA POTESTATE.

DECLARATIO.

Die 19. Martii 1682.

Ecclésiæ Gallicanæ Decreta & Libertates a Majoribus nostris tanto studio propugnatas, earumque fundamenta sacris Canonibus & Patrum Traditione nixa multi diruere moliantur; nec desunt qui earum obtentu Primatum beati Petri ejusque debitam ab omnibus Christianis obedientiam, Sedisque Apostolicæ, in qua fides prædicatur, & unitas servatur Ecclesiæ, reverendam omnibus gentibus majestatem imminuere non vereantur. Hæretici quoque nihil prætermittunt, quo eam potestatem qua pax Ecclesiæ continetur, invidiosam & gravem Regibus & populis ostentent, iisque fraudibus simplices animas ab Ecclesiæ matris Christi a deo communiione dissociant. Quæ ut incommoda propulsemus, Nos Archiepiscopi & Episcopi Parisiis mandato regio congregati, Ecclesiam Gallicanam repræsentantes, unâ cum ceteris Ecclesiasticis viris nobiscum deputatis, diligenti tractatu habito, hæc facienda & declaranda esse duximus.

I.

Primum: beato Petro ejusque successoribus Christi Vicariis ipsique Ecclesiæ rerum spiritualium & ad æternam salutem pertinentium, non autem civilium ac temporalium, a Deo traditam, potestatem, dicente Domino (*), *Regnum meum non est de hoc mundo*, & iterum (**), *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*; ac proinde stare Apostolicum illud (***) , *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi a Deo: quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt*. Itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Reges ergo & Principes in temporalibus nulli Ecclesiasticæ potestati Dei ordinatione subjici, neque auctoritate clavium Ecclesiæ, directe vel indirecte deponi, aut illorum subditos eximi a fide atque obedientia, ac præstito fidelitatis sacramento solvi posse, eamque sententiam publicæ tranquillitati necessariam, nec minus Ecclesiæ, quam Imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum Traditioni & Sanctorum exemplis consonam omnino retinendam.

II. Sic

(*) Jo. XVIII. 36.

(***) Rom. XIII. 1. 2.

(**) Luc. XX. 25.

II.

Sic autem inesse Apostolicæ Sedi ac Petri successoribus Christi Vicariis rerum spiritualium plenam potestatem, ut simul valeant atque immota consistant sanctæ Œcumenicæ Synodi Constantiensis a Sede Apostolica comprobata, ipsoque Romanorum Pontificum ac totius Ecclesiæ usu confirmata, atque ab Ecclesia Gallicana perpetua religione custodita decreta de auctoritate Conciliorum generalium, quæ sessione quarta & quinta continentur, nec probari a Gallicana Ecclesia, qui eorum decretorum, quasi dubiæ sint auctoritatis ac minus approbata, robur infringant, aut ad solum schismatis tempus Concilii dicta detorqueant.

III.

Hinc Apostolicæ potestatis usum moderandum per Canones Spiritu Dei conditos & totius mundi reverentia consecratos: valere etiam regulas, mores & instituta a Regno & Ecclesia Gallicana recepta, Patrumque terminos manere inconcussos; atque id pertinere ad amplitudinem Apostolicæ Sedis, ut statuta & consuetudines tantæ Sedis & Ecclesiarum consensione firmatæ, propriam stabilitatem obtineant.

IV.

In fidei quoque quæstionibus præcipuas Summi Pontificis esse partes, ejusque decreta ad omnes & singulas Ecclesias pertinere, nec tamen irreformabile esse iudicium, nisi Ecclesiæ consensus accesserit.

Quæ accepta a Patribus ad omnes Ecclesias Gallicanas atque Episcopos iis Spiritu Sancto Auctore præsidentes, mittenda decrevimus; ut idipsum dicamus omnes, simulque in eodem sensu & in eadem sententia.

- † FRANCISCUS Archiepiscopus Parisiensis, Præses.
- † CAROLUS MAURITIUS Arch. Dux Remensis.
- † CAROLUS Ebreunensis Archiepiscopus.
- † JACOBUS Archiepiscopus Dux Cameracensis.
- † HYACINTUS Archiepiscopus Albiensis.
- † MI. PHELYPEAUX P. P. Archiep. Bituricensis.
- † LUDOVICUS DE BOURLEMONT Archiep. Burdigalensis.
- † JACOBUS NICOLAUS COLBERT Archiep. Carthaginensis, Coadjutor Rothomagensis.
- † GILBERTUS Episcopus Tornacensis.
- † HENRICUS DE LAVAL Episcopus Rupellensis.
- † NICOLAUS Episcopus Regiensis.
- † DANIEL DE COSNAC Episcopus & Comes Valentiniensis & Diensis.
- † GABRIEL Episcopus Æduensis.
- † GUILLELMUS Episcopus Vasatensis.
- † GABRIEL-PH. DE FROULLAY DE TESSE' Episcopus Abrincensis.
- † JOANNES Episcopus Tolonenfis.
- † JACOBUS-BENIGNUS Episcopus Meldensis.
- † SEBASTIANUS DU GUÉMADEUC Epif. Macloviensis.
- † L. M. AR. DE SIMIANE DE GORDES Episcopus, Dux Lingonensis.
- † FR. LEO Episcopus Glandatensis.
- † LUCAS D' AQUIN Episcopus Forojulienfis.
- † J. B. M. COLBERT Episcopus & D. Montis-Albani.
- † CAROLUS DE PRADEL Episcopus Montis-Pessulani.
- † FRANCISCUS-PLACIDUS Episcopus Mimatenfis.
- † CAROLUS Episcopus Vaurenfis.

Tom. I.

d

† AN-

xxvi

† ANDREAS Episcopus Antiffiod.
† FRANCISCUS Episc. Trecensis.
† LUD. ANT. Episcopus, Comes Cathalaunensis.
† FRANC. IG. Episcopus, Comes Trecorensis.
† PETRUS DU LAURENS Episcopus Bellicensis.
† GABRIEL Episc. Conferanensis.
† LUDOVICUS ALPHONSUS Alectensis Episcopus.
† HUMBERTUS Episcopus Tutellensis.
† J. B. D'ESTAMBES Maffiliensis Episcopus.

PAUL PHIL. DE LUSIGNAN.

DE FRANQUEVILLE.

LUDOVICUS D'ESPINAY de Saint Luc.

COCQUELIN.

A. Faure.

C. F. DE GUENEGAUD.

GERBAIS.

LAMBERT.

DE VIENS.

P. DE BERMONT.

A. H. DE FLEURY.

FR. DE CAMPS.

DE MAUPEOU.

DE LA BOREY.

FRANCISCUS FEU.

CLEMENS DE POUDEAUX.

LE FRANC DE LA GRANGE.

J. F. DE L'ESCURÉ.

DE SENAUX.

M. DE RATABON.

BIGOT.

DE VILLENEUVE DE VENÇE.

PARRA Decanus Bellicensis.

LA FAYE.

DE BOCHE.

PETRUS LE ROY.

DE SOUPETS.

A. ARGOUD Decanus Viennæ.

DE BEAUSSET Præpositus Maffiliensis.

C. BOCHARD de Chambigny.

DE S. GEORGES Comes Lugdunensis.

COUCIER.

DE GOURGUES.

F. MAUCROIX.

CHÉRON.

J. DEMARETS Cleri Gallicani Agens generalis.

ARMANDUS BAZIN DE BESONS Cleri Gallicani Agens generalis.

EPI-

EPISTOLA
CONVENTUS CLERI GALLICANI
AD UNIVERSOS
ECCLESIAE GALLICANÆ PRÆSULES.

ILLUSTRISSIMIS AC REVERENDISSIMIS
ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS
IN TOTO GALLIARUM REGNO CONSTITUTIS,
ARCHIEPISCOPI ET EPISCOPI
CÆTERIQUE ECCLESIASTICI VIRI
A CLERO GALLICANO DEPUTATI
Mandato Regio Parisiis congregati; SALUTEM.

REVERENDISSIMI AC RELIGIOSISSIMI CONSACERDOTES,

Non vos Latet concussam aliquatenus nuper fuisse Ecclesiae Gallicanae pacem, quandoquidem nos misit vestrae Fraternalitatis charitas ad illud periculum populandum.

Fidenter cum B. Cypriano pronuntiamus (a), CHARISSIMI COLLEGAE, Christum, ut unitatem manifestaret, unam Cathedralam constituisse, & unitatis originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuisse; eumque, qui Cathedralam Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia non esse; qui vero Ecclesiae unitatem non tenet, nec fidem habere. Quare nihil nobis antiquius fuit, statim atque congregati sumus in nomine Christi (*), quam ut unius corporis, quod non omnes esse inclamat Apostolus (**), unus esset spiritus, nec essent in nobis schismata, nedum vel minima cum totius Ecclesiae Capite dissensionis suspicio. Hoc autem eo magis pertinuimus, HONORATISSIMI PRÆSULES, quod

d 2 eum

(a) S. Cypr. lib. de Unit. Eccl. p. 77. edit. Oxon.

(*) Matt. XVIII. 20.

(**) Eph. IV. 4. I. Cor. I. 10.

eum Pontificem impresentiarum nobis providit DEUS OPTIMUS MAXIMUS, quem ob eximias, quibus abunde præditus est, omnium Pastoralium virtutum dotes, non modo Ecclesie Petram (*); sed etiam tanquam *Fidelium*, atque in omnibus, *exemplum bonorum operum*, debemus jure merito venerari.

Hanc nostræ concordie, & ad tuendam Ecclesie unitatem conspirationis ideam tam pie, tam docte, tam facunde in omnium nostrorum animis præformavit Illustrissimus Orator, qui primus quasi nostrorum Comitiorum os aperuit, dum Spiritus Sancti gratiam & auxilium communibus votis, sacrificante Illustrissimo Parisiensi Archiepiscopo, nostro dignissimo Præside, invocavimus; ut inde nostri Conventus felicissimum exitum ominati universi.

Non dubitamus equidem, CONSACERDOTES REVERENDISSIMI, quin pergratum vobis fuerit, quod a Regis nostri Christianissimi pietate obtinimus, quodque vicissim ad pacem servandam, ac tanti Principis gratiam conciliandam, simul & ad memoris nostri animi testificationem rependimus; quodque tandem scripsimus ad Sanctissimum Pontificem. Sed operæ pretium esse duximus aliquid ulterius explicare, ne quid unquam contingat, quod possit Ecclesie quietem ordinis tranquillitatem tantisper commovere.

Sane, cum vel ad levissimam discordie umbram unusquisque nostrum exhoruerit, existimavimus maxime nos Ecclesie unitati profuturos, si certas regulas conderemus; vel potius antiquas in fidelium memoriam revocarem, quibus tota Ecclesia Gallicana, quam *nos regere posuit Spiritus Sanctus* (**), ita secuta esset, ut nemo unquam vel deformi assentatione, vel abrupta fallæ libertatis cupiditate, *terminos transgrederetur quos posuerunt Patres nostri* (**); sicque nos ab omni dissensionis periculo explicata veritas liberaret.

Quandoquidem vero non modo tenemus Catholicorum paci studere, sed etiam curandæ eorum reconciliationi, qui *a Christi Sponsa segregati, adulteræ conjuncti sunt, & a promissis Ecclesie separati* (a); adhuc ea ratio nos impulit, ut eam aperiremus, quam veram esse arbitramur, Catholicorum sententiam. Sic enim factum iri speravimus, ut *nemo amplius fidelium fraternitatem mendacio fallat, aut fidei veritatem perfida prævaricatione corrumpat* (b); & qui in Romanam Ecclesiam, erroris nobis affecti specie, velut in reprobam Babylonem hætenus debacchati sunt, quia mentem nostram vel ignorarunt, vel se ignorare simularunt, detracta tandem falsitatis larva, a calumniis suis imposterum temperent, & in suo schismate, quod tanquam ipsamet Idololatria detestabilis crimen execratur Augustinus (c), diutius non perseverent.

Profitemur itaque, ILLUSTRISSIMI PRÆSULES, quamvis *duodecim, quos elegit Jesus & Apostolos nominavit* (*), sic, ad regendam in solidum suam Ecclesiam, constituerit, ut essent *pares*, sicut loquitur S. Cyprianus (d) *honoris & potestatis consortio præditi*, Primatum tamen Petro divinitus fuisse concessum; quod & ab Evangelio discimus, & tota docet Ecclesiastica Traditio. Quare in Romano Pontifice, Petri successore, *Summam, licet non solam*, cum B. Bernardo (e), *a Deo institutam Apostolicam potestatem* venerari, servato crediti nobis Christi Sacerdotis honore, Claves primum uni traditas esse, ut unitati servarentur, cum sanctis Patribus, Ecclesieque Doctoribus prædicamus; sicque Summorum Pontificum, seu quoad fidem, seu quoad generalem disciplinæ morumque reformationem

(*) 1. Tim. IV. 22. Tit. II. 15.

(**) Act. XX. 28.

(***) Prov. XXII. 28.

(a) S. Cypr. lib. de Unit. Eccl. p. 78.

(b) Ibid.

(c) S. Aug. Ep. LI. al. CLXXII. Tom. II. p. 116.

(*) Luc. VI. 13.

(d) S. Cypr. de Unitat. Eccl. loc. jam cit.

(e) S. Bern. lib. III. de Consid. c. IV. n. 17. p. 433.

nem decretis, fideles omnes censemus esse obnoxios, ut supremæ illius spiritua-
lis potestatis usus per Canones totius Orbis observantia consecratos determinan-
dus moderandusque sit: si qua autem ex Ecclesiarum defensione, gravis difficul-
tas emerferit, *Major*, ut loquitur Leo Magnus (a), *ex toto Orbe Sacerdotum*
numerus congregetur, generalisque Synodus celebretur, que omnes offensiones ita
aut repellat aut mitiget, ne ultra aliquid sit vel infide dubium, vel in charita-
te divisum.

Ceterum, FRATRES RELIGIOSISSIMI, cum Republica Christiana, non Sacer-
dotio tantum, sed etiam Regum & *sublimiorum potestatum* Imperio gubernetur;
ita quoque ut prospeximus, ne schismatibus dividatur Ecclesia, sic & debui-
mus omnibus Imperii tumultibus, populorumque motibus obviam ire, in eo
præsertim Regno, in quo tot olim, specie religionis, perduelliones exortæ sunt,
ac propterea Regiam auctoritatem, quoad temporalia, a Pontificia liberam esse
pronuntiavimus, ne si forte Ecclesiastica potestas crederetur aliquid moliri quod
temporalem minueret, Christiana tranquillitas turbaretur.

Rogamus porro fraternitatem pietatemque vestram, REVERENDISSIMI PRÆSU-
LES, ut quondam Concilii Constantinopolitani primi Patres rogabant Romanæ
Synodi Episcopos, ad quos Synodalia sua gesta mittebant, ut de iis, quæ, ad
Ecclesiæ Gallicanæ perpetuo factam tectam conservandam pacem explicuimus,
nobis *congratulemini* (b), & idem nobiscum sentientes, eam, quam communi
consilio divulgandam esse censuimus, doctrinam, in vestris singuli Ecclesiis, at-
que etiam Universitatibus & scholis vestræ Pastoralis curæ commissis, aut apud
vestras Dioceses constitutis, ita procuretis admitti, ut nihil unquam ipsi con-
trarium doceatur. Sic eveniet, ut, quemadmodum Romanæ Synodi Patrum con-
fensione, Constantinopolitana universalis & Œcumenica Synodus effecta est, ita
& communi nostrum omnium sententia noster Confessus fiat Nationale totius
Regni Concilium; & quos ad vos mittimus doctrinæ nostræ articuli, fidelibus
venerandi & nunquam intermorituri Ecclesiæ Gallicanæ Canones evadant.

Optamus vos semper in Christo bene valere, precamurque Deum immortalem,
ut vestram fraternitatem, ad Ecclesiæ suæ bonum, florentem & incolumem ferveret.

Vobis ADDICTISSIMI COLLEGA
Archiepiscopi, Episcopi & ceteri Ecclesiastici
viri a Clero Gallicano deputati.

FRANCISCUS Archiepiscopus
Parisiensis, Præses.

Parisii 14. Kalend. April.
ann. 1682.

De mandato Illustrissimorum & Reverendissimorum, Archiepiscoporum, Episcoporum,
totiusque cætus Ecclesiastici in Comitibus generalibus Cleri Gallicani Parisii congregati.

MAUCROIX Canonicus
Remensis a Secretis.

COURCIER Theologus
Eccl. Paris. a Secretis.
EDIT

(a) S. Leo Ep. ad Theodof. Aug. XXXIV. al. XXIV. c. II. III.

(b) Epist. Synod. Conc. Const. I. ad Conc. Rom. Tom. II. Conc. p. 960.

EDIT DU ROY

*Sur la Declaration faite par le Clergé de France , de ses sentimens
touchant la puissance Ecclesiastique.*

Registré en Parlement le 23. Mars 1682.

L OUIS PAR LA GRACE DE DIEU ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE , à tous presens & a venir , SALUT . Bien que l'indépendance de notre Couronne de toute autre puissance que de Dieu , soit une verité certaine & incontestable , & établie sur les propres paroles de JESUS-CHRIST , Nous n'avons pas laissé de recevoir avec plaisir la Declaration que les Députés du Clergé de France assemblés par nostre permission en notre bonne Ville de Paris , nous ont présentée , contenant leurs sentimens touchant la puissance Ecclesiastique ; & nous avons d'autant plus volontiers écouté la supplication que lesdits Députés nous ont faite de faire publier cette Declaration dans notre Royaume , qu'étant faite par une Assemblée composée de tant de personnes également recommandables par leur vertu & par leur doctrine , & qui s'employent avec tant de zele à tout ce qui peut être avantageux à l'Eglise & à notre service , la sagesse & la moderation avec laquelle ils ont expliqué les sentimens qu'on doit avoir sur ce sujet , peut beaucoup contribuer à confirmer nos sujets dans le respect qu'ils sont tenus comme nous de rendre à l'autorité que Dieu a donnée à l'Eglise , & à ôter en même tems aux Ministres de la religion prétendue Reformée le pretexte qu'ils prennent des livres de quelques Auteurs , pour rendre odieuse la puissance legitime du Chef visible de l'Eglise , & du centre de l'unité Ecclesiastique . A CES CAUSES & autres bonnes & grandes considerations a ce nous mouvans , après avoir fait examiner ladite Declaration en notre Conseil , Nous par notre present Edit perpetuel & irrevocable , avons dit , statué & ordonné , disons , statuons & ordonnos , voulons & nous plaît , que ladite Declaration des sentimens du Clergé sur la puissance Ecclesiastique cy-attachée sous le contrescel del no-Chancel-

cellier soit entregistree dans toutes nos Cours de Parlement, Baillages, Senéchaussées, Universités & Facultés de Theologie & de Droit Canon de notre Royaume, Pais, Terres & Seigneuries de notre obéissance.

I.

Défendons à tous nos sujets, & aux étrangers étans dans notre Royaume, séculiers & réguliers, de quelque Ordre, Congregation & Societé qu'ils soient, d'enseigner dans leurs Maisons, Colleges & Seminaires, ou d'écrire aucune chose contraire à la doctrine contenuë en icelle.

II.

Ordonnons que ceux qui seront dorénavant pour enseigner la Théologie dans tous les Colléges de chaque Université, soit qu'ils soient séculiers ou réguliers, souscriront ladite Déclaration aux Grefes des Facultés de Théologie, avant de pouvoir faire cette fonction dans les Colléges ou Maisons, séculières & régulières; Qu'ils se soumettront à enseigner la doctrine qui y est expliquée, & que les Syndics des Facultés de Théologie présenteront aux Ordinaires des lieux, & à nos Procureurs généraux des copies desdites soumissions signées par les Greffiers desdites Facultés.

III.

Que dans tous les Colléges & Maisons desdites Universités où il y aura plusieurs Professeurs, soit qu'ils soient séculiers ou réguliers, l'un d'eux sera chargé tous les ans d'enseigner la doctrine contenuë en ladite Déclaration; & dans les Colléges où il n'y aura qu'un seul Professeur, il sera obligé de l'enseigner l'une des trois années consécutives.

IV.

Enjoignons aux Syndics des Facultés de Théologie de présenter tous les ans avant l'ouverture des leçons aux Archevêques ou Evêques des villes où elles sont établies, & d'envoyer à nos Procureurs généraux les noms des Professeurs de représenter ausdits Prélats & à nosdits Procureurs généraux les écrits qu'ils dicteront à leurs Ecoliers, lorsqu'ils leur ordonneront de le faire.

V.

Voulons qu'aucun Bachelier soit séculier ou régulier, ne puisse être dorénavant Licentié, tant en Théologie qu'en Droit Canon,

ni

ni être reçu Docteur, qu'après avoir soutenu ladite doctrine dans l'une de ses Thèses; dont il fera apparoir à ceux qui ont droit de conférer ces degrés dans les Universités.

VI.

Exhortons, & néanmoins enjoignons à tous les Archevêques & Evêques de notre Royaume, Pais, Terres & Seigneuries de notre obéissance, d'employer leur autorité pour faire enseigner dans l'étendue de leurs Diocèses la doctrine contenue dans ladite Déclaration faite par lesdits Députés du Clergé.

VII.

Ordonnons aux Doyens & Syndics des Facultés de Théologie de tenir la main à l'exécution des présentes, à piene d'en répondre en leur propre & privé nom.

SI DONNONS EN MANDEMENT à nos amés & feaux les Gens tenans nos Cours de Parlement, que ces présentes nos Lettres en forme d'Edit, ensemble ladite Déclaration du Clergé, ils fassent lire, publier & enrégistrer aux Greffes de nosdites Cours, & des Bailliages, Sénéchauffées & Universités de leurs ressorts, chacun en droit soi, & ayent à tenir la main a leur observation, sans souffrir qu'il soit contrevenu directement ni indirectement, & à procéder contre les contrevenans en la maniere qu'ils le jugeront à propos, suivant l'exigence des cas. CAR tel est notre plaisir. Et afin que ce soit chose ferme & stable à toujours, Nous avons fait mettre notre scel à cefdites présentes. DONNE' à saint Germain en Laye, au mois de Mars l'an de grace 1682. & de notre Regne le trente-neuvième. Signé, LOUIS. *Et plus bas*. Par le Roy, COLBERT. *Visa*, LE TELLIER. Et scellées du grand Sceau de cire verte.

Régistrées, oui, & ce réquérant le Procureur Général du Roy, pour être exécutées selon leur forme & teneur, suivant l'Arrêt de ce jour. A Paris en Parlement le 23. Mars 1682. Signé, DONGOIS.

. JANUARIO . DE . FERDINANDO
VIRO . DOCTRINA . PRUDENTIA . SUMMA . COMITATE . ET OMNIGENA
. ERUDITIONE . PRÆDITO
OLIM . IN . ALMO . NEAPOLITANO . LYCÆO . ANTECESSORI
IN . REGNI . PROVINCIIIS . AUDITORI . VIGILANTISSIMO
DOHANÆ . MENÆ-PECUDUM . APULÆ . PRÆFECTURAM
HONORIFICENTISSIMAM . ADEPTO
IN . REGIA . CAMERA SUMMARUM . RATIONUM
PRÆSIDENTI . SOLLERTISSIMO
PENITIORIS . JURIS . QUA . PUBLICI . QUA . PRIVATI . NOTITIA
AD . MIRACULUM . CALLENTI
CUI . HYSANIARUM . REX . SAPIENTISSIMUS .
CAROLUS . BORBONIUS
UT . FIRMÆ . VIRTUTI . NIHIL . DEESSET . PRÆMII
NIHIL . SENATUI . DEESSET . HONORIS
TANTA . MAGISTRATUS . DECORA . CONTULIT
BOSSUETHI . MELDENSIS . EPISCOPI . OPUS
QUO . CLERI . GALLICANI . VINDICATUR . DOCTRINA
GREGORIUS . STASI
PATRONO . BENEMERENTISSIMO . ET MÆCENATI . OPTIMO
IN OBSEQUENTIS . ANIMI . ARGUMENTUM

D. D.

GALLIA ORTHODOXA

S I V E

VINDICIÆ SCHOLÆ PARISIENSIS TOTIUSQUE CLERI GALLICANI

Adversus nonnullos.

DE CAUSIS ET FUNDAMENTIS HUIUS OPERIS PRÆVIA ET THEOLOGICA DISSERTATIO.

I.

An tacere oporteat Gallos, erroris ac schismatis ab Illustrissimo Rocaberto & aliis, apud Summum Pontificem accusatos.

AGGRESSURO gravissimam quæstionem, veteremque Scholæ Parisiensis, imo vero totius Ecclesiæ Gallicanæ sententiam ab omni erroris suspitione defensuro, multa sane occurrunt, quæ a scribendo deterreant, multa quæ impellant. Deterret imprimis illa insita pectori Sedis Apostolicæ reverentia, atque in ejus laudem propensio singularis, omni quidem tempore (quippe quæ ab ipsa fidei Catholicæ ratione ac professione profecta sit) nunc autem vel maxime sub Innocentio XII.

Tom. I.

optimo, justissimo, beneficentissimo Pontifice ac parente, cujus in obsequium pronæ Regis invicti, ac totius Regni Christianissimi voluntates. Etsi enim satis nobis conscii sumus, ego & ceteri Episcopi ac Theologi Gallicani, prisca illa sententia, quam Parisensium & Gallicanam vocant, amplificari, commendarique sedis Apostolicæ Majestatem; tamen, vel in speciem a nobis imminutam videri, idque a tot adversariis per univèrsum orbem tantis jactari clamoribus, molestissimum est. Ac profecto, si ab iniquis censoribus impetrari potuisset ut nos tranquillos sinerent in Ecclesiæ Catholicæ, & fidei Apostolicæ sinu conquiescere, tutiore conscientia sileremus. Sed

A enim

enim gravior nos cura sollicitat, tot editis libris, atque etiam recentissimis Illustrissimi Roccaberti Archiepiscopi Valentini prægrandibus scriptis, datis quoque literis ad optimum Pontificem, erroris ac schismatis, quin etiam hæresis postulos. Quam accusationem si taciti ferimus, præsum illud Gallix semper Orthodoxæ evanescit decus; eaque gloria, quam apud plebes nostras in Christo nos habere oportet, concidit. Quo loco commemorare non piget eos qui scripserint, in his quidem quæstionibus de summa Catholicæ fidei agi, quasi nunc primum in Ecclesia audiantur, non autem a tot sæculis, nullo erroris, nullo schismatis metu, pertractatæ fuerunt.

II.

Duo Libelli memorantur, una cum censura Illustrissimi Archiepiscopi Strigoniensis.

AC primum divulgati Libelli duo, quorum alteri titulus (a): *Ad Illustrissimos & Reverendissimos Galliæ Episcopos disquisitio Theologico-juridica super Declaratione Cleri Gallicani facta Parisiis 19. Mart. 1682.* Alter inscribitur: *Doctrina quam de Primatu, auctoritate, & infallibilitate Romanorum Pontificum tradiderunt Lovanienses Sacra Theologia Magistri, ac Professores tam veteres, quam recentiores &c. Declarationi Cleri Gallicani de Ecclesiastica potestate nuper edita, opposita.* Uterque anonymus: utroque nobilissimæ Scholæ Parisiensis, totiusque adeo Cleri Gallicani antiquissima sententia non tantum impugnatur, verum etiam proscribitur, ut (b), *quæ faveat hæreticis, Romanum Pontificem dignitate Primatus, Divina ei ordinatione constituti, exuat, ac sedem Apostolicam labefactet; quin etiam exsuscitet Wiclefi errores a Constantiensi Concilio condemnatos.* Miram rem! ut quod Synodus Constantiensis de supræma Conciliorum auctoritate sanxerit, in Wiclefo ipsa proscriperit. Doctrinæ Lovaniensium quis auctor fuerit, etiamnum ignoramus. Nicolaus Dubois sacrarum literarum in Universitate Lovaniensi Professor primarius, se ipse disquisitionis auctorem professus, parum probatus suis,

clamofior scilicet, quam doctior, alias scriptiunculas sparfit, ut, si non vi ac pondere, nos numero saltem premere velle videatur. Atque hæc apud vicinos Belgas agebantur. Verum ex longinquo gravioris belli metus; nec jam disquisitio, aut tractatio, sed censura. Nempe Illustrissimus Georgius (*) Strigoniensis Archiepiscopus, ac Regni Hungariæ Primas, ostentata primum Concilii Nationalis auctoritate (credo ut Clero Gallicano parem Ungarici Cleri auctoritatem opponeret) ipse interim, *dum præfata Synodus suo tempore celebratur, cum quinque fortasse vel sex Episcopis non est veritus, tot Gallicanorum Episcoporum, ipsiusque adeo Ecclesiæ Gallicanæ, ut quidem ipse perhibet (c), decreta configere, propositiones interdiceret, proscribere, prohibere, ut quæ Christianis auribus absurda, ac plane detestabiles, noxiæ, periculosa in fide, ac per Ungarici quoque Regni Provincias a Satana Ministris disseminata, blande pietatis specie schismaticum virus instillent.* En schismatis rei ac Satanae Ministris venena subministrant tot Catholicarum Ecclesiarum Præsides, Sedis Apostolicæ communicatores; certe, ut cæterâ omitteremus, intacta, innocuæque doctrina, quam nulla unquam Ecclesiæ censura proscripsit. Id enim primus omnium, ac solus remansurus Strigoniensis Archiepiscopus prolato iudicio fecit, sibi ipse contrarius: quippe qui de nostra doctrina sententiam tulerit, simul pronuntiaverit: *ad solam Sedem Apostolicam Divino, & immutabili privilegio spectare, ut de controversiis fidei iudicet.* Qua de re non est hic dicendi locus.

III.

Eminentissimi Cardinalis Daguirrei sententia.

CÆTERUM Hispani cum Belgis Cronæ suæ subditis concinunt. Primus omnium vir eruditissimus atque amicissimus, ac multis jam titulis clarus, nunc etiam Romana purpura decoratus, F. Josephus Daguirreus volumen ingens edidit, cujus inscriptio est: (d) *Auctoritas infallibilis,*

(a) Vid. præf. Auct. in append.

(*) Zelepebtini.

(d) De illo vid. lib. 5. cap. 11. not.

(b) Doct. Lov. præf. vid. disquis. art. IV. p. 21. 22.

(c) Conf. Hanger. vid. in vind. doct. maj. scol. Paris.

bilis, & summa Cathedra Sancti Petri, extra & supra Concilia qualibet, atque in totam Ecclesiam denuo stabilita &c. sive Defensio Cathedrae Sancti Petri adversus Declarationem nomine Illustrissimi Cleri Gallicani editam Parisiis, die 19. Mart. MDCLXXXII. Et is quidem passim inculcat doctrinam eam quam tradit, (a) fide Divina, & Catholica certam, quæ proinde sine heresi negari non possit; opinionem negantem, refutandam tanquam hereticam, alibi ex Melchiore Cano erroneam; declarationem autem ab Episcopis Gallicanis revocandam publice, ac penitus abolendam; cum singula ejus theses gravissimis censuris notatae inveniuntur ab omnibus fere Catholicis Scriptoribus Doctoribusque, & nuperime a Censoribus Romanis. Qua de re nihil inaudivimus. Caterum, inquit, in hac florentissima Academia Salmanticensi, ceterisque Hispania, ubi nemo curialis est, omnes uno animo illas theses diris, & execrationi devotent, idque palam testabuntur, si Pontificum de ferendo judicio mandatum acceperit. Hæc vir optimus, & candidissimus hostili nimis animo, ac gentis suæ præjudiciis actus, in Gallos curiales visos, quod avitam doctrinam tueantur, eam quam Hispani quoque & Belgæ antiquitus propugnaverint (b). Scilicet curialis Tostatus Salmanticensis Academiae lumen, ipsi Eminentissimo Daguirreo Hispaniæ Salmomon; curialis Adrianus VI. Papa, columnen Lovaniensis Academiae, alique omnes statim cum laude appellandi, qui Parisiensem sententiam toto orbe celeberrimam, & ab omni nota integram, tum cum Galli Hispanique ac Belgæ mirum in modum consentirent, acceptam a Majoribus, penitus imberent.

Quin etiam Scriptor clarissimus, nec unquam sine honore nominandus, cum tot ac tantos appellaverit, qui Parisiensibus consentirent, mirari se dicit, (c) in tanta eruditionis luce, quanta & qualis fulget in hoc politissimo sæculo, potuisse existere, præsertim Lutetiæ Parisiorum, qui revocarent AB ORCO opinionem illam de potestate Synodi œcumenicæ supra Papam. AB ORCO! sententiam, quam tot viri

prii doctique, neque Galli nostri tantum, verum etiam Itali, Hispani, Belgæ, ipso etiam teste, propugnarint. Quo quid est iniquius comparatum?

Cum autem sic exarserit vir mitissimus, tamen pro æquitate sua, (d) ab omni censura abstrahendum docet: memor scilicet severi diplomatis Innocentii XI. Anno 1679. districtæ præcipientis, in virtute sanctæ obedientiæ, omnibus Catholicis Scriptoribus, ut caveant ab omni censura & nota, & a quibuscumque conviciis, contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec a Sancta Sede, re cognita super eisdem propositionibus judicium proferatur. Quæ sane præcepta quam observaverit, qui diris, qui execrationi, ut AB ORCO revocatam, contrariam sententiam devoverit, (e) ipsi æstimandum relinquimus. Sane pro virili parte id agit, ut ab omni censura in Parisiensium sententiam, saltem directe lata abstinendum putet, quod id ad solam Sedem Apostolicam spectet. His quidem verbis haud obscure visus arguere Strigoniensis Antistitis immodestiam, qui nec a directa censura temperaverit, ut vidimus.

I V.

Reverendissimus Pater Tyrfus Gonzales.

MAJOREM tamen in modum eam censuram commendat P. Tyrfus Gonzales, non sine honore appellandus, quippe Societatis Jesu Præpositus Generalis, & impugnata acriter probabilissimi sententia nobilis (f). Ipse Parisiensium doctrinam ex Bellarmini decretis plane falsam, & hæresi proximam, (g) nec modo ignotam omnibus, quorum sanctitatem solemni cultu Ecclesia declaraverit, sed etiam a gravissimis Doctoribus gravi censura perstrictam, ut nempe vel temerariam, vel erroneam, vel heresi proximam, vel Ecclesie perniciem afferentem: quæ statim in præfatione professus, progressu operis, stabi- lienda pollicetur.

[a] *Disputat. XXII. nu. 16. 17. 18. &c. Disp. VII. num. 16. Disp. XL. num. 17.*

[b] *Disp. XVI. num. 62. XXII. nu. 59. (c) Disput. XXXVI. num. 2. (d) Disputat. XXII. n. 2. 3.*

[e] *Ibid. n. 3. 18. (f) Gonz. de infall. R. P. disput. XI. sect. VI. p. 593.*

[g] *Ibid. disp. I. sect. IV. §. 3. n. 2. disp. XII. per totam præf. p. 14. num. 23.*

*Illustrissimus Rocabertus Archiepiscopus
Valentinus omnium immittissimus.*

SED profecto unus omnium longe acer-
bissimus, immeritæ Galliæ bellum in-
dixit, Illustrissimus ac Reverendissimus
Rocabertus (A) Archiepiscopus Valenti-
nus (a). Primum enim, ac statim operis ab
initio, ita constituit quæstionem: *Gravis-
sima Catholicos inter & hæreticos, circa
Romani Pontificis infallibilitatem, semper
existit controversia, qua præcipue à Con-
stantiensis & Basiliensis Concilii temporibus,
ad hanc usque ætatem utrimque acriter
deceratur.* Pessima fide: id enim agit
statim, ut, qui infallibilitatem illam non
admiserint, pro hæreticis habeantur; tum
subdit: *Hæretici enim, utpote insensissimi
Pontificia auctoritatis inimici, negativæ as-
sertioni tenaciter adherent; Orthodoxi vero,
quorum Catholica inest visceribus religio,
affirmativa constantissime pro aris & focis
insistunt.* En quid hæretici, quid Ortho-
doxi & Catholici, *quæis religio cordi est,*
sentiant; pro quo hi depugnent tanquam
pro aris, & focis, tanquam pro re san-
ctissima ac sacratissima, hoc est pro reli-
gione, pro fide. Quid ergo ceteri? *Quid
aliud quam hæretici ararumque ac sacri
foci hostes habeantur?* Atque ita ab ipso
limine constitutus quæstionis status.

Atqui, te ipso teste, eam quoque sen-
tentiam propugnarunt Catholicissimi, Al-
mainus, Gerlon ille, ut ipse memoras (b),
D. Bernardo consonans mirifice, *celebris Gal-
licanus scriptor, Parisiensis Cancellarius:*
neque is profecto solus; *his adheret Drie-
do,* non is quidem Gallus è Parisiensium
schola, sed Belga, Lovaniensis suæ Aca-
demix decus (c). Quid Alphonus de Cas-
tro? *Predictis, inquit, consonat:* neque

illi sane Gallus, ex Inclyta Hispanica Na-
tione, Franciscanoque ordine, patrum no-
strorum memoria Theologus nobilis. Quid
autem quatuor nominas ad Gallorum in-
vidiam? Nostri quasi hos tantum adstipu-
latores habeant, alios prætermittis toto or-
be celeberrimos, ab ipso Bellarmino, ab
ipso Daguirreo, ab ipso Thyrso Gonzale
rite appellatos: in his Alphonsum Tosta-
tum Episcopum Abulensem Hispaniæ lu-
men, Adrianum VI. Papam Lovaniensis
Academix decus, Caroli V. Augusti ac
Regis Hispaniæ Præceptorem, ceteros om-
nium Christianorum Patrem, denique in-
numerabiles, quos nec sinistra suspitionis
saltem rumor asperit: nempe illi, te ar-
bitro, (d) *ratione status ac professionis in-
ter Catholicos annumerantur,* Catholici scili-
cet, si tibi asserenti credimus, nomine,
non fide, non re, atque hæreticos inter
potius recensendi. Sic censet Rocabertus.
Itaque haud secus sævit in Gallos, quam
ut in apertos Catholice Religionis hostes,
nec veritus ad Innocentium XII. tam pium
Pontificem hæc infanda perscribere (e):
*Eorum opera Ecclesiam turbulentissimis er-
rorum flatibus concuti, Petri naviculam,
& infallibilem ejus auctoritatem, tartareis
hæresum fluctibus agitari: qua errorum mon-
stra toto Christiano orbe pellenda sint.* Sic
enim existimant, sat victos, prostratosque
adversarios, si *orcum, si tartara, si mon-
stra omnigena objecerint,* atque hos, ter-
tris vocibus, tanquam pueros territarint.

Multo tamen atrocius insurgit in altera
Epistola Tomo III. præfixa ad eundem
optimum, maximumque Innocentium XII.
(f) ubi omni ope suadere nititur, a Gal-
lis tetrum schisma parari, per eas propo-
sitiones quas cetera Regna ut erroneas, im-
pias in fide, scandalosas, averferentur: qui
se Christianissimos gloriantur, una cum hæ-
reti-

(A) Rocabertus) Joannes Thomas, ex Dominicanorum familia, per varios dignitatum gradus ordinis sui Præpositus Generalis, deinde Archiepiscopus Valentinus &c. eo ut probaret se Summi Pontificis studiosum, & supremi ejus dominatus strenuum defensorem, tria volumina in fol. Valentiæ Anno 1693. & 1694. typis mandavit, plena opinionum quibus Sanctæ Sedis Mæstas non tam amplificabatur quam minuebatur. Postea idem collecta variorum de eadem re scripta, suis sumptibus Romæ recudit XXI. vol. in fol. sub hoc titulo; *Bibliotheca Romana Pontificia.* Ejus tractatus de Pontificia auctoritate Gallis vehementer displicuit, tum propter doctrinæ capita falsa plurima, tum propter multa ab eo, schismatum & incendiorum quasi concitatores, in Præsules Gallicanos contumeliose dicta. Qui tractatus ne venderetur, Curia Parisiensis cavito edito 2. Decemb. 1695. Mirum Rocabertum fuisse a D. DUPIN silentio prætermisum in sua Biblioth. Eccles. Vid. Echard. Bibl. Ord. Prædic. & Mor. edit. 1632.

(a) Rocc. de R. P. infall. T. I. præfat. p. 1. [b] Ibid. num. 6. 7. 8. 9. (c) Ibid. Lib. I. num. 8. Ibid. num. 9. [d] Ibid. [e] Epist. dedic. Tom. I. [f] Epist. dedic. Tom. III.

reticis conspirare: hinc intolerabilia damna suboriri, neque omnino dubitandum, quin jam in illo Regno, predictarum propositio- num lue grassante, innumerabili ignara plebis multitudini, plurima eaque irrepara- bilia, in materia fidei & religionis de- trimenta immineant. Itaque Gallicanum Regnum miserandum futurum, nisi sub fe- licissimo tanti Pontificis regimine efficacissi- mum adhibeatur remedium, quo gravissi- mis animarum hujus Regni periculis me- deatur. Quibus satis indicat, summo in periculo ad extrema omnia decurrendum; ac ne quis ambigat quid agendum velit, inter approbatores profert, Isidorum Apa- raticum, qui omnimodis contumellis Gal- los adortus, etiam ad Innocentium XII. sermone converso, ad hæc horrenda deve- nit (a): *Utimini, inquit, oblata vobis a Deo opprimendi perfidos occasione: pertinet ad officium Innocentis, non solum nemini ma- lum facere, verum etiam cohibere a pecca- to, vel punire peccatum, ut aut ipse qui plectitur, corrigatur exprimento, aut alii terreantur exemplo.*

Ceteros approbatores omitto, qui con- juratione facta, longissimis, & fastidiosis- sime elogiis editis, Archiepiscopo adulan- tur, & Gallorum profcindunt fidem: tan- quam non in Regnum, sed in Ecclesiam quoque Gallicanam, tantam Ecclesiæ Ca- tholicæ partem, inexpiabile bellum gereret.

Atque hæc Valentia evulgantur anno 1694. jam compositis Romæ, cum Clero Gallicano rebus, postea quam optimo Pon- tifici satisfactum, promotique ad sedes va- cuas Episcopi Gallicani, nusquam incusata eorum fide. Quæ quidem Hispanorum pro- dunt inclementiam, qui in re quoque Ec- clesiastica hostile odium induerint, omni- busque artibus ac viribus prohibere conati sint, ne pax Ecclesiæ coalesceret: simul Pontifici animi magnitudinem ostendunt ac benignitatem; cum vere Santissimus In- nocentius XII. nec tot adversariorum cla- moribus ac machinationibus, imo commi- nationibus, deterreri potuerit quominus nos omnes, totumque Gallicanum Clerum, pa- catus ac mitis, paternum in sinum admit- teret.

VI.

Gallicanam Declarationem immerito impu- gnatam, tanquam esset Decretum fidei, ex actis demonstratur.

SANE non latet, quid Ecclesiasticæ pa- ci obtenderint: nempe Clerum Galli- canum, decreto peculiari de fide condito, se ab omnibus aliis gentibus Catholicis ab- rupisse; id enim & Archiepiscopus Valen- tinus in illa dedicatoria ad Pontificem Tom. III. Epistola, miris vociferationibus atque apertis odiis exaggerat; Et ipse Daguirreus non tacet: quippe qui exprobraret (b) *Gal- liarum Præsulibus, non licuisse ipsis sua paradoxa publici juris facere, & mittenda curare ad omnes Ecclesias, veluti quamdam sanæ omnino, imo & Catholicæ doctrinæ for- mulam, qua omnes constringerent: quod a Cleri Gallicani mente longe alienissimum fuit. Sic enim ipsa Conventus habitus Pa- risiis apud Augustinianos gesta testantur: probatis quippe per Provincias, unanimi consensu, quatuor Articulis, item Epistola, quæ cum iisdem Articulis ad omnes Ar- chiepiscopos, & Episcopos Gallicanos mit- teretur (c), Illustrissimus, ac Reverendissi- mus Dominus Archiepiscopus Cameracensis (*) dixit, se quidem in sententia contraria edu- catum, statim existimasse non posse fieri, ut in communem sententiam consentiret, verum non posse abstinere se, quin convictum se esse fateatur, ipsa vi veritatis constabilitate per Illustrissimum ac Reverendissimum Do- minum Episcopum Tornacensem, & alios Illustrissimos ac Reverendissimos Episcopos deputatos; sibi que jam omnino persuasum esse, eorum sententiam omnium esse opti- mam, quam eo libentius complecteretur, quod non ea esset mens sacri Conventus, ut ex illa sententia decretum fidei faceret, sed tantum ut eam opinionem adoptaret. Ver- ba Gallica referemus: QUE L'ON NE PRETENDOIT PAS EN FAIRE UNE DECISION DE FOY, MAIS SEULE- MENT EN ADOPTER L'OPINION. Ceterum gratulari se Provincia sua, de exi- mia eruditione quam idem Illustrissimus ac Reverendissimus Episcopus Tornacensis in hoc nego-*

[a] Tom. II. Epist. Isid. Apar. Gilor. (b) Vid. Tom. III. Epist. dedic. Daguir. disp. XI. num. 1. 3.
[c] *Ab. Conv. Cler. Gall. An. 1662. MSS.* (*) *Jacobus Theoderus de Brias in Arlesia natus.*
Vid. relas. Episc. Tor. sup. & nos. ad præfat. Aus. in append.

negotio tractando ostendisset. Quæ probata ab omnibus, & ad rei memoriam sempiternam in acta relata sunt, die Junii 19. hora post meridiem tertia, Anno 1682.

En perspicuis verbis Gallicani Patres testantur ac probant, non eo se animo fuisse, ut decretum de fide conderent; sed ut *eam opinionem* tanquam potiore, atque *omnium optimam* adoptarent. Opinionem sane: non ut Eminentissimus Dagnirreus objectabat, *Catholica doctrina formulam*, quæ animos *constringeret*. Itaque revera ab omni censura temperant, nusquam fidem ipsam nominant, nemini excommunicationem intendendam putant. Legatur Declaratio, verba expendantur; nihil reperietur quod fidei formulam sapiat. Sane ab initio memorantur *Ecclesiæ Gallicane decreta*: an decreta de fide, ad quæ sub animarum periculo constringantur? de his ne verbum quidem: decreta dixerunt notissimis vocibus ac Latinissimis, priscam & inolitam, id est consuetam in his partibus, sententiam; non fidem qua omnes tenerentur. Idecirco nec piguit Gallos ad Episcopatum promovendos, datis ad Pontificem maximum literis, id vere, id obedientissime profiteri & subscribere: *Quidquid in iisdem Comitibus circa Ecclesiasticam potestatem & Pontificiam auctoritatem decretum censerit potuit, pro non decreto haberi velle: mens nempe, inquit, nostra non fuit quidquam discernere.* Quod in ipso Conventu clara voce testatos ex gestis vidimus. Nihil nempe decretum, quod spectaret ad fidem, nihil eo animo ut conscientias constringeret, aut alterius sententiæ condemnationem induceret: id enim nec per somnium cogitabant. Quare cum tale Decretum a Clero Gallicano editum putaretur, id a se amoliti sunt Galli, summo cum animi dolore; neque aliud quidquam de ipsa Declaratione, aut Pontifex voluit aut Episcopi præstiterunt.

VII.

Hinc questio, an licuerit accusare Gallos, & an ipsos oporteat tueri innocentiam.

His ita constitutis, jam ab adversariis quarimus, an licuerit eis errores circa fidem, hæresim, infanda, ac detestanda dogmata imputare nobis, inurere teterri-

mam notam schismatis adversus innocios, sedique Apostolicæ conjunctissimos, atque obedientissimos, tam atrocibus verbis sedem ipsam Apostolicam, totamque ad eam Ecclesiam commovere; & an liceat nobis, imo necesse sit, tantam, tamque manifestam, innocua defensione, propalsare calumniam.

VIII.

Defensio justa, & necessaria ubi de fide agitur.

Res quidem in aperto est: primum enim fides virgo est tenerrimæ frontis, cui si quis exprobraverit, ulla erroris labe, læsam Doctrinæ castitatem, non modo erubescere eam, verum etiam tutari innocentiam, nec modo se intacta pudicitia, verum etiam integra fama sponso Christo exhibere oporteat. Jam, ut ad Episcopos veniamus, quis nesciat in eo ordine, illam vigere gloriam, de qua scribebat Paulus (a), *malle se mori quam ut evacuari sinat?* Quippe quæ ad Christi quoque redundet gloriam, eodem Apostolo dicente (b): *Sive fratres nostri, Apostoli Ecclesiarum, gloria Christi.* Quid autem est quo Episcopi magis gloriantur, quam sana illibataque Doctrina, cujus custodiendæ depositum, & prædicandæ auctoritatem a Domino acceperunt? Hanc ergo habent gloriam, nempe revelatæ & Catholicæ veritatis lucem, ipso prædicationis officio, tanquam ex facie Christi refulgentem; quæ si obscuratur ac nutet, populorum etiam animi collabescunt, metuendumque omnino, ne illud eveniat (c): *Inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides vestra: invenimur autem & falsi testes Dei.* Quare ut pupillam oculi tueri nos oportet nostramque & florentissimi Cleri nobiscum consistentis illæsam orthodoxiæ famam: cum præsertim fati constet eam sententiam, quam erroris insimulant, non a nobis ortam, sed ab antiquo profectam; ut omnino necesse sit, si hæretici, si schismatici, quod absit, habeamur, Academia Parisiensis, altricis Magistræque nostræ, jam a trecentis annis priscum obscuratum decus, atque a tot sæculis, eum, qui incorruptus esse debeat, fontem interruptum fuisse; quod morte qua non est tetrius.

IX.

(a) *1. Cor. IX. 15.*(b) *II. Cor. VIII. 23.*(c) *1. Cor. XV. 14. 25.*

IX.

Nec ferendum Gallis obijci Jansenismum.

PRÆTEREA obijciunt, a Clero Gallicano *foveri Jansenismum*, aliasque sectas, absque Conciliorum ope ac suffragio, ab Apostolica sede damnatas. Hujus rei gratia Illustrissimus Rocabertus (a) passim in Epistolis, ac præfationibus, P. Thyrsus Gonzales, ipse Daguirreus modestissimus omnium, invidiosissime nos traducunt. Id enim supererat, ut more solemni, etiam Jansenistas fingerent eos, qui accuratissime omnium Jansenismum, omnesque ejus artes retexerunt, ut suo loco probabimus. Quam labem inferri nobis si tranquillo animo ferimus, tum vero quid vetet quominus reos esse nos atque convictos pleno ore conclament?

X.

Dux alia causæ edenda defensionis: prima, ne ledatur Apostolica Sedes, qua Gallis nullum errorem imputavit.

HUC accedunt dux causæ, quæ vel maxime tacere nos vetant: quod per latum nostrum, ipsa Sedis Apostolicæ peratur dignitas, & Christianissimi inclytique Regis nostri pietas violetur. Ac de sede quidem Apostolica in perspicuo res est. Quo loco candide confiteri nos oportet, Romanis Pontificibus displicuisse Gallicanam, de Ecclesiastica potestate, Declarationem. At duplici de causa displicere potuit: primum ex doctrina ipsa, tum ex ejus doctrinæ tradendæ ratione. Solemnis sane distinctio a Theologis omnibus, imo a Romanis quoque Pontificibus, haud semel celebrata: rejici propositiones quasvis, seu propter ipsam rem, seu propter asserendi & proponendi modum. Prædictum autem a nobis est, optimis Pontificibus persuasum, nos peculiarem fidem condere voluisse, saltem proferre voluisse decretum, quod vim Episcopalis judicii obtineret, & conscientias obligaret, idque Apostolicæ Sedis auctoritate contempta, quod nunquam licuit, nunquam factum est.

Multa alia incidisse potuerunt, quæ Innocentio XI. Alexandro VIII. Innocentio XII. displicerent; quæ quoniam nec tueri, nec excusare adversus parentes optimos obedientissimi filii cogitamus, a nobis commemorari nihil attinet. Id quærimus, num ipsa res, ipsa sententia Scholæ Parisiensis, atque adeo totius Ecclesiæ Gallicanæ, ulla censura affecta videatur? Sane memorant ab Alexandro VIII. edita protestatione Declarationem Gallicanam esse proscriptam. Sit factum ut volunt: non contendimus; quamquam eam protestationem nulla ad nos ratione perlatam esse constat. Utcumque est; ipsam, qualis edita fertur in vulgus, relegant, inspiciant penitus, & expendant: nihil sane contra fidem comperient imputatum Gallis. At si quid in fide suspectum, si quid erroneum, si quid hæreticum, si quid schismaticum docuissent, prætermittam non oportuit gravissimam accusationis partem: imo vero, ut verissime, ita confidentissime dixerō, studiose evitatas omnes quæ doctrinis erroneis ac perveris inuri solent notas. Non tamen ignorabant Sanctissimi Pontifices, quid novitii Scriptores etiam maximi nominis, Bellarminus ac ceteri, in sententiam Parisiensem, dure acerbique dixerint; sed hæc privatorum Doctorem proprio arbitrio, nulla auctoritate fundata decreta, in censuram conferre publicam, alienum ab Apostolica gravitate visum. Itaque haud aliis conditionibus compositæ res sunt. Quid enim ab Episcopis Gallicanis Innocentius XII. bonus ac pacificus Pontifex postulavit? ut erroneam, ut schismaticam, ut falsam doctrinam ejurarent? Absit. Nempe Episcopi in hæc verba scripserunt: *nihil enim decernere animus fuit*. En quod deprecatur, en quod Pontifex averlari jubet, decrerum esse conditum, latum Episcopale judicium, eoque animo quo diximus. Hac excusatione, hac purgatione suscepta, Pontificium animum adeo placatum esse constat, ut Clero Gallicano, pro Sedis Apostolicæ consuetudine, impensissime faveat. Abeat ergo Declaratio, quo liberit; non enim eam, quod sepe proferri juvat, tantandam hic suscipimus. Manet inconcussa, & censuræ omnis experta, prisca illa sententia Parisiensium: & quanquam Hispani, Belgæ, alii qui in Gallos calum di-

strin-

[a] Rocc. præfat. & Epist. dedic. Gonzal. p. 113. Daguir. p. 449.

strinxerant, extrema omnia intentabant, sedis tamen Apostolicæ gravitas non his le fluctibus abripi finit, & antiquam, probatissimam, sane quod nunc sufficit, probabilem inlontemque doctrinam, ut ab initio fuerat, intactam, relinquit. Nihil ergo metuimus ab adversariis qui in nos sæviunt, & partium studiis acti, horrent, execrantur, damnant quod sedes Apostolica non improbat: nec differri amplius patimur defensionem nostram; quippe quam intelligimus cum sedis Apostolicæ defensione esse conjunctam.

XI.

Ludovici Magni læsa pietas defendenda fidelibus Gallis.

NEC alia ratione Ludovici Magni gloriam vindicamus. Refugit animus ea repetere, quæ Archiepiscopus Valentinus de tanto Rege in sua præfatione proferre non erubuit (a): *Ejus scilicet imperiis ac minis, ad eam oppressiorem redigi Gallos, ut vel inviti cogantur in suis Universitatibus publice defendere propositiones adeo a Christiana pietate, & communi sensu Orthodoxorum alienas, adeo supreme Apostolicæ Sedis auctoritati indecoras, solique impietati & hostilitati, qua in Apostolicum thronum invehuntur hæretici, consonas, ac iis qui se veros Catholicos, Christianos ac Christianissimos gloriantur, maxime offensivas.* Quæ animo plusquam hostili prolata, nisi fortiter propulsumus, & indignam Antistite Christiano impotentiam castigamus, nimis ab officio ac fide recedimus, & religiosissimi pariter atque invictissimi Principis Majestatem pietatemque lædimus.

XII.

Summa modestia causam hanc esse tractandam: Divisio hujus operis in tres partes.

Fixum ergo sit & immotum, a nobis dissimulari non posse gravissimas adversus fidem nostram accusationes, quas ad Sedis Apostolicæ & maximi Regis contumeliam pertinere constet; idque unum superest a Deo impetrandum, ut quo impo-

tentius & injuriosius impetiti sumus, eo æquius atque modestius causam coram Pontifice maximo totoque orbe Christiano dicamus. Quare Italos, Hispanos, Belgas, ac singulari nomine Cardinalem Daguirreum, omni amicitia, officio, obsequio, prosequendum, & optimo quidem animo, sed tamen immisericordius sævientem, etiam atque etiam obsecramus, ne Christianam charitatem, Christianam amicitiam lædi putent, si antiquam sententiam nulla cuiusquam contumelia propugnamus. Decet enim conscios veritatis, ut ad ejus obsequium benigne redncendos eurent, qui ab ejus professione, priscae traditionis immemores, recesserunt. Hujus rei gratia, tria hic tractanda suscipimus: Primum, eam sententiam, quam Parisiensium vocant, ab irreprehensibilis Doctoribus, atque ab ipsa Parisiensi Theologica Facultate, toto orbe notissima ac laudatissima, nemine improbante, esse traditam: Alterum, eandem sententiam a Constantiensis approbatissimæ Synodi temporibus confirmatam: Tertium, eandem sententiam non tunc excogitatam, sed ab ipsa Christianitatis origine profluentem ex communibus decretis, & ut vocant principiis Christianarum gentium, ad necessitatem extinguendi schismatis, exponendæ fidei, ac reformandæ pietatis assumptam. Et quanquam hæc tria a Theologis operosissime pertractantur, ne tamen innocentiz nostræ ratio extrahatur in longum, nunc in antecessum ex tribus prædictis capitibus compendiosissime seligemus ea, quibus res nostræ statim in tuto collocentur.

XIII.

Facultatis Theologicæ Parisiensis clara & certa Sententia, ex nostris juxta, & exteris Doctoribus agnita: Pighius Navarrus, Franciscus de Victoria memorantur.

AC de primo quidem capite facile ostendamus, non privatos Doctores, sed integras Theologicas facultates in hac de qua agitur stetit sententia: neque solam Parisiensem, verum etiam Coloniensem, Eresfordiensem, Viennensem, Academias in Germania nobiles, Cracoviensem etiam apud

(a) *Roc. pref.*

apud Polonos, apud Italos quoque Bononiensem, ad hæc Lovanientem Parisiensis filiam, alias denique, quarum suo loco acta referemus. Sed ne fufius excurrat oratio, quod est expeditius, scholam Parisiensem omnium celeberrimam in medium afferemus. Qua de re nostri Doctores, Jacobus Almainus, & Joannes Major, sub Ludovico XII. & Francisco I. Scriptores nobiles, hæc habent. Almainus quidem (a): *Conclusio est quam tenent omnes Doctores Parisienses & Galli: quod potestas Papæ est subiecta potestati Concilii; & hanc vocat resolutionem scholæ Parisiensis, & Ecclesiæ Gallicanæ.* Hanc probat ea maxime ratione, qua Petrum Alliacensem Cardinalem, & Joannem Gersonem usos fuisse notum. *Quod potestas quæ est in supposito deviabili, debet dirigi secundum potestatem indiviabilem, Pontificia scilicet per Conciliarem.* Hæc Almainus de Scholæ Parisiensis; imo etiam de Ecclesiæ Gallicanæ universæ sententia, testis oculatus, atque a nemine falsi reprehensus, prodidit. Quid Major? Postquam eandem probavit sententiam, hæc addit (b): *& nostra Facultas, a diebus Concilii Constantiensis, in qua plures exercitatos habebis Theologos, quam in duobus vel tribus Regnis, sic hanc partem fovet, quod nulli licuit asserere oppositum probabile, & qui tenuerit in campo revocare cogitur.* En virum optimum, ac longe doctissimum, de Parisiensium, præ ceteris gentibus Christianis, mira scientiæ fama confidentissime gloriantem: atque is contrariæ sententiæ nequidem probabilitatem a nostris relictam docet, a diebus quidem Concilii Constantiensis, hoc est postquam expresse discussa res est. Altiori autem ex fonte manasse, ejus sententiæ quam asserit, certitudinem, neque, ex Constantiensibus temporibus initium hujus doctrinæ ductum, hinc patet quod & ipse, & alii ad vetustissimam traditionem, Patrumque & Canonum auctoritatem referendam putent.

Hos libros Almainus & Major jussu Facultatis ediderunt. Hæc vero cum docerent & toti Ecclesiæ testarentur, nullus tum Tom. I.

everla omnia & periclitari fidem, sedisque Apolliticæ dignitatem; ac doctrinam illam *plane detestabilem, erroneam, hæreticam, aut schismaticam* inclamabat; neque se Romani Pontifices commovere, aut libros ulla nota censuere dignos; quippe qui intelligerent, hæc vere esse decreta sanctissimæ, & probatissimæ Facultatis.

Ac ne quis suspicari possit, eos suæ favisse sententiæ, aut Facultatis Parisiensis forte obscuriorem fuisse sententiam, placet considerare quid de ea exteri quoque scripserint. Primus Albertus Pighius Belga, adversus Constantiensia, & Basileensia decreta pleno ore invectus, hæc subdit (c): *Horum decretorum auctoritatem asseruit Joannes ille Gerson Cancellarius Parisiensis, quem in hodiernum usque diem universa illa schola sequitur.* Hæc scribebat anno 1538: is qui de Pontificiâ potestate tam inaudita scripsit, ut eo nomine fere ab omnibus contemnatur, neque tamen scholam Parisiensem in Gersonis sententia, tanta consensione permanentem, ulla nota fuggillare ausus, Gersonem etiam *doctum ac pium* vocat.

Martinus ab Azpilcueta Navarrus (*), Regno scilicet Navarrico oriundus, Divinæ humanique juris consultissimus, postquam Salmanticæ, & Conimbricæ docuit, Romam profectus est, summisque Pontificibus Pio V. Gregorio XIII. & Sixto V. charus, Romæ multa scripsit, atque edidit. Is hæc habet (d): *Non est consilium in presentia definire, cui principalis potestas Ecclesiastica fuerit a Christo collata, an Ecclesiæ soli, an vero ipsi Petro, propter illam discordiam maximam Romanorum & Parisiensium: (Romanorum certe privatorum Doctorem, non profecto Pontificum, quos non æquipararet privatis Doctores nostris) Pergit: Illi (Romani scilicet) tenent, Petro & Successoribus datam esse hanc potestatem, atque ideo Papam esse Concilio superiorem: ii vero quibus Joannes Gerson adheret, docent datam esse toti Ecclesiæ, licet exercendam per unum, atque adeo in aliquot casibus Concilium esse supra Papam, quarum illa (scilicet Ro-*

B ma-

(a) Almain. lib. de potest. Eccles. & laic. cap. XVIII. in app. Tom. II. Gerson. edit. Dup. pag. 1079.

(b) Maj. de Aut. Conc. supr. Pap. solus. argument. Cajot. ibid. p. 1144.

(c) Pigh. de Hierar. Eccles. lib. VI. cap. II. vid. in append. lib. I. cap. VIII. not.

(*) Be larm. & Labb. de Script. Eccles. vid. in app. loc. cit.

(d) Cap. novit. not. III. n. 24. de jud.

manorum) placuisse videtur Sancto Thoma & Thoma a Vio: altera vero placuit Panormitano, qui pro Parisiensibus est, quem frequentius nostri sequuntur.

En quem virum, & quantæ auctoritatis adjungat Parisiensibus; eum scilicet cui Canonistæ potissimum adhærescant. Addit: Hunc explicandi modum mordicus tuetur Jacobus Almainus e Sorbona Theologus, & Joannes Major, qui idem facit, aiens (a): Roma neminem permitti tenere Parisiensium & Panormitani sententiam; nec rursus Academiam illam Parisiensem pati, ut contraria opinio asseratur in ea. Iterum utramque opinionem, Itolorum & Gallorum, pari æquitate refert. Itali & Galli diversa sententias, æque Catholici, nullorum discrimine habebantur.

Quæ sententia de Gallis, adeo in totum orbem permanavit, ut Franciscus quoque de Victoria Hispanus scripserit (b): Notandum quod de comparatione potestatis Papæ, est duplex sententia: altera Sancti Thoma & sequacium multorum, & aliorum Doctorum, tam in Theologia, quam in jure Canonico, quod Papa est supra Concilium; altera est communis sententia Parisiensium, & multorum aliorum Doctorum in Theologia & Canonibus, & Panormitani & aliorum, contraria: quod Concilium est supra Papam. Sic antiqua placita scholæ Parisiensis longe lateque per omnes Christianas gentes pervulgata ubique notissima, nullibi reprehensa sunt.

XIV.

In Concilio palam declarata Gallicana Sententia, nemine improbante, nec repugnante ipso Pontifice.

NEVERE hæc putent in umbratilibus præliis atque in scholastico pulvere latuisse (c); ad Episcopalem ordinem, atque ad œcumenici Concilii lucem perlata esse constat: quippe cum in ipso Concilio Tridentino, Episcopi ac Theologi Gallicani suam de Concilii supra Pontificem prærogativa sententiam, Cardinale Lotharingo Rhemensis Archiepiscopo præeunte, Legatis

Pontificis, ad ipsum Pontificem perferendam palam professi sint, totoque orbe testati, seque omnes, & universam Galliam nunquam ab ea sententia destitutam; tamen in Pontificis totiusque adeo Concilii œcumenici communionem, parique cum ceteris Episcopis auctoritatem, atque orthodoxæ laudem manserint: quin etiam præclarum illud egregii Pontificis responsum elicuerint: *Ne definirentur, nisi ea de quibus inter Patres unanimi consensione constaret.* Quæ sane omnia mox ex actis certissimis amplius declaranda, nunc ex Palavicini historia (d) referenda duximus, ut certum fixumque sit, de Gallorum sententia improbanda neminem in tanto Concilio, in toto orbe neminem, ac nequidem ipsum Romanum Pontificem cogitasse (e).

XV.

Petri de Marca de vetere Sorbona locus

HÆC igitur illa est scholæ Parisiensis atque adeo totius Ecclesiæ Gallicanæ prisca sententia. Neque adversarii dissentunt (f). Sane Petri de Marca profertur testimonium de antiqua Sorbona eam sententiam propugnante; neque tamen hujus viri verbis commovemur, cujus apud nos clarissimum ingenium, sed in Theologia non satis exercitatum; ad hæc versatile ac lubricum, & nimia facilitate per varias ambiguaque sententias de re Ecclesiastica ludere solitum habeatur. Id tantum constare volumus, in antiqua Sorbona, clarissima illa ac nobilissima, eam quam dicimus viguisse doctrinam. Quod autem vir illustrissimus utramque Sorbonam veterem ac recentem collidere voluisse videatur, utcumque se habeat, dicimus: antiquam illam Sorbonam eam esse, quæ in Synodo Pisana & Constantiensi luctuosissimum schisma compresserit: eam quam Pius II. ut alios omittamus recentissima memoria, pro Conciliari prærogativa, acerrime ac totis viribus decertantem & in Sententia persistentem, in Conventu Mantuano (g) orthodoxæ nomine commendavit: eam quam Theologi celeberrimi atque ipse Melchior Canus (h) tantæ auctoritatis esse pronun-

(a) Maj. in Matth. cap. XVIII. Navar. de pœnis. dist. III.

(b) Franc. de Viâ. vol. IV. de pot. Pap. & Concil. vid. in app. loc. cit.

(c) Vid. in append. lib. I. cap. II. & not. (d) Palav. lib. XIX. cap. II. & seq. vid. imp. cap. XV.

(e) In app. loc. cit.

(f) Gallia vindic. dissert. IV. §. 2. n. 12. p. 265.

(g) Concil. Mant. sub Pio II. tom. XIII. Concil. p. 177.

(h) Melch. Canus de locis Theol. lib. XII. cap. II.

taverint, ut ab ejus auctoritate, non sine temeritatis nota, recedatur: eam quæ in Synodo Tridentina tantam gloriam reportaverit: eam denique quæ Academiæ Parisiensi toto orbe terrarum tantam claritudinem comparaverit.

XVI.

Gallicana Sententia post Constantiensia tempora viguit: nec tantum in dissidiis, sed in altissima pace, contra Galliarum vindicatæ auctorem.

NE ergo adversarii, viri doctissimi, se a nostro Marca delodi patiantur: ne antiquæ illi Sorbonæ detrahant: ne Gallia vindicata auctor (A) veteris Sorbonæ sententiam Constantiensis ac Basileensis Conciliorum, (a) quasi postea intercederit, constringat finibus atque temporibus. Satis enim ostendimus posterioribus quoque sæculis atque in ipsa Tridentina Synodo floruisse: neque idem commemoret (b) veterem Sorbonam eam esse in qua Gersonis sententia, sive ut ait Machera, in Universitate Parisiensi ab aliquo Doctorum expromeretur, terrendo Pontifici; si quando inter Pontifices Regesque Galliarum dissidium aliquod oriretur. Id enim pace doctissimi viri dixerim, nonnisi prætermissa penitus rerum nostrarum, imo Ecclesiasticarum Historia asseri potuit. Neque in Tridentina Synodo, aut aliquid dissidii ortum erat, aut nostri Pontificem territabant, (c) cum antiquam Ecclesiæ Gallicanæ doctrinam, etiam Palavicino teste, summa constantia tuerentur.

XVII.

Andreas Duvallius in Facultate Parisiensi primus innovandi auctor, antiquam ultro Sententiam agnoscit.

SANE non negamus priscam illam firmamque Sententiam, nostris temporibus, Andrea Duvallio Sorbonico auctore non nihil intermissam; iis quidem de causis quas nemini nostrum ignotas, tacere nunc malumus, quam promere (d). Sed tamen, quid recens illa, quam prætant, duce Duvallio, Sorbona protulerit, audiamus.

Igitur posteaquam est editus Edmundi Richerii libellus, de Ecclesiastica & politica potestate, statim Andrea Duvallii (e) responsio prodiit sub hoc titulo: *Libelli de Ecclesiastica & politica potestate Elenchus, pro suprema Romanorum Pontificum in Ecclesiam auctoritate, auctore Andrea Duvallio 1612. cum approbatione Doctorum: quo in libro hæc leguntur: ex quo satis cuius constare potest, eum (Edmundum scilicet Richerium) nondum abjecisse erroneam illam opinionem, quam in schola Dominicianorum Parisiensium coram Illustrissimo Cardinale Perronio nuper impudentissime professus est: DE FIDE EST CONCILIUM ESSE SUPRA PAPAM: cujus falsitas a magno illo Cardinale validis rationibus in amplissimis illis Comitibus demonstrata est. Recte: sed audiant reliqua attentis auribus: (f) Etsi enim Parisiensis Academia stet a partibus Conciliorum generalium, non tamen propterea unitatem cum cæteris Academiis discindit, neque earum Doctores pro deviiis a fide habet, aut unquam habuit. Iterum: (g) Etsi Academia Parisiensis infallibilitatem in decernendo ad Con-*

B 2

lium

(A) *Gallia vindicata auctor*) Celestinus SFONDRATUS Ordinis S. Bened. Monachus & Abbas San-Gallensis apud Helveticos, contra Galliam pro Curia Romana multa edidit, quapropter ad Cardinalatum evectus est. Ejus librum præ cæteris famosum, cui titulus: *Nodus prædestinationis dissolutus*, plenum erroribus de gratia, de peccato originali, & de statu puerorum, qui non baptizati a vita excedunt, ad Summum Pontificem detulerunt duo Archiepiscopi & tres Episcopi Gallicani, D. D. le TELLIER Remensis, DE NOAILLES Parisiensis, BOSSUET Meldensis, DE SEVE Atrebatensis, FEIDEAU DE BRON Ambianensis. Vide nuperam edit. operum D. BOSSUET Tom. V. Rescripsit quidem Pontifex se Censores delecturum, qui de eo libro iudicium ferrent; sed ea valuit auctoritate & gratia Clemens XI. tum Cardinalis ALBANI, SFONDRATI amicus & patronus, ut liber ille, quo post Juliani Pelagiani libros, nullus fuit a Catholico de gratia Christi dogmate remotior, censura non notaretur.

(a) *Gall. vind. loc. sup. citat. p. 264.*

(b) *Ibid.*

(c) *Vid. in append. lib. I. Cap. II.*

(d) *In app. lib. II. cap. XI. & Coroll. n. V. VIII. & IX.*

(e) *Duvall. Elench. &c. pag. 9.*

(f) *Ibid. pag. 68.*

(g) *Ibid. pag. 105.*

lium generale solum referat, ab eo tamen nunquam abesse debet Pontifex. Tertio: Etsi Parisienses ad Concilium generale ultimam fidei analysim referant, non tamen propterea potestatem de fide decernendi Pontifici unquam ademerunt, & merito.

Vides primum, teste Duvallio, de Sententia Academix nostræ nondum a quocumque fuisse dubitatum, quemadmodum postea, gliscente, ut fit, audacia, factum est: vides secundo, quid erroneum Duvallius in Richerio reputaret: non certe doctrinam ejus; sed quod eam de fide esse contendere. Summum id erat quod tunc a nostra Facultate peteretur.

XVIII.

Ex eodem Duvallio, in Sententia Gallicana circa Conciliorum potestatem, nulla hæresis, nullus error, nulla temeritas.

IDEM Andreas Duvallius edidit postea tractatum de *suprema Romanorum Pontificum potestate adversus Vigorium jurisconsultum*: quo tractatu quaestione utrum de fide sit Concilium esse supra Papam, & utrum Concilium æcumenicum sit supra Pontificem, vel e contra: aperte docet (a): Neutram harum opinionem esse de fide. Tum (b): Neutra, inquit, harum opinionum hæretica est: neutra erronea, & temeraria saltem temeritate opinionis: denique (c): Sententia pugnantium pro Conciliis non est hæretica & erronea, & in ratione opinionis temeraria. Illud, in ratione opinionis Duvallius addidit, ut a temeritate opinionem ipsam, non autem opinantes, quos ipse impugnabat, absolvi videretur. Sed quidquid sit de Duvallio ejusque adversariis, ipsam opinionem ab eo etiam a temeritate prorsus absolutam esse satis superque est.

XIX.

Idem Duvallius Patrum & Conciliorum etiam Florentini & Lateranensis solvit auctoritates.

NEQUE tantum ex sua sententia Duvallius asserit, sed etiam contrariæ partis argumenta auctoritatesque solvit: imprimis vero Florentinum, ac. iub. Leone X. Lateranense decretum, quæ adversarii Parisiensium vel maxime fidunt, ut rem definitam esse statuunt. At Duvallius expresse ac perspicue hos confutat, atque ita concludit (d): Nulla est ratio, nullum Scripturæ aut antiquorum Canonum aut Patrum testimonium, ad quod utriusque partis Doctores non respondeant: quorum responsiones, etsi non plane satisfaciant, sufficiunt tamen, ut neutra harum errores censetur continere. En quo loco habeat adversariorum probationes, etiam eas quas ex Florentinis Lateranensibusque decretis tanta confidentia repetunt.

XX.

Idem infallibilitatem Pontificiam de fide non esse multis probationibus conficit.

DE infallibilitate sic habet (e): Statuenda nobis est hæc conclusio: etiam si de fide non videatur, saltem non ita evidenter constat Summum Pontificem seorsum a Concilio, privilegio infallibilitatis, licet agat ut Pontifex, gaudere; tamen absolute certum est, & indubitatum; ejus quidem sententia, cujus quisque eam quam voluerit habeat rationem, non ipsa Ecclesiæ fide.

Neque tantum dicit non esse de fide, verum etiam probat: primum: quia nulli ibi id tanquam de fide expresse definitum extat: secundo (f): quod Doctores contrariæ sententiæ, *Alliacensis, Gerson, Almainus, Major, Cusanus, Adrianus VI. & alii*, neque in hac parte, neque in ulla alia ab Ecclesia sunt condemnati. Et postea (g): Nusquam in Ecclesia ullius hæresis suspectos, convictos, aut accusatos fuisse legimus,

[a] De sup. Rom. Pont. in-Eccl. potest. anno 1614. part. IV. quæst. VII. pag. 538.

[b] lb. quæst. VIII. pag. 552. [c] lb. p. 542. lb. p. 550. lb. p. 582. Vid. in ep. lib. II. cap. XI. & not.

[d] Duvall. quæst. VII. pag. 550. [e] Duv. ibid. part. I. quæst. I. p. 210.

[f] lbid.

[g] lbid. p. 211.

ms. Tertio: solvit Scripturarum textus, quibus id esse de fide videri possit: imprimis vero illum locum Matthæi XVI. (*) *tu es Petrus: & illum Lucæ XXII. (**)* ego rogavi pro te: & illum Joannis XXI. (***) *pasces oves meas.* Solutis Scripturæ locis, ne quid probationi desit, solvit & Canonum textus; quo posito sic concludit (a): *Ex his sequitur, non ita constare de fide esse, Summum Pontificem, etiam si agat ut Pontifex, privilegio infallibilitatis gaudere.* Timide ille quidem; nec satis ex Theologica gravitate. Quod de fide non ita esse constat, si fidei vim ac rationem attendimus, prorsus de fide non esse constiterit; & tamen sufficit antiquam sententiam Parisiensis Facultatis tanto robore viguisse, ut nequidem Duvallius, huius insectator Romæ probatissimus ac laudatissimus, tanquam fidei, Scripturæ, & Concilii, rebusque definitis adversam, damnare potuerit. Quare Belgæ, Hispani, Itali, qui nobis assidue Duvallium objiciunt, procul a vero rectoque aberraverint, nisi viri modestiam imitentur.

Concilio, approbetur, jam nemo citra fidei detrimentum ei potest contradicere. Est enim de fide Ecclesiam, non tantum ut congregatam in œcumenico Concilio, sed ut diffusam, errare non posse.

Nec semel dixisse contentus, hæc addit (c): *Respondeo definitiones Pontificis non esse de fide, donec universalis Ecclesia, quam de fide est errare non posse, eas acceptaverit.* Quod quid est aliud, quam id quod unum Declaratio Gallicana voluit; nempe, ut decreta Pontificia plenum fidei robur obtineant, ad consensum Ecclesiæ recurrendum?

Hæc igitur Romæ probata, imo concepta, anno 1614. adversus Richerium & Victorium edita: anno vero 1636. una cum Duvallii reliquis commentariis recusa, eam famam Romæ quoque Duvallio pepererunt, ut unus adversus Richerium Pontificæ Majestatis vindex haberetur: quæ nunc respui & condemnari, quid esset aliud, quam toto orbi illudere ac de fide ludos facere?

XXII.

Duvalli doctrina de confirmatione Conciliorum, deque iis per sese, etiam adversus Papam, valiturus in fidei negotio.

XXI.

Inde concludit Duvallius definitiones Pontificias per sese non esse de fide, ac requiri acceptationem sive consensum Ecclesiæ.

QUID autem Duvallius ex his concluderit a nobis declarari operæ pretium fuerit. Sic autem habet (b): *Observandum, inquit, est, ut aliquod dogma tanquam hæreticum habeatur, non esse necessariam Concilii generalis celebrationem; sed sufficere Summi Pontificis condemnationem una cum acceptatione totius Ecclesiæ per orbem diffuse.* En, ut aliquid de fide sit, Ecclesiæ consensum, sive acceptationem omnino necessariam; cujus quidem rei hanc rationem reddit: *Licet enim, inquit: decretum Pontificis quatenus ab eo solo promanet DE FIDE NON SIT, cum ejus in decernendo infallibilitas fide Catholica minime constet, ut supra declaravimus; nihilominus, si hæc condemnatio ab universali Ecclesiæ, licet diffusa & non coacta in*

SANE haud me fugit Duvallium de Conciliis œcumenicis differentem antiquitatis oblitum, in degeneres abiisse sententias: ceteram nec desunt igniculi quibus de Parisiensem Theologum recordatus esse videatur (d). Quærit enim an Concilium legitimo modo coactum, & legitimo modo procedens, Papa per Legatos presidente, in iis quæ ex unanimi Legatorum ac Patrum consensione de fide decreta sint, ante confirmationem sit infallibile, quamvis Pontifex nullam hujus decreti instructionem Legatis dederit. Negat Bellarminus, quem sequuntur recentiores adversarii nostri Hispani ac Lovanienses; quippe qui doceant: solum Papam per sese esse infallibilem; neque ab eo posse infallibilitatem suam transferri in Legatos; proindeque Spiritum Sanctum adesse Conciliis, non immediate, sed quod ipsi Papæ adsit, a quo Patres accipiant

(*) Matth. XVI. 18. (**) Luc. XXII. 32. (***) Joan. XXI. 17.
 (a) Duv. loc. sup. cit. p. 213. (b) Duv. ibid. quest. II. p. 235. (c) Ib. quest. V. p. 308.
 (d) Duv. ibid. part. IV. quest. VI. pag. 525. & seq.

icipiant ut sana & recta decident.

At Duvallius tale Concilium per sese infallibile esse concludit, cum Soto (a) & aliis: quod nempe tale Concilium perfectissime universalem Ecclesiam representet, imo eodem interpretante Duvallio (b), sit ipsamet Ecclesia, secundum auctoritatem definiendi legesque condendi, quæ falli non possit, utpote COLUMNA ET FIRMAMENTUM VERITATIS; quod hac ratione firmat: Concilium namque œcumenicum legitime coactum & legitimo modo procedens, non a Pontifice, sed a Spiritu Sancto sibi assistente, suam infallibilitatem habet, ex vi ordinationis & promissione Christi, quæ promissit & statuit se Spiritumque suum Ecclesia jugiter affuturum. . . . quare teneri Pontificem, talis Concilii, tam in fide quam in moribus sententia consentire & stare, non quasi sit inferior eique tanquam superiori obediens; sed ut obediens veritati per Spiritum Sanctum revelata. Hic oppido vides, qui Pontificiæ potestati præ aliis favere se jactant, nihil aliud querere quam verborum officias. Ecce enim Duvallius confitetur talis Concilii decretis teneri Papam; quod est res ipsa quam nos quoque dicimus. Ergone Concilio obediens erit tanquam Superiori? Cave dixeris: abominandam vocem! sed dicas obedire ipsi veritati per Spiritum Sanctum ipsi Concilio revelata: quasi nos turba fidelium Concilii aliter obediamus, quam quod certa fide credimus, per illa Concilia, veritatem cui paremus, a Spiritu Sancto esse revelatam.

Utrumque est, clare docet Duvallius: Patres in Conciliis non accipere a Papa aut per Papam proxime & immediate, sed a Spiritu Sancto, ut certa decident; eamque vim talis decreti esse, ut ei decreto, se nesciente, facto, ipse Pontifex consentire & stare teneatur. Tanta Ecclesiæ consentienti ad fidem explicandam inest auctoritas!

Quod idem Duvallius multis quidem argumentis, sed hoc vel maxime firmat (c), quod si quis diceret eo Concilio non teneri Papam, inde sequeretur posse contingere ut vera & intemerata fides in solo Summo Pontifice remaneat: ex quo illud etiam sequeretur: in solo Summo Pontifice reside-re Ecclesiam, quæ non stat nec stare potest

absque fide: ex quo iterum atque iterum concludit (d): tale Concilium errare non posse, ei confirmationem a Papa denegari non posse.

Atqui eam auctoritatem facit non sola Papæ infallibilitas, quam revera in Legatos transmittere non potest; sed Ecclesiæ totius: non ab ipso Pontifice profecta, sed à Christo collata: quæ cum concesseris, nulla de Legatis superest difficultas. Legati enim ipsi non sunt infallibiles, quibus adherere synodus teneatur; sed tota synodus id a Christo habet; adeoque decretum, præsentibus Legatis, non tamen necessario consentientibus, fieri, & stare possit. De quo tamen hic querere nil necesse habemus, satisque omnino est Concilium absque instructione Papæ, eoque nesciente, firmissima tamen & a Spiritu Sancto dictata decreta condere. Quid autem his decretis Conciliaribus, & Duvallii sententia (e), per Pontificiam confirmationem addatur, alia difficultas alibi extricanda. Interim stabit illud invictum: tutam esse sententiam, Conciliaribus decretis ritu solemniter factis, summi Pontificis confirmationem denegari non posse: frustra que esse eos, qui nunc ex ea confirmatione concludant; posse Pontificem Conciliaribus decretis pro summa potestate vim addere aut demere; cum vel ex Duvallio, eorum auctoritati etiam ipse Pontifex stare teneatur, quod nunc nobis sufficit.

XXIII.

Casus hæresis, schismatis, alii ex Duvallio memorantur: in his, quantum Concilia valeant in ipsum Pontificem, ex Turre-cremata, Cajetano, & aliis statuit.

JAM quid, certis casibus, adversus ipsum Papam, eumque non dubium, sed certum, Concilia valeant, non vetus illa Sorbona quam spernunt, licet sua canitie ac doctrina venerandam, sed ipse novæ Sorbonæ ductor exponat Duvallius. Et quidem hæresis casum omittemus, cum in eo casu consentiant omnes omnia posse Concilium etiam ex sese, nec auctore Pontifice,

[a] Dominic. Soto in IV. Sens. dist. XX. quest. 1. art. 4.

[b] Duv. loc. cit. p. 331. Ibid. p. 334. Ibid. pag. 535, 536.

[c] Ibid. pag. 530.

[d] Ibid. pag. 531. & seq.

[e] Vid. Duv. ibid. quest. X. concl. II. p. 593.

ee, universalis Ecclesiæ auctoritate collectum. Addit Duvallius casum schismatis, neque hic tantum eum schismatis casum, quo ex dubia electione, dubius extet Pontifex, ut in illo fœdo schismate (*), sed etiam quo certus Pontifex fiat schismaticus. Id autem ne dubites posse contingere triplicem hujus rei casum statuit idem Duvallius non suspectus auctor, ex Turrecremata & Cajetano Cardinalibus non item suspectis: *li*, inquit (a), *dignitatis Pontificiæ accerrimi propugnatores affirmant: Papam posse esse schismaticum his tribus casibus. I. si se a communione totius Ecclesiæ & omnium Episcoporum ob aliquam causam injustam (A) separet: & solum cum aliquibus sibi coherentibus communicare velit. II. si nolit amplius officio Pontificis fungi, nec tamen subesse ei qui præ se eligeretur, sed se schismaticorum conventiculis adjungeret. III. si antiquos ritus ab Apostolica traditione manantes immutare vellet.* Hæc enim omnino evenire posse ex optimis auctoribus Duvallius refert, & ipse profitetur. Quæ quidem, quo pacto, cum infallibilitate consentiant, alius erit querendi locus: nunc autem fixum esse sufficit, eodem auctore Duvallio: *Papam ut schismaticum, nec minus quam hæreticum dejici oportere.* Quo loco queri posset: qua potestate id fieret: an recens a Christo creata & constituta? An ipsi Ecclesiæ jam inde ab initio congenita? sed hæc nunc omittimus. Ultro etiam alios casus præmittimus, extra hæresis ac schismatis causam, quibus, post Turrecrematam, Cajetanum, Jacobatum Cardinales, idem Duvallius alique innumerabiles Pontificiæ potestatis egregii defensores uno ore consentiant (b): posse Pontificem denuntiari Concilio, quod absque ejus auctoritate, indici & congregari possit. Et quidem deponi posse negat: nec tamen id certo statuit; sed tanquam probabilius; quod varia sint ea de re Doctorum placita (c): ceterum gravissime corripitur & increpari: iniqua mandata respuit: obedientiam denegari: vim

etiam a Principibus armaque strenue, modeste tamen expediri posse, & ipse proficitur & in confesso esse tradit. Quos casus non studiose conquirimus, neque ultro ingerimus huic questionem; sed ex Duvallio aliisque non suspectis Auctoribus commemorare cogimur, ne indiscrete ac temere adversus Concilia, Pontificiam auctoritatem extollant: sed a probatissimis Auctoribus accipiant, atque distinguant extraordinarios casus: qui ordinariæ potestati nihil derogent. Hæc igitur ex Duvallio, novæ ut quidem appellant Sorbonæ duce, delibere animus fuit. Cæterum hic quantificumque artibus, neque obtinere potuit, ut unquam Facultas ab inolita sententia defecerit, neque prohibere quominus aperte tuendam Majorum auctoritatem optimi quique & eruditissimi facile redierint.

XXIV.

Quam multi insignes viri præter Gallos hanc Sententiam doceant: Panormitanus, Zabarella, Toftatus.

NEQUE vero soli Galli hanc sententiam scriptis editis propugnarunt (d): nempe & Navarrum dicentem audivimus; eandem sententiam secutum celebrem illum Nicolaum Tudescum Catanensem, Abbatem Bonacensem, atque Episcopum Panormitanum *lucernam juris* dictum, quem pro Conciliorum etiam in Pontificem suprema potestate multa scribentem, neque horum aliquid retractantem, Bellarminus tamen (e) laudatum potius quam condemnatum velit: adeo non semper illam sententiam hostili animo insectantur, qui eam vel maxime reprehendunt.

Panormitano in Italia præluxisse Panormitani magistrum Franciscum Zabarellam (f) Cardinalem Florentinum, virum maximum Bellarminus fatetur. Ac de his quidem viris uberius erit dicendi locus: nunc sufficit a Bellarmino tantos ex Italis viris, accenseri nostris. Accedit e Germa-

(*) XIV, Sæculi. (a) Duv. *ibid.* part. III. *quæst.* IX. p. 433.

(A) *Ob aliquam causam injustam*) Pessime Duvallius. Perinde quasi aliqua causa justa esse possit, cur se Pontifex a communione totius Ecclesiæ separet.

(b) *ib.* *quæst.* X. p. 440. (c) *ibid.* & part. IV. *quæst.* XI. *conc.* VII. p. 615. & seq. & *alib.*

(d) *Vid.* in *append. lib.* I. *cap.* VIII. & *sup.* n. XIII. *Labb. de Scr. Eccl.*

(e) *Bell. de Conc. sur lib.* II. *cap.* XIV.

(f) *Vid.* in *cap.* significasti &c. *item tractat. de Conc. Basil.* I. *part.* n. 18. & *seq.*

mania, eodem Bellarmino teste, Nicolaus Cusanus Cardinalis: prodit ex Hispania Alphonfus Tostatus Episcopus Abulensis, tanta doctrinæ opinione, ut Bellarmino (a) miraculo fuerit, tot scilicet scriptis editis, brevissimo tempore; cum non vixerit nisi quadraginta annos: de quo merito dictum sit ab eodem Bellarmino (b): *Hic stupor est mundi*. Nec minus sanctitate clarus habebatur, ut idem Bellarminus memorat. Is in libro qui dicitur *defensorium*, fuse probat (c): *a Christo institutum tribunal superius Papa, nempe Concilium, quod Papam corrigere & judicare possit, non solum in fide; sed etiam in aliis casibus; solumque illud tribunal id habere ut errare non possit, Papam autem errare posse etiam in damnanda heresi*. Quem librum Bellarminus caute legendum monet propter hanc sententiam; sed alii libri ejusdem sunt spiritus; neque hujus scripti tantique viri auctoritas, uno Bellarmini verbulo infringi queat.

XXV.

De Tostato candida Cardinalis Daguirrei confessio.

HIC ille Tostatus Abulensis, quem Eminentissimus Daguirreus (d) semel atque iterum appellat *Hispania Salomonem, oraculum literarii orbis, jure mundi stuporem dictum: quo solo, quamvis alia ornamenta deessent, gloriari posset Academia hac Salmanticensis, cujus Doctor Professor & Cancellarius celeberrimus fuit*. Tantum igitur Virum, amplissimus ac doctissimus Cardinalis fatetur eorum numero fuisse (e), qui opinionem de potestate Concilii supra Papam arbitrabantur certam, & rite antea definitam in Concilio generali Costantienensi sessionibus IV. & V. Addit (f) à Cardinale Turrecremata reprehensum, & ab Eugenio IV. notatum, in sententia persistisse; atque eam quam atulimus apologiam edidisse. Usque adeo & dictis & fa-

ctis comprobabat, non ideo hereticam esse thesim quam tanquam hereticam Papa damnaverit.

XXVI.

Alphonfus a Castro.

HIC cæteros scriptores recensere non est animus: nimia nos copia obrueret: multique alii suo loco referentur (g). Tantum appellamus eos qui & in omnium ore versentur, & ab ipsis adversariis, nostræ sententiæ defensores habeantur: quibus Alphonsum de Castro Hispanum (h), e Minorum ordine scriptorem egregium & a nostro Feu-ardentio ejusdem Ordinis editum, doctissimi Cardinales Bellarminus (i) & Daguirreus (k) nostris annumerant.

XXVII.

Adrianus VI. & Joannes Driedo Lovanienses.

DUO sunt Lovanienses quos Parisiensibus idem Bellarminus (l) atque Illustrissimus Rocabertus (m) adjungunt: Adrianus Florentius Ultrajectinus, postea Adrianus VI. Pontifex maximus, eumque secutus magistrum discipulus Joannes Driedo (n), Lovaniensium sui ævi facile princeps: queis liquido patet, quam Parisiensium sententiam vocent, non ideo Parisiensibus attributam, quod in ea tuenda Parisienses singulares essent; sed quod eam singulari studio & eruditione tuerentur. Ceterum in omnibus Ecclesiis vulgatissimam extitisse, & a scriptoribus pietate & doctrina præstantissimis ubique terrarum publice & cum laude esse defensam, nedum suspecta fuerit.

XXVIII.

(a) Bellar. de Script. Ec. an. 1410.

(b) Ibid. an. 1440.

(c) Tost. Tom. XII. defens. part. II. cap. XXX. LXIX. LXX. &c.

(d) Daguir. disputat. XVI. n. 62. XXII. n. 59. vid. in app. cap. VIII. & not.

(e) Ibid. disp. XVI. num. 63. 64. 65.

(f) Ibid. n. 61. 94.

(g) Vide in app. ibid.

(h) Alphonf. de Cast. lib. I. contra heres. cap. II. & seq. (i) Bell. de R. P. lib. IV. cap. II.

[k] Daguirr. def. Cast. S. Per.

(l) Bellar. de Script. Eccl. an. 1500.

(m) Roc. Tom. I. lib. I. n. 8.

(n) Vid. Dried. de libertat. Christ. lib. II. cap. II, in app. lib. I. cap. XII. & seq. & not.

XXVIII.

*De Adriano VI. cur privatim dicendum:
unus rem totam conficit : ejus jam
Pontificis recusus Romæ liber
retractatione nulla.*

HÆC igitur summation de Parisiensium
Hæc affeclis a nobis dicta sint. Sed quan-
do Adriani VI. tanti est auctoritas, ut
unus rem totam conficere possit, paulum
in eo hæreamus. Is primum Lovanii sum-
ma cum laude Theologiam docuit: tum
ordine factus est ejusdem Academiæ Can-
cellarius, Caroli V. Augusti Præceptor, in
Hispania Episcopus Dertusanus, Sanctæ Ro-
manæ Ecclesiæ Cardinalis, denique post
Leonem X. Summus Pontifex, tanta san-
ctitate atque modestia, ut nihil infelicius
in vita duceret quam quod imperavit (a).
Is ergo Theologiæ Professor, cum de con-
firmationis administratione disputaret, ne-
garetque Presbiteris permitti posse, Sancti
Gregorii celebrem locum sic solvebat (b):
*Ad secundum principale de facto Gregorii,
dico primo: quod si per Ecclesiam Roma-
nam intelligitur caput ejus, puta Pontifex;
CERTUM EST quod possit errare, etiam
in iis que tangunt fidem, hæresim per suam
determinationem aut decretalem asserendo:
plures enim fuerunt Pontifices Romani hære-
tici: item & novissime fertur de Joanne
XXII. quod publice docuit, declaravit, &
ab omnibus teneri mandavit, quod animæ
purgatæ ante finale judicium non habent stol-
lam, quæ est clara & facialis visio Dei:
& Universitatem Parisiensem ad hoc indu-
xisse dicitur, quod nemo poterat in ea gra-
dum in Theologia adipisci, nisi primitus
errorem hunc pestiferum jurasset se defensu-
rum, & perpetuo ei adhaesurum. Item pa-
tet hoc de errore quorundam Pontificum cir-
ca matrimonium, de quo, in capite Licet,
de sponsa duorum. Item de errore quem
ediderat Cælestinus circa matrimonium fi-
delium, quorum alter labitur in hæresim;
cujus error olim habebatur in alia compila-
tione juris: Cap. laudabilem, de conver-
sione conjug. Vide quam aperte doceat,
quam pro certo habeat, omnino fieri pos-*
Tom. I.

se ut Pontifex hæresim, non jam ut homo
privatus, sed ut Pontifex per suam deter-
minationem aut decretalem asserat: quam-
que pestiferum errorem putet eum, quem
Joannes XXII. publice docuerit, declara-
verit & ab omnibus teneri mandaverit.
Neque hic curamus an Joannes XXII. &
alii excusari possint; quid de illis senserit
Adrianus VI. quid fieri potuisse putaverit;
id vero querimus; imo non querimus; quis
enim in re tam clara quæstioni locus? Sed
apertam ac certam tanti Doctoris Senten-
tiam tenemus: dignumque id observatu
quod addit, jam ad Gregorium rediens:
*Non tamen dico Gregorium hic errasse; sed
evacuare intendo impossibilitatem errandi
quam alii asserunt.* Quo quidem se demon-
strat, nulla tuendæ causæ, quam suscep-
erat, necessitate adactum, ad hanc tamen
sententiam dedita opera declarandam, solo
amore veritatis adductum.

Sane advertendum est, vir doctissimus
qua cautione sit locutus: *Ecclesiam enim
Romanam a suo capite Romano Pontifice
accurate secernit, cujus distinctionis & abu-
sum pessimum, & usum necessarium suo
loco ostendimus: Neque Ecclesiam Roma-
nam, sed tantum ejus Pontificem etiam
de fide definientem, errare posse, pro cer-
to habet: nec si quis Romanus Pontifex
in fidei quæstione determinanda defecisset,
ideo Petri fidem & Ecclesiam Romanam
defecturam putabat.* Qua in re non est du-
bium in fidei negotio, quod est vel ma-
ximum, Conciliorum potestatem potiorum
agnosci, firmarique ea omnia quæ ab ad-
versariis censura gravissima temere confi-
gantur.

Neque vero eam Sententiam Pontifex
retractavit, uti profecto, si erroneam pu-
tasset, facere debuisset. Nam ideo Pius II.
qui se Basileæ, cum Synodo privatus inte-
resset, errasse credebatur, solèmnis retracta-
tione sua scripta confixit. *Hæc enim scri-
pta, ait (c), fortasse scandalum parient:
qui hæc scripsit, inquit, in beati Petri
cathedra sedit, nec invenitur mutasse pro-
positum, qui eum elegerunt & in summo
Apostolatus vertice collocarunt, ab iis scri-
pta ejus approbata videntur. Cogimur ita-
que beatum Augustinum imitari. Nihil si-*

C mile

[a] Bellarm. & Labb. de Script. Eccl. item Epith. Adv. VI. Tom. XIV. Conc. pag. 401.

[b] Adv. VI. in IV Sent. de confirm.

[c] Bull. Pii II. retract. ad Colon. Academ. tom. XIII. conc. pag. 1407.

mile Adrianus, suaque scripta adeo non retractavit, ut potius Romæ, statim atque Pontifex factus est, edenda curaret, anno videlicet 1522. cum anno 1521. Pontifex creatus esset: adeoque aberat ab eo ut sententiam revocaret, ut potius metueret, ne illi errandi *impossibilitati*, quam privatus Doctor olim improbaverat, vel Pontifex factus fuisse videretur (a).

XXIX.

*Vana responsa auctoris doctrina
Lovaniensium.*

AGITE, expedite vos, qui Parisiensium sententiam *erroneam, hæreticam, schismaticam, Sedis Apostolicæ everfam* vestra auctoritate decernitis, atque in Episcopos, totamque adeo Ecclesiam Gallicanam proferre audetis tam dura, tam nulla, tam iniqua decreta: agite, inquam, incipite ab Adriano VI. tantique Pontificis librum, ejusque jussu in Urbe recusum, erroneum aut schismaticum dicite. Horret animus, aliaque omnia comminisci malunt. Videamus sane ut se torqueant: Auctor Anonymus in doctrina Lovaniensium mira refert hoc titulo: *discutitur doctrina Adriani Papa VI.* Summa est ex Maldero & Wiggero (b): non hic egisse Adrianum de Pontificia definitione ex cathedra; sed de iudicio super difficultatibus quæ in facto occurrant, donec, si res sit ad fidem & mores tendens, pleniori examine ex Cathedra definiatur. Quid autem illud est; quam impeditum intricatumque; quam ipso contextu verborum conturbatam hominis mentem indicat? An loquitur de difficultatibus quæ in facto occurrant, qui, de fide, de hæresi tam apertis verbis agit? Quodnam vero examen plenius, quam decisionem narras, post eam, *Qua de fide determinatum est*; qua Pontifex per decretalem suam aliquod publice docuerit, declaravit, ab omnibus teneri mandaverit? Quæ verba Lovaniensem nostrum referre & exscribere puduit, quod iis statim perlectis, ejus responsio evanescat. Plane Adrianus ea verba seligebat, quibus Pontificiam de fide definitionem vel maxime exprimeret; ac

si quid aliud gessisset in animo, non tam disertis verbis illam, quam quidam *asserbant, impossibilitatem errandi confingeret.*

At enim, inquit Joannes Wiggerus (t) ab eodem auctore laudatus, non id postulabat ea quam Adrianus solvebat difficultas, ut de Pontificiorum decretorum infallibilitate disputaret; cum de Gregorii facti dumtaxat ageretur. Certe, idque monet vel ipse Adrianus; sed hæc a se dicta, quod illam aliquorum de *errandi impossibilitate* sententiam, dedita opera, *evacuam vellet.* Neque enim contentus eo, ut ab illa simpliciter discederet, pergit ulterius, eamque & a se, & a Romanis Pontificibus studiose amovitur. Cur autem? Nisi putaret rem eam sanctissimæ dignitati non modo parum congruam; sed etiam noxiam, & ab ea longe avertendam: tantum abfuit ab eo ut, in asserendis his vanis, certe dubiis Romanorum Pontificum privilegiis, veræ pietatis partem ullam reponeret. Hæc aperte, hæc studiose, hæc dedita opera asserentem, Petri Sedes exceptit communibus votis. At si adversariis credimus, per tantam hujus Sedis contumeliam ad hunc apicem, nulla cujuscumque querela, imo summa omnium gratulatione provexit.

Pergit tamen Lovaniensis noster: (d) *At Adrianus asserit certum esse quod Pontifex possit errare. Hoc si intelligeret de Pontifice ut definiente & proponente toti Ecclesie aliquid fide credendum, neutiquam est certum.* Tibi quidem forsitan, sed ipsi Adriano est certum. *At e contra,* inquis, *id, nedum certum sit, manifeste est falsum, ejusque oppositum adeo certum, ut ab aliquibus habeatur de fide.* Quid ad nos si ab aliquibus? Non ab Adriano quidem, qui eam sententiam *evacuare intendit.* Quare non Melchior Canus, (e) quantumvis acerrimus Pontificiæ infallibilitatis asserter, non ipse Bellarminus, (f) ut Lovanienses illi tergiversandum putant; verum Adrianum VI. nominatim accensent iis qui Pontificiam infallibilitatem non agnoscant; neque eo secius Bellarminus, (g) *virum optimum & doctissimum appellat, qui merito doctrinæ & pietatis, ex humili domo, in tantam dignitatem conscenderit.* Adeo aberant

(a) Vid. Labb. de Script. Eccles.

(e) Melch. Canus lib. IV. cap. I.

(g) Bellar. de Sacr. Eccl. an. 1500.

(b) Doct. Lov. art. I. p. 69.

(c) Ibid.

(d) Ibid.

(f) Bell. de M. P. l. IV. cap. II.

rant ab eo, ut illam sententiam erroneam aut Sedi Apostolicæ contumeliosam putarent.

deamus sane, quid alii, acutiores scilicet, excogitaverint.

XXX.

Nicolai Dubois Lovaniensis ludibria.

JAM vero Nicolaus Dubois, postquam Adriani verba retulit, de Romano Pontifice ita affirmantis: *Potest errare, hæresim per suam decretalem asserendo*: respondet (a): *distinguo: si de potentia metaphysica loquatur Adrianus, etiam hoc transeat, Quam docte!* Erant scilicet qui assererent Pontificem nec metaphysice loquendo, aut de potentia absoluta, errare potuisse, eaque erat *errandi impossibilitas* quam Adrianus *evacuare intendebat*. Et pulchre transeat: nam si Professori bilem moveris, omnino asserturus est Romanum Pontificem, nec potentia metaphysica errare potuisse.

Quæ addit, (b), quoniam non ad explicandum, sed ad confutandum Adrianum pertinent, hujus loci non sunt. Pudet tamen interim Adrianum tantum virum Lovaniensis Academiæ ornamentum, atque in eam effusissime liberalem, a Professore Lovaniensi temeritatis fuisse incusatum.

XXXI.

Auctoris tractatus de libertatibus Gallicanis subtilia nec minus vana responsa.

DICENT, Adriani ac Sedis Apostolicæ causam a Nicolao Dubois crassissimo auctore, atque ab aliis Belgis, doctissimis licet, pessime esse defensam. Vi-

Auctor Anonymus (c) tractatus de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, is qui se subtilissimum videri velit, nihil aliud quam in re gravissima ludit. Primum enim ait, *privati Doctoris, necdum Pontificis infallibile non esse judicium*: qua de re quis dubitat? Cur nemo extiterit, qui hujus doctrinæ causa Adrianum a Pontificatu prohibuerit, aut etiam vel minimum reprehenderit, id quæritur. Subdit: *At enim Adrianus Pontifex factus sententiam non retractavit*: addere debuit, adeo non retractasse sententiam, ut librum etiam novus Pontifex recudi jusserit. Hæc omittit reponitque tantum: tot tantisque negotiis distentum, Pontificatu satis brevi, *nihil de corrigendis scholasticis commentariis cogitasse*. Acute: recudendo operi tempus adfuit, corrigendo defuit. Interrogat postea: *Privata Pontificis opinio an definitionis loco habenda sit: & an in deneganda infallibilitate solum Pontifex infallibilis existimandus sit?* Quid ad rem? Cum nemo postulet ut pro infallibili, sed ut pro irreprehensa tutaque, tanti Pontificis sententia habeatur. Ad hæc hærent scilicet, & ad alia omnia vertunt, potius quam ad quæsitæ & objecta respondeant.

XXXII.

Gallie vindicata Auctor.

VIR clarissimus & doctissimus, nunc Eminentissimus *Gallie vindicata* auctor (A), uno quidem verbo rem consecravit

C 2

[a] *Part. I. refus. argum. &c. art. XV. num. 49. p. 82.*

[b] *Ibid. n. 160.*

[c] *Anonym. de libertat. &c. lib. VIII. cap. XVI. n. 16.*

(A) *Gallie vindicata auctor*: Absolverat suam defensionem D. BOSSUET, quando editæ sunt anno demum 1688. Sfondrati dissertationes; atque hoc illud est, cur in toto opere ne semel quidem Sfondratus nominetur. Sed cum operi suo D. BOSSUET præviam dissertationem faceret, ratus Sallengensem Abbatem non omnino esse prætermittendum, tamen cum eo statuit leviter decertare; quippe quem aliorum argumenta iterantem, non nesciret una cum illis a se optime confutatum. Porro notandum, Gallicanæ declarationis adversarios fuisse alios aliorum *servum pecus*, sic ut tot ac tanta volumina, quæ per VIII. aut X. annos totum orbem fatigarunt, facili labore in unum cogi possint.

D. MAIMBOURG quondam Jesuita, adversus Schelstratum aliosque nonnullos Gallicanam Declarationem infenderat in suis libris Gallicis duobus, quibus tituli sunt: *Traité Historique des prérogatives de l'Eglise de Rome 1685. & Histoire du Pontificat de S. Gregoire le Grand 1686*. Quos libros Sfondratus cum sibi confutandos proposuisset, nil non egit in suis IV. dissertationibus ingenti volumine in 4. comprehensis, ut probaret indirectam Summi Pontificis potestatem æque ac infallibilitatem, & ut vocant, *Superioritatem*, semper fuisse Ecclesiæ Gallicanæ consensu approbatam. Cujus libri, qui paucissimos habet & habebit lectores, operæ pretium est summa capita delibare, ut lector videat Sfondratiarum argutarum nihil fuisse a D. BOSSUET prætermisum.

Sfon-

se se putat (a): nempe *Adrianus*, inquit, *respondendo ad objectionem*. Tribus vix lineis non ex proposito hanc questionem tractat; sed incidenter tantum, & vix tribus lineis, legisse sedulo, sed cursim tranivolasse, &

ocu-

Sfondratus in Epistola dedicatoria ad Innocentium XI. totus fere est in computandis temporibus Ottomanici Imperii, eo ut deinde probet prædictam fuisse in Apocalypsi Turcarum ultimam persecutionem, qua exagitari Ecclesia deberit mille annos, proindeque Turcarum Imperium, quod jam mille annos durabat, brevi ruiturum, & quidem Innocentio XI. Pontifice, cui hanc gloriam præfagit cælitus reservari. Ab eo exemplo, lector, disce Sfondratum.

Prima dissertatio de *Regalia*, implet paginas totas 492. quibus Sfondratus ea supplet, quæ in prolixo suo opere, cui titulum fecerat: *Regale Sacerdotium*; dicenda omiserat. Hanc dissertationem, quæ scilicet ad res hic tractatas non spectat, præterimus.

In II. dissertatione, (1) Sfondratus affirmat: *Pontificis potestatem, usam schismatis, Græcorum, Germanorum, Anglorum, &c. causam non fuisse, quamvis obtenta fuerit, & jam parata defensionis quaestio*; neque jura Papatu a Catholicis immutata esse oportere, ut ipsi Ecclesiæ hostibus gratificentur: denique *Ecclesiæ in rebus fidei transactiones cum hereticis nunquam bene cessisse*. Hoc vult scilicet: Patres Gallicanos suam Declarationem eo consilio fecisse, ut taverent hæreticis & Papatu jura quædam rescinderent. Quod quidem consilium ipse comminiscitur, & præterea multus in eo est, ut probet, & confirmet res eas, quas nemo Catholicus negat.

Declarationis caput I. oppugnaturus, D. MAIMBOURG objurgat, quod is Declarationem Clero Gallicano adscripserit *falsissimo elogio*. *Nihil enim*, inquit, (2) *ab Ecclesiæ Gallicanæ sensu doctrinaque alienum magis*. Hanc factam dicit fuisse a paucis viris, aut motu, aut spe, aut ira corruptis. De indirecta potestate postea disputat; sed nil profert, quod in prima hujus operis parte non sit egregie confutatum. Interim, lector, hoc animadvertite, pessime actum a Sfondrato, qui, cum Gallos pro indirecta potestate semper steritisse pronuntiaret, eorum neminem nominabat. Hoc unum dicebat: ita sensit Sorbonam, ita quosdam Episcopos, ita quosdam Scriptores; grassante (quo eos vero quosdam vix Gallis notos, nedum apud nos in pretio habitos; quoniam *Liga* tempore ii scripsere) non cogitavit homines, sed furebant. Itaque eos Auctores D. ARNAUD sic commemorabat: (3) *Votre Abbé de S. Gallicite de fort sots Auteurs pour la puissance de déposer les Rois: un Maucier Docteur de Sorbonne, dont le livre a été bien à charge à Cromoisy, n'ayant été achevé que par les Beurtrés: un Président Grammont, qui est une très-pitoyable Histoire. Voilà par qui il veut qu'on juge des sensimens de l'Eglise Gallicane*.

In reliqua dissertatione defendit Sfondratus, (4) non modo non nocere Reipublicæ Christianæ indirectam potestatem, aut Christi præceptis esse contrariam, aut in sacris paginis damnatam; verum etiam Ecclesiæ esse utilem, & a Christo usurpatam, & in Scripturis, tum *Osæ* exemplo, tum plurimis & gravissimis testimoniis confirmatam. Addit nullum ex antiquis Patribus & Pontificibus, neque vero etiam S. Bernardum huic doctrinæ obstrisse: imo pro indirecta potestate stetit Præsules Gallicanos, tum cum illi de Gregorio IV. Ludovici Pii hoste id responsum plenum gravitatis depererat: *si excommunicatus adveniret, excommunicatus abiret*; etiam tempore Bonifaciani dissidii, cum ad Concilium generale iidem provocabant, demum diversis temporibus, cum sese Curie Romanæ multa conanti opponebant. Hæc transans Sfondratus, mirum quot absurda congerat.

In tertia dissertatione, (5) Declarationis secundum caput ut convellat, Papam quibuscumque Conciliis Superiorem esse pronuntiat, & statuit: Spiritus Sancti ductu & auctoritate caruisse Synodos omnes eas, quæ aut sine Papa actæ, aut ipsi contrariæ, aut ab ipso confirmatæ non fuissent. Erat Sfondratiani erroris fons duplex: 1. in eo quod casus ordinarios ab extraordinariis non distingueret, quam tamen distinctionem adhibere S. Antoninus, Carthusiensis Dionysius, Turrecremata, Duvallius, & alii bene multi Pontificiæ auctoritatis nimii defensores. Vid. diss. lib. IX. & coroll. 2. in eo quod alienam in sententiam acciperet verbum *confirmare*, quod in stylo Ecclesiastico nihil minus sonat, quam *Superioritatem*, ut demonstratum est a D. BOSSUET lib. VIII.

Postea solvere conatur argumentum petitum ab exempli Synodi Chalcedonenis, quæ Synodus

Leo-

(1) Paragr. I. a pag. 493. ad 516.

(2) Paragr. II. n. 1. p. 5 8. Ibid. n. 6. & seq. pag. 519. Ibid. n. 23. p. 572. & seq.

(3) Arn. Epist. CCCXIV. Tom. V. p. 537.

(4) Sfondrat. loc. citat. paragr. III. a pag. 581. ad 637. Ibid. n. 5. p. 597. & seq. Ibid. n. 6. 7. p. 612. & seq.

(5) Ibid. paragr. IV. n. 1. 2. 3. pag. 619. & seq. Paragr. I. a pag. 2. ad 9. Ibid. a n. 2. ad 12. a pag. 9. ad 65.

oculos in incertum jecisse , non immerito locum tractaverit ; nedum argumentum in-
quis dixerit . Quod autem incidenter hunc fringat , firmat magis ac munit : quippe
cum

Leonis epistolam , non nisi a se prius examinatam , confirmavit ; deinde V. Synodi invito Vigilio ,
trium Capitulorum causa celebrata ; tum VI. Synodi a qua damnatus est Honorius . Quanto se
plus nititur expedire , tanto se magis implicat ; atque dum nunc Bellarminum sequitur , (1) nunc
auctores a Bellarmini sententia discrepantes , hoc unum probat , fluctuantem se & incertum , non
habere ubi consistat . Vid. diss. & lib. VII.

Inde divertit ad appellationes quas vocant *ab abusu* , quæ res Declarationem Gallicanam non tangunt .
Pisanæ Synodi auctoritatem sic impugnat , [2] ut dicat : ab ea Synodo auctum potius schisma quam
sublatum : Gregorium XIII. cui pars Italica tantum , & quidem exigua obediebat , solum vocat in-
dubium Pontificem : ipsam etiam Constantiensem Synodum *bunc habuisse pro certo Pontifice* inde
probat : 1. quod Legatum ejus admiserit , *pileo vestituque Cardinalitico* : 2. quod siverit eum *in signis*
Pontificia edibus suis appendere : 3. quod novam Gregorii nomine Concilii convocationem non respu-
erit ; cum tamen Synodus declararet id a se factum esse *condescendencie causa* , ut aiebant . Irem ex
Pisana Synodo ; si maxime œcumenica esset , nihil concludi posse dicit , quo Gallicana Declaratio
firmetur . Nam , inquit , Pisani Patres superiores esse se dixerunt ei Papæ , qui esset dubius , &
coorto schismate constitutus , non autem ei , qui electus in summa Ecclesiæ pace , ab omnibus appro-
baretur .

Iisdem argumentis Constantiensem Synodum oppugnat : [3] insuper & graves memorat inter Pa-
tres de Sessionibus IV. & V. concertationes : has autem Sessiones a tertia tantum Ecclesiæ parte ha-
bitas fuisse clamat & conqueritur : multos eosque cordatiores a paucis seditiosis , Gersone signifero ,
fuisse victos : decreta more non solito promulgata : imo fuisse adulterata ; ea omnia iterans , quæ
ante ipsum scripserant Bellarminus , Schelstratus , Daguirreus & alii . Vid. lib. V.

De Synodo vero Basileensi , cum non negat Synodi hujus Sessiones primas fuisse ab Eugenio IV.
confirmatas , nodum ceteris inextricabilem ipse non solvit ; sed Turrecrematæ vestigiis insistens , re-
fert nescio quos rumores , quibus nos vult credere , quidquid illis acta publica contradicant .

His rebus tenuiter & fere nugatorie disputatis , quarit [4] utrum Universitas Parisiensis potioreni
semper duxerit Concilii auctoritatem . Id vero negat , eo quod Jesuitæ *thesibus publice propositis* an-
no 1662. in Collegio suo Claromontano , Papam Concilio Superiorem dixerunt , quod non dixissent ,
si doctrinam talem doctrinæ Universitatis adversari credidissent . Ejusdem ponderis sunt et quæ deinde
fuse disputat de Symmacho & ejus ab Ecnodio apologia , de Aviti Viennensis ea de re scripta
epistola &c. Hæc vide confutata lib. X. cap. XX. & seq.

Omitto ea quæ Sfondratus contumeliose scripsit in Universitatem Parisiensem , in Episcopos Galli-
canos , & in ipsum Regem Christianissimum .

Tangit in IV. dissertatione (5) infallibilitatem Pontificis *ex Cathedra* pronunciantis , id est , cer-
tas formulas , easque nuper introductas adhibentis . Eam infallibilitatem probat 1. ex iis quæ san-
cti Patres de Romanis Pontificibus magnifice & reverenter dixerunt . 2. ex hæresibus Pontificum au-
thoritate , nulla coacta Synodo debellatis . In illo argumento diutissime immoratur , dum singulas
hæreses memorat & minutissimas , non alia auctoritate superatas . Vid. diss. & lib. IX.

Quam Doctrinam , ut ostendat , semper fuisse Gallicanæ etiam Ecclesiæ , recenset longo ordi-
ne (6) testimonia quædam Irenei , Aviti , Anselmi , Ivonis Carnotensis , etiam Petri Alliaccensis ,
Conciliorum multorum Galliarum , atque Synodorum Constantiensis & Florentinæ , quibus strenue de-
fenditur Papæ Primatus , minime gentium infallibilitas . Idem dixeris de epistola Cleri Gallicani an-
1650. ad Innocentium X. de Janesiano negotio . Vid. diss. lib. X. & coroll. Iterum Sfondratus allegat
theses in Collegio Claromontano ea de re propositas an. 1660. Addit D. DE MARCA has se
theses defensurum significasse . Falsos colligit rumores Sfondratus , suæ causæ parvo subsidio , quan-
quam veri essent . Denique verba quædam decerpit ex articulis Parisiensibus contra Lutherum & ex
aliis sacræ Facultatis conclusionibus , gravia sane & præclara , quæ quidem Papæ Primatum luculen-
ter probant , non infallibilitatem . Mirum profecto commentitiam illam infallibilitatem a Sfondrato
fuisse visam in iis quoque libris , in quibus , si voluisset , vidisset eam mirifice confutatam . Exem-
plo sit *Sermo Alliaccensis Avenione habitus coram Clemente VI.*

Paragrapho sequenti (7) urget id , quod Hieronymus de Paulo a Petro reprehenso incaute dixerat .
Dein-

- (1) Ibid. paragr. II. a pag. 66. ad 75. (2) Parag. III. n. 2. p. 77. & seq.
(3) Parag. IV. & V. a pag. 89. ad 137. (4) Ibid. n. 2. a pag. 146. ad 167.
(5) Paragr. I. a pag. 167. ad 247.
(6) Ibid. paragr. II. a n. 1. ad 10. a pag. 249. ad 261. Ibid. n. 2. pag. 262. & seq. Ibid. n. 12. &
seq. a p. 264. ad 281. Ibid. pag. 269.
(7) Parag. III. a pag. 272. ad 293. Ibid. paragr. IV. a pag. 294. ad 299.

cum ex eo constet, Adrianum nulla necessitate compulsum, quæsitâ occasione ac de industria, in eam tractationem divertisse; quippe qui infallibilitatem illam *evacuare intenderet*, ut & ipse dicit, & nos jam monuimus.

XXXIII.

Pater Tyrſus Gonzalez.

TYRSUS Gonzalez (a) haud minus tergiversari cogitur. Sic enim respondet: *Errasse Adrianum ut Doctorem particularem, si ejus intentio fuit asserere Romanum Pontificem posse, ut Pontificem errare, dum resolvit dubia fidei, obligando Ecclesiam ad credendum id quod ipse asserit. Sed quo mihi tuum istud, si? librum habes in manibus: sententiam tenes docentis: errare posse Pontificem in eo quod per suam decretalem aut determinationem declaraverit, asseruerit & ab omnibus teneri mandaverit. Satis ne perſpicuis exquisitisque verbis usus est, ut omnem tergiversationem excluderet. Addit P. Gonzalez: Nimis credulum fuisse Adrianum asserendo illud quod de Joanne XXII. vulgus falso sparserit. Quid tum postea? Non agimus de Adriani probationibus: certam, planam, liquidam, nostris consentaneam conclusionem proferimus. Sequitur (b): Atqui non fuisse banc Adriani mentem, testatur Joannes Malderus. De Adriano sane, non de Maldero quærimus: ipse pro se loquatur Adrianus, neque ad alienum trahatur arbitrium; reliqua Malderi jam confutata sunt. Agit enim Adrianus non de privata sententia, sed de Pontificia, ut est Pontifex; quippe qui agit de Pontifice, qui determinet per decretalem suam, & ab omnibus teneri mandet id quod*

declaraverit, quod non privatus Doctor, nec alius profecto quam Pontifex fecerit.

Sane hæc postrema verba (c): *ab omnibus teneri mandaverit R. P. mirum in modum angunt urgentque: Nil, inquit (d), referebat ad scopum Adriani, mandaverit Joannes XXII. necne: imo vero multi; quandoquidem totum illud quod de Pontificia infallibilitate asseriebant, evacuare intendebat.*

Extremum denique P. Thyrsi refugium est: *Quidquid ut Doctor Lovaniensis scripserit, revocasse Adrianum: qua de re cura Eminentissimo Daguirreo hujus solutionis auctore, accuratius tractare nos oportet.*

XXXIV.

Eminentissimus, & doctissimus Daguirreus.

IS quidem quo candore est, plane ac nulla tergiversatione, profitetur (e) Adrianum VI. *vita integritate, contemptu honorum, & doctrina clarissimum, qui olim censuerat Papam in judicio fidei extra Concilium errare posse; Postea in Pontificatu oppositum docuisse, data scilicet egregia ad Fridericum Saxonix Ducem adversus Lutherum epistola; pessimique hæresiarchæ extra omnem Synodum damnatis erroribus. Hoc ultro fatemur. Sed Cardinalis doctissimus nullo sane malo animo, ubique sic agit, tanquam Parisiensis Romano Pontifici negent potestatem definiendi de fide extra Concilium: a qua hæresi eos vel maxime abhorreere constat. Rogare autem liceat, quid ad rem attineret, egregiam epistolam, ut multum sibi profuturam exscribere integram, cum in ea de Pontificia auctoritate multa, de infallibilitate ne verbum quidem unum legerimus.*

Sane

Deinde affirmat contra infallibilitatis opinionem nihil effici, ex eo quod in questionibus Paschæ & Rebaptizationis, Asiæ & Africani Patres Victori & Stephano graviter obstituerint; neque etiam ex Liberii lapsu: nempe illi, inquit, *sententiam suam non ex cathedra, sed ut privati Doctores exposuerant.* Similiter eludit argumenta ea quæ petuntur ex decretalibus Cælestini III. & Innocentii III. in corpus Canonici Juris insertas, quas nihilominus erroris insimulat Gratianus, & ex erroribus Joannis XXII. Dictum vero Pauli IV. negat pertinaciter, licet D. DE LA HAYE testis ipse audierit. Vid. disc. & lib. IX. cap. XXXIX. & seq.

In fine operis sibi plaudit, quod opus tam longum tantæque molis absolverit; idemque gloriatur ut sæpe antea, quod *perraro Cajetani, aut Bellarmini, aut Baronii auctoritate usus fuerit.* Nimirum parcus est in illis citandis, quanquam totus in exscribendis, ut facile recognoscent qui hos auctores legerunt.

[a] Vid. Gons.

[b] Ibid. n. 10.

[c] Ibid. n. 12.

[d] Ibid.

[e] Daguirr. disp. XVIIII. scilicet II. integ. vid. impr. n. 5.

Sane doctissimus Cardinalis, ne per totam prolixissimam epistolam inani opera vagaremur (a), notari vult maxime in rem suam quæ n. 30. & 31. continentur. Atqui n. 30. nihil aliud reperimus, nisi Cathedram Romanam esse Apostolicam: Petrum Apostolorum Caput in ea præfuisse: Romanam Ecclesiam esse principalem, eamque unde sit orta Sacerdotalis unitas: itaque pessime actum a Luthero, qui summos Pontifices, qui scholas Christianas tot probris profciderit: quæ ad infallibilitatem minime pertinere, nemo est qui non videat.

Sane sequente numero 31. quo Lutheri sacrilegam, & in Dei Sacerdotes tot probra jactantem, et linguam comprimat, refert de observandis *Des Sacerdotibus*, maxime autem Principe Sacerdotum, egregium Deuteronomii locum Cap. XVII. (*) neque infert aliud, quam ut ne Pontifices incessanter probris atque blasphemis, neque quidquam amplius.

At enim objicit Eminentissimus Cardinalis (b) eumque secutus P. Thyrsus Gonzalez, ab Adriano prolatus Deuteronomii locum, quo capitis damnatur: *Qui superbia nolens obedire Sacerdotis imperio*: ex quo textu, ipsi quidem, non tamen Theologi omnes Pontificiam infallibilitatem eliciant: qua de re alio loco dicimus. Neque quiliquam negat qui superbo animo Pontificia imperia detrectaverint, spirituali gladio feriendos. Cæterum hic quæritur, non quid inde ipsi; sed quid Adrianus intulerit. Nempe Theologi omnes ac Parisienses vel maxime, adversus hæreticos Primatum Apostolicum probant ex his locis: *Tu es Petrus: & confirma fratres tuos: & pasce oves meas*: ex quibus Daguirreus, Thyrsus, alii sententiam infallibilitatis asserant. An continuo inferent a Parisiensibus quoque abdicatam suam? Sane si Adrianus antiquam doctrinam revocare voluisset, non deerant verba quibus tantus Pontifex, tam candido animo, tam humili ac modesto mentem suam promeret. Quare quod de retractatione memorant, votum est optantium, vigilantium somnium: certumque omnino est Adrianum Cardinalem, Episcopum Dertusanum, Hispanici Cleri æque ac Belgici decus, Re-

gnique Hispanici strenuum administrum; Papam denique in sententia perstitisse; a nullo vel leviter reprehensum; nedum schismatica, erronea, Sedi Apostolicæ contumeliosa exprobrarent. Adeo certum est de his reprehensionibus ac censuris, in quibus nunc partem vel maximam religionis reponunt, neminem per hæc tempora, neque in Belgio, neque in Hispania, neque in Italia, neque Romæ atque in ipsa Sede Apostolica cogitasse.

XXXV.

Doctorum Lovanensium & factis & dictis in Adrianum VI. observantia singularis.

SANE Lovanienses Adrianum suum mira reverentia prosecutos, hæc quoque testantur: (c) nempe prima illa edita est doctissimæ Facultatis in Lutherum censura, totum id Adriani tum Cardinalis Dertusiani iudicio factum. Id Jacobus Latomus major, cum pro ea censura scriberet, in præfatione luculenter exposuit, & censuræ præfixa ejusdem Cardinalis epistola ostendebat. De qua quidem Latomus ita est præfatus: (d) *Sufficere debuit iudicium Reverendissimi Cardinalis Dertusensis, cujus probitas & sapientia, non modo libris præclaris editis, sed & maximis rebus orbi nota est*: ut propterea diceret non videri necessarium articulorum reddere rationem. Ex quo intelligitur, quam probarent Adriani libros. Atque is annis post duobus ad Petri Cathedram est evehctus: ac facile intelligi potest, quanto honori habuerint Pontificem, qui non modo Cardinalem, verum etiam privatum tantopere suspexissent.

Edidit postea Joannes Driedo Sacræ Theologiæ Professor apud Lovanienses anno 1533. librum: *De Ecclesiasticis Scripturis & Dogmatibus*: neque ita multo post, librum: *De Captivitate & Redemptione generis humani*: in cujus præfatione Adrianum VI. miro affectu celebrat: (e) *Observandissimus*, inquit, *meus in Theologicis studiis præceptor; qui me in filium eruditionis suscepit, & præsidens mihi pileum magisterii in Theologia imposuit anno nati-*

vita.

[a] *Ibid.* n. 44.

[*] *Deut.* XVII. 12.

[b] *Daguirr. ibid.* n. 44. *Gonz. loc. sup. cit.*

[c] *Vid. in append. lib. I. cap. XIII.*

[d] *Latom. def. cens. Lov. adm. ad lect. & epist. dedic.*

[e] *Dried. de caps. & redempt. &c. præfat.*

vitatis Domini 1512. die 17. mensis Augusti, qui & usque in tempus ferme illud Lovanii resederat totius nostrae Academiae lumen & decus, postea illius nominis Pontifex VI. ut nec mirum sit, de Adriano tanta praefatum, Illustrissimo Rocaberto teste, (a) ut jam vidimus, ad praepceptoris sententiam accessisse. Quare Lovanienses, Duacenos, Belgas, Hispanos, Italos, Romanos etiam si liceat Pontifices, rogamus, obsecramus, ut agnoscant nos peti per Adriani sui latus: nec nisi conculcato tanto Pontifice, non minus pietatis quam doctrinae laude celeberrimo, sententiam Gallicanam damnari potuisse.

XXXVI.

Ex Adriani sententia & temporum notis demonstratur Florentina, Lateranensis, Tridentina decreta frustra objici.

HANC quoque circumstantiam censoribus nostris perpendendam damus: ajunt uno ore omnes, a Florentina sub Eugenio IV. atque a Lateranensi sub Leone X. Synodis oecumenicis, Parisiensem sententiam aperte esse damnatam. Id primum Bellarminus; id eum secuti alii uno ore edixerunt. Vel unum Daguirreum audiamus sic de Florentina Synodo differenter: (b) *Nempe inveniri clariorem meridiana luce, potestatem plenissimam Romani Pontificis supra totam prorsus Ecclesiam; atque adeo supra Concilium oecumenicum: deprehendi pariter auctoritatem summam ipsi a Christo commissam ad definiendum controversias fidei independentem a reliquo Ecclesiae corpore.* Addit (c) in Concilio Lateranensi ultimo sub Leone X. *potestatem supremam Papa in tota Ecclesia & nominatim supra Concilium oecumenicum palam definitam fuisse.* Qui autem factum sit, ut Adrianum, postquam ea transacta ac definita esse volunt, alia omnia docentem, & contra definita expresse ac studiose insurgentem, non modo Ecclesia tulerit, sed etiam ad Summum Pontificatum evertexit, ac sua recudentem Romae & in sententia publice persistentem, nec reprehenderit: edicant si possunt; aut si nihil habeant quod mutiant, ab iniquis porro censuris temperent.

Utinam vero liceret ab eruditissimo & optimo Cardinale sciscitari coram quid de his sentiat. Sane, quo candore est, qua indole, qua animi magnitudine consenturum fat scio. Nam nec illud contemnuendum: Concilii Lateranensis Sessionem XI. sub Leone X. anno 1516. fuisse celebratam, cum Adrianus Romana jam purpura fulgeret, rebus Ecclesiasticis occupatissimus, & quinque annis postea, anno videlicet 1521. Leoni fuisse suffectum: quo necesse fuerit tam paucorum annorum spatio, & ab Adriano Leoni proximo successore & a Cardinalibus, & ab omni orbe Christiano definitionem Leonis, eamque in oecumenico Concilio editam, tamen usque adeo oblivione deletam, ut nec ulla ejus vestigia superessent.

Quamobrem quod asserunt, jam inde a Florentini ac Lateranensis Concilii temporibus rem esse decisam, haud immerito a nostris rejectum esse constat: atque omnino ex his istud argumentum existit: Adriani VI. sententiam, hoc est, Parisiensem ipsam, aut immunem relinquunt, & nos cum illo vincimus: si autem condemnatam volunt, aut ex antecedentibus definitionibus, aut ex consequentibus: non ex antecedentibus, Florentinis scilicet aut Lateranensibus, quas solas obtendunt, cum ex nihil nocuerint, ac nequidem objectae sint Sedem Apostolicam consensuro, in Sede Apostolica praesidenti: hanc autem sententiam nulla consequens definitio proscripsit: aut enim Conciliaris, aut Pontificia: Concilium autem nullum est habitum nisi Tridentinum, in quo hanc sententiam clara voce professos, ut vidimus Episcopos Gallicanos, totus orbis excepit: Pontificiam vero definitionem nullam omnino proferunt. Id ergo unum superest, ut a privatis Doctoribus censura profecta sit, quorum sane nomina cum honore appellamus; auctoritatem vero adversus antiquissimae Facultatis totiusque adeo Ecclesiae Gallicanae scita, si non magni facimus, neque pertimescimus, jure nostro agimus.

XXXVII.

[a] *Sup. 6. n.*[b] *Daguir. disp. XVI. n. 32.*[c] *Ibid. n. 34.*

XXXVII.

Nominantur potestatis Pontificia vehementissimi defensores, qui summa ipsa Parisiensium tuentur sententiam.

HACTENUS tuti sumus ab omni censura, tantum appellatis iis quos ipsi adversarii in nostram sententiam convenisse fateantur: quanto tutiores, cum demonstraverimus, etsi verbis discrepantes, tamen summa ipsa stare nobiscum, qui vel infensissimi memorentur (a); nec tantum Dionysium Carthusianum illum sanctissimum juxta atque doctissimum adversus Basileense Concilium Eugenii IV. egregium defensorem; verum etiam, quod mirentur, earum partium duces, Joannem Turrecrematam, Petrum de Monte Episcopum Brixiensem (*), Antoaum de Rosellis: ad hæc Sanctum Antoninum Archiepiscopum Florentinum, duos Jacobatios Christophorum & Dominicum celeberrimos Cardinales: aliosque viros maximos postea prodituros, quorum expectatione causam nostram illustrari ac muniri volumus.

XXXVIII.

De Concilio Constantiensi: qui approbatum negant, ipsi se suis telis conficiunt.

A PRIVATIS Auctoribus & a scholæ Parisiensis Ecclesiæque Gallicanæ sententia ad ampliora pergimus: nempe ad Constantiense Concilium. Atque hujus quidem res gestas suo loco exequemur (b). Nunc autem sufficit invicti argumenti vim in hæc pauca concludere. Si, quod adversarii tanta ope contendunt, ejusdem Concilii Sessionum IV. & V. Decretis id tantum agitur, ut in schismatis casus & in dubium Papam Conciliorum œcumenicorum potestas valeat, profecto illa decreta proba sanaque sunt, neque tantum œcumenico Concilio digna; verum etiam pro ratione temporum necessario expedita, nec unquam infirmenda, sed omni potius pietate ac studio propugnanda: atqui adver-

Tom. I.

farii, nedum hæc Constantiensia decreta propugnent, oppugnant potius, omni studio evertunt. Ac textum quidem sollicitat Schelstratus: optimis gestis falsi crimen impingit: ceteri, Bellarmino duce, eam Concilii partem infamant, confirmatam negant: Concilii œcumenici mendacem titulum prætulisse ajunt; ergo profecto sentiunt majus aliquid agi, quam ut incertus tantum Pontifex Concilio œcumenico subdit.

Sane Duvallius, propter auctoritatem Concilii Constantiensis Sessione IV. *de fide esse docet (c) Concilium œcumenicum dubio & incerto Pontifice esse superius*. Cur eum fidei articulum non intactum volunt? quid erat in eo dubii, ut Martinus V. probatum nollet? An dubium Pontificem etiam contumacem, a Concilii œcumenici potestate immunem esse oportebat; neque esse in Ecclesia vim ullam quæ schismatis vulneri mederetur? Absurdum, absonum, rebus gestis repugnans, Ecclesiæ Catholicæ Christi que providentiæ prorsus inimicum. Dicent opportunissimum schismatis fuisse remedium, si de Papatu pari fere jura contententes ultro loco cederent. Recte; quid autem si nollent? æterno schismate Ecclesia laboraret. Absit: ergo necesse est ut sit aliqua potestas, qua dubii saltem Pontifices etiam inviti comprimantur: ac si Constantienses nihil aliud agebant, nemo dubitaverit quin approbandi fuissent; ut quæ malo schismatis certum ac necessarium remedium attulissent; atqui approbationem hanc cane pejus & angue refugiant: ergo aliud profecto actum intelligunt.

XXXIX.

Objectio de Obedientiis nondum adunatis Sess. IV. & V. sponte corrumpitur duobus factis constitutis: primum, a Concilio Constantiensi statim assumptum Concilii œcumenici titulum & jus.

INSTANT, Sessionum IV. & V. decreta utcumque se habeant, tamen approbanda & firmant non erant a Martino V. ut œcumenici Concilii acta, non-

D

(a) Vid. in append. lib. I. cap. IX. X. lib. II. cap. I. & seq. usque ad VII.

(*) Brixia urbs est in Longobardia.

(b) Vid. lib. V. in seq.

(c) Duvall. de supr. R. P. in Eccl. potest. part. IV. quest. VIII. ad X. pag. 569.

nondum adunatis ut vocant obediētis ; sed tantum , ut ajunt , tertia Ecclesiæ parte . Huc quidem omnia redeunt : id assidue urgent : hic argumentorum vis ac summa consistit . Quæ antequam ex gestis perspicue refellimus , duo quæ facti sint , in antecessum nobis concedi postulamus : primum , in primis illis Sessionibus , nondum adunatis licet obediētis , atque in ipso initio , a Concilio Constantiensi œcumenici Concilii nomen assumptum ; imo Sessione III. statim definitum (a) : quod (relege verba) *Constantia in Spiritu Sancto Synodus generalis fuit , & est rite & juste convocata , initiata , celebrata* : quæ definitio , si revera tunc Constantiæ Synodus œcumenica non fuit , mendax , erronea est ; neque tantum non approbata , verum etiam falso & in vanum assumpto Spiritus Sancti nomine ac numine , atque œcumenici Concilii titulo , blasphema , schismatica , omni studio detestanda judicari debeat . Quis autem id ausus est ? Quis unquam audeat ? Nemo certe , nisi forte existant , qui , quantum in ipsis est , infandum schisma exuscitatum & vulnus Ecclesiæ innovatum veliat .

XL.

Alterum factum , Martinum V. tunc Cardinalem Synodi inisiis adhefisso .

QUÆ ut magis valeant , alterum factum asserimus : nempe Martinum V. cum Othonem Cardinalem Columnam , unum fuisse eorum Cardinalium qui a Gregorio XII. ab ipso initio recesserint , Pisano & Constantiensi Conciliis adfuerint , primarum Sessionum Synodi Constantiensis pars maxima fuerint , sacro illi conventui , Concilii œcumenici in Spiritu Sancto legitime congregati titulum & auctoritatem attribuerint : qui titulus , si mendax est , si blasphemus , si schismaticus , tertia Ecclesiæ parte a reliquis abrupta ac pro toto Ecclesiæ corpore vindicata ; nempe Otho Cardinalis , nusquam revocata aut improbata priore sententia , ad ipsam Petri Sedem , mendax , schismaticus , blasphemus , evertitur . Quæ si adversarii concoquere possunt , nobis certe indulgeant , qui hæc

intelligere , his assentiri , ab his non abhorere non possumus .

XLI.

Aliud factum additur : quod pars Ecclesiæ , quæ Concilium Constantiense inchoavit , non fuerit tantum pars tertia ; sed duabus aliis etiam adunatis longe superior .

HÆC igitur duo sunt quæ facti esse dicimus , quæque ad universas adversariorum distandas machinas profecto sufficiant . Addamus tamen si libet & tertium , de tertia parte Ecclesiæ tantum in Constantiensi Concilio congregata : id enim mirum in modum post Joannem Turcematam (b) Bellarminus (c) urget , eumque secuti censores nostri omnes pro viribus exaggerant . Nos autem , quæ possumus simplicitate reponimus : ergone tertia pars tantum , que tot nationes complecteretur , Germaniam , Angliam , Poloniam , Sueciam , Norvegiam , Daniam , Dalmatiam , Bohemiam , ipsamque Italiam , dempta admodum Apulia , ipsam quoque Romam , & cum Belgio Galliam , & cum Sigismundo Rege totam Ungariam : ad hæc Universitates , Parisiensem , Bononiensem , Vienneensem , Cracoviensem , Avenionensem , Oxoniensem , Pragensem , quæ suos in Synodo Legatos haberent : atque item sacros Ordines , Cluniacensem , Carthusiensem , Præmonstratensem , Prædicatorum , Minorum , qui per speciales Procuratores Synodo adhererent , cum innumeris Abbatibus SS. Benedicti ac Bernardi , quos omnes , omnes inquam , nullo labore , quippe ex ipsis subscriptionibus , ostendimus sacre Synodo Constantiensi , jam inde ab initiis adfuisse . Reliquine , tantula pars orbis , eaque in duas scilicet particulas , quarum una Benedicto , altera Gregorio adhererebant , pro duabus Ecclesiæ partibus numerandi sunt ? Cum præsertim Hispani , certe eorum pars maxima , Benedicto suo quotidianis vocibus discessionem intentarent ; Gregorius vero XII. quem unum Pontificem , si Deo placet , cum Odorico Rainaldo jactitant , desertus ab omnibus , Austriæ exiguo in oppidulo Concilium œcumenicum cele-

(a) *Concil. Const. Sess. III. Tom. XIII. p. 176*
(c) *Bell. lib. II. de Concil. œc. cap. XIX.*

(b) *Teur. lib. II. de Eccl. cap. XCIX.*

celebraret; atque in angulo Italiæ totam haberet Ecclesiam. Hæc igitur duo fructuosa Christiani orbis, quasi duas partes, cum ea, quæ Synodum Constantiensem constitueret, Joannis XXIII. obedientia comparabimus: tot, quantas memoravimus reliquas nationes, atque ex illis congregatos ducentes eoque amplius Episcopos; tot religiosos Ordines, pro tertia tantum parte habere cogemur? Hos sibi Concilii Oecumenici titulum ac Spiritus Sancti magistrum mendaciter arrogasse dicemus? Pace eorum dixerim, rogamus, obsecramus, ne ad hæc absurda & infanda nos adigant.

XLII.

Constantiensis Synodus a Romanis Pontificibus optima nota Synodis accensita: privata Binianæ editionis nota, quam nulla & temeraria, quam Sedi Apostolicæ contumeliosa: nihil proficere, qui de ejus Synodi confirmatione litigant.

DE Synodi vero approbatione quod litigant, primum abigatur illa quorundam animis suborta suspicio, qua scilicet, auditio Concilii Constantiensis vel ipso nomine, statim nescio quid Romanæ potentia inimicum cogitant; cum ex Historia rebusque gestis elucescat: Pontificiam Sedem, atque illam Petri navem, foeda diuturnaque tempestate tantum non obrutam, per Constantiensem Synodum ex his fluctibus emeruisse: denique ab ea Synodo, necdum adunatis obedientiis, adversus Wiclefitas & Hussitas assertam eam, quam impii & perduelles, dementibus odiis, exagitaverant Romani Pontificis supremam in Ecclesia potestatem; ut, ad eam tutandam ac restituendam, Synodus Constantiensis divinitus comparata esse videatur. Quare a Romanis Pontificibus nunquam sine veneratione appellata, nedum ulla censoria nota unquam affecta sit: suoque loco legitur in Conciliorum universalium editione Romana (a), quam pari diligentia ac magnificentia laude Paulus V. in Typographia reverendæ Cameræ Apostolicæ Vaticana adornari iussit. Abest certe Synodus Basiliensis dubia, suspecta, ex parte impro-

bata; quod ultro fatemur: Constantiensis vero integra, inviolata prodit, cum Nicæna & aliis, cum Lugdunensibus, Lateranensibus cæterisque, quæ optime notæ Romæ quoque habeantur. Quo cadat necesse est illa Binianæ editionis nota (b): *Concilium Constantiense ex parte approbatum*, nulla auctoritate, nullo Concilio, nullo auctore Pontifice, ex privati hominis sensu atque ausu; quippe quæ recentissima, extrema videlicet ætate, prorsus temeraria atque omnibus retro sæculis inaudita prodierit.

Quam tamen censuram, a privati licet ortam Scriptoribus, quasi omnibus liceat sacratissimis Synodis proprio ex cerebro, & arbitrio qualvis notas inurere, omni ope tutandam suscipiunt. Quid ita? An quod incertum Pontificem Synodus Constantiensis Concilio oecumenico subdat? Neutiquam; id enim admittunt omnes; sed quod ea Synodus apertius certiusque quam vellent (c), quemlibet, cujuscumque status & conditionis, etiamsi Papalis existat, non tantum huic sacræ Synodo, quæ schismatis causa fuerat instituta, sed etiam cuiuscumque alteri Concilio generali, quacumque causa convocato neque tantum in schismatis extirpandi causa, sed etiam in fide ac morum reformatione, subdiderit.

Qua tamen vitiligatione quid proficiunt? Cum succurrat illud, tot Ecclesiarum Christi, tot Christianarum gentium, tot Universitatum, tot Ordinum religiosorum cœtum, quamvis oecumenici Concilii nomine non gauderet, tamen impune non posse contemni. Quid, quod is cœtus pro oecumenico Concilio se gessit? Quid, quod hanc sibi auctoritatem vindicanti, nemo mendacium exprobravit? Quid, quod Martinus V. cum ipsa Synodo, hanc quoque sententiam dixit, neque improbavit unquam? Quid, quod ea decreta fixit cum ceteris ducentis Episcopis ac Patribus, quæ quilibet Pontifex, cuicumque Concilio præsentis ac futuro, quacumque de causa subsit? Quid, quod nec Pontifex illa revocavit? Et quidem, his decretis confirmationem nec semel, sed centies additam, ipsa gesta pendunt; nullum ut sit Concilium quod certiore approbatione constet. Fac autem defuisse; tamen illud stabit, doctrinam, quam erroneam, schismaticam,

[a] *Conc. gener. Rom. edit. 1602. Tom. IV. p. 127. & seq.*

[b] *Bin. Tom. VII. part. II. p. 1134. vid. Bell. de Eccl. lib. I. cap. VII.*

[c] *Vid. lib. V.*

zicam, fideique adversam tam confidenter asseverant, nemine improbante, nemine retractante, in lucem Christiani orbis sub œcumenici Concilii titulo produsse.

XLIII.

Concilii Basileensis initia legitima & certa Bellarminus & Rainaldus agnoscunt, etiam Lateranense Concilium: ejusdem Bellarmini suffugia ex Duvallio confutata.

DE Basileensi vero Synodo, ne quid nobis affingant, clara voce testamur (a), nulla ratione tueri voluisse, quæ post translationem, Legatorumque discessum decreta gesta que sunt: imo ea cassa, irrita, roboris vacua profitemur. Hæc nos de posterioribus Basileensibus gestis, de prioribus sane, quæ ab his posterioribus merito distinguantur, Cardinalem Bellarminum hæc dicentem audimus (b): *Dico Basileense Concilium initio quidem fuisse legitimum, nam & Legatus aderat Romani Pontificis, & Episcopi plurimi: at quo tempore Eugenium deposuit, & Felicem elegit, non fuit Concilium Ecclesie, sed Conciliabulum schismaticum, seditiosum, & nullius porus auctoritatis; sic enim appellatur in Concilio Lateranensi Sessione II.* Hæc refert, hæc laudat Odoricus Rainaldus Tom. XVIII. annalium (c). Nihil ergo aliud Bellarminus, nihil ipsum Lateranense Concilium.

Quis ergo inficiari possit *initia Basileensia fuisse legitima?* aut quid ad initia magis pertinere possit quam ipsa Sessio II. in qua videlicet (d) *sacra Basileensis Synodus, ne de ejusdem sacra Basileensis Synodi potestate a quoquam dubitetur, decreta Constantiensis Sessionis V. innovat, eoque fundamento nixa, declarat, quod ipsa Synodus (nempe Basileensis) in Spiritu Sancto legitime congregata, & Ecclesiam militantem representans, potestatem immediate a Christo habet, cui quislibet, cujuscumque status vel conditionis, etiam si Papalis existat, obedire tenetur, &c.* iisdem verbis quæ in Concilio Constantiensis Sessionibus IV. & V. continentur. Igitur illa Syno-

das, nullo schismate, sub Pontifice certo Eugenio IV. per Legatos præsentante, in eundem Pontificem sibi a Christo immediate traditam supremam potestatem tribuit: ne conciliaris auctoritas ad dubium tantum Pontificem extendi videatur. Quæ de re Bellarminus hæc scribit (e): *Concilium Basileense Sessione II. una cum Legato Pontificis communi consensu statuit, Concilium esse supra Papam, quod certe nunc judicatur erroneum.* Quid est nunc nisi nota novitatis? A quo autem judicatur? ab ipso Bellarmino: a privatis Doctoribus? Miror decreto unanimi, œcumenicæ Synodi, Sede Apostolica per Legatum præsentante, edito, privatam auctoritatem anteponi. Fac enim decretum ab Eugenio IV. non fuisse firmatum, quod contra esse, ex actis demonstrabimus: tamen œcumenici Concilii decretum unanimi consensu Legati Apostolici cum Patribus, quorum numerus, teste Rainaldo (f) *in dies augebatur*, editum, privata auctoritate impune contemni quis ferat? Quis autem sana mente præditus, audeat tali decreto etiam probabilitatem denegare? Certe vel Duvalium audivimus tali Conciliari decreto infallibilitatis privilegium ex certo Sancti Spiritus privilegio asserentem. Nihil ergo jam cum ipso superest quæstionis. At Bellarminus, inquit, huic sententiæ adversatur. Certe; sed audi verba: *Sub opinione*, inquit; non certa & explorata sententia. Ergo vel ex ipso *sub opinione* positum, atque erronei nota temere inultum Basileense decretum, cum Legato Pontificio communi consensu proditum, de superiore Concilii potestate.

XLIV.

Ex Ludovici Alamandi beatificatione argumentum: item ex Amadei VI. Sabaudie Ducis fama sanctitatis; Odorico Rainaldo utroque in negotio teste.

PATER Thyrsus Gonzalez ab ipso initio, in ipsa præfatione gloriatur (g) *pro contraria sententia nullum allegari Doctorem, cujus sanctitatem solemniter cultu Ecclesia*

(a) Vid. lib. VI. interq.

(c) Rain. Tom. XVIII. an. 1439. n. 6.

(e) B II. de Conc. auct. lib. II. cap. XI.

(g) Gonz. in præfat. p. 14. n. 24. & in præf. pass.

(b) Bell. lib. III. de Eccl. cap. XVI.

(d) Conc. Bas. Sess. II. Tom. XII. pag. 477.

(f) Rain. an. 1432. n. 8.

clesia declaraverit, quod etiam haud semel ingeminat. Quæ sane probatio quam sit infirma, nemo non videt; cum coram oculis Dei multi sanctissimi sint, quorum non est sanctitas declarata: rursus autem insignitos solemnii titulo sanctitatis, non ut sanctissimos ita etiam doctissimos fuisse constet. Sed quando hæc viro reverendissimo memoratu digna visa sunt, subit admirari excidisse memoria Ludovicum Alamandum Archiepiscopum Arelatensem ac sanctæ Cæcilie Presbyterum Cardinalem, de quo hæc Historici retulerunt; imprimis Æneas Sylvius, (a) postea Pius II. qui non modo in libro de gestis Basileensibus, hujus Cardinalis eruditionem summam, facundiam singularem, egregiasque virtutes, præsertim fortitudinem, constantiam, atque admirabilem pietatis gustum sensumque commendat; verum etiam in Historia rerum suo ævo ubique gestarum, quam Pontifex scripsit, cum de Europa scriberet, hæc tradidit: (b) *In Arelate ad sepulchrum Ludovici Cardinalis Sanctæ Cæcilie, ejus urbis Episcopi, quem Basilea in confessu Patrum Præsidentem vidimus, magna miraculorum opinio orta est, & invalidorum frequens undique concursus spe sanitatis factus. Eadem referunt Philippus Bergamensis, (c) Vernerus, (d) Philippus de Liguamine, (e) Paradinus, (f) Valemburchius, Nostradamus, quos in Pontificio Arelatensi videre est (g). Horum igitur unanimi testimonio constat: Ludovicum Alamandum virum sanctæ vitæ, miræ patientiæ, scientiæ incomparabilem, multis miraculis editis corroborantem, quod & Odoricus Rainaldus confitetur.*

Accessit Sedis Apostolicæ auctoritas ex Diplomate Clementis VII. quo Petrum de Luxemburgo, & Ludovicum Alamandum, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, Ecclesiæ Arelatensis Archiepiscopum; cum ad eorum sepulchrum, non tantum Avenionensis & Arelatensis Civitatum; sed etiam

harum partium multitudo concurrat, ut tanquam speciales protectores, fautores, intercessores ad Dominum invocentur, Apostolica auctoritate permittit, ut eorum ossa in commodiora loca transferre, & ibidem venerabiliter collocare, & utriusque sexus fideles eos in prædictis Ecclesiis ac sacellis pro beatis venerari possint; quippe qui & miraculis invocati inclaruerint. Nec mirum, quandoquidem Petrus teneris sub annis, & Ludovicus vitam cælibem castamque, & immaculatam exegerint, & Petrus in decimo septimo ætatis anno, Ludovicus vero in sexagesimo, suo creatori suas purissimas animas reddiderint, calcatis hujus mundane vitæ, quamvis illustri essent orti familia, illecebris. His igitur, ac Renati Regis Siciliae & Jerusalem, tunc in illis partibus degentis; & illorum miraculorum stupore percussi, claro testimonio quin etiam Francisci Episcopi Tusculani, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis de Claromonte, illarum partium Legati a latere, qui ad eosdem Petrum & Ludovicum non parvum gereret devotionis affectum, supplicatione permotus, eorum imagines a longissimis jam temporibus depingi solitas, circumferri, eosque pro beatis coli ac venerari posse annuit. (h) Extat id Diploma in prædicto Pontificali libro Ecclesiæ Arelatensis, & apud Ciaconium, (i) datum Aprilis 9. an. 1527. Pontificatus 4. cuius etiam apud Odoricum Rainaldum (k) summa perscribitur.

Hæc fuse referuntur in Martyrologio Gallicano Illustrissimi ac Reverendissimi Andreæ Saussæi Tullensis Episcopi ad 16. Septembris. Quod autem idem Saussæus memorat Sanctum Cardinalem, quod adversus Eugenium IV. stetit, ac Felicem consecrasset, facti pœnitentem ad Nicolai V. obedientiam rediisse, rectum de illo facto: nempe de abolito schismate ac Felice ipso ad voluntariam abdicationem impulsio, ut idem Saussæus refert. Cæterum Cardinalis ad obedientiam rediens, quid im-

(a) Æn. Sylv. de gest. Bas. lib. I. p. 4. lib. II. pass. & imp. p. 54.

(b) Id. Hist. rerum suo temp. gest. præfat. p. 281. ibid. de Eurip. cap. XLII. pag. 449.

(c) Philipp. Bergem. in Chron. & in Fel. V. lib. III.

(d) Vern. Hist. Sabaud. cap. XXXIII.

(e) Phil. de Liguamin. in Amed. VI.

(f) Parad. Hist. Prov. part. VI.

(g) Pont. Arel. seu Hist. Primæ. Ecl. Arel.

(h) Rain. Tom. XVIII. an. 1550. n. 20.

(i) Vid. Pontif. Arel. & Ciac. de gest. Rom. Pont. Tom. II. an. 1417.

(k) Ibid. & ap. Rain. ann. 1426. n. 26. & an. 1450. n. 20.

improbaverit, quid probaverit, certius prodeamus ex gestis. Interim id constat, Sancto Cardinali ex Clementis VII. Diplomate in Ecclesia Arelatensi cultum institutum in hanc formulam: *Sacerdos, & Pontifex &c. intercede pro nobis: mox: ora pro nobis, Sancte Ludovice Cardinalis, ut per te eruamur ab omnibus malis: secuta oratione: Deus qui meritis & intercessionibus Beati Ludovici Alamandi Confessoris tui atque urbis Arelatensis Episcopi & S. Cæcilie Presbyteri Cardinalis, dignaris mortuos suscitare, cæcos illuminare, claudis gressum, surdis auditum restituere; concede propitius, ut omnes qui ejus implorant auxilium, petitionis suæ salutarem consequantur effectum: quæ omnia ex Pontificio Arelatensi & ex Gallia purpurata (*) ad certum veritatis testimonium exscribere haud pigrit.*

Hic igitur ille est Ludovicus Alamandus Concilii Basileensis post translationem Præses, quo Auctore Amadeus Felix V. dictus, Papæ ritulum & assumpsit primum & postea deposuit. Sic a schismate recessit vir optimus, & Nicolaum V. agnovit. Quibus conditionibus, acta suo loco referenda docebunt; unam tamen interea ex Odorico Rainaldo (a) ductam tacere non possumus; nempe Felicem 7. Aprilis an. 1449. edito Diplomate, Pontificatu cedentem declarasse: id ea conditione factum, ut Constantiensia de superiore Conciliorum potestate decreta, in ipsis Basileensibus initiis repetita, suo loco starent, & in quævis Pontificem etiam indubitatum valerent. Quo loco Rainaldus inclamat: (b) *Nunquam ejusmodi sanctio adversus non ambiguum Pontificem valuit, atque in falsum sensum detorta est a seditiosis, quos infeliciter Amadeus est secutus.* Recte. Igitur seditiosam, quam Odoricus vocat interpretationem, quæ Concilium certo etiam Pontifici anteferebat, adhuc Amadeus sequebatur; neque alia conditione cessit.

In eundem sensum, post aliquot dies prodit, eodem Rainaldo referente, *Sacrosanctæ generalis Synodi Lausanensis* nomine edita constitutio, qua etiam atque etiam restabantur, sub ea conditione & cessisse Felicem, & ipsam Synodum approbasse: ut nimirum valeret definitio Concilii Con-

stantiensis Basileæ renovata, nec non a Prælati, Regibus, & Principibus, Universitatibusque orbis suscepta: ea scilicet, quam Felix memoraverat: cui decreto faciendo, Ludovicus Alamandus more solito præfuit; neque alia lege statim Synodum dissolvit.

His igitur gestis anno 1449. anno sequente 1450. obiit in Domino, sanctitatis odore ac miraculis clarus, abdicato quidem schismate & Felice Antipapa; cæterum nulla unquam eorum, quæ Lausanæ anno anteriore gesserat, retractatione facta; & tamen nec Papa prohibente, in Arelatensi Sede permansit, neque modo in pristinam Cardinalatus dignitatem facile restitutus, & celebri ad inferiorem Germaniam legatione perfunctus; sed etiam in cœlum summa cum sanctitatis laude, Sede etiam Apostolica declarante & collaudante, susceptus.

Miratur sane Rainaldus (c) *adorandam Dei misericordiam, quæ exiguo temporis fluxu (vix annali scilicet) Ludovicum ipsum nefandi, & perniciosissimi schismatis auctorem, propagatorem hæreseos, qui, ex erronea conscientia, innumera mala in Dei Ecclesiam invexerat, ac tot annorum cursu in pertinacia obfirmatus, profanarat Sacramenta, pœnitentem ac reversum in Ecclesia, ad sanctitatis culmen evexerit.* Addere debuit, nec retractatione facta priorum decretorum de summa Conciliorum in quemcumque Papam, etiam indubitatum, potestate. Quamquam, si istud erroneum, ea retractatio tam publica esse debuit quam ipsa declaratio. Hæc expendant, qui huic sententiæ teterrimam erroris ac schismatis notam inurere non verentur: videant virum maximum in ea sententia permanentem, sanctitate, miraculis, Sedis Apostolicæ, si necessariam vocem admittant, beatificatione claruisse, & contra neotericas censuras Deum etiam e cœlo vindicem adfuisse.

Neque ita multo post, *Amadeus, eodem teste Rainaldo (d), relicta sanctitatis opinione excessit e vivis, nullo prorsus edito retractationis monumento ejus quidem decreti, quo Concilii potestatem potiorē restabat. Mira res! cum publico errore, nulla pœnitentia, tanta sanctitatis tamen opinione florebat! Adeo illud erroneum, quod*

(*) *A Petro Frizon compellæ.*
(c) *Id. ann. 1450. n. 6.*

(a) *Rain. an. 1449. n. 3.*
(d) *Ibid.*

(b) *Ibid.*

quod tanta vehementia obijciunt, ne ipsi quidem credunt.

XLV.

Ex Concilio Constantiensi ac Basileensibus initiis quid dicendum putemus.

SED quamquam ex his docemus Parisiensium, imo vero jam non Parisiensium, sed totius orbis sententiam in rem judicatam transiisse; nos tamen ultro hoc jure decedimus: adversarios, imo fratres nostros, Theologos, Episcopos, alios quoscumque Præsules, nondum hujus judicii vim satis intelligentes, excusamus, causasque excusandi suo loco proferimus: a Gallicanæ sententiæ censuris temperari. (hoc tantum, Deo teste) fraterno animo flagitamus.

XLVI.

Ante Constantiense Concilium Joannis XXII. de suorum antecessorum auctoritate atque infallibilitate sententia in constitutione: Quia quorundam.

JAM de anteriorum Sæculorum certa traditione (a), antequam rem accurate discutimus, ac sexcentis Ecclesiæ antiquæ monumentis approbatam damus, hæc interim pauca, non quia meliora, sed quia breviora, & ipso statim aspectu adversus cavillationes omnes tuta, subnectimus. Ac primum est quod ajunt (b): Parisiensium sententiam quam Clerus Gallicanus amplexus est: *sonsan primo traditam ab Okamo schismatico eoque notorio: eumque possuisse ova quæ postea Joannes Gerson exclusit in Concilio Constantiensi*, primo statim aspectu falsum apparet. Nos enim non Okami pessimi Monachi, & adversus Joannem XXII. perduellis sententiam, sed ipsius Joannis XXII. Decreta promimus. Cum enim in illa celeberrima controversia Franciscana de *simplice usu facti*, fratres Minores huic Pontifici objicerent ipsum esse aperte hæreticum, qui Nicolai III. Decretalem *Exiit* a Clemente V. Apostolica

auctoritate firmatam, edita constitutione, convelleret, id insuper, eodem Joanne XXII. referente, addiderunt (c); *Quæ per clavem scientiæ in fide ac moribus a summis Pontificibus semel definita sunt, eorum Successoribus revocare in dubium non licere: qua in re vel maxime Pontificiam infallibilitatem ostendere videbantur.* Nunc an eam Joannes admiserit, videamus.

Hujus objectionis gratia, edidit extravagantem *Quia quorundam*, Apostolica ac summa auctoritate: qua quidem Nicolaum excusat ut potest; negatque aut ab ipso, aut ab aliis Romanis Pontificibus definita, quæ fratres studio tanto de *facti usu simplice* asserbant: quod autem vel maximum atque in hac causa peremptorium, id si vel maxime definissent, *constitutiones illas (Romanorum Pontificum) quibus fratres se adjuvant, fore invalidas, erroneas & infirmas.* Sane Franciscani Nicolai III. auctoritate subnixi, contendebant *simplicem usum facti*, nulla etiam sibi proprietate permilla, & justum esse per sese, & Christi doctrina atque exemplo traditum: Joannes vero XXII. contra definiebat, & illum usum non esse legitimum ac justum, & cum justus non esset, eum Christo tribuere, *hæreticam, damnatam, blasphemam, pestiferam*, adeoque ab Evangelio abhorrentem esse doctrinam: quæ quidem omnia ad quæstionem fidei pertinerent. Ceterum neque hic sollicite quærimus, quæ de re precise ageretur, & an revera Nicolaus pro cathedræ auctoritate ista docerent; nec magis curamus hic, recte ne an secus ipse ac Joannes egerint, & an summa consentiant, de verbis litigent: quæ, nunc quidem prorsus supervacanea, Bellarminus (d), Rainaldus (e), Daguirreus (f), Gonzalez, alii, operosissimis ac prolixissimis tractationibus agitabant: id tantum statuimus ex verbis allatis Decretalis *Quia quorundam*, de fidei quæstione actum, ad quam *errones* notam procul dubio pertinere, omnes consententur; adeoque, quidquid sit de Nicolai III. constitutionibus, Joanne XXII. pronuntiante, Pontificias de fide constitutiones generatim a Successoribus rejici potuisse

(a) Vid lib IX. cap. XLII. & seq.

(b) Disputat. XXXIX. n. 2. d. sp. XL. n. 7.

(d) Bell. de R. P. lib. IV. cap. XIV.

(e) Rain. tom. XVI. ann. 1322. & seq. vid. quoque Tom. XV. an. 1318. n. 53. 54. & seq. vid.

(f) Daguirr. & Gonz. pass.

[c] Extra Quia quorundam de verb. significat.

uisse ut erroneas, eoque invalidas & infirmas, quod nunc sufficit.

XLVII.

Hujus temporis Scriptor a Rainaldo in eam rem adductus quid senserit : qua occasione profertur caput Sunt quidam . 25. quæst. 1.

QUEM autem in sensum hæc sumerent ejus avi Scriptores, haud abs re est exponere : Certe cum Franciscani Joannis XXII. Decretales ut hæreticas infamarent, Rainaldus (a) scriptum retulit Doctoris insignis, qui per ea tempora in Curia Pontificia versabatur.

Is igitur, ut doceat potuisse a Joanne XXII. condi Decretalem *Quia quorundam*, quatuor conclusiones ponit, quarum prima & quarta ad rem nostram faciunt. Prima est : *Quod Papa non potest condere Canones contra determinata per sacram Scripturam*. Quarta : *Quod potest contra determinata per Prædecessores suos vel seipsum* : quod eo pertinebat, ut Joannes XXII. a Nicolao III. declaratam doctrinam revocare posset. Nihil ergo in his infallibile cogitabant.

Sed multo magis observari debet ex ipso jure : nempe, ex cap. *Sunt quidam* 25. q. 1. deprompta probatio primæ conclusionis, quæ sic habet : *Illud non est licitum Romano Pontifici, in quo convincitur non sententiam dare, sed magis errare ; sed si Papa determinaret contra determinata per sacram Scripturam, convinceretur non sententiam dare, sed errare* : non ergo id potest. Mirum vero id quod hic Rainaldus interserit : *Si determinaret contra determinata per sacram Scripturam, ex hypothesi nempe impossibili, ob promissum Spiritus Sancti præsidium* : hæc Rainaldus, quæ quam ridenda sint omnes vident. Nemo sane serio & anxie quæsierit, an licitum Papa sit determinare contra Scripturam sacram, si id possibile non sit. Quærunt autem illud auctores, Rainaldi etiam judicio, gravissimi : non ergo profecto id impossibile judicabant. De rebus seriis, quæ vere agi possent, non de metaphysicis laborabant.

Juvat hic referre verba ipsius capitis *Sunt quidam*, quibus Rinaldi auctor usus est : sunt autem ejusmodi : *Si, (Romanus Pontifex) quod docuerunt Apostoli aut Prophetæ destruere, (quod ablit) niteretur, non sententiam dicere, sed magis errasse convinceretur*. En quo loco esset adversus veritatem Scripturarum prolata Romanorum Pontificum sententia. Nec sequentia prætermittam : *Sed hoc procul sit ab eis qui semper Domini Ecclesiam contra luporum insidias optime custodierunt*. Quæ quidem verba indicant, rem omni studio, omnibus votis ac præcibus averfandam, non profecto impossibilem, de qua non tantopere laborarent. Utcumque est ; id si fieret, Romanus Pontifex non *sententiam diceret*, nedum ex Cathedra pronuntiare videretur. Quod suo loco clarius explicandum, nunc ad rei memoriam, tantum notari volumus, & ad alia pergimus.

XLVIII.

Jacobi (*) Sanctæ Priscæ Cardinalis, postea Benedicti XII. consensu eadem de re sententia.

NICOLAUS Aimericus instituti Dominicanæ Religiosus, atque ad annum circiter 1366. acer hæreticæ pravitatis per Aragoniam Inquisitor, refert (**) adversus Minores responsa Benedicti XII. tunc sub Joanne XXII. Jacobi Sanctæ Priscæ Presbyteri Cardinalis ; ex quibus hæc selegimus quæ ad quæestionem nostram faciant (b).

Secundo dicunt Minores : quod prædictam paupertatem fuisse Christi & Apostolorum, determinavit D. Nicolaus Papa ; Respondet : quod licet illud in Constitutione dicta contineatur, tamen ex Scriptura Divina verum esse ibi non ostenditur, sed solummodo narratur ; & tamen jam nos ostendimus, quod contrarium haberi potest ex Scriptura Apostolica, & Evangelica, ex quæ Scriptura motus Dominus noster Papa Joannes declaravit, dictam propositionem, si perimax esset, hæreticam esse ; nec hoc asserit simpliciter & determinate Dominus Nicolaus, qui dictam constitutionem fecit ; sed solum-

(a) Rain. tom. XV. ann. 1318. loc. mox cit.

(*) Fournier.

(**) In Libro cui Titulus : Directorium Inquisitorum.

(b) Aimeric. Direct. Inquis. part. I. quæst. XIV. p. 295. & seq.

solummodo hoc dicit incidenter & narrative; posito etiam quod determinative diceret, non obstat, cum contrarium in Scriptura Divina, & nunc est per Ecclesiam determinatum.

An id incidenter dixerit Nicolaus III. hic quidem nihil ad nos: nunc enim profecto sufficit dixisse Cardinalem, etiam si Papa determinative diceret, nihil obesse, & contrarium esse nunc per Ecclesiam determinatum.

Pergit: *Tertio dicunt: quod in his quæ pertinent ad fidem, vel mores, determinatum semel per summum Pontificem, non potest per alium revocari; talis autem est assertio Domini Nicolai de Christi & Apostolorum paupertate.* Respondet; *quod falsum est.* Quid autem falsum est? Nempe ipsa major propositio objecti Syllogismi: *Quod in his, quæ pertinent ad fidem, vel mores, determinatum semel per summum Pontificem, non potest per alium revocari.* Hanc majorem negabat tantus Cardinalis a nullo reprehensus, ab omnibus laudatus, atque ad Petri Cathedram postea evehctus. Id sequentia docent. Subdit enim statim. *Nam Petrum, qui non ambulabat recte ad veritatem Evangelii, reprehendit & correxit Paulus: & tamen non erat illi par, sed inferior.* Item Stephanus Papa determinavit, quod nullus baptizatus per quoscunque hæreticos veniens ad Ecclesiam Catholicam, rebaptizaretur: sanctus autem Cyprianus cum multis Episcopis in Africa celebrans Concilium, determinavit oppositum: *reprobans in hoc Stephanum Papam, ut patet in epistolis ad Jubaianum & Pompeium: Concilium autem Nicenum utramque opinionem Sancti Cypriani & Sancti Stephani correxit determinando: Quod baptizati ab hæreticis non servantibus formam Ecclesie baptizentur; ab aliis vero hæreticis baptizati, non rebaptizentur.*

Hæc de Stephano vere ne an fecus retulerit, nihil ad hunc locum pertinet, cum utrimque constet ex ejus sententia, Concilii generalis determinatione corrigi, quæ a Romano Pontifice determinata sint, etiam circa fidem ac mores, cum de hoc precise ageretur.

Neque magis nostra refert, an satis valeant ad rem ea omnia exempla quæ deinde protulit: scopum ipsius attendimus, conclusiones referimus, probationes vero a nobis præstari non oportet.

Tom. I.

Neque etiam curamus, an pertineat ad rem quod de Petro dixit. Scio nempe, id quod verum est, facile responsuros, non errasse in fide Petrum, cum a Paulo reprehensus est: nec tum ullam ejus determinationem fuisse correctam. Quid nostra? Omnino huic loco sufficit, ut quid intenderit tantus Cardinalis liquido videamus.

An non enim satis clare de vera & proprie dicta determinatione agebat, cum de Stephano ac Cypriano ageret? An non vera erat ac proprie dicta determinatio, quam Cyprianus factò Concilio protulit? An non igitur determinationem talem Stephani determinationi opponit Cardinalis, & utramque æque docet Concilii generalis determinatione correctam?

Sed omnium lucidissimum est quod subdit: *Tertio-decimo dicunt, quod secundum hoc in decretali Exiit, erratum fuit in doctrina & vita Christi & Apostolorum.* Respondet quod verum est: *non tamen errore pernicioso, cum ad plenum veritas discussa non fuisset sicut nunc est; sed errore veniali, sicut Augustinus declarat de Cypriano, & de Petro per Paulum correcto.* En ergo in Decretali error agnitus: & quamquam venialis, eo quod non esset pertinax, tamen error contra fidem, atque a Successoribus necessario revocandus.

Hæc docet Cardinalis eo ævo doctissimus atque Sanctissimus, vitæque ac doctrinæ merito ad Petri Sedem evehctus: hæc factus Pontifex nusquam retractavit, infirmavit nusquam; hæc docentem eum laudat Aimericus tam acer fidei Inquisitor, sub secutis Pontificibus. Porro Aimericum nemo reprehendit: imo omnibus fuit diligentissimi Inquisitoris exemplar. Et quidem Cardinalis mox Papa, clare confitetur a Nicolao dicta, quæ Joannes condemnavit; & quamquam Nicolaum maxime excusatum vellet, ad extremum respondebat: quæ determinasset, ab ejus Successore corrigi potuisse.

Jam ergo conferant cum Joannis XXII. decretis ea quæ Cardinalis hujus ævi maximus & ejusdem Joannis Successor dixerit: gemina inventient, & ejusdem plane spiritus; cum utriusque id agant, & ut Nicolaus III. utcumque excusetur, & ut quæcumque ille dixerit, statuerit, definiverit, tamen ut fidei contraria revocari, & improbari potuerint.

XLIX.

Probatum de fide actum in his determinationibus, & tamen eas legitime corrigi potuisse: ea de re glossa notabilis, & Bellarmini sententia.

NEQVE respondeant non agi de fide ac moribus; sed ut ait Bellarminus (a), de re metaphysica. Hoc enim ludibrium potius quam responsum, & per seipsum cadit, & ipso quæstionis statu facile confutatur: cum de justo & injusto usu ex Christi & Apostolorum vita & exemplis ageretur: & tamen his de rebus editam Apostolicam Constitutionem revocari posse affirmabant. Non ergo profecto illam, in qua nunc summam fidei repositam volunt, infallibilitatem cogitabant.

Qua etiam ratione, alii vicissim ipsas Joannis Decretales improbari atque infirmari posse arbitrati sunt; legitimulque hæc in glossa (b) Clementinæ Exivi ad §. Proinde: *Sæpe cogitavi quod utile esset quod Ecclesia Romana permetteret libere de hoc disputari: an Christus habuerit, vel non habuerit, vel habere potuerit, proprium, vel non potuerit; & similiter de vita fratrum Minorum, an possint habere aliquid proprium: hoc est ut libere disputari posset, non modo de eo quod Joannes XXII. edita decretali vanum, absurdum, injustum, sed etiam de eo quod hæreticum judicaret. Quæ in glossa posita ac sæpe Romæ excusa, cum ea quam nunc memorant infallibilitate non consentiunt.*

Neque ab ea sententia Bellarminus ablutit (c): quippe qui a Joannis duabus Decretalibus de simplici usu facti aperte dissentiat, quarum decretalium una est: *Ad conditorem Canonum*: ipsumque Joannem errasse certe; sed in controversia ad fidem non spectante asserit: cum Joannes Decretali: *Quia quorundam*, eum qui decretalis ad conditorem definita convellat, tanquam contumacem & rebellem Romanæ Ecclesiæ ab omnibus haberi jubeat: & eum, quem Bellarminus post Nicolaum III. & Clementem V. se tueri constitit ut justum, simplicem facti usum, injustum esse, nec sine hæresi ac blasphemia Christo tri-

bui posse, duabus Decretalibus tota Sedis Apostolicæ auctoritate definiat.

Nos autem Bellarmini labores & cum Rainaldo pugnas alio sane loco morabimur (d): interim id habemus Joannis XXII. Decretales anathematismis munitas ac per totam Ecclesiam promulgatas, atque adæo instructas omnibus notis ac formulis, quibus ex Cathedra pronunciatum volunt; tamen a glossa corpori juris inserta, pro retractabilibus habitas, & ab ipso Bellarmino tam claris verbis subvertas, ut nullus pateat tergiversationi locus.

Hæc vero scribentem, & Joannis XXII. ejusque temporis Doctorum verba pensantem, optimorum virorum piget, qui, nescio quo pacto, Sanctissimo viro Gersoni, non alium ducem quam perfidum ac schismaticum Okamum prætulere: cum e contra Okamus, cum sua Franciscanorum rebellium turba, infallibilitatem Pontificiam rebellionem obtenderet; eamque ante Gersonem, ejusdem ævi Doctores optimi, in his Jacobus Sanctæ Priscæ postea Benedictus XII. & ipse Joannes XXI. respuerent, nec Romanam Ecclesiam aut fidem labefactari putarent, si unus aut alter Romanus Pontifex ad humanæ infirmitatis exemplum, fidei adversantia determinatione edita definissent: id enim & continuo refarciri, ac nequidem pro sententia aut determinatione haberi; nec Romanæ Ecclesiæ tribuendum, & facile intelligebant, & apertissime profitebantur.

L.

Speculatoris, id est, Guillelmi Durandi Episcopi Mimatensis liber de Conciliis, jussu Clementis V. editus, & quid ex eo consequatur.

HÆC igitur inter sæculi XIV. initia, non jam Gersoni dicam, sed Constantiensis Synodo, in ipsis XV. sæculi initiis habitæ, præluxerunt (e). Quid autem paucis annis antea inter ipsos Viennensis œcumenici apparatus de Conciliorum potestate sentirent, unus omnium maxime edocebit Guillelmus Durandus Episcopus Mimatensis, vir eo ævo doctrina & pietate nobilis, quem honoris causa *Speculatorem* nomi-

(a) Bell. de R. P. lib. IV. cap. XIV.

(b) Gloss. in Clem. Exivi lib. V. tit. XI. cap. I. parag. Proinde.

(c) Bell. loc. cit. ad obj. 24.

(d) Lib. IX. cap. XLV.

(e) Vid. lib. VII. cap. XXXVIII. & not.

nominant. Is igitur jussu Clementis V. Concilium Viennense celebraturi, ut in ipsa operis præfatione testatur (a), tractatum edidit de modo generalis Concilii celebrandi: quo in libro hæc imprimis continentur: *Utile & necessarium, quod ante omnia corrigenterentur & reformarentur illa, quæ sunt in Ecclesia Dei corrigenda & reformanda, tam in capite quam in membris.* Non ergo membra tantum, sed etiam caput ipsum Synodus œcumenica reformatura erat.

Addit quod *Papa non possit, nec debeat novas leges aut nova jura condere, contra ea quæ aperte Dominus, vel ejus Apostoli, & eos sequentes Sancti Patres sententialiter definiunt; quia aliter errare probaretur.* Non ille cogitabat Romanum Pontificem etiam ut Pontificem & leges ferentem contra Scripturam ac Patrum auctoritatem errare non posse: sed quominus erraret, monstrabat, quid ejus potestati permissum, quid negatum esset. Tum illud: *quod Episcopi potestatem & honorem suum receperunt a Deo, a quo ordo prælationis institutus est; & a quo Episcopi in loco Apostolorum constituti sunt in singulis Civitatibus & Diocesisibus.* En potestas Episcopalis a Deo in Apostolis instituta, & per singulas Ecclesias propagata: nec viri graves doctique novum illud admittebant: Episcopalem jurisdictionem a Papa esse. Quo ex loco concludit doctus ac pius Episcopus (b), omnia Episcopis subesse oportere; neque tot exemptiones, locis (*) & personis Religiosis & Ecclesiasticis (**), absque causa necessitatis, vel evidentis utilitatis concedi potuisse vel debuisse. Ubi & illam docet Ecclesiæ regendæ regulam: *Secundum generalem ordinationem universalis Ecclesiæ a Deo procedentem, & ab ejus Apostolis, Sanctis Patribus, generalibus & specialibus Conciliis & Romanis Pontificibus approbatam.* Hæc illa est regula quam nostri docuerunt: summam & indeclinabilem vim Ecclesiasticæ potestatis, universalis Ecclesiæ consensione constare.

Hac igitur ex regula, reformationem Ro-

manæ etiam Ecclesiæ aggressurus, multa monet (c): imprimis ut Ecclesia Romana nulla jura generalia deinceps conderet, nisi vocato Concilio generali; quod de decennio in decennium vocaretur; quod postea in Concilio Constantiensis factitatum constat, ut non immerito huic Sacro Concilio, haud minus quam Viennensi virum maximum Durandum, Mimatensem Episcopum præluxisse, dixerimus. Hujus rei fundamentum posuerat illud a jure depromptum: *Cum illud, quod omnes tangat, ab omnibus approbari debeat.* Quo ex loco concludebat vocandum esse Concilium: *Quandocumque aliquid esset ordinandum de tangentibus communem statum Ecclesiæ, vel jus novum condendum:* unde quamdam Bonifacii VIII. constitutionem a Concilio futuro Viennensi rescindi cupiens, id esse facile demonstrabat: *Quod hoc a Domino Bonifacio factum fuerit absque auctoritate & vocatione Concilii generalis.* En quanta auctoritate super ipsum Papam, generale Concilium pollere intelligebat.

Neque minus notatu dignum illud (d): *Quod postea, quam egit de provisione Romanæ Ecclesiæ faciendæ, de bonis Ecclesiasticarum personarum superabundantibus, absque taxationis nota & infamia, subdit: proviso tamen, quod Romana Ecclesia ultra & contra prædicta, & alia quæ Concilio rationabilia viderentur, contra Divinas & humanas leges, non posset, absque generali Concilio, habenas extendere plenitudinis potestatis.*

Neque illud ommittendum (e): *Quod Primatus Ecclesiæ Romanæ declararetur & distingueretur per Ecclesiastica & secularia:* id est, ut secernerentur ea quæ Ecclesiastica sunt a secularibus (f): *Nec Dominus Papa vocaretur universalis Ecclesiæ Pontifex, cum hoc prohibeat Gregorius.* Quod quidem non eo pertinet, ut potestatem universalem Papæ, quam ubique vel maxime tuetur, infringat; sed ne universalis Pontificis nomine, omnia ad se trahat: quia ut alibi ait (g), *proverbium vulgare*

E 2

est:

(a) Durand. Tract. de modo general. &c. præfat. & part. I. tit. I. p. 2.

(b) Ibid. p. 35. & seq.

(*) Pietatis.

(**) Nam multa Monasteria & Capicula a jurisdictione proprii Episcopi immunita, Papa immediate submittebantur.

(c) Ibid. p. 34. Ibid. part. III. tit. XXVII. p. 181. Ibid. part. II. tit. XXI. p. 151. Diss. LXV. cap. I. II. III. Diss. LXVI. cap. I.

(d) Durand. ibid. tit. IV. p. 6. Ibid. part. III. tit. XXVII. p. 282. (e) Ibid.

(f) Ibid. & tit. I. ejusdem par. & post. (g) Ibid. part. II. tit. VII. p. 69.

est : qui totum vult, totum perdit. Ecclesia Romana sibi vindicat universa : unde timendum est, ne universa perdat : sicut Salomon ait I. Proverb. 30. QUI MULTUM EMUNGIT, ELICIT SANGUINEM: sicut habetur exemplum de Ecclesia Græcorum, quæ ex hoc ab Ecclesia Romana obedientia dicitur recessisse.

Neque propterea aut nos inferimus, aut ipse pertendit, nihil sine Conciliis œcumenicis agi posse : certis tantum casibus, quales erant hujus temporis, Concilia necessaria videbantur ; ceterum in consensione vna posuimus, & ipse profitetur, & nos docemur.

Hæc scripsit ille Durandus Mimatensis Episcopus, sui ævi vir maximus, neque tantum Galliæ, sed etiam Catholicæ Ecclesiæ lumen, quem juris Pontificii interpretes potissimum sequuntur ; qui Romanis Pontificibus gratissimus vixit, ac de Concilii œcumenici habendi ratione a Clemente V. jussus, hæc scripsit, viamque celebrando Viennensi Concilio, cujus ipse pars fuit maxima, præparavit.

Hunc igitur ante Gersonem, ante Parisienses, ante Constantiensem Synodum, aviæ doctrinæ testem adhibemus, ejusque auctoritate facile comprobamus : in iis quæ universam Ecclesiam spectent, quorum numero prima est fides, summam auctoritatem ipsa Ecclesiarum & Episcoporum consensione constare.

Id etiam diligenter notari volumus scripta hæc esse a Durando anno Christi circiter 1307. Clementis V. tempore, in summa Ecclesiæ pace, centum eoque amplius annis antequam Constantiense Concilium haberetur. Tunc ergo ducebatur : reformandam in Synodo esse Ecclesiam, in capite & in membris : quod ad communem Ecclesiæ utilitatem spectat, communi sententia finiendum, neque sine Concilio discerni oportere : ad Ecclesiam ordinandam quocumque decennio Concilium generale congregandum, nec licere Romano Pontifici contra ea, quæ Concilio generali placuissent, sine more modoque habenas extendere plenitudinis potestatis. Quod idem est atque illud a nostris postea celebratum : plenitudinem potestatis per Canones & Con-

cilia generalia regulandam. Hæc cum adversarii in Concilio Constantiensi cœvisque Doctoribus legunt, ad schismatis tempus pertinere, aut Sedi Apostolicæ infesta esse clamant ; quæ tamen nunc vident, ab anterioris ævi traditione manasse, Constantiensemque Synodum ex his fontibus sua Decreta prompsisse.

LI.

Hinc etiam de sensu Concilii Lugdunensis II. judicari potest.

HINC etiam patet hæc omnia, quæ ad universalis Ecclesiæ atque Concilii auctoritatem spectant, a Concilio Lugdunensi II. infracta non fuisse, cum ille Speculator, & post Concilium Lugdunense vixerit, & ejus Decreta egregiis commentariis illustrarit (a).

LII.

Locus Gratiani de Decretalium auctoritate alius locus de Gregorii II. Decretali ab eodem Gratiano reprehensa erroris contra Evangelium.

HÆC autem ex ipso Decretorum fonte hausta promebant. Nam & ipse Gratianus de Decretalium auctoritate tanta locutus, atque etiam illud, quo nihil esse clarius videretur : Sic omnes Apostolica Sedis sanctiones accipiendæ sunt, tanquam ex ipsius divi Petri voce firmatæ sint, hanc tamen ultro interpretationem subdidit (b) : Hoc autem intelligendum est de illis Sanctionibus vel Decretalibus epistolis, in quibus nec precedentium Patrum Decretis, nec Evangelicis præceptis aliquid contrarium invenitur. Quo loco victus Melchior Canus Gratianum accenset illis, qui Pontificiam infallibilitatem negare videantur (c).

Sic modernorum Canonistarum antesignanus Gratianus, quem unum Apostolicæ potestatis egregium assertorem Romani Pontifices, inter alios selegerunt, ut legeretur in Scholis & omnium manibus tereretur, Pa-

(a) Vid. epist. Imper. ad Conc. Lug. II. int. act. tom. XI. p. 966. & epist. Præl. ibid. p. 968. & seq. vid. infr. lib. VII. cap. XXXV. XXXVI.

(b) Dist. XIX. cap. VII. Sic omnes, vid. in opp. lib. I. cap. VI. (c) Con. lib. VI. cap. 1.

Parisiensibus, imo Constantiensibus Patri-
bur auctor extitit, ut tuerentur ea quibus
Pontificiam auctoritatem convulsam elisam-
que clamitent.

Affert quidem Gratianus hic ejus rei pro-
bationem infirmam, & Anastasii II. De-
cretalem immerito erroris insinuat: ve-
rum affert alio loco Gregorii II. egregii
Pontificis ad sancti Bonifacii Moguntini
interrogata responsum, quod idem Grego-
rius vocet (a): *Apostolici vigoris doctrinam
per beatum Petrum, a quo & Apostolatus
& Episcopatus principium extitit*. Rogo
autem, his verbis quid significantius dici
possit, ad exprimendam Pontificii responsi
pro Cathedræ Petri potestate plenam au-
ctoritatem; & tamen responsum illud, Gra-
tiano teste (b), *Evangelicæ, & Apostolicæ
doctrinæ penitus invenitur adversum*.

Sane consentitur omnes, multa ejusmo-
di esse responsa adeo adversantia Evan-
gelicæ & Apostolicæ veritati, ut ea nemo
tuenda suscipiat; neque aliud suffugium est,
quam eos Pontifices de fide ac moribus rite
consultos, ut qui toti Ecclesiæ præside-
rent, tamen pro privatis Doctoribus res-
pondisse; quo nihil absurdius atque incre-
dibilius esse videatur. Sed ut hæc interim
omittamus, istud Gregorii II. disertissimis
verbis, *ex Apostolico vigore summaque au-
thoritate Decretum per Petri Cathedram, un-
de Apostolatus & Episcopatus principium
extitit*, traditum, quis negaverit pro Ca-
thedræ Apostolicæ potestate pronuntiatum
fuisse? Et tamen illud ipsum est quod E-
vangelicæ atque Apostolicæ doctrinæ, haud
cunctanter & dubie, sed plane & penitus
invenitur adversum.

Et quidem etiam si Gregorii responsum
aliqua ratione defendi posset, tamen Gra-
tiani sententia a nullo improbata patefce-
ret. Nunc autem fatentur omnes errasse
Gregorium, qui supervientis infirmitatis
causa, uxori legitimæ alimenta tantum re-
linquere; alteram, virum inducere, con-
tra Evangelicæ & Apostolicæ jussa permi-
serit, idque Bonifacio Germanorum Apo-
stolo, pro nova Germanica Ecclesia consu-
lenti, ex Petri Cathedra atque Apostolica
auctoritate responsum ediderit; & adhuc

urgebunt Theologos Gallicanos, ut pro hi-
dei certo Dogmate admittant id quod, ipsa
experientia teste, refellatur, renuentes,
schismatis, erroris in fide, & etiam hære-
sis damnabunt.

LIII.

*Pelagii II. Decretalis ab eodem Gratiano
ex Gregorio Magno reprehensa: ex ipsa
etiam Glossa contra Evangelium.*

EXTAT etiam aliud a Gratiano rela-
tum Pelagii II. Constitutum, de quo
Gregorius Magnus hæc habet (c): *Quod
mihi durum & incompetens videtur: ad
quæ verba Glossa perspicuis verbis: Illa
Constitutio fuit iniqua*. En plane & ro-
tunde iniqua Constitutio ex Apostolica au-
thoritate manans; & ad verbum illud du-
rum: *Statutum Pelagii fuit contra Evan-
gelium (d)*. Hoc autem Statutum Pelagii
II. esse, ejus qui Gregorium proxime an-
tecessit, probat eadem Glossa ex Cap. *Mul-
torum 27. q. 2.* quod est ejusdem Gregorii
Magni. Quare in uno argumento duos
conjunctos habemus egregios Pontifices,
Pelagium II. contra Evangelium statuen-
tem, & Gregorium Magnum ejus statuta
improbantem. Quo quid est clarius? &
tamen non desunt multa æque memorabi-
lia, quæ suo loco referamus.

LIV.

*Honorii res: eum erroris excusari non posse,
licet ex Cathedra pronuntiantem.*

INCREDIBILE dictu est, de Decretis
Apostolicis quantos ludos faciant, dum
ea aut ex Cathedra aut non ex Cathedra pro-
lata esse definitur (e). Vel Honorii epistolæ
in medium afferamus. Nihil est, inquit; non
enim erravit Honorius, aut quidquam erroris,
si Bellarmino credimus (f), *in ejus epistolis
continetur*. Mirum! cum etiam P. Thyrsus
dixerit (g), *eum doctrinam Sergii Prin-
cipis Monotelitarum approbare visum*, &
in eo male egisse, quod non extinxit hæ-
resim. Quid autem? An non prohibebat
ne

[a] *Caus. XXXII. quest. VII. cap. XVIII. vid. epist. IX. Greg. II. ad Bonif. Tom. I. Conc. Gall. p. 519.*
[b] *Ibid. parag. Sed illud.*
[c] *Caus. XXVII. quest. II. cap. XX.*
[d] *Bell. de R. P. lib. IV. cap. XI.*
[e] *Distinct. XXXI. cap. 1. Ante triennium.*
[f] *Vid. lib. VII. cap. XXV. & seq. & not.*
[g] *Genz. disp. XV. sect. V. n. 2.*

ne una vel duas operationes ac voluntates dicerentur? An non, ut duas voluntates, ita unam novæ adinventionis vocabulum appellabat: unam æque ac duas sentire. vel promere ineptum judicabat: Catholicamque veritatem & hæresim æque a fidei prædicatione eximebat? Pacis gratia, inquires: pacis quidem falsæ, qualem componeret Leo X. si, quod absit, definiret confubstantiationem æque ac transubstantiationem, ut cum Luthero pacem haberemus, excluderet: quod quid aliud esset, quam ipsam veritatem Decreto edito prodere? Hoc igitur gradu dejecti, ad id decurrunt ut dicant: non ea ex Cathedra docuisse Honorium (a), cum scilicet a tribus Patriarchis Sergio C. P., Cyro Alexandrino, Sophronio Hierosolymitano rite atque ordine consultus, quartum quoque, Antiochenum Macarium in Monothelitarum errorem induxit; quippe qui Honorium a Deo eruditum (b), antesignanum ac ducem ubique nominaret. Quando igitur ex Cathedra pronuntiandum fuit, nisi cum a toto Oriente consultum Petri Successorem confirmare fratres & terribimum errorem compescere oportebat? An falli amabat, qui sic interrogatus non eo ritu diceret, quo se falli non posse intelligebat? Hic hæreant necesse est nisi Bellarmino duce (c) augerentur fortasse illas epistolas esse confictas & insertas Concilio generali (*), neque hoc temere dici, quod quidem tam aperte falsum est, ut nemo probaverit.

LV.

De falsatis actis Binii ex Baronio conficta narratio.

RESTAT ergo ut Honorius merito a Sancta Synodo damnatus esse credatur; eo quod compertus sit per omnia mentem Sergii secutus, & impia Dogmata confirmavit (d). Qua de re sic Binii (e) a P. Gonzalez relatæ loquitur: Honorium in actis Synodalibus VI. & VII. Concilii ve-

lut hæreticum anathematizari, & cum Monothelitis ibidem recenseri, multum huic nostræ communi orthodoxorum sententia præjudicaret, si non EVIDENTER CONSTARET, acta VI. Synodi impostura Theodori C. P. & Monothelita Episcopi corrupta esse. Evidenter vero constat, id quod ipsa statim rei narratione falsi apprehenditur. Sic enim ipse Biniius, Baronio auctore (f), rem adornat: Theodorus C. P. nactus originale exemplar Concilii ea occasione, ut illud auctoritate Pontificia confirmandum, ad Leonem II. mitteret, suo ubique nomine expuncto, in odium Romani Pontificis, nomen Honorii, quem Monothelita suarum partium esse jactaverant, ubique substituit. Hæc quidem Baronius, & ex eo Biniius, quæ uno verbulo concidunt. Aderant enim Legati Apostolicæ Sedis, qui Synodo præsidentes, nec quid gestum esset ignorabant, nec profecto tacuissent, & publicæ fidei Græculos illustrasse quererentur, non sane errorem ipso silentio confirmarent. Sic est illud evidens & constans, quod de VI. Synodi falsatione commemorant.

LVI.

Actio falsi a Christiano Lupo depulsa quam certis probationibus.

SED præstat audiri Christianum Lupum ea de falsatione differentem (g): Dura, inquit, ista sunt: Apostolicos Legatos arguunt manifesta, in re longe gravissima, prævaricationis. Quomodo in vita Joannis V. unius e Legatis, Anastasius Bibliothecarius eos reduces affirmat, ab omni Ecclesia Romana susceptos fuisse omni gaudio, ob Apostolicas vices felicissime gestas? Quomodo dicit de Leone II. HIC SUSCEPIT SANCTAM VI. SYNODUM, IN QUAE CONDEMNATI SUNT CYRUS, SERGIUS, ONORIUS? Quis Theodorus librum Pontificalem (ab Anastasio editum) vitia vit? Quomodo nullus unquam Romanus Pontifex, nullus per ea tempora Eccle-

[a] Epistol. Honor. ad Serg. int. act. Conc. VI. act. XII. Tom. VI. p. 928.

[b] Conc. VI. act. XIII. p. 741. 749.

[c] Bell. de R. P. lib. IV. cap. IV. cap. XI. Bar. ann. 581. Tom. VIII. p. 549. & pass. [*] IV.

[d] Vid. Conc. VI. act. XII. XIII. [e] Bin. Tom. IV. in not. ad vit. Honor. pag. 572. Tom. V. in not. ad Concil. VI. p. 366. Gonz. disp. XV. parag. 2. num. 2.

[f] Bar. Tom. VIII. ann. 681. p. 551. 552. edit. Rom.

[g] Christ. Lup. disp. in VI. Syn. cap. VI. Tom. II. p. 858.

*sic Latine Pater imposturam detexit, abra-
sit?* Videtis reliqua, quibus certo constat,
Honorium & ab Adriano II. ex authenti-
cis archivis Romanæ Ecclesiæ, & in ipsa
Romanorum Pontificum professione, non
nisi ex Concilii VI. auctoritate damnatum.
Quid igitur Binium cogitasse volumus, cum
diceret: *Multum præjudicare... Concilii VI.
Decreta adversus Honorium, nisi evidenter
constaret esse falsata?* Atqui nedum constiterit
esse falsata, non esse falsata claruit. Quod
ergo perfugium superest? Non errasse Hono-
rium, qui veritatem Catholicam inter nova,
*inepta, a fidei predicatione eximenda decre-
verit?* Falsum. Non ex Cathedra pronun-
tiasse, qui rite interrogatus a tribus Pa-
triarchis, toto Oriente promulganda respon-
sa prodiderit? Falsum. Corrupta acta Syn-
nodalia, uti Baronius, & post eum Binus,
tanta ope extremi refugii loco statuerint?
falsum; & ut nunc cetera omittamus, a
Christiano Lupo certis probationibus & actis
confutatum. Quo ergo confugient? Nun-
quamne tædebit viros egregios & eruditos,
Binii, ac si auctores Binii querimus, Bel-
larmini ac Baronii fide, ad hæc incondita
& absurda cogi? Quos, sint licet viri ma-
ximi, tamen satis constat, dum causæ om-
nibus modis serviunt, & sibi res, non
se rebus accommodare satagunt, optima
scripta multis mendis dehonestasse. Hæc
quidem de Bellarmino, & de celeberrimo
annalium conditore memorare pigebat, nisi
causæ necessitas & elucidanda veritas pos-
tuleret.

LVII.

*Ex Actis Concilii Hispanici Toletani XIV.
questio de falso clare absolvitur.*

NEC tacere possumus Roccabertum (a),
qui non rationum pondere, sed no-
va grandium voluminum mole nos premat.
Nempe de Honorio implevit trecentas pa-
ginas: quo fructu? Cum vel unum Hispa-
niense Concilium Toletanum (b) XIV. in
nova collectione, ex optimis exemplaribus
singulari studio recensitum, grandem distet
machinam. Quo quidem in Concilio ex-

tant Leonis II. epistolæ, queis constat Ho-
norum a VI. Synodo esse damnatum. Fal-
sæ, inquit Roccabertus (c) post Baronium,
& Binium. Quis ergo corruptit illas? An
aliquis Theodorus Græcus Romam atque
in Hispanias penetravit, ut Romana, ut
Hispanicorum Conciliorum acta corrupere-
ret? Ad hæc nos adactos volunt? In his
Sedis Apostolicæ ac fidei Catholicæ præsi-
dium reponemus? Absit hoc ab Ecclesiæ
majestatem. Sane doctissimus Daguirreus (d),
quid de illis sentiret epistolis indicavit his
verbis: *Earum ἀποβρῆσαι Cardinalis Baronius
expugnare conatus est, & alii post eum.*
En conatus tantum, nec plura dixit opti-
mus Cardinalis, seque ipse medio in cursu
repressit, notaque suas quarum spem in-
jecerat, desiderari est passus; credo, ne pro-
candore suo rectique judicii æquitate, cer-
tis inclitæ Hispaniensis Ecclesiæ monumen-
tis, VI. Synodi acta adversus Honorium
munire cogeretur.

LVIII.

*Ex eodem Concilio Decreta a Romanis Pon-
tificibus approbata, non nisi consensione
factoque examine recipiuntur.*

UTCUNQUE est (e), Patres ipsos
Toletanos audiamus. Nempe ad eos
perlata sunt Concilii VI. Decreta Auctore
Agathone gesta, a Leone II. confirmata,
ad quam quidem VI. Synodum nec His-
pani convenerant, ac nequidem convocati
erant. Probant itaque Synodum (f) VI.
sed Conciliorum Hispaniensium *Synodico
examine, sed discreta auctoritate; sed post
illius acta Synodica iterum examinatione
decocta. Addunt: Iterato ea gesta probavi-
mus; posteaquam ea, examinatione consti-
tuit, Constantinopolitana & Ephesina fidei
concordantia, Chalcedonensis vero verbis edi-
ta vel libata (g): nec nisi sub illius exa-
minis lege, VI. Synodo, cujus nulla pars
fuerant, suæ consensionis complementum
ac robur adjiciunt, eamque aliis quas no-
verant Synodis adnumerandam putant; us-
que adeo apud Hispanos (h), sicut apud
omnes, liquebat, probata circa fidem a
Roma-*

(a) Roccab. Tom. II. lib. III. Apol.

(b) Conc. Tol. XIV. Tom. VI. Lib. p. 1279. & seq.

(c) Roccabert. loc. cit.

(d) Daguirr. not. in Concil. Tol. XIII. Tom. II. p. 710.

(e) Vid. lib. VII. cap. XXIX.

(f) Conc. Tol. XIV. cap. IV. V.

(g) Daguirr. Tom. II. p. 718.

(h) Conc. Tol. XIV. cap. V.

Romanis etiam Pontificibus acta, ita quidem valere, si Ecclesiarum consensus accederet.

Nec mirum a doctissimis ac fortissimis Hispaniensibus Episcopis ita gestam esse rem. Cum enim ad VI. Synodum vocati non essent, ut diximus, ut, quæ Sanctæ Synodo defuissent, pro sua parte supplerent, id egerunt in Synodis suis particulare, quod in ipso generali Concilio VI. fecissent: nempe ut pro recepto omnium Conciliorum more, ita omnia communi Episcoporum deliberatione agerentur, ut etiam de S. Agathonis Papæ ejusque Concilii epistolis quæreretur, nec prius admitterentur, quam singuli Episcopi de illis rogati sententiam dicerent (a).

LIX.

In fidei questionibus Conciliorum generalium potior auctoritas demonstratur ex Conciliorum Actis, ac primum ex Concilio III. & IV.

ATQUE is mos Conciliorum omnium diligentissime observandus (b). Ante Ephesinam Synodum S. Cælestinus Papa Cyrilli epistolam dato iudicio his verbis probaverat (c): *Omnia quacumque sentimus ac tenemus, te iidem sentire, ac tenere perspicimus*. Quin etiam omnia extrema decernit in Nestorium, nisi ea, inquit, predices, quæ Cyrillus predicat; & tamen de illa Cyrilli epistola in Ephesina Synodo in hæc verba quæsitum est: *Recte ne & inculpate hæc scripseris an secus*.

Producta deinde est Nestorii epistola, de qua idem Cælestinus pro Sedis Apostolicæ auctoritate ita pronuntiaverat (d): *Vidimus tuas literas apertam blasphemiam continentes; & tamen postea quam universale collectum est Concilium, in eadem verba quæsitum est: Numquid hæc ipsa quoque Nicæna fidei consonaret an non?* Ex ea interrogandi forma. Patres probanda Cyrilli,

damnanda Nestorii scripta ordine censuerunt; nec nisi deliberatione & examinatione facta S. Cælestini iudicium approbarunt.

Eodem ritu modoque de celeberrima illa S. Leonis ad Flavianum epistola (e) quæsitum propositumque ita est a iudicibus: *Singuli reverendissimi Episcopi doceant si expositio CCCXVIII. (*) & CL. (**). Patrum consonat epistola S. Leonis, neque eam Anatolius aliique Episcopi susceperunt, nisi deliberato & explorato Leonis epistolam antiquioribus Conciliis consonare (f).*

LX.

Bellarmini & Baronii altercatio de Decretali Sancti Leonis epistola in Concilio IV. rite examinata.

HIC autem exoritur inter egregios Cardinales Bellarminum & Baronium quæstio singularis (g): hic enim, eumque secuti nostrorum magna pars, Leonis epistolam ut fidei normam ac regulam agnoscunt, qua omnes Ecclesiæ tenerentur: Bellarminus vero ipsa examinatione turbatus, quam negare non potuit, sic respondet: *Leo epistolam suam miserat ad Concilium, non ut continentem ultimam & definitivam sententiam, sed ut instructionem qua adjuvi Episcopi melius iudicarent*. Atqui vir maxime, pace tua dixerim, Leo hanc epistolam, appellante Eutyche, Flaviano postulante, de summa fidei condidit, & ad omnem, quacumque patet misit Ecclesiam, cum necdum quisquam de Synodo cogitaret. Non ergo instructionem ad Synodum adornabat, sed Apostolicam proferebat sententiam. Scilicet has inter angustias nullum aliud patebat effugium; nec finit Baronius ut alteri potestati quam summæ & indeclinabili tribuatur epistola, tanta Sedis Apostolicæ auctoritate firmata, nec Bellarminus intelligit summæ & indeclinabilis auctoritatis esse, quæ Synodali

exa-

[a] Vid. Conc. VI. aſ. VIII.

[b] Vid. lib. VII. cap. IX. & seq.

[c] Epist. Cal. ad Cyril. part. I. Concil. Epheſ. cap. XV. Tom. III. p. 328.

[d] Ejuſdem epist. ad Nestor. cap. XVIII. pag. 361. vid. Conc. Epheſ. aſ. I. pag. 461. Epist. ad Nestor. loc. cit. Concil. Epheſ. aſ. I. pag. 493.

[e] Vid. Epist. Leon. ad Flav. aſ. II. Conc. Chalced. Tom. IV. pag. 344. & int. epistol. Leon. XXIV. alias X.

(*) Nicænorum.

(**) Constantinopolitanorum.

[f] Concil. Calc. aſ. IV. p. 471.

[g] Vid. Lib. VII. cap. XVIII. & Bar. an. 449. Tom. IV. p. 80. & Bellarm. lib. II. de Cont. aſ. cap. XIX.

examini deliberationique subjecta sit . In illo ergo conflictu quid superest , nisi ut pariter constet , & tota Sedis Apostolicæ auctoritate conscriptam , & tamen Concilii universalis examini pro more esse subditam ?

LXI.

Definitio S. Leonis , ipso etiam teste , non nisi ex Ecclesiæ consensu vim habet irrefragabilem .

QUA in re nullum alium quam Leonem ipsum auctorem sequimur , cuius ad Theodoretum scribentis hæc verba sunt (a) : *Qua Deus nostro prius ministerio defuisset , fraternitatis universæ irrefragabili firmavit assensu , vere a se prodisse ostenderet quod prius a prima omnium Sede formatum , totius Christiani orbis JUDICIUM recepisset .* En definitio juxta Baronium , non autem instructio juxta Bellarminum : en Orbis universi de Sedis Apostolicæ definitione iudicium . Pergit : *Nam , ne aliarum Sedium ad eam quam ceteris Dominus voluit præsidere , assensio videretur , aut alia qualibet subreperere posset adversa suspicio , inventi prius sunt , qui de iudiciis nostris ambigerent : neque tantum ab hæreticis , sed etiam ab ipsis Synodi Patribus , ut gesta testantur .* En in prima Sede assentationis metus , si de ejus iudiciis dubitatio vetaretur : denique , *ipsa quoque veritas clarius renitescit & fortius retinetur ; dum quæ fides prius docuerat , hæc postea examinatio confirmaret .* En apertis verbis examinatio Synodalis de fide , non in se , ut pessime objiciunt ; sed quam epistola decretalis exponeret . Ac demum eadem epistola pro regula editur ; sed *universæ sanctæ Synodi assensu firmata* , sive eum in modum quem superius dixerat , postquam *universæ fraternitatis irrefragabili firmavit assensu .* Ex quo tanti Pontificis dicto , Clerus Gallicanus sua illa depromperat : in fidei quætionibus *irreformabile Tertulliani dictis , sive Leonis verbis , irrefragabile esse iudicium* , sed tum , *cum Ecclesiæ consensus accesserit .*

Tom. I.

LXII.

Concilii VI. & VII. acta : VII. Synodi definitio ac summa auctoritas consensione constans .

EA consuetudo , sive praxim malueris , omnium Conciliorum fuit (b) . In Synodo VI. jam diximus Decretales S. Agathonis epistolæ , ex Romano , totoque , exceptis Hispanis , Occidentali Concilio , ad C. P. Concilium destinatas , summa quidem reverentia susceptas , sed factò demum examine comprobatas , posteaquam de illis in hanc formam rite quæsitum est : *An eorum sensus C. P. Episcopo & aliis Episcopis conveniret ;* qua de re singuli liberam & exequitam sententiam ferrent .

In Synodo quoque VII. sic ab ipsis Legatis Apostolicæ Sedis quæsitum rogatumque est (c) : *Dicat sancta Synodus , si admittat literas Sanctissimi Papæ senioris Romæ an non : ad quam rogationem tam claram , tam liberam , auctore Apostolica Sede factam , Tarasius imprimis ac deinde singuli Episcopi responderunt : Se Scripturam scrutatos & patriis doctrinis doctos , factò scilicet examine , Apostolicis literis consentire .*

Inde ergo firmitudo Synodalibus gestis , ipsiusque definitionis hoc initium , hoc fundamentum , hæc summa est (d) : *Christus desponsata sibi Sanctæ suæ Catholice Ecclesiæ , non habente maculam neque rugam , hanc se conservaturum promissit , sanctisque discipulis suis asseverabat , dicens : VOBIS SUM OMNIBUS DIEBUS (*) .* Hanc autem repromissionem , non solum illis donavit , sed etiam nobis , qui per eos credidimus in nomine ipsius . Hanc promissionem fundamenti loco ponunt , non profecto solam Romani Pontificis venerandam licet definitionem , de qua ipsi deliberant . Quamobrem statim subdunt (e) : *Propter quod Dominus Deus noster nos Sacerdotii Principes beneficio suo undique convocavit , quatenus Divina Catholica Ecclesiæ traditio communi decreto recipiat firmitatem .*

F rem:

(a) Vid. lib. VII. cap. XVII. & Epist. Leon. ad Theod. XCIII. al. LXIII.

(b) Sup. in LVIII. vid. Lib. VII. cap. XXIV. Conc. VI. act. VIII. Tom. VI. pag. 728. & seq. Vid. lib. VII. cap. XXX.

(c) Conc. VII. act. II. Tom. VII. p. 127. 130.

(d) Ibid. act. VII. defn. p. 551.

(*) Matth. XXVIII. 20.

(e) Definit. ibid. p. 554.

tem : quæ verba clare docent in isto consensu vim Ecclesiastici iudicii esse positam.

LXIII.

Concilii VIII. eadem praxis: duo ejus decreta.

IN Synodo VIII. de fide nihil actum (a): sed æquiparanda fidei quæstioni exorientis schismatis controversia Synodi universalis digna examine videbatur. Ergo de epistola Adriani II. Pape *Sanctissimi Vicarii senioris Romæ dixerunt: Est canonice & synodice acta epistola hæc?* Solennis formula examinis, quam ab anterioribus Synodis repetitam, Legati Apostolici celebrabant. Ad hanc *Sancta & universalis Synodus dixit: canonica & ordinata & plena iustitiæ est epistola quæ lecta est.* Nisi plena iustitiæ, nempe ea haud legitima, neque canonica aut synodica haberetur.

Actiōne VI. introducuntur ad Synodum ii qui *Episcopi Phorii* dicebantur, sive ab ipso ordinati, sive ipsi adhærentes; atque illi quidem Phorio se obligatos putabant; sed ea vincula Synodus resolvebat his verbis (b): *Sanctissimi Vicarii senioris Romæ & nos qui reliquarum Sedium Vicarii sumus, hæc omnia dissolvimus, gratia Domini nostri Jesu Christi, qui dedit nobis summi Sacerdotii potestatem, iuste & congrue ligandi atque solvendi.* Cujus rei fundamentum tale adstruunt: *Spiritus enim Sanctus qui locutus est in Sancta Romana Ecclesia, credimus quod & in Ecclesiis nostris locutus extiterit.* Sic omnibus, nec tantum Romano Pontifici, data a Deo potestas solvendi ligandique auctoritas communi sententia, in eaque Spiritus Sancti iudicium est. Hæc dicit ea Synodus quæ Sedi Apostolicæ vel maxime favorit atque obedientissima fuerit. Sed per ea tempora nihil aliud cogitabant.

LXIV.

Bellarmini sententia de Synodali examine: Christiani Lupi aliorumque cavillationes: an in Conciliis de fide dubitatum, cum de Pontificis decretis quærentur.

HÆC igitur per octo sæcula in generalibus Synodis consuetudo, hæc auctoritas vignet. Neque enim in prima, secunda, quintave synodo, ulla quæ ad examen traherentur sedis Apostolicæ Decreta præcesserant: in tertia, in quarta, in sexta secutisque Synodis, certa Ecclesiastica praxis enituit (c). Sane meminimus Bellarminum Conciliaris examinis auctoritate victum ita statuisse, ut sancti Leonis epistola, quam alii definitionis irtractabilis loco esse voluerunt, instructionis tantum fuerit, cum ea & æquam ceteris præferat auctoritatem, neque alio ritu quam ceteræ omnes recepta legatur. Quare de omnibus æque censendum est, & eas a Romanis Pontificibus plena auctoritate dictatas, & a Conciliis, non nisi quæstione habita comprobatas.

Quo etiam argumento necesse est ut concedat, quod nostra credo ætate, commentum sunt inane figmentum. Sic nempe Christianus Lupus (d): *hanc epistolam (ad Flavianum scilicet) Leo permisit a Synodo discuti & cum sanctorum Patrum scriptis conferri, ac tum ex ipsa Eutychianas lites definiri mandarat;* ut illud examen permissionis tantum, non etiam auctoritatis & juris esse videatur. Hæc quidem Lupus iudicat, sed præter gestorum fidem. Nam quod in Leonis epistola IV. Synodus, id postea in Agathonis, id in Adriani I. & II. Decretalibus omnes postea Synodi præstiterunt: id in III. Synodo circa S. Cælestini iudicata præcesserat, communi ubique formula, certoque & usitato Conciliorum more. Itaque non alicujus permissu atque indulgentia; sed suo jure, nec alia, ut ab ipsis Synodis audivimus, quam Spiritus Sancti auctoritate, iudicium capebant, sibi que tribuebant.

Ne-

[a] Vid. lib. VII. cap. XXXII. Conc. VIII. sess. III. Tom. VIII. p. 1011.

[b] Ibid. sess. VI. p. 10. 49.

(c) Sup. n. LX. vid. Bell. de Conc. auct. lib. II. cap. XIX.

(d) Christi. Lup. T. 1. ad Dec. Synod. gener. app. ad Conc. Calc. p. 913.

PREVIA DISSERTATIO.

Neque propterea, quod *Gallia vindicata* Auctor (a) alique passim objiciunt, de fide dubitabant. Absit: sed an ipsi Pontifices satis ex traditione rem gererent: an antiquam fidem satis exprimerent, ut Pontificis quidem officium fuerit toti Ecclesiæ præluere, & Apostolicam proferre sententiam. Ceterum, quod ipse Léo palam professus est, per examen Synodicum Decretis Pontificis ultimum perfectumque & prorsus indeclinabile robur, Patrum ac totius Ecclesiæ consensu adderetur. Quo etiam factum est, ut post Pontificia Decreta in Synodis quidem œcumenicis quæstio haberetur: Synodo vero gesta, nihil jam quæstionis, nihil unquam examinis superesset. Sic Constantiensi Synodo omnes retro œcumenicæ Synodi, ac primis quoque sæculis prætulere facem.

LXV.

S. Basilii locus, atque in eum Christiani Lupi contumelia.

Neque aliter extra Synodum quam in ipsis Synodis actum esse ipsa Ecclesiastica gesta clamant. Vel Christianum Lupum audiamus, hæc ex Magni Basilii epistola auctamur (b): *Quale nobis auxilium ab Occidentalium supercilio & fastu aderit, qui veritatem neque norunt neque discere sustinent? Verum falsis opinionibus præpediti, illa nunc faciunt quæ prius in Marcello: nempe cum iis qui veritatem ipsis annuntiant contendentes hæresim autem per seipsos stabilientes.* Quo loco idem Lupus de definitionibus Dogmaticis agi non obscure significat.

Itaque his commotus, hæc adversus Basilium tanquam ex tripode pronuntiat (c): *Omnino culpandus est S. Basilus, hac de causa Damasum Pontificem & omnem Occidentis Ecclesiam, quomodo & Julium Pontificem ob Marcellum arguens de patrato scinore, stabilita hæresi, ignorata veritate.* Nos vero de tanto viro decernentem Lupum facile contemnimus: quid, fatente Lupo, Basilium senserit parvi facere non li-

cet. Neque nunc ad rem pertinet, meritorne an immeritos Basilus reprehenderit. Hic certe constitit, duobus Pontificis de fide Decretis ab eodem Basilio, nulla excusatione, interpretatione nulla, rotunde ac simpliciter stabilitam hæresim imputatum.

Neque aliud causatur Lupus (d), quam sic Basilium locutum oculo per iram turbato: ac ne quid contumeliæ desit; hinc inquit (e), *in iram frequenti jejunio studentium more prior Basilius clamabat &c.* At quis te ferat, Lupe; tanto viro exprobrantem sancta castaque jejunia, tanto interioris vitæ ac spiritalium exercitiorum magistro contractæ ex jejunii iracundiæ vitium tribuentem? Miseros vero nos, qui ad ea tempora devenimus, quibus cuique liceat Sanctos Patres Basiliumque ipsum etiam maledictis inceslere, ac morum insectari gravitatem.

LXVI.

Alius S. Basilii de S. Damasi decretis locus.

Idem Lupus (f) indicat aliam epistolam, in qua de S. Damasi adversus S. Meletium Decretis agens Basilius, *se illas literas, nec si de celo descenderint, si quidem ad fidem recta via non incedant, admissurum, aut eum qui attulerit ad communionem recepturum negat.* En quanta confidentia non jam Gerlon ejusque sequaces posterioris ævi Doctores, sed ipso quarto sæculo Basilius Magnus de Decretis Pontificis differit (g). Quis autem tanto viro succensuit? Quis ejus rei gratia incensavit, tanquam de sede Apostolica male meritis esset, aut ejus Primatus, quem summopere coluit, infregerit auctoritatem? Hæc quidem ad exemplum vulgo trahi nolumus, & extraordinariis casibus accensemus; & tamen certo argumento est, procul abfuisse illa tempora ab iis, in quibus nunc summam fidei constitutam putant. Sed anterioris ævi testes audiamus.

(a) Diff. IV. parag. 1. p. 214. ad obj. 2. & diff. III. parag. I. ad obj. 2.

(b) Lup. T. I. not. ad Concilium Sard. cap. VI. p. 209. Basil. epist. CCXXXIX. T. III. Bened. p. 368. al. epist. X.

(d) Lup. ibid. p. 219.

(e) Ibid.

(f) Lup. de appell. c. XXXII. pag. 333.

(g) Basil. epist. CCCXLIV. et CCCXLV. p. 327.

Contentio de rebaptizatione inter S. Stephanum & S. Cyprianum : quaestiones involvenda rei facta ab hac disputatione secerantur.

Sancti Cypriani Martyris cum Sancto Stephano Papa æque Martyre controversia statim Parisienses absolveret, nisi contrariæ sententiæ Auctores, rem planam, variis concertationibus involvissent (a). Hinc illæ quaestiones tantis animorum motibus agitatae: an Stephanus dixerit ex Cathedra nec ne: an excommunicationis sententiam revera, an per comminationem ediderit, qua conscientia S. Cyprianus, S. Firmilianus cum tot ac tantis Ecclesiis Africana scilicet & Asiaticis, Papæ de fide docenti ac præcipienti repugnaverint: an aliquando resipuerint: an ea repugnantiâ, seclulis vocibus asperioribus quæ excidere solent de re gravi certantibus, fuerit mortale peccatum, an veniale, an nullum; cum optima fide Cyprianus, Firmilianus & eorum Episcopi agerent. Quas ambages, si resolvere incipimus, imus in longum. Sed enim quaestionibus prætermisissis, id agemus tamen, ut quæcumque sententia vicerit, nostræ res facile in tuto collocentur.

LXVIII.

An hac Controversia, quid certum sit, ex Bellarmino statuitur.

AC primum quidem certum est hætenus extitisse neminem, qui nedum schismatis aut schismatici spiritus Cyprianum tantum virum, tantum Episcopum, tantum Martyrem, ac per illa quoque tempora & pietate & doctrina totius Ecclesiæ lumen arguere sit ausus. Bellarminus vero (b) etiam a mortali peccato abfuisse probat; eo quod Cyprianus putavit Pontificem perniciose errare, & stante illa opinione, tenebatur ei non obedire; quia debebat contra conscientiam agere: qua de

re sine gravi temeritatis nota dubitare nemini licere credimus.

LXIX.

Gallia vindicata & tractatus de libertatibus Auctores quid respondeant: an Cyprianus, ut in rebaptizatione, ita in Romani Pontificis auctoritate errasse memoretur: Augustini locus.

HIS ergo positis, quis pateat exitus inquiramus. Gallia vindicatae Auctor (c) sic se expeditum voluit: *Nunc id solum dico, Cyprianum ejusque affectas, si crediderunt Pontificem ex Cathedra docentem falli posse, omnino errasse; neque id mirum est aut absurdum. Si enim errarunt circa baptismum, cur non errare potuerint circa Pontificem; & si tu absurdum & falsum esse non credis, cum dicitur Cyprianum circa baptismum errasse, cur absurdum & falsum esse credas, cum dicitur errasse contra Pontificem?* Id etiam objicit Anonymus Auctor (d) tractatus de libertatibus aliique plurimi. Frustra. Sane utrumque errorem, si uterque error est, æque potuit errare Cyprianus: quis enim id neget? At rebaptizationis errorem totius Orbis reprehensio, alterum errorem nullum omnino fuisse, totius Orbis silentium probat. Hæc ultro responderent omnes vel nobis tacentibus. Eusebius, Hieronymus, Augustinus, Vincentius Lirinensis, omnes uno ore Cyprianum rebaptizantem accusant: alterum errorem quis vel suspicatus est? Cypriani nimios motus Augustinus non tacet: alterum illum errorem quis hominum memoravit? Idem S. Stephanus, eodem Augustino teste (e), pro loci auctoritate præceperat, Decretumque considerat & ad omnes miserat Ecclesias, & abstinendos putaverat qui de suscipiendis hæreticis priscam consuetudinem convellere conarentur. Quid autem Cyprianum his repugnantem excuset idem Augustinus prodidit: nempe universalis consensionis expectatio. Nota Sancti Doctoris verba: *Neque nos ipsi, inquit, tale aliquid auderemus asserere:*

(hæ-

(a) Vid. lib. IX. c. III. & seq.

(b) Bell. de R. P. lib. IV. cap. VII.

(c) Diff. IV. parag. I. p. 197. & parag. III. p. 283.

(d) Anonym. lib. VII. cap. VIII. n. 10. p. 408.

(e) August. de Bapt. cont. Donat. lib. V. c. XXV. n. 36. T. IX. p. 158.

(hæreticorum scilicet ratum esse baptismum) nisi Ecclesiæ Catholicæ auctoritate firmati , cui & ipse Cyprianus sine dubio cederet , si jam illo tempore veritas eliquata per plenarium Concilium sibi daretur (a). Duo dicit Augustinus : cessurum quidem fuisse Cyprianum , sed universali consensio- ni tantum , universaliq; Concilio : hoc primum sit : alterum : nec se , Augustinum scilicet , censurum fuisse , aut facere ausu- rum quæ a Stephano jubebantur , nisi eadem consensione & auctoritate victum ; quod tamen non universim pronuntiatum voluerit , sed in ambigua re , in obscura quaestione , tantisque , ut ipse docet (b) , altercationum nebulis involuta .

LXX.

An Stephanus excommunicaverit , an tota sua auctoritate decreverit , frustra quaeritur ; cum ad eam excusationem nec Firmilianus , nec Cyprianus , nec ipse Augustinus resugerint .

HIC frustra quaeritur an Stephanus ex Cathedra pronuntiaverit , an excommunicaverit . Sane doctissimus Daguirreus (c) scripsit anathema quibusdam iniustum , quibusdam intentatum : nec tamen magis cesserunt quibus est iniustum , quam quibus intentatum . Auctor vero Doctrina Lovaniensium hæc scribit (*) : Sanctum Firmilianum Casareensem in Cappadocia Archiepiscopum Ponticæ Dioceseos (A) S. Stephanus Pontifex communionem suspendit . Idem S. Stephani responsum summa & irrefragabili sedis Apostolica auctoritate editum esse contendit . Id autem alii negant . Quid nostra ? Vis Stephanum ab excommunicatione temperasse , neque rem tota suæ sedis auctoritate tractasse ? Age ut vis . Certe Firmilianus ad extrema quæque decursum , nec tamen sententiam mutandam credidit . Hæc enim ad S. Stephanum scripsit (d) : *Excidisti teipsum , noli te fallere ; dumque putas omnes a te abstinere posse , unum te*

ab omnibus abstinuisti . Neque Firmilianum contemnere liceat , quem ipse Daguirreus , ipse Christianus Lupus aliiq; viri pii doctique , Sancti titulo insignire soleant ; quippe quem ab antiquo Patres Antiocheni , qui Paulum Samosatenum condemnarunt , una cum sancto Dionysio Alexandrino beata recordationis virum appellent . At si Firmilianus minor esse videtur auctoritas , consensit ei Cyprianus , ejusque epistolam Latinam fecit , & ad Ecclesias edidit (e) . Utrique ergo nec Stephani præceptum , nec excommunicationem sufficere putarunt , ut eos ab incepto desistere cogeret . Augustinus vero non id quod nunc proferunt , Cypriano excusationi obtendebat , non eum Cathedræ auctoritate dixisse , neque aliud , idque luculentius aut validius Papæ iudicium provocabat : Concilii generalis totiusque Ecclesiæ Catholicæ appellabat fidem : in ea auctoritate fidei certitudinem reponerat : quod ea deesset Cyprianum eique adhaerentes Asianos Afrosque Episcopos innocue obstitisse , assererat .

LXXI.

An infallibilitati Pontificiæ detraxisse sit illud veniale peccatum , cuius Cyprianum Augustinus accusat .

AUCTOR Anonymus (f) tractatus de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ sane acutissimus ; sed nimio acumine quidvis potius quam verum affecutus , responderet : a S. Augustino , Concilii universalis urgeri auctoritatem , quod esset necessaria , non quidem in se , sed adversus pertinacissimos Donatistas . Bonam fidem ! An non enim luce meridiana est clarius , ab Augustino urgeri Concilii universalis auctoritatem , non tantum ad frangendam Donatarum pertinaciam ; sed etiam ad excusandum Cypriani antè Concilium generale rebaptizantis errorem ? Atqui Cyprianus amantissimus Christianæ pacis ac Martyr sanctissimus non erat pertinax , qui , teste Augustino

[a] *Ibid.* lib. II. c. IV. n. 5. p. 98.

[b] *Ibid.* & c. IX. n. 14. p. 104. & pass.

(c) *Daguir.* diff. XLI. sect. I. n. 5.

(*) *Doct. Lov.* p. 50.

(A) *Dioceseos*) Diocesis non una provincia sed pluribus constabat , quam regebat aut prætorii Præfectus , aut imperii Vicarius , & postea in usu Ecclesiastico Primas .

(d) *Epist. Firm. ad Cyprian.* int. Cyprian. LXXV. p. 326. edit. Amst. 1700.

(e) *Vid. Euf. lib. VII. c. XXX. pag. 279. edit. Vales.*

(f) *Anonym. lib. VII. c. IX. n. 9. 10. 11.*

GALLIA ORTHODOXA

ino (a), Ecclesie Catholicæ auctoritati cessurus esset. Non erat pertinax ipse Augustinus, qui nec Cyprianum, nec etiam se ipsum cessurum fuisse docet, nisi Ecclesie Catholicæ concordissima auctoritate videtur. Ergo non tantum pertinaces; sed etiam pii sanctique post Romani Pontificis iudicium, aliud quid, hoc est ipsum consensum, ipsumque Decretum totius Catholicæ unitatis expectant.

Quid autem Anonymo prodest illud quod Augustinus in Cypriano agnoscit veniale peccatum? Nempe, inquit vir subtilissimus (b), *que potuit alia esse Cypriani culpa quam inobedientia erga Decretum summi Pontificis?* Falsum id quidem; tamen id quod vult viro acutissimo largiamur. Ergo Pontifici decernenti infallibilitatem detraxisse veniale peccatum est, non existialis error, qui sedis Apostolicæ dignitatem evertat. Quid autem commemoras haud aliam in Cypriano culpam ab Augustino reprehensam, qui toties apud hunc legemur: culpandum Cyprianum, quod commotior scripserit? Quod autem post Stephani Decretum Ecclesie universæ desideraret auctoritatem, adeo non est illud ab Augustino reprehensam veniale peccatum, ut etiam illud peccatum se quoque peccare Augustinus fateatur. Denique a viro erudito querimus: illa inobedientia, quam venialem appellat, in re gravi an levi sit? Certe in re levi esse oportet, quæ venialis habeatur: contra, in re gravi necesse est ut sit, cum agatur de fide. Seclusis ergo vocibus commotioribus, in quibus Cyprianus, Augustino teste, peccaverit: si rem ipsam spectes, aut mortale peccatum oportet esse, aut nullum.

LXXII.

*Nihil ad rem facit querere an Cyprianus
& alii resipuerint necne.*

Quod jam illud arguit a Schelstrato (c) tantopere inculcatum: nempe Cyprianum & affectas resipuisse, quid

nostra? Non hic querimus an Cyprianus resipuerit, sed qua ratione eum adhuc errantem, tamen a schismate Augustinus purget. Et quidem de retractatione Cypriani adversus Donatistas idem Augustinus scribit: (d) *Fortasse factum est, sed nescimus; sed non ex dubio facto tanti viri innocentiam suspendebat, verum ex Concilii œcumenici justa necessaria expectatione firmabat: ea ratione non modo Cyprianum, verum etiam seipsum tuebatur.*

LXXIII.

Cavillatio.

Querit Galliz vindicæ Auctor: (e) *Quorum æquior causa sit, adversariorum qui errantes Afros sequantur, an nostri, qui sequimur pœnitentes?* Quam tragice! At in promptu responsio est: sequimur pœnitentes in quo aut seipsi reprehenderit, aut ab aliis reprehensi sint: non rebaptizamus: non, si quid Cyprianus commotior scripserit, approbamus: quem errore in ipsis nemo reprehenderit, nemo viderit, ob eum nos ad pœnitentiam trahi, iniquum putamus, & ab Ecclesie regulis alienum.

LXXIV.

*Bellarmini sententiæ duæ partes: prima
Stephanum potuisse, nec tamen voluisse rem de fide facere, an
Augustino congrua?*

Hæc quidem clara sunt, nec tamen rem omnino expeditam arbitramur, nisi Bellarminum horum omnium fontem diligentius audiamus. (f) Igitur Cyprianum excusat primum ab hæresi, deinde etiam, ut iam delibavimus, a peccato mortali. Ab hæresi quidem: *Tum quia nec modo censentur manifeste hæretici quæ dicunt Pontificem posse errare; tum quia sine dubio Stephanus Papa non deservit tanquam de fide, hæreticos non rebaptizandos.* Duo hic videmus: primum id, ne nunc quidem aperte hæreticos haberi, qui dicunt

Pon-

(a) Vid. Aug. de Baptis. cont. Don. lib. II. c. IV. p. 98. (b) Anonym. ibid. n. 1.

(c) Schelstr. antiq. illust. 2. Sfond. dissert. I. ar. 3. p. 199. Gonz. disp. XVI. sect. II. paragr. III. n. 6. Daguir. disp. XLI. n. 5. 6.

(d) Aug. lib. II. de Bapt. cont. D. loc. cit. vid. epist. ad Vinc. XCIII. et XLVIII. cap. X. n. 98. T. II. p. 246.

(e) Diff. I. p. 199.

(f) Bel. de R. P. lib. V. cap. VII.

Pontificem posse errare. Forte ergo Cyprianus, non aperte forsitā, sed saltem obscure vel confuse, ejus rei causa fuerit hæreticus. Quis autem hanc hæresim in Cypriano senserit, arguerit, suspicatus fuerit, vir magnus edicat, & sua gravitate atque doctrina dignum aliquod promat.

Alterum quod memorat, istud est: (a) *Stephanum sine dubio nihil. definisse tanquam de fide.* Videamus ergo quid tandem egerit. Nempe, inquit, Bellarminus, *non solum imperavit ne rebaptizarentur ab hæreticis baptizati, sed etiam censuit excommunicandos qui non obedirent.* Rogamus autem quid sit definire ut de fide, nisi decretum condere, ad Ecclesias mittere, denique *imperare sub excommunicationis metu* (b) ut aliquid circa fidem fiat. Quid Bellarminus vult a Stephano imperatum? Nempe ne rebaptizaret ab hæreticis baptizatos: invalide an valide baptizatos? Invalide impium: valide ergo baptizatos supponebat, ac pro explorato ac definito dabat.

Quare ipse Bellarminus (c) sancti Stephani decretum, *definitionem* vocat. *Fuit enim,* inquit, *post Pontificis definitionem liberum aliter sentire, ut Augustinus dicit, quia Pontifex noluit rem ipsam de fide facere sine generali Concilio.* An hæc quoque nobis credenda proponent, & Stephanum quidem potuisse si vellet, sed tantum noluisse, idque ab Augustino dictum? Atqui ab Augustino contraria audivimus. Egregii Doctoris verba repetamus (d); statim perspicemus eum in re quidem ambigua, Concilii auctoritatem & Ecclesiæ consensionem requisisse: in eo posuisse vim, si *obscura quæstio ad plenarii Concilii auctoritatem roborque perducta esset:* si ad Stephani decretum accederet *potentior veritas de unitate veniens:* si Cypriani sententiam *Catholicus Orbis terrarum robustissima firmitate consensionis excluderet.* Huic demum *firmitati,* huic *robori* cessurum fuisse Cyprianum, nec seipsum, Augustinum scilicet, facile crediturum quæ a Stephano juberentur, nisi *Ecclesiæ Catholice concordissima auctoritate fundatum.* Hæc profecto scimus dixisse, repetiisse, inculcasse Augustinum: quæstionis ambiguitati

hoc unum remedium poposcisse, si tota Ecclesiæ consentiret; non profecto ut rem pro libito de fide faceret aut non faceret, ad Stephani arbitrium retulisse.

Interim, Bellarmino teste, id certum firmumque sit: non pertinere ad Cathedræ auctoritatem, si Pontifex de fide *definiat,* si decretum ad omnes Ecclesias mittat, si pro imperio jubeat, si reluctantes abstinendos putet: his quippe positis, *adhuc esse liberum aliter sentire,* ac decretum ipsum, tanquam Divino mandato contrarium ac Scripturæ difformem, abjicere, ut Cyprianum cum affectis fecisse constat.

LXXV.

Secunda pars Bellarminianæ sententiæ, a Cypriano non fuisse peccatum saltem mortaliter.

Quin etiam, quod secundo loco observavimus, (e) nec a Cypriano peccatum est *mortaliter;* quia non peccavit nisi ex *ignorantia,* eaque probabili, cum putaret *Pontificem perniciose errare,* & *stante illa opinione teneretur ei non obedire, ne contra conscientiam ageret.* Quid ergo jam litigant? Ecce confitentur Stephanum judicasse, decrevisse, ad omnes Ecclesias transmisisse decretum: excommunicatione dignos putasse qui non obedirent, & eam quidem iniustam quibusdam, ipsumque Firmilianum a communionem suspensum. Quid ergo amplius a Stephano expectandum fuit, ut sanctissimi ac doctissimi viri, humiles, pacifici, ad quævis martyria prompti in obedientiam cogerentur? Idem tamen a nemine, aut schismatis, aut etiam peccati mortalis arguuntur, & ab Augustino purgantur eo tantum nomine, quod Orbis universi consensionem expectarent. In hoc stare liceat rebus ambiguis & in altercationum æstu: obsecro, hæc summa sit; neque fidei negotium ac Sedis Apostolicæ majestatem ad tenues exilesque formulas, atque ad minuta quæque redigant.

LXVI.

(a) *Ibid.*

(b) *Ibid.*

(c) *Ibid.*

(d) *Aug. lib. II. de Bapt. &c. c. xv. p. 98. c. ix. n. 14. p. 104. lib. III. c. II. n. 2. p. 108. Id. lib. II. loc. cit.*

(e) *Sup. n. LXXIII. Bell. de R. P. lib. IV. cap. VII.*

Quo pacto intelligendum id quod dicit Augustinus a Cypriano expectatam Concilii generalis sententiam : forma antiqui regiminis jam inde ab origine, etiam sub persecutionibus.

Hic exoritur difficultas : quo pacto Concilii generalis auctoritatem Cyprianus & alii expectare potuerint, cum primis illis sæculis tales Synodos haberi persecutio prohiberet (a) : quo loco Auctor anonymus (b) tractatus Libertatum Ecclesie Gallicanæ multum utitur, ut Conciliorum auctoritati detrahat, & ut ne quidem verisimile videatur Christum in Concilia sola principalem Ecclesie regendæ potestatem contulisse.

Sed hæc per inscitiam rerum Ecclesiasticarum piæque antiquitatis, involvendæ veritati dicta, facile expeditur, perficimusque paucis, ut vera ac præcipua Sedis Apostolicæ auctoritas atque Ecclesie gubernandæ ratio clarius eluceat. Quanquam enim persecutionis tempore Concilia generalia nulla cogerentur, non minus constat Ecclesie universæ summa negotia, Papa quidem duce, communis Episcoporum Concilio ac iudicio definita : per provincias literæ commeabant : rata habebantur ea, in quæ omnes Ecclesie consentirent.

Ac de fide quidem quomodo rem gererent, vel unius Pauli Samosatani exemplum luculenter probat (c). Is enim Antiochenus Episcopus Christum nudum hominem prædicans, in ipsa Antiochia Concilio habito, a vicinis Episcopis primum, mox literis ad omnes Episcopos atque ad omnium principem Romanum Dionysium destinatis, toto orbe damnatus est. Quare Alexander Alexandrinus Episcopus (d) in epistola ad Alexandrum C. P. de Ario scripta, hæc ait : Paulus Samosatenus, Concilio & iudicio omnium ubique Episcoporum ab Ecclesia eiectus est ; & tamen

nulla Synodus universalis coacta erat : sed omnium Episcoporum consensio, non solum auctoritate, sed etiam nomine universalis Synodi ferebatur.

Ab hæresi ad schismatis casum transeamus. Sane schisma ingens a Novatiano Pseudo-Papa adversus Cornelium Papam concitatum, qua auctoritate compressum sit, S. Cornelii sanctique Cypriani literæ indicabunt (e). Ac primum quidem constat a Novatiano ejusque asseclis literas calumniis ac maledictis plenas per omnes Ecclesias fuisse missas, quæ pene omnes Ecclesias perturbassent. Id testatur Cornelius. Hinc necesse fuit totius orbis intervenire auctoritatem. Cyprianus id Antonianum adhuc nutabundum docet (f) *Venio nunc ad personam Cornelii collega nostri, ut Cornelium noveris, non de detrahentium mendacio, sed de Domini Dei iudicio, qui Episcopum fecit, & de co-Episcoporum testimonio, quorum numerus universus per totum mundum concordæ unanimitate consensit.* Ac pauld post : *Factus est Cornelius Episcopus, cum nemo ante se factus esset, cum Fabiani locus, id est, locus Petri & gradus Cathedræ Sacerdotalis vacaret : quo occupato de Dei voluntate atque omnium nostrum consensione firmato, quisquis jam Episcopus fieri voluerit, fors fit necesse est.* En unde auctoritas in gravi schismate, quo tota Ecclesia turbaretur : en Catholice consensu Ecclesie tam perspectus in ipso persecutionum æstu, quam in altissima Ecclesie pace.

Jam quod ad disciplinam generalem attinet : per eadem Cornelii ac Cypriani tempora, causa lapsorum, hoc est eorum qui in persecutione defecerant, ea visa est, quæ communi Ecclesiarum iudicio, consulta imprimis Sede Romana, finiretur : *Quoniam, ut ait Cyprianus (g), non paucorum nec Ecclesie unius, aut unius provincie, sed totius orbis hæc causa est.* Attestantur Romani Confessores (h) : *grande delictum & per totum pene orbem incredibile vastatione grassatum.* Itaque in causa gene-

(a) *Vid. lib. X. c. XXXI.*

(b) *Anonym. lib. V. c. XIII. n. 4. & lib. VII. c. II. n. 2.*

(c) *Euseb. lib. VII. cap. XXVII. & seq.*

(d) *Epist. Alex. Alex. ad Alex. C. P. Tom. II. Conc. p. 18. vid. quoque Theod. lib. I. c. IV.*

(e) *Epistol. Corn. ad Cyp. ins. Cyprian. edit. Oxon. XLIX. al. XLVI.*

(f) *Cyp. epist. LV. al. LIII.*

(g) *Id. epist. XIX. al. XIV.*

(h) *Epistol. Moys. Max. &c. inter. Cyprian. XXXI. al. XXVI.*

generali, Cyprianus (a) vacante Apostolica Sede, ad Clerum Romæ consistentem scripserat, ad se omnia de lapsis integra reservari, ut cum, pace a Domino nobis data, plures præpositi in unum convenire potuerimus, communicato etiam vobiscum consilio disponere singula & reformare possimus. Presbyteri ac Diaconi Romani sic rescribunt (b) Perquam nobis & onerosum & invidiosum videtur, non per multos examinare quod per multos commissum videatur fuisse, & unum sententiam dicere, cum tam grande crimen per multos diffusum notetur exisse, quoniam nec firmum Decretum potest esse, quod non plurimorum videbitur consensus habuisse. Aspice totum orbem pene vastatum, & ubique jacere dejectorum reliquias & ruinas; & idcirco tam grande expeti consilium, quam late propagatum est malum. Videmus quo spectarent in causa communi, inque reformanda generali disciplina, quam non unum tanta re oneratum vellent, quam infirmum videretur in ejusmodi quidem causis, Decretum non a plurimis factum, quam necessario totus appellandus sit orbis, ubi totum orbem causa spectat.

Itaque hæc literæ Cleri Romani, teste Cypriano (c), per totum mundum missæ sunt, & in notitiam Ecclesiis omnibus & & universis fratribus perlatae sunt, ut esset forma quædam in quam omnes Ecclesiæ convenirent.

Memoratu digna sunt in epistola Romanorum Confessorum ad sanctum Cyprianum ea verba, quorum partem retulimus (d): Cum grande delictum & per totum pene orbem incredibili vastatione grassatum, non oporteat, nisi ut ipse scribis, caute moderateque tractari, consultis omnibus Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, Confessoribus & ipsis stantibus Laicis: stantibus, id est, in ipsa persecutione non lapsis.

Ne quis hic mihi dixerit, pari gradu consultos Episcopos, Presbyteros, Diaconos, ipsos etiam Laicos. Facile demonstrare in collegarum, id est, in Episcoporum sententia vim fuisse positam: singulos Episcopos Presbyterii sibi assistentis, quam regerent ferre sententiam, perferri omnia

Tom. I.

ad conscientiam plebis, sed docilis, quæque in Ecclesiasticis causis nihil sibi præter obedientiam vindicaret. Sed hæc alterius loci sunt; nos vero his locis id demonstratum volumus, etiam sub persecutorum tyrannide semper imminente gladio, non tantum hæresis aut schismatis, verum etiam alias gravissimas causas extitisse, quæ cum, non unius Ecclesiæ aut provinciæ, sed totius orbis essent, totius etiam orbis judicio finirentur.

Non ita illæ causæ, quas per loca & provincias finiri oportere, ipse Cyprianus memorat (e), quarum proinde rationem unusquisque præpositus Domino redditurus esset. Quod ubique Cyprianus inculcat: adeo per illa etiam tempora, secernebant peculiâres unius Ecclesiæ aut provinciæ causas, ab iis quæ totius orbis essent, & communi judicio finiendæ.

Cum autem Cornelius post diuturnam vacationem Sedis, Romæ Episcopus constitutus esset; Cyprianus, qui antea cum Clero Romano, nunc cum ipso Cornelio consilia contulit. Qua de re ad Antonianum scribens (f), ait: Ac si minus sufficiens Episcoporum in Africa numerus videbatur, etiam Romam super hac re scripsimus ad Cornelium Collegam nostrum, quæ & ipse cum plurimis co-Episcopis habito Concilio, in eandem nobiscum sententiam pari gravitate & salubri moderatione consensit: & ad ipsum Cornelium (g): Statueramus jampridem participato invicem vobiscum Consilio, &c. Quæ cum ubique terrarum præpositi facerent, ac per provincias Romani Pontificis responsa commearent, hinc nempe existeret ille consensus, quem talia negotia postularent.

Sic in fide, in schismate totam Ecclesiam perturbante, atque in reformanda generali disciplina, qui casus ad commune Ecclesiæ judicium a Synodo quoque Constantiensi relati sunt, jam inde ab origine, ac sub ipsa tyrannide constituti, quanta per provincias poterant, Concilia celebrabant, cum sede Apostolica, quæ omnium Ecclesiarum communicatione polleret, consilia participabant, ejus opera totius orbis sententiam exquirebant.

G

Nam

(a) Epist. Cyp. XX. al. XV. (b) Epistol. Presb. & Diac. Rom. int. Cypria. xxx. al. xxxi.
 (c) Cyp. Epist. ad Anton. LV. al. LII. (d) Epist. Moyf. Oc. sup. cit.
 (e) Cyp. Epist. ad Cornel. LVII. al. LIV. [f] Epist. Cyp. ad Anton. LV. al. LII.
 [g] Epist. ejusdem ad Corn. jam cit.

Nam & illud Ecclesiarum communicationi imprimis inferviebat, quod Ecclesie omnes Ecclesie Principi, Romanæ scilicet, societate connexæ, per eam ad cæteras confilia ac decreta perferenda curarent. Hinc illud Arelatenſis Concilii primi ad sanctum Sylveſtrum Papam (a): *Quid decreverimus communi consilio charitati tuæ significamus, ut omnes sciant, quid in futurum observare debeant.* Quod quidem ad Romani Pontificis auctoritatem pertinebat, ut tum scirent quid observare deberent, cum a Romano Pontifice tanquam omnium præside Canones mitterentur. Quo pertinet illud in epistola ad eundem Papam (b): *placere, ut per eum potissimum, qui majores diæceses teneret, omnibus fratribus insinuari.* Quare hæc non ita accipienda sunt, tanquam unum id esset Romani Pontificis ministerium, ut veluti iustus aliorum Decreta perferret ad alios: non ita; sed ad eum perlata Decreta, cum inde ad alios pervenirent, graviore auctoritate aucta commebant, Romanique Pontificis omnium capituli nomine ad omnes jam Ecclesias pertinebant. Hæc scripta sunt anno Christi 314. cum vix persecutionis deseruisset ætus, antequam ullum œcumenicum Concilium celebratum esset. Et cum Concilium generale primum, Nicænum scilicet, tardissime post natam Ecclesiam, atque demum Christi 325. quarto sæculo adunatum fuerit, nihil novi evenire sensit Ecclesia; quippe quæ jam inde ab origine in unum se ipsa colligeret, atque a particularibus causis secerneret res maximas quæ communi Episcoporum consilio, Romano Pontifice totius Collegii duce finiri consuevissent. Nec mirum in rebaptizationis quæstione sub Stephano & Cypriano, persecutione vigente, tamen ab Augustino desideratam Concilii generalis auctoritatem, cui Cyprianus acquiesceret. Etsi enim nondum Concilia generalia congregata erant, summa tamen ipsa valebat ea res, quæ ab iis cœtibus quærebatur, nempe consensio, cui certæ & exploratæ Cyprianus cederet.

Eodem ritu modoque Augustinus (c),

alique commemorant Pelagianos a Romanæ sedis Præsulibus Innocentio ac Zozimo, *cooperantibus Synodis Africanis*, omnibus ubique Episcopis subscribentibus, *totæ orbe damnatos*: neque enim, ut idem Augustinus ait, *congregatione Synodi* (universalis utique) *opus erat, ut aperta pernicies damnaretur.* Cur autem Pelagiani non eam Ecclesie necessitatem inferrent, eorum paucitas faciebât: quorum scilicet, eodem Augustino teste, *profanas novitates Catholica aures quæ ubique sunt horrerunt.* De quibus etiam extat illud insigne Capreoli Carthaginensis Episcopi & Africæ Primatis in epistola, quam Ephesina Synodus collaudavit (d): *Hos (Pelagianos scilicet) pridem expugnavit Ecclesia, hisque temporibus repullulantes Apostolica sedis auctoritas Sacerdotumque in unum consonans sententia oppressit.* En in quo ineluctabilis iudicii robur colloget, nempe in capituli membrorumque consensu; neque exquisitori dissertatione, aut Conciliorum examine opus fuit, quod in aperta re, ut ait Augustinus (e), pauci contra omnes & contra universitatem ipsam ægra & exigua portio litigaret.

LXXVII.

Vana & inanes quæstiuncula de consensu Ecclesie, ipsa regiminis Ecclesiastici forma concidunt.

HIC quærent quid sit ille consensus Ecclesie quo nitimur (f): totiusne an partus? Quod Ecclesiarum, quod Episcoporum, quod Capitulorum, quod Abbatum, quod vero Regionum: etiamne Indiarum aut Japonensium: quantæ molestiæ? qui sumptus, ut Nuntii quocumque discurrant, allaturi authenticum consensus instrumentum? Inanes quæstiunculæ contra rem facti. Rogent Cyprianum, Augustinum, Capreolum, Leonem, alios quos narravimus in Ecclesie consensione reposuisse vim: quærant quibus sumptibus, quibus curis, cursoribus, nuntiis, tot regionum explorarent

(a) *Conf. Arelat. I. Brev. Epist. ant. can. Tom. I. Cont. p. 1427.*

(b) *Epist. Syn. Arelat. ad Sylv. ibid. p. 1426.*

(c) *Aug. Epist. CXC. ad Opt. & pass. in ejus. lib. cont. Pelag. Id. lib. IV. ad Bonif. c. XII. n. 34. Tom. X. p. 492. Ibid. & pass.*

(d) *Epistol. Capreol. ad Syn. Ephes. int. a. I. T. III. p. 532.*

(e) *Aug. loc. sup. cit. & pass.*

(f) *Dist. Lev. art. VIII. n. 107. p. 38. Nicol. Bub. l. part. refut. &c. p. 78.*

PRÆVIA DISSERTATIO.

rint fidem. Nos autem suo loco facile & ad cumulum hæc declarabimus (a), nunc vana & absurda per sese esse monstramus.

Sic igitur ex antiquo & ab ipsa Christianitatis origine constituta est Ecclesia, ut ipsa Petri sedes, caput orbis terrarum, ex Ecclesiarum communione prima perfectissimè quænam esset omnium fides, ac si ab hoc vertice in pronos animos fidei Decreta decurrerent, paucique vel nulli obfisterent, nihil sane prohibebat quominus quæstio statim pro terminata haberetur.

LXXVIII.

Solemnis acceptatio Decretorum Pontificiorum quam usitata & quam necessaria: Romani Pontificis officium & auctoritas ex Janseniano negotio ostenduntur.

Hinc ergo illa celebratur, etiam a Theologis qui se sedi Apostolicæ addictissimos videri velint, solennis acceptatio Decretorum, quæ omnem postea dubitationem aut concertationem elidat (b). Sic S. Antoninus Joannis XXII. Decretali Fraticellos premit, hæreticosque ipsos esse testatur (c): *quod asserant contra determinationem Catholicam factam per Ecclesiam & Joannem XXII. & per omnes successores ejus veros Catholicos summos Pontifices, & omnes alios Prælatos Ecclesiæ, acceptatam, examinatam & approbatam ut verissimam: quem locum suo loco fusius expendemus. Hujus postrema verba rectè perpendentibus nunc sufficere credimus. Sic Duvallium testantem audivimus (d), definitiones Pontificis non esse de fide, donec universalis Ecclesia, quam de fide est errare non posse, eas acceptaverit. Sic in nuperrimo Janseniano negotio, in quo uno ore, omnes nostri censores Episcoporum Gallicanorum pietatem ac fidem collaudarunt, tamen ab amplissimo Cleri Gallicani cœtu (*) communibus suffragiis constitutum (e): ut Innocentii X. Decretum Apostolicum, *Deliberatione facta eaque libera, ut eandem constitutionem reciperent, firmarent, acceptarent omnique ob-**

sequio ac reverentia susciperent quæ in ea decisa essent: posteaquam scilicet agnovissent, Pontificia constitutione, firmatam antiquam Ecclesiæ fidem, a Conciliis & Patribus traditam, atque in Tridentino Concilio innovatam. Non igitur, ut ferunt, prisca traditionis oblitii Gallicani Patres: quæ quidem alibi editis gestis exequemur. Nunc autem sufficit, tanto exemplo approbasse quæ sit illa constitutionum Pontificiarum acceptatio, qua utimur.

Neque propterea Cathedræ Petri atque Apostolicis definitionibus, aut S. Antoninus, aut ipse Duvallius, aut Gallicani Patres derogatum volunt: absit: cum per eas habeant Ecclesiæ, quam sequantur formam: auctoritatem in quam omnes consentiant: judicium quod communi ope exequantur neque hæreses uspiam respirare sinant. Habet etiam Romanus Antistes, totius Ecclesiæ caput, sui Decreti exequendi plenissimum robur. Cum enim Ecclesiastica communionis princeps, sua definitione nihil aliud promere velit quam id quod omnes Ecclesias sentire cognoscat, omnia ordine & ex vero esse gesta, secuta consensus attestatur. Qua doctrina aut praxi nihil infringi Apostolici Decreti auctoritatem ac vim, ipsa experientia ostendit. Quo enim loco, qua in parte orbis magis quam in Gallia, Innocentii X. aliæque constitutiones de Janseniana re majori veneratione susceptæ, aut potiori virtute in executionem deductæ sunt? Certè Jansenii sectatores seu occulti, seu publici, ne mutire quidem audent; nec si millies Concilia œcumenica appellarent, audirentur usquam; ipsaque constitutio edita & semel ubique acceptata, irrefragabilis iudicii vim obtinet, quam Romanus Pontifex auctoritate summa & ipse exequatur, & ab omnibus Episcopis exequenda mandet.

[a] Vid. lib. IX. & X. (b) Vid. in app. lib. II. c. IV. & lib. X. c. XVI. & Coroll. a. III. VIII. [c] non. Sum. part. IV. tit. XII. c. IV. paragraph. XXVIII. p. 208. [d] Sup. n. XI. quem v. d. (*) An. 1653. [e] Relat. Deliber. Cler. Gallic. ap. Vitre 1661. p. 6. 7.

LXXIX.

Innocentii IV. locus : Concilii provincialis sub Pascali II. clara auctoritas.

Hinc vera & clara ratio affulget ab omni peccato purgandi Cypriani : cum nempe post iussa Stephani ; tot Ecclesiarum, Africanarum scilicet Asianarumque varientur, necdum ejus epistolam Decretalem necessaria acceptatio consecuta esset, eo magis licuit, teste Bellarmino (a), in hoc certe capite obedientiam recusare, quod Stephanum in jubendo perniciose errare crederet, & stante illa opinione teneretur ei non obedire, ne contra conscientiam ageret.

Cujus rei fons est, illa apud omnes recepta & pervulgata ad imperia cujuscumque mortalis exceptio: ut obediatur Superioribus, nisi divinæ legi adversantia jubeant (b) : qua exceptione contineri Pontificis quoque iussa & in Cypriano, etiam in quaestione fidei, Bellarminus agnovit. Et si quis Bellarminum ipsum ea in re errasse dixerit, succurrit major Auctor Innocentius IV. Romanus Pontifex. Extat in capite (c) : quanto de consuetudine ejus Pontificis clara interpretatio in hæc Christi verba : QUODCUMQUE LIGAVERIS, &c. Quod Papa obediendum sit in omnibus, in spiritualibus & in his quæ ad animam spectant, nisi contra fidem prohibita sint. En Papæ officio fungenti, quippe exercenti supremam potestatem his Christi verbis traditam, Quodcumque ligaveris, præcipitur obedientia, cum exceptione illa, nisi contra fidem doceat aut veter.

Clarius adhuc in caput (d) inquisitioni, de sententia excommunicationis quaerit, quid agenda, Superioribus iniqua jubentibus : & quidem de Superioribus sub aliorum potestate positus, facile se expedit ; ad majores enim Superiores recurrendum ; sed ubi ad Papam devenit, sic objicit : Quid si Papa injustum præcipit qui Superiorem non habet ? Quem nodum sic solvit : Potest

dici quod si de spiritualibus (rebus) vel Ecclesiasticis personis aliquid præcipit etiam injustum illud servandum est ; quia nemini licet de ejus facto judicare . 4. dist. Si Papa q. 3. cuncta, nisi mandatum hæresim contineret, quia tunc esset peccatum, vel nisi ex præcepto injusto vehementer præsumeretur statum Ecclesie turbari, vel etiam forte alia mala ventura, quia tunc peccat obediendo, cum debeat futura mala præcavere, non juvare : quæ sane interpretantem ac docentem Romanum Pontificem nemo reprehendit ; imo collaudant omnes atque una voce consentiunt . Quo quidem quid est clarius ? Pro certo supponit summus Pontifex doctissimus, a summo Pontifice imperante pro loci auctoritate ac supremi officii ratione, emanare posse iussa hæresim continentia, aut statum Ecclesie concussura ; & miramur in rebus generalibus, præsertim fidei, recurri ad Ecclesiam, ultimumque refugium in ea potestate semper fuisse positum, quæ docere contra fidem, quæ hæresim jubere non possit ?

Sub Pascali II. in provinciali Viennensi Concilio S. Hugo Gratianopolitanus, Gothofridus Ambianensis, Guido ipse Viennensis, postea Calixtus II. ut regio genere, ita fortitudine & doctrina clarus & mox Sedis Apostolicæ gubernaculis admodum, posteaquam, dictante Spiritu Sancto, de investituris proferunt sententiam, & ab ipso Pontifice extortum scriptum damnant, hujus Decreti ab ipso Pontifice confirmationem petunt his verbis (e) : Si, quod minime credimus, nostra paternitatis assertiones roboraveritis, propitius sit nobis Deus, quia nos a vestra obedientia repellatis. En perspicuis verbis tot Sancti, Apostolico officio deesse posse profitentur Romanum Pontificem, etiam ab Episcopis ac provincialibus Synodis requisitum : quo casu aperte detraçant obedientiam . Quid autem Pascalis ? An perdita omnia & ad inobedientiam comparari viam exclamavit ? imo collaudavit ut viros egregios : horum Synodum auctoritate Apostolica confirmavit, ac pro certo reliquit, in iis quæ fidei aut universalis Ecclesie attinerent statum, ipsius Ecclesie

(a) Bell. de R. P. lib. IV. cap. VII.

(c) Lib. I. decret. Innoc. IV. tit. IV. fol. 13.

(e) Epistol. Conc. Viennens. sub Pasa. II. Tom. X.

(b) Vid. lib. VII. cap. XVIII.

(d) Ibid. lib. V. tit. XXXIX. fol. 595. Conc. p. 785.

clesiæ vim & auctoritatem indeclinabilem, in ipsa Ecclesiæ consensione esse collocatam (a).

LXXX.

Anonymi tractatus de Libertatibus Gallicanis circa Sedis Apostolicæ auctoritatem fœdæ & improbanda commenta.

Hanc Ecclesiastici regiminis, imo Ecclesiasticæ Monarchiæ formam, si ceniores nostri in animum inducerent, non in ea profecto incommoda inciderent, quibus Apostolicæ Cathedræ dehonestant decus. Hinc ille tractatus de Libertatibus Gallicanis Auctor anonymus in hæc verba prorupit (b): *In quo, inquit, reposita esset Romani Pontificis auctoritas, non satis clare statim omnibus perspectum fuit; quia enim persecutionum tempore, vel schismatum aliarumque calamitatum, impedita erat EXTERIOR CAPITIS CUM MEMBRIS COMMUNIO, stante semper fidei ac charitatis unione; vix a Romano Pontifice ad alios præsertim remotos pastores, aut greges primis tribus sæculis aliud quam quadam epistola pervenire potuit. Quamobrem Episcopi populos ac seiplos a tanto tempore SUO JUDICIO, VEL CUM ALIORUM CONSILIO REGERE SOLITI, Papæ auctoritatem, ab impedimentis quibus distenta erat, solutam, non tam subito exceperunt t SED ALII CITIUS, ALII TARDIUS, NUNC IN ISTO, NUNC IN ILLO CAPITE, PROUT SESE OFFEREBAT OCCASIO, DONEC INTEGRAM LIBERTATEM CONSEUTA, SUUM UBIQUE ROBUR OBTINUIT.* Me vero hæc legentem tædet novitiorum defensorum Apostolicæ dignitatis, qui per summam rerum Ecclesiasticarum incitiam dicam an incogitantiam, quasi tantæ dignitati aliquod ab antiquitate metuendum sit, eam his commentis obscuratam volunt. Pergit (c): *Verum, quia usus optimus legis interpret, videndum est quæ fuerit auctoritatis Pontificiæ praxis illis temporibus, cum ea libere uti Papæ potuerunt, cumque diligentius & clarius cognita fuit. Quamquam enim omni ævo aliqua identidem ejus Specimina edita*

fuerint; tamen, cum per tria prima sæcula, fere omnino a tyrannis LIGATA FUERIT, ideoque ejus exercitium, QUASI NOVUM QUIDDAM aliquoties Episcopos, præsertim Africanos commoverit, non potuit tam citò suum explicare fulgorem & omnibus innoscere. Hæc Anonymus. Atque illi sunt, si Deo placet, Sedis Apostolicæ unici defensores, cui infestiora vix ipsi hæretici cogitarint.

LXXXI.

Prolata in anterioribus verbis in Sedem Apostolicam contumeliæ reselluntur.

ROgo enim quid illud sit: *Quod Episcopi populos ac seiplos tanto tempore (tribus scilicet primis sæculis) suo judicio regere soliti essent. An illi primi Ecclesiarum fundatores ac doctores, quid Christus Petro ac successoribus dedisset nesciebant? Ejus judicium nulli expectabant? Per seiplos regendam suscipiebant Ecclesiam, neque caput sibi a Christo datum cogitabant? Id hæretici velint. Quid illud? Hinc factum ut sequens ætas, quartum fortasse quintumve, aliaque sæcula propiora, non tam subito exciperent Papæ auctoritatem; sed alii citius, alii tardius, nunc in isto, nunc in illo capite: ita sane ut illius exercitium, QUASI NOVUM QUIDDAM aliquoties Episcopos præsertim Africanos commoverit. Africana illa omnibus nota sub Aurelio dissidia spectat. Quis autem a Christo esse dicat ea quæ sancto Aurelio, sancto Alipio, sancto Augustino atque aliis tot ac tantis Patribus doctrina ac sanctitate conspicuis, nova viderentur? Alii, inquit, citius, alii tardius, nunc in isto, nunc in illo capite eam auctoritatem exceperunt. Hoc hæretici clamant: hinc probatum volunt, Papæ auctoritatem piæ antiquitati ignotam, crevisse per tempora, humanam scilicet, nec totam ab initio, sed suis partibus hinc inde coalitam & confarcinatam. Quid enim sancti viri longæque doctissimi pro novis habebant ea, quæ a sanctis quoque Pontificibus Zozimo ac Cælestino petebantur? Quid Nicænos Canones appellabant? aut alii citius, alii tardius, alii in hoc, alii in illo capite, data*

[a] *Epistol. Pasc. II. ib. p. 786.*

[b] *Anonym. de Libert. &c. lib. VI. c. III. n. 2.*

[c] *Ibid. n. 3.*

data occasione, agnoscebant Papæ auctoritatem; si semel animo imbibebant, ejus voluntatem ex Christi instituto pro lege esse debere, exceptione nulla, cur ergo Canones allegandos putabant Romanis Pontificibus, quorum vis pro eorum arbitrio solveretur? Nempe hæc divina jussa institutaque ignorabant.

LXXXII.

An ferendum Papæ & Ecclesiæ potestatem primis temporibus religatam & alia consuetanea dici ab eodem Auctore.

JAm illud quis ferat, prima sæcula Papæ potestatem a tyrannis ligatam fuisse, impeditam externam capitis cum membris communionem, atque a Romano Pontifice ad alios præsertim remotos, vix quidem præter quasdam epistolas pervenire potuisse? **QUASDAM** autem? An quia non omnes ad nos per temporum injuriam devenerunt, paucas fuisse conscriptas dicemus? Non enim facile Romam, non Roma quaquaversus literæ commeabant? Non quotidie Diaconos missitabant? Non denique necessaria negotia communicabant? Atqui vel unius Cypriani epistolæ docuerunt, quanta esset Ecclesiarum cum Ecclesia principe communicatio (a). His demonstravimus quæ generalia essent, per illa quoque tempora, non nisi communicato cum omnibus Episcopis consilio, gesta esse. Quod vero tales epistolas putamus fuisse perscriptas quæ ad nos non devenerint? Quam porro infusum illud; a Romano Pontifice vix quidem præter literas perferri potuisse? An vero literæ non sufficiunt? An necesse erat, ut sua ipsi coram mandata traderent? Sic impedita, sic ligata Romana auctoritas a tyrannis fuit.

Hæc tamen omnia commenta admittamus: hic tandem quo demum sæculo expedita? Post Constantinum scilicet, persecutione cessante; atqui tum vel maxime enituit atque invaluit Conciliorum auctoritas. In his decreta Pontificum ad Scripturæ fidem, ad traditionis normam exigenda, & Patres examinabant, & ipsi Pontifices pro more solenni deferebant. In rebus fidei totius Ecclesiæ consensionem ex-

pectari, in rebus disciplinæ Canones ubique receptos etiam objici sibi æquo animo patiebantur. An & ipsi quod sibi a Domino concessum esset ignorabant? Ligati impeditique a tyrannis nec seipsi intelligebant.

Nobis vero liceat non comminisci quidvis, sed antiqua venerari; neque ea torquere ad arbitrium, sed simpliciter accipere. Neque tamen infringi volumus amplissima illa quæ Petri successoribus, optimis parentibus ad Ecclesiæ commodum & pacem secuta ætas detulit: interim divinum illud summumque & immotum quod a Christo inesse credimus, in eo facile reponimus quod omnium sæculorum series recognovit.

LXXXIII.

Gallicana sententia per se stat, si aliena & affecta demantur: ac primum de hæreticis non nisi Conciliari auctoritate damnandis.

HÆc igitur nemini offensionem paritura confidimus, si quæstionis statu recte posito, aliena & fictitia nostris imputare cessant. Quo loco Galliæ vindicatæ Auctorem, (b) aliosque doctos viros, imprimis vero doctissimum juxta atque optimum Daguirreum æqui bonique consultoros scimus, quæ summo cum eorum honore, causæ necessitate, sciscitamus: quo pertinebat, decursis omnibus retro sæculis, tanto nisu enumerare singulas hæreses vel minutissimas, per Summos Pontifices abque œcumenicæ Synodi auctoritate damnatas; tanquam doctissimi Parisienses & Gallicani Patres, rem tam obviam ignoraverint, aut somniaverint unquam, non nisi Conciliis congregatis condemnari hæreses oportere? Id vero Parisiensis Facultas, cujus suo loco gesta referemus, sæpissime quidem, sed recentissime adversus Theophilum Bracher Millererium, ut *hereticum* improbavit: (c) & perspicue Gallicani Patres, Ecclesiæ toto orbe diffusæ, non Concilii œcumenici consensionem postulabant. Ac Daguirreus quidem, ea de re monitus, in præfatione dixit: a se confutata consensionis quoque illius necessitatem: recte; idque unum hic postulamus ut a libro eru-

(a) *Vid. sup. n. LXXVI.*(b) *Gall. vind. diff. VI. n. 4. & seq.*(c) *Vid. cons. Theoph. Bracher. an. 1635.*

ditissimo amputentur tot paginæ inanibus
oppletæ probationibus.

LXXXIV.

*Aliud imputatum de Synodis generalibus
absque Papa congregatis : Turrecrema-
tæ loci insignes pro sententia
Parisiensium.*

Auctor, tractatus de Libertatibus (a) alique passim omnes, ita proponunt quæstionem de Conciliorum generalium superiori potestate juxta Parisiensium sententiam; ut ea Concilia secluso Romano Pontifice habeantur; quod est falsissimum. Sufficit enim Parisiensibus id quod est ab ipso Turre-Cremata pronuntiatum: (b) *Si casus talis contingeret quod Patres universi in Synodo universali convenientes unanimiter aliquam definitionem fidei facerent, cui sola persona Papa contradiceret, dicerem, quod judicio Synodi standum esset & non persone Papæ: quam sententiam semper inculcat, ut postea referemus.*

Quod autem attinet ad Synodos habitas secluso Pontifice: primum quidem Parisienses ultro consentiunt ex antiquissimis regulis, Synodos generales absque Romano Pontifice nullas esse & irritas: hinc Ariminensia vana esse decreta, quod huic Synodo Damasi (*) auctoritas defuit: hinc abominandum Ephesinum latrocinium, quod nemo ibi nomen Leonis, nemo ab eo conscriptam audivit epistolam. Harum ergo rerum, de quibus nemo dubitat, a censoribus nostris tanto studio conquistæ rescandæ probationes. De extraordinariis casibus hæresis, schismatis, & aliis, nihil singulare Parisienses exposcunt, uti jam diximus.

Ceterum non nostra ista est, sed Turre-Crematæ responsio. (c) *Cum arguitur de Papa facto heretico & definiente pro hæresi sua, dupliciter respondetur: quidam enim volunt dicere quod casus non est possibilis: nobis autem videtur aliter respondendum:*

vide licet, Quod tum Pontifex esse desierit, simulque cadat a fide & Cathedra Petri, ac per consequens, judicium quod faceret talis hereticus, non esset judicium Apostolica Sedis, imo nec judicium alicujus auctoritatis. Quæ si adversariis satisfaciant, a Parisiensibus dici nihil prohibet.

LXXXV.

Aliud imputatum: de Romana fide ac Sede Apostolica, Innocentii III. profertur locus; alii loci insignes in memoriam revocantur.

Libros implent argumentis quibus demonstrandum curant Petri Sedem & Ecclesiam, Romanam etiam non defecturam fidem; tanquam Parisienses fieri posse arbitrentur ut Petri Sedes fidelique ab Ecclesia abrumpatur, quod abominamur omnes. Et hic ergo indiligenter, ac, ne quid dicam gravius, invidiose quæstio constituta, quod & luculentissime alias ostendemus; & nunc sufficere credimus id quod ex Turre-Cremata & aliis audivimus: decreta si fiant fidei adversantia, non ea esse ullius auctoritatis, nec omnino Cathedræ Petri imputari oportere (d); nec minus inconcussam manere Romanam Ecclesiam ac Romanam fidem.

Periculofum ajunt Sedem a sedente distinguere. Verum distinctionem S. Leonis tuetur auctoritas: *Aliud*, inquit, (e) *sunt sedes, aliud Præsidentes*: rursusque ad Maximum: *Etsi enim diversa nonnunquam sunt merita Præsulum, tamen jura permanent sedium.* Qua regula utimur, non ut Sedem cum sedente collidamus, quod esset schismaticum, sed ut ostendamus Ecclesiam Romanam ita esse a Christo institutam, ut si quis sedens erraverit, sedes tamen integra, illæsa Pontificum series maneat, & quod unus forte commiserit, alterius diligentia ac fide facile sarciat, Sic namque in Honorio contigisse constat.

fan-

(a) Vid. in app. lib. III. c. I. & lib. VIII. pass. Anony. lib. V. c. V. VI. & seq.

(b) Turr. Apol. seu Resp. ad Basil. Tom. XIII. Conc. p. 1791.

(*) Seu potius Liberii. Vid. Epist. Damas. ad Episc. Illir. ap. Theod. lib. II. c. XXII. pag. 103. edit. Val. Conc. Calc. æd. I. T. IV. p. 122. æd. III. epistol. ad Imper. pag. 463. & relas. ad Pulchr. p. 464. Vid. in app. lib. II. c. II.

(c) Turr. Sum. de Eccl. lib. II. c. CXII. fol. 260. mal. 258.

[d] Vid. lib. X. c. V.

(e) Leon. Epist. ad Anat. C. P. LXXX. et. LIII. Id. Epist. ad Maxim. Antiochen. XCII. et. LXII. esp. III.

sancti Doni, sancti Martini I. sanctique Agathonis sedulis erga Religionem obsequiis, quæ fides Catholica & Romana ab Honorii decretis nil detrimenti cepit.

Non enim quovis excedente Pontifice, Romana interit fides: non in interregnis ac vacationibus, licet ad multos annos durent, Romana fides vacat (a): non vacavit in Romana Ecclesia fidei præconium, cum intrusi, invasores, illegitimi (verba sunt Baronii (b)) adeoque nulli castique Pontifices, per sæculi decimi infamiam, longissimis temporibus Petri Sedem tenebant, neque in illo infando schismate (*), cum dubia inter incertos Pontifices nutaret Ecclesia, Romana fides, aut Ecclesia Romana, a Christo institutum Ecclesiarum vinculum vacillabat; quin etiam depositis omnibus qui se pro Pontificibus gererent, non tamen Constantiensis Synodus Romanam fidem vacare sensit; imo vero hæreticos ad hanc formulam adigebat: (c) *Consentio sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Apostolicæ Sedi, & huic sacro Concilio profiteor in omnibus ad religionem Christianam pertinentibus, prout ipsa Romana Ecclesia, & Apostolica Sedes, & hoc sacrum Concilium profitetur.* En sedem amotis sedentibus integram ac sanam ad quam hæretici revertentur. Nec si viri egregii, atque etiam Romani Pontifices aliquando de suis factis futurive definitionibus, propterea de Romana fide dubitabant. Vel Innocentium III. Apostolicæ dignitatis retinentissimum audiamus. Is rogatus dispensationem contra Evangelium, dixit: (d) sibi quidem si super hoc absque generalis deliberatione Concilii determinare aliquid tentaret, loci sui periculum forsitan imminere. Non, si ille possibile arbitratur, ut secluso Concilio, in responsis Pontificiis erret; ideo possibile quoque judicavit ut Romana fides intercederet.

Sane sub Urbani Papæ I. nomine profert Gratianus caput; sunt quidam 25. q. 1. jam a nobis memoratum, (e) & in eo capite hæc verba: *Si Romanus Pontifex, quod docuerunt Apostoli aut Propheta, destruere niteretur, non sententiam dicere, sed*

magis errasse convinceretur. Ex quo capite Joannem XXII. determinantem audivimus, ejus ævi Scriptoribus consentientibus, si sui antecessores aliquid adversus Evangelium definissent, constitutiones illas fore erroneas, ideoque invalidas & infirmas: neque ideo collabescere Romanam fidem aut Sedem putabat, cum illæ sententiæ, non jam sententiæ, nec sedi Apostolicæ imputandæ essent.

Audivimus (f) sub Paschali II. illud Provincialis Viennensis Concilii a tot sanctis viris proditum: *Nos a vestra obedientia repellitis.* An ergo sancti viri a Sedis Apostolicæ obedientia ac fide recessissent, cum ea de re agi crederent quam ad fidem pertinere decernebant? Absit: satis enim constabat, quidquid Paschalis ageret, sedem tamen Apostolicam perstituram, & sua damna continuo sarcituram.

LXXXVI.

SS. Monachorum ex Concilio Lateranensi depromptus locus: item S. Augustini ad Bonifacium Papam.

Quid, quod antiquioribus quoque temporibus, ii illi Abbates Orientales contestantur (g) ad S. Martinum I. si quidquam ab eo definitum esset fidei corrumpens integritatem, non id sibi fraudi futurum? Quid, quod ipse Augustinus de Cælestiana hæresi sic scribit (h): si, quod absit, ita tunc (sub Papa Zoizimo) fuisset de Cælestio & Pelagio in Romana Ecclesia judicatum, ut illa eorum dogmata, quæ in ipsis & cum ipsis Papa Innocentius damnaverat, approbanda & tenenda pronuntiarentur, non id fidei nociturum? En eadem dubitandi veluti formula a tanto viro ad Bonifacium Papam perscripta: neque propterea aut Augustinus aut ipse Bonifacius Romanæ fidei, ac Sedi metuebant. Succurrebat enim ab ipsa veritate infitum quod Leo postea declaravit (i): *Aliud sedes, aliud Presidentes.* Hæc igitur a viris optimis atque Sanctissimis, ab antiquis, a recentioribus, ab ipsis Roma-

nis

(a) Vid. lib. IX. cap. XXX. (b) Bar. ann. 911. Tom. X. p. 679. & pass. [*] XIV. Seculi.
 (c) Abjurat. Hieronymi de Prag. in Concilio Const. Sess. XIX. T. XII. p. 164.
 (d) Innoc. III. lib. V. epist. CVI. Vid. lib. IX. c. XXVI. (e) Sup. n. XLVII. (f) Sup. n. LXXXI.
 [g] Conc. Lateran. sub Martino I. Secret. II. Tom. VI. pag. 117.
 (h) Augustin. ad Bonifac. lib. II. c. III. n. 5. T. X. p. 434. (i) Leo Epist. ad Annas. G. P. sup. cit.

nis Pontificibus, quasi communi quadam Ecclesiæ voce tradita memorantes, eo, credo, adigent, ut putemus ea omnia per impossibilem suppositionem esse dicta. Credant sane, si possunt: a nobis tamen sinant procul ab his minutis ac distinctiunculis meliore loco constitui Sedis Apostolicæ & doctrinæ Catholicæ majestatem.

LXXXVII.

An hæc sentientes fidem in suspensio teneant aut arma inobedientibus subministrant.

Frustra ergo objiciunt, si Ecclesiæ consensio expectetur, male consuli fidei securitati, in suspensio teneri fidelium animos, imo instigari ad inobedientiam, ac Pontificalia Decreta parvi pendere: hæc enim omnia objicienda veniunt non Parisiensibus, sed summis ex omni gente, ex omni ordine viris, quorum gesta produximus. Quid autem putemus male consuli fidei securitati; si fides denique in illum articulum symboli Apostolici resolvatur, *Credo in Spiritum Sanctum, Sanctam Ecclesiam Catholicam*? An suspensi animi relinquuntur, qui in Ecclesiæ Catholicæ auctoritate acquiescunt? An Romanum Pontificem parvi pendunt, qui ejus auctoritati post Christum summæ, nihil aliud quam ipsam Ecclesiam Catholicam sive diffusam sive adunatam anteponunt?

At arma ministramus inobedientibus. Arma ergo ministrabat sancti Episcopi qui ad Paschalem II. scriberent: *Nos a vestra obedientia repellitis*: arma ministrabat ipse Bellarminus, cum ab inobedientiæ vitio purgaret Cyprianum post Stephani jussa cunctantem, imo repugnantem: arma ministrabat doctissimus Pontifex Innocentius IV. cujus ea de re perspicua verba retulimus (a). Absit. Neque enim aut negandi sunt, aut ad exemplum trahendi extraordinarii casus, in quos incidere Ecclesiam ab alto sublevandam, atque interim exercendam atque humiliandam, Christus ipse permittit.

LXXXVIII.

Ex his potissimum adversariorum argumentum eliditur.

Sane ex antedictis cum argumenta omnia refelluntur, tum imprimis illud quod assidue ingerunt, atque omnium validissimum arbitrantur. P. Thyrsus Gonzalez assidue in hanc formam intorquet (b): Romana Pontifici de fide definiendi debetur obedientia etiam interior, alioquin nutabit fides: atqui non debetur obedientia falsis: ergo Romanus Pontifex de fide definiens nunquam falsa proponit, ne scilicet falsis credere teneamur. Hoc inculcat centies: hoc cæteri omnes urgent acerrime: hoc paginis omnibus, tanquam invictissimum causæ firmamentum praeferunt, quod tamen uno verbo Innocentii IV. sequente Bellarmino (c), concidit: debetur obedientia, cum hæc exceptione: nisi nempe ejus jussa contineant hæresim, concedo: debetur obedientia sine exceptione, nego.

Hic exclamant non agere Innocentium IV. [nam Bellarminum nihil moror] de Pontifice ex cathedra pronuntiante. Sed unde hanc glossam deprimunt? Nempe Innocentius negat obedientiam generalibus verbis *prohibendi contra fidem*, imperanti ea quæ *contineant hæresim*: quæ quid efficiunt, nisi ut Pontifex, si hæresim jubeat, quantum ex altiore loco judicat, tanto majore veritatis studio refellatur?

Pergit P. Thyrsus: atqui non cadunt exceptiones illæ in Pontificem qui omnes Christi fideles obligare intendat. Miram rem? An non enim quisquis imperat, eos quibus imperat obligare intendit omnes? An ergo si Pontifex privatos quoslibet ad hæresim cogat, repugnare oportet; Ecclesiam vero totam si obligare velit, ea conticescet, neque quidquam opis adversus iniqua Decreta supererit? Quin potius expergiscimini, viri omnium ordinum sapientissimi, & cum Parisiensibus, imo vero cum tot quos retulimus Pontificibus, Canonistis, Doctoribus agnoscite; iniquum mandatum de hæresi, quod adversus privatos est per se nullum, tanto magis esse nullum, cum totam Ecclesiam iniquis legibus

Tom. I.

H

gibus

(*) Concilii Viennensis.

(a) Supra n. LXXXV.

[b] Gonzal. disp. II.

[c] Supra n. LXXXIX.

gibus atque anathematis ligare nititur.

Quid igitur fiet, si res ad ea extrema deducitur ut Romanus Pontifex (quod abfit) mandata edat universalis, quibus intentato excommunicationis metu, totam in sua verba adigat Ecclesiam: quid inquam fiet, nisi quod a Cypriano, laudante Augustino, Bellarmino etiam excusante, factum est: nempe ut Ecclesiae universae consensus expectetur, cujus consensus expectatio, si Cyprianum errantem in re quidem ambigua juvit, quanto magis sublevabit qui vera tuebuntur?

Neque propterea, quod saepe monuimus, pandemus ostium inobedientibus. Praclare enim Major noster: aliud est quod fit extraordinarie & casualiter, aliud quod fit regulariter & ordinarie. Neque propterea Romana interibit fides sedesque, cum ex Canonistis, ex Pontificibus, ex ipso Turre-Cremata aliisque Doctoribus, qui sedi Apostolicae prae ceteris favere se volunt, iniqua, & falsidica adversus Evangelium fidemque sententia, sedi Apostolicae imputanda non sit, imo nec sententiae loco habeatur.

An ergo subditi iudicem iudicabunt suum? Aut quis disceptabit inter Pontificem decernentem & Episcopos Fidelesque, si forte casus incidat, dissidentes? Quis, inquam, disceptabit, nisi ipse ab alto Christus, ipsa traditionis veritas, ipsum, si res tanti sit, tamque ambigua, generale Concilium, ipsa denique Ecclesia, docente Spiritu, certissima veritatis luce collustrata? Haec qui Ecclesiae Catholicae defutura credit, non satis agnoscit quid sit illud: *Credo in Spiritum Sanctum, Sanctam Ecclesiam Catholicam.*

LXXXIX.

Haec in opinione, non in fide esse posita controversiarum Doctores profitentur: ac primum Cardinalis Perronius.

QUae cum ita sint, jam satis perspicuum est hanc quaestionem, in qua religionis summam collocatam volunt, ad pauca ac minuta, imo etiam nulla esse deductam (a). Quo etiam factum est, ut

virii maximi, qui fidei controversias optime tradiderunt, perspicuis vocibus totum illud iudicarint in opinione non in fide esse positum. Notum illud doctissimi Cardinalis Perronii in epistola ad Casaubonum Apologiae (*) praefixa (b); *Ecclesiam Romanam radicem Episcopalis unitatis & Ecclesiasticae communionis esse, eique ab omni antiquitate debitum esse Primatum & praesenturam earum rerum, qua ad religionem & Ecclesiam pertinerent, IDQUE UNUM ESSE QUOD ECCLESIA POSTULET ab iis qui ejus communionem amplectantur: qua tessera seceruat societatem suam a Graecis eorumque affectis, qui se a visibili ac ministeriali Ecclesiae capite ab aliquot saeculis segregarunt.*

Ex his doctissimi Cardinalis verbis discimus: id quidem ab omnibus agnoscitur oportere, quo Ecclesia ab haereticis seceratur: non autem id quo scholae Doctores a se mutuo differant; atque id vir maximus luculentius postea exponit his verbis (c): *Quaestio de auctoritate Papae inter Catholicos agitata, sive in spiritualibus respectu Conciliorum acumeniorum, sive in temporalibus respectu jurisdictionum saecularium, quatenus saluti animarum obsunt, non est quaestio ejusmodi, qua res completatur ab alterutra parte inter articulos fidei recensitas, aut ab eis exigantur qui ad Ecclesiam redeunt, ita ut alii alios pro haereticis habeant, aut a se mutuo quoad communionis vinculum separentur. Quare ea omnia communioni Ecclesiasticae sarcienda impedimento esse non possunt, cum ejus conditionis sint, ut quantumque partem Rex Serenissimus amplectatur, haud eo facius ab utraque parte jus & nomen Catholici obtineat. En quibus conditionibus tantus Cardinalis, nemine discrepante, maximo Regi Jacobo I. velut Ecclesiae universae nomine, jus Ecclesiasticae pacis & communionis offert. Ergo erroris, schismatis, atque omnino anathematis & excommunicationis metus, quocumque praetextu procul abest ab iis opinionibus; reque sunt Ecclesiae violatae pacis, qui eas sub excommunicationis metu prohibendas putant.*

XC.

[a] Vid. in append. lib. III. cap. XII.

[*] Ad Angliae Regem. (b) Perronii Repl. in ep. ad Casaub.

(c) Repl. in lib. IV. p. 744.

PREVIA DISSERTATIO.

XC.

Walemburgii fratres in Germania Episcopi celebres atque ab iis citati Scriptores clarissimi.

NOstra ætate recentissime in Germania floruerunt par eruditum fratrum Adrianus & Petrus Walemburgii, alter Adriano-Politanus, alter Mysiensis Episcopus, Colonia-Agrippinæ Suffraganei (A). Horum extant de rebus controversis egregiæ tractationes duobus tomis comprehensæ, ac doctorum omnium calculo comprobatæ. Sic autem hunc locum tractant adversus Hermannum Conrigium (*), ut de fide habeant id tantum, in quod Catholici omnes Scholæque tota consentiant, nempe istud (a): *Quidquid universa profitetur Ecclesia, quidquid in Concilio generali, cui præest summus Pontifex, credendum proponitur, est divinitus revelatum.* Ac postea: *Si variæ sunt sententiæ circa infallibilitatem Concilii sine Pontifice Romano, non potest ea res ad fidem Catholicam pertinere.* Variare autem sententiæ inter Catholicos ostendunt, ac testes adhibent primum Raymundum Carron, qui quidem (b), quia ex Catholicis plurimi docent infallibilitatem Pontificis non esse fidei, nisi cum Concilio generali definiat, admonitos vult Catholicos ne quæstionem hanc (utpote adiaphoram, nec pertinentem ad fidei controversias) cum hæreticis ingrediantur, quod alii quoque passim inculcent. Addit, quod notari volumus (c): *Quid sit in Cathedra definire nec inter partes convenit, alii volunt esse cum Concilio Romano definire, alii cum Concilio generali, & ita intelligit Cyprianus de unitate Ecclesiæ & Epist. 40.* Vides quem Patronum Parisiensium sententiæ dederit. Idem Raymundus postea producitur in medium, docens definitiones adversus Pe-

lagium ideo obtinuisse auctoritate summa, quod tota Ecclesia acceptæ sint; qua etiam in re Innocentii X. & Alexandri VII. de Janseniana re Decreta obtinuerint: cæterum si Pontifex solius aliquam propositionem vel doctrinam prohiberet, schismaticum esse qui prohibitioni resisteret, nisi evidenter de errore constaret: quo certum reliquit, Pontificem etiam ut Pontificem suoque jure prohibentem aliquem articulum, errore manifesto labi potuisse.

XCI.

Idem fratres quomodo Bellarminum & Gretsero explicatum prodant.

SEcundo & tertio loco docti fratres Gravinam (*) & Marcellium Jesuitam peculiarem amicum adducunt sacre Theologiæ Professores: quarto loco Gretserium (**) egregium Bellarmini defensorem. Is obijcienti Wittakero (***) ab eo Cardinale, Adrianum VI. inter eos repositum qui Pontificem etiam ut Pontificem sine Concilio definientem errare potuisse docuerit: quam tamen sententiam idem Cardinalis ait *videri erroneam & hæresi proximam*, sic respondet (d): *Non dicit Bellarminus hanc sententiam esse hæreticam, aut parvam ab hæresi distare; SED VIDERI erroneam & hæresi proximam.* Diligentissime omnino: ipsum enim *videri* censuræ vim infringit, & ostendit Bellarmini opinionem certe, non tamen firmam fixumque judicium. Hæc Gretserus & ex eo Walemburgii.

[A] Colonia-Agrippina suffraganei.) Nam post Adriani mortem, Petrus qui eodem munere fungebatur apud Trevirensium Electorem; ad Electorem transiit Coloniensem.

(*) Inter Protestantes Canonissem doctissimum, qui juris Professor fuit in Academia Helmstedtensi.

(a) Walemb. T. II. tract. III. de Eccl. part. III. n. 6. p. 134. lb. n. 10. p. 135.

(b) Vid. Carr. cont. gen. fd. part. II. cap. II. p. 146. (c) lbid.

(*) Ex Dominicanor. famillia. (***) Jesuitam doctissimum.

(****) Aut Whitakero Anglo & Protestanti qui Theologia fuit Profef. celeberrimus in Universitate Cantabrigiensi. lb. n. 11. 12.

(d) Gravin. Cath. præf. Conving. II. part. Tom. IV. quæst. II. art. I. p. 69. & Marcell. de inesp. Reg. Christi. disp. IV. art. VI. pag. 222. Wal. lb. n. 13. vid. Gretf. def. Bellor. T. II. lib. IV. v. II. col. 1013.

*Idem Gretserus aliique ab iisdem
Waleburgii citati.*

EX eodem Gretsero (A) pii fratres lo- cum insignem proferunt, quo docet : *auctoritatem illam non errandi esse adaque- se in toto illo actu constato ex Papa & Epi- scopis, quem Concilium nominant.*

His addunt socios Alphonsum a Castro, Tannerum, Stapletonum, atque horum omnium testimoniis, doctissimi fratres (a) Catholicos promittunt qui unum illud pro Catholico amplectuntur, quod *universa profi- tetur Ecclesia, quod in Concilio generali, cui praesit Pontifex, credendum proponitur.* Adhuc ingenue & candidè (b) : *Altera autem propositio, quidquid Romanus Pontifex ex Cathedra definit, illud omnino est infalli- biliter verum, ad fastigium fidei Catholica ab omnibus & singulis necessario tenenda, non assurgit.* Iterum (c) : *Sententiam de infallibilitate Concilii generalis incepisse cum ipso Ecclesiae Christianae exordio, postea dabitur demonstrandi locus; quando cepe- rit sententia de Summi Pontificis infalli- bilitate, huc non pertinet, quando solum illud suscipimus defendendum quod apud omnes Catholicos in confesso & fide Catholica con- sum est.* Vides quo discrimine habeant do- ctissimi Antistites utramque infallibilitatem: primam, Conciliorum scilicet, ab ipsa Chri- stianitatis origine innatam Ecclesiae proficentur; alteram aliquando coepisse non negant; proindeque a fidei Catholicae certitudine ex- cludunt. His finibus comprehendunt id quod est Catholicos inter & Haereticos contro- versum; nec licet ad ulteriora urgere Ec- clesiam perduelles, nisi forte alia est fides quam inter Catholicos tueamur in Scholis, alia quam adversus Haereticos propugnemus, quod a Theologiae simplicitate & candore procul absit.

Patiantur ergo, nos sincere & candidè docere Catholicos juxta & Haereticos anti- quam & certam Ecclesiae doctrinam, ne- que novam fidem condere, aut plus quam jubeamur, funem intendere. Optamus sa-

ne singulis Romanis Pontificibus, optimis Parentibus, indefectibile veritatis lumen, ac si quid piis votis augurari licet, adfutu- rum speramus. Ceterum haud minus oportet certa ab incertis, a Divinis dogmati- bus humanas opiniones secernere: neque Christianos ad plura constringere quam Chri- stus revelaverit, neque quidquam addere ad eam professionem, quam ex communi consensione fidelium Pius IV. ediderit, at- que ab errore redeuntibus proponi jussit.

XCIII.

Innocentii XI. Brevia Apostolica duo.

HOc fundamento fretus (quidni enim liceat non nihil de me quoque di- cere?) Ego Episcoporum minimus, erran- tium charitate & fratrum Catholicorum edificatione ductus, exiguum sane ac per sese nullum, magis tamen pretii, Episco- pali scilicet, ac postea Apostolica auctori- tate fultum, edidi opusculum *De expositione doctrinae Catholicae in rebus controversis*: quo quidem in libello, cum ad eum locum devenimus, quo de sede Apostolica, vera Ecclesiae fides exponenda esset, eam ita exponendam duximus, ut haec stabilirem tantum (d) : *mente Ecclesiam unitate miti- tuenda ac firmanda unitati Primum Sancti Petri a Christo institutum, Sedemque Apostolicam hujus unitatis centrum ac radice esse; ac propterea Petri successoribus deberi obedientiam eam quam Concilia & Patres semper agnoverint.* Haec erant quae certa fide ex antiquis Decretis & moder- norum quoque Controversitarum sensibus stabilita esse vellem, hoc est, ea tantum in quae omnes Catholici consentirent. Quibus rite explicatis, hoc insuper addidi : *Quod attinet ad ea de quibus in scholis varia sunt discrepantesque sententiae; etsi haeretici ea Ecclesiae imputare solent, ut Pontificiae potestati invidiam consent, nihil attinet hic commemorari, cum de fide Catho- lica non sint: sufficit agnoscere caput a Deo institutum, ad gregem universum in via Domini gubernandum.*

Vides quid sufficere profiterer ad instruendos

(A) Ibid. n. 15. Gretf. loco cit. colum. 1012.

(a) Ibid. n. 6. vid. quoq. n. 33. pag. 137.

(d) *Expositio Doct. Cath. art. XXI.*

[b] Ibid.

(c) Ibid. n. 27. pag. 136.

dos Christianos : ea nempe in quæ omnes consentiant : alia de quibus in scholis dubitatur, non esse necessaria, ut veri Christiani Catholique fiant. Factus sum insipiens, (coegit enim veritas, causæque necessitas) qui mea commemorem (*); sed profecto non mea, quæ tot in linguas, etiam in Italicam Romæ quoque verba typisque Apostolicis excusa, a tot Romanis Cardinalibus, Præsulibus, Doctoribus approbata, Innocentius XI. nunquam sine laude memorandus Pontifex, sua fecit. Nec pigebit transcribere egregium & antiqui spiritus Breve Apostolicum in hanc formam: *Venerabilis frater, salutem, & Apostolicam benedictionem. Libellus de Catholice fidei expositione a fraternitate tua compositus nobisque oblati, EA DOCTRINÆ EAQUE METHODO AC PRUDENTIÆ scriptus est, ut perspicua brevitate legentes doceat, & extorquere possit etiam ab invitis Catholice veritatis confessionem. Itaque non solum a nobis commendari, sed ab omnibus legi, atque in pretio haberi meretur. Ex eo sane non mediocres in orthodoxæ fidei propagationem, quæ nos præcipue cura intentos ac sollicitos habet, utilitates redundaturas, Deo bene juvante, confidimus &c.* Datum 4. Jan. 1679. Non hic ostentamus laudes, quas in nos indignissimos Apostolica benignitas contulit; verba notari volumus, quibus rem ipsam, doctrinam ipsam probat, quæ extorquere possit etiam ab invitis Catholice veritatis confessionem. Intellexit Sanctus Pontifex quanta vis esset Catholice fidei, si ut nihil demitur, ita nihil additur. Tantum ergo testimonium veritatis, libello iterum edito præfigendum putavi (opera enim Dei ejusque Pontificum prædicare est optimum) monitionemque addidi, in qua sic legitur: *Neque miretur quispiam tam facile approbatam Meldensis Episcopi expositionem eam, quæ auctoritatem Sedi Apostolicæ Divina institutione concessam iis in rebus collocaret, de quibus scholæ Catholice omnes consentirent. Nihil enim eget Cathedra Petri concertationibus nostris; quodque in ea Catholici omnes unanimi consensione venerantur, plane sufficit ad eam tuendam potestatem, quam Sedes Apostolica ad edificationem, non autem ad destructionem accepit. Vides iterum atque iterum quid sufficere docerem, Romano Pontifice præeun-*

te, exiguus Episcopus. At hanc monitionem, uti diximus, expositioni præfixam, cum pro debito, eidem vere Sanctissimo Innocentio XI. obtulisset, hoc responsum tuli: *Venerabilis frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Accepimus libellum de Catholice fidei expositione quem pia, eleganti, sapientique ad hæreticos in viam salutis reducendos oratione auctam, reddi nobis curavit fraternitas tua: & quidem libenti animo confirmamus uberes laudes quas tibi de præclaro opere merito tribuimus, & susceptas spes copiosi fructus exinde in Ecclesiam profecturi &c.* Datum Romæ XII. Julii, an. 1679.

Nihil hic necesse est promere quod omnes vident, iterum ab Innocentio XI. exigui libelli laudatum institutum, comprobata fidem: certe tacere non possumus pietatem incomparabilem, charitatem, ac prudentiam singularem Sancti Pontificis, quod quantum in ipso esset, omnes difficultates remotas esse vellet, quibus oves perditas laborare, atque ex grege suo, id est Christi, aberrare intelligeret.

Nempe cum alia multa vera & utilia Summus Pontifex iterum atque iterum approbat, tum illud imprimis: Sedis Apostolicæ majestatem in iis rebus esse positam, de quibus Catholici consentirent, idque ad ejus Sedis faciendam potestatem sufficere testatus, ex ea expositione uberes fructus expectabat.

Neque falsus animi est. Nam innumerabiles hæretici, non expositione nostra, sed Sancti Pontificis auctoritate victi ad unitatem redierunt, & redire porro pergunt: adeo necessarium erat, cum in omnibus articulis, tum in hoc vel maxime quem hæretici omnium invidiosissime proponebant, id clare edoceri, quod Ecclesia Catholica ut necessarium pariter ac sufficiens postularet. Hoc enim facto, Catholicam doctrinam ex omni parte splendens, nullo fastu turgidam, ubique moderatam, atque inter prærupta & extrema tuto incedentem, agnitam dilexerunt, eique adhæserunt, magisque ac magis adhæsurus spem haud inanem gerimus.

Jam si rescinderentur ea, & alia requirentur quam quæ Sancti Pontifices, & maxime Pius IV. & ipse Innocentius XI. postulavit, quid aliud eveniret, quam ut tot

ho-

(*) 11. Cor. XII. 2.

hominum millia deceptos se esse ab Ecclesia Catholica quererentur, atque eorum, quod absit, vacillaret fides, ceterorum vero odia concitarentur ea, quæ cum nulla responsione leniri posse viderentur, infelices animæ perderentur, Seditque Apostolicæ, quam firmam & inconcussam stare oportet, labaceret auctoritas.

XCIV.

*Inquisitionis Hispanica Decreta ab Eminen-
tissimo Cardinale Daguirreo & P. Thy-
ro prolata, Cardinalis Perronii
auctoritate confixa.*

JAM si mille existant adversarii, si schismata, si hæreses, ac terrima quæque oblitrepant, non nobis in ipsa fidei ac Sanctæ traditionis arce fundatis, sed ipsis metuisimus, qui præposteris Decretis Christianam charitatem Ecclesiæque unitatem impune a se violari posse putant. Refert Daguirreus Cardinalis, (a) exaggeratione mirra Decretum recentissimum Inquisitionis Hispaniæ adversus has theses: primam: *Nec Papam, nec Ecclesiam habere ullam potestatem directam aut indirectam in jura temporalia Regum, ut proinde abdicare eos possit, aut subditos eximere ab obsequio promisso*: huic nota inuritur *erroris & schismatis*: Alteram: *Concilium habere potestatem supra Papam certum & indubitatum*: hanc item *erroneam & schismaticam esse*: Tertiam: *Papam in dirimendis fidei questionibus non esse infallibilem*: hanc ut minimum damnant, ut *erroneam & hæresi proximam*; quæ Bellarmini censura fuit. Quæsierim autem unde has desumpserint notas? An ullo ex Concilio! Quo? Lateranensi? Florentino? alio quovis? Id quidem si verum est, nihil cunctandum erat quominus diserte & explicite summæque auctoritate declarata revelatio veritatis, summum fidei Catholicæ obtineret gradum, contrariaque sententia non jam *hæresi proxima*, sed palam hæretica diceretur. An aliquod ea de re extitit decretum Apostolicum? Nullum appellant. Quin ipse Daguirreus, (b) si a Sede Apostolica res ex-

minaretur ut oportet, *proditorum Decretum*, non tamen prodidisse dicit, & a *directa censura* temperandum putat, nihil cunctaturus, si Apostolico decreto decisa res esset. Hispani ergo Inquisitores nullo Decreto authentico freti, ex Bellarmino privato doctore, aliisque æque privatis, postremam propositionem: secundam auctoritate sua, nec auctore Bellarmino proferunt: primam in Reges potestate, ipso advertante, ut ipse quoque Cardinalis Perronius, in Bellarminum impense pronus, confitetur. Facessant ergo censuræ istæ: scitum illud: censuras nulla auctoritate fultas, mera convicia, non censuras esse.

Verba Perronii exscribam: (c) *Ipse Bellarminus monet, id quod de Pontificis in temporalia potestate indirecta docet, non a se haberi ut fidei doctrinam, aut sub pena excommunicationis aut anathematis tenendam*. Bellarmino hujus potestatis acerrimo defensore Hispana Inquisitio immittior, quæ erronei dogmatis, ut illa quidem censuit, ac schismatis reos, nullis non anathematis ac supplicis devoveret. Sic agunt Inquisitiones Hispaniæ, queis præditas Gallias pius Cardinalis optat (d). At nostri deprecantur. Laudat Cardinalis Episcoporum Galliæ ad Innocentium X. de ejus constitutione (*) insignem epistolam; at in ea spondent Episcopi futurum neminem, quem non ad decreti Apostolici executionem compellant, præsertim cum in Galliis ad Episcopos in solidum isthac cura pertineat, ubi nullos hæretica pravitatis Inquisitores constitui patitur mos antiquus ex jure communi profectus (e). Habeant qui voluerint novos mores atque extraordinaria jura, & inquirendam fidem Episcopis demant. Nobis placet mos antiquus, & ut Episcopis sua constet auctoritas, idque ad ipsos Pontifices libere profiteremur. Facile caremus iis Tribunalibus, qui & privatorum censuras, ut liber in publicam auctoritatem trahant, neque vereantur referre ad fidem a Deo revelatam, ut suis quoque Regibus majestas detrahatur, adimantur obsequia, populi subtrahantur; insuper cum hæc egerint, infallibilitatis

(a) *Daguirr. Disp. XL. n. 18. 19. 20. p. 544.*(b) *Vid. Disp. XXII. n. 2. & XXIV. n. 28.*(c) *Du Perron. Repl. lib. I. cap. XCI. p. 545. edit. Ant. Steph. 1622.*(d) *Daguirr. Disput. II. Titul V. n. 12. p. 9.*(*) *Adversus Jansenismum.*(e) *Rel. Delib. Cler. Gall. &c. p. 37. edit. Vitre, 1661.*

tatis privilegio gaudere se fingant.

Procul hoc a nostris & Ecclesiæ antiquæ moribus (a). Et de Regia quidem potestate viget apud nos antiqua doctrina Theologica Facultatis totiusque adeo Ecclesiæ Gallicanæ, quam in Sanctærellum eadem sacra Facultas anno 1626. innovavit, anno 1663. duce Archiepiscopo Parisiensi ad Regem detulit, recentissime anno 1682. lata in Malagolam censura confirmavit; quam sane sententiam, sanctaque decreta eruditissimæ Facultatis facile asseremus.

XCV.

Regum Hispaniæ Philippi I. & Caroli V. Augusti exemplo Hispaniæ inquisitio retunditur.

JAM ut magis magisque Inquisitionem Hispanicam retundamus, non piæ antiquitatis, non Ecclesiæ Gallicanæ, sed ipsa recentissima Hispanici Regni exempla, Catholicosque Reges Philippum I. & Carolum V. Augustum memorare juvat: & Philippum quidem I. in supremo magnoque Belgii comitio *confidentem, ad tuendas suarum Provinciarum libertates, Procuratori suo generali ab omnibus bullis, censuris, monitorialibus literis aliisque Romanae curiæ provisionibus appellanti consensisse*; eique appellationi edito diplomate *adhæsisse* (A) 20. Maii 1497. Quæ satis ostendunt, id quod nunc Inquisitio Hispanica, ut *hæreticum schismaticumque* damnât, inter Hispanos & Belgas Patrum nostrorum memoria commune & pervulgatum fuisse.

Anno 1526. Clemens VII. de Carolo Augusto multa questus, quæ ad Italiæ libertatem pertinere arbitrabatur, misso etiam Brevis Apostolico significavit, nisi ab incœptis desisteret, se iusta & sancta arma moturum.

His acceptis literis Carolus solemniter more ritique Clementi palam renuntiavit (b):

se quidem ea omnia ad sacri generalis Concilii totius Christianitatis cognitionem & iudicium remittenda censere atque omnino subijcere: Sanctissimo Patri supplicat: ut dignetur ipsum generale Concilium indicare & convocare in loco tuto & congruo, cum debita termini præfixione: subdit: Nos enim pro his omnibus ad ipsum Sacrum universale Concilium per presentes recurrimus, ac a futuris quibuscumque gravaminibus eorumve comminationibus provocamus & appellamus, petentes cum ea quæ decet instantia, Apostolos & literas dimissorias: quæ omnia memoramus, ne quid ab eo prætermisum esse videatur.

Hanc deinde appellationem Nuntio Apostolico penes se existenti significari curavit: neque his contentus, dat ad Cardinales de cogendo Concilio amplissimas literas: ut *negante vel differente Pontifice, id ipsi debito ordine procedentes, prestare non differant*; eas vero literas Cardinalibus in Consistorio agentibus publice reddi, presentari, & consignari fecit, ut edito hujus rei instrumento constat.

Quæ deinde secuta sunt omnes norunt. Id interim constat Carolum V. famæ suæ vel maxime consulentem, non ea editurum aut in acta publica relaturum fuisse, quæ Orbi Christiano approbare non posset. Quare ex communi Christianorum sensu agere se intelligebat, nemine improbante: antiqua exempla sequebatur, quorum omnium obliti Inquisitores Hispani Reges suos, eisque adhærentes tot incliytas Provincias, imo tot Regna & Imperia erroris schismaticisque damnant; neque extra scholæ, aut ævi sui limites, oculos attollere audent.

Atque hæc non ea ratione in medium adducimus, quod necesse nobis sit de huiusmodi appellationibus dicere sententiam, quarum historiam & causas alibi referemus; sed ut adversus innocuam de Conciliorum superiori potestate doctrinam Regum quoque Hispanicorum exemplo, Inquisitionis

Hispa-

[a] Vid. lib. I. Sect. I. integr. & in app. lib. III. cap. XI.

[A] *Eique appellationi edito diplomate adhæsisse*). Hanc appellationem fecit Philippi I. Brabantis Archiducis Procurator generalis, ut *abusus* eos intercluderet, qui multi erant & graves, cum in collatione beneficiorum Pontificiæ Bullæ veniebant exsequendæ. Vide ipsa verba quibus Philippus Procuratoris sui appellationem raram vult esse in libro cui titulus est: *Ordonantien, Statuten &c. Antwerp. ap. Gendrix Aertsen. 1672.*

[b] *Collec. aB cum Princ. Car. Cas. Mog. 1627. vid. Sleid. lib. VI. edit. 1656. fol. 71. Poli. Imp. Gold. tom. I. par. XXI. pag. 985. & seq. Ann. Eccl. Spand. an. 1526. n. 4. Vid. Gold. pag. 1010. 1011.*

Hispanæ preceps censura evanescat.

Quia ipsa Lovaniensis Facultas illam impune contemnit, ac recentissime de ea propositione: *Concilium est supra Papam*, sic censuit: *Non videretur censura saltem gravi digna, eo quod diversi Catholici eam doceant*. Quam quidem censuram eruditissimæ Facultatis suo loco integram profereamus: nunc sufficiat nobis ex illa docuisse: Parisiensium doctrinam ab optimis fidei Catholicæ adversus hæreticos defensoribus, haud immerito collocatam inter eas quæ in opinione, non autem in fide sint, atque adeo innocue & libere asseri possint, quod unum nunc agimus.

XCVI.

Summa argumenti: de Orientali Ecclesia & Concilio Florentino pauca.

JAM argumenti hujus hæc summa sit. Non suscipit Ecclesia hæreticos, nisi fide recta sanaque: suscipit autem nihil professos de iis quæ quarimus, imo etiam dissentientes, cum id ad fidem, quæ omnes obliget, non pertinere constet: ergo hæc omnia nihil ad fidem attinent. Iterum alio modo perbrevis. Censores nostri non se doctiores haberi volunt Perronio Cardinale: quid ergo agerent? An exciperent Anglos ea lege quam eorum Regi omnibusque hæreticis tantus Cardinalis obtulit? Dicant ut voluerint: si suscepturos negant, immittes & iniqui: si fatentur: hæc ergo, velint nolint, ad fidem non pertinent.

Rursum: Germaniæ Protestantes accedunt rogantque: An nos suscipitis ea lege quam post tantum Cardinalem, tot egregiis succincti testibus Walemburgii nostri dixere? Si negatis; pii doctique Antistites cum tota testium turba nobis illuserunt: si admittitis; hæc igitur quæ fidei Catholicæ addita vultis omittite.

Tertio: nos exigui & humiles sciscitamus an probetis admittendos, vel sinatis admissos Protestantes Galios, eo modo quem Innocentius XI. comprobavit: nempe ut ea credant de summo Romano Primatu in quæ Catholici consentiunt, omittant cetera; immisericordes, impij, pacis inimici,

erga tantum Pontificem contumeliosi sint, qui tam æqua, tam sancta pacta dissolvant.

Denique Græci totaque Orientalis Ecclesia hac lege pacem orant (a): *Non posse unionem fieri nisi in synodo universali, in qua Occidentalis Orientalisque Ecclesie conveniant: Ecclesiam in unum congregatam de rebus dubiis judicare: communi consensu sententiam ferre: communiter hæc agi, & quæ communia sunt communi consensu terminari: plurimorum sententiam prævalere: Sanctam Ecclesiam in sacris dogmatibus nullo modo posse errare, communi quidem ac synodica consideratione utentem*. Neque hæc fingimus, sed in ipso Concilio Florentino vere gesta atque a Græcis unanimi consensu proposita referimus. Quid ergo ageris? An pacifica postulata repelleris? Adeoque in unum Papam vim summam conferetis, ut Patrum sententiam pro arbitrio probare aut improbare possit? Eugenio IV. obstitetis, cui Græcorum postulata tam æqua, tam proba visa sunt, ut ad eos talia ipse loqueretur (b): *Conveniantus simul, fiatque Synodus: Conficiat sacrum Sacramentum: jusjurandum demus Latini pariter & Græci: proferatur libere veritas per Sacramentum & quod pluribus videbitur, hoc amplectamur & nos & vos*.

Id, inquit, fecit Eugenius, quia voluit, nulla necessitate. Respondemus: imo fecit quia Græci tanquam necessarium postulabant, ut vidimus.

Ea ratione victi forsitan respondebunt valere ista quidem, sed ubi collecta est Synodus generalis. Instamus: ergo, jam collecta Synodo, Papam ipsum in Synodi potestate esse recognoscent, & præcipua suæ opinionis parte decedent: tum; satis demonstravimus, communi Græcorum Latinorumque sententia haud minus valere diffusæ Ecclesie, quam adunatæ auctoritatem. Denique an urgebunt tanquam fide Catholica certum, ut Pontificia decreta sola per sese, nulla confessionis necessitate valeant? Atqui hoc est ipsissimum de quo inter Catholicos controversitur (c): quod proinde Perronio aliisque testibus, *ad eam fidem quæ ab omnibus exigatur non valeat assurgere*. Id Perronius alique, & ipse Innocentius XI. post Florentina, post Lateranensia,

(a) *Conc. Bas. Sess. XXIV. n. 11. Tom. XII. pag. 567. vid. Orat. Dog. Bess. Sess. XXV. Conc. Flor. cap. I. Tom. XIII. pag. 494. & seq.*

(b) *Conc. Flor. Sess. XXV. pag. 387. [c] Supra nu. XCII. vid. Walsub. & Græf. locis cit.*

nenſia, poſt Tridentina decreta comprobantur. Ab his ergo Decretis Pariſienſium ſententia integra intactaque eſt. Quamobrem jacent omnino adverſus illam ſententiam privatorum novitiæ cenſuræ, nullo authentico Decreto ſulta, & confidenter dicimus, ea profeſſione venientes, non niſi iniquiſſime repelli poſſe a Catholicis quibuſcumque & cujuſcumque gentis.

XCVII.

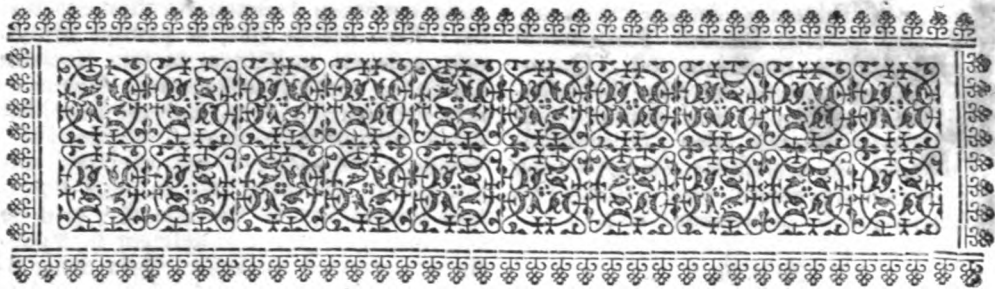
Adverſariorum ultima reſponſio: ex hac argumentum & concluſio operis.

VIDEO tamen cenſores noſtros id ſuſſugium ultimum quaſituros; nempe a Perronio, & ab aliis haud immerito prætermiſſa ea quæ ipſi poſtulant, quod fide licet vera ſint, nondum tamen Eccleſiaſtica definitione ſatis declarata eſſe conſtiterit. Agant ut volunt; at in majores turbas ſe ipſi conjiciunt. Quid enim vetuit, ſi tam clara res eſt, ſi tam aperte revelata quam volunt, quid inquam vetuit, quo minus in certos articulos Catholica definitione referretur? Aut quid Eccleſiæ proderit illa in qua ſummam fidei collocant Pontificis ex Cathedra definiendis dubia, nec dum a tota Eccleſia aſſerta auctoritas? Certe in Eccleſiæ Catholicæ ſeptimo decimo ſæculo vivimus, nec dum de illa infallibilitate inter orthodoxos pioſque conſtitit: atque ut Conſtantienſem ac Baſilienſem Synodos omittamus, viri ſancti doctique ei reſtiterunt. Et quidem adverſus illos privati multi multa inſclamarunt & incauta profuderunt, Eccleſia Catholica ac Roma ipſa nihil egit, quo noſtri vel leviter notarentur; trecentique anni ſunt, ex quo de illa controverſia innoxie diſputatur. An Eccleſia ut tuta tranquillaque eſſet noſtram ætatem, ac prope jam ela-

pſum ſeptimum decimum ſæculum expectabat? Ergo necceſſe eſt; ut piorum animorum quietem tutiſſimam in ipſo Eccleſiæ Catholicæ conſenſu collocemus. Neque enim fieri poſteſt, ut in Romani Pontificis dubia infallibilitate penitus acquieſcant. Neque in ea acquievit qui eam pro viribus aſſeruit Duvallius; ſed eo quod Pontificia infallibilitas de fide non ſit, eam ob rem ultimam fidei certitudinem in Eccleſiæ acceptatione conſtituit. Quin dubia illa infallibilitas, nec infallibilitas quidem eſt a Chriſto conceſſa, qui, ſi eam conceſſiſſet, Eccleſiæ quoque ſuæ jam inde ab initio revelaturus eſſet, ne in dubio relicta, nec ſatis revelata, nec perſpicua traditione fundata, eſſet inutilis.

Quid igitur, amabo, ad non neceſſaria, nec unquam perſpicua, quod & ipſi teſtantur, definita, tantis clamoribus miniſque nos adigunt; ac modeſte recuſantes, neque quemquam condemnantes, majorumque ſcitta innoxie ſecutos diris devoent, & inſuper, ſi Deo placet, *aulicos* vocant, *apud quos omnia per adulationem ac metum peragantur?* Quasi non liceat nobis adulationes alias, ſpes alias, metuſque alios, alios denique auliciſimos memorare; ſed hæc procul a nobis ſint. Omnia enim ab omnibus optimo animo geſta eſſe confidimus, gratulamurque Eccleſiæ, quod per occaſionem diſſidii noſtri, viros præcellentiſſimos in altiſſima ſanctæ civitatis parte (A) colloca- vit, ut toti præluceant; ſatiſque magnos & illuſtres putamus, quibus ingenue & candide veritatem tueri liceat. Hæc ergo omnia inter nos pacifice & Chriſtiane Epiſcopali charitate tranſigantur, certemique tantum utri validioribus, purioribus, lucidioribus argumentis Romani Primatus ac Sedis Apoſtolicæ auctoritatem majeſtatemque vindicent,

(A) *In altiſſima . . . parte &c.*) Jam dictum eſt Daguirreum & Sfondratum, editis ſuis adverſus Declarationem libri, purpuram Romanam adeptos fuiſſe. Adi noſtram præſtat.

DEFENSIO DECLARATIONIS
CLERI GALLICANI
DE ECCLESIASTICA POTESTATE.

PARS PRIMA

Qua de Imperii in temporalibus suprema potestate differitur.

LIBER PRIMUS.

SECTIO PRIMA.

Ex statu quæstionis, rei que novitate, deponendorum Regnum
directa & indirecta potestas confutatur ad caput primum
Gallicanæ Declarationis.

CAPUT PRIMUM.

Refertur caput I. Gallicanæ Declarationis.

PRIMUM: Beato PETRO ejusque successoribus Christi Vicariis, ipsique Ecclesiæ, rerum spiritualium & ad æternam salutem pertinentium, non autem civilium, ac temporalium a Deo traditam potestatem, dicente Domino (*): *Regnum*

meum non est de hoc mundo, & iterum (**): Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo; ac proinde stare Apostolicum illud (***) : Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi a Deo: quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt. Itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Reges ergo & Principes in temporalibus nulli Ecclesiasticæ potestati Dei ordinatione subjici, neque auctori-

(*) *Joan. xviii. 36.*

(**) *Luc. xx. 25.*

(***) *Rom. xxi. 1. & 2.*

toritate clavium Ecclesiæ directe vel indirecte deponi, aut illorum subditos eximi a fide atque obedientia, ac præstito fidelitatis Sacramento solvi posse, eamque sententiam publicæ tranquillitati necessariam, nec minus Ecclesiæ quam Imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis consonam omni modo retinendam.

C A P U T II.

Contrarium articulum ponunt adversarii.

Status questionis: ex hoc intolerabilia incommoda; neque magis tolerabilior indirecta quam directa potestas, cum solis verbis differant: huic primo capiti Declarationis Gallicanæ, contrariam declarationem totidem verbis opponit Auctor anonymus doctrine Lovaniensium, quem alii adversarii sequuntur, & indirectam potestatem asserunt: quæ sententia quam falsa sit, statim intelliget, qui vel statum questionis adverterit.

Sciendum ergo primum est extitisse quosdam qui docerent Romanum Pontificem Christi Regis vicarium, directe, & jure divino Regem Regum esse, ac totius orbis Dominum. Quare exorta Pontificia dignitate, statim regna atque Imperia omnia in ejus Imperium concessisse, Reges omnes nonnisi Papæ vicarios esse; gladium temporalis æque ac spiritualis potestatis proprie ejus esse, vicaria licet manu exerendum, atque ita in Pontificem omne translatum esse dominium, ut Principes etiam infideles deturbare folio, eorumque regna, jure suo, donare possit quibuscumque vo- luerit fidelium.

Hanc sententiam iisdem fere verbis refert Bellarminus (a), quod quidem a Nicolao Dubois observari velim. Fingit enim se incidisse in quemdam, qui ista contenderet sedi Apostolicæ tribui a nonnullis, seque continuo exaruisse: *Quis, enim inquit (b), Catholicus scriptor ista sanctæ Sedi asseruit? nomina unum, stringam calamum. Qui profecto si vel Bellarminum legisset, nominatos ab eo invenisset, non unum, sed multos in quos calamum stringeret, ac si pignisset legere Bellarminum, vel saltem*

legeret a se laudatum *Illustissimi D. Nicolai Cevoli ex Marchionibus de Sarreto antigraphum (c)*, in quo invenisset male a Bellarmino esse dictum. *Pontificem ut Pontificem non habere directe & immediate ullam temporalem potestatem, sed tantum indirecte: imo esse penitus de fide tenendum summum Pontificem Romanum jure divino habere plenissimam potestatem in universum orbem terrarum, tum in rebus Ecclesiasticis, tum in Politicis, & temporalibus; & sic posse directe, ut Pontificem, quibuscumque Principibus imperare.* Sic directam potestatem non tantum asserit, sed etiam de fide tenendam esse dicit. Neque tamen miror D. Dubois ejus sententiæ absurditate commotum facile adductum esse ut crederet, ne unum quidem auctorem esse potuisse qui talia tueretur.

Ac revera certum est a Bellarmino & aliis eam sententiam non modo rejectam fuisse, sed etiam validissime confutatam. Non enim Christus aut hæreditario jure, aut data a Deo potestate, aut alio ullo modo Rex temporalis fuit, qui Regiam potestatem ad vicarios suos transmitteret. Quo admissio sequeretur id, quod est absurdissimum: Papam in orbe terrarum ipso jure divino solum esse Regem, ac supremum Dominum temporalem, Episcopos etiam ubique terrarum suarum civitatum esse Dominos Pontifici quidem subditos, sed omnibus aliis imperantes, ac Reges, non jam Reges sed Romani Pontificis esse vicarios: quæ portenta doctrinæ in hominum animos incidisse, plane obstupescimus.

Hanc ergo sententiam de directa Romani Pontificis in temporalia potestate Bellarminus, alique passim rejiciunt: interim indirectæ potestatis nomine, ea in Romanum Pontificem conferunt, quæ non minorem ipsi potestatem attribuant. Sic enim ipse Bellarminus (d) ac Lovanienses (e) ab Anonymo relati, alique adversarii de potestate indirecta statuunt.

Primum temporalia omnia ad spiritualia referri, ut ad finem, iisque per sese subordinata esse; tum: ita subordinari facultates, ut subordinantur fines; atque ideo qui fini præsit, eum etiam præesse mediis, adeoque posse & imperare omnia, quæ fini adipiscendo necessaria videantur, & ea

(a) Bellar. de Rom. Pont. lib. v. cap. 1.

(b) Consult. Theol. Juid. iv. p. 23.

(c) Antigr. p. II.

(d) Bellar. loc. cit. cap. vij.

(e) Doct. Lov. ars. iij. pag. 82.

amovere quæ impedimento sint : *Quare omnem secularem potestatem eatenus in temporalibus esse Papæ subjectam, quatenus abusus, aut negligentia Christianorum Regum circa temporalia nata sunt impedire finem spiritualem, in quem Papa habet universam Ecclesiam dirigere.* Quam Papæ potestatem ideo indirectam vocant, quod non se extendat directe ad temporalia, sed indirecte, quatenus ex temporalibus spiritualia promoventur vel impediuntur.

Hæc autem valere volunt (a), *quando utraque potestas Civilis, ac Spiritualis pars est ejusdem Reipublicæ Christianæ*; tunc enim spirituales potestatem præesse civili ut *spiritum carni*. Quibus positis hæc docent consequi : Reges ac Principes Christianos posse ab Ecclesiastica potestate, maxime a Pontificia, in qua est apex hujus potestatis, privari Regno ac deponi, non modo propter hæresim & apostasiam a fide, verum etiam quocumque scelere Ecclesiæ ac saluti animarum noceant.

Quod alio quoque modo efficere se posse putant : quippe quod Ecclesia excommunicare possit & anathematizare propter quodlibet scelus, omnem Christianum incorrigibilem; quo jure comprehendit etiam Reges (b) : *Eandem enim esse justitiæ formulam, secundum Evangelium, qua Rex & miles censentur*. Facta autem excommunicatione, ipso ejus effectu omnes Christianos Principes, omni potestate exutos esse, cum quibus videlicet nec liceat colloqui, neque quidquam habere commune. Quod quidem argumentum maxime urget D. Nicolaus Dubois (c); Auctor etiam Anonymus doctrinæ Lovaniensium laudat Lupum dicentem : *Septimi Gregorii tempore viginisse regulam, qua Regem anno integro in Papali excommunicatione sordescentem exuebat omni jure regni*. Quare ex eorum sententia Reges non modo hæresis, sed etiam cujuscumque sceleris causa deponi posse constat.

Hinc nempe factum est, ut Gregorius VII. (d) (quo auctore ista omnia, nullo antea exemplo, prodierunt) multaret Imperio Henricum, & Rodolphum de Im-

perio contententes, si summum judicium detrectarent, suisque Legatis viam intercluderent; Philippo vero I. Francorum Regi (e) depositionis poenam intentaret, non modo Simonix causa, quæ pro hæresi in jure habetur, sed etiam propter adulteria, & rapinas; maxime vero quod *mercatoribus infinitam pecuniam abstulerit*; neque his contentus docuit (quam jure alibi videbimus) auctore Gregorio Magno, Reges ipsos dignitate cadere, qui vel *unius Xenodochii privilegium violassent*; quem locum Sancti Gregorii Magni omnes adversarii pro Achille habent; adeo nullum flagitium esse putant propter quod potestas Regia depositione non sit obnoxia.

Quin etiam quod majus est, asserunt Reges Christianos, nullo commisso scelere propter quod excommunicantur, a Papa deponi posse, si saluti animarum & Ecclesiæ utilitati conducere videatur: Pontificem enim posse omnia quæ in eum finem conferant; laudantque Gregorium VII. dicentem a Zacharia deponi potuisse Regem Francorum, Childericum scilicet, *non tam pro suis iniquitatibus, quam pro eo quod tantæ potestati non erat utilis*; & Glossa quidem in Caput Alius (f), ex hoc Gregorii VII. loco depromptum, ad verbum *inutilis*, inepte & imperite dicit: *Non intelligas INUTILIS, id est insufficiens, tunc enim debuisset ei dari coadjutor, sed dissolutus erat cum mulieribus & effeminatus*. Non tamen id Historici produnt: nullius enim sceleris accusatus, ne dum convictus fuit; eratque *inutilis*, non tam socordia sua aut culpa, quam quod Majores-domus, ac Pipinus Regiam potestatem occupassent; neque saltem est admonitus, ut a socordia resipisceret, viginti circiter annorum adolescens, sed statim potestate exutus, detrususque est in Monasterium, quod Pontifici licuisse Bellarminus & alii tradunt.

Item Irenem Augustam, fide præcellentem, quippe quæ Oriente toto inveteratam Iconoclastarum hæresim contrivisset, omnibusque modis faveret Ecclesiæ, neque excommunicatam, neque ullius sceleris postu-

(a) *Ibid. cap. vj. vij.* (b) *Doct. Lovan. p. 82.* (c) *Consultat. iv. & viij. p. 28. 41. & seq.*

(d) *Greg. VII. lib. iv. epist. xxij. xxiv.*

(e) *Id. ibid. lib. vij. ep. xxxv. Id. ibid. lib. ij. epist. v. & xvij. Id. ibid. lib. iv. epist. ij. & xxiv. & lib. viij. ep. ij. Id. lib. viij. ep. xxj. Best. lib. v. de R. P. cap. vj. Doctr. Lovan. art. iij. & alii pass.*

(f) *Caus. xv. q. vj. cap. iij.*

postulatam, ajunt tamen a Leone III. eo tantum nomine Occidentis Imperio esse mulctatam, quod id Ecclesiæ necessitas postularer; ea enim causa juste ademptum ei esse, atque in Carolum Magnum translatum Imperium Bellarminus docet.

Neque enim tantum privari indignos, aut ad Ecclesiasticam utilitatem minus idoneos Principes auctoritate Pontificia, sed alios etiam substitui posse contendunt (a), quo jure a Zacharia Pipinum Childerico, a Leone III. Ireni Carolum esse substitutos volunt: omnino enim *Rempublicam spirituale posse imperare temporali Republica sibi subjectæ, & cogere ad mutandam administrationem, & deponere Principes, atque alios instituire, quando aliter non potest bonum suum spirituale tueri.*

Et quanquam Bellarminus videtur id juris tribuere Ecclesiasticæ potestati in Christianos tantum Principes, qui suscepto baptismo Ecclesiæ sint subjecti; tamen dogmatum consecutio postulabat ut Ecclesia fini spirituali intenta, etiam infideles ac Paganos Principes ei fini adversantes pari jure amoveret. Etsi enim Ecclesia, teste Apostolo (*), in eos qui extra sunt nullo jure pollet, tamen Bellarmini decreta postulabant, ne Ecclesiæ negaretur potestas tuendi suos, eosque ab Infidelium jugo liberandi. Quare aperte asserit (b): *Non licere Christianis tolerare Regem infidelem aut hæreticum, si ille conetur pertrahere subditos ad suam hæresim aut infidelitatem;* atque addit: *Quod si Christiani olim non deposuerunt Neronem, & Diocletianum & Julianum Apostatam ac Valentem Ariannum & similes, id fuit, quia deerant vires temporales Christianis, ut Martyrum illa invicta constantia totiesque laudata a priscis Christianis, illa in Imperatores etiam persecutores inconcussa fides, non jam obedientiæ, sed imbecillitati deputetur.*

Et quidem Bellarminus ita sententiam temperavit suam, ut nolit infideles deponi posse, nisi populum conentur avertere a fide, quam conditionem addi a se proficitur, (c) *propter eos Principes infideles qui dominium habuerunt supra populum,*

antequam converterentur ad fidem. At alii contendunt eos æque privari posse, etiam si non conentur fideles a fide avertere, propterea quod satis exemplo noceant.

Imo Adrianus IV. (d) datis ad Henricum II. Angliæ Regem literis Apostolicis, nulla persecutionis, aut cujuscumque conatus ad fidem evertendam facta mentione, generatim hoc edixit: *Sane omnes insulas, quibus sol justitiæ Christus illuxit, & quæ documenta fidei Christiane susceperunt, ad jus Sancti Petri & Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ (quod tua etiam nobilitas recognoscit) non est dubium pertinere.* Quo jure Henrico Regi, salva Beato Petro de singulis domibus unius denarii annua pensione, concedit insulam Hiberniam, quam idem Rex, ad subdendum populum legibus Christianis & vitiorum inde plantaria extirpanda, intrare se velle significaverat.

Ratio non sinit ut Insulæ alio jure, quam cetera Regna ac Provinciæ habeantur. Quare Nicolaus V. Calistus III. Sixtus IV. Innocentius VIII. Alexander VI. Regibus Christianis ea quæ postulaverant, infidelium Principum Regna, concedunt (e); quæ quidem non alio jure valere possint, quam quod temporalia spiritualibus serviant.

Quæ cum ita sint, non video cur tantopere abhorreant a directâ potestate Pontifici tribuenda. Indirectæ enim potestatis nomine idem juris continetur, ut nempe Pontifices de omnibus Regnis, sive Christianorum, sive Infidelium suo jure decernant; cum e re Ecclesiæ esse judicaverint.

Quin etiam indirectæ potestatis jure, id posse contendunt, non tantum ut læsam fidem Catholicam, ac læsa juramenta, sed etiam quæcumque sint publice commissa peccata ad suam cognitionem revocent, ac Principes, ea causa suis decretis parere recusantes, ut inobedienciæ, atque adeo idololatriæ reos amoveant. Quo loco illud Samuelis commemorant dictum: (f) *Quasi enim peccatum hariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.* Atque ex eo Samuelis dicto Gregorius VII. (g) Regibus sibi repugnantibus passim non tantum anathematis, sed etiam depositionis poenam intentat; ut profecto necesse,

[a] Bellar. de R. P. lib. v. cap. vj. viij. id. de transl. Imp. lib. j. cap. xij. Bell. ibid. cap. xij.

(*) 1. Cor. v. 12. 13.

[b] Bell. ibid.

(c) Ibid. (d) A. D. IV. ep. I. Tom. Conc. X. p. 1143. Mast. Par. in Henr. II. an. 1156.

(e) Odor. Rain. an. 1484. n. 82. anno 1493. n. 18. 19.

[f] 1. Reg. XV. 23.

(g) Gregor. VII. lib. iv. epist. XXIII. XXIV.

cesse sit, etiam avaritiæ causa deponi posse eos; cum, teste Apostolo, (*) avaritia sit *Idolorum servitus*.

Hoc jure Pontifices de bello etiam, de pace, de tributis, de administranda justitia, denique de omni regimine, supremo judicio, sub depositionis pœna judicare possent, cum in omni ejusmodi regiminis parte, officium suum Principes non sine peccato eoque gravissimo prætermittant.

Quin etiam Bellarminus docet, (a) *Papam posse condere legem civilem, si sit necessaria ad salutem animarum, & tamen Reges non velint eam condere; & abrogare, si alia sit noxia salutis animarum, & tamen Reges non velint eam abrogare.*

Quid autem conveniat saluti animarum, in potestatis Ecclesiasticæ judicio est positum (b), cum de fine, cui præest, una judicare possit, eaque sit subordinatio spiritualis ac civilis potestatis, ut illa imperare, hæc obsequi debeat: quæ profecto vel nulla sunt, ac tollenda omnino est illa, quam urgent, indirecta potestas, vel omnino fatendum Reges solo nomine supremos esse, atque omnia in Pontificum potestate esse, neque minus Reges quam Episcopos esse hujus potentia subordinatos.

Ait quidem Turrecremata (c) id esse discriminis, quod *Papa possit deponere Principem laicum, & Prælatum Ecclesiasticum, non tamen aequaliter, quia Principem laicum non possit deponere sine justa causa, & rationabili, alioquin privando nihil agit sed in Prælati Ecclesiæ secus est; quia non sunt Domini, sed procuratores, & superior administrator potest instituere & destituere inferiores administratores, & tenet quidquid facit licet ipse peccet.* Quæ ut imperite ac falso de Episcopis, ita inutiliter decernit de Regibus, cum causæ æquitas in Pontificis judicio sit posita, certumque remaneat ex illa doctrina deponi posse Reges, quoties Pontifex Ecclesiæ id expedire judicaverit,

Quare bonum illud, quo supremæ potestates in temporalibus nulli nisi Deo obnoxia vivunt, indirecta potestate omnino tollitur: quod tamen bonum tale est, ut eo sublato nulla sit pax; multoque sit præstabilius, pessimos etiam Principes tolera-

re, quam subdendo eos alteri potestati in temporalibus, legitimum Imperium in anarchiam vertere.

Ceterum quod asseritur de Principibus deponendis propter bonum animarum, idem longe magis in privatos valet: meritoque Gregorius de Valentia, (d) positus semel de indirecta potestate decretis, eodem jure cives omni dominio privari posse dicit. Addunt etiam decimas, ac tributa imperari ab Ecclesiastica potestate, quando rei Ecclesiasticæ utile sit: quæ quidem si valeant, nihil jam prohibet, quominus Pontifex vere ut Rex Regum agnoscere debeat.

Quod si cogitemus hujus doctrinæ Auctores, quam Summum Pontificem extollant, quamque ab omni potestate etiam Concilii absolvant; tum vero intelligemus, quale sit illud Imperium quod univertum orbem, in temporalibus æque ac in spiritualibus, complectatur, & de omnibus Imperiis atque negotiis summa & indeclinabili auctoritate decernant.

Jam si respondeant supremo eo, per indirectam potestatem, jure constituto, tamen revocari posse in dubium in particularibus factis judicii æquitatem; nihilo fecius Imperia fluctuabunt, & quæ turbæ futuræ sint nemo non videt; cum ubi Regia nutat auctoritas, extremum periculum, ipsumque, quo nihil exitiosius, anarchiæ malum, Reipublicæ imminet, aut potius adsit.

CAPUT III.

Horrenda atque ipsis adversariis detestanda necessario consequuntur, a quibusdam admittuntur; nec ipsi extirpata radice refecantur: HENRICI Borbonii Condæi Principis oratio ad LUDOVICUM XIII.

HORRET animus referre cetera quæ deinde consequuntur. Hæc tamen exponere necesse habuit Ludovico XIII. augustæ memoriæ Christianissimo Regi, Ludovici Magni parenti, Henricus Borbonius Condæus, primus Regii sanguinis Princeps.

Is enim, cum in solemnibus Ordinibus Regni

(*) *Ephef. V. 5.*

(a) *Bellar. de R. P. lib. V. cap. VI.*

(b) *Ibid. cap. VI. VII.*

(c) *Turrecr. Summ. de Eccl. lib. ij. cap. cxij. p. 265.*

(d) *Valentia Tom. iij. disp. j. qu. xij. punct. ij. p. 458. & seq.*

gni conventu Anno 1615. de hac quæstione magnis studiis ageretur, ipso Regio Concilio, ac Rege præsentate ita peroravit (a): *Haudquaquam est dubium, Rex, quin Papa, ut supremo Pastori a Christo constituto, tua Majestas eodem jure subsit, quo ceteri fideles etiam infimæ sortis, ita ut ea potestate abscindi ab Ecclesia membris, & excommunicari possis, siquidem id tua peccata mereantur: qua quidem excommunicatione anima Satana tradita, tu Rex, Ecclesia communione pulsus, Sacramentorum extorris, omni etiam Ecclesia limine arceare. Ceterum quod attinet ad temporalia, tibi haud secus a subditis populis obedientia ac tributa deberentur, Christo, & Apostolis verbo & exemplo præcipientibus. Qui contrariam tuentur sententiam, quamvis inimici Regie potestatis, non tamen eo usque acti sunt in rabiem, ut reges cædi posse dicerent. At si rem penitus introspeciamus, facile intelligemus, nec tuam Sacrosanctam personam a cæde tutam esse. Fac enim admonitum, excommunicatum, depositum esse te, jam Ludovicum XIII. quamdiu Rex erat, non potuisse cædi certum; ac postquam exrex factus est, alio legitimo Rege constituto, si sprete Papa spirituali, & novi Regi temporali potestate pro Rege se gerat, invasor profecto, & ut talis, reus, neci addictus, & ut publicus hostis a quocumque cedendus.*

Hæc in Regio consensu pro sui officii ac generis dignitate, primus Regii sanguinis Princeps, pari in Sedem Apostolicam, ac Regiam Majestatem observantia dixit. Constat enim apud omnes, eum, & Sedis Apostolicæ studiosissimum fuisse, neque tantum animi perspicacia, verum etiam doctrina commendatissimum. Quod autem Perronius Cardinalis respondebat (b), Reges etiam depositos a cæde esse tutos, quædam habitudine ad Regiam dignitatem, quippe quam emendati recuperare possent; pace tanti viri, merum erat lidibrium. Fac enim ut ille depositus bella moveat, urbesque ac provincias magno Reipublicæ discrimine sollicitet, satis profecto constat

a legitimo Rege quid privatus pati possit, quid perduellis debeat, nec enim efficere potest *habitus* illa, ut non potior sit unius perduellis salute totius Reipublicæ salus: neque res obscura erat. Quanquam enim Perronius ab indirectæ potestatis defensoribus defensoribus nefariæ cædis invidiam omni arte amovebat, non tamen ita cæteri sentiebant. Gregorius enim de Valentia (c) ponit hanc assertionem secundam. *posse aliquem Pontificis auctoritate atque sententia dominio ac prælatione privari propter apostasiam, quam deinde probat his verbis: Probatur I. & quidem irrefragabiliter, iisdem argumentis quibus quæstione præcedenti probavimus posse hereticos, & apostatas a fide privari etiam vita, per Ecclesiæ auctoritatem; nam si vita possunt privari, multo magis aliis bonis, atque adeo prælatione in alios. Addit secundam probationem ex Scripturæ loco, quo Athalia, quæ rerum in Judæa potiebatur, jussu Pontificis Joiadæ, Regno & vita expoliata sit, non solum quia tyrannide occupaverat Regnum, sed ut apostasia ejus coerceretur.*

Quod quidem argumentum eodem modo ipse Bellarminus (d) urget: quam falso, & quam repugnante Scriptura, non est hic dicendi locus. Becanus vero (e), hos secutus, libro, cui est titulus: *Controversia Anglicana*, (A) anno 1612. Moguntia edito, rem apertius explicat his verbis: *Joiada Pontifex prius privavit Athaliam Regno, deinde vita. Itaque illam privavit Regno, ut Reginam, & publicam personam; privavit autem vita ut privatam personam; ac postea: Ex eodem sic ergo argumentor: quidquid potestatis ac jurisdictionis permisum fuit Pontifici in veteri Testamento, hoc etiam in novo permisum est.*

Recte ille quidem, si concedamus id unde ista manant, deponi posse Reges. Neque enim Regi dignitate privato quidquam est reliquum, quo se a justo supplicio tueatur, si Regem suum, optimo jure constitutum, rebellis, factiosus & Majestatis reus bello adoriatur, ac pro Rege se gerens scindat

(a) Mercur. Franc. tom. III. an. 1615. p. 331. & seq.

(b) Du Perr. Havang. au Tiers-Etat œuv. diver. pag. 639.

(c) Valentia loc. jam cit. [d] Bellar. de R. P. lib. V. cap. VIII. p. 893.

(e) Vid. Bec. cont. Angl.

(A) *Controversia Anglicana*) Defendit eo libro Bellarminum Martinus Becanus Jesuita, adversus Jacobum I. Angliæ Regem, qui, edito opusculo cum hac inscriptione: *Tortura Torti*, conatus erat ea refellere, quæ Bellarminus, sub Torti Capellani sui nomine, nuper scripserat, contra apologiam illius juramenti fidelitatis, quo Angli Catholici adigebantur.

dat Imperium ; cum autem viderimus tot afferri causas cur Reges deponi possint, neque tantum hæresim aut apostasiam, sed etiam alia scelera ; imo nullo scelere, sed jam necessitatem Ecclesiasticam ; quæ quidem si fateamur Pontificibus dari, satis intelligimus quam vario in discrimine, non modo Regum auctoritas, sed etiam vita versetur. Et eam quidem doctrinam horruerunt omnes, Sedesque Apostolica imprimis detestata est, ac Becani librum Paulus V. eodem Anno 1612. sub poena anathematis prohibuit ; quod nonnulla falsa, temeraria, scandalosa, & seditiosa reseruit in eo reperta essent.

Hoc decreto nostri, Nuntiis Apostolicis id postulanti a Rege prohibiti sunt, ne parricidalem doctrinam suis notis configerent, quod jam a Summo Pontifice improbatam, proscripserunt, & damnata esset. Cum vero impiam omnibusque diris devotendam sententiam detestati sint Romani Pontifices, oramus & supplicamus, ut indirectam potestatem ex qua hæc infanda profluunt, rejiciant, vel saltem a nobis rejici sinant.

C A P U T IV.

Sententia Gallorum ; ex Censura SANCTARELLI, quæ integra refertur.

JAM ut ostendamus de tora ea doctrina, quæ sententia Gallorum sit, non pigebit excipere latam a Facultate nostra Censuram, in librum ANTONII SANCTARELLI 4. Aprilis 1626. sic autem habet.

CENSURA SANCTARELLI.

SI quis in nos fines sæculorum devenisse, ut loquitur Gentium Apostolus (*), forte dubitet, postrema hæc tempora tantisper expendat, eaque cum prioribus componat. Is facile deprehendet humani generis hostem, in utraque politia & Ecclesiastica & Civili, nihil intentatum reliquisse, quominus utramque non tam labefactare, quam omnino pessumdare videretur. Ecclesiam Christi ipsam, qua stylo qua ferro conficere conati sunt impii illi, qui posuerunt in Cælum os suum (**): politiam illam ci-

vilem alia via aggressi dementati homines. Cum enim potestatem sæculi non sine causa gladium portare viderent (**), libris nefandis, quali per clanculares insidias, e medio tollendam existimarunt. Hos S. Judas (***) epistola canonica, non alia nota nobis dignoscendos proponit, quam quia dominationem contemnant & Majestatem blasphemant. Atque utinam de solo contemptu & maledica oratione ageretur ! Quin male feriati scriptores id genus, potestatis cujusdam in Ecclesia temporalis prætextu, Reges arbitrio & nutu Ecclesiastico, levissimis etiam de causis ac plane ridiculis, de folio deturbandos, alioque vel annuos, vel etiam diarios, si ita libuerit, substituendos contendunt : Quod cum in universæ civilis politicæ ac potissimum Gallicæ Monarchiæ, sub Christianissimo, clementissimo & justissimo Rege nostro Ludovico XIII. perniciem, everisionemque, meditatam confectumque videret Facultas Theologica Parisiensis, ut Majorum vestigiis inhærendo, suum erga pientissimum Regem nostrum, istudque præsertim Christianissimum Regnum, animum studiumque declararet, bonorumque omnium votis satisfaceret, præ ceteris numerum librum Antonii Sanctarelli Jesuitæ, de hæresi, schismate, apostasia &c. a quibusdam selectis Doctoribus examinandum censuit, in Congregatione generali extraordinaria, decima sexta Martii immediate præcedentis habitâ. Sed quoniam multa in eo pertractantur, quæ ad rem qua de potissimum agitur, minime spectarent, duo dumtaxat capita 30. & 31. Tractatus de hæresi excutienda selegit.

Itaque anno Domini 1626. die prima Aprilis, post Missam de S. Spiritu, habitis solemnibus usitatis Comitibus in aula collegii Sorbonæ, audita est relatio Magistrorum ab eadem Facultate selectorum, qui exposuerunt in duobus illis capitibus istas propositiones contineri, : Summum Pontificem posse poenis temporalibus punire Reges & Principes, eosque deponere & suis regnis privare ob crimen hæresis, eorumque subditos ab illorum obedientia liberare, eamque semper in Ecclesia fuisse consuetudinem ; & propter alias

cau-

(*) 1. Cor. 1.

(**) Ps. LXXII. 9.

(***) Rom. XIII.

(****) Jud. epist. can. 2.

causas, ut, pro delictis: si expedit: si Principes sint negligentes: propter insufficientiam & inutilitatem suarum personarum. Item, Pontificem jus & potestatem in spiritualia simul & omnia temporalia; & in eo esse de jure divino utramque potestatem, spiritualem & temporalem: credendum esse, Ecclesie summoque ejus pastori concessam esse facultatem puniendi poenis temporalibus Principes transgressores legum divinarum & humanarum, praesertim si crimen fuerit haeresis. Dixerunt etiam eundem Sanctarellum asserere, Apostolos fuisse subjectos Principibus secularibus de facto, non de jure; quin etiam statim atque constituta est Pontificia Majestas, coepisse omnes Principes esse illi subjectos. Denique retulerunt eum explicare verba Christi: QUODCUMQUE LIGAVERIS SUPER TERRAM &c. non tantum de potestate spirituali, sed etiam de temporalis.

„ Iplumque Sancto Paulo imponere, verba illius, detracta negatione, immutando & multis auctoribus ab ipso citatis.

„ Alia etiam multa similia retulerunt, quae sibi videbantur gravi Facultatis animadversione & censura dignissima. Re itaque in deliberationem a Decano adducta, auditis omnium & singulorum Magistrorum maturis deliberationibus, Facultas improbavit & damnavit doctrinam his propositionibus & horum capitulum corollariis contentam, tanquam novam, falsam, erroneam, Verbo Dei contrariam, Pontificiae dignitati odium conciliantem, schismati occasionem praebentem, supremae Regum auctoritati a Deo solo dependenti derogantem, Principum infidelium & haereticorum conversionem impediendam, pacis publicae perturbativam, Regnorum, Statuum Rerumque publicarum everfivam, subditos ab obedientia & subjectione avocantem, & ad factiones, rebelliones, seditiones & Principum parricidia excitantem. Datum in Sorbona die 4. Aprilis 1626.

CAPUT V.

Quaedam in Sanctarelli doctrinam, atque in censuram nota: articuli Facultatis toto Regno vulgati: Censura Malagule.

Hic tria considerari volumus: primum: Sanctarelli, de indirecta potestate in Regum depositione sententiam, ea omnia continere, quae nos ab hujus sententiae defensoribus doceri supra retulimus: tum diserte reprobari eam sententiam, non modo tanquam novam, falsam, erroneam, Verbo Dei contrariam, sed etiam tanquam ad factiones, rebelliones, seditiones, ac Principum parricidia excitantem, quod verum esse claruit: denique per eam censuram a sacra Facultate consultum, non modo paci publicae, ac Regum majestati, verum etiam Pontificiae dignitati, cum & illi odia conciliare dicitur haec sententia, & schismati occasionem praebere.

Suis decretis haesit sacra Facultas, dum articulos subsequentes per Dominum Harduinum de Perefixe Sorbonae Proviforem, atque Archiepiscopum Parisiensem designatum ad Ludovicum Magnum deferendos conscripsit his verbis: primum: Non esse doctrinam Facultatis, quod Summus Pontifex aliquam in temporalia Regis Christianissimi auctoritatem habeat, imo Facultatem semper obtinuisse iis qui indirectam tantummodo esse illam auctoritatem voluerunt. Secundum: Esse doctrinam Facultatis ejusdem, quod Rex Christianissimus nullum omnino agnoscit, nec habet in temporalibus superiorem praeter Deum: eam suam esse antiquam doctrinam, a qua nunquam recessura est. Tertium: Doctrinam Facultatis esse quod subditi fidem & obedientiam Regi Christianissimo ita debent, ut ab iis nullo praetextu dispensari possint.

Quos articulos tota Gallia promulgatos magno consensu ubique fuisse receptos vidimus (a); ut dubium non sit quin haec sententia, non jam Facultatis sit, sed totius Ecclesiae Gallicanae.

Quare digni laude sunt Gallicani Patres qui communem Ecclesiae Gallicanae sententiam, sua Declaratione firmarunt.

Et quidem in ea Declaratione ab omni

K

cen-

Tom. I.

(a) In append. lib. III. c. XI.

cenfura temperate placuit. Interim quod verba ipfa præ fe ferunt, cum cenfura Sanctarelli fumma conveniunt, verbis licet melioribus; Epifcopali auctoritate ac moderatione dignum effe arbitrati, nulla cujufquam offenfione, *veritatis depositum* *cufodire*.

Postea cum quidam Malagula Dominicanus Italus, facra Facultatis Baccalaureus, contra matris fuæ folenni juramento fufcepta decreta, Pontificiam in temporalia poteftatem fraudulenter affirmaffet, vir temerarius Facultate pulfus eff, confixaque propositio iisdem notis quibus inultus fuerat Sanctarellus; ac ne quis in fimilem errorem impingeret, Sanctarelli, magna totius ordinis confenfione, repetita ac promulgata cenfura fuit, ex quibus factis demonstratur Gallorum fententia. Plura & antiquiora fuo loco referemus.

C A P U T VI.

Hujus fententia novitas in Sanctarello notata a facra Facultate: Scripturae filentium: auctoris Anonymi qui fcripfit de libertatibus in Scripturae locos glosfae.

QUI Sanctarelli cenfuram accurate legerint, facile obfervarunt primam notam ejus inultam doctrinae, ac ceterarum omnium veluti caput, ac fontem fuiffe, quod ea doctrina *nova effet*: atque hinc ftatim fequi quod fecundo loco eff pofitum, *falfam* eam effe: quod in Ecclefia Catholica femper antiqua fit veritas, prævaleatque illud a Vincentio Lirinensi (a), & ab omnibus orthodoxis celebratum: *quod ubique, quod femper*. Nunc de ea novitate aliquid delibare animus eff.

Ac primum quidem viri Theologi mirabuntur hujus poteftatis, qua Regna mutantur, neque tantum Reges, fed etiam familiae Regiae, aliae exturbentur, aliae erigantur, unde confequatur rerum humanarum tanta converfio; hujus, inquam, poteftatis (cum eam adverfarii ordinariam in Ecclefia ipfiusque Ecclefiafticae poteftatis neceffariam appendicem, effe velint) nullam tamen in Scriptura vel minimam

fieri mentionem; neque tantum de deponendis Regibus, verum etiam de adimendis cujque, etiam infimo, bonis temporalibus nihil ufquam a Chrifto, nihil ab Apoftolis fuiffe proditum: imo vero de Regibus id unum effe præceptum, ut iis etiam impiis, veraque religioni adverfantibus, ipfa tamen religione, & conscientia ducti Chriftiani omnes, veram & finceram obedientiam exhiberent.

Nam quod Bellarminus aliique paffim inculcant, tametsi Chrifto, & Apoftoli de poteftate indirecfa nihil tradiderint, tamen eam confequi ex fpirituali clavium poteftate quam explicuerant: id quidem fuo, fi Deus dederit, excutiemus loco. Interim fatis admirari non poffumus, hujus confequutionis, quæ tanta fit, tantisque difficultatibus obnoxia, tam altum ubique effe filentium, neque ufquam commonitos effe, aut paffores Ecclefiarum, quid in temporalibus, quid in ipfos Reges poffint, aut etiam Reges ceterosque fideles, quid pafforibus in ea re debeant.

Quod autem commemorant Principes Chriftianos Ecclefia subditos per baptifmum, in Ecclefia poteftate ita effe debere, ut ad ejus imperia etiam imperare ceffent, fi id e re effe ipfa Ecclefia judicet; iterum admiramus arcanum illud baptifmi, tot ejus ministerijs ac dotibus revelatis, nulla Scripturae parte fuiffe proditum. Ibi sane docemur baptizari nos fubjicique Ecclefia, ut Regnum Cælorum confequamur, non ut terrena Imperia moderemur; quare baptizari vel non baptizari, ad Imperia quidem terrena nihil attinet.

At enim Cælorum Regno terrena Imperia fervire oportet; certe: & ita quidem oportet, ut qui cœlefti Regno Reges non ferviant, ab eo Regno exclufi, fempiternis fupplicijs addicantur: id Scriptura clare & fepe. Quod autem propterea per facerdotale Imperium terreno mulctentur Imperio; ne femel quidem innuit.

Auctor anonymus qui *de libertatibus Ecclefia Gallicanae* fcripfit (b), miram glosfam edidit in illa Chrifto verba (*): *Data eff mibi omnis poteftas in Cælo & in terra: euntes ergo docete omnes gentes &c.* & ille quidem docet, ubi Chrifto ait (**):

Re-

(a) Vinc. Liv. Comm. l. c. III. T. VII. Bibl. SS. Pat. p. 250. (b) De liber. Eccl. Gall. lib. IV. c. III. n. 2.
[*] Matthæus XXVIII. 18. 19. [**] Joan. XVIII. 26.

Regnum meum non est de hoc mundo, ad Pilati mentem locutum esse, ne Pilatus Christum bella gesturum, aut Regum vulgarium more imperatorum crederet: tum hæc subdit Anonymus: *At vero cum Apostolis officium imponeret docendi & baptizandi, ne dubitarent collatam cum officio plenam auctoritatem quæcumque ad spirituale regimen necessaria essent præstandi, non solum in Cælo, sed & in terra datam sibi omnem sine exceptione potestatem asseruit. Ex primis enim verbis, data est mihi omnis potestas in Cælo, & in Terra, quasi concludendo infert, Eunt ergo &c. quia potestas Ecclesiastica, directe, ac præcipue circa spiritualia versatur; circa temporalia autem non nisi quatenus spiritualia requirunt. Hæc a Christo prætermissa, ac nullibi expressa, ejus verbis assunt. Et Christus quidem asserit omnimodam sibi in Cælo & in terra concessam potestatem; tum diserte explicat, quam partem potestatis ejus assignet Apostolis, nempe ut doceant, doctrinæque confectanea alibi expressa præstent: quibus quidem verbis Apostoli intelligant quam ipsi ab eo qui omnia possit, habeant potestatem. At Anonymus eo inflectit, ut & ipsi quoque cum Christo possint omnia etiam in temporalibus: tanquam eum, cui Rex dixerit, ego tibi suprema, quæ in omnibus civilibus rebus polleo, potestate impero, ut exercitus ducas aut inter cives judices, omnia posse oporteat, quæcumque Rex possit, non autem debeat se restringere ad ea quæ Rex imperaverit.*

Ejusdem generis est, (a) quod in hæc Christi, (*) Apostolique, (**) verba: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari: & omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: id commentum assuit, ut auctore Pontifice, tyrannidi se subtrahere possint, nisi aliunde mala graviora timeantur: tanquam hæc dicta sint, non ut omnimode Respublica tuta sit, sed ut rebellandi tuta capretur occasio. Quæ quam aliena sint ab Evangelii spiritu omittimus: cur a Christo, & Apostolis tanto studio prætermissa sint, quarimus.*

Jam quod ad illam potestatem Principes deponentem, ab excommunicandi potesta-

te suspendunt, neque ipsi in eo sibi constant: utque hæc, & alia suo loco memoranda omittamus, iterum atque iterum quarimus, cur tandem existiment talem excommunicationis effectum tanto studio in Scriptura prætermissum fuisse; quod quidem eo diligentius vulgari oportebat, quo erat ab omni rerum humanarum usu remotius.

C A P U T VII.

Primus Regum deponendorum auctor GRE-

GORIUS VII. undecimo exeunte sæculo:

Orbis universus ea novitate commotus explicatum obiter, quo sensu negarent, excommunicari posse Reges.

AT enim quod Scriptura silentio prætermisit de potestate indirecta annexa clavibus, forte traditio explicavit. Ne id quidem: imo undecim fere sæculis, cum tot Reges nefarii, infideles, hæretici, apostatæ, persecutores fuerint, de iis amovendis, aut de excutiendo Imperii jugo, nec cogitatum unquam fuit; ac nequidem de laicis quibusvis, per Ecclesiasticam potestatem ulla rei suæ parte multandis.

Primus omnium quotquot extiterunt Gregorius VII. (b) exeunte undecimo sæculo, anno scilicet ab Incarnatione Domini 1076. (quæ nota temporis Concilio III. Romano præfixa est,) in eo Concilio de Henrico IV. Teutonum & Italiæ Rege ita pronuntiavit, *ex ipsa ut quidem præferbat, ligandi ac solvendi potestate a Deo tradita: ego Regnum contradico, absolvo subditos, ne ut Regi servant interdico.* Cujus quidem formulæ nullum antea tot sæculis exemplum proferunt.

Imo cum passim legantur veteres, aut divina judicia, aut Ecclesiasticas pœnas etiam Regibus intentasse, is primus omnium hæc addebat, *Legatis quidem suis: (c) Vos ei, si oportet, nostra vice resistite, & totius Regni gubernacula contradicendo, tam illum quam omnes sibi consentientes, a participatione corporis & sanguinis Christi separate. Aliis etiam: aut Rex (*) ipso repudiato turpi simoniaca hæresis mercimino,*

K 2

(a) Anon. ib. n. 6.

[*] Matt. XXII. 21.

(**) Rom. XIII. 1.

(b) Conc. Roman. III. T. X. Concil. p. 356.

(*) Pbilip. I. lb. lib. I. ep. XXV.

(c) Greg. VII. lib. IV. ep. XXIII. & XXIV.

nio, idoneas personas, ad sacrum regimen promoveri permittet, aut Franci pro certo, nisi fidem Christianam abjicere maluerint... generalis anathematis mucrone percussi, illi ulterius obtemperare recusabunt. Atque iterum aliis de causis ad Episcopos scribens (a); Quod si nec hujuscemodi distributione voluerit respicere, nulli clam, aut dubium esse volumus, quin modis omnibus Regnum Francia de ejus occupatione, adjuvante Deo, tentemus eripere. Ostendant vel unum antea Romanum Pontificem ab obsequio legitimi Principis cujuscumque Episcopos retrahentem, aut adversus Regna legitima talia moventem. At in Gallia Regnum sua stabilitate valentius, minas adhibuit tantum: Germaniam nactus, civilibus dissidiis laborantem, (pridem enim Saxones in Henricum rebellaverant, magnisque se animis ac viribus sustentabant) aperte dixit (b); *Absolvo, interdicto Regnum, contradico.*

Itaque id committit quod solet rebus novis, atque inauditis; nempe ad rei novitatem obstupere omnes. Testis Otho Episcopus Frisingensis (A) XII. Sæculi auctor nobilis, doctrina, virtutibus ac genere clarus; ad hæc Historicus candidissimus, & Gregorii VII. laudator eximius; Sedi vero Apostolicæ sic addictus, ut Romanos Pontifices, propemodum impeccabiles faceret. Is enim de Henrico deposito hæc scribit (c): *Cujus rei novitatem eo vehementius indignatione motum suscepit Imperium, quo, nunquam ante hæc tempora hujusmodi sequebantur in Principem Romanorum promulgatam noverat.*

Quin ipse etiam Otho, quantum ea novitate moveretur, his verbis testatur (d): *Lego & relego Romanorum Regum, & Imperatorum gesta, & nusquam invenio quemquam ante hunc, (Henricum IV.) a Romano Pontifice excommunicatum, vel Regno privatum.*

Ac ne quis existimet eum & alios fuisse nimios & aperte falsos, qui etiam de excommunicandi potestate dubitarent, diligentissime observandum infingendumque memoriæ est, quam excommunicationem ab Imperatoribus Regibusque amovendam intelligerent. Ea quippe erat, quæ vinculum omne humanæ etiam ac civilis societatis incideret (e): *Qua separentur Principes ac milites ab Imperatoris sui consortio simul, & obsequio.* Sic enim diserte exponitur in Apologia Henrici, quæ est apud Freherum (f). Quo etiam sensu in Glossa ordinaria (g) & apud Sanctum Thomam (h) legitur, quod *Principes & multitudo non est excommunicanda.* En igitur in quo quaestionem reponerent. Reges in spiritualibus clavium potestati subjici non negabant.

Ipse Otho Frisingensis (i) memorat Philippum ad breve tempus a Romano Episcopo inter poenitentes collocatum, & Theodosium a Sancto Ambrosio, propter cruentam cædem, a liminibus Ecclesiæ sequestratum, ac de Theodosio scribit sic (k): *Hic est Theodosius, qui ab Ambrosio Ecclesiæ liminibus arceatur, quod ipse humiliter ferens, tamdiu a communione se abstinuit, donec lacrymis ac bonis operibus, poenitentia peracta, a presato Pontifice reconciliaretur.* Quibus profecto docet, nisi respiceret, ac veniam impetraret, ab omni limine Ecclesiæ in perpetuum fuisse prohibendum.

Idem Otho (l) de Lothario (B) Rege juniore, Lotharii Imperatoris filio in celebri negotio Thiethergæ & Waldradæ hæc habet: *Verum Lotharius post crebras admonitiones, post violatum Sacramentum, a summo Pontifice, communionem privatur, ex qua causa tam ipsi quam toti Regno oritur gravissimum discrimen.*

Novitas ergo qua omnes, atque ipse etiam

(a) *lb. lib. II. ep. v.*

(A) Otho Episcopus Frisingensis) Sancti Leodulphi Marchionis Austriae & Agnetis, filii Henrici IV. Imperatoris, filius, potentissimorumque Germaniæ Principum consanguineus, genere clarus est, pietas clarior, & mira morum urbanitate; atque, ut ea erant tempora, plurima doctrina. Vid. Oth. Fris. Chron.

(c) *Oth. Fris. lib. vt. Hist. c. XXXII. XXXV.*

(e) *Id. lib. VI. Hist. cap. XXXV.*

(g) *Gloss. in illud Matr. Ne forte col. zizan.*

(i) *Oth. loc. cit.*

(k) *lb. lib. IV. cap. XVIII.*

(B) De Lothario | Is erat Lotharingæ Rex, qui dimissa uxore, duxit Waldradam. Hoc crimen seges fuit calamitatum earum, quibus, quandiu vixit, jactatus ille est. Varies Lotharii casus vid. ap. Mez. & alios Hist.

(b) *Conc. Roman. III. loc. cit.*

(d) *Id. de gest. Frider. I. c. l. p. 407.*

(f) *Freb. pag. 163.*

(h) *S. Thom. Sup. qu. XXII. art. V. Sed contra.*

(l) *Id. lib. VI. c. III. pag. 120.*

Jam Frisingensis Otho perculsi sunt, in eo erat, quod excommunicationem eam Gregorius tulerit, quæ scedere omni humanæ societatis abrupto, ad Regni privationem se extenderet. Ea est novitas ad quam Orbis oblituit, totaque elapso sæculo, post tot scriptiones, viri docti gravesque ea movebantur.

Quominus mirum est, ipso Gregorii & Henrici ævo, cum peracta res est, ingentes tumultus motusque exititisse; tantaque omnino erat rei novitas, ut illi etiam, qui Gregorio VII. erant addictissimi ab ipso Pontifice hujus rei exemplum. quærere cogerentur. Certe Herimannus Metensis Episcopus is erat, qui ut Baronii verbis utar (a), præ cæteris ultra montes positis Episcopis, semper adversus schismaticos pro Sede Apostolica stetit defensor accerrimus, & imperterritus. Atque is tamen anno 1076. statim atque prolatum est Gregorii VII. decretum, rei novitate turbatus, ab ipso Gregorio quærebat, quid illis respondendum esset, qui dicerent: *Auctoritatem Apostolicæ Sedis non potuisse Regem Henricum excommunicare, nec quemquam a Sacramento fidelitatis ejus absolvere*: excommunicare, ea quidem excommunicatione, quæ vinculum omne civile etiam societatis abrumperet; quo sensu quæstionem institutam fuisse vidimus. Hujus ergo rei exempla & documenta a Gregorio VII. quærebantur.

Is (b), postquam ad illam quæstionem respondit amplissimis, atque accuratissimis literis, non tamen Herimanni animus conquievit; sed rursus anno 1081. quinque post annos scilicet, ab eodem Gregorio de integro cœpit querere de Regum depositione quid respondendum esset; adeo res nova & ambigua videbatur.

Huic consultationi respondet Gregorius (c) longe adhuc copiosius, quam ante fecerat. Quam autem Herimannus hæc anxie quæreret ejusdem testantur data eadem de re ad S. Gebhardum Juvanensem, seu Salisburgensem Episcopum literæ. Habemus autem Sancti Gebhardi ad eas Herimanni literas responsum, quod sic incipit (d): *Mandavit jam secundo charitas tua mihi, meisque in persecutione sociis, indicare tua paternitati, quid in hac Ecclesia dissen-*

tione tenendum sentiendumque censeamus. Quantis ergo difficultatibus, ea in re laboraret, ostendit, qui beatum Gebhardum ejusque socios, iterum atque iterum, ipsumque Gregorium, imo jam accepto amplissimo responso, secundo consulit.

CAPUT VIII.

Quæ GREGORIUS II. hujus rei exempla & documenta protulit, rei novitatem probant.

JAM operæ pretium erit inspicere propius, quæ Gregorius VII. ab Herimanno Metensi interrogatus exempla, quæ Scripturæ ac Patrum documenta protulerit; ita enim facile intelligemus quæ Scripturæ auctoritate, quæ Patrum traditione nitatur.

Exempla omnino quatuor ex omni antiquitate protulit: primum, quod Theodosius Magnus a sancto Ambrosio: alterum, quod Arcadius, pulso S. Joanne Chrysostomo, a Sancto Innocentio Papa fuit excommunicatus; quæ de re infra videbimus. Interim hæc exempla duo ad excommunicationem quidem, non ad depositionem valent. Satis enim constat, neque Theodosium Magnum, neque Arcadium fuisse depositos; neque id quisquam cogitabat. Quare exempla hæc duo adeo nihil proderant Gregorio Henricum deponenti, ut potius nocerent.

At duo alia protulit primum exeuntis VI. sæculi in Gregorii Magni epistola ad Senatorem (e): *Si quis, inquit, Regum Sacerdotum, Judicum, Personarumque secularium, hanc constitutionis nostræ paginam (de privilegio Xenodochii Augustodunensis) agnoscens, contra eam venire tentaverit, potestatis, honorisque sui dignitate careat*: Alterum VIII. sæculi, de S. Zacharia Papa Childericum deponente, ac substituente Pipinum. Sic è duobus exemplis, quæ Gregorius protulit, unum tantum est, nempe Zachariæ, quod executionem sonet, alterum minas tantum continet, nullo unquam exemplo aut effectu consecuto.

Verum antequam ista duo, quæ tota causa nititur, suo loco diligentius exponantur,

[a] *Bar. T. IX. an. 1081. p. 558.* [b] *Ep. Greg. VII. lib. IV. ep. II.* (c) *Id. lib. VIII. ep. XXI.* (d) *Gebh. ep. ad Herim. in lib. cui tit. Vetera mon. Cont. schif. Ingol. 1012.* (e) *Greg. Mag. lib. VIII. indict. VI. ep. VIII. al. lib. XI. ep. X.*

tur, rogo bona fide, quem sana ac modesta mente præditum non pudeat, asserere, ob unius Monasterii violata privilegia, juridico ordine deponi posse Regem, ac totam Republicam conturbari? Quare, vel hæc falsa ac subditiua esse constat, quod multi contendunt, vel alio pertinere, quam quo referuntur.

Nempe aliud est minari, seu potius imprecari, ut a malo deterreas, quo illis temporibus etiam laici in excommunicationis formam, teste Baronio (a), faciebant; aliud juridicam ferre sententiam, cujus rei exemplum a Gregorio VII. quærebatur. Jam de Childerico, quem a Zacharia vere esse depositum Gregorius VII. memorat, ut nunc alia omittamus, ne ipsa quidem glossa id patitur, quæ Gregorii VII. verbis commemoratis, Capit. *Alius* (b), ad verbum, *deposuit*, hanc adhibet notam: *Dicitur deposuisse, qui deponentibus consensit*.

Atque hæc dicimus, non quod uno exemplo VIII. sæculi, superioribus sæculis insuper habitis, stare possit tanta res; sed ut demonstremus Gregorio VII. omni studio quærenti, ne unum quidem exemplum ex antea actis temporibus suppeterere potuisse.

Auctoritatem vero Scripturæ passim asserit (c) eam, ubi Paulus dicit: (*) *Nescitis quia Angelos iudicabimus? Quanto magis secularia?* Quæ quam ad rem pertineat suo loco exponemus; & nobis tacentibus nemo non videt, quam parum ad legitima iudicia spectent, quæ de arbitris sponte eligendis Apostolus memorat.

At Gregorius VII. (d) ex omni antiquitate locum profert unum apocryphæ falsæque scripturæ de ordinatione Clementis (**). Quo ex loco Gregorius hæc verba describit: *Si quis amicus fuerit iis, quibus ipse (Clemens scilicet) non loquitur, unus est & ipse ex illis qui exterminare Ecclesiam Dei volunt*. Quem quidem locum, magno Petri prolatum nomine, si vera etiam auctoritate polleret, non tamen ad necessariam obedientiam, sed ad amicitias eum schismaticis dissolvendas pertinere,

ipsa res loquitur; talisque omnino est is locus, ut jam eum allegare pudeat adversarios. Hoc uno testimonio, hac traditione Gregorii VII. de deponendis Regibus doctrina nititur.

Profert etiam Julii I. falsam epistolam ad Orientales Episcopos, de primatu Petri, deque ea potestate, qua Cælos aperit & claudit; quam profecto potestatem nemo negat. Quod autem infert (e): *Cui ergo aperiendi claudendique Cæli data potestas est, de terra iudicare non licet?* Item quod concludit sic: *Porro Exorcistæ super Demones a Deo imperium habent, quanto igitur magis super eos qui Demonibus subiecti & membra sunt Demonum? Si ergo his tantum præminent Exorcistæ, quanto magis Sacerdotes?* Hæc, inquam, quis jam Theologorum vel confutatione digna arbitretur?

Hæc Gregorius, bis interrogatus ab Herimanno, protulit. Hæc eum impulerunt, ut Reges deponi a se posse consideret. Jam cogitent omnes, an non pudeat inter Ecclesiastica dogmata recensere, quæ non aliis fulta prædidiis, primum in lucem prodierunt.

Est enim alia ratio qua Gregorius VII. iuramentum fidelitatis a Sede Apostolica solvi posse confirmat (f): *Quod etiam, inquit, ex frequenti auctoritate sæpe agit Sancta Ecclesia, cum milites absolvit a vinculo iuramenti, quod factum est his Episcopis, qui Apostolica auctoritate a Pontificali gradu deponuntur*. Tanquam iuramentum illud Episcopo, ut Episcopo factum, non statim abeat, sine dispensatione ulla, cum is Episcopus esse desiit.

Non aliis tamen fultis argumentis Gregorius VII. in Concilio Romano IV. confidenter id dicit (g): *Sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitate aut Sacramento constricti sunt, Apostolica auctoritate a Sacramento absolvimus, & ne sibi fidelitatem observent, omnibus modis prohibemus*. Cum tamen prædecessorum suorum aliorumque Sanctorum statuta nulla, auctoritatem nul-

lam,

(a) Bar. T. XI. p. 685. sub hoc titul. Execrationes apponi solitæ ab unoquoque.

[b] *Caus. XV. q. VI. c. III. Alius.*

[c] I. Cor. VI. 3.

[**] *Hanc epist. ad S. Jacobum vid. ap. Costl. p. 540.*

(e) *Greg. lib. VIII. ep. XXI. vid. ep. Jul. I. ep. II. ad Orientales. Tom. II. Conc. pag. 484.*

(f) *Greg. loc. jam cit.*

(c) *Greg. VII. lib. VIII. ep. XXI.*

(d) *Ibid.*

[g] *Cont. Rom. IV. T. X. Conc. pag. 370.*

lam, nulla exempla protulerit, nisi Episcoporum qui depositi fuerint, ut supra vidimus, vanaque & apocrypha, & nulla collegerit, postquam bis interrogatus, ea, quæ lux causæ faverent, operosissime conquisivit.

CAPUT IX.

De Gregorii Decretorum auctoritate in Ecclesia dubitatum, neque ipse sibi constiit.

Quare mirum non est, si post visas lætasque Gregorii VII. epistolas, totoque emenso sæculo Otho Frisingensis hæsitabat adhuc, & exempla quærebat; cum ipse Gregorius nihil satis firmum aut idoneum protulisset. Extat apud Canisium Sancti Gebhardi Juvanensis vita, ejus ævo scripta, per eum virum qui Gregorium VII. alterum Heliam appellat, cujus tamen hæc verba sunt (a): *Hoc novum, sive rarum in Reges anathema, utrum ex venditione Episcopatum, & Abbatiarum, an ex alia infamia causas sumpserit, penes eorum conscios sit, & judices: nobis sententia pastoris timenda est, sive justa, sive injusta.* Hic profecto videmus de ipsa sententia, justane an injusta sit, quam trepide loquatur vir Gregorio VII. addictissimus. Neque Gregorii epistolæ imbibitam animis novitatis opinionem exemerant, quam addita raritatis voce mollirent.

Multos hic prætermittimus æque hæsitantes, suo loco memorandos. Neque vero tantum ceteri dubitabant, sed ipse Gregorius, quantumcumque esset propositi tenax, hic ut in re inaudita & intentata hæctenus, satis sibi constare non potuit (b). Ecce enim anno 1076. in Concilio Romano Henricum simul a Regno deposuit, & anathemate percussit; qua sententia animati perduelles, atque inde secuta calamitates, effecerunt ut anno 1077. Rex Canossam profectus a Papa veniam peteret, tristi omnino ac lamentabili cultu, rituque. Quid autem hic gestum sit, exponit ipse Pontifex in secunda sententia adversus Henricum lata anno 1080. (c) *Consu-*

sus & humiliatus (post primam sententiam scilicet) ad me in Longobardiam veniens, absolutionem ab excommunicatione quasivit; quem ego videns humiliatum..... solam ei communionem reddidi; non tamen in Regno, a quo eum in Romana Synodo (tertia scilicet) deposueram, instauravi, nec fidelitatem omnium, quam sibi juraverant, vel erant juraturi, a qua omnes absolvi, in eadem Synodo, ut sibi servaretur, præcepi. Sic teste Gregorio anno 1077. Henricus communioni, non tamen Regno redditus, manebat depositus. Qua in re Gregorium non sibi constiitisse duobus argumentis facile omnes intelligent.

Primum quod ipse, quique eum sequebantur, eo nituntur maxime, quod excommunicatus, quicum nec licet colloqui, regnare non possit, ab omni vinculo humanæ societatis abstractus. Atqui Gregorius anno 1077. communionem Henrico reddiderat; ergo depositio excommunicatione nixa stare non potuit. Neque responderi potest, jam alium Regem fuisse substitutum, cui Regnum adimi rite electo non posset: hoc enim rebus gestis non congruit, ut sequentia docebunt.

Secundum ergo argumentum ex rebus postea gestis exoritur; nam soluta semel excommunicatione, ac rebus confirmatis, Henricus communioni redditus, consueto more Regiam potestatem exercuit. At Saxones alique earumdem partium cum eum anno 1076., ut quidem arbitrabantur, rite depositum, non aliud quam exregem appellarent, anno 1077. Rodolphum Suevum Regem elegerunt (d).

Hic Gregorius mirum in modum æstuaræ cœdit (e). Et Saxones quidem electum a se Rodolphum, Legato Apostolico non modo presente, sed etiam approbante, asserunt; Gregorius nullo suo consilio id factum etiam juramento firmavit: nos jurato Pontifici de ipso credimus; de Legato, Saxonibus, rem uti publicam, affirmantibus, fidem negare vix possumus.

Utrumque est, siquidem Pontifex procul omni dubio ea se potestate præditum sentiebat, ut Henricum Imperio exueret, illum pro deposito habere debuit, quoad

Im-

(a) *Canis. antiq. lect. T. VI. p. 1274.*(b) *Sup. cap. VII.*(c) *Conc. Rom. VII. sub Greg. VII. T. X. Conc. p. 383.*(d) *Hist. Saxon. bell. ad ann. 1077. Freb. pag. 134.*(e) *Ibid. ad. ann. 1077. 1078. Conc. Rom. VII.*

Imperium reddidisset, quoque magis nitebatur regnare depositus, eo magis necesse erat a Pontifice prohiberi.

Hoc fateamur necesse est a Gregorio VII. si ipse sibi constaret, rei que bene gestæ sibi esset conscius, agi debuisse. Quid autem egerit sic scribit Historicus (a): *Domnus Apostolicus Apostolici vigoris oblitus, multum est a priore sententia mutatus. Nam qui prius Henricum cum omnibus adiutoribus Apostolica severitate, excommunicaverat, eique regnandi potestatem potenter inserdixerat, & omnes qui ei fidelitatem iurassent absolverat, & electionem novi Regis consensu suo confirmaverat, nunc per literas mandavit ut Consilio facto, Rex uterque audiatur, & quem iustitia regnare permiserit, altero deposito, tutus in Regno confirmetur. Exemplum literarum Gregorii subdit, in quibus Henricus & Rodolphus æque Reges appellantur, sedetque Pontifex medius, qui inter utrumque quis potiori titulo regnet, ipsis petentibus æquo jure disceptet. Desideramus enim, inquit (b), cum Consilio Clericorum & Laicorum ejusdem Regni causam inter eos, Deo favente, discutere, & cujus parti magis ad Regni gubernacula iustitia faveat demonstrare.*

Eadem iterat sæpe, atque etiam in Concilio IV. Romano anno 1078. & variis epistolis (c). At si Henricus, quem deposuerat, neque restituerat, vere certoque erat depositus, non erat inquirendum, an meliori jure regnaret, qui jure omni privatus, vi Regnum retineret; sed Gregorius tanta re attonitus, ejusque novitate vel ipse turbatus, neque minus eventus, quam sui dubius, nihil certi consilii sequebatur. Quæ profecto sufficiunt, ut videamus Gregorium VII. Regum depositorem confidentissimum licet, in tanta re decernenda præcipitem, in exequenda trepidum & cunctabundum, ad extremum illud atque intentatum hætenus, impetu potius, quam certa ratione, atque consilio descendisse; neque teneri nos ad id decretum tuendum, de quo ipse decreti auctor ambigeret.

CAPUT X.

GREGORIUS VII. *nimia & nova sectatur. incia Regia potestatis superbia ac diabolo assignat, repugnante Scriptura; neque tantum Patrum, sed totius humani generis traditione.*

MIhi vero hæc omnia animo revolventi, id unum occurrit, nempe Gregorium VII. fervido ingenio præditum, cum tam malos Principes, quos ea ætas tulerat, agre pateretur; neque Ecclesiasticis pœnis jam satis commoveri cerneret terrenis rebus addictos, eo devenisse, ut aliis pœnis exterefaceret, atque adeo de Imperio ipsis adimendo cogitasse, omnia nova & insolita sedi Apostolicæ vindicare nil quidquam metuentem.

Hinc illa extiterunt magna in speciem, sed ipsa re vana, certe hætenus inaudita, quæ in Concilio Romano protulit. Postquam enim Regnum iterato decreto sublatum ab Henrico, in Rodolphum Suevum vice Apostolorum transtulit; hæc deinde depromit, ad ipsos Apostolos sermone converfo (d): *Agite, nunc; queso, Patres & Principes Sanctissimi, ut omnis mundus intelligat & cognoscat, quia si potestis in Cælo ligare & solvere, potestis in terra Imperia, Regna, Principatus, Ducatus, Marchias, Comitatus, & omnium hominum possessiones tollere unicuique, & concedere. Vos enim Patriarchatus, Primatus, Archiepiscopatus, Episcopatus frequenter tulistis pravus & indignis, & religiosis viris dedistis. Addiscant nunc Reges & omnes sæculi Principes, quanti vos estis, quid potestis, & timeant parvi pendere jussionem Ecclesiæ vestræ. Sic Petri & Pauli nomine terrena omnia longo ordine recensita ad suæ, & Ecclesiæ suæ Imperia revocabat; notus enim stylus antiquissimus, & Gregorio VII. utique frequentatus, Pontificum Romanorum tributum Petro & Paulo quod eorum successores sive vicarii, ut tunc fere loquebantur, eorum auctoritate ac vice agerent. Et quidem eo jure & canonico ordine Petrus & Paulus pridem Ecclesiasticas dignitates auferebant & dabant; sed hæc vetera & obsoleta erant. Novum ali-*

[a] *Hist. Saxon. ad an. 1078. Fréb. p. 138.*

[c] *Id. lib. V. ep. XV. lib. VI. ep. I. &c.*

[b] *Greg. VII. lib. IV. ep. XXIII. XXIV.*

[d] *Can. Rom. VII.*

aliquid perterrefaciendis Regibus ac populis ille cogitabat, atque humana omnia suo subdebat Imperio.

At non ille, quem suo loco laudabimus, Gregorius ordine II. (a), pietate, doctrina, fortitudine, nulli non comparandus; non, inquam, ita ille loquebatur, qui aperte scribit ad Leonem Maurum: *Pontifex potestatem non habet Regias dignitates deferendi*, quas nunc alter iste Gregorius propriis nominibus appellatas dare & adimere aggreditur.

Neque vero hæc dicentes, Gregorii VII. pietati obloquimur; imo ejus commendatam Martyrologio Romano laudamus memoriam, & bono animo egisse omnia, quibusvis petentibus haud inviti largiemur. Neque, quod passim objiciunt, schismaticorum sectamur calumnias; sed quæ ipse scripserit, simplici animo referimus. Neque his obliterari volumus, quæ pro Ecclesiastica disciplina magna ac præclara gessit, ac ne miracula quidem, quæ a quibusdam Auctoribus ipsi tribuuntur. Sed in Sanctis viris non omnia imitanda. Docti, legibus non exemplis regi nos petimus, neque coarctari ad ea, quæ Romana Ecclesiæ numquam adoptavit fides.

Omnino Gregorium admiramur magno & erecto animo insurgentem in Reges simoniacos & scelerum defensores; sed interim dolemus eum incitato semel animo ad extrema & nimia devenisse. Spiritualem potestatem longo intervallo temporali anteponit, & hoc ex Majorum scitis; istud vero non ex Patrum sententia, quod addit (b): *Sed forte putant quod Regia dignitas Episcopalem præcellat. Ex eorum principiis colligere possunt, quantum a se utraque differunt: illam quidem superbia humana reperit, hanc divina pietas instituit: & alibi explicatius (c): Itane dignitas a secularibus inventa, non subjicietur ei dignitati, quam omnipotentis Dei providentia ad honorem suum invenit? Quis nesciat Reges & Duces ab iis habuisse principium qui Deum ignorantes, superbia rapinis, perfidiis, homicidiis, postremo universis pene sceleribus mundi Principe, Diabolo videlicet, agente, super pares licet homines dominari, cæca cupidi-*

Tom. I.

tate & intolerabili presumptione affectaverunt? Nullus Pontificum, Christianorum nullus hæctenus dixerat aut cogitaverat, Diabolo mundi Principe agente, legitima Imperia inter homines fuisse constituta, cum pacis hostis Diabolus leges & ordinem, omnesque adeo legitimas potestates averteret, quod est a beato Irenæo præclare explicatum, his verbis (d): Ad utilitatem gentilium terrenum Regnum positum est a Deo, sed non a Diabolo, qui numquam omnino quietus est; imo qui nec ipsas gentes vult in tranquillo agere, ut timentes Regnum hominum, non se alterutrum homines vice piscium consumant, sed per legum positiones repercutiant multiplicem gentilium injustitiam; & secundum hoc Dei sunt ministri, qui tributa exigunt a nobis, in hoc ipsum servientes. Et, quæ sunt potestates, a Deo ordinata sunt.

Ad magnam ergo contumeliam pertinet sublimium potestatum, asserere ipsas, agente Diabolo, cæca introductas cupiditate, & intolerabili presumptione dominandi super pares. Tantum enim humane societatis bonum, quo homines hominibus legitimo præsent ordine; non superbia, sed recta ratio; non Diabolus, sed Deus inducit. Neque vero dici ullo modo potest, nisi per summam rerum antiquarum imperitiam, legitima Imperia, per ambitionem ac superbiam hominum inceperunt. Præclare enim Justinus Historicus rerum humanarum aggressus historiam, sic orditur (e): *Principio rerum, Gentium, Nationumque omnium Imperium penes Reges erat, quos ad fastigium hujus majestatis non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat. Populus nullis legibus tenebatur: arbitria Principum pro legibus erant; fines Imperii tueri magis quam proferre mos erat; intra suam cuique patriam Regna finiebantur. Primus omnium Ninus Rex Assyriorum veterem, & quasi avitum Gentibus morem, nova Imperii cupiditate mutavit &c.* Quæ initia & omnium gentium historiæ produnt, & ipsa Scriptura demonstrat. Primus enim Nemrod nominatur (*), qui vicinas civitates, utique jam per legitima Imperia constitutas, invaserit; pessimo quidem

L

exem-

[a] Greg. II. ep. II. T. VII. Conc. pag. 7.

[b] Greg. VII. lib. IV. ep. II.

[d] Iren. cont. hæc. lib. V. c. XXIV.

(c) Id. lib. VIII. ep. XXI.

(e) Just. Hist. lib. I.

[*] Gen. X. 9. 10.

exemplo, sed quod non statim omnia humana pervaderet. Permanfit enim diutissime apud multas Gentes mos probus & antiquus, Deo ac natura dace, constitutus. Quod humanæ societatis tam excellens bonum, si Diabolus, omnis operis Divini interpolator postea occupavit, haud propterea malum, quo optima instituta corrupta sunt, prius bono fuerit; cum præsertim Regi, ac supremi Imperii, in ipsa patria potestate, forma præcesserit primos inter homines, quorum familiæ per longissimam parentum vitam, in quadam veluti modica ac modesta Regna succrescerent. Grave igitur illud, quod Gregorius VII. dum in superbos Reges inflammatur, progressus extra metas protulit; nec ipsi dignitati a Deo ordinatæ, aut Apostolicæ doctrinæ satis consulebat, qua semper apud omnes constitit, *Sublimiores potestates a Deo esse* (a); & quidem a Deo præcipio; quippe quæ mala opera dato gladio coercerent, ac publicæ pacis, Deo ita providente ac jubente, interserviant. Sed hæc suo loco lævulentiùs declarabimus.

CAPUT XL

Alia GREGORII VII. novitates: Novum excommunicationis genus, quo victoriam ab Henrico IV. percipere ardet: Nova doctrina de omnium Pontificum Romanorum sanctitate

Scitum illud Chrystostomi (b): *Novitas vitæ parit. Gregorius VII. novæ depositionis sententiæ novum excommunicationis addebat genus; hoc scilicet: Quicumque temerario ausu hujus nostræ constitutionis violator extiterit, vinculo eum anathematis obligamus; & non solum in spiritu, verum etiam in corpore, & omni prosperitate hujus vitæ, Apostolica potestate innodamus, & victoriam ejus in armis auferimus. Quo decreto facto, hæc scribebat (c): In prædicta Synodo jam omnes excommunicationis & anathematis vinculo innodati, & ut nullam victoriam possint*

obtinere, potestate sancti Petri sunt alligati. Qua formula delectatus, iterum sic decernit (d): (A) Illi cujus culpa vel superbia pax ista remanserit, gratiam S. Petri auferimus, eumque sicut membrum Diaboli, & desolatorem Christianæ religionis, cum omnibus fautoribus suis festinabimus a communione Christianæ societatis abscindere; ita ut nullam deinceps victoriam in bello, nullam prosperitatem habere possit in sæculo.

Eo sensu anno 1080. adversus Henricum nominatum hæc statuit, ad Petrum & Paulum sermone converso (e): *Iterum sermone Teutonicorum, & Italia ex parte omnipotentis Dei & vestra interdicens ei, omnem potestatem & dignitatem Regiam ei tollo, & ut nullus Christianorum ei sicut Regi obediat, interdico &c. . . Ipse autem Henricus cum suis fautoribus in omni belli congressione, nullas viros, nullamque in vita sua victoriam obtineat. Sic ab adversariis omnem prosperitatem potestate Apostolica propellebat; sic victoriæ imperabat. At Deo non erat placitum hæc in manu sua posita, ad formulam revocari. Quare eodem anno, & Henrico victoriam concessit, & Rodolphum, cui Gregorius Petri & Pauli vice Imperium donaverat, in prælio credi voluit; & postea Gregorium fugari Roma permisit, & Salerni obire visum; suo quoque tempore ulturus Henricum, falso & apostatice Pontifici constituto Guiberto Ravennensi, auctorem infandi schismatis, & potestatis vere Ecclesiasticæ contemptorem.*

Ad ejus victoriam pertinent hæc Sigeberti verba (f): *Hildebrandus Papa, quasi divinitus revelatum sibi prædixit, hoc anno falsum Regem esse moriturum, & verum quidem prædixit, sed se sellit eum de falso Rege conjectura, secundum suum velle, super Henrico Rege interpretata. Rex enim Henricus Saxonibus gravi prælio congregitur, & in congressu, falsus Rex Rodolphus cum multis Saxonie Principibus extinguitur. Quæ Sigeberti narratio a Gregori dictis, decretisque non abhorret.*

Exem-

[a] Rom. XIII. 1. 1. Tim. II. 2. 1. Pet. II. 13.

[b] S. Chryst. Hom. 7. in II. ad Tim. c. II. XI. Ben. p. 687.

[c] Conc. Rom. IV.

[d] Lib. 6. ep. 1. lb. ep. XVI.

[e] Iterum sic decernit) Nempe in epistola ad Berengarium Gerundensem Episcopum, in qua ei mandatum dat, ut obortas inter duos Comitibus Raimundi filios discordias, curet sedare.

[f] Conc. Rom. VII.

[g] Sigeberti Chron. an. 1080.

Exemplo Gregorii VII. Alexander III. Friderico I. deposito, & excommunicato (a), inibuit auctoritate Dei, ne vires ullas amodo in bellicis congressionibus habeat, aut de Christiano aliquo victoriam consequatur, aut alicubi quiete & pace gaudeat, donec fructus poenitentia condignos operetur: tanquam hæc in hominum potestate Christus esse voluerit. Ad hæc nimia, ac melioribus sæculis inaudita, Alexander III. egregius alioquin Pontifex, Gregorio VII. auctore deductus est. Adeo vana cogitant, quibus posterioris ætatis exempla iufficiunt.

Ne grave videretur, non modo omnia Imperia sed etiam omnem rerum Divinarum humanarumque cursum in unius hominis arbitrio collocari, ac ne de tanta potestate genus humanum aliquid iniqui metueret, docebat Gregorius VII. (b) ad Apostolicam Sedem rite ordinatos, meritis beati Petri meliores effici, atque omnino sanctos. Et id quidem ex decretis Symmachi Papæ repetebat, quæ sane decreta, commoda interpretatione molliri, non exaggerari, & ad extremum urgeri oporteret. Addebat Gregorius: *Licet experimento sciamus*, nempe Papam sanctum esse, quod hæc henus nemo præsumperat. Sic profecto Gregorius, dum omnia humana ac Divina trahere ad se nititur; & dignitatem Regiam infringebat, & Pontificiam novis, neque duraturis titulis commendabat.

Quod si certa fide credere nos oportet deponi posse a Pontificibus Reges, quod depositionem talem in Concilio Romano (c) Gregorius promulgavit, eadem profecto fide teneamus, posse Pontificem auctoritate sua ab excommunicatis auferre victoriam, ac prosperitatem sæculi; cum id non tantum in privatis epistolis, sed etiam decreto edito, Gregorius VII. & Alexander III. pronunciarint.

Item eadem fide admittere debemus illud in Concilio Romano editum: posse a Pontificibus, ut Patriarchatus & Episcopatus, ita & omnes hominum possessiones pro meritis tolli & concedi; quæ nempe Pontifices solos Reges, solos Imperatores efficerent; quale Imperium humana conditio nequæ gerere, neque tolerare possit.

Placit autem hic in antecessum expro-

mere quæ suo loco probaturi sumus, Gregorium VII. aliove Pontifices, a quibus hæc gesta decretaque sunt, nunquam decreto ad omnem Ecclesiam edito docuisse, eam sententiam, quæ Ecclesiasticæ potestati talia vindicaret, ad integritatem fidei Catholicæ aut Ecclesiasticæ dogmatis pertinere. Moderabatur animos ille qui Ecclesiam regit, spiritus veritatis, ne humilis Christi grex in tentationem eam incidere. Quare etiam ii qui Pontificiam infallibilitatem vel maxime tuentur, ab hac sententia abhorre, deque his, ut & de aliis Pontificum gestis, libere disputare possunt.

Si quis tamen libentes nos ad ea adduci putat, fallitur. Neque enim ii sumus, quibus Ecclesiæ vulnera nulla necessitate retractari placeat; sed rursus non sumus in eorum numero, qui ubique trepidi & infirma fide, hæc quantumque vulnera, tanquam sint Ecclesiæ ipsi lethifera, perhorrescant.

Satis enim scimus Ecclesiam Catholicam sedemque Apostolicam in Petra fundatam stare firmius, quam ut his commoveri possit; & quantumcumque hæc adicirritia humanisque consiliis quæsitæ concidant, ipsam tamen Petram, Christo Auctore positam, inconcussam stare: qua fide securi, & superiora diximus, & alia haud minus necessaria prosequemur.

C A P U T XII.

Qua occasione Gregorius VII. Regum depositionem aggressus sit: Quoove Imperii ac Regnoram statu: Quam universalis Monarchia etiam temporalis ideam animo informavit: Ejus mores, ingenium, & in omnia Regna varia molitiones; ac primo in Imperium Romano Germanicum, in Galliam, in Angliam, in Daniam; de iisque queri, nihil imminuta Sedis Apostolicæ Majestate.

Gregorius VII. novæ potestati, quam in temporalibus exercere se posse consideret muniendæ, humana undequaque subsidia conquirebat, atque omnia Regna in ditionem ac proprietatem Sedis Apostolicæ vindicare satagebat.

[a] Conc. Lateranen. sub Alexan. III. T. X. Conc. p. 1450.

(b) Lib. VIII. ep. XXI.

(c) Conc. Rom. VII. To. X. p. 384.

Posteaquam enim Caroli Magni domus inclinata est, toto Occidente Regia labascere ac nutare cepit auctoritas: Proceres paulatim omnia occupare, & prope æquiparari Regibus; Episcopi, Procerum antesignani, ad hæc insita religioni reverentia validi, pleraque Reipublicæ munera ad se trahere: Regna in varias Dynastias, seu Ecclesiasticas, seu Sæculares scindi, quæ quidem Dynastiæ jura Regalia multa, eaque maxima, sibi tribuebant, gravi immi-
nutione Regiæ Majestatis: Reges præcariam veluti potestatem exercere, eo usque depressi, ut sæpe cum subditis ac vasallis æquo jure bellare cogentur. Sic Imperiis propemodum in anarchiam versis, bellis, cædibus, fœdis populationibus omnia replebantur: quæ rerum inclinatio nono sæculo cœpta, decimo & undecimo in deteriora vergebat; ut Gregorii VII. tempore vix ullus Regum esset, qui Regiam Majestatem, ac veram Imperii vim retineret. Etsi enim Othones in Germania & Italia magnis animis ac viribus seque ac Republicam sustentasse videbantur, res tamen in pejus suo veluti pondere deflectebant; ac sub Henrico IV. urbes gentisque effra-
ni licentia rebellabant. Inclytum Franco-
rum Regnum, quod omnibus fere reliquis imperaverat, etsi suo statu atque hæreditaria successione valentius, communibus tamen incommodis laborabat; nec dum se Capetii satis confirmaverant, neque Capetiorum quartus Philippus I. qui tum imperabat, tantæ Majestati animis atque ingenio respondebat. Guillelmus ille victor atque Conquestor, recens Angliam occupaverat, validus quidem viribus, atque imperandi certus, sed tamen Imperio nondum constabito: res Hispaniæ tenues, Saracenis prementibus, Christianis etiam in diversa Regna divisis: reliqua Europæ Regna, alia aliis casibus fluctuabant.

Ea rerum ac temporum vicissitudine, Gregorius VII. e Sancta Cluniacensis Monasterii disciplina, per varios dignitatum gradus, ad Cathedram Petri evehctus est: acerrimi ingenii, magnique animi vir, probis moribus, integra fama, Ecclesiasticæ libertatis ac potestatis studiosissimus, & qui potius ultra concessa tenderet, quam aliquid de suo jure remitteret. Is ergo

optimum factu ratus, ut Sedi Apostolicæ, quæ caput religionis esset, Regna omnia etiam in temporalibus subderentur, non modo potestate clavium, sibi summam deponendorum & constituendorum Regum ac Principum potestatem vindicabat: sed etiam eos singulatim adortus, quacumque arte poterat, vectigales suos, atque etiam suos *homines*, ut tum loquebantur, facere cogitabat.

Et de Imperio quidem Romano-Germanico res facilius videbatur, cum Romani Pontifices in illud Imperium peculiare jus quoddam sibi vindicarent; imo vero illud, si quidem Bellarmino (a) & Baronio (b) credimus, a Gregorii V. tempore datis Electoribus, atque impositis legibus ordinassent. Certe memorata est dignum id, quod Gregorii VII. tempore, ab Auctore apologiæ Henrici IV. Imperatoris proditum (c): cum se Saxonibus perduellibus, nonnulli e Longobardis, Francis, Bavaris ac Suevis conjunxissent, eos omnes apud Gregorium VII. accusasse Regem: *Non decere tam flagitiosum, plus notum crimine quam nomine, regnare; maxime cum sibi Regiam dignitatem Roma non contulerit: oportere Roma jus suum in constituendis Regibus reddi: provideret Apostolicus & Roma ex consilio Principum, cujus vita & sapientia tanto congrueret honori: qua deceptione delusus Apostolicus, simul & honore creandi Regis, quem sibi fallaciter obtulerant, impulsus, Regem banno inodavit, & Episcopis aliisque Principibus, ut a communione excommunicati Regis se subtraherent denunciavit: se cito venturum in Teutonicas oras, ubi de negotiis Ecclesiasticis & de Regno tractaretur.* Quæ quidem aliena non sunt ab eo Pontifice, qui tam excelsos spiritus gereret; neque ab simile vero est talem virum Romanæ potentia gloriæ delectatum, qua sedis Apostolicæ dignitas amplificari videretur, atque illi omnino placuisse amplitudinem etiam religionis titulo coloratam. Intentus autem erat vel maxime Teutonico Regno, cui Romanum Imperium junctum esset, quod etiam Regnum per Saxonum rebellionem fluctuabat. Itaque Gregorius, Henrico IV. Imperatore deposito, Teutonum, atque Italiæ Regem, qui Imperator futurus esset

ita

(a) *Bell. de R. P. lib. V. c. III.*(b) *Baron. an. 966. t. X. edit. Rom. p. 908.*(c) *Apolog. Henr. IV. ep. Urß. p. 382.*

ita constitui decernebat, ut tale sibi præstaret juramentum (a): *Ab hac hora, & deinceps fidelis ero beato Petro Apostolo ejusque Vicario Papæ Gregorio, & quodcumque mihi ipse Papa præceperit, sub his videlicet verbis, PER VERAM OBEDIENTIAM, fideliter sicut oportet Christianum obtemperabo..... & eo die quando illum primitus videro, fideliter per manus meas MILES S. Petri & illius efficiar.* Quod quidem est *ligium*, ut vocant, & perfectissimæ dominationis hominum dataque est formula *per veram obedientiam*, quæ jussis adhibita indetrectabile imperium designaret.

De Francorum Regno post hominum memoriam longe nobilissimo, atque augustissimo, unde etiam Imperium, quæle apud Latinos est, manasse noverat, hæc Legatis suis agenda decernit (b): *Dicendum autem est omnibus Gallis, & per veram obedientiam præcipiendum, ut unaquæque domus, saltem unum denarium annuatim solvant beato Petro, si eum recognoscant patrem & pastorem suum, more antiquo.* Rationem addit: *Nam Carolus Imperator, sicut legitur in tomo ejus, qui in archivo Ecclesiæ beati Petri habetur, in tribus locis annuatim colligebat mille ducentas libras ad servitium Apostolicæ Sedis.* (*) Nos eum totum ignoramus, nihil simile in Caroli Magni, ac secutorum Principum historiis, gestis, capitularibus, aut in Conciliis aliisque actis publicis, aut privatis, qualia ejus ævi sunt innumerabilia, legimus, & Pontifici impositum fuisse credimus ab iis qui talia suadebant.

Carolus sedî Apostolicæ multas Provincias devictas donavit, at Regnum nemini vectigale aut censuale fecit; neque ququam ex ejus successoribus tale quid aut cogitavit, aut passus est; Francique Reges sedî Apostolicæ omnium religiosissime in spiritualibus obtemperabant: omnium studiosissime suam in temporalibus dignitatem tuebantur. Quare Gregorius, adhibita licet formula, *per veram obedientiam*, qua imperium indetrectabile significatum fuisse vidimus, nullum unquam censum a Gallis

impetravit: sed neque per Legatos, jussos licet, quidquam ea de re postulatum fuisse legimus: ut totum illud in auras penitus evanuisse videatur.

In eadem Gregorii epistola sic legitur: *Idem magnus Imperator Carolus Saxoniam obtulit beato Petro, cujus eam devicit adiutorio, & posuit signum devotionis & libertatis.* Offerre beato Petro, consueto hujus ævi sermone, hoc erat proprietati sedis Apostolicæ adscribere; at Carolus Magnus nusquam scripsit, nusquam dixit se beato Petro devictam obtulisse Saxoniam, sed tantum in devicta Saxoniam primam Ecclesiam consecratam, quam inquit (c), *pro Christo & Apostolorum suorum Principi beato Petro obtulimus.* Sic Petro non Saxoniam, sed in Saxoniam, pro gratiarum actione primam Ecclesiam obtulit; & quidem erecto templo Apostolorum Principem rite veneratus, eam tamen Provinciam nullius mortalis Imperio quam suo vindicavit.

Cæterum annualem censum semel impositum Gregorius VII. facile in argumentum proprietatis ac dominiî trahebat: quare Guillelmo Conquestori, Angliæ Regi, modis omnibus delinaito suadebat, ut Regnum Angliæ, quod anteriores Reges solo voluntariæ pietatis sensu, nullo temporalis subjectionis animo sedî Apostolicæ censuale fecerant; ipse temporali dominio subderet. At Guillelmus ita respondit (d): *Hubertus Legatus tuus ad me veniens ex tua parte admonuit, quatenus tibi, & successoribus tuis fidelitatem facere, & de pecunia, quam antecessores mei ad Romanam Ecclesiam mittere solebant, melius cogitarem; unum admisi, alterum non admisi: fidelitatem facere nolui, nec volo; quia nec ego promisi, nec antecessores meos antecessoribus tuis id fecisse comperio.* Sic de fidelitate inverecondum petitorum acriter resutabat: de denario beati Petri avitam consuetudinem recto sensu intellectam prompto animo sequebatur.

Quod autem a Guillelmo Anglorum Rege, idem a Danorum Rege, Sueno, ut ab ejus parente, atque etiam ab ipso promissum, Gregorius postulabat (e); neque hujus

(a) Greg. VII. lib. IX. ep. III. (b) Id. lib. VIII. ep. XXIII.

(*) Aquisgranî, apud Podium Sanctæ Mariæ & apud Sanctum Ægidium.

(c) Vid. cap. Car. Mag. T. I. edit. Baluz. pag. 246.

(d) Guil. ep. int. Lanf. & ap. Baron. T. XI. an. 1079. pag. 532.

(e) Greg. VII. lib. II. ep. LXXI. LXXV.

hujus postulati ullam unquam videmus habitam esse rationem.

Interim opulentam Provinciam, Romanæ urbi vicinam, quam viles & ignavi Hæretici tenerent, ei pollicetur. Quo jure suam non significat, nisi Hæreticorum omnia, sua esse duceret.

CAPUT XIII.

De Hispania & Sardinia quid GREGORIUS VII. decrevit.

ERat tum Hispania fere tota subdita Saracenis, a quorum manibus nobilissimum Regnum recuperare multi undique Christiani Principes satagebant. Ad hos Gregorius VII. sic scribit (a): *Non latere vos credimus Regnum Hispania, ab antiquo proprii juris Sancti Petri fuisse, & adhuc, licet diu a Paganis sit occupatum, lege tamen justitia non evacuata, nulli mortalium, sed soli Apostolica Sedi ex aequo pertinere.* Addit concessisse se Evulo Comitis habendam Sancti Petri nomine; certis conditionibus, quamcumque ab infidelibus terram recepisset.

Cæteram id juris & Hispani nesciebant, & hujus obliteratam fuisse memoriam ipse Gregorius fatebatur; sic enim postea scripsit (b): *Regibus, Comitibus, ceterisque Principibus Hispania: notum vobis fieri volumus, quod nobis quidem tacere non est liberum, vobis autem non solum ad futuram, sed etiam ad presentem gloriam valde necessarium, videlicet Regnum Hispania ex antiquis constitutionibus beato Petro, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ in jus & proprietatem esse traditum: quod nimirum hætenus & præteritorum temporum incommoda,*

& aliqua antecessorum nostrorum occultavit negligentia. Nam postquam illud Regnum a Saracenis & Paganis pervasum est, & servitium, quod beato Petro inde solebat fieri, propter infidelitatem eorum, & tyrannidem detentum, ab usu nostrorum tot annis interceptum est, pariter etiam rerum, & proprietatis memoria dilabi cepit. Promittit tamen Gregorius Legatos a se missos rem omnem demonstraturos assertione certa: denique adhortatur: Ut ad honorem beati Petri & Romanæ Ecclesiæ promptos & magnificos se exhibeant; quod profecto fecerunt; multique Hispanorum Principum Ecclesiæ Romanæ annuas pensiones sponderunt, eique se ultro ut Spirituali Dominæ subjecerunt.

Id vero an excussis titulis potius quam ultronea pietate fecerint, non satis mihi constat. Stricto jure fecisse probat Baronius (c), allato exemplo Berengarii Comitis Barcionensis, qui anno, inquit 1091. Urbani Pape IV. cum recuperassent Tarracensem civitatem occupatam a Mauris, eandem obtulit Ecclesiæ Romanæ. Quæ vana esse omnia facile comprobabit ipsum a Baronio productum instrumentum: quippe quo legimus a Comite Berengario Tarracensem civitatem, non a Mauris recuperatam (A), sed jure paterno, ac honorum paternorum divisione suam; non sedi Apostolicæ redditam, sed in Dei nomine specialiter donatam fuisse (d): quæ adeo non firmant, ut potius evertant jus illud in Hispanias venditatum.

At vere Petrus de Marca (e), vir doctissimus, & antiquis monumentis probat Gregorio VII. a Comite Besalvensi Bernardo, atque etiam ab Aragonum Rege annuam concessam fuisse pensionem: id vero

(a) *Id. lib. I. ep. VI. VII. Baron. T. XI. an. 1073.*

(b) *Lib. IV. ep. XXVIII. vid. & lib. I. ep. VII.*

(c) *Bar. Tom. XI. an. 1073. p. 424.*

(A) *Non a Mauris recuperatam:* Utrum id Baronio recte objiciat D. BOSSUET, ambigi potest. Nam 1. in ipso donationis diplomate, Berengarius eos nominat Principes, qui insudaverint ad præfata urbis restaurationem. 2. Urbanus II. scribens Berengario, sic dicit p. 628. *Ecce jam transfactis 390. annis, ex quo præfata urbem Agarenorum gens prope solitariam fecerit &c.* 3. Hæc vocabula *restauratio, & restitutio, quæ passim occurrunt in diplomate & in epistola, significabant quidem, stricte accepta, Tarracensem civitatem denuo ædificatam fuisse; sed diligenter perpendenti verba & seriem, hæc duo certa erunt: unum quod affirmat D. BOSSUET, hanc civitatem non redditam fuisse, sed specialiter donatam Ecclesiæ Romanæ alterum quod negat, hanc civitatem non multo ante Saracenorum manibus fuisse vindicatam. Certe Berengarius dicit hanc civitatem sibi ex paterno jure competisse; quomodo probe ac vere diceret Ludovicus XV. Navarræ Regnum, si illud bello recuperaret, sibi ex paterno jure competere. Jura enim Regum, illa quam vocant præscriptionis lege non tolluntur.*

(d) *Ibid. an. 1091. p. 627.*

(e) *Mar. Hist. Bearn. lib. IV. p. 331. 332.*

ro ab iis factum, antiquis excussis ac recognitis titulis, acta non memorant.

Neque item docent, an stricto jure potius quam voluntate sit factum, quod idem Bernardus se militem ac vassallum Sancti Petri fecit (a). Id enim eo tempore ab aliis etiam, ut a Comite Provinciæ, ac Barcinonensi ultro ac nulla obligatione factitatum fuisse, ejus ævi acta memorant; quod ii Comites, ubi se sedi Apostolicæ addixissent, eo patrocinio tutiores, atque etiam adversus Dominos securiores essent.

Refert etiam Petrus de Marca (b) securis saculis, cum eam pensionem, quam Aragonenses concesserant, Romani curiales violentius exigerent, a Regibus Aragonensibus plane denegatam; consensisse tamen illos ad illam pensionem voluntarie persolvendam, non autem contractu in feodationis initio, aut obligatione pacta.

Castellæ vero Reges nihil quidquam solvissent, nihil peculiari juris in sede Apostolica recognovissent legimus: quo constare videatur ea, quæ Gregorii VII. tempore ab aliis Hispanis facta sunt, voluntarie potius, quam stricto & antiquo jure fuisse imposita. Neque propterea Gregorium antiqua Ecclesiæ Romanæ jura in Hispaniæ Regnum memorantem, deceptorem putamus; sed falsis titulis, quales omni ævo multi confecti sunt, decipi potuisse confitemur.

Quanam certe ejus Legati rei oblitteratæ, atque omni hominum elapsæ memoria, documenta protulerint, neque usquam legimus, neque animo aut conjectura affequi possumus, aut omnino intelligimus quomodo stare possint. Gregorius enim memorat antequam Regnum illud a Saracenis pervasum est, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ in jus & proprietatem fuisse traditum, ac certia servitia fuisse constituta: atqui anno Christi 713. invasio Saracenorum contigit, quo tempore illa ex Feudorum jure orta servitia, atque proprietates, ne nomine quidem erant cognita. Neque vero Hispaniam sedi Apostolicæ Gothi Ariani tradidissent, neque postquam Reges anno 588. Catholici sui facti, tale quidquam egisse, tot Concilia, tot acta, tot historiæ, tot epistolæ innuunt: cum sedis Apostolicæ potestas, sed spiritualis illa atque cœlestis,

omnibus paginis celebretur: neque a Rege Pelagio, recidivi post Saracenicam invasionem Hispanorum Imperii fundatore, ejusque successoribus, aliisque Hispaniensibus Regibus per trecentos ac sexaginta annos, qui a Pelagio ad Gregorium effluxere, tale quidquam postulatum fuit: ac Reges Hispaniæ per ea tempora haud minus quam alios absoluto jure regnasse, omnia monumenta testantur. Jam quod ait Baronius (c): *His jurebus potitam Apostolicam sedem anno Christi 701. sub impio Rege Vitiza horum jacturam esse passam*, neque cum Gregorio VII. convenit, qui hanc jacturam ad Saracenorum invasionem refert, neque cum Tudensi Luca, quem unum Baronius testem adducit. Is enim posteaquam auctore Vitiza canones dissolutos, sacraque omnia concalcata memoravit, hæc addit insuper (d): *Et ne adversus eum insurgeret Sancta Ecclesia, Episcopis, Presbyteris, Diaconis, & ceteris Ecclesiæ Christi Ministris, carnales uxores habere præcepit, & ne obedirent Romano Pontifici, sub mortis interminatione prohibuit.* Quæ ad evitandum Canonici atque Ecclesiasticæ distractionis metum manifeste referri, rerum ostendit series: ad solvenda Romani Pontificis, ut supremi etiam Domini, imperia pertinere, neque Lucas Tudensis significat, neque alii Scriptores, neque Gregorius VII. suspicatur.

Utrumque est, illud animo capere vix possumus, quod is Pontifex mavult Hispaniam servire infidelibus quam illud quæleumque jus ultro remittere. Sic enim ipse scribit supra dicta epistola (e), ad Principes in terram Hispaniæ proficisci volentes: *hoc neminem vestrum ignorare volumus, quoniam, nisi æqua pactione persolvendi juris Sancti Petri in Regnum illud animadvertere statueritis, potius vobis Apostolica auctoritate, ne illuc tendatis, interdicens contra feremur, quam Sancta & universalis mater Ecclesia, idem a suis filiis quod ab hostibus patiendo, non jam proprietatis suæ, sed filiorum detrimento saucietur.* Quasi vulnus illud remissione spontanea temporalis tributis curare non posset. Sed ista non reputat, & ovem in feræ faucibus palpitantem non eripere:

sed

[a] Greg. VII. lib. IX. ep. XII

[b] Marc. loc. cit.

[c] Bar. loc. cit. & T. VIII. an. 701. p. 640. 641.

[d] Luc. Tud. ap. Bar. loc. mox cit.

[e] Greg. VII. lib. j. ep. vlt.

sed tondere cogitat. Atque hæc facit abstinensissimus, & innocentissimæ vitæ Pontifex, dum sedis Apostolicæ jura etiam temporalia, quæ semel animo præceperat, tantisper imminui pejus omnibus malis arbitrat.

Neque minus dura sunt, quæ Sardinien- sibus scripsit. Cum enim in animum induxisset, ut aliquid ab eis commodi temporalis ferret, primam ad eorum iudices dedit epistolam (a): Romanam Ecclesiam omnium matrem, privatam tamen eis debere sollicitudinem; at antecessorum negligentia friguisset charitatem illam, quæ antiquis temporibus inter Romanam Ecclesiam & gentem illam fuit, maximo inter ipsos Christianæ religionis detrimento: atque omnino necessarium ut de salute animarum cogitent, Romanamque Ecclesiam ut matrem recognoscant, atque antiquam devotionem impendant: se quidem non modo ut eorum anima, sed etiam patria salva esset, sollicitè invigilare: si sua verba reciperent, gloriam & honorem & in presenti & in futura vita consecuturos esse: sin aliter agerent, suæ culpæ imputarent, si quid periculi contigisset: Legatos coram acturos quæ de salute eorum, & honore tractaret.

Quid esset illa salus honorque, quem ipsis quæreret, sequentia demonstrabunt. Nam paulo post de sui Legati postulatis hæc scribit (b): Nisi in hoc anno certa nobis super hac re ratione respondeatis, nec amplius vestra responsa quæremus, nec tamen ulterius jus & honorem Sancti Petri irrequisitum relinquemus. Censum ac vetitigal satis apertè ista significant: eo primum illa verba lenia, eo denique minæ spectabant.

Gravius postea urget, scribitque (c) hæc glorioso judici Calaritano Orfocco: nolumus scientiam tuam latere, nobis terram vestram a multis gentibus esse petitam: maxima servitia, si eam permetteremus invadi, fuisse promissa, ita ut medietatem totius terræ nostro usui vellent relinquere, partemque alteram ad fidelitatem nostram sibi habere: cumque hoc non solum a Normannis, & a Thuscis, ac Longobardis, sed etiam a quibusdam Ultramontanis crebro ex nobis esset

postulatum, nemini ea de re unquam assensum dare decrevimus, donec ad vos Legatum nostrum mittentes, animum vestrum deprehenderemus. Nempe ille Legatus exploraturus erat quo oblato se ab invasorum deprædatione redimeret. Pergit enim: Igitur, quia devotionem beato Petro te habere, in Legato suo monstrasti, si eam sicut oportet, (quid autem oporteret satis aperte significaverat) servare volueris, non solum per nos, nulli terram vestram vi ingrediendi licentia dabitur, sed etiam si quis attentaverit, & seculariter & spiritualiter prohibebitur a nobis, ac repulsabitur. Quid si denegaverint quæ Gregorius postulabat? Nempe hostibus prædæ erunt. Tantine erat tributum Romanæ Ecclesiæ perfolvendum, ut propter eam causam miseros insulanos, data licentia, lupis pastor exponeret!

Ceterum quid in ea insula juris sibi esset, ne verbo quidem significat, jurium etiam temporalium vehementissimus ubique, ut videre est, ostentator. Sed ut concedamus Sardiniam Insulam jam tum in Ecclesiæ Romanæ ditionem concessisse, utque id vel maxime non tantum jactaret Gregorius, sed etiam insulani seu metu, seu veri conscientia faterentur; tamen in tributis exigendis nulla Gregorius possessione nitebatur; antiqua, confusa, obsoleta, generalibus verbis, uti vidimus, venditabat, dirisque comminationibus novum sibi titulum comparabat.

C A P U T XIV.

De Hungaria, de aliis Regnis ac Provinciis, quibus causis impulsus, Pontificiæ ditioni se ultro subjecerint: arbitraria jura etiam in infideles Principes protenduntur.

Salomon Hungariæ Rex infans Andreæ patris jussu, atque omnium ordinum applausu rite coronatus, mox patre mortuo, propter infantiam pulsus, ac per Henricum IV. Imperatorem, cujus sororem duxerat, sæpe Regno restitutus, eidem Henrico Hungariam fecit tributariam (d). Id necessitate gestum Gregorius Regi crimini vertit

[a] Id. Ibid. ep. XXIX. Vid. Bar. T. XI. an. 1073. pag. 433.

[b] Ib. ep. fl. XLI. (c) Ib. lib. VIII. ep. X.

[d] Lambert. Schaf. ep. Bar. T. XI. an. 1071. p. 464.

tit (a): quod Regnum Hungariæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ proprium, a Rege Stephano olim beato Petro, cum omni jure & potestate sua oblatum, & devote esset traditum. Addebat probationem, quod nempe Henricus III. Imperator Henrici IV. pater, victo Rege Hungaro, & facta victoria, ad corpus beati Petri lanceam, & coronam transmisit, & pro gloria triumphi sui, illic Regni direxit insignia, quo principatum dignitatis ejus attinere cognovit. Quare gravia minabatur: nec aliter beati Petri gratiam aut suam benevolentiam sponderet, nisi sceptrum Regni, inquit, corredo errore tuo, Apostolica, non Regia Majestatis beneficium recognoscas. Sic si quis beatum Petrum honorasset, Regni proprietatem, atque omnia deinde jura feudorum sedi Apostolicæ vindicabat; quamquam ejus proprietatis nulla in annalibus ad ea quidem tempora mentio reperiretur.

Si quando dissidia inter fratres de Regnis ac Provinciis orirentur, ut in Barcinonensi Comitatu evenerat, sancti Petri inexpugnabile pollicebatur auxilium ei parti, quæ in sedis Apostolicæ potestate futuram se esse profitebatur (b).

Afflicti ac pulsi Reges sedi Apostolicæ sua Regna tradebant, ejus auctoritate restitui se posse confidebant. Sic a Rege Rufforum Demetrio, cum is a fratre pulsus esset, traditum Regnum Gregorius VII. suscipit, exhibita Sancto Petro fidelitate (c).

Neque exiguum tutamen erat ab Apostolica sede Regnum accepisse. Scribit enim Vezelino adversus Dalmatiæ Regem insurgenti (d): Scias nos de prudentia tua multum mirari, ut qui te esse dudum beato Petro, & nobis fidem promiseris, contra eum, quem in Dalmatia Regem auctoritas Apostolica constituit, tu modo coneris insurgere. Quapropter nobilitatem tuam moneamus & ex parte beati Petri præcipimus, ut adversus jam dictum Regem arma capere non presumas, sciens quidquid in illum ausus fueris, procul dubio te in Apostolicam Sedem facturum.

Hæc incepit Gregorius VII. his ac similibus ad Regna sedi Apostolicæ tradenda

Tom. I.

hortabatur, & ad Geyslam scribebat (e) Hungarorum Hucem (*): Regnum Hungariæ, sicut & alia nobilissima Regna in propriæ libertatis statu esse debere, & nulli Regi alterius Regni subjici, nisi sanctæ, & universali matri Ecclesiæ Romanæ, quæ subjectos non habet, ut servos, sed ut filios suscipit universos.

Quare Salomoni Hungarorum Regi ademptum a Deo Regnum prædicabat quod is contempto nobili dominio beati Petri, cui erat proprium Hungariæ Regnum, se Regi Teutonico, quamvis necessario subdidisset, subditque rationem: Petrus enim a firma petra dicitur, quæ portas inferi confringit, atque adamantino rigore destruit, & dissipat quidquid obsistit. Quæ dicta adversus hæreses, & alia vitiorum monstra, per Christi Imperium debellanda, ad terrenam ditionem quotidie amplificandam, & ad comparanda sibi Regna, vertebat.

Eam universalis Monarchiæ etiam temporalis ideam animo informaverat, quæ spiritali addita potestati, tale Imperium conderet, quale res humanæ ferre non possent.

Iisdem vestigiis insistebat Innocentius III. (f) magnus alioquin Pontifex, cum Joannem sine terra Angliæ Regem depositione multaret, Barones Angliæ ac Philippum Augustum adversus eum invitaret, donec Joannes sedi Apostolicæ Regnum traderet, uti suo loco memorabimus.

Non ergo mirum si passim in servitium ruerent Duces, Comites, ipsi etiam Reges in sede Apostolica suis rebus tutelam, atque etiam, proh dolor! suæ cupiditati ad vicinos invadendos titulum quæsituri (g). Quæ quantum rei Christianæ offecerint, lectori æstimandum relinquimus.

Nec alia moliebatur Adrianus IV. dum illud a nobis supra memoratum (h) jus edidit; nempe Hiberniam & omnes Insulas, quibus sol justitiæ Christus illuxit, ad jus sancti Petri & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ pertinere.

Postea ad libitum arbitraria jura creverunt; quo factum est, ut Nicolaus V. Callixtus III. Sixtus IV. Innocentius VII. Alexander VI. tanta terrarum spatia infideli-

M

deli-

(a) Greg. VII. lib. II. ep. XIII.

[b] Id. lib. VI. ep. xvi. vid. Lamb. ap. Baron. an. 1075.

(c) Id. lib. II. ep. LXXIV.

(d) Id. lib. VII. ep. IV. ap. Baron. an. 1079.

(*) Salomonis cuius Regnum invaserat avunculum.

(e) Id. lib. II. ep. LXXIII. Id. ib. ep. XXX.

(f) Vid. Odor. Rain. anno 1212. & seq. vid. quoque Histor. Angliæ Rapin Thoyr. lib. VIII. & ep. Innoc. III.

[g] Inf. lib. III. cap. XXI.

[h] Vid. sup. cap. II. & T. X. Concil. p. 1143.

delibus detracta, Christianis Regibus concederent.

CAPUT XV.

Regna Infidelium, quo jure concessa BELLARMINUS aliique defenderint; hæc, & alia de Regibus deponendis gesta, nullo religionis periculo impugnari posse.

HIS in concessionibus tuendis Bellarminus maxime laborabat, cum negaret infideles, justos scilicet dominos, legitimam possessione deturbari posse, nisi conarentur avertere a Christi fide subditos. At profecto illi Reges, quorum Alexander VI. aliique Pontifices partiebantur Imperia, de fide Christiana nequidem cogitabant. Quem nodum Bellarminus (a) & alii sic exolvunt. Alexandrum VI. cum Regna infidelium daret, non id providisse, ut Reges Christiani, Reges infideles debellarent, & eorum Regna occuparent; sed solum ut eo adducerent fidei Christiana Prædicatores, & protegerent ac defenderent, cum ipsos Prædicatores, tum Christianos ab eis conversos: ac si Reges infideles resisterent, Christianis jus esset bellum inferendi. O novos Apostolos & novo more tuitos! O novam & Apostolo inauditam Christianorum militum armaturam! At si Christi Apostolos hic omitti placet, quod infirma Ecclesia nondum hæc fortia auderet, mirum cur Gregorius Magnus, valida jam Ecclesia, Christiano Imperio, totque Christianis fulta Regibus, a Regina Brunehildi non tale fatellicium, Augustino suo in Angliam profecturo, impetrarit (b). Cur non talibus Diaconis succinctus Sanctus Bonifacius Moguntinus Germaniæ intulerit Evangelium? Aut cur eum Pipinus ipsi devinctissimus, pro fide Christiana obtruncari permiserit? Cur Willebrodi, Wilfridi, Swiberti, Adalberti, & alii innumerabiles, qui per eandem ætatem barbarica nomina Martyrii gloria illustrarunt (c), nullo tali munimine prædicandam susceperint religionem Christianam? Denique hujus custodiæ Evangelicis prædicatoribus datæ, bellicque in liberam gentem ea causa suscepti,

quod verbi divini præcones ræspuisset, nullum apud antiquos exemplum est. Qui Caroli Magni Saxonica bella commemorant, cogitare debuissent Saxones Francici Imperii perduelles, novaque semper contumacia rebellantes, victos, captos, deditos, patriæ libertati, vitæ redditos, si Evangelio obedirent: postremo occisos, atque dispersos, quod fidem Salvatori Christo, atque optimo Regi Carolo datam fefellissent, regionemque eorum aliis concessam incolis; atque hi Catholicam religionem ad ea usque tempora propagarunt, quibus eos ad infandum Schisma Lutherus abrupit.

Neque vero me fugit quanti sint nominis, a quibus hæc Bellarminus, aliique hauserint: sed Doctores postremis sæculis natos, per librorum penuriam, ne alias commemorem causas, Ecclesiasticæ historiæ non satis gnaros, atque ideo non vitæ, sed doctrina degeneres, antiquis placitis & exemplis postponi oportere, clara voce dicimus.

Nec putamus Sanctum Thomam, cujus auctoritate utuntur, ad prædicandam gentibus fidem tali unquam auxilio profecturum: nec Sancti Franciscani ac Predicatorii ordinis Martyres: nec postremo sæculo Sanctus Franciscus Xaverius, Indiarum Apostolus, atque ex eodem sodalicio tot inclyti Martyres hæc sectati: nec ævo nostro tot Sancti Episcopi, atque Presbyteri, quos ad Barbaras gentes nostra Gallia, ac tota Europa summittit. Quin etiam Bellarminum alioque, si talia præstidia offerentur, toto animo putamus fuisse avertaturos; ut merito contemnamus eam doctrinam, a qua consecranda vel ipsi abhorrent.

Neque magis probamus quod dicunt: ab Alexandro VI. Christianos inter Reges distributas esse terras, ut impediret contentiones, & bella Christianorum, qui in illis regionibus negotiari volebant (d). Neque enim, si vel maxime placeat Romanos Pontifices, non verbi tantum, Apostolico more, sed etiam commerciorum, ac negotiationum esse duces, & ad eorum arbitrium restringi imperia commerciorum, ac gentium libertatem: non, inquam, si ista vel maxime placeant, talem explicatio-

(a) Bell. de R. P. lib. V. c. 11.

(b) Vid. Bar. ib. anno 716.

(c) Ibid. an. 719 731. 749. & pass. tot. hoc sæcul.

(d) Bar. loc. jam cit.

tionem Alexandri VI. decreta ferre possunt (a) : *Omnes enim, inquit, & singulas terras firmas, & insulas remotas & incognitas versus partes Occidentales, & mare Oceanum consistentes repertas, & repriendas in posterum, quæ sub actuali Dominio temporali aliquorum Dominorum Christianorum constituta non essent, cum omnibus illarum Dominiis, civitatibus, castris, juribus, & jurisdictionibus universis, vobis heredibusque, & successoribus vestris in perpetuum, tenore presentium, motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolica potestatis plenitudine donavimus, concessimus, & assignavimus.* Quo decreto inter Reges ducta linea dispartit Orbem, ex Apostolica, inquit, gratia largitate, motu proprio, non ad vestram, vel alterius pro vobis super hoc nobis oblata petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, ac de Apostolica potestatis plenitudine. Quæ profecto nihil aliud sonant, quam meram donationem. Quare alii rotunde magis Bullas eas referunt ad ea, in quibus Pontifices, ut in facto particulari, consensu omnium errare potuerint.

Quo exemplo nos quoque nostro jure possumus, non tantum hæc ab Alexandro VI. totque ejus antecessoribus ad eandem formam edita decretaque de infidelium terris dividendis; verum etiam alia de supremis potestatibus deponendis gesta, exigere ad regulam & ad Majorum fidem, adque ea decreta, quæ totis mille, & quod excurrit annis, intacta mansere. Placet enim omnino id quod Turrecremata alia occasione dixit (b) : *Nec ista consequentia est bona : factum fuit sic, ergo legitime factum fuit; nos enim non debemus respicere quod factum est in præterito, sed quod juridice fieri debuerit in futurum.*

Hæc certe omnia salva fide quæri, uti prædiximus, Perronius quoque Cardinalis confitetur (c), & Bellarminum testem adducit; & certe Bellarminus censor audentissimus cujuscumque doctrinæ, quam sedi Apostolicæ non satis æquam putat, huic nostræ sententiæ nullam notam infert tractatu amplissimo de ea re edito; & Perronius celebri oratione in Conventu ordinum Regni habita, id agit ut hæc quæ-

stio inter problematicas habeatur. Quare licebit nobis, vel ipsis concedentibus, antiquam sententiam nostræ Facultatis, imo antiquam traditionem Ecclesiæ Catholicæ, sub Cleri Gallicani, atque etiam augustissimi Regis, totiusque adeo Regni felicibus auspiciis, nulla cujusquam contumelia propugnare.

Hæc autem diligentissime exequimur, excussis omnibus utriusque partis argumentis: non quod Galli nostri hac tractatione egeant; vix enim quisquam inter Gallos in dubium revocat supremam potestatem, atque ut ita dicam, Regiæ Majestatis independentiam, qua pax Republicæ continetur: sed tamen ceteris satisfacere nos oportet, omnique studio amovere a Theologorum scholis, alienam a Christiana modestia, ac melioribus sæculis inauditam, de deponendis Regibus sententiam. Quod quidem dum facimus, sedis Apostolicæ dignitati consulimus, nedum ejus privilegia imminutum eamus. Quis enim inter Sedis Apostolicæ privilegia reputet, quod possit de Regibus amovendis vana & irrita, & omnibus jam populis contemnenda decreta conscribere? Aut quis non videat apud cordatiores hanc totam de temporali Pontificum potestate fere obsolevisse sententiam: ut qui eam tuerentur adhuc, ultimarum sæculorum exemplis adrepti potius, quam certa ratione ducti esse videantur? Non ita effluxere quæ Romani Pontifices de rebus Ecclesiasticis condidere decreta: his cessare hæreses; contusi, fractique sunt, quæ Ecclesiæ fidem, auctoritatemque invaserunt. Fides quippe post hæreses splendet purius; contempta ab Hæreticis Ecclesiæ auctoritas firmiter invalescit. At quid Pontificibus profuerunt, quæ ad Reges in temporalibus subjugandos tantis molitionibus susceperunt? Nempe hæc omnia conciderunt, castaque & irrita nihil sedi Romanæ, præter invidiam atque odia; nihil toti Ecclesiæ, præter bella, cædes, schismata pepererunt. Tanti refert, quid Deo auctore, quid humanis consiliis moliantur. Sed nos hæc melius exempla edocebunt. Rem ergo totam ab ipsis Ecclesiæ, totiusque adeo humani generis initiis, explicare aggrediamur.

(a) Bull. II. Alexan. VI. ad Ferdin. Hisp. Reg. in Bull. Roman. edit. Lug. 1655. T. I. pag. 467.

(b) Turr. apol. pro Eug. ad calc. t. XIII. Conc.

(c) Du Perr. Repl. lib. I. c. XCI. p. 545. vid. diff. præv. num. LXXXIX. Vid. Bell. de R. P. pass. Da Perr. auv. diver.

CAPUT XVI.

Ipsam quæstionem aggredimur : hæc tractatio bisariam distributa : quinque propositiones ordine comprobanda.

Quærimus igitur an Ecclesiastico ordini ipsique ejus Capiti Romano Pontifici, sit jure divino concessa potestas, qua supremas potestates solio amovere possit. Ac supremas potestates dicimus, non tantum Reges, ac Monarchas, sed quemcumque ordinem, ac cœtum, qui suprema auctoritate in civilibus ac temporalibus gaudeat. Quamquam enim Reges plerumque nominamus, Apostolorum exemplo, eo nomine complectimur illos omnes, qui summa auctoritate gaudeant.

Hoc statu quæstionis constituto, claret quam inepte & imperite, nec bona fide agat D. Nicolaus Dubois (a), cum dicit & inculcat, vereri nos debere, ne feudis, aliisque juribus temporalibus, excidamus Ecclesiastici, si Cleri Gallicani Declaratio valeat. Hæc foeda, & insulsa procul a nobis absint. Nos enim satis scimus Romanis Pontificibus & Sacerdotali ordini, Regum concessione, ac legitima possessione bona quærita, jura, Imperia ita haberi, ac possideri, uti quæ inter homines optimo jure habentur ac possidentur. Imo ea omnia, ut dicata Deo, sacrosancta esse debere, nec sine sacrilegio invadi, rapi, & ad sæcularia revocari posse. Sedi vero Apostolicæ, Romanæ urbis, aliarumque terrarum concessam ditionem, quo liberior, ac tutior potestatem Apostolicam toto Orbe exerceat, non tantum sedi Apostolicæ, sed etiam toti Ecclesiæ gratulamur, votisque omnibus precamur sacrum Principatum omnibus modis salvum, & incolumen esse. Ac si contendant Romanis Pontificibus, quale in utraque Sicilia, aut in Sardinia, aliisque forte Regnis, tale sibi, aut majus etiam, aut aliquatenus simile, usu, consuetudine, possessione legitima, in Imperio Romano-Germanico ordinando quæsitum esse jus; illud Germani, & quorum interest omnes, & juris civilis interpretes quærant, & decident utcumque libuerit: nihil hæc ad nos per-

tinent, neque ullam ea de re quæstionem movere Clerus Gallicanus. Id enim tantum declarat (b), *Reges & Principes in temporalibus nulli Ecclesiastica potestati Dei ordinatione subjici, neque AUCTORITATE CLAVIUM Ecclesia directe vel indirecte deponi, aut illorum subditos a fide, atque obedientia, ac præstito fidelitatis Sacramento solvi posse.*

Patet ergo quæri quid in Regna & Imperia sacer ordo, ejulque ordinis Caput Romanus Pontifex, possit Christi ordinatione atque clavium auctoritate, & quid Ecclesia ea de re senserit. Quod ut sit apertius, quemadmodum in sacro Cleri Gallicani cœtu, illustrissimo Archiepiscopo Parisiensi auctore (c), factum recolimus, universam hanc tractationem in duas partes distribuimus. Ac primum inquirimus, quid traditum ea de re ab initio fuerit usque ad Gregorii VII. tempora, tum quid ab eo tempore decretum, gestum, dictumque sit. Ac primis illis temporibus causæ nostræ firmamenta maxime continentur; in posterioribus, quæ validissima sunt adversariorum objecta apparebunt. Porro sanam doctrinam comprobare aggredimur certis propositionibus, quæ sibi mutuo lucem roburque præstent, Geometrico more, & quanta poterimus perspicuitate constitutis. Quo rerum ordine, id profecto assequemur, ut si quis est error, facile deprehendi & confutari possit: sin autem a Deo datur summo studio quæsitam exponere veritatem, id speramus fore, ut nulla prorsus arte valeat obscurari, nullo deinceps argumento labefactari possit.

Placet autem hic statim ponere propositiones illas, ut summa disputationis constituta, quid deinde probari debeat, omnes facilius animo comprehendant.

Prima Propositio. Regia, ac suprema potestas ordinandis rebus temporalibus præstituta, jam inde ab initio legitima est, etiam inter infideles.

Secunda. Ea potestas, etiam inter infideles, est a Deo.

Tertia. Regia ac suprema potestas jam inde ab initio, etiam inter infideles, ita est a Deo constituta, ut sit a Deo secunda, hoc est, in suo genere, rebusque suis sub Deo, & post Deum prima: Neque Deus

(a) Consultat. VII. n. 54. Consultat. X. n. 93. & seq.
(c) Vid. auct. Cler. Gallic. 1682.

(b) Doct. Cler. Gall. c. 1.

Deus constituit aliam potestatem, a qua illa deponatur, aut in ordinem redigatur.

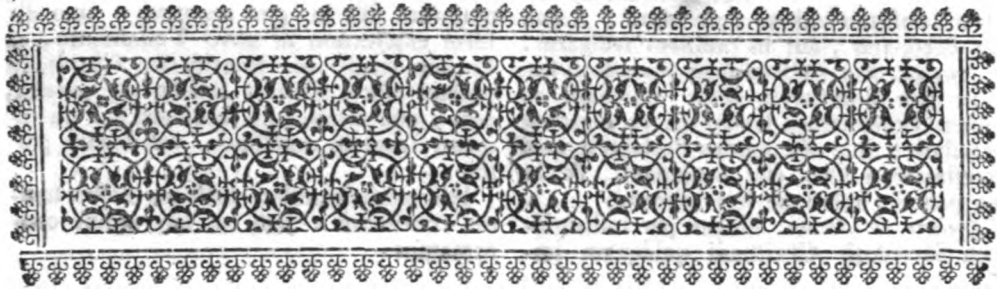
Quarta. Per institutionem Sacerdotii Legalis non immutavit Deus rationem ac statum Principatus, seu Regiæ ac supremæ potestatis; imo luculentius declaravit eam potestatem a Deo esse secundam, & in suo genere, rebusque suis primam.

Quinta & ultima. Neque per institutionem Sacerdotii Christiani quidquam im-

mutatum fuit in jure regnandi: imo diffuse explicatum in novo Testamento, ac Patrum traditione, Pontificibus Christianis nullam esse a Christo attributam potestatem, qua temporalia ordinare aut quemquam Imperio multare, vel donare possint.

His propositionibus doctrinæ nostræ summa continetur: jam eas suo ordine confirmamus.

DEFENSIO DECLARATIONIS
CLERI GALLICANI
DE ECCLESIASTICA POTESTATE.

LIBER PRIMUS.
SECTIO SECUNDA.

Qua expenduntur Scripturæ loci, & Patrum traditiones illustrantur,
ad caput primum Gallicanæ Declarationis.

CAPUT PRIMUM.

PRIMA PROPOSITIO probatur; quod Regia seu suprema civilis potestas jam
inde ab initio sit legitima, etiam inter infideles.

Rima nostra propositio
sic habet: Regia ac
suprema potestas, ordi-
nandis rebus civilibus
prestituta, jam inde
ab initio legitima est,
etiam inter infideles.

Hic duo dicimus: primum eam potestatem esse legitimam, tum esse legitimam inter infideles.

Legitimam vocamus, quæ non tantum lege, sed etiam iusta bonaque lege nititur, atqui bona lex est, quæ præcipit homines per iusta & legitima Imperia adunari, dirigi, coerceri; unde existit pax & tranquillitas publica. Qua factum est ut Propheta

scriberet (*): *Quærite pacem civitatis ad quam transmigrare vos feci*, (Babylonis scilicet, impiæ illius & omni idololatria contaminatæ) & *orate pro ea ad Dominum: in ipsa enim est pax vobis*. Nulli enim plebi pax vera obtigit, nisi pacato Imperio, sub quo degit. Attestatur illud Apostolus (**): præcipiens *obsecrationes fieri pro Regibus, ut quietam & tranquillam vitam agamus*. Quem locum interpretatus Tertullianus, sic Imperatores alloquitur (***) : *Cum enim concutitur Imperium, concussis etiam ceteris membris ejus; utique & nos in aliquo loco casus invenimur*. Ac sublato legitimo, summoque Imperio, cedes, latrocinia, scelera omnia impune grassari nemo diffitetur.

Unde

(*) Jeremia XXIX. 7. (**) 1. Tim. II. 1. 2. (***) Tert. epol. 6. XXXI. p. 27. edit. prior. 1675.

CAPUT II.

SECUNDA PROPOSITIO, quod Regia
& suprema potestas etiam inter infideles
sit a Deo: Reges Sacro-sancti: juratum
per eorum salutem: religio in Prin-
cipes: Tertulliani loci.

Unde consequens est, ut lex illa, qua sunt supremæ potestates inter homines constitutæ, a naturali lege ducat initium. Natura enim duce, homines pacem bello, perturbationi ordinem anteponunt; quo fieri necesse est, ut legitimo colla Imperio submittant. Quare nulla gens est, nisi penitus non tantum barbara, sed etiam fera & belluino more vivens, quæ supremas potestates aliquas non agnoscat; adeoque illa lex infixa est mentibus, ut non nisi extrema cæcitate atque feritate obliterari possit. Hoc primum quod diximus: supremas potestates esse legitimas.

Alterum: legitima Imperia etiam inter infideles floruisse exponimus tantum, non probamus id quod per se omnes vident, idque ab initio generis humani. Neque enim, ut ait beatus Augustinus (a), ita ratio in hominibus vitis, atque impietate ipsa detrita est, ut non ejus superessent saltem extrema vestigia; Deoque bono placuit, ut etiam inter homines, qui ab eo descivissent, remaneret bonum societatis humanæ. Quare Abraham cum Sodomæ & Gomorræ, & aliis infidelibus Regibus, uti legitimo ordine constitutis, fœdus iniit: *Hi enim pepigerant fœdus cum Abraham (*)*; & eisdem fœderatoriis tuetur armis. Et sanctus ille Joseph Pharaonis Imperium, Ægypto jam corrupta per idololatriam, uti legitimum administrat. Neque necesse est uberius confirmare propositionem, ex sese perspicuam, cum præferim aperte contineatur in his Domini verbis (**): *Reddite que sunt Cæsaris, Cæsari*. Diserte enim præcipit Cæsari infideli Principi, atque infidelis civitatis supremo magistratui præstare obedientiam. Accedit Petri auctoritas (***) : *Subjecti estote propter Deum, sive Regi tamquam præcellenti, sive ducibus, tamquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: hæc est enim voluntas Dei: & Paulus (*) : Admone illos Principibus & potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse*. Hæc omnibus sine ulla dissensione probata revocamus in memoriam, tantum ut doctrinæ connectio elucescat. Pergamus ad secundam propositionem a prima manantem.

Secunda propositio. Ea potestas inter infideles est a Deo. Hanc quoque continentur omnes; est enim Apostoli dicentis (**): *Non est potestas nisi a Deo. que autem sunt, a Deo ordinate sunt: itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit*. Loqui autem eum de civili potestate sequentia docent, ubi gladium ac vindictam publicam, vectigal, tributum, civilis potestatis instrumenta & jura commemorat. Ergo eæ potestates, quas Paulus a Deo esse, a Deo ordinatas esse docet, sunt Reges ac Principes.

Neque omittendum id, quod quidam objiciunt: a Deo ordinatas dici potestates, quod sub digniore minus digna, civilis scilicet sub Ecclesiastica a Deo ordinata sit; aliter enim non constare ordinem. Verum eæ ratiocinio non utitur Apostolus, neque is locus postulabat, ut de illo ordine disserteret; sed ita agit Paulus, ut ordinatæ intelligantur a Deo illæ potestates, quæ civilibus præsent officiis, quod sint a Deo constitutæ: unde præmittit (***) : *Non est potestas nisi a Deo: cui connexum illud: Quæ autem sunt, a Deo ordinate sunt; & infer: Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: & : Subditi estote non tantum propter iram, sed etiam propter conscientiam*. Jam si de ordine philosophari placet, alibi philosophandum: hic quidem ex Apostolo constat, quæ civilibus præsent potestates, eas etiam inter infideles a Deo constitutas, & ordinatas esse.

Erant namque tum, qui summis præerant potestatibus infideles, & idololatræ, quos tamen nihilo secius *Ministros Dei* vocat Paulus, & gladium, a Deo traditum esse Principi docet, ut Dei ministro: *Non enim, inquit (*) sine causa gladium portat: Dei enim Minister est*.

Quare merito Sacro-sanctæ habentur suppre

(a) August. lib. II. de Ord. c. XI. tom. I. pag. 344.

[**] Matr. XXII. 21.

[**] Rom. XIII. 1.

[***] Per. II. 13. 14. 15.

[***] Ibid. 5.

(*) Genes. XIV. 13.

(*) Tit. III. 1.

(*) Ibid. 4.

premæ Potestates, ut quæ a Deo constitutæ, vices Dei agant : qua in re magnum venerandumque *Dei Mysterium* in Regibus S. Gregorius Nazianzenus agnoscit (a) ; unde eorum incolumitas, salusque in juramenti religionem assumitur. Jurant enim Urias, & illa sapiens Thecuitis (*), *per salutem David*, neque eo secius Joseph semel atque iterum *per salutem Pharaonis*, impii licet Regis & idololatræ : quod in Regio ministerio, etiam inter infideles magnum Dei Sacramentum sit. Id secuti Christiani, hæc Tertulliani ore ad Romanos Principes Christianæ Religionis hostes, loquebantur (**): *Juramus autem, sicut non per gentios Cæsarem, ita per Salutem eorum, quæ est augustior omnibus gentis Nos judicium Dei suspicimus in Imperatoribus, qui gentibus illos præfecit ; id in eis scimus esse, quod Deus voluit, & pro magno id juramento habemus.*

Hinc etiam idem auctor (b) religionem atque pietatem Christianam in Imperatorem celebrat : quod Imperator, uti Sacrosanctus, Deique vice sanctus, religioso quodam honore coleretur, quam religionem *secundæ Majestatis* haud minus pie quam eleganter vocat (c). Grande ergo, eodem teste, Imperatoris nomen, quod a Deo traditur : grande Imperatoris officium, divino numine constitutum.

C A P U T III.

Quo sensu suprema civilis potestas sit a Deo, quodque discrimen Sacerdotium inter & Imperium.

Sunt autem supremæ potestates a Deo non tantum eo nomine, quod Imperium nemo capessat, nisi Providentia Divina duce, & auctore ; verum etiam duplici alio titulo, primum, quod, uti prædiximus, legitima Imperia sint exorta natura ipsa duce, hoc est, auctore Deo naturæ conditore. Habent enim homines hoc a natura inditum, ut ordinem colant, quo eis incolumitas & tranquillitas constat : qui ordo nullus est, si desint legitimæ potestates.

2. Ad legem naturalem haud dubie accesserit doctrina per manus jam inde ab initio hominibus tradita, qua legitimis Imperiis coerceri se necessarium ducerent, cum genus humanum statim atque post diluvium per terras fuit diffusum, statim se ultro in Regna, civitatesque redegerit, quod tantum generis humani bonum, nonnisi a Deo traditum, inspiratum, propagatumque esse Patres docent. Chrysoctomus (d) : *Quoniam honoris ac conditionis æqualitas pugnas, & dissidia plerumque inducit, Deus multos fecit Principatus multasque subjectiones, viri & uxoris, filii & patris, senis & adolescentis, servi & liberi, Principis & subditi ; atque hæc ultima Principis & subditi, ad formam paterni imperii facta esse creduntur ; nec immerito : ab ipso enim generis humani exordio, Reges parentum loco habitos, vel illud Regibus Palestinis commune Abimelechii nomen ostendit. Abimelech enim Latine vertitur, Pater meus Rex ; quæ nota & obvia argumentis confirmare non est animus.*

Quare hæc constitutio supremarum Potestatum etiam inter impios & infideles, Deo auctori ascribitur ab Apostolis ac Patribus. Cyrus Rex Persarum, æque ac Saul, & David, & Salomon, *Christus Domini appellatur* (e) : certumque est omnino eam legem, qua res humanæ ordinantur, tam sanctam, tam necessariam, consensione generis humani ab initio inolitam, & ubique diffusam, non nisi divina auctoritate fuisse constitutam. Quo etiam factum est ut obliget conscientiam, meritoque Apostolus huic sententiæ : *Non est potestas, nisi a Deo : & Minister est Dei : subnectat illud ut consecrarium (f) : Ideo necessitate subditi estote, non tantum propter iram, sed etiam propter conscientiam.*

Hujus autem rei causa est divina bonitas, quæ, uti prædiximus, homines quamvis a vera religione desciverint, non omnino deserit : imo vero malis tam bene consulit, ut ipso auctore, maneat inter eos societatis humanæ tam excellens bonum. Quod ab Irenæo præclare est explicatum

(a) *Greg. Naz. orat. XXVII. T. I. edis. Par. 1630. p. 471.*

(*) *11. Reg. XIV. Hen. XLII. 15. 16.*

[b] *ib. XXXIII.*

(c) *ib. XXXV. lb. XXXIII.*

(d) *Chrysoct. Hom. XXIII. in ep. ad Rom. tom. IX. ed. Bas. pag. 686.*

(e) *Iren. XLV. I.*

(f) *Rom. XIII. I. 4. 5.*

[**] *Tert. epol. c. XXXII.*

catum his verbis (a): *Quoniam, inquit, abstinens a Deo homo in tantum efferavit, ut etiam consanguineum, hostem sibi putaret, & in omni inquietudine, & homicidio, & avaritia sine timore versaretur, impositus illi Deus humanum timorem (non enim cognoscebant timorem Dei) ut potestati hominum subiecti, & lege eorum adstricti, aliquid assequantur justitiae, & moderentur ad invicem, in manifesto proposito gladium timentes, sicut Apostolus ait: NON ENIM SINE CAUSA GLADIUM PORTAT: DEI ENIM MINISTER EST.*

Huc pertinet illud, quod supra retulimus (b), ibidem ab Irenæo memoratum: quod summa Imperia, quibus pax inter homines constat, non sint a Diabolo pacis inimico, sed a Deo pacis auctore, pessimeque factum ab iis, qui tot Regum permoti flagitiis, scelere, libidinibus, Regum Imperium ad Diabolum auctorem referebant. Satis enim constat legitima Imperia non ita, Diabolo instigante, & gliscente superbia esse corrupta, quin in ipso bono pacis ac societatis humanæ, maximum Dei munus facile recognoscas. Quare Divinum opus, a Diaboli opere fecernendum erat cum Joanne Chrysofomo: namque *Magistratus constituere, inquit (c), fuit Dei opus; quod autem improbi ad eos provebantur, & eis, non ut decet utantur, est hominum improbitatis.*

Adversus manifestissimam veritatem Gregorii VII. ævo objiciebant passim illud Osæ Prophetæ (*). *Ipsi regnarunt, & non ex me: Principes extiterunt, & non cognovi: quæ multi interpretes, illique gravissimi, intelligunt de Jeroboam, & Israeliticis Regibus, per seditionem, ac perfidiam adversus legitimos Reges insurgentibus, Deo quidem permittente, sed ad meritam Salomonis ultionem. Hæc tamen si ad legitimos quoque Reges pertinere posse putant, facile referentur, non ad Imperii institutionem, sed ad ejus exercendi modum: ut scilicet Reges condemnentur qui non ex Dei legibus nutuque administrant eam potestatem, quæ divino est numine constituta.*

Quæres quid jam intersit Sacerdotalem inter & Civilem potestatem, si utraque

Tom. I.

est a Deo. Multum per omnem modum. Primo, quia Sacerdotalis potestas in Lege & in Evangelio a Deo ipso præsentate atque conspicuo fuerit instituta: civile autem Imperium, quamquam suo modo a Deo vel inditum, vel institutum sit, haud pari præsentia Divinæ Majestatis: tum Sacerdotalis Principatus forma & regimen expresse sunt a Deo instituta: civile Imperium generatim tantum traditum est, & hominum arbitrio forma relicta, sive illa Monarchica, sive Aristocratica, sive Popularis foret. At verum quidem Sacerdotium, illiusque potestatis legitima administratio cum vera religione conjuncta est: Imperia vero legitima & apud infideles vigent. Denique ritus consecrandi Sacerdotes omnino Divinus, atque inter Sacramenta a Deo instituta numeratur, valetque interventu proprio & expresso Divini numinis, ac spiritus: at Regum consecratio neque a Deo est universim instituta, neque huic officio absolute necessaria, sive, ut ajunt, essentialis est: quæ, ut in re clara leviter attigisse sufficiat; cum factis superque constet apud Christianos legitima Imperia a Deo esse, & quidem, uti memoravimus, a Deo propitio, ac rebus humanis consulente. Nunc quæ inde consequantur, ordine exponamus.

C A P U T IV.

TERTIA PROPOSITIO: *quod Regia ac suprema potestas nulli alteri potestati Dei ordinatione subiecta: omnium gentium in eam rem consensu: Druidæ, Augures, alii ejusmodi frustra advocati ad præsidium indirectæ potestatis.*

TERTIA propositio: *Regia ac suprema potestas jam inde ab initio etiam inter infideles ita est a Deo instituta, ut sit a Deo secunda, hoc est, in suo genere rebusque suis sub Deo, & post Deum prima; neque aliam Deus potestatem instituit, a qua illa deponatur, aut in ordinem redigatur.*

Hæc propositio facile deducitur ex antecedente: cum enim constet Regiam ac supremam potestatem, etiam inter infideles a Deo esse, non minus certum est

N

huic

[a] Iren. lib. v. cont. hæret. c. XXIV. n. 2. p. 321. edit. Ben.

[b] Sup. Sect. I. c. 10.

(c) Chrys. in Pf. cXLVIII. t. V. pag. 496.

[*] Os. viii. 4.

huic potestati nullam superiorem a Deo fuisse impositam. Quam enim? An civilem aliam? Sed hæc vere Regia ac suprema esset, quam Deo auctori tribuimus, & a Deo secundam esse dicimus. An vero sacerdotalem? At ea inter infideles non a Deo, sed a Diabolo est; neque Melchisedech, summi Dei Sacerdotem, eo nomine quidquam in Reges potuisse legimus; & ipsum Regem quidem, sed suo & singulari Regno præpositum fuisse scimus. Quod autem antea passim, sive primogeniti, sive patres familias, sive quivis alii sacrificia offerebant; delibata ea parte Sacerdotalis officii, nihil hoc ad regenda Imperia pertinebat. Legale autem ac proprii jam nominis Sacerdotium per Molem institutum, longe post constituta Regna legitima floruit, neque ad ullam gentem præterquam Judaicam pertinebat. Ergo vigeat jam inde ab initio Regia ac suprema potestas, sic a Deo constituta; ut esset omnino in suo ordine rebusque suis *ἀνεκχώρητος*, hoc est, nulli alteri quam divinæ obnoxia potestati; quæ nostra est propositio.

Quare omnino sibi, suæque potestati Deus reservabat, ut impios Reges pœna coerceret. Populum enim suum Pharaoni, & Aegyptiis, causa maxime religionis exosum, jam tum docuerat non insurgere in Principem, quamvis favientem, sed *clamare ad Deum* (*): adire Regem: commonere: urgere prodigiis territum: nihil aggredi manu; ipse enim unus extento brachio in mirabilibus, & terribilibus magnis Pharaonem adortus est: quem utpote Regem suæ ultioni reservaverat. *In hoc enim ipsum*, inquit (**), *excitavi te tanta potestate, tantaque contumacia præditum, ut ostendam in te virtutem meam.*

Hæc ergo vox, hic sensus est totius generis humani: neque enim aliter vigere poterat illa pax, illa ordinatio rerum humanarum, quam a Deo esse vidimus; nisi esset aliqua divino numine constituta suprema potestas, cui cedere omnes, ut a Deo secundæ, nullique alteri obnoxia tenerentur.

Hoc jure apud Romanos, hoc jure apud Græcos, Indos, Persas; hoc jure apud omnes gentes administrata Respublica est.

Nulla erat supra civilem potestatem a Deo constituta potestas, cujus arbitriis Imperia solverentur.

Nam quod Druidas commemorant (a), quorum *judiciis decretisque* in omni controversia Galli nostri *parerent*, quod Augures afferunt, ipsumque Ciceronem augurem de hujus Sacerdotii dignitate pleno eloquentiæ flumine disserentem; quid ad nos attinet? Nempe Druidæ, Augures, Aruspices, Extispices non erant, puto, divino numine constituti; tam falsi Sacerdotes, quam falsa erant numina, quibus serviebant: Civitatum ac Principum auctoritate jus eorum invaluit. Quis autem dubitat partem aliquam publicæ potestatis in eos lege lata conferri potuisse, cum etiam legamus in quibusdam Civitatibus cum Sacerdotio Regnum fuisse conjunctum?

Quod autem eam Sacerdotum, ac maxime Augurum potestatem Illustrissimus Baronius eo refert, *ut jure nature cuncti populi edocti sint, penes Sacerdotes summam rerum esse*; id quam aperte est nimium, tam aperte est falsum.

At enim, inquirunt, teste Cicerone (b) poterant Augures a summis Imperiis ac potestatibus comitia tollere; decernere ut magistratu se abdicarent Consules; legem, si non jure rogata esset, tollere. Hæc qui objiciunt, ne quidem cogitant quo fonte ista manarint.

Nempe in fulguribus, inque fulminibus, a fragore tonitruum, in avium volatu, ac tripudiis, in victimarum extis, significationem esse peculiarem putabant divinæ voluntatis; cui ita patefactæ nisi obtemperarent, diram imminere ultionem. Quare neque haberi comitia, neque iniri Magistratus, neque quidquam rei publicæ privatæve, agi posse, nisi aves addixissent: Deos enim immortales eo indicio, atque eloquio prodere quid vellent; cujus Divini eloquii intelligendi artem penes Aruspices, atque Augures esse. Hæc si jure naturæ valent, male nobiscum actum est, qui talia contempnamus; neque in Sacerdotes, bella judicia, comitia, omnia denique privata ac publica conferamus.

At jubebant Augures Consulē abire Magistratu. Certe, si vitio creatus, si dirēntis aliquo portento comitiis, si inauspicato,

(*) Exod. ij. 23. j. Reg. xij. 8.

[a] Vid. Caf. de bell. Gall. lib. vj.

(**) Exod. ix. 16. Rom. ix. 27.

[b] Cic. lib. ij. de legib.

eato, ac Diis aperte, ut quidem existimabant, abnuentibus, Magistratum iniisset. Quod si hæc ad deponendos Ecclesiastica auctoritate Reges conferre non pudet, dicant nostros Pontifices, iudiciis expressis propalatum, Divini numinis explicare voluntatem: aut, quandoquidem jure Augustorum delectantur, doceant eo jure Regem aliquem jam inauguratum, jam agnitum, (Regem autem dico) doceant vel saltem Consullem, annum Magistratum suscepto semel consensione civitatis Imperio, abdicare jussim. Sed in his diutius immoramur; neque tamen ommittenda erant, quæ tantos viros, dum causæ suæ undique suffragia quærunt, commemorare non piguit. Jam ergo ad nostras propositiones revertamur.

CAPUT V.

Ex tribus primis propositionibus Corollarium: quod sine vera religione, veroque Sacerdotio, civile regimen perfectum, ac seipso consistens, atque in rebus suis ab omni alia potestate absolutum: an in eo jure aliquid immutatum per Legale aut per Christianum Sacerdotium, quarta & quinta propositione quaeritur.

HIC tria quidem hætenus a nobis constituta: primum illud: ab ipsa rerum humanarum origine viguisse, etiam inter infideles, legitimo ordine suprema Imperia ac legitimos Magistratus: alterum, eorum Magistratum potestatem a Deo esse: tertium, ita iis Magistratibus supremam potestatem a Deo esse traditam, ut sint a Deo secundi, in suo ordine primi, nulla alia a Deo potestate constituta cui in rebus suis obnoxii viverent. Hæc nemo diffiteatur. Jam certis propositionibus addimus haud minus certum.

COROLLARIUM.

Perfectum regimen, quod attinet ad ordinem, & jura societatis humanæ, sine vero Sacerdotio, ac sine vera Religione esse potest. Explicamus, & ipsa explicatione probamus.

Regimen perfectum dicimus consideratione duplici: 1. In ordine morali sive in

genere moris: 2. In ordine politico, sive in genere civilis societatis.

Itaque asserimus sine vera religione esse perfectum regimen, non in ordine morali: neque enim boni mores sine vera religione, veraque beatitudine, qui morum ac vitæ humanæ finis est, esse possunt; neque, ut præclare Augustinus (a), aliunde esse potest beata, ac perfecta civitas, aliunde homo, cum civitas nihil sit aliud quam hominum certo fœdere conjuncta societas. Nullum ergo regimen in ordine morali sine vera religione perfectum esse potest.

At perfectum esse posse dicimus in ordine politico, seu quantum attinet ad jura societatis humanæ: perfectum enim est eo respectu regimen, quod primum est legitimum, tum vere est a Deo, omnique animæ piæ colendum; denique in se supremum, nullius alterius Imperii indigum, nulli alteri obnoxium potestati. Tale autem fuit, & est regimen etiam apud infideles & impios; ergo perfectum illud regimen sine vera religione, veroque sacerdotio esse potest.

Cumque apud infideles non nisi falsum, & illegitimum Sacerdotium esse possit; veri tamen ac legitimi, & a Deo ordinati Magistratus præsent: suntque ab ipso Deo, cum religio, tum Imperium ita constituta, ut & vera religio sine adjuncto sibi Imperio, & verum ac legitimum Imperium sine adjuncta sibi vera religione esse possit.

Vera religio sine adjuncto sibi Imperio, imo Imperio plerumque adversante, sub Pharaone, sub Nabuchodonosore, Baltasare, ceteris Assyriis, Persisque & Græcis Regibus, penes Hebræos: sub tot impiis Imperatoribus penes Christianos fuit: verum Imperium sine vera religione ubique terrarum nititur.

Est ergo Imperium, seu civile regimen, religioni subordinatum, & ab ea pendet in ordine morali, non autem in ordine politico, seu quod attinet ad jura societatis humanæ: cum hoc postremo ordine & religio & Imperium sine se invicem esse possint.

Quæ cum omnes fateantur, illud est confectaneum, utcumque religio se habeat: utcumque Sacerdotes, qui religioni præsent, de Principe, qui civili societati præsit, egerint, decreverint, edixerint, nihilo fecius manere Principi integra ea omnia ju-

(a) *August. de Civit. Dei lib. xv. cap. VIII. & alib. pass.*

ra, quibus civilem societatem ordinet ac regat; neque omnino posse a Sacerdote deponi Principem, qui in suo ordine sub Deo primus sit a Deo constitutus.

Hæc, inquam, certa sunt, nisi Deus in supremis potestatibus a se constitutis, eorumque juribus aliquid immutaverit, instituto scilicet Legali aut Christiano Sacerdotio, attributoque jure deponendi Reges ac temporalia ordinandi. An autem id fecerit propositiones quarta & quinta luculenter edocebunt.

C A P U T VI.

QUARTA PROPOSITIO: *Per institutionem Sacerdotii Legalis nihil immutatum in Regia ac summa potestate; nihil ad eam deponendam juris Sacerdotibus attributum: probatum ex Deuteronomio, Regumque libris.*

Quarta propositio: *Per institutionem Sacerdotii Legalis non immutavit Deus rationem, ac statum Principatus, seu Regia ac summa potestatis; imo luculenter declaravit eam potestatem a Deo esse secundam, & in suo genere rebusque suis primam.* Hac ergo constabit, Sacerdotali ordini per legem Mosaicam instituto, nihil juris a Deo attributum fuisse ad ordinanda temporalia, deponendosque Reges, sive directe, sive indirecte, sive apud fideles, sive apud infideles.

Et de infidelibus quidem certum: cum Legale Sacerdotium nihil ad eos spectet: de fidelibus quoque idem facile probatur, vel hoc uno argumento, quod in tota lege, cum Sacerdotale instituitur atque explicatur officium, nihil tamen ei a Moyse in Regiam potestatem fuerit attributum; tametsi ipse Dominus eam potestatem inter Hebræos futuram pronuntiaverit his verbis in Deuteronomio (*): *Cum, inquit, ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & possederis eam, habitaverisque in illa, & dixeris: constituam super me Regem, sicut habent omnes per circuitum nationes, &c.*

At multa quidem hic futuro Regi præcipit: ne multiplicet equos: ne uxores, ne divitias congerat: ne revertatur in Ægy-

ptum: ut describat sibi legem, accepto exemplari a Sacerdotibus; neque enim illud prætermisum est, quod ad commendationem Sacerdotalis officii pertineret. In Sacerdotali vero officio describendo, Moyses ad minutissima quæque descendit: de tanto illo jure Sacerdotii deposituri Reges, de obedientia tanta præstanda a Regibus, ut depositi loco cederent, nihil omnino scriptum: cum profecto id eo magis memorandum esset, quo erat ex sese maximum, magisque ab omni hominum consuetudine abhorrebat. Quin etiam in Deuteronomii loco diserte expressum illud: *Constitutam super me Regem, sicut habent omnes per circuitum nationes*: quibus verbis demonstratur civilem potestatem, eo, quod erat apud omnes, loco relinquendam, neque per leges Moysis quidquam immutatam.

At forte Sacerdotale illud jus ad deponendos Reges sibi Deus exponendum, discernendumque reservabat. eo tempore, quo Reges, ac primum eorum Saulem constituturus esset. Imo vero populus dictorum Domini memor, sic ait ad Samuelem (**): *Constitu nobis Regem ut judicet nos, sicut & cetera habent nationes: & iterum (***)*; *Rex erit super nos, & erimus nos quoque sicut omnes gentes, & judicabit nos Rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis*; prorsus eo sensu quo Deus in Deuteronomio dicturos prænuñtiaverat: *Constituam super me Regem sicut habent cetera per circuitum nationes*: scilicet nihil novi cogitabant, neque aliam animi informaverant ideam Principatus, quam quæ apud ceteras gentes invaluerat. Quare æque supremam, æque absolutam intelligebant ab omni alia potestate. At qualem Regem postulabant, talem Deus concessit (*). *Dixit enim Deus ad Samuelem: Audi vocem populi in omnibus quæ loquuntur tibi: & iterum (**)*: *Nunc ergo vocem eorum audi.* Ergo inter fideles æque ac inter infideles, pari jure, nullaque Majestatis imminutione regnatum est. Sane apud fideles id additum, quod sacra unctio-
ne Majestas facta est augustior & sanctior, & in Christi Domini imaginem Reges CHRISTI habiti, sanctiore titulo & consecrati sunt.

CA-

(*) Deuteron. xvij. 14.

(*) Ibid. 7.

(**) Reg. viij. 15.

(**) Ibid. 9.

(***) Ibid. 19. 20.

CAPUT VII.

An unctio Regum, eorumque designatio per Samuelem interdum ac Prophetas facta, in ordinandis civilibus aliquid Sacerdotibus juris attribuat? De Concilio Sanhedrin BARONII sententia expenditur.

AT forte ea unctio quam a Sacerdotibus Reges Israelitici accepturi erant, eos Sacerdotibus peculiari titulo submittebat: eratque Pontifici peculiare jus, ut ad designandos, sic etiam ad admovendos Reges attributum. Neutiquam. Si enim rem ab origine reperamus, primus omnium Samuel (*), ne quidem Sacerdos, nedum Pontifex, sed Levita tantum, mandato Dei, iussuque speciali Saulem designavit & unxit, & ad Regnum evexit; & postea reprobatum, haud minus speciali mandato, Regno amovendum edixit, & Davidem in Regem unxit: nihil ergo hic quidquam in admovendo amovendoque Principe, Sacerdotali & ordinario jure; nihil, nisi Prophetico & extraordinario officio a Samuele est factum; ut profecto mirum sit Baronium hæc extraordinaria, ad stabiliendam ordinariam Pontificum potestatem detorque voluisse (a).

Neque vero postea Salomon a Sacerdote, sed a Davide electus est: ac postea iussu Davidis a Sadoc Sacerdote est unctus. Sic enim David jubet (**): *Vocate mihi Sadoc Sacerdotem & Nathan Prophetam, & Banaiam filium Joiade: qui cum ingressi fuissent coram Rege, dixit ad eos: Tollite vobiscum servos Domini vestri, & imponite Salomonem filium meum super mulam meam, & ducite eum in Gihon, & unget eum ibi Sadoc Sacerdos, & Nathan Propheeta in Regem super Israel.* Ordinario ministerio Sacerdotis, Propheticum quoque & extraordinarium adjungitur Nathani officium; quod aliquid hic extraordinarium intervenisset, ac Salomon natu minor, jus-

su Domini ad Davidem per Nathanum perlato, ad dignitatem Regiam esset provehendus.

Non ergo Sacerdos, sed David a Propheta monitus, jure Regio designat successorem, vereque est illud a Bethsabee dictum (***) : *Verumtamen Domine mi Rex, in te oculi respiciunt totius Israel, ut indices eis quis sedere debeat in solio tuo, Domine mi Rex, post te.* Neque quidquam aliud postea Pontificibus attributum, nisi ut eos ungerent, quorum hæreditario jure esset Imperium.

Nihil ergo juris in lege Mosaica Sacerdotibus attributum est, quo Regia Imperia solverentur, sive cum Sacerdotale, sive cum Regium institueretur, ac describeretur officium; estque omnino Regia ac civilis potestas, Legali etiam Sacerdotio instituto, in suo ordine rebusque suis prima & absoluta.

Neque ulla ratione stare possunt ea, quæ ait Baronius (b) de Collegio septuaginta duorum Seniorum a Mose instituto, cujus officium esset *de lege, Rege, atque Propheta judicare*, quo factum sit, ut Reges *subjecti essent Summo Pontifici, qui suo arbitrio moderabatur magnum illud Consilium, cujus Consilii judicio Herodes Rex postulatus est*, ut Josephus testatur. Hæc, inquam, nullo modo stare possunt.

Primum enim nihil tale in Scriptura legimus (*): nec cum instituti sunt a Mose Magistratus, constatumque ex illis est, aut aliter quomodocumque, Deo jubente, institutum illud Senatorum septuaginta Consilium, non eos constitutos fuisse videmus, ut de Regibus, summaque potestate decernerent, sed ut Mosem sub judicandi populi onere fatiscentem, in privatis controversiis disceptandis adjuvarent: neque a tali Consilio ullum unquam Judicem (A), ullum Regem judicatum fuisse in Judicium, aut Regum, aut Paralipomenon libris legimus; neque Josephus prodidit, in recidivo sub Machabæis Judæorum Imperio, eum

(*) I. Reg. viij. 22. ix. 15. 16. x. 18. 20. xv. 26. xvj. 13.

(a) Bar. tom. ix. an. 800. p. 489.

[*] iij. Reg. j. 32. 33. 34.

(***) *Ibid.* 20.

(b) Bar. tom. j. an. 31. p. 90. an. 57. p. 436. *vid. etiam tom. ix. loc. cit.*

[*] Exod. xvij. 18. 21. Num. xj. 14. 15. 16.

[A] *Ullum Judicem.* Etenim Judices, qui populo Israelitico ante Regnum constitutum præfuerunt, puta Othoniel, Gedeon &c. ea potestate gaudebant suprema, qua deinde Reges, ut nulli alteri quam Divinæ obnoxii essent potestati. Sed Senatores illi de quibus sic agitur, a Mose fuerant plebi prælati, eo ut *judicarent minora tantummodo, & ad se quidquid majus esset referrent.* Exod. xvij. 22. Ergo allucinatur Baronius.

eum Senatum ad Reges in ordinem cogendos quidquam fuisse molitum; nec, si Rabbinum quidam dixerint ab eo Consilio de Rege iudicatum iri, nempe si qui de Regno litigassent, id ad Reges deponendos trahi possit, cum iure regnant (A): neque Herodes quem ad id Consilium reum citatum esse idem Iosephus memorat (a), Regia tunc potestate erat, sed & ipse, & Antipater ejus parens, sub Hircani Pontificis Principatu vivebant, ejusque auctoritate omnia poterant; iteritque iudicio Herodes, ejusdem Hircani Pontificis pariter ac Principis iussu. Nec si concedamus huic Consilio datum esse ut de Regibus decerneret, idcirco eam potestatem in Pontificem transferimus, cum esset is cœtus ex omnibus Tribubus constitutus: neque vero Pontifex in omnibus præerat: sed diserte præscriptum est a Rege Iosaphat (*), *Amarias Sacerdos & Pontifex vester in his que ad Deum pertinent, præsidebit: porro Zabadias filius Ismael, qui est Dux in domo Juda, super ea opera erit, que ad Regis officium pertinent*: nec si concedamus Pontificem in omnibus præsedisse, ideo etiam

pro Imperio decrevisse fateamur; neque magis probat Baronius Reges Pontifici, quam totius gentis Consilio esse subjectos: ut quæ ille dicit non modo falsa sint, sed etiam ejus instituto non congruant.

CAPUT VIII.

Bellarmini argumentum ex Deuteronomii loco.

EODEM vitio laborat *Bellarmini* argumentum ex Deuteronomii loco repetitum (**): *Cum ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & possederis eam . . . & dixeris: Constituam super me Regem, non poteris alterius gentis hominem Regem facere, qui non sit frater tuus*: hoc est, ejusdem gentis, ac veræ religionis consors. Quo ex loco vir maximus sic ratiocinatur (b): cum ejusdem periculi sit eligere, & non deponere, utrumque æque vetitum esse, intelligendum, ac proinde deponendos Principes veræ religionis exortes.

Sed hoc argumentum, primum quidem nihil ad rem. Agimus enimvero de potestate

(A) *Herodes quem ad id Consilium &c.* Nonnulla notanda veniunt in eo exemplo quod profert Baronius. Et quidem, ut observat D. BOSSUET, Herodes tunc temporis Rex non erat, sed Galilææ Procurator. Porro cum ille quosdam e Galilæa latrones occidisset, multi, qui patrem ejus Antipatrem, sub Hircano Rege Regni administrum, atque adeo auctoritate & opibus plurimum valentem oderant, Hircano persuaserunt, ut juberet Herodem sistere se coram Sanhedrin. Erat autem Sanhedrin Senatus, seu magnum Consilium Judæorum, in quo sedebant Judices primores populi ex unaquaque Tribu delecti, quos inter vincebant, cum auctoritate, tum numero, ex Tribu Levi Sacerdotes & Levitæ. Igitur Hircanus, homo prope stolidus, qui, si vir fuisset, de Herodis facti ipse judicasset, hunc vocat ad Sanhedrin Consilium. Hircano quidem paruit Herodes; sed venit non fordidatus; verum, id quod Sameas conquerebatur, purpuratus & Regio cinctus satellitio; quæ ostendebat, quod de se iudicium latari essent, se non multum curare: imo vindictam sumpturum, si damnationis sententiam ferre præsumerent. Ergo Herodes, injecto iudicibus timore, ipse, non expectato iudicio, profectus est Damascum, ubi palam dixit, se ad iudicium, si iterum vocaretur, non aditurum; neque narrat Iosephus ullam adversus Herodem latam fuisse sententiam. Itaque quanquam Herodes Rex fuisset, nil pro Baronii causa recte possit concludi ex illa in jus vocatione per invidiorum hominum conspirationem facta, quam Herodes adeo sprexit, ut palam pronuntiaret se non aditurum, si denuo vocaretur, quamque demum nulla sententia subsequata est. Attamen Baronius illo gaudet exemplo, & illud tertium quartumque iterat, quod tamen seorsum si consideretur, deprimeret potius quam extolleret Sacerdotalem potestatem. Etenim in tanto Sacerdotum numero, nihil gravitatis inest, nihil magni animi, nihil fortitudinis: unus est Sameas dignitatis suæ memor. Addit Baronius: *Summum Pontificem suo arbitrio moderari solitum magnum illud Consilium*. Verumtamen ne unum quidem nominat ex Pontificibus, cui de hoc Consilio tantum licuerit: quanto minus licuisset Hircano imbecilli, qui non tam regit quam ipse regitur, nunc ab Antipatre & Herode, nunc ab eorum æmulis; quique illorum semper partes fovet, qui in capiendo levi ejus animo sunt callidiores & promptiores? Nam si Herodis adversariorum impulsu, hunc ad iudicium vocat, ipse illi suavor est, ut spreto Consilio, nec expectato iudicio, statim abeat. Nil ergo firmum fixumque est in tota Hircani agendi ratione; neque, ut optime annotavit D. BOSSUET, ullum poterat Baronius exemplum adscribere, quod iis quæ ipsi probanda erant, congruens minus cohærentique esset.

Vid. Ioseph. lib. xiv. cap. xvij.

[a] *Ioseph. antiq. lib. xiv. cap. xvij.*

[**] *Deuteron. xvij. 14. 15.*

[*] *ij. Paral. xix. II.*

[b] *Bell. de R. P. lib. v. c. vij. p. 897.*

state Pontificis, de quo in hoc Deuteronomii loco ne verbum quidem. Agit Moyses de toto populo terram ingressuro, & Regem electuro absque ullo peculiari interventu Pontificiæ potestatis, ut ipsa Moysis verba demonstrant, & Samuelis non Pontificis, sed Prophetæ extraordinaria, quam commemoravimus, ad officium designandi Regis, delegatio confirmat.

2. Argumentum illud nimis probat: probat enim alienigenas ac veræ religionis exfortes non modo non eligendos, sed nec etiam tolerandos esse; quod nec ipse Bellarminus admittat; quippe qui retinendos doceat infideles Principes, ea conditione, si populum a fide non avertant; at eos profecto eligere non licet, cum lex generatim edicat: *Non poteris alterius gentis hominem Regem facere, qui non sit frater.* Falsissimum ergo est, vel teste Bellarmino, deponi posse eos qui eligi vetentur.

Ac profecto Judæi Babylonios, Medos, Persas, Græcos, Romanos, cum non essent fratres, eligere non poterant; quos tamen colere debuerunt, postquam in eorum manus legitimo ordine devenerunt. Procul dubio enim alienigena & infidelis erat Cæsar, de quo tamen Christus dixit: *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari.* Ergo non abjicere, aut deponere, sed colere debebant, quem eligere, utpote alienigenam, ex legis interdictione vetabantur.

Hoc de infidelibus & alienigenis: jam vero de ipsis fratribus, si existimaveris eum, qui ad Regnum evehatur veram religionem secutus, deponi debere, postquam ab ea desciverit haud minus absurdum erit: cum nemo ausit dicere Achaz, Manassen, & alios, post Regnum adeptum, ad Idola conversos, deponi necessario debuisse, quos Prophetæ ac pii omnes pro veris Regibus coluerint.

Ac multa omnino sunt quæ, re integra, facere non liceat, propter grave periculum: facta, propter gravius periculum, mutare non licet: quale est periculum in deponendis Regibus, ubi soluta Imperii vi, una cum Republica religio periclitatur.

CAPUT IX.

Quæ ante dicta sunt, Judæorum historia recensita, luculentius explicantur: Judæorum Regum, etiam ad Idola cogentium, inviolata Majestas: Reges Assyrii, Medii, Persæ, pari cultu observati: erga eos egregia, Alexandri Magni tempore; Judæorum fides: JOSEPHI locus: eadem obedientia in Alexandrum, & Græcos Syria Reges.

HÆC per se luculenta magis elucescent, si populi Israelitici historiam paucis retexerimus.

Vixit populus ille sub Mose primum, qui utramque complexus potestatem, Sacerdotale officium in Aaronem, ejusque filios hæreditarium transtulit; civile Imperium moriturus in Josue contulit. Hisce temporibus, ipse Deus Regem agebat; quo factum est, ut, populo Regem petente, ad Samuelem dixerit (*): *Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos.*

Interim cum opus esset, Deus extraordinarie delegabat, qui civile Imperium exercerent: quo jure Judices Rempublicam administravere. Et quidem Heli Pontifex Maximus eo munere functus est, sed ad id ipse quoque vel populi consensione, vel quod illis temporibus magis congruit, Divino numine delegatus. Certe si quid ei Pontificatus jure, idem etiam ceteris Pontificibus competisset. Successit tamen illi Samuel, neque Pontifex, neque Sacerdos, sed Levita tantum, ut diximus: quæ profecto res vetat, ne civile Imperium cum Sacerdotali officio junctum arbitremur.

Sub Samuele Regium est constitutum Imperium, eo quidem ad omnia præeunte; sed, ut id præstare posset, extraordinarie delegato: quare Leviticæ tribui nulla est peculiaris in Reges attributa potestas.

Exinde Hebræi fuere sub suis, ac sub extraneis Regibus: sub suis a tempore Saulis usque ad Sedeciam, quo tempore Reges passim Idolis servierunt, templum Domini occluserunt, in pios sævierunt, Prophetas cæciderunt; neque interim de iis deponendis, aut Sacerdotes unquam, aut ullus hominum cogitavit: sed ab omnibus sunt habitii pro veris Regibus, etiam a

Pro-

(*) j. Reg. viij. 7.

Prophetis, qui a Domino missi tanta auctoritate, tantaque presentia Divini Spiritus, Divina oracula nuntiabant; & cum in lege scriptum esset, ut quicumque ex Israelitis Deos alienos coleret, capitali supplicio puniretur, nemo tamen est suspicatus, a quoquam, nisi a Deo, animadverti posse in Reges: ergo Regia potestas sacrosancta, & ab omni alia, praterquam a Divina potestate absoluta habebatur.

Item lege cautum erat, ut adulteri & percussores morte morerentur, & tamen David adulter & percussor dicebat: *Tibi soli peccavi* (*). Quem in verbum, notum est illud Ambrosii (a): *Rex erat, nullis ipse legibus tenebatur, quia liberi sunt Reges a vinculis delictorum: neque ullis ad pœnam vocantur legibus, tuti sub Imperii potestate: homini ergo non peccavit, cui non tenebatur obnoxius.*

Hic vero notandum Reges a legis præscripto generali, nulla clausula exceptos, ipsa majestate Regii nominis pro exceptis habitos. Ergo intelligebant soli Deo reservatos, & ab omni alia potestate immunes.

Si ventum eo est aliquando, ut Reges Regno extorres futuri declararentur, quemadmodum Sauli contigit: id vero Samuel (**) Prophetico ministerio extraordinarie, ac peculiari revelatione jussus præstitit, nullique unquam ordinariæ potestati talia concessa sunt.

Eodem Prophetico atque extraordinario officio, & Jeroboam, & Jehu, & alii scissarum tribuum Reges amoti, & ordinati: quæ Baronius (b) more suo ad ordinariam Pontificum potestatem studiosissime confert. Nos melius concludimus talia de Regibus, non nisi extraordinarie, ac peculiari jussu, Divinitus designari.

Quin etiam Reges a Deo reprobat, quamdiu in vivis erant, ab omnibus colebantur; etiam Saul a Samuele, dicta licet sententia hac in nomine Domini (**): *Abjicit te Dominus ne sis Rex*; & ab eo Samuel discessurus, mansit tamen a Saule rogatus in hæc verba (*): *Peccavi, sed nunc honora me coram Senioribus populi mei,*

*& coram Israel; ne Majestas Regia in homine reprobato vilis haberetur: & in illa spelunca, David in Regem unctus percussit cor suum, eo quod abscidisset oram chlamidis Saul (**), & Christum Domini licentius contigisset: denique & mortuum est ultus, ut Christum Domini, quemadmodum antea contestatus erat (***) : *Vivit Dominus, quia nisi Dominus percussisset eum, propitius mihi sit Dominus, ut non mittam manum meam in Christum Domini: adverte, nisi Dominus percussisset eum, quo demonstrat Regem, quantumvis impium & aperte reprobatum, Deo tamen ultori reservatum, & quamdiu a Deo est incolam, pro Christo Domini esse colendum.**

Quare Jeremias (*) Sedeciam Regem, de quo & ipse scripserat: *Fecit malum coram Domino, ut antecessores sui idola fecuti: eum, inquam, Regem, jam everso Regno, Nabuchodonosori traditum a Domino, prosequitur lacrymis, & Majestatem Regiam in eo conculcatam luget: *Polluit, inquit (**), Regnum & Principes ejus; & addit: *Spiritus oris nostri Christus Dominus, sive ut alii vertunt: *Christus Domini (Sedecias) captus est in peccatis nostris, cui diximus in umbra tua vivemus in gentibus.****

Nempe Regis impii calamitatem, non ejus, sed populi, suisque peccatis tribuit; eumque haud minus vita, ac spiritalium charum, etiam inter hostes, suis solatio & præsidio futurum veneratur ac diligit: quæ quidem adeo magnifica sunt, ut Christum ipsum adumbrent. Eo honore ab Israelitis, atque etiam a Prophetis, Regia Majestas in impio Rege, victo, spoliatoque habebatur.

At postquam everso Regno Judaico, infidelibus Regibus Hebræi subjecti sunt, haud minore fide eos observarunt, jussi a Prophetis (***) querere pacem civitatis ad quam transmigraverant (Babylonis scilicet & Regni Babylonici) & orare pro vita Nabuchodonosor Regis Babylonis, & pro vita Balthasar filii ejus; ut sint dies eorum sicut dies Cæli super terram, & ut, inquit, det Dominus virtutem nobis, & illuminet oculos nostros, ut vivamus sub umbra

(*) Pf. l. 6.

(a) Ambros. apol. 1. Dev. cap. x. n. 51. tom. j. pag. 692.

(**) 1. Reg. xv. 10. 16.

(b) Bar. tom. ix. an. 800. p. 489.

(***) 1. Reg. xv. 23.

(*) Ibid. 30. 1b. xxiv. 6.

(**) ij. Reg. j. 24.

(***) j. Reg. xxv. 10. 11.

(*) Jerem. Lij. 2. 1v. Reg. xxiv. 19.

(**) Lam. ij. 2. 6. 9. Ib. iv. 20.

(***) Jerem. xxix 7. Bar. j. 11. 12.

umbra Nabuchodonosor Regis Babylonis, & sub umbra Balthasar filii ejus, & serviamus eis multis diebus, & inveniamus gratiam in conspectu eorum.

Translato deinde ad Medos & Persas Imperio, Judæi ad eos fidem & obsequium transtulere, & adversus Assuerum (A) Regem Persarum, quicumque ille sit, edicto proposito eos neci addicentem, omnes nulla arma compararunt, præter jejunia, piæque ad Dominum preces (*).

Sic inflexus Rex ad misericordiam: Aman Judæorum hostis ultimo supplicio affectus est; quo factis, victores Judæi cepere per urbes ultionem de hostibus, eosque trucidarunt, sed Assueri auctoritate & edicto (**).

Neque veriti sunt victoris Alexandri, subsidia poscentis in obsidionem Tyri, iram provocare, ut Persarum Regibus suis dominis, fidi obsequentisque viverent. Respondit enim Jaddus Pontifex Maximus Alexandri Nuntiis (a) Sacramento se obligatum Darii, ne arma contra eum caperet, idque ratum fore, quandiu Darius ipse viveret. Sic ipsi Pontifici videbatur illud inviolabile Sacramentum, neque per Pontificiam potestatem, præsertim licet Synagogæ totius tanta utilitate, imo necessitate solvendum.

Rerum potenti Alexandro, obstricta semel fide, paruerunt; & post Alexandrum, Syriæ Regibus attributi, in obsequio manserunt, nusquam Imperio sollicitato, tametsi Reges populum ad Idola sectanda omni arte pellicerent, vimque persæpe intentarent.

CAPUT X.

Recidivum sub Machabæis Imperium peculiari Dei instinctu a Mathathia inchoatum, a filiis stabilitum: Romani ac Cæsares eodem jure, Christo approbante, regnarunt.

AT enim, inquit (a), ad extremum sub Antiocho Epiphane arma ceperrunt, auctore Mathathia Sacerdote. Hoc argumentum quidam supra modum efferunt: sed frustra. Et quidem illud exemplum Bellarminus merito prætermisit; neque enim Mathathias Summus Pontifex fuit, qui de his pro potestate decrevisse fingatur, neque Sacerdotali potestate quidquam egit, sed instinctu Divino, quemadmodum Phinees (***) zelo Dei commotus. Sic enim scriptum est in Machabæorum libris (*): *Accessit quidam Judæus in omnium oculis sacrificare Idolis super aram in Civitate Modim, secundum jussu Regis; & vidit Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus, & accensus est furor ejus secundum judicium legis, & insiliens trucidavit eum super aram: sed & virum, quem Rex Antiochus miserat, qui cogebat immolare, occidit in ipso tempore, & aram destruxit; & ZELATUS EST LEGEM, SICUT FECIT PHINEES ZAMRI, FILIO SALOMI, & exclamavit Mathathias voce magna in civitate, dicens: Omnis qui zelum habet legis, statuens testamentum, exeat post me.* Hoc ergo egit eo instinctu, quo actus est Phinees, hoc est, peculiari, ac plane Divino, quod Doctores omnes summa consensione tradunt; quo instinctu Aod Eglonem; quo instinctu ipse Moses Egyptium interfecit (**): *Existimabat enim intelligere fratres, quoniam Deus per manus ipsius daret salutem illis: ut*

Tom. I.

(A) *Adversus Assuerum &c.* Quis sit ille Assuerus lis est inter doctos. Alii conjiciunt esse Artaxerxem qui *αχρηκερ*, alii qui *αεου* cognominabatur, nonnulli Darium Histaspis filium patrem Darii Medi. Tot inter discrepantes sententias, forte satius est nullam sequi. Vide tamen eos qui librum Esther commentati sunt, & Dionys. Petavium de Doct. temp. Lib. xij. atque imprimis Hieronymum, qui putat hunc Assuerum esse ipsum Artaxerxem Ocbum filium Artaxerxis cognomento *μυτρω*. Vid. Comm. in Ezech. lib. j. cap. iv. tom. iij. p. 720. edit. Ben. & Hb. iij. Dial. adv. Pelag. tom. iv. p. 539. Ceterum plerique existimant nomen Assueri, sive quod idem est Artaxerxis, omnibus Persarum Regibus fuisse commune, quomodo antea Regibus Egypti Pharaonis, ac deinde Romanis Imperatoribus, Cæsaris nomen promiscuum fuit.

(*) *Esth. iij. iv. xij. xiv. Ibid. v. vj. vij. xvj.*(**) *Ibid. v. vj. vij. xvj.*(*) *Ioseph ant. lib. xj. cap. viiij.*(b) *Du Perr. Har. a. v. div. p. 627.*(***) *Num. xv. 11.*[*] *j. Mach. ij. 23. & seq.*(***) *Judic. iij. 21. Exod. ij. 12.*

est a Sancto Stephano in Actis proditum (*); quo instinctu tam multa extraordinaria, neque in exemplum trahenda, facta esse legimus. Neque vero, si fanatici homines instinctum Dei mentiuntur, ideo mendacii coarguere debemus ea, quæ Deus ipse a se instigata testatur; at Deus instinctum Mathathiaz multis miraculis, & e cælo factis illuminationibus, confirmavit; tale illud est in Machabæorum libris traditum (**): *Cum vehemens pugna esset, apparuerunt adversariis de cælo viri quinque ducatum Judæis præstantes; ex quibus duo Machabæum medium habentes, armis suis circumseptum incolumen conservabant; in adversarios autem tela & fulmina jaciebant, ex quo & cæcitate confusi, & repleti perturbatione cadebant: ut omittam quot victorias, tot fuisse miracula (***)*. Quin etiam per Divinum ac fide dignum somnium, scimus extendisse Jeremiam dextram, & dedisse Judæ gladium aureum, dicentem: *Accipe Sanctum gladium, munus a Deo, quo desicies adversarios populi mei Israel: quæ vere Divina fuisse, secutæ victoriæ demonstrarunt.*

Huc etiam facit de Antiocho (*), Judæorum persecutore sævissimo, manifesta Dei ultione sumptum supplicium, qua ultione perterritus, & ipse confessus est Deum aperte favere Judæis, ut non tantum Judæi, sed etiam hostes, in tot mirificis gestis, ultricem Dei manum, ac Divinam potestatem agnoscerent. Constat ergo Judæos adversus sævientem Regem, non antea arma cepisse, quam instinctu peculiari, totque Divinis testificationibus ad id incitati sunt: quare male ea referri ad ordinariam potestatem lucè clarius est.

Huc accedit Ecclesiæ & Synagogæ diversa conditio, diversus spiritus: ut ab altera ad alteram persecutio non valeat (**). Non enim si Divino impulsu Elias e cælo ultricem flammam elicit, ideo hæc novæ Testamento congruunt, dicente Domino ad Apostolos Eliæ similia cogitantes: *Nescitis cujus spiritus estis (***)*: tum veteris Synagogæ tempore statutum erat, electum populum ex eodem tantum Abrahami genere propagari; sacrique fœderis ac

religionis pars erat vel maxima, ut terram Chananæam patribus jejurando promissam incolerent; cultus quoque religionis affixus erat ei loco, quem elegerat Dominus, extra quem locum non vota, non festa solemnia, non ipsa sacrificia, ac sacra reliqua, sancta raraque essent. Quare cum Dominus transmigrari ad Babylonem voluit, misso Jeremia Propheta, ac peculiari jussu indicta migratio est: simul datum promissum, ne ultra septuaginta annos esset duratura, neve postea unquam, stante certe fœdere, a locis religioni addictis moverentur: quæ nunc omnia vacant. At ea omnia, quibus antiquum fœdus constaret, Antiochus evertibat: hec enim Mathathias lamentatur (*): *Væ mihi! ut quid natus sum, videre contritionem populi mei, & contritionem Civitatis Sanctæ, & sedere illic, cum datur in manus inimicorum? Sancta in manus extraneorum facta sunt: Templum ejus sicut homo ignobilis: quæque alia vir sanctus deploravit. Ac postea magis magisque mala increvere, cum scilicet Lysiæ mandavit Antiochus (**), ut mitteret exercitum ad conterendam & extirpandam virtutem Israel, & reliquias Jerusalem, & AUFERENDAM MEMORIAM EORUM DE LOCO, & ut constitueret HABITATORES FILIOS ALIENIGENAS in omnibus finibus eorum, & SORTE DISTRIBUTERET TERRAM EORUM. & audierunt mercatores Regionum, & acceperunt argentum & aurum multum valde, & venerunt in castra ut acciperent filios Israel in servos: mittebatque Antiochus (***) tota Judæa, qui omnes perfectæ ætatis interficerent, mulieres, ac juvenes venderent extraneis. Quibus perpetratis, terraque Chanaan alienigenis tradita, nec fœdus, nec religio stare posset, templumque ipsum, cui Domini jussu affixa religio, titulo Domini in æternum abolito, non alio deinceps quam Jovis Olympii titulo cognominaretur.*

Quo loco cum res essent, non tamen aliter nisi peculiari instinctu arma sumpserunt: & Deus ad hæc omnia, quæ memoravimus a Juda & a fratribus, suo success-

(*) Act. vii. 25.

(**) ij. Mach. ij. 22. Ibid. x. 29. 30.

(***) Ibid. xv. 11. 14. 15.

[*] j. Mach. vi. ij. Mach. ix.

[**] iv. Reg. j. 10. 12.

(***) Luc. xij. 54. 55.

[*] j. Macc. ij. 7. 8.

(**) Ibid. ij. 35. & seq.

(***) ij. Macc. v. 24.

CAPUT XI.

An ATHALIE *causa exemplum his obsit.*

septa numine, Regum quoque Syriorum consensionem accedere voluit: Jonathasque & Simon non modo purpura, Principatu, confessu Regio, verum etiam iis omnibus queis Regiæ potestatis vis constat, cudendæ pecuniæ, muniendarum arcium, armandi exercitus jure; Judæi quoque immunitate & libertate donati sunt (*). Sic ad novum Principatum stabilendum, Divina, & humana jura eumulantur, atque extraordinaria in ordinariam potestatem desinunt; ac demum supremum apud Judæos Imperium ab universo populo, annuentibus Regibus, in Simonem est collatum, postquam, eo maxime auctore, ablatum est jugum gentium ab Israël (**).

Neque Simon, Pontifex licet, Principatus honorem ac vim, Sacerdotii sui jure sibi vindicavit (***) , sed in *Conventu magno Sacerdotum, & populi, & Principum gentis & seniorum Regionis*; totius gentis decreto ac veluti lege Regia, in se collatum accepit: qua una consensione cum Sacerdotali officio, Regium conjunctum Imperium est.

Post centum & quinquaginta annos, in Judæa Romani regnarunt, datis etiam Regibus Herode & ejus liberis, sub quibus Cæsares partem Regni, ipsamque Jerusalem, Regni ac gentis caput, Romano Imperio vindicarunt: certe nusquam obnoxii Pontifici Judæorum, qui eorum Imperia solveret. Nemo enim id his temporibus, vel per somnium cogitabat: quod quidem Imperii jus ipse Dominus confirmavit dicens (*): *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo*: nihil interpellat scilicet Cæsarem potestate, ac tantum decreto edito, ut Deo ac religioni debita obsequia fervarentur.

Quare Regnum & Sacerdotium, distinctas potestates, in suo quamque ordine supremas esse, non autem Sacerdotali Regiam obnoxiam, ab ipsa Sacerdotii Legalis origine, usque ad Christum Dominum, & excidium gentis, omnes Hæbreorum historia, omnia monumenta clamant; neque ullum Dei præceptum, ullam populi Judaici traditionem, ullum exemplum, quod huic doctrinæ adversaretur Baronius & Bellarminus aut alii protulere.

DUO tamen exempla Bellarminus (a) objicit: ac primum memorat Athaliam Reginam, uxorem Jorami, Regis Judææ, Joiadæ Pontificis jussu fuisse interfectam, non modo quod nepotes suos, & *omne semen Regium* occiderit, ac Regnum invalerit (**). Quorsum ista, obsecro? An ut intelligamus supremas potestates Pontificum jussu interfici posse? Absit. At id probas, vel omnino nihil probas. Jam exempla quærimus supremarum potestatum, quæ a Pontificibus loco dejectæ fuerint; at profecto Athalia non gaudebat suprema illa potestate, eamque habebat non legitimo ordine, sed invasione ac parricidiis. Porro supererat e sanguine Regio Joas, quem soror Josabeth ex Athaliæ manibus clam ereptum, Joiadæ viro suo custodiendum, educandum, & in avito solio aliquando rependum tradiderat. Quid ergo mirum est, si Pontifex sub Rege septenni, quem neci exemerat, quem in templo educaverat ab incunabilis, quem filii loco habuerat, quem Regno restituerat tutorem agens Regis, in impiam Athaliam Regiæ majestatis subditam, ejusdemque læsæ ream, pro potestate animadverterit? Neque enim aliter constituta erat Regi Regnoque salus. Esto damnata quoque sit idololatriæ nomine: quid enim nostra refert, pro aliis quoque sceleribus damnari Regis & Regni hostem, publicæ potestati subditam?

Atque id sibi juris sub Rege minore extraordinarie & summa necessitate & consensu omnium Pontifex vindicabat: quo jure & *Regi uxores accepit* (***) , & omnia administravit. Si ergo efficere aliquid voleba Bellarminus, aliquem oportebat Regem ex tot idololatriis proferre in medium, de quo simile sumptum supplicium fuerit, sola Sacerdotali auctoritate: quæ cum exempla desint, imo cum contraria adsint, nullum in Athalia præsidium est.

O 2

CA.

(*) j. Macc. x. 18. 19. 25. 62. 63. xj. 3. xij. 36. 41. 42. xiv. 38. xv. 2. 6. 7.

(**) *Ibid.* xij. 41.

(***) j. Macc. xiv. 28.

(*) *Matt.* xvij. 11.(a) *Bell. de B. P. lib. v. c. viij.*(**) *iv. Reg. xj. j. Paralip. xxij. xxij.*(***) *ij. Paralip. xxiv.*

CAPUT XII.

De OZIA propter lepram ejecto.

Verisimilius obicitur leprosus Ozias (*), hujus morbi causa per Sacerdotes ex præscripto legis primum templo ejectus, tum hominum societate, ac Regni administratione depulsus: scriptum enim in lege erat (**): *Quicumque maculatus fuerit lepra, & separatus est ad arbitrium Sacerdotis . . . omni tempore, quo leprosus est & immundus, solus habitabit extra castra.* Ergo Pontifici in Regem ea sunt concessa, quibus etiam Regni administratione privaretur. Hinc consecutio: id si fieri potuit in veteri Testamento, propter lepram corporalem, quanto magis in novo, propter spiritualem, id est, hæresim? Duo hic consideramus: primum, eventum ipsum extraordinarium ac plane singularem, quem in exemplum trahere non liceat: alterum, allegoriam occultamque significationem in facto ipso latentem, ex qua Theologicum dogma consilium Theologi non ferant.

Certum ergo est lege fuisse præscriptum, ut quivis leprosus arbitrio Pontificis separatus, solus extra castra urbisque degeret. Jam si fas Pontifici ea exequi, quæ lex aperte ac directe præscripserit, haud propterea liceat ad alia & alia, ex consecutione jus illud extendere. Atque hic si consistam, tota vis argumenti sponte concidat.

Quid, quod Sacerdotes nihil sibi aliud vindicarunt, quam ut Oziam e domo Domini propellerent? Lege Paralipomenon librum secundum (***) , quo ista narrantur, nihil aliud invenies: cetera lege Regni a Joatham Regis filio facta. Quid, quod nec Ozia Regnum ablatum est; sed illius, tanquam Regis nomine, a Joatham filio Regni suscepta administratio, ut solet sub insanis delirisque Regibus? Scriptura attestatur his verbis (*): *Fuit igitur Ozias Rex leprosus usque ad diem mortis sue, & habitavit in domo separata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de Domo Domini. Porro Joathan filius ejus rexit domum Regis & judicavit populum terræ.* Quid autem vetabat ne, ut Regis nomine, ita etiam im-

peris, quod lex fieri non vetabat, cum nec nisi patre mortuo regnasse memoretur (**): *Dormivit enim Ozias cum patribus suis . . . regnavitque Joatham filius ejus pro eo;* parque omnino est credere nullum erga parentem ab optimo viro Joatham prætermisum, quod lege præstare sineretur; ut non Regno depulsus Oziam, sed tantum per filium regnasse appareat. Sed quanquam hæc proba sunt, tamen rem alius investigare placet.

Quæro enim an de leproso Principe aliquid nominatim in lege editum fuerit? Neutiquam; sed lex est generalis, inquit, qua simul comprehendi Principem oporteat. At ego jam postulo quidni Princeps intelligatur etiam comprehendi eis legibus, quibus universim dictum erat de adulteriis, de percussoribus, deque Idololatriæ esse sumendum supplicium? Nempe Reges inde nulla legis clausula exceperat; at si Majestate sola excipi intelliguntur, non video profecto, cur non eodem titulo, eademque Majestate Regii nominis, e lepræ quoque legibus eximantur, nisi aliquid peculiare hic intervenerit.

Et profecto clarum est intervenisse manifestam & extraordinariam testificationem Divinæ voluntatis. Rex enim temerarius sancta penetraverat, thuribulum manu ceperat, obstantibus Sacerdotibus minabatur. Hinc Dominus sacrilego in fronte lepram immisit, quo miraculo moti Sacerdotes, tanquam signo accepto Divinæ voluntatis, Regem templo expulerunt. Ipse amens, exterritus, sceleris, Divinæque tam patentis vindictæ conscius, *acceleravit egredi, eo quod sensisset illico plagam Domini (**).* Accessere & alia portenta, quæ Dei manum demonstrarent. Nam contremuit terra, teste Zacharia (*), & Amos, quam Dei ultionem ad sacrilegos Ozia ausus pertinere tradunt interpretes. Ergo manum Domini extraordinariis signis demonstratam esse constat, testificatusque est Deus, qui a tot aliis legibus Reges exemerat, velle se huic Regi lepræ legem imputari: id, inquam, testificatus est, dato extraordinario voluntatis suæ indicio, ne quisquam præter ipsum in Reges animadvertere posse videretur. Atque hic profecto certum est,

non

(*) iv. Reg. xv. 5. ii. Paral. xvi. 19. 20. 21.

(***) Cap. xxvi.

(***) Ibid. 20.

(*) Ibid. 21. & seq.

[*] Zach. xiv. 5. Amos I. 1.

(**) Levit. xiii. 44. 45. 46. °

(**) Ibid. 23.

non tam Pontifices, quam Deum ultorem, edito miraculo, fuisse, qui minanti ac superbienti lepram primum, deinde terrorem ipsi quoque, & terræ tremorem immiserit.

Jam si facti significationem, atque latentem doctrinam quarimus, multa occurrunt: merito inultum fronti superbæ ignominia signum: merito amississe honorem Regium, qui Sacerdotii inconcessos honores sibi vindicabat: conturbari terram, ac rerum humanarum fundamenta concuti, cum Sacerdotale officium & Regium confunduntur.

Lepra significari hæresim ultro concedimus: alia quoque peccata eo morbo adumbrari passim tradunt Patres. At propter hæresim, aut quæcumque peccata expelli posse Principem, ac Regno deturbari nunquam allegoria efficit. Potest enim allegoria rem aliunde firmatam declarare, rem per se ipsa conficere & probare non potest. Neque quisquam sanus sibi persuaserit, plus posse ad extirbandum Principem, aut hæresim, aut ejus imaginem lepram, quam tot alia scelera, atque ipse idolorum cultus, quem Judæi in Regibus, eorum Majestate salva, toties pertulere.

Quid autem eo exemplo licere sibi putarent Christianæ religionis Antistites, sanctus Lucifer Calaritanus in Sardinia Episcopus, docuit libris adversus Constantium editis (a); sanctum autem voco, cujus festum diem, sede Apostolica approbante, ab omni Patrum memoria Calaritani, alique Insulares agant. Quanquam enim in quibusdam vehementior fuerit, ejusque inclito nomine, quidam ejus discipuli atroces ac superbi, ichisma constaverint; multis tamen argumentis demonstratum est, eum in Ecclesiæ communionem obiisse. Utcumque est, libros profero, quos cum ille scripsit, Catholicis omnibus, magnoque illi Athanasio admirationi fuit: proferam autem hic librum, cui titulus: *De non parcendo in Deum delinquentibus*: quo libro sic compellat Constantium, arrogantia ac superbæ Catholicos Antistites incusantem (b): *Quæ ista nostra, Constanti, superbia est, quæve arrogantia? Si quia te videamus morbidum esse, pestiferum quippe Arianum, Elephantiam in te esse; quia istam consideremus illam, quam Arius habuerit: quod urgeamus te secedere*

a populo Dei, sicut illi Sacerdotes Domini Oziam de templo compulerint egredi; quia te ita cogamus Deo dare honorem. Si enim Oziam Dei Sacerdotes idcirco pellebant ex aula Dei, quia meminissent divinitus præceptum, leprosos ante expiationem ingredi templum prohibitos; quanto magis nos digne te, conspice, ex Ecclesia pellere Christi, de domo Domini, quia non sit licitum hæreticum convenire Catholicis, insanum cum sanis, plenum immundis spiritibus cum eis in quibus inhabitat Spiritus Dei. Eatenus igitur Ozia exemplo Patres utebantur, ut hæreticum Imperatorem templo Dei, domo Dei, Ecclesia Christi arcerent; non ut Imperii administratione deturbarent. Constantium certe a Catholicis omnibus, & ab ipso Lucifero, pro legitimo Imperatore semper habitum, & fatentur omnes, & infra referemus. Hoc exemplo Ozia docebat: hisce finibus coercerebat is, quem vehementissimum, atque interdum nimium fuisse constat.

Neque aliter alii sentiebat. Exstat Hincmari Rhemensis epistola (c) ad Carolum Calvum Regem, qua monet, ne Ozia exemplo, manum extendat ad ea quæ Sacerdotali ordini Spiritus Sancti dono commissa sunt. Ibi sane relata separati per Sacerdotes Regis historia, addit ex Apostolo (*): *Hæc autem in figura contingebant illis; scripta sunt autem propter nos*; ac denique concludit: *Sic & eorum judicio, quibus dicit Dominus (**), NON VOS ESTIS QUI LOQUIMINI, SED SPIRITUS PATRIS VESTRI QUI LOQUITUR IN VOBIS, voluntarie atque ex deliberatione, quisquam violans, & convellens constituta divina: quia docente Petro (***) : NON EST PERSONARUM ACCEPTIO APUD DEUM: ab Ecclesiæ corpore separatus, nisi per pœnitentiam & Sacerdotalis indulgentia reconciliationem, eidem Ecclesiæ fuerit reincorporatus, erit ab æterna Ecclesia separatus.*

Non aliud Patres nostri in Ozia viderunt, quod ad Christianismi tempora pertineret: de terreno Regno per spiritualem lepram adimendo nihil cogitabant; separari posse putabant Reges id meritos per Sacerdotale officium, ab Ecclesia quidem, & a Regno cœlesti, quorum Respublica,

Re-

(a) *Lucif. Cal. Tom. iv. Bibl. Pat. p. 227.* (b) *ib. p. 228.* (c) *Hincmar. tom. ij. ep. x. pag. 316.*

(*) *J. Cor. x. 11.*

(**) *Matt. x. 20.*

(***) *J. Pet. i. 17.*

Regnumque Judaicum figura fuit. Quæ nunc de suo addunt, ea nos a Patribus sprete rejicimus.

Hæc ex vetere Testamento Bellarminus, & alii proferunt, caduca per sese, ac nequidem sibi satis coherentia; non quod indocti sint qui ea objecere; sed quod, semel suscepta causa, per occupationem animi necesse sit vana sectari, quibus valida & vera argumenta desint.

Stat ergo propositio: per institutionem Sacerdotii Legalis non fuisse immutatum statum Principatus: neque alteri potestati quæ Reges deponeret, ac temporalia ordinaret, Regiam potestatem directe vel indirecte fuisse subjectam. Jam ad novi Testamenti Sacerdotium veniamus.

C A P U T XIII.

QUINTA PROPOSITIO: *Neque per institutionem Christiani Sacerdotii quidquam fuit immutatum in regnandi jure: id probare aggredimur ex Evangelicis Scripturis: explicatur potestas quam Christus Apostolis tradiderit.*

QUINTA Propositio: *Neque per institutionem Christiani Sacerdotii quidquam fuit immutatum in jure regnandi; ac Pontificibus Christianis nulla a Christo attributa potestas, qua temporalia ordinare, aut quemquam Imperio mutare vel donare possint; patet ex antecedente. Si enim religionis causa in terrenis Imperiis, atque in supremarum potestatum juribus aliquid fuit immutandum, id maxime fieret per religionem Mosaicam terreno Imperio, terrenis promissis nixam: atqui non id factum est, neque Regiam potestatem, in rebus quidem suis, Moses Sacerdotio fecit obnoxiam: multo ergo minus Christiana religio, promissis tantum nixa spiritualibus, id faceret, aut Imperiorum jura mutaret.*

Sed quandoquidem in hac maxime propositione quæstio vertitur, eam diligentius Scripturis primum, deinde Ecclesiæ traditione ac praxi confirmamus. Quibus in locis pertractandis nemo a nobis postulabit, ut demonstremus dedita opera confutatam eam potestatem, quam nullus hominum

cogitaret, sed ut perspicue pateat nullam hujus in Scripturis, nullam in primis sæculis fieri mentionem, cum id res vel maxime postularer, tum vero eam cum Patrum, Christianæque doctrinæ placitis non posse coherere. Sic duabus profecto causis contraria sententia concidet, & quod nova in Ecclesia Christi, ac prioribus sæculis inaudita, & quod a Christiano, atque Ecclesiastico spiritu alienissima proferat.

A Scripturis inchoamus: quærimusque quam Christus Apostolis dederit potestatem? Et quidem Magister ac Dominus duplicem in Apostolos, ministros, ac vicarios suos contulit potestatem, extraordinariam & ordinariam: utramque complexus est his verbis (*): *Convocatis Jesus duodecim discipulis, dedit illis virtutem & potestatem super omnia Dæmonia, & ut languores curarent, & misit illos predicare Regnum Dei, & curare infirmos.* Edere miracula, extraordinariæ potestatis; prædicare Regnum Dei, potestatis ordinariæ: fons & caput est.

Jam cujus generis esse putant illam potestatem deponendi Reges? Gerte ordinariam: nam extraordinariam, quæ per miracula se exerat, nihil moramur. Quo verbulo refellimus adversarios passim ingerentes & arefactam ficam, & immisos porcis dæmones, & Ananiam & Saphiram Petri voce percussos (**), quæ quidem Nicolaus Dubois (a), & alii haud minus inani quam ingenti opera congerunt: nam quo ista pertinent? An ut Pontifices patrare miracula suo jure, ac pro Cathedræ suæ potestate possint? Ne id quidem cogitant. Quare cum hæc proferunt, nihil aliud faciunt, quam ut vera argumenta deesse demonstrent, qui tanta opera falsa, & nulla colligunt.

Quin etiam commemorant flagellis verberibusque ejectos e Templo vendentes & ementes (***). Quid autem probaturi? An quia Christus templi contemptores templo ejecit, ideo Pontifices Regnis ejecturi sunt eos, qui religionem contemnant? Aut quoniam Christus flagellis est usus, ideo ejus ministri atque vicarii ad bella in Reges movenda Christianos compellent? Aut vero id volebat Christus, ut Ecclesiastici linguæ verberes, ac prædicationis flagello non contenti, ipsi per se vi agerent, atque ar-

ma

(*) Luc. ix. 1. 2.
(a) Disq. ars. iij. n. 33. & seq.

[**] Marc. vj. 21. Matt. viij. 31. AB. v. 1. 2.

[***] Marc. xj. 15.

ma corripere? At id nemo cogitavit unquam. Quare hæc, quæ congerunt, extraordinarie gesta, vel ipsi fateantur necessè est ad rem non pertinere.

Ad ordinariam potestatem veniamus. Hujus caput est verbi prædicatio, Ecclesiastici ministerii basis. Hæc deinde consequuntur Sacramenta consecranda, administranda dignis, quodque est consecranteum, indignis pro potestate adimenda: tum hæc omnia complexum regimen Ecclesiasticum, monere, increpare, arcere sacris, sive, ut ait Tertullianus (a), *exhortatio, castigatio, ac censura Divina*; hæc Scripturæ exequuntur copiose, luculenter, nulla temporalium cuiquam, sive dandorum, sive adimendorum mentione facta.

Pascendi potestatem late patere volunt. Certe. Non ita tamen quin iis contineatur finibus, quibus se Christus ipse continuit. Pavit autem oves Christus, *ut pasca invenirent* (*), vitæ verbum scilicet, & vitam æternam per verbum: *Oves enim mea vocem meam audiunt & ego cognosco eas, & sequuntur me; & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.* Ad hoc pavit Christus, ad æterna perduxit, temporalia cuivis, ac suis cuique legibus habenda, utenda, adimenda permisit. At si ad hæc pavit Christus, ad hæc pascat Petrus (**): *Pasce enim, inquit, oves meas, sed meo more meas.* Ne ergo pastores ad temporalia, eo quo erant jure loquoque a Christo relicta, concessam a Christo potestatem conferant.

At enim Matthæi XVI. & XVIII. (***) potestatem ligandi ac solvendi tradidit, sed peccata scilicet: sic enim ipse Christus interpretatur Joannis XX. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt:* Quæ ad potestatem ligandi ac solvendi pertinere, eoque referri, & Theologi omnes, & ipsa Tridentina Synodus intellexit (b). Piget vero referre in re nota & obvia Patrum auctoritates. Uno verbo dixerim: qui hanc potestatem ligandi atque solvendi ad peccata referant, omnes invenias; qui ad temporalia danda vel adimenda referat, mille & amplius annis omnino neminem.

Jam illud a Christo prolatum, quo maxime se in Christianos contumaces potestas Ecclesiastica exerit: *Sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus* (*), frustra referas ad temporalia, quorum ullam partem detractam Ethnicis aut Publicanis fuisse, non ipsi Judæi, nedum ceteri intellexerint.

CAPUT XIV.

Locus Evangelii: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari.*

HIs ergo præstruximus, quam Christus Apostolis dederit potestatem, amplissimam illam quidem, & omnino Divinam, sed in spiritualibus ac cœlestibus; in terrenis quidem ac civilibus nihil præcepit, nisi ut obtemperarent iis, qui rerum poterentur.

Neque enim bonus Magister eam prætermisit partem veræ pietatis, ac discrete dixit (**): *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo;* ne quis Republicanam conturbaret, aut constituta sollicitaret Imperia: qua brevissima, absolutissimaque sententia complexus omnia est, quæ civili potestati deberentur; nempe obtemperandum in omnibus, quæ Divinis præceptis non repugnarent.

Multi enim e Judæis putabant Romani Imperii, ac Romanorum Cæsaris, utpote infidelium, iniquam, violentam, tyrannicam, atque omnino nullam in populum Dei potestatem esse: quorum turbulentus spiritus Magister optimus hac sententia compressit. Cum enim id agerent inquieti homines ut religionis specie, legitima Imperia commoverent, id e contra Christus docuit, nihil ad vim ipsam religionis pertinere, quis imperet, atque omnino religione relinqui Imperia eo loco, quo sunt gentium ac populorum juribus constituta.

Hoc autem perfectè ostenso numismate, atque imagine Cæsaris; ut quoniam Republica, ac civilis societas stat commerciis ac permutationibus, quarum instrumentum est nummus, seu publica pecunia; ideo omnes intelligerent in ejus potestate necessario permanendum, cujus numismatis uteantur; quod profecto non sic præcise &

abso-

[a] *Apol. cap. xxxix.*

[*] *Joan. x. 9. lb. 27. 28.*

[**] *lb. XXI. 17.*

[***] *Matt. XVI. 19. XVIII. 18. Joann. XX. 23.*

[*] *Matt. XVIII. 17.*

[**] *Matt. XXII. 21.*

(b) *Concil. Trid. Sess. XIV. c. VIII. & can. X. XV.*

absolute diceret, si aut intelligeret Pontificum ac Synagogæ auctoritate legitima Imperia solvi posse, aut talem potestatem suis, suæque Ecclesiæ ipse aliquando esset concessurus.

Quod ergo nunc interpretantur: *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari*; hoc est, si ipse Cæsar, quæ Dei sunt, Deo reddat, vanum est & illusorium, imo contrarium Christi instituto, cum iuberet parere iis, quos Idololatrias & impios, Deo, quæ Dei erant, non reddere certum esset.

Neque minus vanum est, quod alii hæc assunt: **REDDITE QUÆ SUNT CÆSARIS CÆSARI**, nisi noceat religioni, atque Ecclesiæ: aut nisi ipse Cæsar per Ecclesiam ac Pontifices deponatur; Quæ quidem assumenta captiosam, quod ablit, & illusoriam Christi responsonem facerent.

CAPUT XV.

Prævisis malis quæ ab impiis Regibus Ecclesiæ essent eventura, quæ Christus, & Apostoli auxilia reliquerint; & an aliqua præter patientiam?

NEQVE vero quis negaverit a Christo esse prævisa, cum omnia incommoda Ecclesiæ nocitura, tum vel maxime ea quæ a malis Regibus evenirent, quæ quidem & ipse expertus est; testanturque Apostoli impletum in ipso id quod erat a Davide pronuntiatum (*): *Adfiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adversus Christum ejus*. Neque ignorabat manatura ad discipulos, quæ in Magistro præcessissent: *Ad Præsides enim*, inquit, *& Reges ducemini* (**); neque id Apostolos fugiebat, cum & a Domino commoniti essent, & jam vim Regiam toti Ecclesiæ gravem ipsi experirentur, & sæviora quæque imminere cernerent.

Cum ergo eum Magistrum, eosque duces habeamus, qui mala nobis totique Ecclesiæ, a mundi potestatibus obventura animo præviderent, experimento probarent; videndum plane nobis adversus hæc mala, quæ præcepta, quæ remedia aut auxilia compararint.

Hæc autem in Evangelio luculenter ap-

parent. Ecce enim præviso malo, ac longe ante denunciato: *Ad Præsides*, inquit, *& ad Reges ducemini*, statim addit: *in testimonium illis*: hoc primum; aperta confessio veritatis: unde & illud (**): *Quod dico vobis in tenebris dicite in lumine, & quod in aure auditis, predicare super tecta: & illud (*)*: *Omnis ergo qui confitetur me, confitebor & ego eum*. Primum ergo succurrit nobis ipsa fiducia profitendæ veritatis: tum idonea verba, quibus adversarii revincantur (**): *Ego enim dabo vobis os & sapientiam, quibus non possint resistere & contradicere omnes adversarii vestri*. Accedit certa promissio salutis consequendæ, quæcunque supplicia inferantur: unde Christianis invicta firmitudo, infixumque animo, non timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere (***) . Quo certa salus animæ constat, sed propter patientiam (*): *In patientia vestra possidebitis animas vestras*; neque tantum animas, sed suo etiam tempore, ac loco ipsa corpora: *Capillus enim de capite vestro non peribit* (**). Summa ergo est, ne quid amittere se posse putent: hac spe invicti persistant, nec veritatem prodant: hoc est; ne in malis pareant. Ut autem quovis auctore in ipsos insurgant, aut in civilibus iussa detrectent, ne quidem innuit; imo vero id aperte vetat, cum nihil aliud indicit, quam pati, quantumvis favituri ac nocituri essent. Hæc promissa, hæc præcepta, hæc adversus potestates ac mundum sevientem invicta auxilia subministrat.

Neque tamen propterea ultro se neci sint objecturi Christi discipuli: *Cum enim persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam* (**); sic adversus Reges & Præsides ac legitimos Magistratus Christus Magister, nihil præter fugam relinquit: ut Divina præsidia, in invicto fidei Spiritu; humana vero, in fuga habeamus. Nihil præterea Christianis adversus Reges & Magistratus concessum est. Sic declinare vim Regiam, eique oblectari licet.

Magistrum sequuntur Apostoli, & Paulus (*): *Omnis*, inquit, *anima potestatis sublimioribus subdita sit*. Cavillantur adversarii, dum respondent, præcipi quidem

(*) *Matth. iv. 26. Ps. II. 2.*

(*) *Ibid. 32.*

(*) *Luc. XXI. 18.*

(**) *Matth. x. 18.*

(**) *Luc. XXI. 15.*

(**) *Ibid. 18.*

(***) *Ibid. 27.*

(***) *Matth. x. 18.*

(***) *Matth. x. 23.*

(*) *Rom. XXIII.*

dem ab Apostolis uti obediatur Regibus, quandiu Reges fuerint; non autem prohiberi quominus, si Ecclesiæ adferentur, deponantur a Pontificibus Christianis: quasi non Pontifices Paulus his dictis complexus sit: *Omnis anima*; quod & Chrysostomus hic, & res ipsa indicat. *Ostendit enim*, inquit (a), *quod ista imperentur omnibus, & Sacerdotibus, & Monachis, non tantum secularibus, id quod statim in exordio de-clarat, cum dicit: OMNIS ANIMA POTESTATIBUS SUPEREMINENTIBUS SUBDITA SIT, etiam si Apostolus sit, si Evangelista, si Propheta, sive quisquis tandem fuerit.* Puto ergo non excipi Apostolicam potestatem, cum etiam antiquum Pontificem audiamus, ex Apostolico throno, hæc de Regibus prædicantem (b): *Quibus nos etiam subditos esse Sacra Scriptura demonstrat.* Atqui absurdissimum est quem pari cum ceteris obedientia Paulus obstrinxerit, eum non modo posse resistere, sed etiam deponere. Mirum profecto a Paulo non esse explicatam exceptionem illam, tum cum Neroniano gladio imminente diceret (*): *Ego jam delibor & tempus resolutionis meæ instat.* At nec sic a Regis, quantumvis sævientis, obedientia Christianos amovebat, nec deponendum eum, sed colendum docebat.

CAPUT XVI.

An generali præcepto obediendi Regibus, Christus & Apostoli aliquam exceptionem attulerint, & quam?

Certe generali præcepto obediendi Regibus necessariam exceptionem Scriptura non omittit: obediendum scilicet, nisi Deo adversa jubeant. Ac Paulus quidem ad Titum (**): *Admone illos Principibus & potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse.* Quo docet in bonis tantum parendum esse, & quod sæpe dicemus, mala imperantibus obedientiam, non simpliciter, sed in malis denegandam. Et alio loco (***):

Tom. I.

Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali Dei Minister est tibi in bonum. Quare jubentibus quæ pietati adferentur, libere reponendum Apostolicum illud (*): *Obedire oportet Deo magis quam hominibus.* Tum si vim ultimam inferrent, succurrit ultimum resistendi genus, fuso sanguine (**): *Nondum enim, inquit, usque ad sanguinem resistitis adversus peccatum repugnantes.* Huc usque resistere datur: hanc exceptionem Scriptura adhibet generali præcepto obediendi Regibus: nova illa exceptio de deponendis Regibus Scripturæ superstructa, atque aliena est.

Est ergo summum illud Christianæ repugnantia, ut prava jussi facere, ad mortem usque reluctentur: ulterius progredi vetitum; mittunturque Christiani *inter lupos*, sed *sicut oves*, inermes scilicet, quæ sint *prudentes sicut serpentes* (***), exposito corpore, ut caput servent, id est animæ salutem, teste Augustino passim (a); & *simplices sicut columbe*, quæ gemendo Deum, patiendo insectant homines, atque iras modestia, & humilitate frangant; ceterum nunquam sæviant. Neque enim adversus lupos ac feras ovibus aut columbis arma suppetunt.

Neque aliter ipse Christus egit, cum *testimonium reddidit, sub Pontio Pilato bonam confessionem*; neque enim Judæi quidquam aliud agebant, quam ut crucis metu deterreretur Christus a profitenda illa veritate, quod nempe ipse esset Christus, Rex verus Judæorum. At Christus, & se Regem Judæorum esse, & ne quid Pilatus Cæsari, reique Romanæ metueret, Regnum suum de hoc mundo non esse profiteretur.

Hic ergo videmus circa Reges & Præfides, quid Evangelica disciplina præcipiat, quid excipiat. Non enim hoc excipit, ut ad mala cogentibus absolute & in omnibus obedientia denegari, aut quavis auctoritate subtrahi possit; sed hoc excipit tantum, ne obediatur in iis quæ inique imperant, quibusque se Deo superiores esse velint: quæ exceptio regulam firmat,

P

evin-

(a) Chrysoſt. Hom. XXIII. in epist. ad Rom. tom. ix. p. 686.

(b) Pelag. Pap. Tom. V. Conc. Labb.

(**) II ad Tim. iv. 6.

(**) Tit. III. 1.

(***) Rom. XIII. 3. 4.

(*) AB V. 29.

(**) Heb. XII. 4.

(***) Matth. X. 16.

[a] Augustin. quæst. VIII. in Matth. Tom. III. part. II. p. 277. Enarr. in Ps. LVII. n. 107. Tom. IV. pag. 548. &c. in Tim. VI. 13.

evincitque in omnibus aliis præstandam obedientiam, honorem, vectigal, omnia quæ sunt Cæsaris, eo fine scilicet, quem admodum ait Tertullianus (a), ut Rex honoretur cum suis rebus insistet.

C A P U T XVII.

Adversariorum effugia: distinguunt tempora infirma & adolescentis, a temporibus robusta, & jam prævalentis Ecclesiæ: an hæc Christianis digna?

QUÆ supra diximus, hæc quidem adversarii fere confitentur; sed duo reponunt: primum quidem, his Christi & Apostolorum præceptis comprehendere ea, quæ incipienti & infirmæ, non autem ea, quæ adultæ, suisque jam viribus confirmatæ Ecclesiæ conveniant: recte enim jussam esse tolerare Reges, quos compescere infirma non posset. Quo loco si urgeas, ac petas demonstrari tibi, quænam illa sint robustæ jam & adultæ Ecclesiæ præcepta reservata, nulla quidem profertur, sed illud secundo loco addunt: qui finem præscripserit, ab eodem idonea ad finem consequendum comparata media: quare Petrum & successores, clavibus datis Regni cælorum, ligare, solvere, pacere jussos ad æternam salutem, id quoque accepisse, ut & ea quæ huic fini conducerent adhibere, & ea quæ nocerent amovere possent: atque ideo jus esse ut abjicerent malos Principes, qui animas procurantibus tanto sint obstaculo. Hæc duo sunt in quibus adversarii suæ causæ præsidium ponunt.

Sic grande illud Christianæ religionis arcanum, vimque omnibus retro sæculis inauditam, qua unius Pontificis judicio, non modo deponantur Reges, verum etiam ipsa Imperia transferantur, tantæ potestatis institutor Christus, ac primi administri Apostoli conticescunt: seculis longæ argumentorum consecutionemque serie colligenda atque inferenda relinquunt. At profecto si Christus & Apostoli paterentur, quæ temporibus congruebant; admonerent saltem quid, aliis temporibus, adulta jam Ecclesiæ ac robusta faceret; ne necessariam doctrinam, si quidem talis est, de

deponendis Regibus, generali decreto, de præstanda obedientia, atque etiam exempli sui auctoritate premerent.

Neque enim homines intellecturi erant, amissis spiritualibus, temporalia statim excidere, quod est falsissimum: aut eadem potestate utraque simul donari vel detrahi posse, quæ tam diverso jure haberentur. Et quidem si uspiam scriptum esset universum, qui ab Ecclesiæ & spiritualibus separantur, eos bonis etiam temporalibus posse multari per Ecclesiasticam potestatem, an eo quoque decreto Reges conclusi essent, dubitaretur forsitan, propter pacem rerum humanarum, & convellendæ, non sine ingenti animarum etiam strage, Reipublicæ graves metus. Cum vero nec uspiam scriptum sit patres familias, etiam infirmæ fortis, per Ecclesiasticam potestatem, vel uno servulo multatos fuisse, in animum induceret multandos Imperiis ipsos quoque Reges, de quibus eo clarius decerni oportebat, quo facilius, tanto loco positi, Ecclesiæ auctoritatem; vel Reipublicæ tranquillitatis specie eluderent?

Jam ut adversarios strictius urgeamus, pudet profecto me discriminis illius, quod inter incipientem & adultis jam viribus robustam Ecclesiæ esse volunt. Scilicet cum prædicat Dominus (*) *Ecce ego mitto vos sicut oves; & (**), in patientia vestra possidebitis animas vestras*, nullumque adversus legitimos Magistratus, nisi in fuga præsidium, sic intellecturi sumus: fugite, sed quoad viribus convalescatis: unam præscribo patientiam adversus Præsides & Reges, sed infirmis & invalidis: ceterum cum prævalere dabitur, excutite jugum, & adversus legitimas potestates, quæ luporum more sæviant, non jam oves & columbæ, sed leones ultro insurgite; vel cum edixit Petrus, cum Paulus sublimioribus potestatibus obtemperandum esse, eo quoque tempore, quo in Christi gregem sæviebant (***) : *Neque tantum propter iram, sed etiam propter conscientiam, propter Deum, propter religionem, sic eorum mentem interpretabimur: nos quidem nunc nihil præscribimus præter obedientiam: de depositione conticescimus; sed hæc aptata temporibus, non in perpetuum valitura. Parete, obedite, propter conscientiam & reli-*

(a) Tertull. Scorp. cap. XIV. p. 490. edit. Prior.

(*) Matth. X. 16.

(**) Luc. XXI. 19.

(***) Rom. XIII. 5.

religionem, donec adoleamus, atque Ecclesia roboretur: tunc enim sumptis viribus, auctoritate nostra Reges deponentur, aliis dabuntur Imperia, arma indicentur, vi agi decerneretur: tanquam hoc sit parere propter Deum & propter conscientiam, majores expectare vires, quibus insurgere in eos, & arma etiam expedire possint.

Hæc tot retro sæculis inaudita, ac postremis demum nata temporibus, cujuscumque Doctoris nomine prodeant, si pati cogimur, colere certe non possumus; atque aperte opponimus Evangelicum illud (*): *Nescitis cujus spiritus estis*: neque enim magis est Evangelici spiritus, ignem e cælo elicere adversus Samaritanos, quam adversus legitimos Principes bellorum incendia concitare.

CAPUT XV.

An eludi possit locus Evangelii: Regnum meum non est de hoc mundo.

ELudunt (a) Dominicum illud: *Regnum meum non est de hoc mundo*, & *Regnum meum non est hinc*; & in Declaratione Cleri Gallicani perperam allegatum esse contendunt, ac diligenter advertunt non esse a Domino dictum: *Regnum meum non est hinc*; sed *Regnum meum non est hinc*: neque item dictum: *Regnum meum non est in hoc mundo*, sed *non est de hoc mundo*. Quæ quis nesciat? Certe enim scimus nobis a Domino dictum (**): *Regnum Dei intra vos est*, qui profecto in terra versamur, & Regnum Cælorum Ecclesiam esse, quam toto terrarum orbe diffusam certa fide colimus, & nunquam destitutam credimus. Illud non intelligunt, quo Christus respiciat, ista dicens (***) : *Regnum meum non est hinc*. Nempe intelligebat id agere Judæos, ut eum apud Pilatum invidioso Regis Judæorum nomine premerent: *Neque opus ei erat ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine*; ac jam id mente perceperat quod Judæi statim inclamaturi essent: *Si hunc dimittis; non es amicus Cæsaris, omnis enim qui se Regem*

facit contradicit Cæsari. Hæc ergo videns, antequam clare edicat (*): *Tu dicis, quia Rex sum ego*: hæc ultro præmittit (**): *Regnum meum non est de hoc mundo*; si ex hoc mundo esset Regnum meum, ministri mei utique decertarent ut non traderer Judæis: nunc autem Regnum meum non est hinc; atque his quidem verbis, Cæsaris Regnum, cui Pilatus serviebat, olim a se commendatum cum diceret (***) : *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari*, nunc a suo Regno tutum ac securum præstabat. Neque tantum Pilato ministro Cæsaris, sed etiam ventutis Regibus testabatur, nihil unquam terrenis Regnis a sui Regni legibus, aut a ministris suis metui velle, neque quidquam esse in Evangelio, atque per Evangelium tradita potestate, quod Rempublicam commoveret. Quæ Christiano spiritu digna profecto corruunt, si jam auctoritate Christi Reges deponuntur, Imperia transferuntur, bella civilia concitantur.

Non ergo in eo vim ponimus, quod Regnum ejus non sit hinc, sed quod tamen sit hinc, non est hinc. Tamen & de mundo non est, ac terrena Regna non mutat diversissimi generis & ordinis Regnum. Præclare enim Augustinus (b): *Rex Christus, quod mentes regat, quod in æternum consulat, quod in Regnum Cælorum, credentes, sperantes, amantesque perducatur*: a quo profecto Regno, terrenis Regibus nihil periculi, plurimum firmamenti est.

Quæ ut luculentius demonstraret, prodit quidem Rex Christus, sed ipsa purpura illulus, corona spinea, folio Cruce, eaque una Regium titulum præferente; venitque in mundum, nil magnificum, nil Regium spirans: mundi quidem victor, sed uno vanæ pompæ despectu; quin ipsa nativitate subjectionem Imperio & Imperatori professus. Notant passim & mirantur Sancti Patres humilitatem novi Regis terreno Imperio servientis, ipsa subjectione omnibus imperantis: atque hæc mente complexi, vanos Pilati, vanos Herodis, vanos postea Romanorum Principum irriserunt metus, quod terrenis Regnis ab humili Christi Regno metuendum aliquid existimarent.

Neque vero a Nicolao Dubois Theologiae

(*) Luc. IX. 55.

(a) Consult. VI.

(**) Luc. XVII. 21.

(***) Joan. II. 25.

[*] Ibid. XIX. 12.

(**) Ibid. XVIII. 37. Ibid. 36.

[***] Matt. XXII. 21.

[b] Aug. in Jo. tract. II. n. IV. tom. III. part. II. p. 635.

giæ Professore contemni decebat Advocatum, qui talia objiceret (a): Non eripit mortalia qui Regna dat caelestia: non decuit, inquam, contemni Advocatum, qui talia objiceret, ac Breviarium legeret laicus. Quasi hominum incuria perficere poterit, ut officium Ecclesiasticum, summo olim studio etiam a laicis frequentatum, nunc ad solos Clericos redigatur. Quis autem despiciat id quod Sedulius (A), Prefbyter initio V. sæculi ceperit (b), alii Patres inculcarint, ac totam jam Ecclesia accinente ubique celebravit? Plane non eripit Christus Regna mortalia, nec Regibus hoc nomine est metuendus; neque ejus vices agit, hoc quidem in negotio, qui hæc a se metu vellet.

CAPUT XIX.

An ad rem pertineat ille ab adversariis objectus locus: data est mihi omnis potestas in caelo & in terra, & ille locus, Rex Regum.

Nec valet, quod objiunt: Christo tradita omnia in manus, & post resurrectionem ab ipso dictum (*): Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra, & in capite ejus diademata multa, & Habet in vestimento & in femore suo scriptum: Rex Regum, & Dominus dominantium. Non enim querimus, quam etiam homo Christus habeat potestatem; sed cujus potestatis Vicarium Petrum, ejusque successores reliquerit. Illius profecto qua peccata remittit, qua veritatem docet, qua sacramenta tradit, non autem illius, qua (***) regit gentes in virga ferrea, ac tanquam vas figuli confringit eas; & ipse calcet torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis. Hæc enim potestas non decretis, non canonibus, non externis ministeriis, ac formulis, sed omnipotentissima atque occultissima efficacia constat. Hujus potestatis non reliquit Vicarios Episcopos, eorumque

caput Romanum Pontificem; sed confortes adsciscit Sanctos omnes, qui mundum vicerint: Qui enim vicerit, dabo illi potestatem super gentes: & Reges eas in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringentur, sicut & ego accepi a Patre meo (***): Quod quidem est egregie a Sancto Dionylio Alexandrino explicatum his verbis (c): Divini martyres nunc assessores Christi sunt, & Regni illius consecrates, ac judicii participes, & cum ipso judicantes. Hos confortes Christus adsciscit supremæ illius occultissimæ, atque omnipotentissimæ potestatis.

CAPUT XX.

Locus Evangelii: quis me constituit Judicem super vos?

EXTERNO autem ministerio quid in terrenis possit, in Lucæ Evangelio luculenter exponit; ubi nempe hæc legimus (*): Ait ei quidam de turba: Magister dic fratri meo, ut mecum dividat hereditatem. At ille dixit illi: Homo, quis me constituit judicem aut divisorem super vos? Quæ verba si perpendimus, statim intelligimus finitam hanc, quam tractamus, de temporalibus questionem.

Ac primum qui sic petebat: Domine, dis fratri meo, aperte a Christo petebat, ut ipse pro potestate decerneret: cum autem Christus respondit, Homo, quis me constituit judicem aut divisorem super vos, aperte item negat eam potestatem ullo modo pertinere ad illud officium, quod in terris gerebat, cujus Vicarios Apostolos relinquebat.

Et quidem Christus alludit ad illud olim Moyse dictum (**): Quis te constituit Principem, & judicem super nos? Quamque in iplo potestatem ille homo de turba requirebat, eam ultro Christus ab officio suo amovet dicens (***): Homo, quis me constituit judicem, aut divisorem super vos?

Fixum

(a) Refut. art. VIII. n. 52.

(A) Sedulius] Coelius carmen de vita Christi composuit, cui titulum fecit: Carmen Paschæ; quia nimirum Christus omnium Christianorum est Pascha. Id carmen, quod apud antiquos plurimi habebatur, stilo fuit eleganti & bene Latino. Vld. Dup. Bibl. Sæc. VI. & Sedulii carmen Bibl. Pat. edit. de la Big. tom. VIII. pag. 638. & edit. Lug. tom. VI. pag. 459.

(b) Sedul. tom. VI. Bibl. Pat. p. 459.

(*) Ps. II. 9. Apoc. XIX. 15.

(**) Ibid. II. 26. 27. 28.

(c) Ap. Euseb. lib. VI. cap. XIII. p. 247. edit. Vales.

[*] Luc. XII. 13. 14.

(**) Exod. II. 14.

(***) 28. VIII. 27. 35.

Fixum enim illud ab Apostolo dictum (*): *Nemo assumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron: sic & Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu: & Tu es Sacerdos in aeternum.* Qua ergo ratione Pontificiam sibi vindicat auctoritatem, Pontifex a Deo constitutus, eadem ratione amolitur a se in civilibus rebus judicariam potestatem; quod horum a nemine iudex constitutus est.

Hinc existit argumentum: Christus Apostolos non alterius reliquit officii Vicarios, quam ejus quod tum gerebat in terris; at ad illud officium pertinere negabat eam, quam ille homo de turba deferebat, res terrenas ac civiles dijudicandi potestatem: ergo ea ad Apostolicum officium nihil pertinet.

Quorum certe iudices a Christo constituti sint, in Evangelio legimus (**): *Tibi, inquit, dabo claves Regni Caelorum; & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Consentanea loquitur, qui officio suo terrenorum potestatem abjudicans, Vicariis suis coelestia tantum suo nomine iudicanda committit.

Quare eum quem tractamus locum Bernardus excutiens (a): *Quis me constituit divisorem super vos, & cum illo comparans: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis,* ad Eugenium papam hæc scribit: *In criminibus, non in possessionibus potestas vestra; quoniam propter illa, & non propter has accepistis claves Regni Caelorum.* Ac Bernardi quidem locum alibi legemus integrum, eoque doctrinam nostram luculentissime confirmabimus. Illud quidem habemus interim, clavium potestatem in terrenis possessionibus minime versari, neque propter eas Apostolis esse traditam; qua profecto sententia vel una vincimus, nisi forte Apostolicam potestatem a terrenis possessionibus dijudicandis abstinere iussum, propter Regna concessam putemus, ac jam Imperia distribuant Vicarii, quorum Dominus, ne agros quidem dividendos, sibi attributos esse docet.

Hæc vero non ad contumeliam dicimus Sacerdotalis officii. Bernardo enim assentimur, hæc negari Pontificibus, non quia in-

digni illi sint, sed quia indignum illis talibus insistere, quippe potioribus occupatis. Paria Ambrosius in eundem Lucæ locum (b): **QUIS ME CONSTITUIT JUDICEM?** bene terrena declinat, qui propter Divina descenderat, nec iudex esse dignatur litium & arbiter facultatum, vivorum habens & mortuorum iudicium, arbitriumque meritorum. Et paulo post: *Mérito refusat hic frater, qui dispensatorem coelestium gestiebat corruptilibus occupare.* Ergo in Ecclesiasticam potestatem non modo aliena, sed etiam indigna conferunt, qui terrena quævis illius subdere satagunt Imperio.

An forte huc afferent suam illud, *directe & indirecte?* Quasi non licuerit Christo *indirecte* dividere eam de qua rogabatur, hæreditatem; aut vero ignoraret, quod nunc assidue jactant, quantum temporalibus spiritalia juvantur. At ipse universim a se negotium amolitus, causas incidit omnes, quibus hæc ad Ecclesiastica iudicia revocentur, nullamque rerum terrestrium potestatem pertinere docet ad illud officium, cujus Apostolos ministros ordinabat.

C A P U T XXI.

Respondetur ad objecta Capitis XVI. an impii Reges ab Ecclesia impuniti, si tuti a depositione habentur.

JAM ea quæ sunt objecta superius facile dissolvemus. Objiciebant enim, sic: Ecclesiæ suppetere debere media ad salutem animarum procurandam, atque adeo remedia adversus malos Principes, qui earum salutem nocerent. Hæc argumenta quibus sese maxime efferebant, nunc sponte concidunt. Repetimus enim more Scholæ argumentum, atque ad illud: debent Ecclesiæ suppetere media atque remedia, distinguimus: media atque remedia, quæ Christus ipse tradiderit, ipsa quæstione, ut vidimus, in medium adducta, fatemur; media ac remedia, quæcumque ipsi per nos excogitare possumus, negamus ac pernegamus. Neque enim illud verum est, quod tanta confidentia assumere videntur: Christum qui

(*) Heb. v. 4. §. 6.

(**) Marc. XVI. 19. Joan. XX. 23.

(a) Bern. de Conf. lib. I. cap. VI. tom. I. Ben. pag. 412.

(b) Ambr. lib. VII. in Luc. n. 122. tom. I. Ben. pag. 1438.

qui præcepit finem, salutem æternam scilicet ab Ecclesia promovendam, statim indulgere omnia, quæ ad finem conducere, aut impedimenta amovere posse videantur. Imò ab ipso audiendum quæ media, quæ remedia concesserit optimus ipse provisor animarum, ac providentissimus Divinæ rei procurator. Nec enim dubium quin ea remedia dederit, quæ Christianæ disciplinæ idonea sibi viderentur. At & ipse, & Apostoli ea quæ nunc passim novi Theologi venditant remedia tacuere; & Christus quidem discrete præscripsit quid esset agendum, cum *ad Præsides & Reges* pro Evangelio victi traheremur: cumque ipse & Apostoli prævidissent, imò experirentur quanta pati oporteret a mundi potestatibus pietatem professos, non aliud quidquam præter obedientiam imperarunt, salva quidem conscientia, quæ uni Deo pareret. Ergo alia omnia, quæ tanto postea intervallo excogitarunt homines, nempe ut temporalia adimerent, jugum excuterent, bella concitarent, procul a piorum animis, atque ab Ecclesiæ modestia ac fide abesse voluerunt.

Neque propterea Christianam Fidem professos, ipsosque etiam Reges ab Ecclesiæ auctoritate immunes reliquerunt. Tametsi enim nec temporalibus, nec terreno Regno; at cœlestibus & æterno Regno multant, & amandant Christi vice ad Ethnicos, & ligatos addicunt suppliciis sempiternis. An Leonem Isaurum, ut hoc octavi sæculi exemplum in antecessum demus, an, inquam Leonem Isaurum Gregorius II. (A) Pontifex (a) impune dimittebat, qui pro Apostolica potestate minabatur se impium Principem Satanæ traditurum? An hæc parum valebant, quod interim de terreno Regno directe aut indirecte adimendo nullas jactaret minas: atque etiam Imperium a sua potestate intactum & immune esse fateretur dicens: *Neque Pontifex introspiciendi in palatia, neque Imperator in Ecclesias introspiciendi habet potestatem?* An vero gravior, aut ver-

ius magis Gregorius VII. quod profus omnia, terrenaque non minus quam cœlestia, sibi vindicaret? Imò vero ille nempe Gregorius II. tanto validius feriebat, quanto magis ab alienis abstinens, sua tantum intorquebat.

Quid si anathemata spernant, inquires? Quid si depositionum spernant sententias? Quid si, ut tam sæpe factum est, opponant arma atque victorias? Quid proderit jactare Principem depositum verbis, rerum potentem? Sane cum excommunicant Romani Pontifices, stat, valetque statim ipsa vi sua adversus contumaces ac rebelles, quocumque loco positos, excommunicatio, Deo ligante in cœlis, quæ divinitus tradita potestate in terris ligata sunt. At cum depositionis quocumque apparatus proferunt sententias, nisi statim suppetunt exercitus, profecto, si verum dicere volumus, quo magnificentioribus, eo inanioribus verbis ludunt. Sed quid his immoramur, tanquam necesse sit eam a Christo in Ecclesia institutam fuisse potestatem, quæ omnia incommoda propulsaret: non autem pars sit vel maxima Christianæ doctrinæ, multa incommoda subortura, adversus quæ nullum sit humanum remedium, sed quæ vel precibus amoliri, vel demisso animo pati debeamus: ut scilicet ad illud suspiremus Regnum, quo, nullo obstaculo, nullo incommodo perturbemur? Quod si alia præsidia quarimus, alia ex aliis incommoda consequentur, perficieturque præposteris curis, ut malis oppressi, remediis quoque gravius laboremus. Certe cum Pontifices Ecclesiæ consulere cœperunt, deponendo Reges, secutæ sunt eæ calamitates, quibus doceremur, quam consulto Christus ab iis remediis temperavit.

CA.

[A] Gregorius II.) ut censet Baronius cum turba Historicorum, scripsit ad Leonem Imperatorem has epistolas duas, quas tamen D. FLEURY ann. 731. tom. ix. pag. 236. edit. in 4. Gregorio III. adscribit. Quod cur fecerit non docet. Has epistolas esse Gregorii II. firmis rationibus probat Fronto Ducæus, qui illas in Bibliotheca Cardinalis Lotharingi a se repertas primum, edidit Græcas & fecit Latinas. Vid. ejus notas tom. VII. Conc. pag. 21. & ap. Baron. Tom. ix. p. 71.

(a) Greg. II. ep. ad Leon. Isaur. tom. vij. Concil. p. 26. & ap. Bar. Tom. ix. p. 74.

C A P U T XXII.

De excommunicationis effectu : an privet temporalibus : quid sit illud : sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus : Interdicta de vitandis excommunicatis in literis Apostolicis contenta expendantur.

SED nihil plane est quo vehementius illam potestatem confutemus deponendi Reges, quam cum intuemur, qua in re ipse Christus Ecclesiasticæ potestatis arcem collocaverit. Est autem in ipso anathemate, cujus vim ex Scripturis exponere nos oportet; ut cum intellexerimus quousque se protendat summum id, quod Ecclesiæ a Christo concessum sit: cetera ut aliena respiciamus.

Vim autem anathematis Christus explicuit his verbis (*): *Dicitur Ecclesiæ; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus: amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo, & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo.*

Hic autem primum quærimus quid illud significet: *Sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Certe illud: ut quemadmodum Ecclesiæ, ita sit Regni Cælorum extorris; unde Christus addit: *Quæ alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo.* Ligant ergo illos, non modo ut communionem fidelium, sed etiam cælo excludantur.

Jam si quis existimet his verbis, *Sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus*, non modo spiritualia, sed etiam temporalia admitti; id dicat necesse est, temporalibus rebus privari Ethnicos ac Publicanos: quod non tantum risu, sed etiam anathemate dignum esset.

Nam illud a Christo tanta auctoritate prolatum: *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari*, satis demonstrabat quam jure obtinerent, non modo reliqua temporalia bona, verum etiam Imperia, qui veram religionem averfati, idolis serviebant. Qua-

re nihil vetabat etiam regnare eos, qui ad conditionem Ethnicorum redacti essent.

Jam de Publicanis haud minus clara res est, dicente Zachæo Publicano (**): *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quid aliquem defraudavi: reddo quadruplum.* Ergo alia bona legitimo jure Publicanus possederat, & sua non aliena egenis tribuebat: *Dimidium*, inquit, *bonorum meorum.* Neque aliud quid ab eo Dominus reposcebat dicens: *Hodie salus domui huic facta est.*

Quare nec famulatio privabantur, quæ pars erat bonorum maxima; præcipitque diserte Apostolus (***) manere fideles in Dominorum etiam infidelium potestate; quominus admirare mansisse integram in Ethnicis publicam potestatem, cum etiam hærilis (A) manserit.

Neque quisquam fornabat, his atque aliis bonis temporalibus privatos esse Ethnicos aut Publicanos, ut propterea iisdem bonis mulctati intelligantur Christiani, qui excommunicati Ethnicis & Publicanis accensentur.

Sane ex eo Christi decreto constat, quoad fieri potest, vitandam eorum esse consuetudinem, nec esse salutandos, nec iniri cum illis debere convivia. Vitabant enim Judæi cum Publicanis cibum sumere: unde illud in Evangelio passim Apostolis exprobatum (*): *Quare cum Publicanis & peccatoribus manducat Magister vester? Et Zachæi occasione (**)* *murmurabant dicentes, quod ad hominem peccatorem divertisset.* Consentiant interpretes Maldonatus (a), Estius (b) & alii passim, allusumque esse constat ad Judæorum mores, qui ab Ethnicorum & Publicanorum, quos pro publicis peccatoribus habebant, consuetudine abstinebant; ita, ut nec salutandos putarent.

Ergo indicabat Christus excommunicatos vitari eo ritu, modoque, quo a Judæis Ethnicis ac Publicanis vitabantur; ut eos nec salutarent, nec cum eis cibum sumerent: unde Apostolicum illud (***) : *Scriptum est vobis*

(*) Matt. XVIII. 17. 18.

(**) Luc. xix. 8. 9.

(***) I. ad Tim. VI. 1.

(A) Hærilis) potestas ea erat, ut Domini possent impune suos servos cedere; & interdum occidere, nulla facti sui reddita ratione. Vid. pass. Aut. profan. Græc. & Lat.

(*) Matt. ix. 2.

(**) Luc. xix. 7.

(a) Maldon. in Matt. xviii. 17.

(b) Est. in I. Cor. V. 2.

(***) I. Cor. V. 11.

vobis non commiseri. Si is, qui frater nominatur, est fornicator, &c. cum ejusmodi nec cibum sumere. Quo pertinet etiam illud ad Thessalonicenses (): Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & nolite commiseri cum illo, ut confundatur: Et illud Joannis (**): Si quis hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, neque ave ei dixeritis: qui enim dicit illi ave, communicat operibus ejus malignis.*

Hæc sunt interdicta de excommunicatis vitandis, quæ quidem in Evangeliiis, atque Apostolicis scripturis habemus. Ecclesiastica, quæ inde manarunt, ex his interpretari nos oportet; neque res obscura est. Satis enim constat hæc interdicta ad bonos mores, non ad ea pertinere, quæ civili jure continentur.

Ad mores, inquam; hæc pertinent. Debet enim vir bonus abstinere a malorum hominum consortio, eo quod, ut ait Apostolus (***) , *corrumpunt mores bonos colloquia mala*; & quod vir bonus probare videtur illius doctrinam vitamque, ejus consuetudine delectatur: unde Joannes (*): *Qui dicit ei ave, communicat operibus ejus malignis.*

Quod si malus vir bonus per sese quantum potest vitat, quanto magis eos malos, qui Ecclesiastico judicio ut mali notati sunt? Quo sensu Augustinus (a), eumque secuti passim Latini Doctores intelligunt Apostolicum illud (**): *Non commiseri cum eo qui frater nominatus, adulter sit.* Sic enim Græca ad verbum habent. Ita autem interpretatur Augustinus: ut vitemus fratrem, qui sit adulter nominatus, hoc est, Ecclesiastico judicio notatus: quam Augustini interpretationem cum Græco textu egregie consentire demonstrat Estius.

Pertinet etiam ad bonos mores illud (***) : *Nolite commiseri cum illo, ut confundatur*; hoc est, ut pudore victus ab iis actibus abstineat, quorum gratia viris bonis horrore se esse intelligit. Ergo excommunicatus Evangelica atque Apostolica auctoritate, humanæ societatis exfors est, quatenus humana societas ad bonos mores spectat, manentque integra, quæ civili lege continentur, nisi aliter lex ipsa caverit.

Quod autem postea inter Christianos excommunicati, nisi respiciant, sint infames, intestabiles, ad quædam vitæ civilis officia inhabiles, id ex eo ortum est, quod Christiani Principes, quoad fieri potest, leges suas ad bonos mores, atque Evangelicam disciplinam aptent, non quod excommunicatio per se ullo temporali jure bonoque privet.

Neque aliter intellexerunt Patres. Notum illud Tertulliani in Apologetico (b): *Ibidem* (in sacris scilicet Christianorum conventibus) *exhortationes, castigationes, & censura Divina: nam & judicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu; summumque futuri judicii præjudicium est, si quis ita deliquerit, ut a communione orationis & conventus, & omnis sancti commercii relegatur.* Notanda hæc postrema verba: *Omnis sancti commercii*, quibus, etiam comprehenditur conversatio & consuetudo ~~sanctis~~ sanctis. Sancti enim, hoc est, Christi fideles, idcirco maxime inter se conversari debent, ut sancta tractent, etiam in familiari colloquio; atque ideo ab eorum abhorrent consuetudine, quibuscum hæc tractare non possunt. Sic mali Christiani, & per Ecclesiasticam sententiam notati ut tales, non modo a communione orationis & conventus, sed etiam ab omni sancto commercio, & a sanctorum consuetudine relegantur. Nihil ultra licitum Christianis Ecclesiastica potestate, juraque temporalia excommunicatis per Ecclesiam in tuto sunt. Scilicet Christus animam per baptismum sponfam, ac postea adulteram, facto divortio, repudiat: sua tibi habeat jubet. Christi ergo bona donaque, & eorum omnem usum amittit, reliquis integris & illæsis.

CA-

[*] II. Thess. III. 14. (***) II. Joan. 10. 11. [***] I. Cor. XV. 33. (*) II. Joan. 11.
 [a] Augustin. cont. Palm. lib. III. cap. II. tom. IX. pag. 6.
 [**] I. Cor. V. 11. [***] II. Thess. III. 14. [b] Tert. apol. cap. xxxiv

CAPUT XXIII.

Alius excommunicationis effectus : tradi Satanæ ad interitum carnis : argumentum pro nostra sententia ductum ex memoratis in Scriptura excommunicationis effectibus.

JAM quid ex eo Christi cum anima divortio consequatur, exponit Apostolus, de illo Corinthio dicens (*) : *Ut tollatur de medio vestrum, qui hoc opus fecit; & paulo post (**): In nomine Domini nostri JESU-CHRISTI, congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini nostri JESU, tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut qui Christi, & Sancti Spiritus sit exors, Spiritui nequam tradatur; quippe cum, teste Augustino (a), extra Ecclesiam sit Diabolus, sicut in Ecclesia Christus. Sane Apostolus temporibus, quemadmodum ad Apostolicæ manus impositionem Spiritus Sanctus etiam manifeste descendebat; ita manifeste exercebat Satanæ vim suam in virum Ecclesiasticam potestate sibi traditum. Cæterum hæc ad tempus; firmum illud & æternum, quod intus, & per impositionem manus, sancto Spiritui; & per excommunicationem, Satanæ addicatur.*

Si bonis privatus fuisset ille Corinthius Satanæ traditus, non id Apostolus prætermisisset, qui etiam commemorat traditum esse Satanæ ad interitum carnis; quod quidem de ulcere pessimo, aliove gravi malo per Satanam inflicto Chrysostomus (b) hic & alii passim intelligunt.

Cum ergo & Christus, & Apostoli, quo loco explicant Ecclesiasticæ potestatis, censuraque vim summam, nihil de adimendis temporalibus juribus aut rebus edicant; satis profecto constat non id ad Ecclesiasticam potestatem pertinere. At ratio non finit, ut quæ auctoritas in suorum bonorum ac jurium possessione relinquit privatos, ea depellat Reges. Ergo excommunicati, redactique ad Ethnicos eo jure regnabunt, quo etiam Ethnici Cæsares, Christo approbante, regnarunt.

Tom. I.

CAPUT XXIV.

Objectum ex interdicto de vitandis excommunicatis, per exceptionem morales, quam vocant, sive civilis necessitatis, ex omnium Theologorum doctrina solvitur : ea in re GREGORII VII. tempore manifestus error, nunc communi consensu refutatus.

JAM vero nullo negotio solvimus id quod objiciunt: vitandos excommunicatos, ruptum cum eis humanæ consuetudinis vinculum, neque excipi Reges, si forte hæretici, aut excommunicati sunt: non ergo colendos pro Regibus, quos ne alloquatur quidem & salutationes dari nos oportet.

Hoc illud argumentum est, quo suo Gregorii VII. tempore, non bonos doctrinæ peremptos fuisse videbitis, ut ab Henrico IV. Regis excommunicati obedientiam recederent; sed, quod apud omnes constat, errore manifesto. Certissimum enim est confessione Theologorum, & decretis Pontificum, illud interdictum de vitandis excommunicatis, quatenus ad humanam consuetudinem pertinet, exceptionem necessitatis, non physicæ tantum illius, quam vocant, & ineluctabilis, sed etiam morales ac civilis admittere. Hinc ea decreta variis subinde sunt emollita modis, quæ factum est, ut jam cum hæreticis & schismaticis propter necessitatem versetur innoxie, quos tamen quo minus audiunt Ecclesiam aperti ejus hostes, & contemptores, eo magis pro Ethnicis & Publicanis haberi oportet. Quare cum interdictum de vitandis excommunicatis erga privatos quoque causa necessaria temperetur; urgeri erga Reges, tanto incommodo rerum humanarum ac Reipublicæ periculo, supra quam dici possit, absolum absurdumque est. Quo etiam factum est, ut hoc argumentum Regum deponendorum ab excommunicatione depromptum, Bellarminus (c) prætermitteret, tot inter argumenta quæ undecumque congerit. Atque hæc sufficerent ad eam difficultatem, si qua est, explicandam. Ceterum ne omittamus ea, quibus viri gra-

Q

(*) Cor. V. 2.

(**) Ibid. 4. 5.

(a) August. de verb. Dom. ferm. CXLIV. n. 6. tom. V. p. 695.

(b) Chrysost. Hom. XV. in I. ad Cor. n. 2. tom. X. p. 127.

(c) Bell. lib. V. de R. P. c. VI. VII. VIII.

graves moti olim sunt , quæque D. Nicolaus Dubois (a) inculcare & inferre non definit ; quæ sit vis interdicti de vitandis excommunicatis , quantum ad rem nostram attinet , exponamus ; & hujus quoque Juris fontes recludamus .

C A P U T XXV.

Ejusdem interdicti vis diligentius queritur : probatur Evangelicis Apostolicisque litteris , quod exceptionem necessariæ causæ admittat , neque ab obsequiis Regum arceat .

TRia sunt in quibus excommunicatis communicari vetitum : in malis , in sacris , in quotidiana consuetudine . Mala autem hic dicimus ea quidem propter quæ excommunicati sunt , quod *crimen criminofum* vocant .

Jam hæc tria inter se magno habentur discrimine . Primum enim in malis sacrisque qui communicaverit , pari excommunicatione percussitur , *major* scilicet , quæ non tantum Sacramentis , sed etiam conventibus ac suffragiis privet : qui autem in hoc tertio , nempe in quotidiana consuetudine , communicaverit , is jam , ex Ecclesiastica disciplina , aliud genus incurrit excommunicationis , quam *minorem* vocant ; & Sacramentis quidem , non tamen suffragiis , aut fidelium cœtu ac societate caret .

Huc accedit discrimen alterum , quod magis ad rem nostram spectat : nempe interdictum de non communicando in malis , atque etiam in sacris , postquam adhibiti sunt constituti ab Ecclesia ritus , nullam exceptionem habet : quippe cum illud sit primus & principalis excommunicationis effectus , primus internus ac præcipuus finis . At vero quod attinet ad vitæ consuetudinem , quæ est tantum excommunicationis appendix , exceptionem , hujus quam diximus necessitatis , admittit . Id autem exponimus , primum ex Evangelicis Apostolicisque Scripturis , tum ex prima antiquitate , postea ex Gregorio VII. cujus tempore hæc maxime urgebantur , postremo ex temporibus consecutis .

Quod attinet ad Evangelicas Apostolicasque Scripturas , res ex antedictis liquet .

Perpicue enim vidimus Ethnicos & Publicanos , ad quos excommunicati relegantur , ut nullo temporali bono ac jure , ita nec etiam civili societate privatos fuisse . Ac de Ethnicis quidem , quis dixerit civili societate fuisse privatos , qui regnare juberentur ? Quo necessario fiebat ut Judæi & venerantur imperantes , & jussa capeferent , & sæpe supplicarent , & missos ab eis Præsides , Magistratus , Milites suo quemque gradu , locoque acciperent , & cum iis civilia negotia tractarent ; quod & Paulus fecit , nulla Judæorum offensione ; quippe cum id passim etiam ipsi factitarent (*). Idem Apostolus ad Tribunal Lyfiam misit adolescentem sororis suæ filium , de avunculi vita & incolumitate tractaturum . Pari modo a Publicanis , si qui etiam Judæi essent , quales fuerunt illi quos Joannes baptizabat , & ipse Zachæus , non uxores , non liberos , non servos , non colonos quicumque abstraheret . Vendebant , emebant , contrahebant ; quod illi in Republica quidem communi cum aliis jure viverent . Quare in Ethnicis atque Publicanis , nec publica , nec patria , aut herilis potestas ullo jure læsa aut immutata erat .

Vetita ergo intelligimus , non quæ necessitas postulare , sive erga Principes ac Magistratus , sive erga Dominos , ac parentes , sive etiam erga cives ; sed quæ voluntariæ ac peculiaris necessitudinis ac familiaritatis essent indicia : salutare , convivari , hospitio accipere ; quæ etiam Apostoli diserte explicant . Neque enim aut Paulus aut Joannes vetant ne contrahatur , ne ematur , ne vendatur , ubi necessitas id exposcit ; sed ne commisceantur cum notatis ac nominatis fratribus ; ne scilicet utantur eis familiariter , ne tecto , ne mensa , ne salutatione aut osculo excipiant ; quæ non necessitatis , sed spontanei officii sunt ; quæ quidem Judæi cum Ethnicis & Publicanis religiose omittebant .

Neque tamen hæc quoque ad supremos juris apices exiguntur . Quis enim Apostolico præcepto repugnare jam se putet , si Calvinistas hæreticos salutarit ? Quod nempe tam multi sint , tamque obviis , ut quoddam discordiæ publicæ genus esset , salutationem & communis vitæ officia tot civibus denegari . Id autem nec Apostoli præcepisse videntur ; quippe qui ita pronun-

tient

(a) Conf. VIII. & alibi pass.

(*) Act. XXIII. 16. 17.

tient (*) : *Si is qui frater nominatus : Si quis hanc doctrinam non offert ; ut nempe intelligamus hanc interdici partem , quæ communis vitæ officiis excommunicatos arceat , ad paucos pertinere , ne ad magnam quoque multitudinem pervagata civile dissidium pariat . At si ea necessitas adversus cives valet , qui negaverit valere adversus Principes , nã ille quid civis , quid Princeps sit , ne nomine quidem intellexerit .*

CAPUT XXVI.

Idem probatur ex Sanctis Patribus .

HÆc autem ab ipsa Christianitatis origine manasse ad omnem deinde Ecclesiam , Juliani Apostatæ & Valentis Ariani , aliorumque hæreticorum Principum exempla demonstrant . Notum illud erga Julianum , ejurato non tantum baptismo , sed etiam Clericatu , omnibus detestatum , Valentiniani postea Augustini , qui cum Lanciaros ad Palatii custodiam constitutos , Tribunos regeret , Julianum in templum Genii publici intrantem præcedebat . At aspersam clamidi lustralis aque guttam conspiciatus , Aedituum pro no percussit , inquinatum se dicens , non autem purgatum (a) : quo facto delegatus , pro Confessore est habitus , quod cum in necessario officio Imperatori præsto esset , in sacris tamen aut potius in sacrilegiis , ab ejus societate & communione abhorreret .

Sanctus Gregorius (A) Nazianzenus refert (b) Cæsarium fratrem apprime Christianum , Sanctique Episcopi filium , gloriosa cupiditate ductum , atque ut Cæsarius ipse profitebatur , quo urbi suæ præsidio esset , in aulam se contulisse , ad Julianum Apostatam scilicet ; & quidem in aula Medicus militavit , seque peculiari obsequio Imperatori dedit , Christianos alios secutus , qui passim in diversis muneribus innoxie ministrabant ; eo quod obsequia in

Principem inter necessaria Reipublicæ officia habebantur . Quo quidem a consilio , Gregorius Nazianzenus data epistola deterret Cæsarium , non tamen eo quod tali consortio a Christiana pietate excideret , cum etiam aperte testetur (c) factam ab eo rem , sibi quidem ingratham , non tamen reprehensione dignam .

Memorat sanctus Ambrosius (d) quendam sub Juliano judicem , a quo ille damnatus qui aram dejecit & turbavit Sacrificium , martyrium fecerat : itaque , inquit Ambrosius , nunquam ille judex (B) , qui audivit eum , nisi persecutor est habitus ; nemo illum congressu , nemo illum unquam osculo dignum putavit . Omisssa officia quæ non essent necessitatis docet : ab ejus tribunali abhorruisse Christianos si necessitas exposceret , aut eum pro judice non fuisse agnitum non docet .

Sanctus Basilius (e) scribit Præsidem Lybiæ a Magno Athanasio condemnatum anathemate ; omnibus adversandum & execrabilem futurum ; ita ut nec ignis , nec aqua , nec lecti communionem cum illo sint habituri . Cæteram nec eum ab officio Præsidis , nec proinde Christianos a necessariis obsequiis prohibebat .

Idem Andronico contigit patriæ Præfecturam a Theodosii liberis consecuto . Eum Synesius , patria Cyrenensis , factus Ptolemaidis Episcopus , inaudita crudelitatis ac blasphemiarum reum , adhibito Presbyterii consilio , excommunicavit , decretumque Ptolemaidensis Ecclesiæ , de vitando eo , ad fores transmisit Ecclesiæ in hanc formam (f) : *Andronico & Thoanti eorumque sociis , omnis religiosa ades , omnia septa clausa sunt ; privatos omnes ac Magistratus hortor ut nec ejusdem cum illo lecti , neque mensæ participes esse velint ; tum Sacerdotes imprimis , qui nec viventes illos salutabunt , nec mortuos funebri pompa deducunt . Qui Ecclesiam nostram contempserit , & ab ea damnatos receperit , hic , sive Levita , sive Presbyter , sive*

Q 2

Fpi-

(*) I. Cor. V. II. II. Joan. 10.

[a] Theod. lib. III. c. XVI. pag. 139.

(A) Gregorius) refert quoque Cæsarium publici ærarii curam suscepisse .

(b) Greg. Naz. ep. XVIII. pag. 779.

(c) Id. orat. X. pag. 165.

(d) Ambros. ep. XL. ad Theodor. Aug. n. 17. T. II. p. 951.

(B) Ille Judex) Baronio si credimus , an. 362. & ejus sequacibus , ipse erat Capitolinus Thraciæ Præfectus ; qui testa Theodoro lib. III. cap. VII. Æmilianum martyrio confecit . Quisquis ille Judex fuerit , constat ab eus communione Christianos non abhorruisse , nisi in sacris ; id est , in sancto osculo sanctoque commercio . Vid. ea de re Albas. lib. II. de veteri polit. c. XV. & seq. & Card. Bona de reb. Liturg. c. XVI.

(e) Basl. T. II. ep. LXI. alias XLVII.

(f) Synes. ep. LVIII. p. 103.

Episcopus; apud nos eodem cum Andronico loco censetur, neque cum eo dexteram iungemus; nec eadem ex mensa vescemur unquam; tantum abest ut cum iis argana mysteria communicemus, qui cum Andronico & Thoante partem aliquam habere voluerint. En quibus communicari vetitum excommunicato Magistratui: primum ac maxime in sacris, tum etiam in voluntariis officiis, salutationis scilicet, mensæ, teſti- que consortio. Hæc explicite Synesius. Non profecto prohibet ne Præfectum habeant, ne causam dicant, ne iustis pareant, ne consuetæ ac necessaria Reipublicæ officia adeant atque obeant.

Quis autem vel fando audiat, tot inter hæreticos ac schismaticos, qui passim in urbibus inter Christianos viverent, quemquam unquam fuisse a servorum, si quos haberet Catholicos possessione dejectum, aut usquam Catholicos prohibitos quominus sibi necessaria emerent, venderent, agerent? Nonne ergo eos, Julianumque ac Valentem, ex præcepto Domini, pro Ethnicis ac Publicanis habebant, qui Ecclesiam non audirent & aperte contemnerent? Certe. Sed in malis sacrivæ, exceptione nulla: in vitæ communis officiis exceptam necessitatem noverat.

An forte illud dicent, non fuisse Julianum ac Valentem nominatim ac publice excommunicatos; quare nec vitandos fuisse? Quasi non satis aperte Ecclesiam contemnerent, aut necessaria esset adversus publicos persecutores denunciatio, aut posterioris ævi de denunciatione decreta in eam quoque iratam transferri possent. Sed quandoquidem vani homines etiam hæc obtrudunt, quid de Anastasio dicent, quem te-

statur Baronius in Concilio Romano a Sancto Symmacho Papa, ut hæreticum nominatim excommunicatum fuisse? Quid autem de Leone Isaurio, quem idem Baronius memorat (a) a Gregorio II. nominatim percussum anathemate? Quos vitatos fuisse, cum certo jure imperarent, quis vel ineptissimus dixerit?

Sane Baronius (b) defecisse ab Isaurio memorat Occidentis Imperium, quod quidem nos ex eodem Baronio refellemus (c). Sed quid ad nos interim, cum Orientis Imperium, tum sane Catholicum non neget Baronius in Imperatoris obedientia permansisse, nec profecto vitasse in civilibus societatem ejus, cui tam prompto studio obediret? Hæc quidem suo loco fusius exponemus (d). At dare in antecessum juvat, quæ pessimam causam, Baronii quoque testimonio jugulent.

Anastasio mentio reduxit in animum id quod in sancti Hormisdæ Papæ indiculo, seu commonitorio Legatis dato, legimus. Sic autem præcipit de damnatis Episcopis, qui Chalcedonense Concilium, ac sancti Léonis epistolam contemnebant, & excommunicati Acacii (A) nomini in sacris communicabant (e): *Si Episcopi voluerint occurrere, in qua decet eos veneratione suscipite, & si voluerint secessionem parare (domum quo divertatis) nolite spernere, ne judicetur a laicis, nullam vos cum illis velle habere concordiam: si vero vos ad convivium rogare voluerint, blanda excusatione declinate, dicentes: Orate ut mysticam illam mensam primum mereamus habere communem, & tunc erit nobis ista jucundior: victualia & que alia offerre voluerint, excepta tamen subvectione, si causa popo-*

(a) *Bar. T. VI. an. 502. p. 547.*

(b) *Id. T. IX. an. 726. pag. 62.*

(c) *Vid. inf. lib. II. c. XII. & seq.*

(d) *Vid. ibid.*

(A) *Acacii*) C. Pi. Patriarchæ quanta fuerit honorum inexplibilis cupiditas norunt omnes. Quapropter dissimulabat, assentabatur, quin & pietatem simulabat. A Simplicio & Felice Romanis Pontificibus laesissus, eo quod in Alexandrini & Antiocheni Patriarcharum jura invaderet & hæreticis se jungeret, illos diu lustravit Pontifices. Sed tempus opportunum nactus, Zenoni Imperatori suavit, ut conscriberet *Henoticon* illud, quo Eutichianis faveret apertissime. Felix Pontifex exauctoravit Acacium, qui iterum convertit se ad artes, quas ut sensit inutiles, tum Romanis Pontificibus palam inimicitias denuntians, iussit Orientis Episcopos subscribere *Henoticon*, neque illi refugerunt. Mortuo Acacio, discordiæ, quas vivus Orientem inter & Occidentem concitaverat, sedatæ non sunt, ut probant tot Romanorum Pontificum anathemata in Imperatores & Episcopos Orientis nominis Acacii communicatores; id est, qui ejus nomen in sacris dypticis inscribi sinebant, ex quibus tandem delerum est an. 519. Justino imperante & Hormisdæ Pontifice. Vid. Till. tom. XVI. Dup. Fleur. &c.

(e) *Vid. tom. IV. Conc. Labb. pag. 1426.*

poposcit, nolite suscipere. Sic convivia vitant, alloquia frequentant: victualia respuunt, accipiunt subvectiones, ac domos quo divertant; atque illud interdictum, ne quis cum hæreticis excommunicatisque verferetur, ne salutet, ne munera accipiat, ita servant, ut necessaria causa aliqua prætermittant. Adeo hæc præcepta, eorum numero non esse putabantur, quæ strictè & ad summos apices exigenda sint, sed quæ ad personarum, temporum, rerumque convenientiam, per Christianam prudentiam, charitatemque sint temperanda.

CAPUT XXVII.

Idem probatur ex Hincmari insigni responsione ad Hadrianum II. verantem ne cum Carolo Calvo Rege communicaret.

QUare cum Hadrianus II. sub anathematis pœna, Hincmaro Rhemenfi præcepisset, ut, nisi Carolus Calvus Pontificiis iussis obtemperaret, se ab ejus, ut excommunicati, alloquio, salutatione, præsentia, sequestraret; Hincmarus in hæc verba respondit (a): *De hoc quod scripsistis, si ipse Rex Carolus in obstinationis suæ perfidia persistere maluerit, ab illius me communionem atque consortio sequestrum, & secundum Apostolum, nec ave ei dicam, si vestra communionis volo esse particeps, & præsentiam ejus modis omnibus devitem; cum magno cordis dolore ac gemitu dico, quoniam & Ecclesiastici, & secularis ordinis viri, qui diversis de Regnis, Rhemos civitatem plurimi convenierint, improperando dixerunt, & dicunt: nunquam hujusmodi præceptionem ab illa Sede ulli decessorum meorum missam fuisse: & paulo post: Sed & Domino nostro Regi Carolo ad exaggerationem dicitur à quibusdam, quod nec pro Lothario, publico adulterio denotato & apud sedem Apostolicam accusato, talis præceptionem & comminationem ab antecessore vestro, nullus Episcoporum in isto Regno acceperit, nec etiam ab Hæreticorum vel Schismaticorum sive tyrannicorum Imperatorum, ac Regum, quales fuerunt Constantius Arianus, ac Apostata Julianus, & Maximus Tyrannus, præsentia & salutatio-*

ne, sive colloquutione, sedis Apostolicæ Pontifices, vel alii magnæ auctoritatis, ac sanctitatis Episcopi, cum locus & ratio & causa exigat, se subtraxisse leguntur. Ergo hæc de salutatione, atque alloquio omitendo, non strictè exiguntur, sed prout locus & ratio & causa exigat, temperantur.

Quod ut demonstraret non aliter posse fieri, addit (b): *Nescio quomodo ipsius Regis, vel inter quos habito, præsentiam & communionem & consortium (externum illud scilicet) valeam devitare, cum Rex & cohabitantes secum una cum Rege; non solum in Parochiam, verum & in civitatem meam sæpe conveniant, & ibi tamdiu, sicut Regi complacet, degant. Ecclesiam & plebem mihi commissam deserere, & aliorum, ut mercenarius non valeo fugere; nec quo extra Regnum ejus fugiam habeo; sed Regio cultu eo recepto, de Ecclesiasticis facultatibus, sicut præcipit, & quandiu præcipit, illi & sibi obsequentibus servio. Dicit enim hæc potestatem suos decessores habuisse, quam ipse nulla interdictione dimittet. Quæ cum ille quæsisset, consulendo qualiter erga Regem se gerere deberent, ut Apostolicæ sententiæ de observandis Regibus obedirent; nempe illa, de omittenda salutatione, ac neganda Regi præsentia, evanuerunt. Hæc si cogitassent, qui Gregorii VII. tempore, tanta imperitia interdictum de vitandis excommunicatis explicabant, facile intellexissent, quam necessario justæ atque idoneæ causæ exceptionem expolceret.*

CAPUT XXVIII.

Idem efficitur ex Gregorii VII. decretis.

IPse etiam Gregorius VII. cum vel maxime urgeret secedendum ab excommunicatis, ut Henrico IV. excommunicato obedientiam omnem adimeret, tamen coactus est hanc interpretationem sequi. Hæc enim legimus in Concilio Romano IV. anno 1078. (c) *Quoniam multos, peccatis nostris exigentibus, pro causa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia, partim etiam nimia simplicitate, partim timore, partim etiam necessitate: devicti misericordia, anathematis sen-*

(a) Hincmar. opusc. XLI. c. II. p. 693. II. Joan. 10.
(c) Tom. X. Conc. pag. 370. & Decret. part. II. q. III.

(b) Hincmar. ib. p. 698.

sententiam ad tempus, prout possumus oportune temperamus. Apostolica namque auctoritate ab anathematis vinculo hos subtrahimus: videlicet uxores, liberos, servos, ancillas, seu mancipia, nec non rusticos & servientes, & omnes alios, qui non adeo curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur, & illos qui ignoranter excommunicatis communicant, seu illos qui communicant cum eis qui communicant excommunicatis. Quicumque autem aut orator (A) (loca pia orationis causa frequentans) sive peregrinus aut viator, in terram excommunicatorum devenerit, ubi non possit emere, vel non habet unde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus; & si quis excommunicatis pro sustentatione, non superbiæ, sed humanitatis causa, aliquid dare voluerit, fieri non prohibemus.

Tot exceptiones patitur interdictum de vitandis excommunicatis, auctore Gregorio VII. vehementissimo, si quis unquam fuit, hujus interdicti exactore atque exectore. Has exceptiones docuerunt omnes deinde Pontifices, totaque Theologorum & Canonistarum schola duobus versiculis notissimis has celebrat (B). Summa est: sensum interdicti eum esse, ut vitandos intelligamus excommunicatos in communi etiam consuetudine, cum hac exceptione, nisi causa addit necessaria. Quæ cum a Gregorio VII. ipsa necessitas expresserit, quis non jam inter causas necessarias reputarit obsequium in Principes ac Magistratus, sine quo Respublica stare non possit? Quare illius ævi hominibus persuasum fuisse, ut liceret magis colonis ac servis, patrem familias, quam civibus Regem, ac Magistratus in civilibus ac necessariis colere, incredibile dictu est, summamque eorum temporum imperitiam, aut incogitantiam prodit. Quæ iterum notari volumus adversus eos qui eorum temporum auctoritate nos premunt.

Notari etiam volumus in decreto Gregorii duo quedam: primum, quod Gregorius significet hæc se indulgere Apostolica auctoritate misericordia victum; quasi non hæc extorqueat ipsa necessitas; aut vero quisquam unquam cogitarit, per excommunicationem abstrahi a patre familias servos aut colonos, nedum uxorem, ac liberos. An vero etiam ad misericordiam, non autem ad necessitatem pertinet illud, de non excommunicandis iis, qui ignoranter excommunicatis communicant, aut illud, ut qui inter excommunicatos versetur rerum omnium inops, ab iis accipiat necessaria? Et tamen Gregorius (pace tanti viri dixerim) quasi pro magno id largitur: Licentiam, inquit, damus ab excommunicatis accipiendi; tanquam non id per se liceat, aut ante eam licentiam, oporteret virum bonum & Catholicum enecari fame. Hoc quidem esset, non jam excommunicatos, sed fideles & Catholicos multare pessime. Quare hanc Gregorii misericordiam, veniam ita intelligimus, ut id quod jam esset per se licitum, ad omnem eximendum scrupulum clarius indicaret. Certe utcumque est, claret non esse jure Divino interdicta quæ a Pontifice concedantur.

Secundo, notari volumus illa Gregorii verba de curialibus, ut absolvantur ab anathemate, qui non adeo curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur; quibus significat impune versari in aulis ac ministeriis Principum atque Optimatum excommunicatorum, eos, a quibus non soleant de exequendis sceleribus exquiri consilia. Quid si exquirantur, & illi pro officio suo, bona luadeant, atque ab omni mala re abstineant? An quia Principes excommunicati sunt, Respublicæ deesse debeant in necessariis justisque officiis? Nemo profecto id nisi ineptissimus dixerit. Summa ergo in ignorantia versabantur, qui

[A] Orator) In illo decreto, idem est ac peregrinus; qui quidem significatus, apud auctores infimæ latinæ frequentissimus est. Male D. DUPIN *Traité de l'Excomm.* Parf. I. pag. 263. *Ambassadeur*. Nam ea verba: *Qui non habet unde ea emat quæ sunt ad victum necessaria*, in Principis Legatum non conveniunt; & infra dicta declarant Oratorem esse peregrinum.

[B] Canonistarum Schola duobus versiculis . . . celebrat] quinque modis vitatum esse, ne quis pius cum excommunicato communicet:

*Si pro delictis anathema quis efficiatur;
Os, orare, vale, communicatio, mensa negatur.*

Quinque etiam modis licitum dicunt, ut pius cum excommunicato communicet:

*Hæc anathema quidem faciunt ne possit obesse;
Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.*

qui Gregorii VII. tempore Henrico IV. excommunicato Regi, neganda putabant obsequia etiam Reipublica necessaria, eoque solo nomine ab ejus imperio, atque obedientia recedebant.

C A P U T XXIX.

Idem probatur ex secuta Pontificum omnium, atque Ecclesie praxi: insigne exemplum sub
GREGORIO IX. ac FRIDERICO II. Imperatore: huic prestitum obsequium, negata interim mensa & osculo.

Quate nec secuti Pontifices existimarunt sola excommunicatione, aut anathemate solvi obedientiam. Postquam enim exemplo Gregorii VII. id sibi tribuerunt ut Reges deponerent, non propterea semper pro depositis habuerunt eos Reges, quos etiam nominatim anathemate percussissent. Id innumeris exemplis demonstrabimus, ubi ad eorum temporum historiam venerimus. Nunc in antecessum, unum Friderici II. exemplum proponemus.

Hunc ergo Imperatorem anno Christi 1228. Gregorius IX. nominatim excommunicavit his verbis (a): *Imperatorem Fridericum excommunicatum publice nuntiamus, & mandamus ab omnibus arctius evitari: contra ipsum, si contumacia ejus exegerit, gravius processuri.* Quid autem gravius tali anathemate, nisi quod anathemati depositionem adjuncturus erat, ut anno 1239. his verbis fecit: *Omnes qui ei fidelitatis juramento tenentur, decernendo ab observatione juramenti ejusmodi absolutos &c.* Ita decernunt cum depositos volunt.

Quare illud certum est: ex mente Gregorii IX. apud Fridericum II. stetit Imperii vim, etiam si ita decrevisset: *Excommunicatum publice denunciamus, & mandamus ab omnibus arctius evitari:* quod nempe illud interdictum necessarias exceptiones admitteret, nec magis solveret a iusto Imperio cives ac subditos, quam a Dominorum jugo colonos ac servos.

Quo factum est, ut Imperatori ad bellum lacrum in Orientem profecto, cum

excommunicatus, nondum tamen depositus esset, fideles quidem omnes communicare nollent, neque tamen eo secius in iustis ac necessariis obedirent. Utrumque accepimus ab ejus ævi Scriptore Mattheo Parisiensi (b): nempe ab Episcopis, a Clericis, a Templariis, ab Hospitalariis, ab aliis denique qui Romano Pontifici addictissimi erant, Fridericum in bellicis ac publicis officiis pro duce esse habitum; & tamen omnes ei in osculo & in mensa communicare noluisse; maxime adhortatos, ut *Papæ satisfaciens rediret ad sanctæ Ecclesie unitatem.* Vides ut interdictum de vitandis excommunicatis ad mensam & osculum redigerent; ad officia Reipublica necessaria extendi ne quidem cogitarent.

Cumque negarent oris osculum, eam tamen interim salutationem adhibebant, quæ Imperatoriæ Majestati conveniret. *Flexis enim genibus adoraverunt eum, genua ejus deosculantes:* quod nempe erga Principes humilis salutatio, non solius urbanitatis sit officium, sed obsequii necessarii pars maxima.

Quod autem ab oris osculo abstinerebant, id factum arbitramur, quod putarent tali osculo religiosi officii aliquid contineri, scribentibus Apostolis in omni epistola (*): *Salutate invicem in osculo sancto;* ut oris osculum Christianæ fraternitatis signum esse videatur.

Alia ejusmodi passim occurrent, nec eorum pigebit lectorem commovere, ubi locus tulerit; atque omnino certum dabimus, seclusam a depositionis sententia fuisse excommunicationis atque anathematis sententiam, nihil ut fuerit vanius, quam illud interdictum de vitandis excommunicatis ad depositionem usque protendere.

Ratio autem hujus rei est, quod illud interdictum, in humanis quidem, exceptionem, uti diximus, necessitatis admittat; obsequia autem erga Principes inter necessaria manifeste habeantur.

CA.

(a), Greg IX ep. II. T. XII. Conc. p. 315.

(b), Mat. Par. an 1228. p. 349.

(*) Rom. XVI. 16. I. Cor. XVI. 20. II. Cor. XIII. 22. II. Thess. V. 26. I. Pet. V. 14.

CAPUT XXX.

SANCTI THOMÆ locus : *Canon Constantiensis ; item Lateranensis Concordatio insertus : quo sensu Reges excommunicari non possint : dictorum in hoc interdictum recapitulatio ; atque hinc firmum argumentum .*

UT autem magis pateat, quæ sit hujus interdicti vis, intelligenda sancti Thomæ, ac Doctorum sententia. Quærit S. Thomas (a) : *Utrum participare cum excommunicato in casibus non concessis, semper sit peccatum mortale ? Casus autem concessos vocat Gregorii VII. decreto comprehensos, quos supra retulimus . Respondet S. Thomas : Quod participans excommunicato, etiam extra concessos necessitatis casus, non semper peccat mortaliter, sed solum quando in crimine illi participat, vel in Divinis, vel in contemptum Ecclesiæ .*

Cujus quidem rei hanc rationem reddit (b) : *Quod præceptum Ecclesiæ de vitando excommunicato directe respiciat spiritualia, & ex consequenti actus legitimos ; & ideo qui communicat ei in Divinis facit contra præceptum, & mortaliter peccat : qui autem participat & in aliis facit præter præceptum, & peccat venialiter .*

Notanda sancti Doctoris verba, quibus interdictum de vitandis excommunicatis, Ecclesiæ præceptum vocat, non Divini juris ; nam & illud inter Doctores quæritur. Quid autem hic sentiant perinde nobis est, quod sive Divinum est, sive Apostolicum, seu mære Ecclesiasticum, certe exceptionem necessariæ causæ admittat : quibus causis necessariis, nisi necessaria Reipublicæ officia complectimur, manifeste desipimus .

Quin etiam decretum illud, quod tractamus, de vitandis excommunicatis, usque eo processu temporis emollitum, temperatumque est, ut jam ex Constitutione Constantiensis Concilii, quæ incipit *ad evitanda scandala*, redigatur ad eam sententiam, vel censuram excommunicationis, vel interdicti Ecclesiastici, quæ fuerit contra personam, Collegium &c. . . locum certum, vel certam, a iudice publicata, vel denunciata specialiter & expresse : quo jure cum hæreticis ac schismaticis, quantumvis aperti sint Ecclesiæ hostes & contemptores, impune versamur .

Hoc decretum (A) tametsi deest in Constantiensis Concilii gestis, Martino V. in in Constantiensi Concilio passim tribuitur, & ab omnibus recipitur .

In eo autem decreto a communi regula excipitur Clerici percussor notorius ; nam, inquit, *a communione illius, licet denunciatus non fuerit, volumus abstineri .* Cur autem casus ille excipiat unus, non ex jure Divino, sed ex Ecclesiasticæ disciplinae ac temporum ratione manat .

At postea in Basileensi & Lateranensi ; sub Leone X. Concilio, res paulo aliter explicata est (c) . In utriusque enim æque ac in Constantiensi, ut excommunicati vitentur, denunciatio expressa requiritur. At ea adhibetur exceptio : *Si ita notorie in excommunicationis sententiam incidisse constiterit, ut nulla possit tergiversatione celari .* Sic quidem legitur capite X. *Statuimus : quod est Concordatis intertum .* Quo jure si uteremur, non tantum essent vitandi, ex Constantiensi Concilio, Clericorum notorie percussores, sed etiam Calvinistæ, Lutheranique omnes, quos adeo notorium est esse excommunicatos, ut non nisi scilicet vinculo excommunicationis, in Ecclesiam admittantur. Ab his autem omnibus, neces-

(a) *Supplem. qu. XXIII. art. III.*

(b) *ib. ad 2um.*

(A) *Hoc decretum* non commemorat Labbeus, neque in actis quæ Constantiense Concilium spectant, neque in appendice ; quod tamen decretum a sancta Synodo editum fuisse affirmant, qui non multo post eam exactam scripserunt S. Anton. Sum. hist. part. III. tit. XXII. cap. VI. & Sum. Theol. part. III. tit. XXV. cap. II. III. Domin. Soto in IV. sent. dist. XXXII. quæst. I. art. IV. Toler. Inst. Sacerd. lib. I. cap. XII. Suar. Azor. Vasq. &c. Hoc autem eo adnotandum fuit, quod Ecclesiasticæ Historiæ neotericus Scriptores, sive decretum hoc ignoraverint, sive qualibet alia de causa, illud omnes prætermiserunt. Urgent illi quidem Basileense decretum, etiam Lateranense, quod Basileensis decreti mera repetitio est ; nec animadvertunt, utrumque ne servetur, multas res obflare, non item, ne Constantiense. Adde Constantiensem Synodum esse probatorem & auctoritate firmiterem .

[c] *Conc. Bsf. T. XII. sess. XX. c. 11. pag. 351. Concil. Later. V. Tom. XIV. sessio. XI. in Bull. Leon. X. de Concord. p. 303. Tom. Conc. XIV. text. Concord. sessul. XXX. p. 373.*

necessitate illa civili & morali, quam diximus, excusamur.

Hæc sane demonstrant quam latas admittat interpretationes interdictum de vitandis excommunicatis, quatenus ad communis vitæ officia pertinet; ut profecto jam illud ad Reges deponendos urgeri, apertæ insanix sit.

Ex his etiam intelligimus, quo sensu quidam dixerint, Reges excommunicari non posse, quod etiam in glossa ordinaria, & apud Sanctum Thomam vidimus (a); quem sensum secutos diximus Henricianos ipsos, qui, Gregorii VII. tempore, negabant excommunicari posse Reges, eo scilicet excommunicationis genere, quod ita omne vinculum humanæ societatis abrumpt, ut etiam in civilibus obedientia subtrahatur.

Quod autem alii ejusdem ævi putabant excommunicationem eo etiam pertinere, ut Regi excommunicato, etiam necessaria Reipublicæ officia negarentur, atque adeo penitus solveretur Imperium; manifestum errorem in exemplum & auctoritatem trahi ratio non sinit.

Quare omnibus modis invictum est argumentum nostrum. Tota Ecclesiastica potestas, quatenus in puniendo & animadvertendo versatur, sola excommunicatione constat: id enim a Christo & Apostolis diligentissime explicatum, neque quidquam aliud usquam est proditum, atqui excommunicatione nihil immutatur, neque in civium, neque in Principum juribus, uti a nobis Scripturæ auctoritate & communi omnium consensione est traditum; ergo Ecclesiastica potestate quantacumque est, quatenus in puniendo & animadvertendo versatur, nihil immutatur, neque in civium neque in Principum juribus: ergo Reges deponere poena Ecclesiastica non est, neque id a Christo concessum, neque ab Apostolis explicatum, totumque adeo ab Ecclesia Christi alienum est.

Tom. I.

C A P U T XXXI.

Ambas potestates Ecclesiasticam & civilem, in suo quamque ordine esse primas, ac sub uno Deo proxime collocatas, Scripturis ac Patrum traditione demonstratur: Tertulliani locus.

JAm illud considerandum aggredimur, quod ex ante dictis est coniectaneum, & tamen ex Scripturis diligentius explicandum: ambas potestates, Ecclesiasticam & Civilem, ita esse Divino numine constitutas, ut in suo genere & ordine, unaquæque sub uno Deo proxime collocata, prima ac suprema sit: ac Deo quidem æque subditæ: collatæ vero invicem, sociæ federatæque sunt; ac licet illa dignior, hæc tamen æque pertingit ad Deum, ejusque numini ac judicio reservatur.

Eam doctrinam Petrus, Christiani gregis Princeps, his explicat verbis (*): *Subjuncti igitur estote omni humana creature, non autem aut potestati christi (A) propter Deum, sive Regi tanquam præcellenti, sive ducibus tanquam ab eo missis.* Sic obediendum ducibus; sive inferiori potestati, tanquam a Rege, ac suprema potestate missis: Regi autem sive supremæ ac præcellenti potestati, non propter aliam humanam potestatem, sed *propter Deum*, tanquam eum a quo est, a quo ordinata est, cujus ministra est; quo auctore viget polletque. Quo fit ut *omnis humana creatura*, sive omnis ea, quæ est inter homines, rerum ordinatio (nam & hoc sonat vox *κρίσις*) etiam in civilibus ad Deum referatur, Deique nomine ac vice administretur suprema potestas, nulla alia interposita potestate. Quem sensum secuti sunt ab initio Patres & Christiani omnes, ac primum Tertullianus adversus Scapulam (b): *Colimus Imperatorem sic quomodo & nobis licet, & ipsi expedit, ut hominem a Deo secundum, & quidquid*

R est,

(a) *Vid. Sup. sect. I. c. VII. Gloss. ordinariæ in illud Matt. XIII. Ne forte colligentes zizania. S. Thoma. Sup. quest. XXII. art. V. Sed contra. apol. Henr. ap. Freber. p. 163.*

(*) *1. Pet. II. 13. 14.*

(A) *πάντα ἀνθρώπων κρίσις* Illa verba torserunt omnes Interpretes, qui nonnunquam dum tractant subtilius quædam Scripturæ loca, illa non tam illustrent quam obscurant. Sed vocabulum *κρίσις* in Scriptura significat non modo *creaturam*, sed *ordinem, rerum ordinationem*. Igitur D. BOSSUET assentiendum est, qui vocabuli *κρίσις* significatus varios simul complexus, illud eo modo accipit ut ostendatur: subjici nos oportere toti huic ordini inter homines instituto; quia Deus ipse constituit, ordinavit, posuit unumquemque in hoc vel in illo potestatis & dignitatis gradu. Quæ interpretatio eum per se plana fit, tum Paulinæ sententiæ Rom. XIII. mirifice congruit.

(b) *Tert. adv. Scap. c. II.*

est, a Deo consecutum, & solo Deo minorem; & in Apologetico omnium nomine (a): Et sciunt omnes Imperatores quis illis dederit Imperium; sciunt quis homines, quis & animam. Sentiunt esse Deum solum in cujus solius potestate sunt, a quo sunt secundi, post quem primi. Vides quid sentiant ipsi Imperatores, plaudente Ecclesia; nempe se in solius Dei potestate esse, a Deo secundos, & post Deum primos; non igitur ab aliquo per Deum constituto Pontifice deponendos.

Hinc exurgit argumentum. Qualem ideam Principatus genus humanum ipsique Imperatores animo informaverant, talem Ecclesia suscipit: atqui eam Principatus ideam informaverant, quæ civilem potestatem in suo ordine primam, ac sub Deo secundam poneret: ergo talem formam Ecclesia probabat. Jam si quæ potestas est a Deo in terris instituta, cujus judicio supremæ potestates stent aut cadant, immerito profecto sese illæ existiment in suo genere & ordine a Deo secundas, & post Deum primas. At Imperatores non id immerito de se credidisse Tertullianus refert, & Ecclesia probat: non ergo est ulla potestas, cui deponendi subsint, a Deo instituta.

Id quidem Tertullianus a Petro, Petrus a Christo didicit. Neque alius sensus est ejus Dominici effati, quod sæpe relatum, nunc etiam attentius consideratum volumus: *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo*. Quippe hæc de Imperio Romano jam collato ad Cæsares, eo intellectu dicta sunt, quo in omnium mente, sensuque erant. Porro Romani ac devictæ gentes æque sentiebant Romanum Imperium ita esse supremum, ut nulla superesset in subjectis Provinciis potestas, quæ in tale Imperium jure insurgere directè aut indirectè posset; neque profecto erat ulla Provincia, quæ excutiendi Imperii jus ullum alicui, quæ apud se esset, potestati etiam Sacerdotali tribueret, ac si quæ tribuisset, jus fasque fuisset eam perduelli haberi. Jam vero Judæi Cæsariibus, Romanoque Imperio, non alio erant jure subditi, quam aliæ gentes; neque eorum Sacerdotes quidquam sibi juris ad solvenda Imperia vindicaverant; neque sub

Græcis, neque sub Persis, neque sub Assyriis, neque sub propriis Regibus, sive Machabæicis, ac recidivo Imperio, sive etiam Davidicis, ac prima Regii Imperii origine. At vero Romanos, deteriore quam alios jure regnare, nemo unquam intellexit. Quale autem Imperium sibi ipsi vindicarent, & omnes recognoscerent, tale Imperium Christus confirmavit; neque retro aspexit, rectene, an secus Pompejus, alique Romani Duces Regni Judaici statum immutaverint, sed ex possessione & gentium jure, propter publicam pacem, Imperii statum, quo erat firmavit loco; neque obedientiam, aut religionis prætextu sollicitari, aut a Sacerdotum voluntate pendere voluit: Rursus qualem Judæis, talem Christianis sub Imperio Romano formam dedit: ergo absolute voluit, quicumque imperarent eo jure quod leges usque publicis approbasset, illos ab Ecclesia sua sanctos, inviolatosque haberi, neque ulli quam Divinæ potestati subesse, quod & Imperatores, & omnes gentes volebant, & cum eis Tertullianus, totaque Ecclesia fatebatur.

C A P U T XXXII.

Aliæ Patrum auctoritates: an his satisfiat dicendo Principes in temporalibus, non minus soli Deo subesse, cum ejus Vicario subsint.

UTi Tertullianus interpretatus est, ita ceteri Patres (b). Sanctus Ambrosius in illud Davidicum, **TIBI SOLI PECCAVI: Rex utique erat, inquit, nullis ipse legibus tenebatur, quia liberi sunt Reges a vinculis delictorum, neque enim ullis ad pœnam vocantur legibus, tui sub Imperii potestate. Homini ergo non peccavit, cui non tenebatur obnoxius. Cassiodorus in eundem Davidis locum (c). De populo si quis erraverit, & Deo peccat & Regi: nam quando Rex delinquit, soli Deo reus est..... quia hominem non habet, qui ejus facta dijudicet. Merito ergo Rex Deo tantum se dicit peccasse, quia solus erat, qui ejus potuisset admittenda discutere.**

Hinc Sanctus Gregorius Turonensis hæc ad Childericum Regem (d): *Si quis de nobis,*

[a] Apolog. c. XXX.

[c] Cassiodor. exp. in Ps. L. T. XVIII. Bibl. Pat. p. 158.

[d] Greg. Tur. ibl. V. Hist. Franc. c. XVIII.

[b] Vid. sup. c. LX.

nobis, o Rex, iustitia tramitem transcendere voluerit, a te corrigi potest: si vero tu excesseris, quis te corripiet? Loquimur enim tibi, sed si volueris, audis: si autem nolueris, quis te condemnabit, nisi is quis se pronuntiavit esse iustitiam? Ac paulo post: Sed quid plura? Habes legem & canones: hæc te diligenter rimari oportet, & tunc, quæ præceperint: si non observaveris, noveris tibi iudicium Dei imminere.

Hæc passim apud Patres, quibus clare docent temporali potestati nullam imminere sui generis atque ordinis pœnam, hoc est temporalem, quam homines infligant: quæ si congerere sit animus, jam adversarios non locis ac testibus, sed voluminibus obruemus. Unum subjungimus Sanctum Isidorum Hispalensem (a), ut Italiæ & Franciæ addamus Hispaniam: *Difficile est Principem regredi ad melius, si vitii fuerit implicatus: populi enim peccantes iudicem metuunt, Reges autem nisi solo Dei timore, metuque gehennæ coerceantur, liberi in præceptis prouunt, & per abruptum licentiæ, in omne vitiorum facinus labuntur: ideo Principem non oportet delinquere, ne formam peccandi faciat peccati ejus impunita licentiæ.*

His & similibus respondere se putant, si dixerint subesse Pontificibus Dei vicariis, nihil esse aliud quam ipsi Deo subesse, ac merito dici a Deo secundos, qui non nisi ejus vicariis, ac per eum institutæ Ecclesiasticæ potestati subsint: quæ quidem postremis sæculis usurpata non nego. At si hæc valeant, jam pari jure dicamus Reges non modo in Imperio, sed etiam in religione soli Deo subesse; cum in religione nullis aliis subsint quam Sacerdotibus Dei vices agentibus, atque Ecclesiasticæ potestati a Deo institutæ. At non id dicimus, passimque in sequentibus audiemus Patres id aperte professos: Reges quidem in temporalibus soli Deo subesse, sed in Ecclesiasticis & Sacris æque ac ceteros fideles subesse Sacerdotibus. Ergo in quibus soli Deo subesse dicunt, etiam Sacerdotale excludunt officium.

Neque plaris valet illa responsio: supremam esse, ac a Deo secundam civilem potestatem, tametsi ab alia potestate, nempe a spirituali, deponi possit, quia indire-

cte tantum, non autem directe deponi potest. Nobis enim non placet verbis ludere; ac plane negamus eam potestatem supremam atque a Deo secundam vere ac serio dici, quæcumque ab altera, quocumque nomine, sive directe, sive indirecte, deponi & in ordinem cogi possit.

Quare neque eam admittimus utriusque potestatis, civilis nimirum & Ecclesiasticæ, subordinationem, quam adversarii passim inculcant: satis enim constat non ita esse subordinatas, quæ sine se invicem stare possint, tota vi sua ac numeris omnibus absolutæ: atqui supra vidimus (b), planeque in confesso est, stare veram religionem, stare Ecclesiam tota vi sua, etiam ab Imperio separatam: stare in ordine civili perfectissimum regimen a vera Ecclesia, veraque religione seclusum: ergo ambæ potestates, supremæ ac principes in suo ordine, conjunctæque & amicæ, non una alteri per sese subdita, subordinataque est.

CAPUT XXXIII.

An ut ambæ potestates inter se ordinatæ sint, unam alteri subditi necesse sit: Sancti Gelasii aliorumque Pontificum doctrina.

Hinc illud solvitur, quod passim objiciunt, ambas potestates inter se ordinatas oportere esse: non autem ordinatæ sunt, nisi una alteri, minor potiori, civilis scilicet Ecclesiasticæ subsit. Nos autem dicimus in eo esse ordinem collocatum, ut quod est ordinis genus quoddam, societate, foedere, pace, conjunctæ sint.

Hinc illud Zachariæ (*): *Ecce vir ORIENS, nomen ejus, Zorobabel, ad literam, publica ac civili potestate functus, & ipse extruet templum Domino.... & sedebit & dominabitur super solio suo, & erit Sacerdos super solio suo, & consilium pacis erit inter illos duos.* Vides pace mutua, non non ipsa subordinatione conjunctos; & explicatius (**): *Amarias autem Sacerdos & Pontifex vester in his quæ ad Deum pertinent, præsidebit: Porro Zabadias filius Ismael qui est dux in domo Juda, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent.* Sic ambæ potestates suis

R 2

limi-

(a) *Isid. Hisp. vid. in Dec. Ivon. Carn. part. XVI. c. XLII.*(*) *Zach. VI. 12. 13.*(b) *Sup. c. V.*(**) *II. Paral. XIX. II.*

limitibus circumscriptæ, sociæ quidem & amicæ, conjunctis agebant viribus, non una alteri imperabat. Atque hoc secutus S. Gelasius Pontifex, hæc scripsit celebri epistola ad Anastasium Augustum (a): *Duo sunt, Imperator Augustus, quibus principaliter mundus hic regitur, Sacerdotalis auctoritas & Regalis potestas. Utraque principalis, suprema utraque, neque in officio suo alteri obnoxia est. Subdit: Nosti enim, clementissime fili, quod licet præsideas humano generi dignitate, rerum tamen Præfulibus Divinarum devotus colla submittis, atque ab eis causas tuæ salutis expetis, inque sumendis cælestibus Sacramentis, eisque ut competit disponendis subdi te debere cognoscis religionis ordine potius quam præesse. Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem. Si enim, quantum ad ordinem pertinet publicæ disciplinæ, cognoscences Imperium tibi superna dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis Antistites . . . quo, rogo, te decet affectu eis obedire, qui pro erogandis venerabilibus sunt attributi mysteriis?*

Et quidem Gelasius ubique celebrat Pontificiam potestatem uti digniorem, quippe quæ dignioribus ac cælestibus præsit; nec tamen alteram, minus licet dignam, alteri obnoxiam facit; in rebus quidem suis. Quod autem Imperatores Pontificibus subdit, disertè explicat non illud absolute, sed in sumendis ac disponendis cælestibus sacramentis, qua etiam in re iudicari docet: *Nosti, inquit, inter hæc ex illorum te pendere iudicio. Ordinem autem in eo esse intelligimus, non quod potestas dignior alteram ad sua jura revocet, sed quod, cum ambæ supremæ sint, altera alteri suo quæque officio obsequatur. Favet sanctus Symmachus Papa (b) ad eundem Anastasium: Ille (Imperator) rerum humanarum curam gerit, iste (scilicet Pontifex) Divinarum; tu humana ministras, ille tibi Divina dispensat. Itaque ut non dicam superior, certe æqualis est honor. Potuisset enim dicere honorem sacerdotalem superiorem esse honore regio, hoc est præstantiorem, sublimiorem, digniorem; neque quisquam negasset Christianus: at in*

æqualitate utriusque potestatis Sanctus Pontifex merito acquiescit, quod æquo & absoluto jure, altera Divinis, altera humanis rebus præsit.

Hæc dicebant Pontifices superbo Imperatori, qui ad se omnia etiam Ecclesiastica trahere, & Acacii merito excommunicati nomen Imperatoria potestate sacris dyptychis restituere, vel conservare nitetur: quem proinde oporteret diligentissime commoneri ejus, qua ipse deponi posset Pontificiæ potestatis, si quidem talia cogitasset. At illi hunc locum prætermittunt, ambasque potestates, non ut subordinatas, sed ut coordinatas & contraddistinctas, ac sub uno Deo proxime collocatas memorant.

Hoc sequuntur omnes deinde Pontifices, quorum suo loco dicta referemus. Præluxit omnibus doctus ille, tersusque Synesius (c), Arcadio imperante, Ptolemaidis Cyrenensis Episcopus, nec minus sanctis moribus quam eleganti ingenio multaque eruditione nobilis. Denique in eo sunt Patres omnes, ut ambas potestates Divino numine separatas, ac suis finibus circumscriptas, unique Deo subditas esse prædicent.

C A P U T XXXIV.

Cur hæ potestates tanta providentia distinctæ sint: sanctus Gelasius duas causas affert, quæ indirecta potestate tolluntur.

Cur autem sociæ & amicæ potestates suis officiis ac finibus Divino numine tam accurate distinctæ sint, sanctus Papa Gelasius causas affert: *Christus, inquit (d), memor fragilitatis humanæ, quod suorum saluti congrueret dispensatione magnifica temperans, sic actionibus propriis, dignitatibusque distinctis officia potestatis utriusque discrevit, suos volens medicinali humilitate salvari, non humana superbia rursus intercipi, ut & Christiani Imperatores, pro VITA ÆTERNA Pontificibus indigerent, & Pontifices pro TEMPORALIUM CURSU RERUM, Imperialibus dispositionibus uterentur: quatenus*
spi-

(a) *Gel. epist. VIII. ad Anast. t. IV. Conc. p. 1182.*

(c) *Syn. ep. LVII. p. 198. edit. Petav. 1640.*

(d) *Gel. Tract. I. de anas. vinc. t. IV. Conc. p. 1222.*

(b) *Sym. epist. VI. epol. ad Anast. ib. p. 1298.*

Spiritualis actio a carnalibus distaret incursibus, & ideo militans Deo minime se negotiis secularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus Divinis praesidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus; ut & modestia utriusque ordinis curaretur, ne extolleretur utroque suffultus, & competens qualitatibus actionum specialiter professio aptaretur.

Duas omnino causas memorat cur ambæ potestates suis finibus circumscriptæ, suis addictæ sint officiis. Primum, ne superbia efferretur in quem congesta essent omnia: tum, ut quisque se ad ejus ordinis, quem professus esset, actiones eo facilius aptaret, quo cuiusque actiones diligentius inter se distinctæ essent.

Itaque illud imprimis observatu dignum, officia a Christo fuisse distincta, ut modestia utriusque ordinis curaretur, ac ne extolleretur utroque suffultus. Quis autem non videat, quam hæc a Christo incassum distincta sint, si qui ab eo est spiritualibus rebus summo jure præfectus, is non modo, ut diximus, maxima Reipublicæ, Imperiorumque negotia, verum etiam temporalia omnia toto orbè terrarum, ad suam potestatem curamque revocare cogitur?

Nam si ad id cogitur propterea quod humana Divinis, terrena cœlestibus, atque animarum saluti corporalia servire necesse sit; jam illud consequetur, ut spiritualis potestas civilem potestatem, omniaque ejus officia ad sua Imperia revocet, cum nihil sit in iis officiis, quod non ad Dei gloriam, & ad æternam salutem omnino pertineat. Quæro enim an sit aliqua Imperii civilis pars, quæ Sacerdotali Imperio non sit addicta penitus, an vero sit nulla? Si aliqua, rogo quam talem esse velint? Bellumne, an pacem? Leges, judicia, ac jurisdictionem, an tributa? An quid aliud? Hinc profecto sequeretur ea ad Dei gloriam, & ad æternam salutem nihil pertinere, quod est falsissimum. Si autem nulla sint, ac potestas Ecclesiastica omnia complectatur, quocumque id fiat nomine, directe, indirecte; proprie, improprie; uno ictu deponuntur terrenæ potestates omnes, neque ullum superest in verbis levamen, cum reipsa concidant.

Quod si hæc inania & nimia sponte corruunt, jam aliquos limites invenire nos oportet, quibus comprehensa civilis potestas supremo jure agat nullique alteri ob-

noxia potestati. Quare tum illud, ad unum principium, atque ad unam potestatem omnia revocanda, fallax, & specie decens, reipsa ineptum atque invalidum est.

Jam si ad certos limites te redigas rerum humanarum necessitate victus, quam dabis regulam ac legem his regendis finibus? Nempe dicturus es tunc esse obnoxiam spirituali potestati civilem potestatem, ac merito deponendam, si commiserit ea quæ ad religionem labefactandam manifeste pertineant. Quid autem est manifeste? An ut directe Princeps veram religionem oppugnet, uti Diocletianus & Julianus fecere? At non Childericus Francus, non Irenes Augusta Catholicam religionem ita oppugnabant, quos tamen merito depositos esse contendis. Certe, inquis, quod necesse sit labefactatis Imperiis periclitari religionem, quibus Imperia sint præsidio. Rursus ergo illuc revolvimur, ut civilia omnia, leges, tributa, bella ad Ecclesiasticam potestatem revocentur. Quare ea doctrina, quæ ad unam potestatem, nempe Ecclesiasticam, revocare omnia ac relegare nititur, nulla omnino lege, nullo ordine, ut & illud omittamus longa sæculorum experientia notum, vix unquam Pontifices in re Ecclesiastica indiligentius esse versatos, quam post ea tempora, quibus rerum, etiam humanarum, potestatem sibi attributam esse voluerunt.

CAPUT XXXV.

Ambarum potestatum separatio ac societas ex Sancti Gelasii doctrina explicatur: Bellarmini comparatio: S. Gregorii Nazianzeni locus ab eo objectus.

QUARE solum est ex Gelasiani decreti doctrina & auctoritate argumentum illud, quo sese efferbant. Nempe statuebant potestates duas in unum principium unamque potestatem spiritualem reducendas, ne ordo desit rebus humanis, neve in diversa principia resolutæ distraherentur, quasi equis in diversa raptantibus: hæc, inquam, soluta sunt S. Gelasii, aliorumque Pontificum doctrina. Satis enim claruit duas quidem potestates esse oportere: Ecclesiasticam & civilem, distinctis officiis, quæ principales sint ac supremæ, quidem suo quamque in officio, ne si ad unam omnia referantur, hæc vel onere vi-

ita collabescat, vel, ut Gelasius docuit, plus æquo extollatur utraque potestate suffultus; conjunctæ tamen & amicæ, ne sollicitas humana distrahatur.

Conjunctas autem esse dicimus, quod, ut exposuere Sancti Pontifices, & mutuam sibi operam debent, præstantque; & licet supremæ invicem, Deo tamen ambæ communiter subsunt: quo fit ut sub binis licet potestatibus, res tamen humanæ minime dissolvantur, quod Deus habenas temperet; atque ita non ad duo principia, sed ad unum principium omnia referantur.

Hoc sensu, si ordinatas esse volunt ambas potestates, eoque referri placet Apostolicum illud: *Quæ sunt* (potestates scilicet) *a Deo ordinatæ sunt*, quamquam Apostolum alio respexisse constat, non tamen id refugimus. Satis enim ordinatæ sunt, quæ non imcompositis feruntur moribus, sed a Deo gubernantur, ab eoque constitutæ sunt, ut sibi invicem auxilium & tutelam afferant.

At enim, inquit (a), erit ordo præstantior, si Ecclesiasticæ civilis tanquam potiori subesse cogatur; qui ordo si desit, maximo res humanæ incommode laborabunt, collisis persæpe duabus potestatibus, suo in ordine supremis, nullaque earum absolute imperante. Quare præclarior erit civilem nunc dignam a digniore in ordinem cogi atque etiam loco amoveri posse.

Nos autem monuimus quam suaviter somnient, qui id agunt ut res humanæ nullo incommode laborent, tanquam in cælesti aula versentur inter Angelos. At qui id moliantur præposterè homines, ne id quidem intelligunt quantis se incauti implicent incommotis. Vel tu id cogita, dum omnia incommoda superari a te posse putas, ad unam potestatem, imo, ut rem ipsam dicamus, ad unum hominem revocando res humanas; id, inquam, cogita, quale sit incommotum congerere in

unum caput totius orbis curas, Divina humanaque omnia, resque sæculares æque ac Ecclesiasticas. Hoc incommotum veritatis sancti Pontifices, rerum humanarum onus duas inter potestates a Deo partitum fuisse docuerunt, ne altera toto pondere gravata fatisceret. Addiderunt id factum, ut modestia utriusque ordinis curaretur; ac ne extolleretur utroque suffultus. Ne scilicet qui unus ad sua arbitria revocare omnia se posse confideret, nimia potestate omnibus gravis, ipse quoque sui impos deviiis motibus ferretur in præceps. Neque enim quisquam eo usque desipit ut asserat Romanum Pontificem, etiam in administranda Pontificia potestate, a recto bonoque aberrare non posse, esseque infallibilem, simul & impeccabilem. Quam ob rem regere ea omnia quæcumque ad Dei gloriam, & ad animarum salutem referuntur, hoc est, humana omnia, non ejus profecto est qui se in administranda sua potestate, erroribus & cupiditatibus abripi posse sentiat. Duæ ergo potestates sese mutuo non tantum adjuvent, verum etiam temperent; neve tu hic mihi cogita eam rerum humanarum pulchritudinem, quam res humanæ ferre non possint; ac si duæ potestates inter se collidantur, ne propterea putet omnia in incertum fluitare, aut abire in diversa, ut equos ruptis habenis; sed intus adesse occultum moderatorem Deum, qui sollicitari interdum Ecclesiam suam, non tamen dissipari velit.

At enim, inquit (b), ita se habet civilis potestas ad Ecclesiasticam potestatem, ut caro ad spiritum, Gregorio Nanzianzeno (c) teste (A). Esto. Non id tamen verum ratione omni, sed aliqua tantum. Sed hæc ex more scholæ transire sinamus, ut quod in baratrum nos deducant, semel intueri liceat. Pergunt: Atqui spiritus, si necesse sit, carnem quoque adigit ad interitum. Quid tum postea? Ergo Ecclesiastica potestas

[a] Bell. de R. P. lib. V. cap. VI. VII.

[b] Id. ib. c. VI.

[c] Greg. Naz. Orat. XVII. tom. I. pag. 271.

(A) Gregorio Nanzianzeno teste. Hic in oratione xvij. ad quam nos allegat Bellarminus, ut civis Nazianzenos ira Præfecti commotos reficiat, ostendit 1. animi molestias a viris Christianis haberi & esse in bonis: 2. juberi nos ratione, publicæ disciplinæ charitate, & ipso Christiano instituto, sublimioribus potestatibus parere. Deinde a. Præfectum, sermone converso, sic ait: *Es quidem lex Christi vos meo imperio meoque ductui subicit. Nam nos quoque imperamus: quin imo nostrum imperium majus est & perfectius. Non enim decet spiritum carni cedere & servilibus caelestis.* Ex quibus verbis planum fit, Gregorii doctrinam ab ea quam ei attribuit Bellarminus, esse diversissimam; cum S. Doctor id unum velit, in quod omnes Christiani consentiant, civili potestati potestatem Ecclesiasticam dignitatis gradu superiorem esse.

CAPUT XXXVI.

Canon OMNES obijetur & solvitur.

testas adigere ad interitum potest civilem potestatem; decernere potest scilicet ut civilis potestas tollatur e medio, sepeliatur, computrescat; ipsa interim ab omni civili potestate separata vivet. Transfer in cœlum eam, qui sic ratiocinatis; vel agnosce potius quam male hæc decidantur institutis comparationibus, quæ comparationes, cum certa tantum ratione valeant, si ad extremum urgeantur, ad immane præcipitium nos devolvant.

Atque ut intelligamus quousque protendi comparatio valeat, recordemur id quod supra est dictum (a): in ordine morum a vera religione pendere Civitatem; at civilem potestatem, quod ad rationem attinet humanæ Societatis, per se ac tota sua vi sine vera religione, sine vera Ecclesia, sine vero Sacerdotio stare posse.

Interim adjuvent se mutuo utraq; potestates: contemptam Ecclesiam, Reges poenis capitalibus: contemptos Reges, Ecclesia anathemate ulciscatur. Hæc passim in Capitularibus, hæc in Gallicanis, Hispanicis, Anglicanis, omnium ubique gentium Conciliis legimus. Hæc ad confirmandam mutuam societatem, non ad confundendos utriusque potestatis fines pertinent.

Item quod Rex præcipit (*): *Applica arcam Dei, applica Ephod*: quod denique jubet uti Sacerdotes suo fungantur officio: quod item Pontifex in Dei nomine præcipiat Regibus uti Rempublicam ex Dei legibus administrarent, hoc debito ordine, ac moderatione factum, societatis est mutua. Quod autem aut Rex Sacerdotibus, auctoritate Regia, aut Sacerdos Regibus, clavium potestate depositionem intentent, non jam ad tuendam societatem, sed ad invadendos alterius potestatis fines manifeste spectat.

HIC adversari videtur Canon *Omnes* Nicolai II. Papæ a Gratiano citatus, cujus hæc sunt verba (b): *Illam* (Romanam Ecclesiam!) *Solus ipse fundavit, & super petram fidei nascentis erexit, quæ beato (Petro) aterna vita clavigero, teneantur simul & caelestis Imperii jura commisit.* Hæc Gratianus refert ex Papæ Nicolai epistola ad Mediolanenses, quæ si probi auctoris esse constaret, neque eorum numero habeantur, quæ Gratianus bene multa in suum Decretum falsis titulis, corruptisque sententiis confarcinata coniecit, tamen in rectum sensum facile reducuntur. Nihil enim aliud præferunt, quam hoc scilicet: postquam Petro dictum est: *Quodcumque ligaveris super terram erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cælis*: ejusmodi esse eam, quæ Petro concessa est, rerum spiritualium potestatem, ut cœlo terraque juxta valeat.

Ceterum neque Nicolai I. neque Nicolai II. ullam legimus ad Mediolanenses epistolam. Reliqui Pontifices, qui Nicolai nomen habuerunt, post Gratianum vixere. Ac Nicolaus quidem I. ad Michaelem Imperatorem (A) egregiam de Sacerdotii Regni que finibus scripsit epistolam in qua nihil aliud quam Sancti Gelasii verba descripsit (c). Neque vero a Gratiano relata verba, ex incerta epistola, & incerto auctore decerpra, tot sanctorum Pontificum evertent certas auctoritates. Certe nemo dixerit in unum Romanum Pontificem proprie ac strictè *utriusque Imperii jura* collata a Nicolao I. qui post Gelasium docuit ea necessario fuisse disjuncta, ne unius ordinis modestia gravaretur.

CA-

[a] *Sup. cap. V.*[*] *I Reg. XIV. 18. xxiii. 9.*(b) *Decr. Dist. xxii. cap. 1.*

(A) *Michaellem Imperatorem*) Ille est Michael III. cognomento *ebriosus*, qui Ignatium de Sede C. Pnæ deiecit, ut in ea Photium, magni quidem ingenii virum & summam doctrinæ, sed laicum constitueret. Tale fuit exordium exitialis illius schismatis, quo Græci ab Ecclesia desciverunt, quod schisma etiamnum durat. Nam quanquam sæpe reconciliatio cum Græcis tentata, quanquam aliquando, ut in Lugdunensi & Florentina Synodis, visa est stabiliri; tamen vera pax aut nunquam fuit, aut fuit caduca.

[c] *Nicol. I. ep. viii. ad Mich. Imperat. tom. Cons. viii. pag. 293.*

CAPUT XXXVII.

Objicitur a Bellarmino Apostoli locus de judicibus ab Ecclesia constitutis: Jeremia locus: duo gladii, Regale Sacerdotium: allegoria alta & accommodatitia: dictorum in hoc libro recapitulatio.

PUDET adversarios de tanta re tamque, ut existimant, Ecclesie Catholice necessaria, nihil quidquam expressum inveniri in Scripturis, sed totum negotium agi consecutionibus, iisque falsis, aut certe, quod nec ipsi diffiteantur, obscuris & dubiis, ac longe petitis. Quare Bellarminus & alii hunc proferunt novi Testamenti locum, quo sibi Apostolus tribuisse videatur rerum temporalium potestatem. *Audet, inquit (*)*, *aliquis vestrum habens negotium adversus alterum judicari apud iniquos, & non apud sanctos. An nescitis quoniam sancti de hoc mundo judicabunt? Et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis qui de minimis judicetis. . . . secularia igitur judicia si habueritis, contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum.* Hic Bellarminus (a): *Sicut novi judices constitui potuerunt, ita & novi Principes & Reges, si vires adfuissent.* Scilicet si tantum valerent viribus, novam sibi confestim Republicam facerent, qui jam Judices & Magistratus designabant. At quis non statim intelligat, haud quaquam id agere Apostolum, ut ejus auctoritate novos sibi constituant Magistratus qui judiciis praesint; sed ut consensione mutua arbitros deligant, quod legibus Romanis licuisse ipsa jura clamant. Sic certe Paulus loquitur (**): *Si in vobis judicabitur mundus, indigni estis ut de minimis judicetis?* Id

ergo profecto agit ne indigni videantur? Neque vero concludit sic: Hæc vobis vestro jure potestas competit; sed profecto digni estis, ut vestri fratres vos eligant rerum minimarum arbitros, quos summarum quoque judices, & in tremendo illo iudicio assessores suos Christus instituit. Ac postea: *Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit judicare inter fratrem suum?* Ad id ergo idoneos eos esse contendit per sapientiam: dignos esse docet per tantam Domini dignationem: de legitima cognitione ne quidem cogitat.

Certe si de legitima potestate ageretur, non valeret consecutio: majora potestis, ergo etiam minora, indignumque id Apostolica prædicatione esset (A). Neque enim hic cogitandum est quid, curque præster; sed quid curque concessum sit. Neque si Deus Sacerdotibus maxima concesserit, puta spiritualia judicia, ideo jus fasque sit humana invadere, & inconcessa aucupari.

Quare quod legitimus a Gregorio VII. toties inculcatum (b): *Si spiritualia judicamus, cur non magis secularia;* si de eo iudicio intelligit, quo de temporalibus suo jure decernat, causæ profecto suæ dicta Apostoli præter literalem sensum accommodat, qui arbitri honorificentiam ac sapientiam, ad ordinarii ac legitimi iudicii jus potestatemque transfert.

Cur autem Christiani plerumque veterentur coram iudicibus infidelibus agere, multæ causæ erant: imprimis quod iudiciis legitimis jurare per Gentilium Deos, aut etiam Christianam religionem ejurare cogerentur: qua occasione martyrium fecisse Sanctam Julittam Martyrem Beatus Basilus refert (c).

Hoc adversarii depulsi unico novi Testamenti loco, ad Prophetica confugiunt, & ad

[*] I. Cor. vi. 2. 3. 4.

[a] Bell. de R. P. lib. v. cap. vii.

[**] I. Cor. vi. 5.

(A) *Indignum id Apostolicæ prædicatione esset.* A temporibus Gregorii VII. in eo Theologi quam peccant maxime, quod res natura, & specie diversissimas, eadem argumentatione complectantur. Et quidem, ille syllogismus: qui jure potest judicare majora, is pari jure minor potest judicare; ergo Ecclesia quæ majora judicare suo jure potest, eodem jure minor judicat, merum sophisma est. Nam præterquam quod res spirituales & temporales specie & ipsa natura differunt, falsum est, v. g. si Judices a Rege propterea constituantur, qui Majestatis reum judicent, iisdem iudicibus jus esse ut privati etiam in causis sententiam ferant, nisi ab litigantibus eligantur, etsi digni sunt qui causas dirimant privatas. Sic Christiani quos Christus assessores suos in tremendo iudicio vult esse, digni sunt sane rerum minimarum esse Judices; neque tamen idcirco non electi jus habeant de iis, quanquam minimis, ferre sententiam. Hæc dicenda erant, ne D. BOSSUET oratio quibusdam non satis plana & dilucida videretur.

(b) Greg. VII. lib. IV. ep. II. & pass.

(c) Basil. Hom. in Julitt. tom. II. p. 33. ad. tom. I. p. 315.

& ad novi Sacerdotii auctoritatem referenda contendunt ista (*). *Ecce constitui te super gentes & super Regna, ut evellas & destruas, & disperdas, & dissipas, & edifices, & plantes.* Dicitur ad Jeremiam scilicet. At quæro Jeremias quos Reges depopulerit? Quæ Imperia everterit? Nempe respondebunt nuntiasse eum Divinam ultionem Regnis ac Regibus de propinquo imminentem; quod cum responderint, & ex Hieronymo (a) aliisque probaverint, statim inferemus: hæc ergo ad ministerium Propheticum, hoc est, ad officium extraordinarium pertinere.

Neque tamen negaverim hæc, ut cetera, in figuram nostri facta esse, & ministerio novi Testamenti (**), longe meliori jure, quam Prophetico convenire; sed novi Testamenti more & spiritu. Sunt enim profecto Christiani Pontifices super gentes & Regna: evellunt, dissipant, plantant victrice prædicatione, verbo etiam ultore, dum cælum aperiunt aut claudunt; ut ad tantam potestatem superbi omnes, etiam in foliis positi, contremiscant. Hæc scriptura clamat. Ut autem invitis Regna extorqueant, & quo velint transferant; ut humana omnia æque ac Divina supremo & invicto jure in potestate habeant, hoc est, si proprie loquimur, uti soli ipsi regnent, ceteri sub ipsis precariam veluti potentiam exerceant, tacente Scriptura, imo etiam vetante, dicere non audemus.

Neque porro objiciant adversarii, Romanos etiam Pontifices, post Gregorium VII. ad temporalia sibi vindicanda passim usos esse hoc Jeremiæ loco. Nam & apud ipsos, sicut apud alios constat in Decretalibus infinita inveniri Scripturæ testimonia, ad eam translata sensum, qui accomodationis dicitur; quæ quantumcumque inculcent, non profecto efficient, ut valeant ad literam, aut ad dogmata probanda pertineant; præsertim cum hæc, assentientibus Theologis omnibus Melchior Canus edixerit (b): *Aliud intentio conclusioque Decreti; aliud ratio & causa.* Quo fundamento nixi, & ipse & alii allatas etiam

Tom. I.

in Decretalibus Romanorum Pontificum Scripturæ accomodationes potius, quam interpretationes reverenter quidem, sed tamen libere planeque rejiciunt. Atque hæc semel dicta volumus, ne locos plurimos a Romanis Pontificibus prolatos, aut eas quibus in hac materia utuntur rationes, excutere compellamur.

Posteaquam adversarios in tanta re deficient Scripturæ testimonia, ad allegorias nempe confugiunt, memorantque duos gladios penes Apostolos fuisse inventos, postulante Christo (***), & materialem incaute a Petro strictum, IPSIUS tamen fuisse dictum: quæ quidem propter Beatum Bernardum, qui primus induxit hanc allegoriam suo loco expendemus, & ad rem nullo modo pertinere docuimus (c). Hic quidem pertractari quæ extra sensum literalem allata, & ad allegorias deducta nihil probent, ratio non sinit.

Neque etiam arbitramur sollicite esse excutiendum id quod de *Regali Sacerdotio* a Petro proditum (*), Baronius eo transfert, ut Sacerdotalis apud Christianos auctoritas, etiam de Republica, Regali quadam auctoritate decernat; tanquam ad Pontifices proprie, non autem ad omnes Christianos dictum sit (**): *Vos autem genus electum, Regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis*: aut non omnes ad agnum exclament apud Joannem (***): *Fecisti nos Deo nostro Regnum & Sacerdotes, & regnabimus super terram.* Sed profecto certum est suo modo Sacerdotes Regesque esse omnes Christianos; ac Sacerdotes quidem, ibidem attestante Petro (*): *Vos autem domus spiritualis, Sacerdotium sanctum offerre spiritualis hostias acceptabiles Deo per Jesum Christum*: Reges autem, de quibus scriptum sit (**): *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, & si sustinebimus & conregnabimus, & confedere fecit in cælestibus in Christo*: jam scilicet in antecessum devictis hostibus, quodque est vere Regium, cupiditatibus subjugatis.

Nos autem ommissis allegoricis, tropologicis, & accommodatiis Scripturæ allegatio-

S

tio-

[*] Jerem. I. 10. vid. Bar. pass.

[a] Vid. Hier. tom. III. Ben. p. 530.

[b] Melchior Can. de loc. Theol. lib. vi. cap. viii.

[c] Inf. lib. III. c. XVI. vid. ibi not.

[**] Ibid.

[***] Apoc. v. 10.

(**) Apoc. III. 22. I. Tim. II. 12. Ephes. II. 6.

(**) I. Cor. x. 6.

(***) Luc. xxii. 36.

(*) Per. II. 9.

(*) I. Per. II. 5.

tionibus, literæ in hæsimus, ibique investigavimus eam, quocumque appellent nomine, sive directam, sive indirectam, quam adjungunt Sacerdotio rerum temporalium potestatem. Invenimus autem ante Legale Sacerdotium supremas potestates a Deo institutas, & a Deo secundas, solumque Deo subditas inviolabili Majestate: nihil in eo jure postea immutatum, neque sub Mosaico, neque sub Christiano Sacerdotio; quin etiam explicatum in veteri Testamento, eadem apud Hebræos, qua apud ceteros Majestate regnatum: neque quidquam præscriptum Sacerdotibus aut Regibus, quo in temporalibus, vel illi decernerent, vel hi obedirent, ac mansisse Regibus, quantumvis Idololatriæ ac faventibus, potestatem integram, a Prophetis agnitam, a plebe sanctisque religiose observatam: neque id a Christo immutatum, neque cum explicaret Apostolicam atque Ecclesiasticam potestatem, quidquam adjectum esse de temporalibus ordinandis, nedum de deponendis Regibus, cum id vel maxime fieri oporteret, & adesset occasio: neque quidquam Christianis præscriptum esse adversus mundi potestates, nisi fugam & pa-

tientiam, invictam constantiam profitendæ veritatis, & in iis quæ veritatem & conscientiam non læderent, summam obedientiam: imo jussisse Christum ut Cæsares, infideles scilicet, agnito ab omnibus jure regnarent, utque civilis potestas integro jure esset, neque religionis causa sollicitari posset, suo in ordine confirmata: ab eodem Christo Herodem & Pilatum, Regesque ac Regum Ministros a suo Regno tutos fuisse præstitos; neque spirituali Regno in regnandi civili ordine immutatum quidquam: tum eam quam in Ecclesia maximam esse voluit potestatem, non ultra extendi, quam ut Christiani contumaces ad Ethnicos Publicanosque redigantur, spiritualium extorres, nullo temporalium jure aut possessione detracta: denique diserte traditum civilem potestatem, & Ecclesiasticam suis quasque finibus, ac distinctis officiis circumscriptas, utramque in ordine suo supremam & absolutam esse, ac Reges soli Divino judicio reservatos. Hæc illa doctrina est, quam in Scripturis legimus. Jam ab ea origine ad posteriora sæcula longe lateque diffusam ordine videamus.

DEFENSIO DECLARATIONIS
CLERIGALLICANI
DE ECCLESIASTICA POTESTATE.

LIBER SECUNDUS.

Quo Patrum testimonia & exempla afferuntur usque ad
GREGORIUM VII.

CAPUT PRIMUM.

Ordo & distributio tractationis hujus primum in duo tempora, tum in duas quaestiones:

Prima quaestio de Regibus propter scelera reprehensis: An deponendi visi sint?

Patrum doctrina & exempla in persecutione & tribus primis saeculis:

*An Christianorum obedientia ex imbecillitate Ecclesiae & eorum
temporum ratione prodierit.*

CHRISTI, & Apostolorum doctrinam ea praxis exque res gestae consecuta sunt, quae talem institutionem docebant. Meminisse autem lectorem putamus hanc disputationem a nobis ita esse institutam, ut priusquam ad Gregorii VII. tempora veniamus, explicemus ea, quae antecesserunt. Haec vero ita exponemus, ut quandoquidem vidimus Bellarmini aliorumque judicio duabus de causis Reges deponi posse, primum propter crimina; tum etiam absque ullo crimine, propter Ecclesiae necessitatem; primi generis primum, postea secundi generis, exempla quaeramus.

Primum ergo dicimus, tot labentibus saeculis nunquam fuisse Principes depositione multatos, cum eadem crimina intervererint, propter quae id fieri sequenti aetate Gregorius VII. & alii docuere; atque omnino, quemadmodum impiis Regibus, Deum Israelis deserentibus, atque Idola colentibus Achabo, Achazo, Manassi, ceteris, Hebraei parere; eundem ad modum paruisse Christianos, non modo Paganis Regibus, sed etiam Christianissimi desertori Juliano, haereticis Constantio, Valenti, Anastasio, reliquis etiam Ecclesiam persequentibus, atque extrema omnia potius pertulisse, quam ut ab eorum fide atque obedientia discederent.

Neque id adversarii diffidentur, sed uno ore respondent: obtemperatum iis Regibus

fuisse, quod Ecclesia necdum adulta ac firmata viribus, eos compescere non posset atque in ordinem cogere; nec profecto cogitant ad quantam contumeliam pertineat nominis Christiani, ut Apostoli, imo vero Christus ipse, cum illa magnifica patientiæ atque obedientiæ præcepta ediderunt, temporibus tantum ac necessitati servierint; ut melioribus sæculis alia reservarent. Nos autem ea Patrum monumenta proferemus, quibus hæc duo simul elucescant: neque vires Ecclesiæ defuisse, cum paruit: & eis rationibus ad parendum adductam, quæ ad omnem statum, ad omnia tempora æque funderentur.

Et quidem sub Paganis, nihil seditiois agitalse, sed ubique paruisse, atque omnibus aliis fide & obsequio præstitisse constat; eaque est longe maxima religionis nostræ commendatio, quam nunc infringere Christiani moliantur, qui Majorum nostrorum infirmis viribus hanc modestiam tribuunt. At illi non intelligebant infirmos esse, qui tanto numero essent tantoque animo mori possent. Vel Tertullianum audiamus nomine Christianorum, probante Ecclesia, ad Romani Imperii Antistites hæc edentem (a) *Si enim & hostes exertos, non tantum vindices occultos agere vellemus, deesset nobis vis numerorum & copiarum? Plures nimirum Mauri & Marcomanni, ipsique Parthi, vel quantacunque, unius tamen loci & suorum finium gentes, quam totius Orbis? Hæsterni sumus, & vestra omnia implevimus, Urbes, Insulas, Castellula, Municipia, Conciliabula, Castra ipsa, Tribus, Decurias, Palatium, Senatium, Forum: sola vobis relinquimus Tempora.*

Cui bello non idonei, non prompti fuisset, etiam impares copiis, qui tam libenter trucidamur; si non apud istam disciplinam magis occidi liceret, quam occidere? Potuimus, & inermes, nec rebelles, sed tantummodo discordes, solius divortii invidia adversus vos dimicasse. Si enim tanta vis hominum in aliquem Orbis remoti sinum abruptissemus a vobis, suffodisset utique dominationem vestram tot qualiumcumque civium amissio; imo etiam & ipsa destituitio punisset. Procul dubio expavissetis ad solitudinem vestram, ad silentium rerum, & stuporem quemdam quasi mortui Orbis: quæsissetis quibus imperassetis: plures hostes quam cives vobis remansissent: nunc enim pauciores hostes habetis, præ multitudine Christianorum.

At forte multitudini deerant duces, aut milites: quasi vero in tam fortibus animis, & milites, & duces non ipsa necessitas peperisset, si licere credidissent. Sed profecto nec deerant, neque Christiani militiam detrectabant. Sic enim sancti Martyres (A) intra ipsa martyria inclamabant (b): *Nos Imperatori terrenam quidem militiam corporalis servitutem debemus; neque a militia desistebant, nisi forte per militiam occasionem ad execranda sacra compulsi.* Hinc ille Centurio Marcellus (c): *IESU-CHRISTO Regi aeterno milito. Abjicitque cingulum (B), & arma; & addidit: Ex hoc militare Imperatoribus vestris desisto. . . . si talis est conditio militantium, ut Diis & Imperatoribus sacra facere compellantur.* Itaque cingulum abjecturi erant, non si eorum Pontifex ab officio exsolveret, sed si ad nefaria sacra cogerentur. Hinc Tertullianus in illa nobili apologia:

[a] *Tert. apol. cap. xxxviii. p. 30. edit. Rigalt.*

(A) *Sancti Martyres*) e Syria Sergius & Bacchus quondam celebratissimi erant; sed Metaphrastes quanto studiosius sicta prodigia congerit, tanto eorum historiam coinquinat magis & absurdam facit. Ado Viennensis correxit in multis Metaphrastem, quem nihilominus unum in ceteris habet auctorem. Quapropter docti omnem historiam rejiciunt. Vid. D. Til. tom. v. p. 471. Baill. 7. Octob. & ipsum Baron. ann. 309. tom. iij. pag. 45. qui putat acta horum Martyrum a Metaphraste scripta in aliquibus emendanda esse.

(b) *Act. Ss. Sergii & Bach. ap. Metaph. & Adon.*

(c) *Act. S. Marcell. Centurion. apud Bar. an. 298. p. 700. vid. act. sine. p. 303.*

(B) *Abjicit cingulum*) in actis S. Marcelli, quæ edidit D. Ruinart, legitur: *abjicit quoque vitium*, quod vocabulum *vitium*, in actis Martyrum sæpe reperitur. Sancti Marini acta sic habent pag. 263. *Honor quidam est VITIS apud Romanos, quam qui adepti sunt vocantur Centuriones.* Male igitur D. FLEURY *Sarment de vigne.* Nam, ut Baronius optime probat veterum testimoniis: *VITIS erat insigne Centurionum, quos manu gestarent, eoque in delinquentes milites animadverterent.* Vid. loc. in textu citat.

logia: *Vobiscum*, inquit, *militamus*; & testantem audivimus, tantam fuisse Christianorum multitudinem, ut *implerent* non modo *Urbes, Insulas, Municipia*, sed etiam *Castra ipsa*, & omnia præter *Templa Idolorum*. Quin integræ Legionis præto erant Christianitimum profectæ. Testis illa fulminatrix sub Marco Aurelio, & Mauritio duce Legio Thebanorum (A), quæ, puto, bella haud minus fortiter quam Martyria obiisset. An vero duces non erant, ipse Mauritius, Sebastianus, & alii, quos commemorare nihil necesse est, fama ac Martyrio inclytos, & omnibus notos? Quos profecto, si Christiani Pontifices subjectione exsolutos, ad Caesarum Imperia detrectanda, aut ad arma capienda concitare poterant, non erat quod Tertullianus diceret (a) *Nunc pauciores hostes habetis præ multitudine Christianorum*: aut illud: *Per hanc sectam habetis, a quibus nihil timere possitis*. Imo vero habuissent infinitam multitudinem; a qua omnia timere debuissent; quippe quæ, ad excutiendum publicæ potestatis jugum, nihil aliud quam opportunitatem, aut iustum Pontificis expectaret.

Sed hæc ab Ecclesiæ sensu procul abhorrebant. Quare Christiani, cum suam in Imperatores fidem atque obedientiam prædicarent, numquam significabant quidquam a se metu aut conditione temporum agi, sed omnia Christi & Apostolorum auctoritate & exemplo, atque amore tranquillitatis publicæ, pronaque in Rempublicam voluntate; quæ ad omnia tempora

pertinere non est dubium. Sic audivimus (b) jam dicentem Irenæum: Ideo Imperio obsequendum, quod publica tranquillitas, publicus ordo a Deo constitutus id exoptat: sic Tertullianum totius Ecclesiæ nomine prædicantem, ideo obsequendum, quod Deus ita velit religiose coli supremam Majestatem, se auctore, constitutam, sibi que soli subiectam. Hæc S. Justinus Martyr: hæc Theophilus Antiochenus (B): hæc Origenes: hæc alii omnes mira consensione tradunt; supervacaneumque est hic studiose colligere, quæ libros aperientibus statim obvia sunt. Denique uno ore omnes eandem obedientiam, eadem veritatis æternæ regulam, eadem Scripturarum auctoritatem profiteantur; ut hæc ad conditionem referre temporum, nihil aliud sit, quam certæ & inconcussæ doctrinæ auctoritatem penitus infringere, atque ad hominum arbitria flectere.

CAPUT II.

Quartum sæculum. Julianus Apostata: An Ecclesia tum invalida fuerit? S. Gregorii Nazianzeni locus: Item S. Augustini, S. Thomæ responso ad locum Augustini, non satis cognito rerum sub Juliano statu.

AT forte quis dixerit, Ethnicis quidem Regibus parendum fuisse, non autem Christianis, si a Christiana religione defecissent, aut eam insectarentur. Sed quam illa distinctio vana omnino est, Christiana-

(A) *Legio Thebanorum*) Eucherius, qui sæculo vj. Ecclesiæ Lugdunensi præfuit, creditur auctor passim hujus Legionis, quæ ut ferunt acta pag. 775. *sex millia ac sexcenta vivos in armis habebat*. Porro hæc Legio Thebana seu Theba nec ab Eucherio & D. Ruinart, nec a D. Till. & Fleur. *fulguratricis* nomine appellatur. Fuit quidem Legio *Militens* quæ tot habebat Christianos quot milites, *fulguratrix* ideo dicta, quod sub M. Aurelio, exercitum Romanum siti mox periturum, impetrata a Deo magna vi imbrium, liberavit, dum interea *fulminum jactus hostium copias extinguere & in fugam verterent*. Vid. Euf. lib. v. cap. v. Illa autem Legio cum Theba confundi non debet; quinimo inde recte concluditur plurimas fuisse Legiones ex solis Christianis, De Legionibus *fulguratrice* vid. not. Vales. in Euseb. & Till. Hist. tom. iij. pag. 408.

(a) *Ter. apol. cap. xiiij.*

(b) *Sup. lib. j. sect. ij. cap. x. & xvij.*

(B) *Theophilus Antiochenus*) sextus ab Apostolis ad Autolicum contra Christianæ religionis calumniatores scripsit tres libros, quos reperies inter opera Justini & in Bibliotheca Græco-Latina Patrum edit. vulgo dictæ: *Magna navis* tom. j. pag. 104. Si quis hoc opus aureum & simul priorum Patrum apologias gallice interpretaretur, ille publicis utilitatibus plurimum interviret. Tu autem, lector, adi D. BOSSUET celebrem *de historia universali orationem* part. ij. cap. xxvj. Scies quam unanimi consensu Christiani quondam & religionis nostræ defensores sublimioribus potestatis obdixerint & obediendum docuerint. Sed quia de hac *oratione* sermo incidit, addam: nullum opus Galliam peperisse aut eloquentia præstantius, aut omnibus numeris absolutius; nec ipsam antiquitatem quidquam nobis posteris reliquisse huic æquiparandum, sive spectes verborum pondus & sententiarum, sive brevitate ames, eamque eliquatissimam & rebus abundantem; nisi forte illas quas D. BOSSUET laudat apologias.

thianosque iussa Ecclesiæ detrectantes tantum pro Ethnicis haberi vult Christus, atque adeo illos haud magis quam Ethnicos regnare vetat: tamen ut eam rem certius exploremus, placet intueri Juliani Apostatae tempora; quem quidem non modo Christiano Baptismo, sed etiam Clericali ordine initiatum, ac Lectoris officio defunctum esse constat.

Ac primum, notum est regnasse Julianum medio quarto sæculo, post Constantium & Constantinum, quorum temporibus fidem Christianam & Ecclesiam Catholicam mirum in modum fuisse propagatam omnes Historici memorant; ut tanta multitudo, quantam a Tertulliano descriptam vidimus, secutis temporibus comparata, modica haberetur. Sic enim scribit S. Gregorius Nazianzenus (a) Oratione in Julianum III. *Ac ne hoc quidem perspiciebat (Julianus) quod prioribus quidem persecutionibus, parva perturbatio sequebatur, quia nondum dogma nostrum ad multos propagatum erat, sed in paucis adhuc hominibus veritas habebat nunc autem salutari doctrina longe lateque fusa, & apud nos presertim dominante, religionem Christianam immutare nihil aliud fuerit quam Romanorum Imperium convellere, ac de rerum summa periclitari.* Non igitur infirma tum erat Ecclesia Catholica, sive ipsa veritas, & salutaris doctrina, quæ in Imperio Romano dominabatur; cum qua rerum summa periclitatura erat, si Christiani pristinae modestiæ oblitæ arma caperent.

Notum etiam illud Joviani Imperatoris Christianissimi & Catholicissimi, post Juliani necem electi, atque ideo Imperium respuentis, quod imperare nollet nisi Christianis; ex quo vox erupit totius exercitus Christianos se esse, atque in pia disciplina Constantino & Constantio Imperatoribus educatos (b).

Non ergo multitudo tantum plebis, sed totius exercitus Christo serviebat. Id etiam docet, quantum prævaleret in Romano exercitu vera fides, quod Joviano post sex menses mortuo, Valentinianum haud minus Christianum & Catholicum, ad hæc fidei confessorem, Augustum elegerit.

Quam autem egregie milites, vel Juliano vivo, in Christum armati essent docet illud a Sancto Gregorio Nazianzeno relatum (c); nempe propositam fuisse Juliani statuam, quam pro more adorarent, adjunctis tamen Idolis, ut ea adorasse viderentur; tum vero milites donativum accepturos ab eo Imperatore, thus quidem incendisse incautos, postea vero monitos quam id ad Gentilium superstitionem pertineret, e publico convivio statim exiliisse, atque exclamasse: *Christiani sumus: denique ad Imperatorem accurrisse, projectaque pecunia, iterum exclamasse: Non dona accepimus, Imperator, sed morte damnati sumus; & quæ præclara hic Gregorius Nazianzenus commemorat.*

Quod Cardinalis Perronius (d) objicit, Julianum ab Ecclesia neque prudenter, neque utiliter potuisse deponi, hoc etiam nomine, quod Arianorum factio Ecclesiam Catholicam oppressam teneret, a tanti viri scriptis abesse vellemus. Neque enim id Gregorio Nazianzeno rem coram intuenti, ac Juliani imprudentiam singularem incusanti congruit. Ad hæc satis constat Ecclesiam Catholicam, longo intervallo Arianis præstitisse, cum primum toto Occidente regnaret, paucis ibi Arianis: in Oriente vero universus fere populus in prisca fide staret, solis plerumque Episcopis, quos Constantius violenter intruserat, aliud sentientibus, iisque inter se mira confusione divisis. Certe qui vel unum Athanasium legerit, satis intelliget quantum Ecclesia Catholica, etiam sub Constantino prævaleret: quod quidem Calvinistis, Arianorum multitudinem & victorias amplificantibus, Catholici omnes, & ipse Perronius luce clarius demonstrarunt. Quare quod Ariani Catholicam Ecclesiam opprimerent, solius Constantii violentiæ tribuendum: quo statim mortuo, Catholici adeo prævalebant, ut exercitus nonnisi Catholicos Imperatores eligeret.

Cum ergo adeo & multitudinæ, & robore, & animis valeret Ecclesia, tamen Christiani fidem Imperatori servarunt impio, apostatæ, blasphemæ in Christum, nihil non molienti ut Christianam e medio tol-

(a) Greg. Naz. orat. iij. in Jul. p. 80.

(b) Soer. lib. iij. cap. xxij. Soz. lib. vj. cap. iij. Theodor. lib. iv. cap. j.

(c) Greg. Naz. loc. cit. p. 84. 84. 85.

(d) Harang. au tiers état Du Perron œuv. diver. pag. 631.

tolleret religionem. Et si enim Christianismi nomine paucos interfecerit, quod nostris Martyrii honores invideret, tamen & iniquis legibus premebat Christianos, & plebis in nostros faventis seditiones alebat; ut eo nemo fuerit vehementior Christianæ fidei infectator. Neque eo magis Christiani ab officio recessere; imo vero ejus statuas, teste Gregorio, cum aliis civibus omnino adoraturi erant, repugnante nullo, nisi eis statuis Imperator Idola adjunxisset: adeo non modo in necessariis obsequabantur, sed ne quidem a superfluis, qui Regiæ Majestati deferri solent, honoribus abstinabant.

Memorable illud apud Theodoretum Sanctorum Martyrum Juventini & Maximini, qui cum Juliano Apostata præcipuo militiæ honore conjuncti, idolatriam ei liberis vocibus exprobrabant: *Hoc unum*, inquit (a), *in tuo Imperio moleste ferimus*. Adeo aberant ab Imperio in aliis rebus, atque in militia detrectando.

Attestatur Beatus Augustinus his verbis (b): *Aliquando injusti perveniunt ad honores sæculi. Cum pervenerint & facti fuerint vel Judices, vel Reges, quia hoc facit Deus propter disciplinam plebis sue, non potest fieri, nisi ut exhibeatur illis honor debitus potestati*. Audis verba, non potest fieri; quæ certe oratio non est accommodata temporibus; sed ab inseparabili rerum conditione, naturaque ipsa profecta, ad omnia tempora diffunditur. Cur autem non potest fieri quin exhibeatur illis honor? Nempe respondet: quia est illi debitus potestati, & quia hoc facit Deus; ut illi profecto potestati parere necesse sit eum, qui Deo parat.

Hoc fundamento posito, pergit Augustinus; cumque servos memorasset Domino infideli obedire, ad Reges progressus, hoc exemplum adducit: *Julianus exiit infidelis Imperator: exiit apostata, iniquus, idolatra: milites Christiani servierunt Imperatori infideli. Ubi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebant nisi illum, qui in*

Cælo erat; si quando volebat ut idola colerent & thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat: Producite aciem: ite contra illam gentem; statim obtemperabant. Distinguebant Dominum æternum a domino temporali; & tamen subditi erant propter Dominum æternum etiam domino temporali.

Manifeste ergo Sanctus Augustinus Principem apostatam, Ecclesiæ hostem ac persecutorem, accenset iis Principibus, qui licet injusti sint, cum tamen ad honores sæculi pervenerint, non potest fieri nisi ut exhibeatur illis honor debitus potestati: & quidem exhibeatur, non illa, quam jactant, prudentia ac metu, sed æterna & incommutabili lege, propter Regem scilicet, qui res humanas æterno consilio ita ordinavit.

Hunc locum interpolatum & mutilum sub Ambrosii nomine Gratianus (c) protulit (A), atque ita mutilum & truncum S. Thomas (d) vidit, ac sibi objecit. Respondit autem sic: *Quod illo tempore Ecclesia in sui novitate nondum habebat potestatem terrenos Principes compescendi, & ideo toleravit fideles Juliano Apostata obedire, in his quæ non erant contra fidem, ut majus fidei periculum vitaretur. Quæ verba Sancti Doctoris excubere non piguit, ne quid dissimulare videremur. Tamen si in Gregorii Nazianzeni locum aliosque similes incidisset, credo, intellexisset non fuisse tum Ecclesiam in sui novitate, nec potestate destitutam; quippe quæ quadringentis fere annis victrix jam dominaretur, nec nisi Imperio convulso labefactari posset. Sed nimirum hæc & alia multa antiquitatis monumenta, librorum inopia ac linguarum imperitia, vix erant cognita: labente etiam disciplina, cum pauca spiritus vestigia superessent. Nos igitur his responsis, Patrum testimonia facile anteposimus, ac de Sancto Thoma, cum tota Facultate nostra Petri Alliaccensis ore respondemus (e): *Nos hujus Doctoris sanctitatem veneramus, & ejus doctrinam, quantum fides & ratio patitur, tenendam esse censemus. Hæc ille,*
cum*

(a) Theod. lib. iij. cap. xv.

(b) August. in Psal. cxxiv. n. 7. T. iv. pag. 1415.

(A) Hunc locum interpolatum & mutilum sub Ambrosii nomine Gratianus protulit] hoc modo: Julianus Imperator, quavis esset apostata, habuit tamen sub se Christianos milites, quibus, cum dicebat: *Producite aciem pro defensione Reipublicæ, obediebant; cum autem diceret eis: Producite arma in Christianos, tunc agnoscebant Imperatorem cæli.*

(c) Caus. xj. q. iij. c. xciv.

(d) S. Thom. 2. 2. q. xij. art. ij. ad prim.

(e) Hist. Univ. tom. iv. sec. vj. p. 627.

cum de immaculata Virginis Conceptione, Sancti Thomæ nomen atque auctoritatem objicerent. Quæ semel dicta volumus ad hanc & alias Sancti Doctoris auctoritates, quæ objici possent. Quod autem S. Doctor addit: toleratum fuisse tum Juliani Imperium, ut majus fidei periculum vitaretur: rogo, potuerintne Ecclesiæ res pejore loco esse, quam sub eo Principe; qui ut Christianam religionem excinderet, nec dolis, nec donis, nec minis, nec suppliciis parcebat, eoque periculosus saeviebat, quod interdum parcere videretur, sævumque animum quadam clementiæ specie occultaret; ac denique, teste Gregorio Nazianzeno & aliis, satis præferret a se extrema omnia adhibitum iri, si de Persis victoriam reportaret: quam tamen victoriam milites ducesque Christiani omni ope promovebant. Quid autem pertimescebant Juliani temporibus, quod non item omni Ecclesiæ tempore pertimescendum fuerit, Regibus depositis? Nempe quotiescumque a Pontificibus depositi sunt, securæ eæ calamitates, stragesque, & scelera, imo etiam schismata, quæ historiæ prodant, magno fidei animarumque periculo. Quare, si teste S. Thoma, Bellarmino, & aliis, horum malorum metus Pontifices deterrebat merito, a Constantio, Valente, Anastasio, & reliquis; & ab omnibus quoque Regibus deponendis, pari ratione abstinere oportuit.

Hinc autem exsurgit nostræ sententiæ demonstratio: non eam profecto Christus Ecclesiæ suæ clementi & pacificæ potestatem dedit; quæ sine vi, sine cædibus, sine bellis civilibus, tetrisque schismatibus non posset exerceri: atqui non aliter exerceri potuisse potestatem illam deponendi Reges experientia testatur: non ergo ea potestas a Christo est.

CAPUT III.

A paganis Regibus, atque ab Apostata Juliano transitus ad hereticos: Constantius Arianus, Catholicæque Ecclesiæ persecutor: an imbecillitate factum, quod Hilarius, Athanasius, Lucifer Calaritanus, alii indirectam potestatem ne quidem intendant.

Post Paganos & apostatas Reges, hæretici proferendi. Primus profeat Imperator Constantius, Constantini Magni filius, Arianae hæresis propugnator, IV. sæculo Ecclesiæ. De eo sic scribit Sanctus Hilarius (a): *Nunc pugnamus contra persecutorem fallentem, contra hostem blandientem. . . . Christi novus hostis es, Antichristum prævenis. . . omnia sevirissima sine invidia gloriosarum mortium peragis: novo inauditoque ingenii triumpho, de Diabolo vincis, sine Martyrio persequeris. Plus crudelitati vestrae, Nero, Deci, Maximiane, debemus: Diabolum enim per vos vicimus. . . . at tu omnium crudelium crudelissime, damno majore in nos, & venia minore deservis.* Hæc & similia demonstrant non fuisse leviozem habitam Constantii hæretici persecutionem, quod cædibus parceret; cum interim in pios, & Orthodoxos bonorum proscriptione, exilio, carceribus, omnique alia crudelitate sæviret.

Sed nec ille cædibus pepercisse putandus est, qui & institutis incommodis enecaret, & impunes esse vellet eos, qui per seditionem ac plebejos tumultus tot Sanctos trucidarent.

Quin etiam vehementissimæ ac violentissimæ persecutionis fuit, quod Episcopus & Synodos ad prodendam fidem compelleret. Sic enim ait Hilarius (b): *Assisto Orientalium in Seleucia Synodo, ubi reperiantur blasphemorum, quantum Constantio placebat. Ac postea (c): O tu scelestè, quod ludibrium de Ecclesia facis. Soli canes ad vomitum suum redeunt: tu Sacerdotes Christi resorbere ea quæ respuerant coegisti. Quæ sane persecutio eo periculosior ac damnosior fuit, quod simplices animæ Episcopali, imo & Synodali auctoritate deceptæ, auctore Constantio, in hæresim ruerent.*

Quin

(a) *Hilar. lib. cons. Const. n. 5. 7. 8. edit. Ben. p. 1241. & seq.*

(b) *Ibid. n. 12. pag. 1247.*

(c) *Ibid. n. 25. p. 1256.*

Quin etiam sanctissimum tunc fortissimumque Papam Liberium e Petri Sede dejecit, substituitque eum quem Ariani vellent. Extat apud Theodoretum (a) ejusdem Liberii fortissima cum Constantio Imperatore collocutio, qua Pontifex ejus exilia comminantis iniqua quidem jussa contemnit, in aliis Imperatoriam potestatem agnoscit integram; neque commemorat ei tam indigna molienti ullum a se, aut ab Ecclesia imminere posse periculum.

Eum postea Constantius exilii tædio ad pravitatem inflexum Sedi restituit. Et, o te miserum, Constanti, dicebat Hilarius (b), qui nescio utrum majore impietate remiseris, quam ejeceris. Quid enim Ecclesiae damnosius, quam Romanum quoque Pontificem fuisse coactum, ut post Nicænam fidem alteri fidei subscriberet? Hæc tamen perpetranti, hæreticoque omni ope foventi, Orthodoxos vero hostiliter insectanti, ac denique Antichristi loco habito, omnes obtemperabant in iis quæ ad Imperium pertinerent: in sacris tantum jussa detestabantur. Quæ idem Hilarius accurate distinguit his verbis (c): *Prætermitto autem, licet potissima Regi sit referenda reverentia (quia enim a Deo Regnum est) non tamen æquanimitè ejus judicium Episcopalis arbitrii admitti, quia Cæsaris Cæsari: Deo autem reddenda quæ Dei sunt.* Imperatoria de religione decreta contemnit; cetera ex Christi mandato servanda proficitur: ex Christi, inquam, mandato, non imbecillitate virium, ut jam obtrudunt.

Hæc scripsit Hilarius, regnante Constantio, (A) quod observatum velim adversus falsam hujus libri inscriptionem contra Constantium jam vita functum: neque enim uspiam de morte ejus loquitur, sed semper alloquitur ut viventem, Ecclesias persequentem, & diserte nunc Regno patientem. Quin etiam suæ certam scriptionis notam attulit: *Assiso*, inquit, *Orientalium*

Tom. I.

in Seleucia Synodo: quo tempore constat vixisse Constantium.

Lucifer vero Calaritanus non modo, vivo Constantio, adversus eum scripsit, sed etiam per Diaconum libros ad ipsum Imperatorem perferri curavit; de iisque interrogatus, suos esse magno & invicto animo testatus, Catholicis omnibus admirationi fuit.

Et quidem ex his libris locum jam insignem attulimus (d), quem nunc non modo repetendum, sed etiam diligentius enucleandum esse duximus.

Jam diximus librum, ex quo ille locus est descriptus, ita inscriptum fuisse: *De non parcendo in Deum delinquentibus*; locus idoneus quo discamus quo usque & quatenus parcendum sit, necne, Imperatori hæretico, ac favienti.

In exemplum adducit Osiam Regem, Regem, inquam, non modo templo, verum etiam publica Regni administratione depulsum: quo nullus erat commodior locus, ut ostenderet Regno quoque exturbandum Constantium, siquidem id licere sentiret. At eam Historiæ partem non assumit in exemplum, verum eam tantum, ubi Sacerdotes Domini Osiam de templo compulerint egredi, & addit (e): *Si enim Osiam Dei Sacerdotes idcirco pellebant ex aula Dei, quia meminissent Divinitus præceptum, leprosos ante expiationem ingredi templum prohibitos: quanto magis nos digne te, conspice, ex Ecclesia pellere Christi, de domo Domini, quia non sit licitum hæreticum convenire cum Catholicis, insanum cum sanis, plenum immundis Spiritibus cum eis in quibus inhabitat Spiritus Dei.* Summum ergo id erat, quod a Pontificibus Imperatores hæretici ac persecutores metuerent, Templo Dei, Ecclesia Christi, sacrisque arceri conventibus. Hoc tantum prædicabant Domini Confessores, cum vel maxime Constantium exagitantem putarent.

T

Quam-

[a] Theod. lib. ij. cap. xvj.

(b) Hil. loc. cit. n. 11. p. 1247.

(c) Id. fragm. l. n. 5. pag. 1282.

(A) Regnante Constantio. (Quamquam optime probat D. BOSSUET nondum de vita decessisse Constantium, cum eum librum scriberet Hilarius; addendum tamen est, id etiam diserte declarari iis verbis n. 2. quibus ait Hilarius, se quinto anno post exilia Eusebii, Luciferi, & Dionysii, nempe anno uno ante Constantii mortem, ad hæc scribenda incitatum fuisse. PP. Bened. ea verba jana vita functum, ab Erasmo temere addita, & a ceteris operum Hilarii editoribus perperam adscita, respuunt. Tamen iidem creduat, non nisi mortuo Constantio, eum librum editum fuisse. Quibus nitantur argumentis vid. lector, p. 1236.

(d) Sup. lib. I. sect. I. cap. xij.

(e) Vid. tom. IV. Bibl. Pat. pag. 228.

Quamobrem eum Lucifer passim ut hæreticum, ut Arianum, veræ religionis, atque Ecclesiasticæ communionis extorrem, Ecclesiæ ac fidei hostem, persecutorem, Antiocho & aliis persecutoribus comparandum, imo peiorem, denique Antichristum, sive Antichristi præcursores insectatur, neque eo secius Imperatorem appellat.

Et quidem contemnit inanem Regni gloriam vanamque potentiam, quæ nihil Dei Regno nocere possit: illegitimam eam esse erga homines, ne inquit quidem, & omnia quidem extrema in Regnum ejus, a Deo, nihil ab Ecclesiâ minuitur: docetque passim quid Dei Antistites possint in Imperatores quoque: nempe arguere, increpare, arcere a domo & Ecclesiâ Dei, neque aliud quidquam.

Quin efficacissimis verbis proficitur, nullam esse Imperatoris potestatem in iis quæ adversus Dei mandata præcipit: *Proba te*, inquit (a), *super nos ad hoc constitutum Imperatorem, ut nos armis tuis ad omnem implendam voluntatem amici tui Diaboli perduceres*. Quid omisurum putas qui talia scribere haud vereatur? At interim hæc proficitur (b): *Nam quia dicas nos debere tibi obsequia, scito quia non tibi soli, sed & omnibus nos in sublimitate dependentibus, in obsequiis REPRESENTANTIBUS, novimus esse debitores. Dicit enim Apostolus; ADMONE ILLOS PRINCIPIBUS ET MAGISTRATIBUS SUBDITOS ESSE, OBEDIENTES, AD OMNE OPUS BONUM PARATOS ESSE. . . . Admonet ergo nos esse debere subditos in bonis operibus, non in malis. . . . quia autem hæc dicis, injuriam patior a Lucifero homine misero, & utique Imperator. . . . & tu arbitraris aliud te posse judicari a me, nisi Anathema esse?*

En quibus se coerceat finibus ille, hæreticis non parcendum docens. Quoniam Constantius assidue jactabat Imperatori sibi obediri debuisse, distinguit Lucifer, & Constantium quidem, ut Imperatorem legitima imperantem coli oportere, verum, ut hæreticum, omnino anathema esse, neque quidquam amplius.

Ac ne Luciferi auctoritatem elevari posse putent, odio Luciferiani Schismatis, primum satis constat hos libros ante illud Schisma conscriptos, imo ante Synodum Ariminensem, cujus occasione Schisma illud exortum est: cum nihil in iis appareat quod ad eum rerum cardinem spectet; tum prædiximus illam, qua Schisma constatum est, nimiam Luciferi severitatem, maximo argumento esse, quam inviolata sint in Regia Majestate, quæ Lucifer ille tam vehemens, in Constantio quoque integra & sancta esse voluit.

Leguntur autem ab Luciferum Sancti Athanasii literæ (c), hos libros, de quibus inaudierat, mitti ad se postulantis, eoque collaudantis ut Apostolico spiritu a fortissimo Domini Confessore scriptos; neque mirum a Sancto Athanasio comprobata de colendo Constantio Luciferi doctrinam, quam ipse dictis factisque confirmavit: quippe qui Constantium in se pro causa fidei toties sævientem, ac sæpe hæreticum appellatum, haud minus observat; ad eumque edit apologiam (d), qua quidem relegatos queritur tot in Orbe terrarum nobiles Episcopos, Osium, Paulinum, Dionysium, Eusebium Vercellensem, illum Luciferum, alios, vastatasque per Syriam Ducem Ecclesias, sibi quoque, & suis publice intentatam necem per edicta cruenta Imperatoris, quod cum Arianis communicare nollet. Ceterum haud minus ut Imperatorem agnoscat: *Puto enim*, inquit (e), *tuam Majestatem in memoria habere suas pollicitationes: & (f): Neque enim restitui decreto tuæ Pietatis; neque Alexandriam ingredi conabor: & (g): Tu tamen, O dilectissime Auguste, vivas per multos annorum recursus. Addit ipsi suspectos esse non debere Catholicorum conventus & preces; quippe cum scias, inquit (h), omnium vota precesque id expetere à Deo, ut salvus sis & perpetuo in pace regnes. Idem Athanasius, cum ab impio Imperatore etiam læsi Imperii accusaretur, non eo se tuetur, quod sibi licuerit negare fidem publico Ecclesiæ hosti: imo Deum hominesque testatur se in fide mansisse, mansurumque porro, faulta omnia Imperatori adprecantem. Quod*

(a) *lb. Lucif. pro Athan. lib. 1. pag. 284.*

(c) *Tom. IV. Bibl. Par. p. 249. & ap. Ath. t. I. Ben. p. 965.*

(d) *Ath. apol. ad Const. t. I. pag. 295.*

(g) *lb. id. n. 28. pag. 306.*

(b) *Id. lib. de non parcendo &c. p. 240. 241.*

(e) *Ath. ib. n. 5. pag. 298.* (f) *lb. n. 26. pag. 311.*

(h) *lb. & pass. lb. n. 2. & seq. pag. 295.*

Quod vero religiosissimum Deoque dilectissimum passim appellat, quem alioquin hæreticum fuisse profitetur, nihil necesse est a nobis diligentius explicari: nemo enim nescit hos titulos Imperatoriæ dignitati dari consuetos. Ita enim adscribebant *Pietati tuæ*, uti nunc nos, adscribimus *Majestati tuæ*. Quare satis constat hæc non ad fidei commendationem, sed ad honorificentiam pertinere, quam negandam Imperatori etiam persequenti Athanasius non putabat.

Audisti tres fortissimos viros Domini Confessores, Hilarium, Luciferum, Athanasium: vis & Osum Cordubensem, Nicænæ Synodi ducem, Episcoporum ac Synodorum Patrem, adhuc fortem, & invictum fidei Confessorem? *Tibi Deus*, inquit (a), *Imperium commisit, nobis que sunt Ecclesie concedidit, & quemadmodum qui tibi Imperium subripit, contradicit ordinationi Divinæ, ita & tu cave, ne que sunt Ecclesie ad te trahens, magni criminis obnoxius fias: DATE (scriptum est) QUÆ SUNT CÆSARIS, CÆSARI, ET QUÆ SUNT DEI DEO; neque igitur fas est nobis in terris Imperium tenere; neque tu Thymiamatum & Sacrorum potestatem habes, Imperator. Sic officia distinguebant, & in aliis ad obsequium proni, in Sacris tantum imperia detrectabant.*

Neque id faciebant tantum quod non ita tempora postularent; sed quod non ea esset sibi attributa potestas, qua de Imperio decernerent, quemadmodum nec ulla Imperatori data erat, qua de Sacris judicaret.

Vis totam Synodum proferamus, eamque numerosissimam toto fere Occidente collecto? Audi Ariminensem, & quidem eo tempore, quo sancta adhuc venerandaque habebatur. Hæc igitur scribit ad Constantium vehementissime sævientem (b): *Tuam Clementiam iterum obtestamur, Imperator Augustissime, ut ante hyemis asperitatem, modo tuæ Pietati visum fuerit, nobis ad nostras Ecclesias reverti facias potestatem, quo possimus Deo patri omnipotenti, & Domino & Salvatore nostro Christo, filio ejus unigenito, pro tuo Regno consuetas preces cum populo fundere, sicut & ante fecimus, & adhuc facere non desistimus.*

Sinceram mentem præcitiõ demonstrabat; satisque constabat eos rebus Imperii vero animo, non imbecillitate favisse, qui pro iis Deo cordium inspectori vota facerent.

At si Catholici intelligebant deponi ab Ecclesia potuisse Constantium; quid tandem expectabant? Quidve tenebat Ecclesiam tot malis vexatam, quominus ea potestate confestim uteretur? Negant eam fortitudinem his temporibus congruisse; quasi vero Ecclesia Catholica tanta accessione fidelium aucta, ac tot per Constantinum, & sub ipso Constantio, Ariano licet, firmata præsidii, non aliquem inter suos Magnentium invenisset (c).

Imo sub initia Constantii, cum jam ille Arianos ad secreta aulae admisisset, eorum instinctu omnia commoveret, Episcopos Orthodoxos Sede dejiceret, multaret exiliis; habebat Ecclesia Constantium Constantii fratrem in Occidente regnantem; atque is tanto studio Catholicarum partium tenebatur, ut arma intentaret fratri, nisi Athanasium ab ipso Constantio pro fide fugatum Sedi Alexandrinæ redderet. Adeo belli causas ferere placebat. Neque tamen animum subiit, ut ullum Imperii titulum Occidentis Imperator a Romano Pontifice impetraret, aut Ecclesia tanto munita præsidio Constantium deponendum aggressa est. Talia quippe tum, ne quidem per somnia cogitabant.

Quod si postea Constantium toti jam Orbi imperantem aggredi verebantur; profiterentur saltem, quantam Ecclesia accepisset ad Reges deponendos a Domino potestatem. Sic enim vel Constantium detererent, vel certe demonstrarent, quantum ei Ecclesia pepercisset. Certe non tacebant Domini Confessores, quid in Sacris posset Sacerdotalis auctoritas. Cur cetera omittebant? Cur illam in temporalibus adimendis auctoritatem? Metuere, an adulatione? Atqui vidisti ut metuerent, ut adularentur. An dices, ne temporibus quidem illis congruisse, ut omnia Ecclesiæ jura proferrent? Misera vero jura, quæ tot labentibus faculis, data quoque occasione, tacere cogentur Domini Confessores, nedum exercerent.

(a) *Osus ad Const. ep. Athan. bisp. Arian. t. I. p. 371.*

(b) *Ap. Arb. lib. de Syn. n. 3. t. I. pag. 724.*

(c) *Soc. lib. II. c. XXII, Sox. lib. III. c. II. Theod. lib. II. esp. III.*

Neque obest nobis quod de Constantio mortuo Gregorius Nazianzenus, & alii mitius interdum locuti sunt. Ut enim hæc obiter perstringamus, factum id tum maxime, dum eum cum Juliano Apostata compararent. Neque prætermittendum id, quod a Gregorio Nazianzeno est traditum (a): nempe famam increbuisse, (A) morientem eum sera pœnitentia hæc tria doluisse: *Quod suos necasset, quod Julianum Apostatam Casarem designasset; quod novis dogmatibus studisset.* Ceterum hæc non prohibent, quominus certum sit & Constantium Ecclesiæ persecutorem fuisse acerbissimum, & interim, non modo pro Imperatore habitum, sed etiam tanquam ex Dei jussa religiosissime observatum fuisse, etiam eo tempore, quo efferatus sine more modoque vexabat Ecclesiam.

CAPUT IV.

Quarti Ecclesiæ seculi reliqua exempla proferuntur: Valens hereticus & persecutor Sancti Basilii, aliorumque Sanctorum sensus: Justine Ariane, Valentiniani II. nomine, Catholicos insectanti, Sanctus Ambrosius viribus prævalens, quo usque repugnari posse putat: quid idem comminatus sit Gratiano & Valentiniano, si Sacra Paganorum restituerent.

INter hæreticos Imperatores secundus temporis ordine, impietate & crudelitate facile primus, Valens extitit. Hic post Julianum, & breve Joviani Principis religiosissimi Imperium, a Valentiniano fratre, Orientis Imperator factus, Arianam hæresim tutabatur; de quo Gregorius Nazianzenus hæc scripsit (b): *Imperator auri amantiſſimus & Christi inimicissimus post persecutorem persecutor, post apostatam non quidem apostata, sed nihilo tamen eo meliorem se Christianis præbens.* Hujus Imperatoris quanta in Orthodoxos crudelitas fuerit, prodit illud relatum a Socrate (c):

quod nempe mitescere visus sit, *cum mortis loco exilium irrogavit Sacerdotibus.* Atque hunc tam crudelem, tam impium, Ecclesia nihilominus Imperatorem coluit. Ejus ministrum ad se missum cum Imperatoris literis, ut exilium indiceret, Sanctus Eusebius Samosatensis Episcopus admonuit, ne, causa adventus sui prodita, plebem in se concitaret. Ipse clam, ne turba fieret ulla, ex urbe profectus, populo ad se accurrenti, piumque Pastorem effusis lacrymis revocanti, *recitavit legem Apostolicam, quæ diserte præcipit obediendum esse magistratibus (d).*

Sic Sanctus Basilius Modestum Præfectum ad se missum, qui ad Imperatoris communionem cogeret, atque extrema omnia minaretur, non negat legitimum Imperium gerere: atque interroganti: *Nos, inquit (e), quales sibi videmur? Nihil, respondit, dum hæc jubetis.* Adeo in una religionis causa detrectat imperia: *Ceterum, inquit, potestate tua frui: hæc ad Imperatorem deser.* Passurum se omnia commemorat, jubente Imperatore. Uno verbo, agnoscit potestatem sacram, & inviolabilem, abusum potestatis notat & contemnit (f).

Edeſſæ Sanctus Presbyter Eulogius (g), jussus a Præfecto *communicare Imperatori* isque quibuscum Imperator *communicat, respondit: Nunquid ille, inquit, una cum Imperio Sacerdotium etiam adeptus est?* Sic utriusque potestatis agnoscit limites: Imperatorem suam agentem observat: Arianis Sacerdotibus *communicare jubentem despicit.*

Sic erga Valentem se gerebat Ecclesia adeo præpollens viribus, ut Valentinianum valentis fratrem, & postea Valentiniani filium Gratianum, Augustos, fide ac religione præstantes haberet in Occidente; neque tamen iis prædiis freta de abdicando Valente quidquam cogitavit, aut saltem ostendit id se posse. Neque Oriens minus Valenti furenti, quam Occidens Valentiniano

[a] Greg. Naz. orat. III. p. 69. orat. XXI. p. 389. vid. Theod. lib. III. c. I.

[A] *Famam increbuisse* dicit quidem Gregorius Nazianzenus; sed hanc fuisse incertam; imo falsam, ex eo constat, quod Constantius ab Euzoio Antiochæno Episcopo, Arianorum defensore vehementissimo, moriens baptizatus est. Et sane ad mortem usque, illum pro Ariana blasphemia stitisse testantur Athanasius tract. de Synod. & multi alii ex Patribus. Vid. D. Till. Hist. Imp. vit. Const. tom. IV. p. 466.

(b) Greg. orat. funeb. sancti Bas. XX. p. 337.

(c) Soc. lib. IV. c. XXXII.

(d) Theod. lib. IV. c. XIV.

(e) Bas. orat. XX. p. 349.

(f) lb. p. 350.

(g) Theod. lib. IV. c. XVIIII.

niano & Gratiano piis ac faventibus detulit. Sic omne in diversissima Principum erga Ecclesiam voluntate, eandem Majestatem, ut a Deo profectam, venerantur.

Post Valentinianum I. Valentisique tempora, regnavit Gratianus Valentiniani filius, magnumque Theodosium Imperii consortem accepit. Valentinianus II. Gratiani frater, Mediolani levabatur (*) nonum ferme annum agens, Justina matre, Ariana muliere Regnum administrante. Tyrannus Maximus, cæso Gratiano, Gallias occupavit; Romæ atque Italiæ victor imminabat. Eo in rerum cardine, Justina Principis nomine iussit, ut Arianis suis Basilicæ a sancto Ambrosio Mediolanensi Episcopo traderentur. Ipse oratione habita traditurum se negat, neque enim fas esse Sacerdoti tradere impiis Ecclesiis Christi nomine dedicatas. *Nec mihi, inquit (a), fas est tradere, nec tibi accipere, Imperator expedit Allegatur Imperatori licere omnia; apsius esse universa. Respondeo: noli te gravare, Imperator, ut putes te in ea quæ Divina sunt Imperiale aliquod jus habere, noli te extollere, sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus. Est scriptum: QUÆ DEI DEO, QUÆ CÆSARIS CÆSARI. Ad Imperatores Palatia pertinent, ad Sacerdotem Ecclesiæ: publicorum tibi jus maximum commissum est, non Sacrorum. Et iterum (b), si tributum petit, non negamus; agri Ecclesiæ solvunt tributum Solvimus QUÆ SUNT CÆSARIS CÆSARI, ET QUÆ SUNT DEI DEO: tributum Cæsaris est, non negatur: Ecclesiæ Dei est, Cæsari utique non debet addici. Hæc dicebat Ambrosius: potestati nihil detrahebat: officia discernebat.*

Videamus quam vim opponeret impotenti fœminæ Principis nomine extrema omnia intentanti: hanc nempe (c): *Tradere Basilicam non possum, sed pugnare non debeo Habeo arma, sed in Christi nomine: habeo offerendi mei corporis potestatem Habemus Tyrannidem nostram: Tyrannis Sacerdotis infirmitas est: CUM INFIRMOR, inquit, TUNC POTENS SUM. Ipsa plebs exclamabat (d): Rogamus, Auguste, non pu-*

gnamus; non timeamus, sed rogamus. Hoc, inquit Ambrosius, in vobis hodie Spiritus Sanctus locutus est. Hoc Christianos decet, ut & tranquillitas pacis optetur, & fidei constantia nec mortis revocetur periculo. Ita resistebant. At nunc, confirmata Ecclesiæ, si adversariis credimus, ultro arma iussu Pontificum inferemus.

Piget quidem repetere parum congrua Christianis. Sed quandoquidem his urgemur, considerare nos oportet quo tunc loco res essent. Imperabat in Oriente Theodosius Magnus, Catholicæ fidei studiosissimus propugnator. Cæso Gratiano, Maximus Tyrannus regnavit in Galliis, unde Valentiniani inhiabat Imperio, vicinæque Italiæ imminabat. Quo autem ille fidei Catholicæ studio teneretur, hæc Theodoretus verba docent (e): *Ubi Maximus accepit ea quæ adversus eximium fidei præconem Ambrosium Valentinianus fecerat, scribit ad Valentinianum literas, ne pietati bellum inferret, ac patriam religionem proderet; denique arma minatur, nisi a proposito discederet, nec secus ac dixerat, gessit. Nam Mediolanum promovit exercitum: Italiam scilicet, ac Valentiniani provincias, ipsamque adeo Romam invasurus. Cui Catholicam fidem tuenti, imo vero fidei causa bellum professo, Catholicis Pontifices, cur non Regnum traderent, & ab Ariano Principe, etiam faviente, desicerent? Ad hæc Mediolani pars Catholica maxime prævalebat; quin ipsi Valentiniani milites, qui Basilicam circumfusi occupaverant, Imperatori nuntiant (f): *Se præsto futuros si viderent eum cum Catholicis convenire; alioquin se ad eum costum, quem Ambrosius cogeret, transuros. Licebat ergo tunc fidenter expromere vim illam deponendi Reges; ac si pupillo Principi parcerent, licebat Arianam mulierem in pueri animos venena hæresis instillantem a gubernaculis amovere. At dicebat Ambrosius (g): *Dolere potero, potero flere: adversus arma, milites, Gothos quoque, lacrymæ meæ arma sunt; talia enim munimenta sunt Sacerdotis: aliter nec debeo, nec possum resistere. NEC DEBEO, NEC POSSUM, inquit, cui tot undique auxilia sup-***

pete-

(*) *Ad Imperium.*

(a) *Ambr. ep. XX. Marcell. n. 16. tom. II. p. 857. al. ep. XIV.*

(b) *Id. Serm. cont. Aux. de Basil. &c. n. 33. ibid. pag. 872.*

(c) *Id. epist. XX. n. 22. 23. p. 858.*

(d) *Id. n. 14. p. 855.*

(e) *Theod. lib. I. c. XIV.*

(f) *Ap. Ambr. ep. XXI. n. 11. p. 855;*

(g) *Serm. cont. Aux. n. 2. p. 864.*

peterent. Non enim depositiones, tum, non bella civilia jussu Pontificum movenda cogitabant.

Victo Maximo, ad Valentinianum, Theodosium, & Arcadium Augustos, Senatus delata est supplicatio (A), ut ara Victoriz Romæ restitui juberetur. Scribit Ambrosius ad Valentinianum (a): *Quisquis hoc suadet sacrificat, & quisquis hoc statuit. Tum addit: Certe si aliud statuitur, Episcopi hoc a quo animo pati & dissimulare non possumus. Licebit tibi ad Ecclesiam convenire, sed illic non invenies Sacerdotem, aut invenies resistentem. Quid autem est, resistentem? A sacris prohibentem. Quid, inquit, respondebis Sacerdoti dicenti tibi: munera tua non querit Ecclesia, quia gentilium templa muneribus adornasti? Et alia ejusdem spiritus. Alias Ecclesia minas, etiam in summis periculis, nesciebat.*

C A P U T V.

Sancti Ambrosii cum Theodosio gesta: an Ambrosius aliquid temporalis potestatis attigerit, ut Bellarmino visum; an vel de eo cogitaverit? Aliud Ambrosii erga eundem Theodosium post incensam Synagogam.

JAM de Theodosio Magno dicere nos oportet, quod in eum Ecclesia suam potestatem exeruit, & illud exemplum Gregorius VII. iterum atque iterum in medium attulit. *Beatus, inquit (b), Ambrosius, scilicet sanctus, non tamen universalis Ecclesie Episcopus, pro culpa, quae aliis Sacerdotibus non adeo gravis videbatur, Theodosium Magnum Imperatorem excommunicans ab Ecclesia exclusit. Ab Ecclesia certe certe, non a Regno. Sed hæc amat miscere Gregorius, tanquam unum ex alio consequatur.*

Bellarminus vero intellexit, Theodosio

ne quidem intentatas depositionis minas; adeoque tali exemplo gravari se potius quam juvari, nisi aliquid adderetur. Hæc autem addidit (c): primum excommunicatum ab Ambrosio fuisse Theodosium, *propter eandem, quam Thessalonica a militibus fieri imperaverat: tum ei præceptum ab eodem Ambrosio, ut legem ferret, ne sententia lata de cede, vel honorum publicatione rata essent, nisi post triginta dies.* Quæ postquam ex Theodoro Bellarminus retulit, jam infert: *Atqui non potuit Ambrosius excommunicare Imperatorem, nisi prius causam cognovisset & dijudicasset, licet criminalis esset & ad forum externum pertineret: non potuit autem cognoscere, nisi etiam in foro externo iudex Theodosii fuisset.* De lege autem sic ait: *Cogere Imperatorem ad legem ferendam manifeste ostendit posse Episcopum interdum potestate temporali uti & si Episcopus quilibet id potest, quanto magis Princeps Episcoporum?* Hæc igitur objiciunt. Nos autem factum recensemus ex ipso Ambrosio, & ex Theodoro, quem Bellarminus laudavit.

Refert igitur Theodoretus (d), seditione Thessalonica facta, quosdam e Magistratibus saxis obrutos: iratum Imperatorem misisse milites, qui nullo habito iudicio de reis, promiscua cæde uterentur: septem milia virorum interfectos esse, nullo insonitium noxiorumque discrimine. Hæc illa culpa est, quam dicit Gregorius VII. *aliis Sacerdotibus non adeo gravem fuisse visam.* Cur autem culpam extenuat, nisi in gravioribus culpis majora audenda significet? Non ita Theodoretus, qui Theodosium Imperatorem ut tyrannum, ira pro lege habita, hæc fecisse memorat. Ambrosius vero ad ipsum Theodosium hæc scribit (e): *Factum est in urbe Thessalonicensium; quod nulla memoria habet, quod revocare non potui, ne fieret; imo quod ante atrocissimum fore dixi, cum*

toties

(A) Senatus . . . supplicatio) facta fuit an. 384. quo anno Ambrosius memoratam epistolam ad Valentinianum scripsit, biennio scilicet ante Justinæ de basilicis persecutionem. Vid. admonitionem P. Béned. ante epistolam hanc Ambrosii & p. 828. & seq. Nondum igitur Theodosius bellum intulerat Maximo. Sed cum eum demum vicisset. an. 388. iterum de eadem re supplicavit Symmachus, qui a Theodosio nullum tulit responsum, nisi quod in exilium missus est. Altera hæc supplicatio D. BOSSUET levit erroris chronologici causa fuit. Vide Ambrosium, qui in epistola LVIII. ad Eugenium, recenset ordine Senatus varios & inutiles conatus, quibus ille eram. Victoriz sibi reddi flagitabat.

(a) Ep. XVII. n. 8. 12. 14. pag. 825.

(c) Bell. lib. V. de Pont. c. VIII. pag. 894.

(e) Ambr. ep. LI. n. 6. p. 998. al. ep. LIX.

[b] Greg. VII. lib. IV. ep. II. lib. VIII. ep. XXI.

[d] Theod. lib. V. s. XVII.

tates rogarem, & quod ipse sero revocando, grave factum putasti. Hoc factum extenuare non poteram. Quando primum auditum est, propter adventum Gallorum Episcoporum, Synodus convenerat: nemo non ingemuit, **NULLUS MEDIOCRITER ACCEPIT.** (En culpa quæ aliis non ita gravis videretur.) Non erat facti tui absolutio in Ambrosii communionem: in me etiam amplius commissi exaggeraretur invidia, si nemo diceret, Dei nostri reconciliationem fore necessariam. Gravis ergo causa, non Ambrosio tantum, sed ceteris Episcopis vita erat, de qua, ipso tacente, cognituri essent. Videamus in tam atroci, tamque tyrannico facto, quid Ambrosius fortissimus Episcopus fecerit.

Et quidem Judicia Divina commemorat: Theodosium exemplo Davidis ad poenitentiam hortatur; nisi faciat, sacrorum eum extorrem futurum (a), Noli peccato tuo aliud peccatum addere, ut usurpes quod usurpasse multis officis. Et postea: Offerre non audeo sacrificium, si volueris assistere. Postremo: Tunc offeres, cum sacrificandi acceperis facultatem. Summum id in Imperatorem, ut & in alios Christianos.

Quid postea factum sit refert Theodoretus: nempe, Imperatori pro more Ecclesiam ingressuro occurrit Ambrosius (b): Ingressum prohibuit: Quibus enim, inquit, oculis templum aspecturus es? Quomodo Sacerdos sanctum Domini corpus accepturus es? Quomodo pretiosum sanguinem, tot hominum fuso sanguine? Non ut Gregorius VII. Quomodo regnatus es? Efficiam equidem, ne quisquam tibi pareat. Tunc Ambrosius: Accipe, inquit, vinculum, quo sacris profecto, non quo Regno arceare. At Imperator gemens in Palatium reversus est, his verbis obtemperans: quippe qui probe nosset quæ Sacerdotum, quæ Imperatorum officia essent. Sic deserit Ambrosio, qui nihil Regiæ Majestati detraxerat, nihil nisi Sacerdotale & Ecclesiasticum attrectabat.

Ingemiscebat postea Imperator, quod, Ecclesia aditu interdicto, clausa essent cæli fores: Memor enim sum, inquit, Dominicæ vocis: **QUODCUMQUE LIGAVERIS SUPER TERRAM, ERIT LIGATUM ET IN CÆLIS.** En quam intelligeret Ecclesiæ potestatem.

Hic Rufinus, nefandi consilii cædisque

Imperatori auctor, pollicetur suasurum se Ambrosio, ut solvat vinculum: cui Imperator: Non persuadebis, inquit; novi equitatem sententia illius. Pergit autem Rufinus ad Ambrosium; cumque Imperatorem brevi adfuturum esse diceret: Ego, inquit Ambrosius, tibi prædico ac pronuntio, me illum ab ingressu sacri vestibuli repulsurum: Si vero Imperium in tyrannidem verteris, ego quoque libenti animo cadem excipiam. En quo usque Imperatori etiam contumaci & sævituro fortissimus Episcopus restitutus esset.

Accessit postea Imperator, spe fallente, inflecti posse Ambrosium arbitratus. Illi procedenti cum allata ista essent: Ibo, inquit, ut justas pariar contumelias. Ratus Ambrosius, ipsum vi in Ecclesiam irrupturum, hujusmodi adventum tyrannicum esse dixit, & Theodosium adversus Deum furere, legesque illius calcare. At Imperator alia omnia sentiebat: Non, inquit, non sum violenter ingressurus Ecclesiam; sed a te peto, ut vinculis me absolvas... cui Ambrosius: Quam igitur, inquit, poenitentiam ostendisti? At Imperator: Tuum est medicamenta ostendere, mei autem officii oblata suscipere. Tum præcepit Ambrosius legem indici eam, quam Bellarminus vult exemplum esse geitæ ab Episcopo temporalis potestatis; nempe ut per triginta dies latæ sententiæ penderent. Hoc vero consilium cum audisset Imperator, & utilissimum esse existimaret, legem scribi præcepit, subscriptione firmavit, relaxato vinculo, communionem accepit.

Jam nemo non videt quam vane & extra rem hic, in publico facto, adversus poenitentem & ultro confidentem, inquisitiones & criminales causas, & forum externum Bellarminus obrudat. Quæ tamen omnia in causa Ecclesiastica fatemur, quid hæc deinde ad rem? Neque illud de lege pluris valet. Nam & mitigandæ iræ, per quam Theodosius lapsus erat, imprimis congruebat; & ipse Imperator, teste Theodoro, utilem existimavit eam, sibi scilicet, & Republicæ. At profecto non negamus bonos Principes æquo animo laturus, indici sibi ea in poenitentiam, quæ Republicæ; quæ frzmandis cupiditatibus conferant, quæ ipsis etiam relictæ & utilia videantur. An ad id cogi de-

[a] lb. n. 12. 13. 15.

(b) Theod. lib. V. cap. XVIII.

depositionis metu, aut eodem illato metu, a malo deterri possint, id vero quarimus. Ambrosium certe, aut Theodosium, aut eo ævo quemquam, ne id quidem cogitasse; neque sanctum Episcopum adversus Principem, quamvis contumacem, ulterius fuisse processurum, quam ut sacris arceret, ac regia vi tentatus mortem pateretur, ipsa gesta a nobis relata clamant.

Neque aliud inculcat idem Ambrosius, cum incensa a Christianis Synagoga Judæorum, jussit Theodosius *Synagogam ab ipso adificari Episcopo*. Hic Ambrosius (a): *Non vereris, inquit, Imperator, ne acquiescat (Episcopus) sententia tua? Ne prævaricetur non times? Non etiam vereris quod futurum est, ne verbis resistat Comiti tuo? Necessè erit igitur, ut aut prævaricatorem, aut Martyrem facias*. Nempe, Ambrosio teste, prævaricator fidei foret Episcopus, si jussis Imperatoris cederet, ac Synagogam reficeret: Martyr, si repugnans vi Regia cogeretur. Negat ergo Episcopum parere debuisse: adversus sævientem Principem nulla arma repugnanti tradit, nisi Martyrium. Hæc Imperatorem monet Ambrosius *in Regia; ne, inquit (b), si necesse esset, audires in Ecclesia*. Nempe increpasset: Nempè sacrorum privationem inculcasset: sævientem, Martyria non arma objecisset.

An forte respondebunt, Romanum Pontificem, cui majora licerent, majora moliturum fuisse, & graviores illaturum minas? Absit hoc a Theologia portentum, ut Romanus Pontifex alias habeat claves quam ceteri Episcopi, alia injiciat vincula. Non ille diversi generis anathema intorquet, sed ejusdem generis ampliore ac suprema potestate: ac si tanta inest vis, ut ligando ac solvendo etiam solvere possit Imperia; idem ceteri Episcopi poterunt, reservato tantum Episcoporum Capiti superiore judicio. Neque id adversarii dissententur; & contendit Bellarminus, beatum Ambrosium indirecta potestate usum, de temporalibus decrevisse, quod esse falsissimum, & ab ejus mente alienissimum vidimus. Ac si somniamus Romano Ponti-

fici reservatum, ut Reges deponeret; ostenderet saltem Ambrosius eam, quæ inesset Capiti Ecclesiæ potestatem. Neque vero dicant hæc tantum contumacibus, non autem modestis Principibus ostentanda: ecce enim Ambrosius eum animo Theodosium effingebat, qui Imperium in tyrannidem verteret, vi sacra corripere, repugnantem Episcopum ad Martyrium usque cogeret; neque tamen ad fastus Regios comprimendos, eam Ecclesiæ auctoritatem ostendit, qua etiam Imperia solverentur; & quamvis Ambrosius nihil a Theodosio immodestiam timuisset aut cogitasset, tamen e re fuisset ut, quod ceteris esset documento, ordo Sacerdotalis totam auctoritatem suam modestis etiam Principibus vel semel exhiberet. Quid enim prohibebat? An quod Theodosius pœnitens in ipso Ecclesiæ limine a tanto Episcopo veritatem audire non posset, ac statim in iras verteretur? Pudeat ergo tandem nos ejus auctoritatis, quam optimis Ecclesiæ temporibus, cum id res vel maxime postularet, neque fortissimi Episcopi saltem ostenderent, neque modestissimi Principes pateantur, neque quisquam hominum cogitaret.

C A P U T VI.

Quinti seculi exempla: ARCADIUS, ac de eo GREGORII VII. verba: Burgundiones: Visigothi: Vandali: THEODORICUS Ostrogothus: HUNERICUS Vandalus: ODOACER Herulus: ZENO Imperator.

Quinto vero sæculo, de potestate indirecta non magis cogitabant. Eo inente regnabant Theodosii Magni liberi Arcadius & Honorius. De Arcadio sic scribit Gregorius VII. *Si, inquit (c), speciale aliquod de personis Principum requiratur exemplum; Beatus Innocentius Papa Arcadium Imperatorem, quia consensit, ut Sanctus Joannes Chrysostomus a sua sede pelleretur, excommunicavit*. Hoc quidem non ita esse consentiunt Literati omnes (A): nempe conficta est ea, quæ a Nicephoro refer-

(a) *Ambr. ep. XL. al. XVII. n. 6. 7. p. 948.*

(b) *Ibid. n. 33.*

(c) *Greg. VII. lib. VIII. ep. XXI.*

[A] *Consensius literati omnes.*) Eam epistolam Labbzus recenset inter genuinas Innocentii tom. II. Conc. p. 1308. Sed confictam fuisse luculeter probat D. Till. Hist. Eccles. tom. X. vit. In-noc. art. IV. p. 641. & Hist. Imper. vit. Arcad. not. XXX. p. 785.

refertur (a), excommunicationis formula, cujus est initium: *Vox sanguinis fratris mei Joannis*: atque ea qualicumque est, Imperatorem a sacris, non ab Imperio arcet; cum ne quidem de tali potestate cogitarent, qui talia confingebant.

Eodem quinto sæculo Ariani multi Catholicas Provincias obtinebant: nempe Burgundiones, Lugdunensem ac Viennensem: Visigothi, Hispaniam & Galliam Narbonensem: Odoacer Herulus, ac postea Theodoricus Ostrogothus, Italiam ac Romam ipsam; neque quidquam adversus eos sese Ecclesia, aut Romanus Pontifex commovebat: quanquam Theodoricus extra Regnum quoque suum Arianos tueretur, eorumque causa toti Italiæ extrema intentaret. Ita enim in libro Pontificali est scriptum (b): *Pro hac causa, Theodoricus hæreticus exarsit in iram, & totam Italiam voluit gladio extinguere*. Sanctum quoque Joannem Papam coegit Legationem suscipere ad Justinum (A) Imperatorem, ut redderentur Ecclesiæ hæreticis in partibus Orientis: quod si non, omnem Italiam gladio perderet. Idem Theodoricus Catholicos adeo suspectos & exolos habebat, ut Boetium & Symmachum (B) Romanæ urbis, & Ecclesiæ lumina, cæderet: Joannem vero Papam, & duos Senatores Legationis socios, in custodia afflictos maceravit, ita ut beatissimus Joannes primæ sedis Episcopus deficiens moreretur. Tantæ igitur cædis tantæque impietatis reum, Ecclesia Romana sanctique Pontifices coluerunt: nullo unquam adversus eum posterosque ejus, publico occultoque molimine agere visi sunt.

Vandali item Ariani, & Gensericus, atque omni bellua tetrior Hunericus, Africanam Ecclesiam devastarunt. At interim Catholici omnes in fide se manere testabantur; ac sanctus Fulgentius Ruspensis

Tom. I.

Episcopus, & Christi Confessor inclytus, hæc ad Trasymundum Regem Arianum scripsit (c): *Cum pro nostra fide, in quantum facultatem Divinitus accepimus, libere respondemus, nulla contumacia seu contumeliæ debemus suspitione notari, cum nec Regia simus dignitatis immemores, sciamusque Deo timorem, honorem Regibus exhibendum, Apostolica ita nos præmonente doctrina, REDDITE OMNIBUS DEBITA; & paulo post: CUI TIMOREM, TIMOREM; CUI HONOREM, HONOREM*. Locum etiam Petri commemorat (*): *DEUM TIMETE, REGEM HONORIFICATE*. *Competens inquit, mansuetudini tuæ deserimus honoris obsequium, cui Regalis apicem culminis Divina cernimus largitate collatum: nec tamen quemquam sapientem fugit, quanto sempiternus ille Rex Regum & Dominus Dominantium timore debeat suscipi, qui temporales etiam Reges præcipit honorari*. His persuasi decretis, non metu aut infirmitate coacti, Reges impios, ac religioni infensissimos observabant; neque temporariam, & ab opportunitate pendentem, sed æternis decretis nixam, exhibebant fidem.

Eadem fide erant adversus Gondebaudum Arianum, Burgundionum Regem, Sanctus Avitus Viennensis & ceteri Episcopi Gallicani, qui perfdi Regis Imperio suberant; & habebant quidem Clodovæum Francorum Regem, Catholicæ fidei defensorem, & Gondebaudi hostem. Neque tamen ei adversus Gondebaudum pugnantem, Regis Ariani Regnum dabant, aut a sui Regis obedientia recedebant. Extat nuper edita a viro religiosissimo (**) eorum Episcoporum cum Arianis facta collatio Apostolorum digna temporibus: qua in collatione ipso Gondebaudo querenti de Rege Francorum suos fines invadente, sic Sanctus Avitus omnium respondet nomine (d):

V

Igno-

[a] Niceph. lib. XIII. c. XXXIV.

[b] Tom. IV. Conc. vit. Joan. I. p. 1600.

(A) *Ad Justinum* qui quocumque patebat ejus Imperium, *Arianorum Ecclesias, Catholicas consecravit*, ait Anastasius tom. IV. Conc. p. 1600.

(B) *Boetium & Symmachum* .) Boetius, postquam res Regni sub Theodorico probe administrasset, occulte conjurationis cum Justino Imperatore falso accusatus & in carcerem detrusus, scripsit in ipso carcere insignes libros *de consolatione Philosophiæ*. Boetium Theodoricus occidit una cum Symmacho, qui Senatus facile Princeps, probitatis fama & summa doctrina celebrabatur. Erant uterque in rebus Theologicis versatissimi, & imprimis Boetius, cujus commentarios habemus, unum, *de duabus naturis & una persona Christi*, alterum, *de Trinitate*. Vid. Baill. addit. 13. Octobr.

(c) Fulg. Rusp. ad Trasym. lib. I. c. II. edit. nov. p. 70.

(*) I. Pet. II. 17.

(**) P. Dachery ord. Bened.

(d) Coll. Epif. cor. Reg. Gond. Spic. tom. V. p. 111.

Ignoramus, o Rex, quo consilio & qua de causa Rex Francorum facit quod dicitis; sed Scriptura nos docet, quod propter derelictionem legis Dei, saepe subvertuntur Regna, & suscitantur inimici ex omni parte, illis qui se inimicos adversus Deum constituunt. Ergo a Deo multa eaque gravia comminantur; nihil ipsi moliantur adversus ejus Imperium, tanto defensore Francorum Rege freti; & Regem suum tam impense colunt, ut is moveretur; ac tamen inducatum, & a Deo reprobatum, multis argumentis cernerent, haud minus pro Rege habuerunt.

De Hunerico & Odoacro scribit Gelasius (a), Hunerico Eugenium Carthaginensem & Catholicos Sacerdotes restitisse, extrema tolerantis: se quoque Odoacri scriptum aliqua non facienda praecepisset, nullatenus paruisse. His docet quo usque resistere fas sit Regibus iniqua iubentibus: eatenus scilicet, ut extrema omnia tolerentur, ut obedientia non simpliciter, sed tantum in illicitis denegetur, non sane ut Imperium abrogetur.

Ad eundem Hunericum, postquam ab eo interdictum erat Catholicis Sacerdotibus, ut conventus minime celebrarent, extat sancti Eugenii Carthaginensis Episcopi omnium Collegiarum nomine data epistola, quae sic habet (b): *Nuper potestas Regia per Vitarium Notarium meam parvitatem admonere dignata est, qui nobis de merito ac religione fidei praeceptum ejus in Ecclesia, & plebe, recensuit. Ex cuius tenore cognovimus ad omnes Episcopos meos praeceptum Regium similiter emanasse, ut die constituta pro disputatione fidei veniatur: quod nos venerabiliter accepisse suggestimus.* Ad eundem edit professionem fidei, ducto initio ab obedientia debita Regiae potestati: *Regali imperio fidei Catholicae, quam tenemus, praecipimur reddere rationem: ideoque aggredimur.* Quae si imbecillitas, non ipsa veritas postulasset, rariere potuisset Eugenius.

Atque haec de Arianis eo avo regnantibus. Zenonem vero Imperatorem impio decreto, quod *Henoticum*, id est, unitivum appellabat, & Calcedonensi Synodo anathema dicentem, Simplicius & Felix, Romani Pontifices fortissimi, diutissime, & quantum in ipsis fuit, pacatissime regnare permiserunt (c).

C A P U T VII.

ANASTASIUS *Imperator haereticus, persecutor, anathemate nominatim in Oriente, & a Romano quoque Pontifice in Occidente damnatus, Ecclesiae peculiari Sacramento obligatus, Regno ea conditione suscepto: ejus deponendi mira opportunitas: sancti Pontifices Gelasius, Symmachus, Hormisdas ne id quidem cogitaverunt.*

Impio Zenoni successit impius Anastasius, fidei Catholicæ persecutor: omni enim sævitia exagitabat eos qui Calcedonense Concilium, in eoque probatam sancti Leonis Papæ epistolam prædicabant. Atque hujus quidem tempore, Perronius docet (d) claruisse indirectam potestatem. Nos contra, ex ejus temporis gestis, vel maxime elisam esse contendimus.

Quid ad eum Imperatorem sanctus Gelasius Papa scripserit, quamque non modo Imperatorem agnovit, sed etiam distinctis utriusque potestatis officiis, ejus Imperium ab Ecclesiastica potestate illæsum intactumque præstitit, copiose executi sumus (e). Quia vero sancti Papæ Symmachi gesta dictaque tantum delibavimus, ea nunc integra proferimus, ne quid studioso veritatis lectori subtrahatur.

Primum ergo describimus verba Baronii de Concilio IV. Romano agentis (f), *Constat, licet synodalia acta desiderentur, in tanta corona Patrum, proposita in medium causa Imperatoris haeretici, rogata sententia singulorum, communi omnium consensu a Syn-*

(a) S. Gel. ep. XIII. ad Epif. Davd. tom. IV. Conc. pag. 1208.

(b) Ep. Eug. Tom. IV. Conc. pag. 1127. vid. etiam vici. Vitens. lib. II. hist. de pers. Vand. part. II. adit. D. Ruin.

(c) Evagr. lib. III. c. XIV. Bar. tom. VI. an. 382. p. 360.

(d) Harang. loc. cit. pag. 603.

(e) Sup. lib. I. sect. II. c. XXXII.

(f) Bar. tom. VI. an. 502. p. 547.

Symmacho Papa excommunicatum impium Anastasium (A) Augustum. At nihilominus pro Imperatore est habitus ab omnibus Orthodoxis. Vel ipsum Papam Symmachum audiamus, in apologetico ad Anastasium (a): *Dices quod mecum conspirante Senatu te excommunicaverim. Ita quidem ego; sed rationabiliter factum a decessoribus meis sine dubio subsequor.* Nimirum id sibi & antecessoribus suis tribuit, ut Imperatorem jure excommunicaverint, qui Acacii damnatae memoriae in sacris communicans, ejusque hæresi sociatus, in idem ipse se anathematis vinculum conjecerat. At tanta auctoritate excommunicatum, ut Imperatorem salutet, & *Principem rerum humanarum* vocat (b): Solutum excommunicatione vinculum, quo cives Principi conjunguntur, aut sua auctoritate solvendum, ne quidem cogitat.

Hæc Romæ sentiebant: hæc toto Orbe terrarum: nam scribit Evagrius (c): *Nonnulli Anastasium, tanquam Concilii Calcedonensis adversarium existimantes, ex sacris tabulis exemerunt: Hierosolymis autem anathema fuit denuntiatum; neque tamen ab ejus Imperio recessere.*

Quantæ autem venerationi esset Ecclesiæ sententia Hierosolymitanæ, hæc Justini Imperatoris in eadem Acacii causa verba testantur ad Hormisdam Papam: *Huic, inquit (d), Ecclesie omnes honorem impendunt, quasi matri Christiani nominis, ut nemo audeat ab ea sese discernere.* Ab hac tamen Ecclesia expresso anathemate segregatum Anastasium, haud secus pro Augusto habuere.

Ad hunc Imperatorem respicere visum, professumque Sancti Leonis & Calcedonensis Concilii fidem, sanctus Hormisdas Symmachi successor, Legationem misit, cum hoc Commonitorio (e): *Si Imperator dixere:*

ecce mihi committite qui Synodum Calcedonensem recipio, & epistolas Pape Leonis amplector: nunc communicate mihi; respondendum est: quo ordine Pietas vestra communicari sibi desiderat? Tum præscribit, quæ ab Imperatore subdolo ac fallace postulanda essent, ut perfecte satisfaceret: neque esse antea communicandum; at interim ut Imperator, cum ab ipso Pontifice per literas, tum a Legatis, Pontificis jussu, saluatur.

At si quis unquam extitit Imperator solio deturbandus, is maxime fuit Anastasius, quo nullus ad servandam fidem Ecclesiæ esset obstrictior. Scribit enim Evagrius (f): *cum Anastasius, Zenone mortuo, ad Imperium eligendus esset, obstitisse Euphemium Patriarcam Constantinopolitanum, quoad Anastasius professionem ipsi Euphemio daret, gravibus sacramentis, minisque firmatam sua, qua testaretur, si sceptrum susciperet, servaturum se fidem integram, neque unquam res novas in sanctam Ecclesiam inducturum: quam professionem Macedonio sacrarii custodi tradidit.*

Similia fere scribit Theodorus Lector & alii (g). Hæc ab Anastasio, cum suspectæ fidei esset, Ecclesia postulaverat: sic eum sibi, non tantum communi religione Christiani nominis, sed etiam chirographo & & jurejurando obstrictum tenebat. Quam fidem reposcere eo magis poterat Ecclesia Romanique Pontifex, quod ea Imperator conditione regnaret. Sed profecto intellexit potuisse quidem respui eligendum, nisi sana fide esset; jam electum, jam Augustum, jam Divino numine constitutum, non posse a se dejici; ac manere chirographum ad testificationem officii, non ad imminutionem Imperatoria potestatis.

Neque occasiones desuere deiciendi Anastasii, cum multi Cæsares adversus eum le-

V 2

varen-

(A) a *Symmacho excommunicatum Anastasium*) dicit Baronius, non probat. Sed 1. de illa excommunicatione vix quidquam reperies in Symmachi apologia & in omnibus Historicis. 2. verba Symmachi non tam significant latam excommunicationis sententiam, quam, pro more tunc temporis usitatissimo, quamdam commercii cessationem, seu potius interruptionem. Nos, inquit, non te excommunicavimus, Imperator, sed Acacium: tu recede ab Acacio, & ab illius excommunicatione recedis: tu te noli miscere excommunicationi ejus, & non es excommunicatus a nobis: si te misces, non a nobis, sed a te ipso excommunicatus es. Tom. IV. Conc. p. 1298. 1299. Porro notandum hæc, cum iis quæ Baronius affirmat, adversis frontibus pugnare.

(a) *Apolog. Symm. advers. Anast. tom. IV. Conc. pag. 1298.*

(b) *Ibid.*

(c) *Evag. lib. III. cap. XXXIV.*

(d) *Ep. suff. Imper. ins. ep. Horm. LXXIV. s. IV. Conc. p. 1542.*

(e) *Common. Horm. ib. post ep. III. p. 1428.*

(f) *Evag. lib. III. cap. XXXII.*

(g) *Excerpt. Theod. Lector. lib. II. vid. quoq. Viß. Tur. in Chron.*

varentur; plebis pars longe maxima, ejus hæresim detestata, Constantinopoli quoque seditiones agitaret, atque eo usque fureret, ut Imperator abdicare se cogeretur, corona coram plebe ultro deposita, quam, ipsa plebe sic ad misericordiam inflexa, quasi precarie recepit (a).

Hæc Perronius (b) non veretur ad indirectæ potestatis præsidium trahere, quæ huic vel maxime adversantur. Quo enim pertinebat Vitalianum Comitem rebellasse, neque prius dedisse pacem quam Catholicos restitueret: quali ignoremus sæpe factum, ut causa hæresis bella civilia moverentur. Illud tu, velim, mihi probes de quo quærimus: id, jubente Ecclesia, jubente Papa, factum esse. Quod cum nullus unquam scripserit, tum fatearis necesse est non id cogitasse, cum tanta opportunitas se offerret, totiesque Duces ac populi in Imperatorem odio hæresi rebellarent.

Quæ cum sponte in Oriente facerent, quid acturi erant, si Romanus Pontifex ab alta Petri sede depositionis dixisset sententiam, aut fidelitatis sacramento absolvisset? Cur autem id non faceret, si fieri posse crederet? Quippe Imperator erat hæreticus, Ecclesiæ persecutor, eidem Ecclesiæ peculiari juramento obligatus, ea conditione Regnum susceperat; plebs veræ fidei favebat. Jam ab Anastasio nullus Pontifici metus. Vivebant enim Romani tum sub Gothorum Regno, procul ab Imperatoris potestate ac minis: ad eum denique deponendum omnia incitassent. At Symmachus fortissimus, idemque doctissimus Pontifex, id admonet tantum, ne confusus Imperio supra hominem se offerret (c): *Præcor, Imperator, pace tua dixerim: memento te hominem, ut possis uti concessa sibi divinitus potestate.*

Illud etiam memoratu dignum est, quod Sanctus Symmachus ad Anastasium scribens, Petri potestatem & habebat præ oculis, & vehementissime inculcabat; unde illud (d): *An quia Imperator es, contra Petri niteris potestatem?* Quam sane potestatem cum Imperatoria comparatam, ubique commemorat. Cur autem non explicaret totam? Cur non id ageret, ut superbus Imperator Imperium suum a Pontificia potestate pendere intelligeret? Nihil tale Sym-

machus, suisque se continet finibus, etiam adversus eum Principem, qui de religione pro sua potestate decerneret, damnatumque hæresis Acacium ab excommunicatione absolveret. At eum aliena invadentem Pontifex sic alloquitur: *Conferamus, inquit (e), honorem Imperatoris cum honore Pontificis, inter quos tantum distat quantum ille rerum humanarum curam gerit, iste Divinarum. Tu, Imperator, a Pontifice baptismum accipis, sacramenta sumis, orationem poscis, benedictionem speras, poenitentiam rogas: postremo, tu humana administras, ille tibi Divina dispensat. Itaque, ut non dicam, superior, certe aequalis honor est. Rogo bona fide, qui hæc tam accurate tradit, an omisurus esset quidquam quod ad commendandam Pontificiam dignitatem, ac sævi Imperatoris retundendam contumaciam pertineret? At non ultra Ecclesiastica proslit; nec minus sibi quam Imperatori modum ponit, quamque eum a sacris arcet, tam se a civilibus, æquo utrinque jure.*

Sic deinde persequitur, paucis interjectis (f): *Fortassis dicturus es scriptum esse: omni potestati nos subditos esse debere. Nos quidem potestates humanas suo loco suscipimus, donec contra Deum suas erigunt voluntates. Ceterum, si omnis potestas a Deo est, magis ergo quæ rebus est præstituta Divinis. Defer Deo in nobis, & nos deferemus Deo in te. Ceterum, si tu Deo non deferas; non potes uti ejus privilegio, cujus jura contemnis.*

Sic docet Principi obedientiam denegandam, non quidem simpliciter; cum eum ubique Imperatorem, rerumque humanarum Principem veneretur; sed tantum in eis quibus Princeps in Deum, inque Pontificem Divina exequentem insurgat, salva in aliis Imperii Majestate. Neque quidquam agit sacræ dignitatis retinentissimus Pontifex, quam ut Pontifices & Reges ex æquo componat, ac mutuo obedire doceat: supremam illam suam, quam tunc maxime urgeri oporteret, in ordinandis rebus etiam civilibus potestatem tacet.

CA-

(a) Evæg. lib. III. c. XXXIV.

(b) Her. pag. 604.

(c) Symm. ep. ad Anastas. Tom. V. Conc. pag. 1298.

(d) Ibid.

(e) Ibid.

(f) Ibid.

CAPUT VIII.

Sexti ac septimi seculi exempla: sancti GREGORII MAGNI ad Mauricium epistola memorabilis: in eam Baronii nota: Quadam de Pontificum subiectione erga Principes.

Sexto vero seculo, vel ineunte septimo (*), eodem spiritu ductus sanctus Gregorius Magnus Imperatori Mauricio, cum aliquam legem, quæ sancto Papæ parum æqua & pia videbatur, ab eo publicandam pro more transmitteret; hec rescriptit (a): *Ego quidem iussioni subiectus, eandem legem per diversas terrarum partes transmitti feci; & quia lex ipsa omnipotenti Deo minime concordat, ecce per suggestionis mee paginam serenissimis Dominis nuntiavi.* Non sibi tribuit indirectæ potestatis nomine, ut legem abroget, animarum utilitati parum congruam, quippe quæ conversos Milites a Monasteriis abstraheret: sed cum intelligeret Imperatorem, licet haud satis recte, suo tamen jure usum, monebat, flebat, orabat, parebat interim, ac legem ad alios iussus transmittibat: prævaricator procul dubio futurus, si quam edito decreto pro Pontificia potestate solvere potuisset, ad alios quoque habendam observandamque transmitteret.

Notat Baronius initio hujus epistolæ a Gregorio dictum (b): *Neque ut Episcopus, neque ut servus jure Reipublice, sed jure privato loquor*; tanquam indignum Pontifice esset, ut se Regi subicerent: quo nihil est alienius a Gregorii mente. Nempe putaverat pacatius audiri se, si familiaritatis jure potius quam Episcopali ex officio loqueretur. An propterea credimus eum Episcopali jure, juri Im-

peratorio non fuisse subiectum? Ergo, nec ut servus Reipublice, atque in publicanda lege publico officio functus, suberat Imperatori. Quis hoc dixerit? An vero cum addit Gregorius (c): *Potestas super omnes homines Dominorum meorum Pietati cœlitus data est, Sacerdotes exceptos volebat?* Quid quod aperte profitetur, Sacerdotes Imperatoribus esse subiectos? Deum enim inducit Mauritio hæc dicentem (d): *Ego Sacerdotes meos tuæ manui commisi: & alia epistola de eodem negotio agens: Valde mihi durum videtur ut ab ejus servitio milites suos prohibeat, qui ei & omnia tribuit, & dominari eum, non solum militibus, sed etiam Sacerdotibus concessit.* Nempe ait Baronius (e): suberat Mauritio Ecclesiam persequenti, ut Neroni & Diocletiano. Id enim comprobatur (A) ex Gregorii Commentario in Psalmos pœnitentiales. Quid nostra? Cum Neroni paruisse Christianos, & quidem ex animo, & propter conscientiam, & Dei ordinatione, Scripturæ prodant. Neque hæc dicentes, Sacerdotium Regno cum Novatoribus, quod Baronius queritur (f), sed Sacerdotes Regibus, in iis quidem, quæ ad Regium officium pertinent, auctore Gregorio, subdimus.

CAPUT IX.

Privilegia ab eodem Sancto GREGORIO concessa expendantur. Imprecatoria formula eo ævo familiares. Gregoriana formula ad alia privilegia non transit.

Nunc, cum Gregorius Magnus seque & Sacerdotes omnes, tam modeste, tam demisse subiciat Regibus; jam interrogare juvat, ecquid deceat eum propter unius Xenodochii vel Monasterii violatum privilegium, Reges, Judices, sæculares personas

(*) Nempe, ut autumant P. Ben. an. 593.

(a) Greg. Mag. lib. III. ind. xi. ep. LXV. al. LXII. tom. II. p. 677.

(b) Bar. tom. VIII. an. 593. p. 47.

(d) Id. ep. LXVI. al. LXV. p. 678.

(c) Greg. Mag. loc. cit.

(e) Bar. loc. cit.

(A) Baronius comprobatur] id quod in textu refertur, allatis ex Commentario in Psalmo IV. pœnitentiali [dicere debuerat v.] his Gregorii verbis: *Quid enim Nero? Quid Diocletianus? Quid denique iste qui hoc tempore Ecclesiam persequitur?* tom. ii). edit. Bened. pag. 532. Sed 1. hic locus & quidam alii multis persuaserunt doctis hunc commentarium Gregorii Magni fœtum non esse: 2. atsi esset Gregorii, ut esse censent P. Bened. nil vetat verba interpretari de Regibus Longobardorum, Ecclesiæ Romanæ depopulatoribus, vel generatione de quibuscumque hæreticis, non de Mauricio, quem Gregorius, cui quidem cœvi omnes suffragantur Historici, piissimum, clementissimum, & Ecclesiæ amantissimum passim vocat. Vid. censur. Bened. de hoc commentario ibid. pag. 463.

[f] Ibid.

sonas dignitate privare, ut Gregorium VII. eumque secutos Baronium, Bellarminum & alios objecisse videmus (a). Quis autem vel fando audivit, Gregorii aëvo totque antea factis sæculis, ob violentam fidem & Canones, cuiquam, excommunicato licet, vel unum servulum Ecclesiæ auctoritate detractum? Nunc autem Imperia Regnaque adimuntur ob unum Xenodochium. Sed ista omittamus; rem ipsam explicemus.

Gregorii ergo nomine hæc prodeunt privilegia Sancti Medardi (A), & Xenodochi Augustodunensi, in epistola ad Senatorem (B), quibus id edictum legimus: *Si quis Regum, Antistitum, Judicum, vel quatumcumque secularium personarum his contradixerit cuiuscumque dignitatis, vel sublimitatis sit, honore suo privetur . . . a consortio Christianitatis, & corpore ac sanguine Domini Nostri JESU-CHRISTI sequestratur*. Simul enim spirituales ac temporales poenæ in utroque privilegio junguntur.

Mitto id quod a plerisque & recte dicitur: hæc quidem collectim & in confuso dici, poenis temporalibus spiritualibusque uno tenore connexis; *distributive* tamen, sive *respective* (*), ut vocant, intelligenda esse, cuique ordini sua poena applicata. Mitto temporum stilique, ac rerum gestarum notas, quibus hæc, ac maxime Sancti Medardi privilegium, falsitatis insimulent. Ad ea enim nos recurrere nihil necesse est, cum manifestum sit his Gregorii verbis, quatenus de temporalibus decernit, nihil aliud contineri, quam imprecandi

formulam hisce temporibus usitatissimam.

Solebant ergo passim etiam laici imprecationes facere excommunicandi ritu, tanquam de spiritualibus decernerent: quo nihil mirum sit, etiam Pontifices imprecandi formula, de temporalibus decrevisse vivos. Vel Baronium audiamus, quo teste, hæc sepulchris inscripta visuntur (b): *Nemo suum, nec alienum corpus super me mittat: quod si hoc presumpserit, maledictus sit, & in perpetuum anathemate confectus*. Quibus ex monumentis aliisque plurimis, docet a privatis factas donationes, appositis formulis imprecatoriis, tanquam anathematis ritu fuisse conscriptas.

Huc accedunt relatæ passim a Marculpho Formulæ (C) in donationibus laicorum (c): *Si quis huic voluntati meæ obvius, vel repetitor, convulsor etiam, aut tergiversator extiterit, anathema sit: & tam qui fecerit, quam qui consentiendo fecerit, anathema sit; & alia formula: A conventu omnium Christianorum, vel, limitibus Ecclesiarum, extraneus habeatur, a Communionem extraneus efficiatur*.

Sexcenta ejusmodi commemorare possumus; quibus profecto formulis, haud magis Pontifex Reges deponere, quam excommunicare privatus aut laicus valeat; ut profecto pudeat a viris etiam doctis, tam vana, tam absurda pro argumentis adduci.

Et tamen certum est eam formulam quam nos in duobus tantum Gregorii Magni privilegiis (D) invenimus, quod certo quodam sensu videretur arrogantiore & ini-

quior,

(a) *Greg. vij. lib. iv. ep. ij. Bar. tom. viij. an. 603. p. 168. Bell. lib. v. de R. P. cap. viij. Greg. Mag. lib. xiiij. indict. vj. ep. viij. al. x. pag. 1221.*

(A) *Sancti Medardi* privilegium, P. Bened. ad calcem tom. ij. pag. 1284. ablegarunt, sive ut spurium, sive saltem ut dubium.

(B) *In Epistola ad Senatorem* pro privilegio S. Medardi, relatæ in textu leguntur, quæ paululum mutatis verbis, sententia non mutata, iterantur in privilegiis Xenodochii Augustodunensis, Thesaliciæ Abbatissæ Sanctæ Mariæ, & Luponis Abbatis Sancti Martini lib. xiiij. Epist. viij. ix. x. aliam j. xj. xij. Porro hæc clausula, quæ viris doctis a Gregorii abstinentia abhorrens visa est, hos movit ut illam adventitiam crederent. Sed cum totam epistolam Gregorii esse, P. Bened. firmis rationibus probaverint, restat ut assentiamur D. BOSSUET, qui nodum difficultatis, ut sensit optime, sic eam accurata, qua solet, brevitate, extricavit.

(*) *Hoc est, ut honore suo priventur soli Clerici; a consortio autem Christianitatis sequestrantur tam Laici quam Clerici.*

(b) *Bar. Tom. xj. pag. 685. sub hoc titulo; Execrationes apponi solitæ ab unoquoque.*

(C) *Formula* quas Marculphus e Gallia Monachus duobus libris digessit, pene necessariæ sunt; certe peritiles iis, qui Regum Francorum primæ stirpis historiam diligenter legere volunt, & horum temporum scribendi gustum odorari.

(c) *Marculph. Form. lib. ij. cap. j. iv. &c. to. xij. Bibl. Pat. p. 778. & seq.*

(D) *Duobus Privilegiis*. Duo dicit D. BOSSUET. Nam pro uno habentur tria illa lib. xiiij. ep. viij. ix. x. quippe simul, Brunichilda Regina rogante, concessa.

quior, a secutis Pontificibus fuisse prætermiffam. Privilegium datum Fulrado Abbati Sancti Dionysii ejusque successoribus a Stephano II. Papa sic habet (a): *Interdicentes omnibus cujuslibet Ecclesiæ Præfulis, vel cujuscumque dignitatis præditis potestate, sub anathematis interpositione; nec aliud quidquam. Item in privilegiis Sancti Dionysii (b) ab Adriano I., Floriacensis Monasterii a Joanne VIII., Solemniacensis a Marino datis, nihil aliud legimus, quam ut contemptores sine auctoritate Apostoli Petri anathematis vinculo innodati, a Regno Dei alieni, ab Apostolica communione anathematis animadversione separati, alieni a Sacratissimo Corpore Domini JESU-CHRISTI, aliaque ejusmodi nota, & Ecclesiastica.*

At in Tricassino Concilio II. Anno 878. Joannes VIII. distinctus (c): *Si quis hujus Apostolicæ censure violator extiterit, si Sacerdos fuerit, proprio honore privetur, & Christiana communione cassus, anathematis vinculo innodetur: si laicus similiter perpetua damnatione cum Juda traditore torqueatur.* De laico non addit ut honore privetur, sicut de Ecclesiasticis sanxerat. Ecclesiasticos honores secernit a laicalibus; communem utriusque ordini excommunicationem intentat.

Verbo dicam: nullum contigit videre privilegium, præter illa duo Gregorii, in quibus dignitatis Regiæ privatio legatur. Nam quod interdum, ut in privilegio Sancti Carilefi, a Nicolao I. constituitur (d): *Ut quisquis hoc molitus fuerit, sui honoris dignitate privetur, sive sit secularis, sive Ecclesiastica persone, de his dignitatibus & honoribus, qui ad Ecclesiam pertineant intelligitur.* Satis enim constat cepisse tum patronatus laicales: habuisse Ecclesias Viceominos Ductoresque militum, quos ad exercitus Regios summittere tenebantur, aliosque saculares suæ potestati obnoxios; ut omittam, in iis privilegiis fanciendis

sæpe concurrere utramque potestatem, quemadmodum est hic adscriptum (e), ut & Pontificale decretum, Regumque immunitates, Romanique Pontificis constitutum, inviolabilem perpetuis temporibus obtineant firmitatem. Decretis enim communi confessione munitis aliquid reverentiæ & auctoritatis accedit.

Addo ejusmodi formulas ad terrorem & majestatem quandam plerumque compositas, non tanti esse roboris, ut jus novum condere & antiquam Ecclesiæ Patrumque traditionem a Scriptura manantem convellere, aut utriusque potestatis, tanta ab antiquis subtilitate distincta jura & officia confundere valeant: cum potius ex Ecclesiastica traditione ac Patrum doctrina explicari, & ad rectum sensum redigi revocarique debeant.

C A P U T X.

Sancti Maximi Monachi & Confessoris locus de Monothelitis Imperatoribus.

SEPTIMO sæculo Sanctus Abbas Maximus (A), cum tanta pateretur ab Imperatoribus, Monothelitarum hæresim professis, atque Ecclesias persequentibus, hæc suo nomine ad Imperatorem perferenda edixit (f): *Ecce dico, audiente Deo, ac Sanctis Angelis & omnibus vobis, quoniam quidquid jusserit mihi, supra quacumque rem cum hac sæculo destruenda & corrumpenda, prompte faciam.* Quo Spiritu Sancti Pontifices, ac Martyres, Martinus Papa (B) & alii, Heraclii & Constantis decreta, *Etheses* nimirum ac *Typos* hæretica declararunt; pro fide exilia & mortes tolerarunt; erga Imperatores in fide & obsequio perstiterunt.

CA.

(a) *Privileg. Fulr. Tom. vj. Conc. p. 1646.*

(b) *Ann. 786. Tom. vj. Conc. pag. 1776. Ann. 878. tom. ix. p. 318. Ann. 883. ibid. pag. 357.*

(c) *Epist. ad Adal. Tur. Tom. IX. Conc. pag. 317.*

(d) *Tom. VIII. Conc. pag. 459.*

(e) *Ibid.*

(A) *S. Abbas Maximus* post longum & durum exilium & excisam linguam pro defensione fidei, in castello demum conclusus, obiit. Ejus opera collegit & digessit P. Combefus Ordinis Prædicatorum, quorum nonnulla etiam reperies in Bibliotheca Patrum.

(f) *Coll. sancti Maximi cum Theod. Cas. tom. vj. Conc. p. 483.*

(B) *Martinus Papa* diu variisque modis a Constante vexatus, tandem Chersonam in exilium ductus, diem obiit supremum.

CAPUT XI.

Octavi sæculi exempla: Iconoclastæ Imperatores: ac primum Leo Isaurus: de eo Bellarmini argumentum ex Baronio solvitur: quæ hic sint demonstranda proponuntur.

Octavo sæculo, Leo Isaurus Imperator Sanctas Imagines confringebat, atque omni crudelitate depopulabatur Ecclesiam. Pontifici quoque Gregorio II. diraminabatur: postremo sicarios summittebat. Ipse Gregorius in Concilio Romano insanæ hæresi anathema dixit (a). Quo tempore inclaruisse maxime indirectam potestatem volunt. Sic enim objicit Bellarminus (b): *Gregorius II. Leoni Imperatori Iconomacho a se excommunicato prohibuit vestigalia solvi ab Italis, ac proinde multavit eum parte Imperii.* Cedrenum & Zonaram, Historicos Græcos refert, qui hoc narrant, neque reprehendunt.

Sic quidem, si adversariis credimus, Imperatores vel toto Imperio, vel parte Imperii multantur, utcumque Pontifici colibitum est: neque cogitant quam mutila Respublica futura sit, si regnantibus ac bella gesturis tributa tollantur. Quod quidem nihil est aliud quam Imperii potestatem velle illis relinquere, succidere interim nervos & mancum Imperium hostibus objicere. Cur autem non ut tributa, ita vel arma, vel judicia detrahant, atque ad sua arbitria de Imperiis ludant? Sed hæc alii amplificent: mihi significasse sufficiat, quanta ignorantia sive despicientia publicæ potestatis hæc tractent.

Jam Bellarmini argumentum, ex Græcorum historicorum auctoritate repetitum, solvet Baronius. Et certum quidem est Leonem Isaurum depositis fractisque, tanquam falorum numinum idola essent, Christi salvatoris, ac sanctorum imaginibus, tota quidem Ecclesia, sed toto maxime Occidente exorsum fuisse: per eam occasionem Italos rebellasse, tributa negasse, idque & alia per seditiones facta, Sancto Pontifici ab Imperatore imputata fuisse. Quod autem Historici Græci in eam de Gregorio

II. opinionem inducti fuerint, hos Baronius falsi convincit his verbis (c): *Hæc Theophanes..... Zonaras..... & reliqui Græcorum Historici; sed rerum Latinarum ignari, ut quæ sumus dicturi manifeste docebunt. In odium enim atque invidiam Romanæ Ecclesiæ, jacturam factam Occidentalis Imperii in Romanum Pontificem Græci schismatici retorquere soliti sunt, ad commovendos, tum Imperatorum, tum aliorum animos in Romanam Ecclesiam.*

At idem Baronius qui de Græcis Historicis ad An. 726. hæc scribit, idem ille ad An. 730. iis maxime auctoribus probare nititur (d): *Leonem Isaurum a Gregorio II. Papa non modo anathemate percussum, sed etiam toto Occidentali Imperio, auctoritate Apostolica fuisse privatum: cum Græci Historici de Imperio nihil aliud dixerint, quam Gregorium ab obedientia desceivisse, ab eoque, Italos & Occidentem totum ad defectionem esse pertractos.*

Nos autem, quod illi Gregorio II. Papæ defectionem imputant Italiae, id vel odio confictum, vel Leoni Isauræ hæc ad Gregorium maligne referenti temere creditum demonstrabimus: neque modo Gregorium II. sed ejus successores ad extremum usque in fide atque obedientia Romani Imperii permanfisse, certis monumentis, iplaque rerum serie, ac Baronio demum fatente firmabimus; nihil ut sit vanius, quam illud de Gregorii defectione, vel ut Baronius interpretatur, de Leonis Isauri depositione figmentum. Sed quod res clarius elucescat, ante omnia Græcorum Historicorum verba referamus.

CA.

(a) *Bar. tom. ix. an. 726. pag. 61. & seq.*
 (c) *Bar. tom. ix. pag. 63.*

(b) *Bell. lib. V. de R. P. cap. viij. p. 894.*
 (d) *ib. p. 98.*

CAPUT XII.

An Græci Historici a Baronio & Bellarmino in Gregorii II. ac Leonis Isauri rebus adducti, atque ab eis relata gesta indirecte potestati faveant.

HOc in negotio tres omnino Historici Græci memorantur: Theophanes, Georgius Cedrenus (A) & Joannes Zonaras. Et Theophanes quidem, in Chronographia sua hæc scripsit ad annum Leonis IX. qui Christi 724. a Baronio numeratur (a): Hoc anno impius Imperator Leo de proscribendis, & deponendis Sanctis imaginibus primum tractare cepit: quæ cum accepisset Gregorius Papa Romanus, Italiae ac Romæ tributa ad ipsum deferenda prohibuit, scripta prius ad ipsum Leonem dogmatica fide decretali epistola, qua monet: non oportere Imperatorem de fide quidquam statuere, & antiqua Ecclesiæ dogmata, a Sanctis Patribus firmata innovare aut convellere.

Ad annum vero Leonis XIII. sive, ut Baronius computat, XIV. qui Christi est 730. idem Theophanes hæc narrat (b): In veteri Roma, Gregorius Sacratissimus, vir Apostolicus, Petrique Apostolorum Coryphæi confessor verbo & opere prælucebat: qui Romam atque Italiam, totumque Occidentem, a Leonis obedientia tam civili quam Ecclesiastica, & ab ejus Imperio subtraxit: Græce ætatis, ad defectionem perpulit, deficere fecit; quæ vox manifestam perduellionem sonat.

Narrat deinde Sanctum Germanum Patriarcham Constantinopolitanum, sacrarum imaginum defensorem, a Leone dejectum, Leonis impietati faventem Anastasium, ejus loco substitutum. Tum addit: Ceterum Gregorius sacer Romæ Præsul, quemadmodum jam præmissi, hunc una cum libellis (fidei suæ, quos ad Sedem Apostolicam pro more miserat) abdicavit, Leonemque ipsum tanquam impium per epistolas redarguit, ac Romam cum universa Italia ad de-

Tom. I.

fectionem ab ejus Imperio perpulit.

Idem tamen Historicus id postea Constantino Copronymo, Leonis Isauri filio & successori tribuit (c), ut ex prava ejus sententia orta sit Italiae defeccio: ut nec sibi factis constituisse videatur.

Hæc Theophanes, haud procul ab iis temporibus; quippe qui sub Leone Copronymo, Leonis Isauri nepote, clarescere cœperit, atque ad longissimam ætatem proventus, sub Michael Balbo, Ludovici Pii, Franci Imperatoris, temporibus, nono sæculo scripserit, Georgius vero Cedrenus & Joannes Zonaras, duodecimo demum sæculo, hoc est, 400. post res gestas annis, suas historias ediderunt; quos tamen, quia Cardinales Bellarminus & Baronius his utuntur, audire nos oportet.

Et Gregorius quidem Cedrenus utrumque Theophanis de Leonis Isauri temporibus locum exscripsit, ut eum referre sit supervacaneum: cujus tamen hæc verba Theophani addita, observare placet (d): Gregorius a Leone ob ejus impietatem defecit, & pacto cum Francis iclo, tributa Leoni denegavit. Anastasium ac socios anathemate percussit, atque Imperatorem multis epistolis notissimis palam redarguit. Zonaras vero sic scripsit (e): Qua de causa Gregorius, qui repudiata societate Præsulis nove Romæ, nec non illorum, qui eum sequerentur illos una cum Imperatore synodico anathemate obstrinxit, & vectigalia quæ ad id usque tempus Imperio inde pendebantur, inhibuit, iclo cum Francis fœdere, unde illi occupanda Romæ occasiorem habuerunt: neque enim Romani generis sunt Franci. Hæc Zonaras. Cumque narraffet Francorum in Romanos odia & bella, addit: Igitur Papa Gregorius deficiens ab Imperatoris obedientia, ut dictum est, cum Francis pepigit; quod quidem alibi repetit iisdem fere verbis. Hæc Cedrenus & Zonaras scribunt, haud satis suis distincta temporibus, & confuso rerum ordine, ut infra videbimus. Scribunt autem, præsertim Zonaras, manifeste eo animo, ut amissi Occidentalis Imperii odium

X

in

(A) Theophanes, Georgius Cedrenus &c.] Theophanes Monachus & Confessor, pietate clarus fuit & doctrina, atque ea fortitudine, qua cultum sanctorum imaginum defendit. Cedrenus non tam Historicus est, quam Historicorum consarcinator. Zonaras multa scripsit probata a doctis. Ejus annales vide in corp. Hist. Byzant.

[a] Theoph. pag. 338.

[b] Ib. p. 342.

[c] Ib. p. 346.

[d] Greg. Cedren. tom. ij. Histor. Comp. pag. 453. 456.

[e] Zonar. in Leon. Isaur. tom. III. Histor. Comp.

in Romanam Ecclesiam detorquerent. Quare hos nihil moramur, tot sæculis a rerum fonte diffitos, meritoque suspectos, confutato jam schismate, apertisque Græcorum in Ecclesiam Romanam odiis.

Theophani vero Græco, quemadmodum de Græcorum rebus recenti memoria scribenti fidem non detrahimus; ita, cum de Occidentis rebus scriberet, more Græcorum, nihil nisi rûmusculos collegisse credimus. Id rerum Francicarum periti norunt, fœdique anachronismi, ac de Merovingianis postremis Regibus, quos *inertes* vocamus, portentosa fabularum abunde demonstrant.

Neque hic expers fuerit illius odii alicuius, quo Græci amissæ Romæ memores, in Ecclesiam Romanam exardescere tum cœperant, ut scriptæ ad Gallos Nicolai I. de Græcorum objectionibus repellendis, testantur Literæ (a), sub Imperatore Michaele Balbo, quo in Græcia imperante, Theophanem scripsisse vidimus.

His ergo expositis, multa jam intelligimus: primum, haud satis ex vero dixisse Bellarminum, quæ Græci ac Zonaras ipse de negatis tributis retulerint, nulla Pontificum Romanorum reprehensione ab illis dictum; cum defectionem, atque inobedientiam, pactaque fœdera cum Francis Romani Imperii hostibus, ac Romam ipsam proditam exprobrant.

2. Apparet a Græcis nullum esse memoratum decretum, quo multatus Imperator fuerit Occidentis Imperio. Atque illi anathematis quidem decretum memorant: quod autem ad Imperium attinet, defectionem solam atque inobedientiam, quæ, si decreto diserte ea de re edito facta esset, eo magis vel ipsa rei novitate memoranda videretur.

Quod ergo Baronius inde colligit, Leonem Occidentis Imperio auctoritate Apostolica multatum fuisse, duo peccat hic, doctissimus alioquin, Annalium scriptor, & quod defectionem a Græcis Historicis exprobratam, in titulum Apostolicæ auctoritatis verterit; & quod tantum detulit Græcis Historicis, quorum antea tam digna cœtura tamque invictis argumentis fidem elevavit.

3. Neque eo se tueri potest, quod Theophanes quidem ex odio Romanæ Ecclesiæ scripserit, anno Leonis IX. statim atque

ille in impietatem proruit, ei, auctore Papa, negata esse tributa, quod præcipitanter fuerit: ceterum, id verum, quod, crescente Leonis contumacia, anno ejus XIV. depositionis tulerit sententiam, quam Græci item ex odio defectionem, non scribere, ac testes quidem allegare, quos merito infamaveris, sibi que interim uni, non illis credi velle.

4. Jam illud, quod Baronius urget, Leonem Italia ac toto Occidente a Gregorio II. fuisse multatum, multiplici laborat incommodo. Nam istam quærimus, cur depositionis decretum in Oriente non valuerit, cum Sedis Apostolicæ auctoritas, cui annexam esse volunt hanc in Reges potestatem, totam Ecclesiam complectatur.

At enim Gregorius II. de solo Occidente decrevit. Cur? An nihil ad ejus curam reliqua Ecclesia pertinebat? Aut Græci, Orthodoxi licet tum, Sedique Apostolicæ adherentes, his depositionibus credituri non erant? Quis autem non videat, quam fluxum vanumque sit dogma, quod tanta pars Ecclesiæ ignoraret, contempturaque esset?

Quid quod Sicilia Italiæ vicina, consensu omnium, nihilque repugnantibus Romanis Pontificibus, in Imperatoris fide mansit, ut depositionis sententia ne Siculum quidem fretum trajecerit? Quid quod in ipsa Italia Apuli, Calabri, ac vicinæ Regionis in Imperatoris obedientia persisterunt, reclamante item nemine? An igitur ne Italia quidem tota Romano Pontifici Imperatores deponenti creditura erat? Nam quod ad reliquum Occidentem attinet, quis nesciat ante Leonis tempora, Gallias, Germaniam, Hispanias, aliasque Provincias, quin etiam maximam Italiæ partem, quæ Longobardis parebat, ab Imperio Romano pridem fuisse avulsas; ut se illa potestas deponendi Reges, quam tota Ecclesia valere volunt, Roma quidem, ac forte Exarchatu Ravennate, vicinisque aliquot Regionibus contineret? Quod cum absurdum sit, tum illud facile demonstramus, ne in Exarchatu quidem, imo ne Romæ quidem, ac ne quidem a Papa, aut ab ullo mortalium fuisse cognitam.

CA-

(a) Tom. viij. Conc. pag. 468.

CAPUT XIII.

GREGORIUM II. nihil in Imperatorem hereticum novisse, imo ea occasione aliquid molientibus obstitisse, ex ejus gestis, epistolis, doctrina, demonstratur.

ID primum ex ipso Gregorio II. comprobamus. Cum enim Imperator, IX. seu X. Imperii anno Constantinopoli Salvatoris imaginem deiecisset, edicto imaginis proscripisset, multos impiis conatibus obstantes omni crudelitate necasset; Luitprandus Longobardorum Rex Ravennam, vicinasque Regiones per eam occasionem invasit: Imperatorem scilicet detestatus, & indignum ratus, ut Catholicis imperaret, qui bellum eo modo in Christum indixisset. Hæc quidem Luitprandus, teste Baronio (a). At Gregorius II. falsæ pietati obsticit, deditque ad Ursum Ducem Veneriarum literas, in quibus eum ad Imperii defensionem abhortatur his verbis (b): *Ut ad pristinum statum sanctæ Reipublicæ, in Imperiali servitio dominorum nostrorum Leonis & Constantini, magnorum Imperatorum, ipsa revocetur Ravennatum Civitas, ut zelo sanctæque fidei amore in statu Reipublicæ & Imperiali servitio, firmi persistere, Domino cooperante, valeamus.* Sic Apostolicæ doctrinæ, prisæque traditionis memôr, zelo, & amore sanctæ fidei, non ulla alia necessitate S. Pontifex in Imperatoris etiam hæretici ac persecutoris obedientia permanebat ac Luitprandi zelum præposterum cohibebat, veramque pietatem ac mores antiquos, fideli in talem Principem obsequio tuebatur.

Quam autem id certa firmæque ratione faceret, docent epistolæ duæ, quas ad Leonem a Sancto Pontifice scriptas, idem Baronius (c) Græce & Latine primus edidit, memoratque datas ad annum 726. cum ad eum Leo spirans minarum & cædis scripisset.

In iis autem epistolis, id primum occurrit, quod tantæ impietatis atque hæresis anathemate damnatæ auctorem, ipsique Pontifici diras ac sacrilegas intentantem minas, nihilo secius Imperatorem appellat, & Caput Christianorum. Neque Apostolicæ potestatis oblitus hæc loquitur; nam pœ-

nam commemorat, quam irrogare possit; ut qui, inquit (d), facultatem & potestatem atque auctoritatem a Sancto Petro Principe Apostolorum habemus. Interim quantum abesset ab eo, ut crederet pœna a se irroganda posse imminui Imperatoriam potestatem, hæc epistolæ verba demonstrant (e): *Scis, Imperator, Sanctæ Ecclesiæ dogmata non Imperatorum esse, sed Pontificum, qui tuto assolent dogmata tradere.* Idcirco Ecclesiis præpositi sunt Pontifices a Reipublicæ negotiis abstinentes: & Imperatores ergo similiter ab Ecclesiasticis abstineant, & quæ sibi commissa sunt capeffant. Nihil ergo erat Imperatorium impediturus officium. Quin potius Sanctorum Antecessorum more, sibi eamdem quam Imperatori legem dicit: ut nec illæ de rebus Ecclesiasticis, uti fecerat, nec de temporalibus Pontifex ipse decernat. At quomodo id diceret, cui id incumberet officii, ut cum res Ecclesiæ postularent transferret Imperia, summamque Rempublicam capefferet?

Dices: nondum advenerat tempus, quo eam potestatem exereret, priusque tentanda erant remedia lenia, quam a extrema decurreret. At si charitas, ac prudentia Christiana prohibebant, ne totam potestatem exereret; non illæ prohibebant quominus ostensa ea saltem, superbum Principem a nefariis consiliis deterreret. Nam Imperator hæc erat comminatus, ipso Papa referente (f): *Romam mittam & imaginem Sancti Petri confringam, sed & Gregorium illinc Pontificem vinctum adduci curabo, sicut Martinum adduci Constantinus jussit.* Impius Imperator hæreticorum etiam Principum, qui sanctos Pontifices persecuti erant, sequenda sibi exempla proponit. Videamus quid Gregorius talia meditati, atque Imperatoriam jactanti potentiam reponendum putet. An eam in sua potestate esse, Pontificio scilicet arbitrio detrahendam? Ne id quidem cogitat. Sed hac una defensione utitur: optare se Martyrio consummari, exemplo Martini, quem omnes colunt. Adeo aberat ab eo, ut defectiones, arma, viresque viribus oppositas, aut depositiones animo agigaret.

(a) Bar. tom. ix. an. 726. pag. 63.

[c] lb. p. 65.

[d] lbid. p. 68.

(b) lbid. p. 64.

[e] lbid. p. 69.

[f] lb. p. 70.

CAPUT XIV.

An GREGORIUS II. imbecillitate virium, ab indirecta potestate exercenda, vel saltem offendenda temperavit.

AT forte suum illud obijcient, infirmam tum fuisse Ecclesiam, necdum satis viribus confirmatam. Imo infirmissimam in Italia Imperium fuisse, hæc Gregorius II. ad minacem Imperatorem verba ostentat (a): *Ad quatuor & viginti stadia staret Romanus Pontifex* (quo scilicet Imperium non pertingat) *tum tu, inquit, vade, ventos persequere.* Addit prohibuitur Reges Occidentis eas injurias, quas beato Petro Imperator inferre cogitaret. *Quod si, inquit, velis experiri, plane parati sumus Occidentales ulcisci etiam Orientales, quos injuriis affecisti.* Etiam, inquit, *Orientales*; non nos tantum & beatum Petrum: tum (b): *Totus Occidens, Sancto Petro Apostolorum Principi fidei fructus offert.* *Quod si quospiam ad evertendam imaginem nuperis sancti Petri, vide, protestamur tibi, innocentes sumus a sanguine quem fusuri sunt; verum in cervices tuas & in caput tuum ista recident.* Neque hæc immerito ille jactabat. Omnino enim putamus Reges Occidentales, imprimis vero, pietate florentes sedique Apostolicæ deditissimos Francos non fuisse laturos, ut impius Imperator sancti Petri templum, & commune Orbis Christiani Sacrum violaret. Videmus igitur non defuisse Sancto Pontifici opportunitatem temporum. Quas vero tum depositiones Gregorius VII. non esset comminatus? Quanta voce intonasset, a se posse, non modo adimi Imperium, sed etiam tradi alicui Occidentali Regum, qui ad bella inferenda ultro parati sunt, sola contumelia fidei permotus? At Gregorio II. non is erat animus; necdum enim talia cogitabant.

Et quidem Pontificia charitas id effecit ut Gregorius ostentaret imminentem Imperatori a tot Regibus metum: ceterum Gregorius non erat concitatus eos. *Parati, inquit, sunt;* & sponte ipsi accurrerent. Hoc tantum ostentat, Regna prædæ expolita, & ultro accensos ad bella Prin-

cipes, titulumque grassanti cupiditati datum, nec tamen id intentat tanto presidio fretus, & Christi sedisque Apostolicæ contumeliis incitatus: imo verò distinctis utriusque potestatis officiis, proficitur, Pontificiæ potestati in Republica quidem nihil licere.

CAPUT XV.

GREGORIUS II. confiteri pergit nullam esse suam in rebus civilibus potestatem.

NEque id semel inculcat: sed cum Imperator atrociter rescripsisset; ipse secunda epistola data sic incipit (c): *Accipimus vestri a Deo conservati Imperii atque in Christo fraternitatis literas, meque prorsus vitæ meæ tædium, quod sententiam non mutaris, sed in eisdem malis perseveres.* At in his obstinatissime perseverantem ut Imperatorem salutat, ejusque a Deo Imperium conservatum colit: tum iterum inculcat illud (d): *Non sunt Imperatorum dogmata, sed Pontificum: militare & ineptum quem habes sensum & crassum, in spiritualibus dogmatum administrationibus habere non potes.* Ecce tibi Palatii & Ecclesiarum scribo discrimen, Imperatorum & Pontificum: *agnosce illud, & salvare; nec contentiosus esto* *Quemadmodum Pontifex introspiciendi in Palatia potestatem non habet, ac dignitates Regias deferendi; sic neque Imperator in Ecclesias introspiciendi, & electiones in Clero peragendi, neque consecrandi, vel Symbola Sacramentorum administrandi; sed neque participandi absque opera Sacerdotis; sed unusquisque nostrum, IN QUA VOCATIONE VOCATUS EST A DEO, IN EA MANEAT.* Videmus in quo reponat Pontificum munus: *Non habet, inquit, Pontifex potestatem deferendi Regias dignitates.* At si tales, quales nunc Romanos Pontifices circumstant, Consiliarios habuisset, nequaquam dixisset id: *Non hanc habet Pontifex potestatem; sed non hanc habet voluntatem.* Non ita Gregorius II. sed plane: *Non habet potestatem Pontifex deferendi Regias dignitates;* haud magis quam Imperator Ecclesiasticas; quo nihil dici potest apertius. At nunc Ducatus, Mar-

[a] Bar. *ibid.*

[c] Bar. *ibid.* p. 73. *vid. Tom. VII. Conc. p. 23.*

[b] *ib.* p. 71.

[d] Bar. *ibid.* p. 74.

Marchionatus, Regna etiam ipsa atque Imperia deferunt; adeo a prima illa gravitate ac simplicitate defecimus.

Gregorius II. qui tanto a se studio temporalium potestatem amolitur, quid in spiritualibus possit non tacet: imo, *persequeris me, inquit (a) ac tyrannice vexas militari ac carnali manu: nos inermes ac nudi, qui terrenos & carnales exercitus non habemus, invocamus Principem exercitus omnis creature sedentem in Cælis Christum, qui est super omnes exercitus supernarum virtutum, ut immittat tibi Demonem, sicut ait Apostolus (*), TRADERE HUIJUSMODI SATANÆ IN INTERITUM CARNIS UT SPIRITUS SALVUS SIT.* Summum ergo illud est, quo potestas Pontificia se extendat; excommunicare nempe, quod est Satanæ tradere; revera malorum omnium in hac vita extremum, & aternæ damnationis præjudicium; sed nimis ludibrio habitum ex quo Pontifices non contenti sua sorte, tantaque Divinitus tradita potestate, aliena & inferiora occuparunt.

Hæc Gregorius II. fortissimus juxta ac modestissimus Pontifex, rescribit ad minaces, cædemque spirantes impii Imperatoris literas. Hanc doctrinam Sanctos antecessores suos Gelasium & Symmachum secutus, Christi tradebat Ecclesiis. Jam vero quid egerit, utque se gesserit, cum ei Imperator toties intentaret necem, Latinos Scriptores narrantes audiamus.

C A P U T XVI.

De GREGORII II. gestis Latini Historici proferuntur, Paulus Diaconus & Anastasius Bibliothecarius. Ex his demonstratur, nihil ab eo, nisi pro tuendo Imperio gestum, etiam post anathema Imperatori dictum.

GRæcos Scriptores produximus: Gregorium ipsum animi sui sensa prominentem legimus. Jam ad certam gestorum fidem, Latinos Historicos, his proximos temporibus, Paulum Diaconum, Caroli Magni æqualem, & Anastasium Ecclesiæ Ro-

mana Bibliothecarium, noni sæculi Historicum audiamus.

Et Paulus quidem Diaconus libro VI. de gestis Longobardorum, de hoc negotio sic scribit (b): *Eo tempore Rex Luitprandus Ravennam obsedit, classem invasit, atque destruxit. Tunc Patricius Paulus ex Ravenna misit, qui Pontificem interimerent. Sed Longobardis pro defensione Pontificis repugnantibus, Spoletanis in Salario ponte, & ex aliis partibus Longobardis Tuscis resisten- tibus, consilium Ravennatum dissipatum est. Hac tempestate Leo Imperator apud Constantinopolim Sanctorum imagines depositas incendit. Romano quoque Pontifici similia facere, si Imperialem gratiam habere vellet, mandavit. Sed Pontifex hoc facere contempsit. Omnis quoque Ravenna exercitus vel Venetiarum, talibus jussibus unanimiter resisterunt; & nisi eos prohibuisset Pontifex, Imperatorem super se constituere fuissent aggressi.* Hæc quidem sunt quæ de Gregorio II. scripsit. Quo loco eum pro Imperio Romano sollicitum, atque alios a defectione prohibentem, non defectionis auctorem, aut tributa prohibentem legimus.

Jam vero Anastasium Bibliothecarium audiamus, Pontificum Romanorum vitas ex Ecclesiæ Romanæ scriniis describentem. Sic autem Baronius divisit temporibus ea, quæ Anastasius in vitis, ordine quidem, sed nulla temporum nota, exposuit.

Ad annum Christi 726. Leonis XI. refert (c) editum hoc ab Imperatore missum, ut in nulla Ecclesiæ imago haberetur; id si Gregorius fieri prohiberet, a suo gradu decideret. Qua de re Anastasius (d): *Respicens pius vir profanam Principis iussione, jam contra Imperatorem, quasi contra hostem se armavit, renuens heresim ejus, scribens ubique cavere se Christianos, eo quod orta esset impietas talis.*

Ne vero hic mihi tu bella in Imperatorem tanquam depositum auctore Pontifice gesta, aut arma carnalia suspicere, cum depositionem nec ipse Baronius ad hæc tempora, & ad XI. Leonis annum referri posse putet. Anathema ergo audis, & Imperatorem hostem Ecclesiæ judicatum, & arma expedita, sed spiritualia, atque Apo-

lica,

[a] *Ibid.*

[*] *I. Cor. V. 5.*

[b] *Paul. Diac. lib. VI. de gest. Longob. c. LIX. T. XIII. Bibl. Pat. p. 198.*

[c] *Bar. c. IX. an 726. p. 77. 78.*

[d] *Ex Anastas. in vit. Greg. II. quam vid. T. VII Conc. pag. 1430.*

lica, quæ scilicet *renuunt hæresim* : neque concitatos ad defectionem Italos, sed admonitos *ubique Christianos cavere se* ; eo quod tanta auctoritate, tantæque Majestatis nomine, *orta esset talis impietas*. His anathema clare expressum est, quod post eas quas legimus admonitiones, merito sequebatur.

Et Itali quidem per eam occasionem bella moverunt ; sed quam invito Pontifice, docent sequentia (a) : *Cognita Imperatoris æquità, omnis Italia consilium inivit, ut sibi eligerent Imperatorem, & ducerent Constantinopolim. Sed compefcuit tale consilium Pontifex, sperans conversionem Principis* : non quasi desperata ea, ipse ultro cum aliis in Principem iniurrefcurus esset ; sed exponit Anastasius quid eum incitaret vel maxime ad rebelles compescendos ; nempe quod speraret Principem suis obsequiis delinitum, ad meliorem mentem reversurum ; qua ipse & seipsum sustentabat, & Itolorum mitigabat iras.

Hoc animo eum fuisse res postea gestæ declarant. Nam cum populus Imperatoris Duces, qui Pontifici necem intentabant, per tumultum ac seditionem cæderet (b), *missum Patricium occidere voluerunt, nisi defensio Pontificis nimia præpedisset*.

Neque tantum populum a cædibus prohibebat, verum etiam *ne desisterent ab amore & fide Romani Imperii admonerat* : adeo non ejus consultu aut instinctu bella civilia movebantur. Sic etiam post dictum anathema, in impii ac sævientis Imperatoris obsequio, & ipse mansit, & manere porro omnes voluit. Quin etiam (c) *cum Tiberius Petasius Regnum Romani Imperii usurpare conaretur Exarchus hæc audiens turbatus est ; quem sanctissimus Papa consorsans, & cum eo Proceres Ecclesie mittens, atque exercitum, profectus est*. En quo studio Exarchum tuebatur eum, qui in ipsius vitam toties conjuraverat : quæ Baronius ad annum refert 729. Leonis XIV.

Satis, opinor, Gregorius his omnibus demonstrabat se extrema quæque passurum potius, quam ab obedientia discederet. At eum pro tuendo etiam Imperio tanta perpeffum, tandem ultimo vitæ anno Christi 731. Leonis XVI. inducit Baronius (d) *Apofolice auctoritate clamantem : securi ad*

radicem admotæ, succidite arborem. Quo tonitru, inquit, excitati fideles Occidentales mox desciscunt a Leonis Imperio. Quo pertinebat magnifico vocabulo Occidentales dicere ; cum pridem Gallia, Hispania, Germania, ipsa etiam Italia magnam partem a Romano Imperio avulfae essent ? Ubi vero decretum illud Gregorii, aut a quo est Historico memoratum ? Quid autem fuit novæ causæ cur sic repente de Imperio decerneret, nihil unquam tale comminatus : imo hæretico diris condemnato atque Ecclesiam persequenti, huc usque obsequendum ratus ? Sane, ut Imperator de dicendo anathemate sæpe est a Papa commonitus ; ita, de dicenda depositionis sententia commoneri oportuiffet, neque desuiffent, qui novum atque inauditum hætenus de Imperatoris depositione decretum memorandum putarent.

Anastasius quidem Bibliothecarius nihil prætermiffit, quo Gregorius II. erga Imperatorem impium ejulque assecclas præclare officio esse functus videretur ; neque conticuit quid de Anastasio Constantinopolitano Patriarcha decreverit : neque Imperatori assentientem Gregorius II. *extorrem a Sacerdotali officio esse mandavit* (e). Atque id Baronius factum esse vult eodem fere tempore, quo Imperator ab Occidentali dejectus Imperio est. Sed cum Anastasius Bibliothecarius Patriarcham depositum memoravit, de Imperatore deposito minime tacuiffet, Pontificiæ potestatis studiosissimus, sedisque Apostolicæ privilegia amplificare potius, quam imminuere solitus. Vide autem quid de utroque, de Patriarcha nempe, & de Imperatore scripserit, *Anastassium Patriarcham errorem a Sacerdotali officio esse mandavit : Imperatori quoque suadens salutaria, ut a tali execrabili miseria declinaret commonuit*. Id enim admonendum supererat, postquam Imperator etiam anathemata contempiffet. En quam diserte Anastasius Bibliothecarius significet Sanctum Pontificem de Patriarchatu quidem, non autem de Imperio adimendo cogitasse. Cetera quæ Baronius nullo auctore, nullo teste, nullo documento memorat, ignoravit : quin etiam demonstravit non haberi a se Leonem pro deposito, quem toto opere Imperatorem appellare non cessat. CA-

(a) Bar. ib. p. 78.

(b) Bar. ibid.

(c) Id. ibid. an. 729. p. 74.

(d) Ibid. an. 730. p. 98.

(e) Ibid.

CAPUT XVII.

Cur Græci illud de tributis GREGORIO II. objecerint? Id, utcumque se habet, an nostra sententia noceat?

HÆc lectis vixisse Ecclesiæ Romanæ actis docet Anastasius, Pontificiæ historiæ scriptor vernaculus, qui potius quam Græcis longe positus, nec pari diligentia ac fide ista tractantibus, credimus.

Ac profecto manifestæ indigentia, ne dicam invidentiæ, est, quod Græci Gregorii II. in Romanum Imperium merita prætermittant; defectiones autem Pontifici de Republica bene meritissimo, ac prohibita tributa, & pacta cum Francis fœdera, denique ea omnia quæ in Ecclesiam Romanam apud Orientales invidiosa erant, tantum commemorent.

At enim, inquit, in Anastasii Ecclesiastica historia, eadem quæ apud Theophanem de Gregorii defectione prohibitisque tributis legimus. Certe. Namque Anastasii Ecclesiastica historia, nihil aliud est, quam Theophanis de verbo ad verbum interpretatio. Quærere autem nos oportet, non quæ fidus interpretis verterit, sed quæ ex scripiis Ecclesiæ Romanæ, auctor ipse scripserit.

Idem de Landulfo dicimus, qui in Miscellæ historiæ (a) centonem (A) a se continuatum, Theophanis historiam totam, ex Anastasii versione transtulit. Quare hæc omnia nihil aliud quam Theophanem fontem, quem ceteri Græci secuti, defectionem ac tributa prohibita exprobrarint.

Neque Theophanes hæc ipse confixerit. Hæc enim omnia Leo Imperator Sancto Pontifici imputabat, eodem animo, quo, teste Theophane (b), sanctum Germanum Constantinopolitanum observans, atque submittens quosdam sermones, satagebat scubi inveniret eum contra Imperium suum agen-

tem; quatenus hunc ut conjuratorem, non ut Confessorem a throno deponeret.

Neque movere nos debet id quod ipse scripsit Anastasius in Gregorio II. *Paulus Exarchus Imperatoris jussione, eundem Pontificem conabatur interficere, eo quod census in Provincia ponere præpediebat.* Quis namque non videat ab Anastasio referri, non quid egerit Gregorius, sed quid infando sceleri Paulus Exarchus, & ipse etiam Imperator obtenderit: eodem plane animo, quo Judæi de Christo ipso hæc jactabant (*): *Hunc invenimus prohibentem tributa dare Casari*; ut mirum non sit ferum ac vicarium, eadem qua Dominum calumnia fuisse impetitum. Nequa vero Gregorii rebus gestis, & tantæ modelitiæ ac magnanimitati congruit, litigasse de vectigalibus, cum in reliquis omnibus ad finem usque vitæ Romano Imperio tam impense studuerit; aut eum obsecutum dicenti Apostolo (**): *Cui honorem, honorem*; oblitum vero esse quæ his cohærent: *Cui vectigal, vectigal.*

Quod autem commemorant Græci & ipse Baronius, de fœdere cum Francis inito, id quidem ad Gregorii III. ejusque successoris tempora pertinere liquido ostendimus.

Ac si de tributis instant, quid tandem consequentur? Aliud quippe est abrogare Imperium, aliud per aliquod tempus tributa denegare. Certe enim poterant tot in gravibus Italiæ, ac civitatis Romanæ incommodis, ac Longobardorum incurfibus, honestæ & verisimiles ostendi causæ, cur tributa interim negarentur, integra in reliquis Imperii majestate: tantoque esset certius Gregorium II. nihil de defectione esse conatum, quod Anastasius de negatis tributis loquens, de depositione ac defectione tacuerit. Denique si tanti interesse putant Gregorium II. aliqua saltem ex parte fuisse perduellem, nihil aliud ad invitis extorquebunt, quam ut respondeamus: nos scilicet

(a) *Miscell. Hist. lib. XXI. T. XIII. Bibl. Pat. p. 307. 308. 309.*

(A) *Miscellæ historia centonem,* ex variis confutum historiis, & ideo *Miscellam historiam* dictum, reperies in Biblioth. Patr. sub nomine Pauli Diaconi, quanquam XI. primi libri sint Eutropii, paucis exceptis, quæ Paulus addidit. Sequentes libros ab Juliano apostata ad tempora Justiniani, Paulus ex variis auctoribus confarcinavit: ceteram historiam Landulphus explevit. D. DUPIN Bibl. Eccles. sæc. VIII. existimat hanc *Miscellæ* partem, quæ vulgo Paulo tribuitur, ab Anastasio fuisse digestam. Quod si ita est, non mirandum foret historiam Theophanis, quam Anastasius Latinam fecerat, in hoc centone totam referri.

(b) *Chron. Theop. p. 341. Anst. Hist. Eccl. p. 235. Hist. Miscell. lib. XXI. p. 307. Tom. VI. Conc. pag. 1433.*

(*) *Lus. XXXIII. 2.*

(**) *Rom. XIII.*

scilicet ejus doctrina nixos, hæc exempla improbare, & Domini jussu sequi quæ docuerit ac dixerit, non quæ gesserit; atque omnino adhaerere dicenti, Apostolico ordine nullum sibi esse jus in publica muneribus, potestatem nullam. Ceterum quantumcumque facilis solutio est, veritatis tamen amore ducti, sancti Pontificis tuemur innocentiam, prætendimusque eum, sua ipsius dogmata venerat, ab Imperio Romano nunquam recessisse; quod etiam seculorum Pontificum obsequiis ac fide clarius demonstratur.

C A P U T XVIII.

De GREGORIO III. GREGORII II. successore, ejusque erga Leonem Isaurum & Constantinum Copronymum ejus filium, obsequio: De ejus Pontificis duplici legatione ad Carolum Martellum, quarum alteram Baronius GREGORIO II. assignavit.

Mira confidentia, pace tanti viri dixerim, scripsit Baronius (a) Gregorium II. in deponendo Leone Isaurum, dignum posteris exemplum reliquisse, ne in Ecclesia Christi regnare sinerentur hæretici Principes, si sæpe moniti in errore persistere. At nunc ex successorum gestis apparebit, a Gregorio II. ad posteros non deficiendi, sed obsequendi exempla manasse. Gregorius III. ei proximus sedit. Refert autem Anastasius (b) statim atque Pontificatum iniit, persecutione grassante, misisse commonitoria scripta ad Imperatores Leonem & Constantinum. Vides pro Imperatoribus haberi, etiam post dictam a Gregorio II. (siquidem Baronio credimus) depositionis sententiam.

Paulo post, eodem teste Anastasio, Gregorius III. habita Synodo XCIII. Episcoporum decrevit (c), ut qui imagines improbare, sibi extorris a corpore & sanguine Domini, vel totius Ecclesie unitate atque compage. Ita Synodi anathemata decerne-

bant: depositiones a secularibus dignitatibus ne quidem cogitabant.

Exinde memorat Anastasius hæc (d): *Cuncta generalitas istius Provinciae Italiae, similiter pro erigendis imaginibus supplicationum scripta unanimiter ad eosdem Principes direxerunt.* Ita pii & Orthodoxi etiam in Italia Leoni ut Imperatori supplicabant, post ea quoque tempora, quibus Occidentem totum ab eo recessisse Baronius memorat.

Ubi tunc ea exempla, quæ is data esse vult a Gregorio II. ne oblinati hæretici regnare sinerentur? At eum, quo nemo fuit aut pestilentior, aut oblinator, Gregorius III. non modo regnare sinebat, sed ipse ultro datam ad sanctum Bonifacium Archiepiscopum epistolam hac temporis insigniuit nota (e). *Data IV. Kal. Novembris, Imperante Domino piissimo Augusto Leone, Imperii ejus anno XIII. sed & Constantino magno Imperatore ejus filio, anno XX. indict. VIII. quod ad annum Christi 739. Gregorii nonum refert Baronius (f).*

Idem ad eundem annum (*) refert (g), quod est ab Anastasio in Zacharia proditum, Gregorium III. ejus antecessorem in maximas conjectum esse angustias, cum magna esset turbatio inter Romanos & Longobardos; ipsa Urbs gravi obsidione a Luitprando Longobardorum Rege pressa, resque in extremum discrimen adductæ essent, nulla a Romanis Imperatoribus præsidii spe. Pro quo, inquit Anastasius, *vir Dei, Gregorius Papa, (A) undique dolore constrictus, sacras claves ex Confessione beati Petri Apostoli accipiens, direxit navali itinere ad partes Francie, Carolo (Martello) sagacissimo viro, qui tunc Regnum regebat Francorum, per missos suos, id est, Anastasium sanctissimum virum Episcopum, necnon & Sergium Presbyterum, ad postulandum a præfato excellentissimo Carolo, ut eos a tanta oppressione Longobardorum liberaret.* Confugit itaque ad Francos Gregorius III. sed necessitate coactus, nec adversus Romanum Imperatorem, sed adversus Longobardos, non

(a) Bar. tom. IX. an. 730. p. 98.

(c) Ibid.

(f) Bar. tom. IX. p. 122.

(g) Bar. ib. an. 726. 740. p. 79. 831. vid. vit. Zach. Tom. VI. Conc. pag. 1486. Vid. Bar. p. 131.

(A) Gregorius Papa &c.) Hic Anastasii locus, Typographorum sane incuria, in Biniana editione Morelli an. 1636. & in ipsa Labbæna omisum fuit; quamvis a Binio visus fuerit qui etiam illi loco notam addidit, qua probare nititur, hanc Gregorii II. Legationem, ab altera priori esse plane diversam. Hæc Bini nota reperitur quoque apud Labbæum tom. VI. p. 1467.

(b) Vit. Greg. III. T. VI. Conc. pag. 1463.

(d) Ibid. pag. 1464.

(e) Epist. VII. ad Bonifac. ib. p. 1475.

(*) Sive prius an. 740.

non minus Romani Imperatoris, quam Romanæ civitatis hostes,

Extant etiam Gregorii III. literæ (a) ad Carolum Martellum de tuenda sancti Petri Ecclesia adversus Longobardos, qui eam opprimerent: quibus etiam literis missa a se sacra munera, ac Petri claves e venerando Sepulchro depromptas, sanctus Pontifex commemorat.

Cum autem duplex Legatio a Gregorio III. ad Carolum missa sit, quid tractatum cum eo fuerit, nostri Historici diligenter tradunt.

Et quidem Auctor Appendicis ad Gregorium Turonensem, sive Fredegarius, sive alius quilibet, hujus certe temporis scriptor, hæc prodit (b): *Eo tempore bis a Roma, Sede sancti Petri Apostoli, beatus Papa Gregorius claves venerandi sepulchri cum vinculis sancti Petri, & muneribus magnis & infinitis, Legatione, quod antea nullis inauditis, aut visis temporibus fuit, memorato Principi destinavit, eo pacto patrato, ut ad partes (hoc est, consueto hujus ævi stylo a partibus) Imperatoris recederet, & Romanum Consulatum præfate Principi Carolo sanciret.*

Eadem Legationes copiosius referunt Annales Metenses (c) anno 741. *Carolus Princeps bis eodem anno Legationem beatissimi Gregorii Papæ, ab Apostolica sede directam suscepit, qui sibi claves venerandi Sepulchri Principis Apostolorum Petri, ejusdemque pretiosa vincula cum muneribus magnis delatis obtulerunt, quod antea nulli Francorum Principi, a quolibet Præsule Romana urbis directum fuit. Epistolam quoque decreto Romanorum Principum sibi predictus Præsul Gregorius miserat, quod sese populus Romanus, relicta Imperatoris dominatione, ad suam defensionem & invictam clementiam convertere voluisset.* Eodem vero anno.

Tom. I.

no obiisse Carolum refert, divisio inter filios Francorum Regno.

Ex Auctore Appendicis statim memorato contendit Baronijs (d) a Gregorio II. missam Legationem (A) adversus Imperatorem, eamque ab hac Gregorii III. Legatione diversam, errore manifesto: Nullam enim legitur a Gregorio II. ad Carolum missam Legationem; & quam Auctor Appendicis a Baronio laudatus, atque Annales Metenses narrant, eam ad Gregorii III. tempora constat pertinere; atque illi quidem auctores binam Legationem memorant a Gregorio missam, sed eodem anno. Quare utraque ad Gregorii III. tempora refertur; diserteque tradunt primam Legationem eam fuisse, quam sedes Apostolica ad Francorum misisset Principes. Nulla igitur erat ad Martellum missa Legatio; neque Gregorius II. quidquam egisse videtur cum eo Principe, nisi ut Bonifacium ad Germanos directum tueretur. Qua de re extant Gregorii II. epistolæ (e), septima ad Martellum, & octava ad Bonifacium. Quod autem Græci ad ejus tempora hanc Legationem referre videantur, hoc ideo contigit, quod utrumque Gregorium, alterum alteri proxime succedentem, facile confuderunt.

Majoris momenti est quod Gregorius III. apud Fredegarium & Annales Metenses, ab Imperatore recessisse videatur; quippe qui intigent Martellum ut ab eo recedat, & accepto Consulatu, Populi Romani tutelam suscipiat. Sed hæc nihil ad nostram quæstionem. Profecto enim quærimus, an propter hæresim decreto edito depositus fuerit a Romano Pontifice Leo persecutor. At Franchi scriptores nihil tale tradunt: hæc enim apud eos vidimus: *Scriptissimo Gregorium, decreto Romanorum Principum, quod sese Populus Romanus, relicta Impera-*

Y

toris

[a] Tom. Concil. VI. p. 1472.

[b] Duch. tom. I. & append. sive lib. XI. Hist. Franc. Greg. Tur. edit. Par. an. 1610. n. 110. p. 77.

[c] Ann. Met. tit. III. p. 272.

(d) Bar. tom. IX. an. 726. 740. p. 79. 131.

(A) A Gregorio II. missam Legationem. De ea Legatione non parum habet difficultatis narratio ipsius Anastasii, cujus hæc verba sunt: *Tunc, quemadmodum prædecessores ejus beata memoria, Dominus Gregorius, & Gregorius alius, & Dominus Zacharias beatissimi Pontifices, Carolo excellentissimæ memoria Regi Francorum direxerunt . . . ita modo & ipse . . . suas misit literas Pipino.* Vit. Steph. II. tom. VI. Conc. p. 1622. Baronijs hunc locum refert an. 753. p. 207. paululum varie, sed sententia non mutata. Ceterum hic locus, quem criticis extricandum relinquimus, non tanti est, ut, quidquid statuatur, causa D. BOSSUET aliquantisper periclitetur. Dicendum fortasse erit missam quidem literas a Gregorio II. non missam Legationem; aut missam Legationem, non rerum Imperii causa, sed ut Carolus Bonifacium ad Germanos directum tueri vellet.

(e) Epist. VII. VIII. T. VI. Conc. pag. 1446.

toris dominatione, ad suam defensionem, & invictam clementiam convertere voluisset. Nulla hæresis mentio, nullum decretum, cujus Pontifex auctor extiterit. Imo ipse, decreto Romanorum Principum, scribit: *Populus Romanus ad extrema redactus per Longobardos, invictum defensorem quarit. Proba-verit Gregorius III. quod ipsa necessitas extorquebat: pro grege Pastor optimus ad Carolum Martellum intercessor extiterit, ac remedium aliquod rebus desperatis quaesierit, aut quaerendum suaserit (quamquam hoc nec historiae produnt) quid ad nos? Hæc quidem non ad decreti Apostolici auctoritatem, sed ad rerum tractandarum industriam modumque pertinent. Quam autem Pontifices a defectione abhorrent, sequentia demonstrant.*

CAPUT XIX.

ZACHARIAS in obsequio persistit: STEPHANUS II. pro Imperio conatus omnia, nonnisi necessitate ad Francos refugit: ad eos translatus Imperium sub LEONE III. cum Græci Imperatores ad fidem Catholicam rediissent.

Gregorius quidem III. has inter angustias paulo post est mortuus. At Sanctus Zacharias Pontifex ei successor datus, statim atque respiravit, totum eo se convertit, ut Exarchatum Ravennatem Imperio conservaret. Refert Baronius (a) ex Anastasio ad annum 743. ubi etiam id notat: *Ex his vide quam injusta sint querela Orientalium de Romano Pontifice, quod exuerit Occidentali Imperio Orientales Imperatores.* Non ergo, quod Baronius paulo ante volebat, a fide & obedientia Romani Imperii, aut Pontifices recesserant, aut ipsi Italos repellebant.

Quia ipse Imperator Constantinus Copronymus, Leonis Isauri filius, ac paternæ impietatis hæres, Sancto Pontifici Reipublicæ bene gestæ dedit testimonium, atque ejus rei gratia, prædium quoddam concessit Romanæ Ecclesiæ (b): *Hac saltem ex parte, inquit Baronius, ei placere deside-*

rans, qui ob hæresim omnino sciret se illi displicere; neque cessavit unquam pro Imperatore habere Copronymum, quem eo minus agnoscere debuisset, quod Leonis depositi, si quid Baronio credimus, filius, ipse patrem impietate & crudelitate superaret.

Stephanus vero II. (A) recurrit quidem ille ad Pipinum Francorum Regem, sed postquam *cerneret ab Imperiali potentia nullum esse subveniendi auxilium: ita Baronius post Anastasium (c).*

Quin ipse Pontifex, de rebus Imperii in Italia tuendis, ad impium & persecutorem Constantinum Copronymum Legatos misit, rediitque cum ejus Legatis Joannes (d) *Imperialis silentarius, deferens jussionem Imperialem, in qua inerat insertum: ad Regem Longobardorum (Aistulphum) eundem sanctissimum Papam esse properaturum, ob recipiendam Ravennatium urbem, & civitates ei pertinentes.* Hæc Anastasius, qui jussioni Stephanum paruisse memorat. Neque refugit Legationem ab Imperatore hæretico impositam sanctissimus Pontifex, quod Reipublicæ causa, pium id sanctumque duceret. Sed quid imperatoris nullo exercituum robore suffulta Legatio? Vix a Longobardorum manibus Francorum auctoritate Stephanus se proripuit, ac tum adversus eos ad Pipinum confugit, cum omnia alioquin desperata essent.

Neque vero peccare se putabat in Romanum Imperatorem, si Romam, bello sine viribus suscepto, perituram, salvam esse mallet sub Francorum tutela, quam everfam ac perditam frustra renitentem, in Longobardorum tamen manus devenire; neque tantum Imperio perire, sed etiam e medio tolli, pari Ecclesiæ ac Reipublicæ discrimine (e).

Neque interea Sanctus Pontifex a Romano Imperatore penitus recedebat: sed utcumque poterat, sustentabat Imperii dignitatem, Constantinumque Copronymum pro Imperatore legitimo agnoscebat, cum etiam a Francia reversus, pactoque cum Francis foedere, hæc privilegio Fulradi ac Sancti Dionysii (f) adponeret temporis notam:

(a) Bar. tom. IX. an. 743. p. 154.

(A) Stephanus II. seu potius III. Sed cum Stephanus II. paucos dies Apostolicam sedem tenuerit, vix inter Pontifices numeratur.

(c) Anast. vit. Steph. II. tom. VI. Conc. pag. 1622. Bar. loc. cit. an. 753. p. 207. 208.

(d) Anast. & Bar. ibid.

(e) Bar. ibid. p. 209. vid. Anast.

(f) Privileg. Fulr. tom. VI. Conc. p. 1647.

Ann: IV. Kalend. Martii, imperante Domino piissimo Constantino a Deo coronato, magno Imperatore anno XXXVIII. Nullum omisit titulum, qui ad Imperatoriam honorificentiam pertineret, demonstravitque se ad nullius extranei Principis tutelam confugiturum fuisse; si Romano Imperatori aliquid vim superesset.

Sic agebant cum impio Copronymo paternæ hæresis sævissimo, atque obstinatissimo defensore; ad hæc etiam auctore insanæ Synodi (a), quæ se septimam appellabat. En ut hæreticos regnare non sinerent.

Post Stephanum II. Romani Pontifices Francis quidem additi erant, quibus defensoribus necessario uterentur. Cæterum exemplo Stephani, Constantinum & Leonem ejus filium, pro hæreditariis Augustis habuere. Ac Paulus I. teste Anastasio (b), suos Missos cum Apostolicis obsecratoriis, atque admonitoriis literis, prefatis Constantino (Copronymo) Leoni (item Copronymo, a parente Constantino in Imperii societatem assumpto) Augustis direxit pro restituendis imaginibus: ut in Paulo I. refert Anastasius.

Hoc jure hæreditario Constantinus Leonis Copronymi filius, sub Irenes matris tutela imperavit. Hi Nicænam Synodum II. convocarunt, & antecessorum hæresim a sancta Synodo condemnatam, penitus abjecerunt. Ad eam vero Synodum vocatus ab Imperatoribus Hadrianus Papa Legatos misit cum literis sic inscriptis (c): *Domini piissimis & serenissimis Imperatoribus ac triumphatoribus . . . Constantino & Irene Augustis.* Quibus proinde Constantinum agnoscit pro hærede legitimo legitimorum Imperatorum. Acta sunt hæc anno 785.

Sub his Augustis, ac postea sub eodem Constantino solo (*), fides Catholica floruit. Eo mortuo, cum jam Leo III. Pontificatum gereret, devenit Imperium ad Irenem solam; neque ita multo post Carolus Magnus Romæ Augustus est appellatus, anno 800.

Ex hac rerum serie satis intelligitur male a Baronio, male a cæteris dictum: Imperatores a Pontificibus propter hæresim

fuisse depositos, translatumque ea de causa ad Francos Imperium: cum contra pateat, etiam dum hæretici fuere, haud minus pro Imperatoribus in Italia quoque, & Romæ; & a Pontificibus fuisse habitos; ac translatum denique ad Francos Imperium, cum abjecta hæresi, Irene Catholica mulier imperaret.

Patet etiam Pontifices primum confugisse ad Francos, non propter hæresim Imperatorum, sed necessitate per Longobardos facta, rebus scilicet desperatis, nullaque alia præsidii spe: quo factum est, ut etiam imperante Constantino Irenes filio Catholico Principe, sub Francorum tutela necessario remanerent.

C A P U T XX.

An valeant allata a Baronio causa, cur CONSTANTINO Irenes filio, Catholico Imperatori, Imperium restituendum non fuerit: Hadriani I. locus nihil ad rem: recapitulatio dictorum de Iconoclastis Imperatoribus: de fide illis servanda Orientalis Ecclesie sensus: illi Imperatores in coronatione jusjurandum dederant de tuendis Ecclesie dogmatibus ac ritibus: ex his argumentum.

Scripsit Baronius (d) Constantinum Irenes filium, Catholicum licet, ac de fide Catholica bene meritissimum, tamen non fuisse dignum habitum, cui restitui deberet Imperium, quod ablatos a prædecessoribus hæreticis Imperatoribus Archiepiscopatus & Episcopatus, qui immediate essent sub juribus Romane Ecclesie, & dempta ejus amplissima patrimonia, admonitus licet per Hadrianum Pontificem, minime restituere voluisset. Jam æquus lector judicet, ecquid sic verisimile, propter aliquot prædia, & aliquot Episcopatum immediatam subjectionem, neganda fuerit Constantino Irenes filio, Catholico Principi, a piis Pontificibus Imperatoria dignitas, quam Leoni Isauro, Constantino & Leoni Copronymis, hæreticis, impiis, persecutoribus illam mansisse vidimus.

Neque illud est validum quod Baronius

Y 2 me-

[a] Conciliab. C. P. int. aſſ. Conc. Nic. II. T. VII. Conc. p. 377.

[b] Anastaf. in vis. Paul. I. tom. VI. Conc. pag. 1671.

[c] Tom. VII. Conc. pag. 99. [*] Qui an. 790. Irenem a Republica gubernaculis dejecerat.

[d] Bar. tom. IX. an. 800. p. 490.

memorat ex Hadriano I. quod nempe de Constantino ad Carolum Magnum hæc scripserit (a): *De Diocesi sanctæ nostræ Ecclesiæ Romana, tam Archiepiscoporum, quam Episcoporum, seu de patrimonis, iterum increpantes commonemus; & si noluerit ea sanctæ nostræ Ecclesiæ Romana restituere, hæreticum eum pro hujusmodi erroris perseverantia esse decernemus.* DECERNEMUS inquit. Minas audimus, & fortasse nimias: sed certe tantum inritum animo consilium, non prolatum decretum. Quid porro ad rem nostram, *hæreticum decernimus?* Esto: an & illud addit: Imperio in æternum privatum declarabimus? Quale autem illud est, ut propter excommunicationem, forte decernendam, Imperio indignus sit, cum hæresis manifestæ damnatos Leonem Isaurum, Constantinum Copronymum, & Leonem ejus filium, haud minus pro Imperatoribus habitos esse constet?

Sed esto, Constantinus Episcopatus aliquos, ac prædia retinens, indignus Imperio sit, saltem Occidentali: nam de Orientali nemo litem movebat. Quid hoc ad Irenem? Pessima quidem mulier, sed nihil ad rem nostram; cum nullius sceleris rite postulata, nedum condemnata sit. Hæreses infestabatur, fidem tuebatur, fovebat Ecclesiam, ditabat Ecclesias; nemo Ecclesiæ Romanæ res ab ea repetierat. At illa sub ipsa Imperii initia, toto Occidente statim multata est. Quo jure, suo loco facile exponemus (b). Certe id non hæresi, non ulli impietati, non persecutioni, non etiam anathemati tribuendum esse, luce est clarius.

Huc accedit Orientalis Ecclesiæ testimonium. Ea enim Romanis Pontificibus adhærebat, iisque anathematizantibus hæreticos Imperatores obsecuta erat: denique ab Imperatoribus extrema quæque patiebatur, neque eo secius in obsequio persistebat. Sanctus etiam Germanus Constantinopolitanus Antistes, egregius ille his temporibus fidei Catholicæ propugnator, teste Baronio (c), *reprehendebat Italos, quod ita penitus ab Imperatore resiliissent.* Extat enim in Græco codice Orientalium Canonum, ejusdem sancti Germani epi-

stolæ fragmentum, in eos qui ab Imperio descivissent. Non ergo placebat ista desertio, etiam hæresis causa. Sancti quique Martyres sub Leone & Constantino tanta passi, ipsos nihilominus pro Imperatoribus salutabant. Id passim acta Martyrum a Baronio relata (d) testantur. Iidem Martyres, & sanctus Germanus, Paulus, Tarasius, Constantinopolitani Antistites, alique Episcopi contemnunt quidem Leonem Isaurum de fide decernentem, quod id alienum esset ab Imperatoria dignitate & potestate: nullam illi movent litem de iis quæ in civilibus pro Imperio statuisse: Sancta ergo Orientalis Ecclesia anathematizatos quoque Principes, pro veris Principibus coluit.

At profecto Romanus Pontifex haud minus Orientali quam Occidentali Ecclesiæ præsidebat; ac si depositi Imperatores essent, haud minus in Oriente quam in Occidente eis abrogaretur Imperium, turpissimumque fuisse Romanis Pontificibus, sibi & Occidenti, deposito Imperatore consulere, contemnere Orientem longe graviora passum, cum ab Imperatoribus apud se agentibus premeretur.

Sic tota Ecclesia Catholica, quacumque patebat, Leonem Isaurum, dirum persecutorem, & Constantinum Copronymum triginta & amplius annis sævientem, Leonemque IV. haud minus crudelem, pro Imperatoribus habuere: ac totis sexaginta annis, quibus impia domus vastabat Ecclesiam, de movendo Imperio per decreta legitima, nemo in Oriente, nemo in Occidente, non plebs, non Episcopi, non Religiosi, tot licet vexati suppliciiis, non ipsi Romani Pontifices cogitabant.

At tamen omnia intervenerant propter quæ deponi oportere Imperatores adversarii docent: hæresis, pertinacia, immanis persecutio: ad hæc, quod maximi ponderis esse volunt, violatum Jusjurandum, quandoquidem Imperatores Ecclesiæ, Deo teste, sponderant, se in religionem nihil novitatis inducturos.

Scribit enim Theophanes (e), sanctum Germanum Constantinopolitanum, Leoni Isaurum *reduxisse ad memoriam ejus sponsione*

(a) Ep. Adr. I. ad Car. Mag. tom. VI. Cons. pag. 963. Baron. s. IX. loc. cit.

(b) Vid. inf. hoc lib. c. XXXVII. & seq.

(c) Bar. tom. IX. an. 727. p. 86.

(d) Ibid. an. 765. pag. 268. & alibi pass.

(e) Theoph. Chron. p. 341. Anast. bist. Eccl. p. 135. hist. Misc. lib. XXI. T. XIII. Bibl. Pat. p. 307.

nes ante susceptum Imperium sibi factas, Deo in fideiussorem dato, quod in nullo Ecclesiam commoturus esset a suis Apostolicis & Divinitus traditis ritibus.

Hæc autem cum ita se haberent, non modo persecutorem pro Imperatore colebant; verum etiam, qui per eam occasionem seditiones cogitarent, atque ab Imperio deficerent, gravi, quoad poterant, auctoritate comprimebant: adeo ab hominum mentibus hæc aberant, in quibus nunc spem Ecclesiæ & Pontificis robur collocatum videntur.

C A P U T XXI

Noni sæculi exempla: LUDOVICI PII Imperatoris depositio: hæc & inde secuta, impia, irrita, nulla, male intellecta, nihil ad rem, nobisque potius favent quam aduersariis: an expectata, ad restituendum LUDOVICUM, GREGORII IV. auctoritas.

Nono sæculo memoranda nobis est depositio Ludovici Pii Imperatoris & Francorum Regis, per Lotharii filii impiam ac nefariam factionem, protractis in confessionem sceleris, non modo Proceribus ac Militibus, verum etiam Episcopis, Ebbone Rhemenfi seditionis incentore. Quamquam enim hæc paulo post communi confessione rescissa sint, ac teste Baronio (a), *rem per vim ac metum actam, coloratamque falso religionis pigmento, nemo non dixerit, atque improbarit*; non desunt tamen, qui hæc quoque infanda ac toti Ecclesiæ detestata, nobis objiciant. Nempe, inquit, extant & apud Baronium (b), & in Conciliorum libris Compendii acta, quibus titulus: *Exautoratio Ludovici Pii Episcoporum nomine publicata*. Ex his autem patet Ludovicum Pium anno 833. imposita publica pœnitentia, deposuisse cingulum militare, judicatumque ab Episcopis, secundum Canones id consequi, *ut post tantam talemque pœnitentiam, nemo ultra ad militiam secularem redeat*; quod idem pro-

fecto erat, ac Regno exclusisse: idque adeo fas esse Episcopis judicabant, ut etiam Ludovicus ab ea sententia eorum auctoritate absolvi se vellet. Scribit enim coævus auctor vitæ Ludovici (c): *Imperator Episcopali ministerio voluit reconciliari & per manus Episcoporum armis accingi consensit. Quin etiam Baronius (d) Gregorii IV. Pape auctoritate restitutum eum fuisse, ex Paulo Amilio rerum Francicarum scriptore, & Mariano Scoto antiquiore Annalista probare nititur.*

Nos autem, etsi ea, quæ a Rege imbecilli & per prodicionem deposito, atque a seditionis Episcopis, inaudito exemplo, sunt gesta, ut nulla & irrita contemni potuerunt, tamen veritatis amore ducti, rem ipsam expendimus; proferimus acta; causamque nostram adjuvari iis, paucis demonstramus.

Et primum quidem: quoniam vidimus hujus temporis Episcopos eo maxime nixos fuisse, quod imposita publica pœnitentia, atque abjecto cingulo militari non liceat *ultra ad militiam secularem redire*, id qualemque sit, nihil ad Reges pertinere facile demonstramus, eorum quoque auctoritate qui talia gesserunt.

Certe constat paulo antea, anno scilicet 822. eundem Ludovicum Pium ab iisdem Episcopis Gallicanis, in Attiniacensi Conventu pœnitentiam publicam suscepisse. Quo quidem in Conventa, auctor vitæ Ludovici, a Baronio relatus, etiam supra memoratus, hæc gesta narrat (e): *Anno 822. Ludovici IX. Dominus Imperator, primo quidem fratribus reconciliari studuit, quos invitos attonderi fecerat, deinde omnibus quibus aliquid læsura intulisse videbatur. Post hæc autem palam se errasse confessus, & imitatus Theodosii Imperatoris exemplum, pœnitentiam spontaneam suscipit, tam de his, quam de iis que in Bernardum nepotem (A) (Caroli Magni) fecerat. Hunc autem excæcatum neci traderat.*

An ergo in eo Conventu, ubi omnia pacate atque ordine gerebantur, de tollendo

per

(a) Bar. tom. IX. an. 833. p. 805.

(c) Aut. vit. Ludov. Pii Duch. tom. II.

(e) Duc. tom. II. vid. Bar. an. 822. p. 706.

(b) Bar. ibid. p. 80., & tom. VII. Conc. pag. 1686.

(d) Bar. ibid. an. 834. p. 807.

(A) Bernardum nepotem Caroli Magni) Pipini filium, Regem Italiæ, rebellionis causa morte damnatum in Conventu Aquiligranensi, Ludovicus Pius iusserat luminibus tantum orbari; quo supplicio Bernardus post triduum obiit. Vit. Theg.

Per militiæ omittendæ speciem Imperio quidquam Episcopi cogitarunt, audiamus quid hujus temporis auctor scripserit (a)? DCCCXXII. Ludovicus Imperator sacerdotum usus consilio, de omnibus, quæ publicæ perpetuam gessit, publicam pœnitentiam egit, & post hæc cuncta, quæ in Regno suo corrigendâ invenire potuit, corrigere atque emendare curavit. Non ergo Regno amovendus pœnitentiam publicam, sed ad Regnum bene administrandum animandus esse putabatur.

Idem scribit Agobardus Lugdunensis (b): Sacer & Religiosus Dominus noster Imperator, evocato Conventu in Attiniaco agebat strenue, providens de omnibus utilitatibus commissorum sibi populorum.

Hic ille est Agobardus, qui anno postea 833. vix undecim elapsis annis, in Compendiensi Conventu (c), libello edito, gloriatur se accessisse ad eorum Episcoporum partes, qui pœnitentia publica imposita, spem omnem reditus ad militare cingulum Ludovico ademere: quæ Attiniaci iisdem Episcopis, cum de iisdem pene criminibus ageretur, ne quidem in mentem inciderant.

Quam autem impie & præter fas omnia Compendio gererentur, vel ex eo liquet, quod non piguit Episcopos adscribere inter scelera, pro quibus Ludovicus pœnitentiæ addictus est, etiam illa maxime, quæ Attiniaci jam expiata erant; cum a Deo præscriptum sit, & sacris Canonibus toties inculcatum, non his vindicabis in idipsum: quod etiam ejus ævi scriptores seditiosis Episcopis merito exprobrabant.

Hæc primo loco notamus: secundo loco dicimus, quæ Compendio acta sunt, acta esse in Ludovicum jam privatum, jam depositum, atque omnino ad quæstionem nostram non pertinere.

Id vero testantur ipsa acta Compendii, ipsaque horum actorum inscriptio, quam apud Baronium (d), & in Conciliorum quoque voluminibus legimus: qua inscriptione constat hæc omnino gesta esse contra Ludovicum, postquam Regno privatus est.

Acta ipsa sic habent: Nos Episcopi sub Imperio Domini & gloriosissimi Lotharii Imperatoris constituti, anno Incarnationis Domini JESU-CHRISTI DCCCXXXIII. ejusdem Principis 1. Ergo Lotharium pro Imperatore habebant, non jam Ludovicum: cui, ajunt, etiam acta hæc, post subtractam potestatem, & potestate privato, id unum superesse, ne animam perderet. Eumque ideo appellant, non jam Imperatorem, sed venerabilem virum. Agobardus quoque in libello suo aperte declarat acta hæc esse, presidente serenissimo & gloriosissimo Lothario Imperatore, adversus ignaviam Domini Ludovici venerandi quondam Imperatoris. In hoc ergo Conventu Lotharium pro Imperatore, Ludovicum pro privato habebant.

Itaque Ludovicus non coronam, non purpuram, non alia quævis ornamenta Regalia deposuisse fertur: sed ut Miles duntaxat cingulum & gladium, referente Thegano (e), actis attestantibus, omnibus fatis.

Quando autem, & quomodo depositus fuerit, Annales produnt: nulla scilicet vel in speciem forma legitima, quæ in tanto facinore nulla esse potuisset: sed per vim & scelus apertum; factione filiorum ejus, Lotharii præsertim, qui Regiam sibi potestatem vindicarat, defectione Militum, Ducum proditione, consensione Procerum, quibus Episcopi, primi scilicet inter Proceres, assentiebantur, Ebbone Rhemenfi sceleris hortatore: qui quidem Episcopi, postquam hæc cum ceteris egissent Proceribus, nempe id sibi ut sacerdotibus reservant, ut imponerent privato eam pœnitentiam, qua reditum ad militiam intercludere niterentur.

Ceterum inter omnes constat, neque a Lothario & Proceribus jure potuisse depōni Ludovicum, neque ullo item jure prohiberi potuisse ab Episcopis, quominus ad Regnum revocaretur, revocatusque consueto regendæ militiæ munere fungeretur; atque omnino hæc omnia nulla, irrita, absurda, impiis conatibus esse gesta, magno honorum omnium luctu. Quare summo omnium

(a) *Incert. aus. Ann. Duch. tom. II. & tom. II. Conc. Gall. p. 448.*

(b) *Agob. lib. de dispensatione rei Eccles. n. 2. tom. XIV. Bibl. Pat. p. 295.*

(c) *Tcm. II. Conc. Gall. p. 564.*

(d) *Bar. tom. IX. an. 833. pag. 802. Conc. Gall. tom. II. p. 560. Conc. Labb. tom. VII. p. 1686.*

(e) *Theg. de gest. Lud. Duch. tom. II. pag. 28. act. Comp. tom. II. Conc. Gall. pag. 560.*

C A P U T XXII.

LOTHARII Junioris excommunicatio, propter VALDRADAM nulla unquam depositionis mentione.

omnium applausu Theganus Chorepiscopus, vir optimus atque sanctissimus, ejus avi scriptor, in Ebbonem sic investus est (a): *Crudelis, cur non intellexisti precepta Domini? NON EST SERVUS SUPER DOMINUM SUUM; quamobrem contempsisti precepta Apostolica: OMNIBUS POTESTATIBUS SUPERIORIBUS SUBDITIE STOTE: NON EST POTESTAS NISI A DEO, & iterum alias dicit: DEUM TIMETE; REGEM HONORIFICATE. Tu vero nec Deum tinuisti, nec Regem honorasti.* Satis ergo intelligebant, quam inviolata esset, & ab omni alia potestate immunis, Divino etiam jure, potestas Regia. Quare nec fraus illa scelusve diu valuit, sed statim ad officium Franci rediere. Ebbo depositus; acti in exilium reliqui: Lotharius omnium fuit execrationi: campus ille, in quo Ludovicus desertus fuerat, *Campus mendacii* dictus, ad tantæ proditionis infamiam sempiternam: totaque ea res inter exempla pessima, Divinaque ultione reprobata, ab ævo sequente ac secuti Conciliis relata est (b). Quod ergo Ludovicus, ut auctor vitæ prodit (c), *per Episcoporum manus armis accingi consensit*; factum id, ut & ipsi dissolverent quod male fecerant, datumque est id timori imbecillis Principis; non quod vim haberent ullam, quæ per metum, errorem, ac proditionem acta, quæ ne in privatum quidem valuissent: resque tanta omnium, non modo consensione, verum etiam exultatione confecta est, nihil ut si vanius, quam recurrere Romam, ac Ludovici restitutionem Gregorii IV. auctoritati cum Baronio tribuere. Certe ejus ævi auctores in ea restitutione, ne Gregorium quidem nominant; Marianus Scottus a Baronio laudatus; primum post trecentos scripsit annos; tum ne id quidem dixit quod Baronius memorat: imo vero hæc habet anno 835. *Pipinus & Ludovicus patrem suum restituerunt in Regnum*, nulla Gregorii mentione facta Paulum Æmiliū nostri ævi scriptorem a Baronio allegatum nihil moramur; totaque hæc historia certo argumento est, quantum Episcopi etiam perduelles ab eo abessent, ut per Episcopale ministerium deponi posse Principem cogitarent.

Eodem procedente sæculo, Lotharius Junior, Imperatoris Lotharii supra memorati filius ac Ludovici Pii nepos, idem Austrasiæ Rex, repudiata Teutberga legitima conjuge, ac Valdrada pellice luperducta, Romanos Pontifices merito concitavit. Et quidem Nicolaus I. doctissimus juxta ac fortissimus Pontifex (d), insanis amoribus irretito excommunicationem intentat; de Regni privatione ne cogitat quidem. *Cavendum est*, inquit, *ne cum ea (Valdrada scilicet jam excommunicata) pari mucrone percellaris sententiæ, ac pro unius mulieris passione & brevissimi temporis desiderio vinculus & obligatus, ad sulphureos fetores & ad perenne traharis exitium.* Ac paulo post: *Ceterum præcave ne quando nos secundum Domini præceptum duos aut tres testes adhibeamus; imo vero ne hoc Ecclesiæ sanctæ dicamus, & quod non optamus, fias cunctis sicut Ethnicus & Publicanus.* Neque quidquam inculcat aliud, cum ea de re longe plurimas ad Proceres, ad Episcopos, ad Reges Lotharii Patruos, ad ipsum Lotharium, easque fortissimas atque amplissimas literas dederit.

Ergo extrema omnia, quæ Ecclesiastica potestate fieri possent, interminatus, nihil de depositione somniabat; quod quidem si Ecclesiastica potestati concessum his temporibus cogitassent, non defuissent Nicolao rei exequendæ vires, cum Lotharii patruos ac præsertim Carolum Calvum ejus Regno inhiare intelligeret.

Quod autem scribit (e) ad Ludovicum & Carolum Reges, Lotharii patruos, *dilatam a se vindictam in eum, ne sanguis effunderetur, & ne bella excitarentur*; non hæc eo pertinent, quasi ipse Pontifex Lothario Regnum adimere, aut alteri tradere moliretur, sed quod Principes adversus Deum & Ecclesiam contumaces, contemptu, & odio populorum, civilibus bellis agitari soleant.

Ce-

(a) *Ibid. ap. Duch. n. 44. p. 182.*(b) *Theg. ibid.*(c) *Ep. Synod. ap. Caris. c. III. T. VIII. Conc. pag. 656.*(d) *Ep. Ll. Nicol. ad Lorb. T. VIII. Conc. pag. 437.*(e) *Ejusd. ep. XXVII. ib. p. 404.*

Ceterum non modo adhibitae in Lotharium excommunicationis minae, verum etiam datam excommunicationem ipsam, hæc Nicolai ad Episcopos in Regno Lotharii constitutos scribentis verba testantur (a): *Nostre communionis cum mæcha sibi sociata & suis fautoribus ipse dudum factus est exfors.* Quo etiam factum, ut excommunicatione percussum Carolus ad osculum atque colloquium admittere recusaret, ut legimus in Capitularibus (b); neque eo secius pro Rege habet, neque usquam increpiti Proceres, ac populi, qui in ejus obsequio permanebant: aut excommunicatum licet, Nicolaus I. & Adrianus II. Regni extortem fuisse, aut futurum esse pronuntiat.

CAPUT XXIII.

ADRIANUS II. *Carolus Calvum a Lotharii mortui Regno deterret excommunicatione; quam grave Francis visum fuerit terrenis rebus immiscuisse se Pontificem, nihil de depositione cogitantem; Hincmari locus,*

Postequam Lotharius per apertam Dei vindictam extinctus est, Hadrianus II. Carolus Calvum ejus patrum, ab ejus Regno invadendo gravibus deterret (c) minis, captum jam & occupatum Regnum, Ludovico Imperatori Lotharii fratri reddendum, eadem interminatione præcipit; neque tamen aliud quidquam præter excommunicationem, & beati Petri Romanam Ecclesiam protegentis iram intentat: *Si quis contra fecerit, excommunicationis nexibus, vinculis anathematis obligatum, in gehenna cum Diabolo deportandum.* De Regni privatione, quod nihil ad suam potestatem pertineret, gravissimus liget & minacissimus Pontifex, ne verbum quidem facit.

Attamen illa etiam excommunicatio, quod temporalis Regni gratia lata erat, Francis gravis visa est. Scribit enim Hincmarus (d) ad ipsum Pontificem, respondisse ipsos: non defuisse Regi justas causas, eum Regnum Lotharii occuparet, ab ejus Regni Proceribus invitatus; ac Ludovico qui-

dem tacite exprobabant, quod ad Regnum obtinendum Papæ excommunicationes adhiberet. Dicebant autem Episcopis, qui Pontificia mandata attulissent: *Petite Dominum Apostolicum, ut quia Rex & Episcopus simul esse non potest, & sui antecessores Ecclesiasticum ordinem, quod suum est, & non Republicanum, quod Regnum est, disposuerunt, non præcipiat nobis habere Regem, qui nos in longinquis partibus adjuvare non possit, contra subitaneos & frequentes Paganorum impetus; & nos Francos non jubeat servire, quia istud jugum sui antecessores nostris antecessoribus non imposuerunt, & nos illud portare non possumus, qui scriptum esse in sacris libris audimus, ut pro libertate & hereditate nostra usque ad mortem certare debeamus.* Addebant: *Non convenit uni Episcopo dicere, ut Christianum, qui non est incorrigibilis, non propter propria crimina, sed pro terreno Regno alicui tollendo, vel acquirendo, nomine Christianitatis debeat privare, & eum cum Diabolo collocare.* Denique: *Si Dominus Apostolicus vult pacem querere, sic pacem querat, ut rixam non moveat; quia nos non concedemus ut aliter ad Regnum Dei pervenire non possimus, si illum, quem ipse commendat, Regem non habuerimus.*

Hincmarus hæc, Francorum Procerum nomine sic explicat, ut a se collegisque probata satis aperte significet. Quæ responderit jubenti Pontifici, ut a Regis excommunicati alloquio, præsentia, salutatione abstineret, quamque hæc omnia evanuerint, supra exposuimus (e). Hæc docent, si quis tum Regna decretis Bullisque Pontificiis dari aut adimi contendisset, quam Galli exhorruissent, qui adeo exarserunt, cum ne quidem talia Romani Pontifices cogitarent.

CA,

(a) *Ibid. in app. ep. X. p. 494.*(b) *Capit. edit. Baluz. T. II. tit. XXXV. p. 163.*(c) *Adrian. II. ep. XIX. XX. &c. T. VIII. Conc. p. 918. & seq. Ibid.*(d) *Hinc. ep. XXI. ad Adrian. II. tom. II. p. 694. 695.*(e) *Sup. lib. I. sect. II. cap. XXVII.*

CAPUT XXIV.

Eodem nono sæculo STEPHANI X. epistola ad BASILIUM Imperatorem de finibus utriusque Potestatis.

Eodem sæculo IX. Photianum illud schisma est constatum; quo initio, adversus Romanam Ecclesiam Græca Ecclesia rebellavit. Atque idem ipse Photius a Romanis Pontificibus sæpe prostratus, admittente VIII. generali Synodo, Joannis VIII. fœda indulgentia, (A) & Basilii Macedonis Græci Imperatoris auctoritate, valentior resurgebat. Resurgentem Marinus, Hadrianus III. Stephanus V. resumptis viribus conterebant. Hic Basilium Ecclesiastica invadentem his verbis coercebat (a); Licet ipsius Christi Imperatoris similitudinem geras in terris, rerum tamen mundanarum & civilium tantum curam gerere debes, quod etiam precamur ut ad multos annos prestare valeas. Quo igitur pacto a Deo largitus es nobis terrenis rebus præesse; ita etiam nos per Principem Petrum spiritualibus rebus Deus præfecit. Accipe, quæso te, benigna fronte quæ sequuntur, datum est tibi curare ut Tyrannorum impietatem & feritatem gladio potentia concidas, ut justissimos ministros subditis tuis, ut leges condas, ut terra marique militares copias disponas: hæc est præcipue cura potentie & principatus tui. Gregis cura vero nobis commissa est, tanto præstantior, quantum distat a celo ea quæ in terris sunt. Sic docet eminere Regia potestate Pontificiam potestatem, quod hæc majoribus rebus præsit, non profecto, quo illam ea temporalium ad spiritalia subordinatione quam fingunt, in ordinem cogere ac loco movere posset. Hæc scripta sunt ad annum Christi circiter 885. Ea tum modestia agebatur.

Tom. I.

CAPUT XXV.

Eodem sæculo FULCONIS Rhemensis locus a PERRONIO objectus.

PER eadem fere tempora, Fulconis Rhemensis nobis objicitur auctoritas, qui eodem sæculo exeunte, anno scilicet 898. perturbatissimis Galliarum rebus, licentius scripserit ad Carolum Simplicem, Ludovici Regis filium, quem Regno pulsum, sex annorum puerum, ex hostium manu Fulco eripuerat, domique diutissime atuerat: mox puerum adhuc, ac sua tantum opera patrio Regno restitutum, prius cathedræ suæ jure Rhemis inunxerat: unus denique adversus Eudonem, (*) Regem a Proceribus electum, totoque fere Regno potentem, auctoritate, opibus, armis etiam sustentabat, quibus scilicet tum Ecclesia Rhemensis prævaleret. Ad eum igitur Fulco (b) hæc scripsit, cum se improvidus, atque ad extrema redactus adolescens, adversus prævalidos hostes, Normanis Idololatris Regnum invadentibus sociatus esse videretur: Sciatis, inquit, quia si hoc feceritis; & talibus consiliis acquieveritis, nunquam me fidelem habebitis: sed & quoscumque potuero, a vestra fidelitate revocabo; & cum omnibus Coepiscopis meis vos & omnes vestros excommunicans, aeterno anathemate condemnabo. Pro fidelitate, quam vobis servo, hæc gemebundus scribo; quoniam cupio vos secundum Deum & secundum sæculum semper esse honoratos, & non Satanae, sed Christi adjutorio, ad debitum vobis conscendere Regni fastigium. Hæc Fulco patria veluti libertate, ad octodecim annorum scribit adolescentem, quo, trepidum vixque regnantem, atque ex ope pendentem sua, gravibus minis ab impia societate deterret. Atque interim quod ipse proprio nomine scripserat, diligenter secernit ab iis, quæ Coepiscoporum nomine mintaretur: Cum Episcopis, inquit, aeterno anathemate condemnabo, Regemque, & qui simul in impiam societatem consensissent. At suo nomine,

Z

mine,

[A] Fœda indulgentia) Joannes VIII. Basilio obsequentior, Photium admiserat & in sedem Constantinopolitanam restituerat, non sine gravi indignatione Catholicorum, qui tot Pontificum & Concilii VIII. decreta eo modo rescindi querebantur.

[a] Ep. I. Steph. V. ad Bas. tom. IX. Conc. pag. 366.

(*) Comitum Parisiensem, Francia Ducem & qui jam tum Rex Francia Occidentalis dicebatur.

(b) Ep. Fulc. ad Carol. Simpl. ap. Flodoard. lib. IV. hist. Rbm. cap. V.

mine, ut Procerum primus, atque in Regno maxima pollens auctoritate: *Nunquam me fidelem habebitis, & quoscumque potuerit a vestra fidelitate revocabo.* Hujusmodi vero minas per ea tempora passim a Proceribus adversus imbecillum Regem, infirmissimo Imperio ac Regno jam a Carolina stirpe ad aliam familiam inclinato, pridem inolita superbia jactatas, si quis ad certum jus legitimumque exempli auctoritatem trahat, nã ille non jam Romano Pontifici atque omnibus Episcopis, sed omnibus omnino Proceribus permittat omnia adversus Regiam Majestatem. Certe hic nihil Synodice, nihil legitimo ordine gestum; sed unius viri factum; imo vero non factum, sed dictum, nullo effectu consecuto, nullo antea, nullo postea exemplo legitimus. Hæc illa sunt, quibus jus novum omnibusque retro sæculis inauditum sancire se posse arbitrantur.

CAPUT XXVI.

ATTO *Vercellenfis*: BURCHARDUS
Wormatiensis, decimi sæculi auctores
proferuntur.

Decimo sæculo Attonis Episcopi Vercellenfis claret auctoritas (a). Is igitur epistola ad Valdonem (A) Episcopum multa de Regibus, eaque superiorum sæculorum traditioni consentanea tradit. Hæc imprimis de fidelitate perverfis etiam Regibus præstanda: Davidis ac Samuelis exemplo, Christi que auctoritate observandos eos: supremam eorum esse solique Deo subditam potestatem, evictum ex illo Davidis (b), *Tibi soli peccavi*; atque ex interpretatione Cassiodori ea, quam supra retulimus: tum *quanta cautela* bonis obsequendum, cum *nec malos* repellere liceat, atque ex Chrysolommo, esse in potestate populi *facere Regem quem vult, factum, de Regno repellere, non in ejus potestate*; utque *fidelitatem quam jurando Regi promiserint inviolabilem teneant* (c). Nondum scilicet juramenta fidelitatis solvi a Pontifice

cogitabant. Hæc de Attone paucis, ne ad alios Patribus jam audita cum lectoris tædio repetamus. His liquet priscam traditionem proximis etiam Gregorii VII. temporibus viguisse.

Per eadem tempora floret beatus Burchardus Wormatiensis Episcopus, doctus, ac pius Canonum compilator (*). Ibi decretorum libro XV. multa de Regum suprema, atque a Deo constituta, solique Deo subiecta potestate ex sancto Isidoro Hispanensi collecta legeris: neque hic, neque alibi quidquam de deponendis Regibus, aut solvendo fidelitatis Sacramento legitur, ut in secutis postea Canonistis. Nondum hæc decreta, nondum hi tituli vel nomine noti erant: nondum enim Gregorius VII. prodierat.

Quare cum eodem sæculo exeunte, Robertus Rex Francorum, Hugonis Capeti filius, ea commisisset, propter quæ excommunicandus videretur, dicta quidem ea sententia est: de deponendo eo, aut de obedientia deneganda nihil tentatum, nihil cogitatum fuit. Sed tantã res paulo diligentius pensitanda.

CAPUT XXVII.

Eodem sæculo decimo ROBERTUS Francorum Rex excommunicatus, nulla depositionis mentione.

Roberti Francorum Regis historiam Baronius ex coævis auctoribus sic refert (d). Anno 998. Robertus incestum conjugium cum Bertha sibi affinitate conjuncta fecerat, cui conjugio cum Episcopi faverent, a Gregorio V. merito reprehensi sunt. Id scribit sanctus Pontifex Leo IX. ad Henricum Roberti filium, Ivone Carnotensi referente (e). Ea reprehensione commoti, omnes fere Galliarum Episcopi virum & uxorem communi simul sententia excommunicare. Petrus Damiani Cardinalis, vir doctissimus atque sanctissimus, hæc scripsit (f). Scriptum item in Historiæ Aquitanicæ fragmentis, ex Pithœi collectione editis (alii

(a) *Att. Vercell. Ep. ad Vald. Spicil. Tom. VIII. p. 99.*

(A) *Valdonem.* Berengarius II. Rex Italiæ, a se factum Comensem Episcopum, habuit in primis rebellantem. Vid. Luitprand. lib. V. cap. XIII.

(b) *Sup. lib. I. sect. II. c. XXXII. Spic. ibid. p. 104.*

(c) *Ibid. p. 109.*

(*) *De eo vide librum cui titulus est: Histoire du Droit Canonique.*

(d) *Bar. tom. X. an. 898. p. 920.*

(e) *Ivon. Carn. Decr. part. IX. c. VIII.*

(f) *Pet. Damian. T. III. opusc. XXIV. ad Desid. Cass. c. VI. p. 260. vid. Bar. loc. cit.*

(alii historiarum Francorum fragmenta vocant) quod agnoscens (illicitum nempe Roberti conjugium) Papa Gregorius totam Franciam anathemate percussit. His subdit nota illa de Berthæ monstroso partu (A); quibus Robertus ad se reversus, ac deinde cum toto Regno anathemate est absolutus. Sub tam tremendo anathemate, per omnes Episcopos, atque ipsum postea Romanum Pontificem pronunciato, nemo scripsit, nemo intellexit detractum, aut detrahendum Roberto Imperium; neque in Republica quidquam immutatum fuit. Quod Petrus Damiani refert (a), a Regis societate recessisse universos, & tantum duos servulos ad necessarii victus officium remansisse, vel instatum est ab iis qui pio viro hanc historiam enarrarunt, vel ita temperandum, ut neque intermissa sint a publicis Regni administris necessaria officia, sine quibus Regna, ne modico quidem tempore stare possunt. Ceterum si publica officia vel tantillum cessassent, tali interregno, ac necessario secuta rerum confusione, omnes historiarum personarent.

C A P U T XXVIII.

Undecimi Seculi exempla & testimonia sub LEONE IX & VICTORE II. paulo ante GREGORIUM VII. PETRI DAMIANI ejusdem GREGORII VII. familiarissimi locus a BARONIO representatus.

Undecimo sæculo ante Gregorium VII. nemo ab antiqua traditione discesserat.

Anno 1052. Sanctus Leo IX. profectus est in Germaniam ut inter Henricum II. Imperatorem & Andream Hungaricæ Regem, post atrocia bella pacem componere-

ret. Qua de re Hermannus (B) Contractus ad annum eum sic habet (b): Dominus Leo Papa ab Andrea accitus, cum pro pace componenda intervenisset, Imperatorem ab obsidione evocavit, eumque sibi per omnia consentaneum inveniens; sed contra Andream consiliis suis minus parentem experiens, offensus, eique excommunicationem, ut pote delusa sede Apostolica, minitans cum Imperatore discessit. Audis excommunicationem minitans, non sane depositionem. Nondum hæc formula invaluerant, nondum ille, quem videmus, Gregorii VII. ritus, quo minabatur Regibus, nisi obtemperarent, se ab eorum obedientia subditos populos repulsurum.

Necdum eam formam noverat Victor II. anno 1055. cum, petente Imperatore Henrico II., ab eo Pontifice Concilioque Turonensi (C) decretum est: Ferdinandum Castellæ & Leonis Regem, nisi desisteret a capto, excommunicatione percelli, & universam Hispaniam ipsi subiectam interdicto subijci debere (c).

Per ea tempora Petrus Damiani, Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Episcopus Ostiensis, Hildebrandi tum Archidiaconi Cardinalis, mox Gregorii VII. familiaris, sanctitate, doctrina ac pœnitentiæ Christianæ mira laude floruit. Is ab Episcopis arma tractari studiosissime prohibebat (d): Cum præsertim, inquit, inter Regnum & Sacerdotium præteritus cujusque distinguantur officia; ut Rex armis utatur sæculi, & Sacerdos accingatur gladio spirituali, QUI EST VERBUM DEI. De sæculi enim Principe Paulus dicit, NON SINE CAUSA GLADIUM PORTAT; DEI ENIM MINISTER EST, VINDEXT IN IRAM EI QUI MALE AGIT. Ozias Rex qui Sacerdotale usurpat officium lepra perfunditur: & si Sacerdos arma corripit,

Z 2

ripit,

(a) Pet. Dam. loc. cit.

(A) De Berthæ monstroso partu) unum auctorem appellat Baronius Petrum Damiani, cujus hæc sunt verba, Suscepit filium, anserinum per omnia collum & caput habentem. Vid. Dam. loco in textu citato.

(B) Hermannus] Monachus Augiæ majoris vulgo Reichenaw in Suevia, dictus Contractus a membrorum suorum contractione, scripsit chronicon non aspernandum, quod extat in Bibl. Pat. tom. XVIII. p. 349. sed mutilum. Nam finit an. 1051. Itaque, aut credendum est Baronio, res actas. an. 1052. exscribenti ex Hermanni chronico, aut hujus Chronici editio Basileensis Christ. Hurst. consulenda.

(b) Herman. Contr. an. 1052. ap. Bar. tom. XI. p. 181.

(C) Concilio Turonensi) præerat Hildebrandus Cardinalis, ut Legatus a latere.

(c) Vid. tom. IX. Conc. p. 1081. & ap. Bar. tom. XI. an. 1055. p. 224.

(d) Pet. Dam. T. I. lib. IV. epist. IX. ad Firm. Episc. p. 53. & ap. Bar. T. XI. an. 1053. pag. 189.

ripit, quod utique laicorum est, quid meretur? Prorsus ex prisca disciplina. Quæ si quis intellexerit, haud magis arma, quam cetera temporalia ac civilia, ab Ecclesiastica potestate, ut quidem Ecclesiastica est, penitus amovebit.

Cum autem objicerent Leonem IX. bellicis usibus se frequenter implicuisse Pontificem, nihil hæc moratus exempla, respondet: Numquid hoc legitur vel egisse, vel literis docuisse Gregorius (ille Magnus scilicet) qui tot rapinas ac violentias a Longobardorum seculo est perpellus? Num Ambrosius bellum Arianis se suamque Ecclesiam crudeliter infestationibus intulit? Numquid in arma sanctorum quispiam traditur insurrexisse Pontificum? Qui si deponi Reges, substitui alios, atque ad ea decreta statuenda, bella civilia concitari vidisset, eodem profecto jure inclamaturus esset: Num Longobardos Reges Gregorius, aut Arianos Ambrosius deposuisse legitur, aut adversus eos sanctorum quispiam traditur insurrexisse Pontificum, aut fidelitatis sacramenta solvisse, aut ad arma sumenda subditos populos incitasse?

Sensit Baronius quo ista pertinerent, atque allatis Petri Damiani verbis, hæc adscribere non veretur (a): *Huc usque Petrus Damiani, cui Catholica dogmata penitus adversantur, quibus heresis errore notantur omnes, qui ab Ecclesia Romana, Cathedra Petri, e duobus alterum gladium auferunt, nec nisi spiritualem concedunt.* En quales hæreses comminisci, & sanctissimis viris ac de sede Apostolica bene meritissimis experire non dubitant.

CAPUT XXIX.

Ejusdem PETRI DAMIANI sub ALEXANDRO II. proximo GREGORIE VII. antecessore, insignis locus, quo docet utrasque potestates, & discretas esse, & supremas & socias.

SUMMA ejus, quam tradidimus doctrinæ fuit, utrasque potestates & esse discretas, & in suo ordine supremas, & interim socias. Ea de re extat ejusdem Petri Damiani locus egregius, quem eo diligentius notari peto, quod, ejus doctrina, quædam difficultates postea suborituræ facile dissolvantur.

Petrus igitur Damiani anno 1062. sub Alexandro II. proximo Gregorii VII. antecessore, adversus Cadaloum Parmensem (A) Antipapam scripsit dialogum, qui inscribitur, *Disceptatio synodalis*: quo in dialogo hanc tractat quæstionem: an Alexander II. sine auctoritate Imperatoris rite electus fuerit, adversus consuetudinem, & concessa Imperatoribus privilegia. Petrus Damiani ea quidem privilegia agnoscebat: sed Regis puerilitatem ac necessitatem causabatur. Qua quidem in *Disceptatione*, multa de Regum, multa de Pontificum auctoritate occurrebant; istud imprimis, quo sanctus Cardinalis sermonem conclusit (b) *Amodo igitur, dilectissimi, illino Regalis aula Consiliari, hinc sedis Apostolica comministri, utraque pars in hoc uno studio conspirentis, laborantes, ut summum Sacerdotium, & Romanum simul confederetur Imperium; quatenus humanum genus, quod per hos duos apices in utraque substantia regitur, nullis, quod absit, partibus, quod per Cadaloum nuper factum est, rescindatur: sicque mundi vertices in perpetua charitatis unione occurrant, ut inferiora membra per eorum discordiam non resiliant, & quatenus ab uno Mediatore Dei*
& ho-

(a) Bar. *ibid.* p. 190.

(A) *Cadaloum Parmensem*] Hic a factiosis Henrici IV. Episcopis creatus Pontifex & Honoratus II. dictus, sæpe frustra tentavit Romam occupare. Synodus Mantuana, utriusque Pontificis causa rite discussa, Alexandrum Papam esse iussit; sed Cadaloum, qui non diu post exactam Synodum pessima morte interit, se, quandiu vixit, quanquam a suis derelictus, gessit pro Pontifice. Vid. Bar. tom. XI. an. 1067. & seq. p. 278. & seq. Petrus Damiani suam *disceptationem synodalem* scripsit, quando Concilium Osborniense in Saxonia coegit Anno Coloniaensis Archiepiscopus, qui in ea occasione, ut in aliis bene multis, de Republica Christiana optime meruit. Credibile est in eo Concilio fuisse lectam hæc *disceptationem*, quam vide apud Labbæum tom. IX. Conc.

(b) Tom. IX. Conc. pag. 1172. & *int. oper. Pet. Dam.* tom. III. *opus.* IV. p. 30.

& hominum, hæc duo, Regnum scilicet, & Sacerdotium, Divino sunt conflata mysterio; ita sublimes ista duæ personæ tanta sibi unitate jungantur, ut quodam mutue charitatis glutino, & Rex in Romano Pontifice, & Romanus Pontifex inveniatur in Rege, salvo scilicet suo privilegio Papa, quod nemo præter eum usurpare permittitur. Caterum & ipse delinquentes, cum causa distaverit, forensi lege coerceat, & Rex cum suis Episcopis super animarum statu prolata sacrorum Canonum auctoritate, decernat, ille tanquam parens paterno semper jure præmineat; iste velut unicus ac singularis filius, in amoris illius amplexibus requiescat. Postea quam hæc scripsit vir sanctissimus paulo ante Gregorii VII. Pontificatum, moritur.

Hic ambæ potestates inter se ut duo apices comparantur: his sua in utraque substantia, terrena scilicet & cœlesti, assignantur officia: ex, ut Principes, suoque in ordine supremæ, sociali tantum fœdere conjunguntur, non altera alteri in suis quidem rebus subditur; & quo jure Regi permittitur, ut super animarum salutem, sed ex Canonum auctoritate decernat, eodem jure permittitur Pontifici, ut delinquentes etiam pœnis temporalibus, sed forensi lege, non innata sibi potestate coerceat: quæ multum aliena sunt ab ea subordinatione, eaque in temporalibus, licet indirecta, sed tamen suprema & absoluta, ipsique Pontifici innata & congenita potestate, quam jactant.

Quod autem Papæ suum salvum esse vult privilegium, quod nemo præter eum usurpare permittitur; hoc eo certe pertinet, ne quod proclive erat, ac per ea tempora usitatissimum, Imperator etiam vetita & inconcessa tentaret, atque ut, quemadmodum subdit, Papa, tanquam Parens paterno semper jure præmineat: non in eo profecto, ut alienum etiam invadat officium, & utramque substantiam, terrenam ac cœ-

lestem, in ambos Divino numine dispersitam, quocumque nomine sibi vindicet.

C A P U T XXX.

Gesta sub ALEXANDRO II. & GREGORIO VII. usque ad inceptum annum 1076. dictorum in hoc libro circa primam questionem summa & conclusio.

HÆc ergo societas ambarum potestatum, innato cuilibet ac supremo jure sua tutantium, sub Alexandro II. Gregorii VII. antecessore vigeat. Et ille quidem anno 1073. Henricum Teutonum atque Italiæ Regem, in ordine Regum III. Imperatorum IV. Romam vocavit, ad satisfaciendum pro simoniaca hæresi, aliisque nonnullis emendatione dignis. Sic ipse Baronius, ex Conrado Abbate Urspergensis docet (a). Memorat idem Baronius, ex Lamberto (A) Schafnaburgensi, horum temporum Historico elegantissimo pariter & diligentissimo, ausum esse Imperatorem prohibere Thuringos, ne ab Episcoporum Synodo ad sedem Apostolicam appellarent. Nihil hæctenus aliud nec in historiis, nec in citatione apparet, præter causas Ecclesiasticas. Cujus autem pœnæ interminatione vocatus sit Imperator, an excommunicationis, ut fieri solebat, an depositionis, tacent Historici. Sed ipso silentio, nihil extraordinarium, aut novum intervenisse probant. Quin etiam Gregorius VIII. Alexandro paulo post mortuo, negotium prosecutus, citat ille quidem Henricum anno 1076. sui Pontificatus IV. sed qua pœna intentata Auctores diserte memorant. Nempe denunciatum ei est Papæ nomine, ut se Romæ sisteret ad secundam feriam secundæ hebdomadæ in quadragesima; ac nisi dicto die iudicio se sisteret (b), sciret, se absque omni procrastinatione eodem die de corpore Sanctæ Ecclesiæ; Apostolico anathemate rescin-

(a) Bar. tom. XI. an. 1073. p. 414. ex Conr. Ursperg. vid. quoq. Lamber. Schafn. cod. an.

(A) Baronius ex Lamberto rem sic narrat. Henricus Archiepiscopum Moguntinum modis omnibus insignavit, ut decimationes Thuringiæ exigere, pollicens se ei in exigendo summa ope assuturum, ea tamen pœnitione, ut sibi partem tribueret. Quod ut quadam specie palliaret (nunquam enim decimationes illæ collectæ fuerant) Synodum indixit in Erpbisford, quæ Synodus Henrico obsequentiissima fuit. At Thuringi, quos inter primi erant Fuldenis & Hervellensis Abbates, Sedem Apostolicam appellabant. Sed Rex affirmabat, se in eum, si qui id presumpisset, capitali sententia animadversurum. Quibus minis territi Abbates, Archiepiscopo paruerunt. Vid. etiam D. FLEURY lib. LXL. n. 57. & seq.

(b) Lamber. Schafn. an. 1076. vid. Bar. tom. XI. pag. 476.

sciendum esse. Hæc refert Baronius ex Lamberto Schafnaburgensi. Eadem habet Auctor historię Saxonice belli: *Si sacris Canonibus nolisset Rex obediens existere, & excommunicatos a societate sua repellere, se eum velut putre membrum anathematis gladio ab unitate Sanctæ Matris Ecclesiæ minabatur abscindere*. Hactenus more Majorum, pro Ecclesiastica potestate, anathema, non depositionem comminatur. Quomodo huc decurrerit, ad alteram hujus tractationis partem attinet. Quamobrem hic figamus pedem, ac reliqua in suum mittamus locum. Hic quidem demonstrasse sufficit ad Gregorium usque VII. imo ipso Pontifice, ad annum 1076. jam incœptam, totis fere undecim sæculis, nullum exemplum occurrere, quo delinquentes Reges a Pontificibus depositione multati sint, aut ulla depositionis interminatione a gravissimis quibusque sceleribus deterriti, cum magnis viribus magnisque animis polleret Ecclesiæ, ac toties eadem causæ intervenerint, propter quas Gregorius VII. ac secuti Pontifices a se id maxime fieri posse consili sunt.

Quid autem memoro Reges? Imo, cum tot exiterint in privata fortuna impii, scelerati, hæretici, nihil unquam juris in eos Ecclesiæ sibi sumpsit, utcumque Ecclesiæ essent nocentissimi, nisi ut sacris arceret, vel a Sacerdotali ordine moveret. Ceterum in eorum bonis, fortunis, familia, civili ac temporalis statu, nihil omnino tentavit, nihil a se immutari posse credidit. In exilium acti sunt passim hæretici, sed ab Imperatoribus: quod officium ubi Imperatores omisere, sua quidem peregit; at in temporalibus nihil aggressa Ecclesiæ est: multati auro hæretici, sed item ab Imperatoribus: non id Ecclesiæ decernebat, sed ab Imperatoribus decerni interdum supplicabat. Id Conciliorum acta, id Patrum monumenta testantur. Atqui Ecclesiasticæ rei plerumque conducit animadverti, non tantum in Reges, sed etiam in privatos, ac si illi ratiocinio locum damus, ab Ecclesiastica potestate posse ea fieri in rebus etiam temporalibus, quæ saluti animarum, reique Ecclesiasticæ necessaria videantur; haud minus privati, quam Reges sua dignitate, honore, possessione, familia deiciendi erant. Verum id Ecclesiæ nunquam

sibi tribuit. An vero Imperatores magis quam privatos in potestate habebat? Aut quæ familias intactas relinquebat, Imperia commoveret? Absit; ac succurrit illud Tertulliani (a): *Quod in neminem licet, id forte nec in ipsum* (Imperatorem scilicet) *qui per Deum tantus est*.

CAPUT XXXI.

An valeat id quod PERRONIUS Cardinalis ad antiquitatis exempla responderit.

EX ante dictis vero facile solvitur Perronii Cardinalis (b), tanto viro, nisi vehementissime fallor, parum digna responsio. Is celebri illa oratione in Conventa totius Regni habita, ait: Juliani & aliorum quorundam exemplis haud magis concludi, deponi non posse Reges, quam non posse excommunicari: quippe qui ut depositi non sunt, ita nec nominatim excommunicati. Qua responsione nihil est vanius. Quorsum enim, quæso, pertineret nominatim excommunicari Julianum, quasi non ipse se ab Ecclesiæ satis insolenter atque impie abrumperet? Aut vero non satis fureret in Christianos, nisi etiam ultro exacerbarent inani illata contumelia? Non id profecto res poscebat, ut excommunicarent impium & contemptorem, qui nihil nisi talia derideret, plebi vero Christianæ fatis ipse per se execrationi esset. Dejicere Imperio, subtrahere ei plebis obsequium, ac robur exercitus oportebat, si quidem fas fuisset. Quidni enim? cum & vires & animi suppetere, neque Ecclesiæ res in gravius unquam discrimen adductæ fuissent. Hoc primum: tum, si Ecclesiæ, primis illis sæculis, ab impiis excommunicandis, atque hæreticis, aut sceleratis Regibus interdum abstinuit, quando satis eos existimavit notatos esse, aut alia id argumenta suaserunt; at sæpe in alios Principes vim suam exeruit. An non enim Anastasium & Leonem Isaurum, ejusque successorem, Lotharium etiam juniorem Regem, & alios nominatim etiam excommunicatos vidimus; quin Ecclesiæ, ipsa comminatione, quid in Reges quoque posset, ostendit? Denique, si de Regibus censura Ecclesiastica tacuisset, exerebat se certe in privatos: cum interim Ecclesiæ, quanta poterat voce inclamaret: Reges in Ecclesiasticis haud minus sibi

[a] Terri. apol. cap. XXXVI.

[b] Har. auv. div. p. 630.

sibi subiecti, quam cæteros (*), neque enim *persænarum acceptionem esse apud Deum*. Neque vero necesse est id probari, quod nemo negaverit. Jam vero exurgit invicta argumentatio: censuram suam Ecclesia, suam illam a Christo traditam in irrogandis spiritualibus pœnis potestatem, ab ipsa Christianitatis origine, ubique terrarum, & semper exeruit in Principes, in privatos, in Clericos, in laicos, effectu, iudiciis, interminatione gravi: at eam, quam ipsi tribuunt, potestatem delicta coercendi per temporales pœnas, scilicet depositiones & privationes ipsius auctoritate irrogatas, totis mille & quod excurrit annis, nusquam in Principes, nusquam in laicos, nusquam sententia dicta, nusquam interminatione demonstravit: quam ergo certum est, vim illam adhibendæ delictis pœnæ spiritualis, per sese Ecclesiæ institutione Christi convenire; tam profecto certum est, vim adhibendæ pœnæ temporalis non ipsi a Christo esse datam, nihilque omnino est verius, quam quod asserimus: potestatem illam non esse Ecclesiæ a Deo datam, quam tot labentibus sæculis nunquam exercuerit, nunquam agnovit.

CAPUT XXXII.

An ejusdem PERRONII Cardinalis distinctio valeat, Paganos inter Principes & Christianos, aut Ecclesiæ fidem juratos: Romanum Imperium pridem Christianum, alia Christiana Regna; nec dum tamen memorata potestas Reges deponendi.

QUOD autem idem Perronius (a) eloquentissimus Cardinalis, miro ambitu apparatusque verborum venditabat, a Paganis Regibus maximo haberi discrimine eos Reges Regnaque, quæ jam Christo colla subdiderint, & Christum Regem agnovissent; id vero cum sponte corrui, nullo unquam in Scripturis ac Traditione Patrum hujus discriminis vestigio; tum ex ante dictis perpicue confutatur. Ecce enim

in undecimo versamur sæculo, 600. fere anni sunt, ex quo sanctus Remigius id quod est hic a Cardinali Perronio memoratum, Clodoveo dixit (b): *Mibi, depone colla, Sicamber: nec dum aliquid inaudivimus de Regibus, iudicio Ecclesiastico, Regni privatione damnandis*. Atque, ut jam anteriora sæcula omittamus, sexto Ecclesiæ sæculo, Anastasius; octavo, Leo Isaurus, ejusque successores fidem Ecclesiæ ejurati; & tamen hæretici ac persecutores, Romanum Imperium Romanumque ipsam obtinebant: cum multis ante sæculis Sanctus Augustinus Romanum Imperium Christianum appellasset. Notum illud (c): hæresi Pelagiana *universam Romanam Ecclesiam, Romanumque Imperium, quod Deo propitio Christianum est, fuisse commotum*. Eoque antiquior Optatus Milevitanus (d) scripsit: *Ecclesiam esse in Imperio Romano, quod Libanum appellat Christum in Canticis Canticoorum, cum dicit: VENI, SPONSA MEA, VENI DE LIBANO, id est, de Imperio Romano*. Ratus, id quod erat, Romanum Imperium ipsi Evangelio, ipsique Ecclesiæ, Prophetis vocibus ac singulari providentia dedicatum. Quo factum, ut Roma caput gentium, in Ecclesiæ religionisque caput consecrata fuerit, Christi Imperio prisca Curii, Fabii, Scipiones, ipsi etiam Cæsares nescii, majorique vi acti, militarint.

Quin etiam sub Paganis Imperatoribus, persecutione fervente, eam cum Ecclesia Romani Imperii conjunctionem Patres intelligere visi, cum Melito (A) Sardinus in Apologia ad Marcum Aurelium data (e), annotaret sub Augusto incepisse prædicationem Evangelicam, eo scilicet tempore, quo Imperatores summa cum potestate Romæ esse cœperunt, *congenitamque Imperio Romano Christianam Philosophiam*, ipsi Imperio ornamento ac præsidio fuisse; tamquam eam, quæ secuta est Romani Imperii cum Ecclesia Christi, societatem præfigerent.

His ergo completis, quæ Prophetica eloquia

(*) Rom. II. 12

(a) Du Perr. loc. cit. p. 627.

(b) Du Perr. ibid. Greg. Turon. hist. lib. II. n. 31.

(c) August. de pecc. Orig. cont. Pelag. lib. ij. cap. xvij. tom. x. pag. 260.

(d) Op. Milev. de schism. Donat. lib. iij. pag. 66. edit. Albas. & cap. iij. p. 52. edit. B. Dup.

(A) Melito.) Hujus apologiæ, quam *κρησινωτατων* vocat Eusebius, fragmenta tantum supersunt, ab Halloixio Socier. Jes. collecta tom. ij. Script. Eccl. Orient. quibus fragmentis intelligimus, quanto Christianæ Reipublicæ dæmno reliqua perierint.

(e) Ap. Euseb. lib. iij. cap. xxv.

quia prædixerant, tamen Imperium Romanum, jam Christianum, jam Christo consecratum Constantii, Juliani, Valentes, Anastasii, & alii innumerabiles hæretici atque persecutores tenuerunt, nihil prohibente Ecclesia, cum etiam, id quod illi gravissimum putant, ipsi Imperatores dato Sacramento, Christo Regi addicti essent.

Nempe Christiani intelligebant Imperium Romanum, hospitam in terris, atque peregrinam complexum Ecclesiam, haud minus eadem regnandi jura servare; neque obesse religionem Imperio, quod non illa fecisset, sed omnibus numeris absolutum ingressa esset. Unde illa manarunt Sancti Optati Milevitani, Donatistas increpantis, cum adversantibus Christianis Imperatoribus immodeste obstreperent (a): *Non enim Respublica est in Ecclesia, sed Ecclesia est in Republica, hoc est, in Imperio Romano, & cetera, quæ jam retulimus; quo deinde concludit: Merito Paulus docet orandum esse pro Regibus & potestatibus; etiamsi talis esset Imperator, qui Gentiliter viveret: quanto quod Christianus, quanto quod Deum timens, quanto quod religiosus, quanto quod misericors? Ut hæc quidem causa sit studiosioris obsequii in Imperatorem, quod sit Christianus: ceterum Imperium Gentili æque ac Christiano constet. Atque hæc de Regibus hæreticis, aut propter scelera exosis, usque ad Gregorii VII. tempora dicta sint.*

C A P U T XXXIII.

Alteræ Quæstio: an nullo quoque interveniente peccato, propter Ecclesiasticam utilitatem, Reges deponendi visi sint ab Ecclesiastica potestate? CHILDERICUS Regum Merovingianorum ultimus. Cap. alius 15. q. 6. ex GREGORIO VII. Glossa in illud caput: Majorum de eo capite sententia.

Alteræ pars hujus, quam impugnamus, sententiæ est: ab Ecclesiastica potestate deponi Principes etiam innocuos, si id res Ecclesiæ postularint. Jam ergo tantæ rei, quæ proferant, exempla videamus.

Primum istud produnt in Childerico Rege, medio octavo sæculo, Anno scilicet

Domini 752. quod imprimis notari volumus, ut statim animadvertant quam hæc tot sæculis inaudita fuerint.

Legamus postea quomodo factum referat Gregorius VII. (b) *Zacharias Papa Regem Francorum deposuit, & omnes Francigenas a vinculo juramenti, quod sibi fecerant, absolvit. Hæc libro IV. epistola II. libro vero VIII. epistola XXI. paulo fufius (c). Alius item Romanus Pontifex, (Zacharias videlicet) Regem Francorum, non tam pro suis iniquitatibus, quam pro eo quod tantæ potestati non erat utilis, a Regno deposuit, & Pipinum Caroli Magni Imperatoris patrem, in eius loco substituit, omnesque Francigenas a juramento fidelitatis, quod illi fecerant, absolvit: ex quibus Gregorii verbis constat caput aliud (d) sub Gelasii nomine, a Gratiano per summam temporum incitiam editus.*

Hic notanda verba quædam: primum illa: *Non tam pro suis iniquitatibus, quam pro eo quod tantæ potestati non erat utilis.* Certissimum enim est Childericum nullius sceleris fuisse accusatum; quod autem Glossa hic memorat in verbum, *inutilis*, id ita interpretandum esse, quod fuerit *dissolutus cum mulieribus & effeminatus*; absurdam interpretationem quis non videat? Sed tamen Glossatorem puduit, innocuum Principem ac nullius unquam sceleris postulatam, tamen depositum fuisse: quare hæc falsa & inania de mulierum amoribus, nullo unquam auctore, commentus est. Quod vero addit, *si tantum inutilis fuisset, dandum ei coadjutorem*, satis profecto ostendit quam parum probaret deponi Principem eo nomine, quod esset *inutilis*. Ex quibus manifestum est Glossatores Romanos, quantumvis potestati Pontificiæ favent, adeo puduisse eorum quæ Gregorius VII. dixerit, ut ea qua poterant interpretatione mollirent.

Secundo nec repetam de verbo, *deposuit*, quod idem Glossator, ut nimium, ad hunc modum molliendum censuit: *Dicitur deposuisse qui deponentibus consensit.*

Tertio notandum illud: *Substituit Pipinum*, quod adeo est manifeste nimium, ut a nullo indirectæ potestatis vel studiosissimo defensore, Romano Pontifici tribui posse putem. Si enim non modo Reges

ac

(a) *Ibid.*

(b) *Greg. vij. lib. iv. ep. ij. ad Herim. Tom. x. Conc. pag. 249.*

(c) *Id. lib. viij. p. 270.*

(d) *Caus. xv. q. esp. liij.*

ac domum regnatricem solio exturbare, verum etiam nobilissimum Regnum, ejusque optimitates, populumque universum eligendi libertate privare, sibi que jus designandi Principis arrogare potest; non video jam quid in Regna non possit, aut cur non eum pro uno omnium gentium a Deo constituto Imperatore habeamus.

Quare, cum audimus auctoritate Zachariæ Pipinum Childerico fuisse substitutum, nisi intelligamus consilio id, non Imperio factum, omnino nimii, adeoque vani sumus.

Quarto, notandum verbum illud, a *juramento fidelitatis absoluit*: quod a nullo idoneo Auctore proditum gesta declarabunt.

Atque hæc quidem Gregorii VII. verba sunt: quomodo autem rem omnem intellexerint, qui post eum scripsere nostri antecessores, paucis exponere erit operæ pretium.

Summa est: *Deposuisse*, id est, deponendum consensisse, suasisse, consuluisse, idque volentibus: jam consilium a Papa, ut a viro sapiente, ac Patre spirituali, exquisitum: at si pro Imperio aliquid decrevisset, numquam *permissuros fuisse Barones Regni Francia (a)*.

Gerson vir maximus sub Carolo VI. libro, de potestate Ecclesiastica, consideratione XII. ad adulationem refert (b), quod de depositione unius Regis Francia per Papam Zachariam dicitur, tamquam Papalis auctoritas transferre possit gentes & Regna.

Almainus vero sub Ludovico XII. hæc scripsit (c): *Quia tunc temporis non erat Universitas Parisiensis . . . & sic pauci erant docti in Francia, habuerunt recursum ad Papam*: adeo abhorrebant ab eo, ut putarent Francorum Regem a Papa pro potestate fuisse depositum.

Neque est prætermittendum, id quod Philippi Pulchri tempore a Joanne Parisiensi, nobilissimo Prædicatorii ordinis Theologo, scriptum est (d): *Non oportet ex ejusmodi factis singularibus, quæ interdum ex devotione ad Ecclesiam, vel personam Ec-*

Tom. I.

clesiasticam, vel ex favore, vel ex causa alia, & non ex debito jure fiunt, argumenta sumere: quo uno responso tota obiectio statim concidit.

Sed quandoquidem hoc exemplo maxime abutuntur, ut rei veritas elucescat, gestorum seriem ab alto repetitam referimus. Cujus tractationis non is est scopus, ut quid jure, quid injuria factum sit, inquiramus; sed ut statuamus seu jure, sive injuria factum, nihil omnino ad hanc causam pertinere.

C A P U T XXXIV.

Rei sub ZACHARIA gesta series: Regni Francici status: evictum hæc nihil ad nostram questionem pertinere.

Post Dagobertum I. Anno Christi circiter 641. Sigeberto & Clodoveo II. ejus filiis, Francorum in Austrasia & Neustria Regibus, cœpit Majorum-domus auctoritas invalescere. Exinde sub Clodoveo II. liberis ac secutis Regibus, nomen ac titulus Imperii penes Reges, vis penes Majores-domus fuit. Hi exercitibus summo jure imperitabant: Regia auctoritas, etiam apud milites, vilis ac nulla habebatur.

Primus hic gradus est, quo Regia infringi cœpit auctoritas: constituto scilicet totius consensione gentis ordinario Magistratu, eoque perpetuo, qui summæ rerum suo jure præsetet, militiamque omnem in potestate haberet. Neque Reges id sibi saltem reservaverant, ut eum Magistratum designarent ipsi: consensione Procerum creabatur, ac semel constitutus, inconsulto Rege, omnia peragebat.

Interim Ansegisus inclyta stirpe prognatus, ac Sancti Arnulphi (*) filius, Majoris-domus nomine, rerum potitus in Austrasia, Martino & Pipino Heristello liberis (A) tantam auctoritatem reliquit, ut ejus Regni Principes summo jure fierent, ad annum circiter Christi 687.

A a

Is

(a) Joan. Paris. quæst. de potest. Reg. & Pap. (b) Gers. de potest. Eccl. Conf. xij. edit. Dup. p. 247.

(c) Alm. de aut. Eccl.

(d) Joan. Paris. de potest. Reg. & Pap. esp. lxxiv. ep. Goldast.

(*) Metensis Episcopi.

[A] Martino & Pipino Heristello liberis.) Levis error corrigendus est. Non enim erant uterque Ansegisi filii; nam Martinus patrem habuit Clodulphum Metensem Episcopum, Ansegisi fratrem & Sancti Arnulphi filium. Vid. Mezerai, & annales Eccles. Fran. P. LE COINTE tom. iv. an. 696. n. 7. p. 325.

Is secundus gradus, quo Majores-domus Austrasiani Regni, summo & absoluto jure, facti Principes hæreditarii nulla jam in Austrasia Regum potestate.

Hinc Principatui ad se unum postea devoluto, Pipinus Heristellus, magna victoria de Neultris reportata, adjunxit Majoris-domus in Neustria potestatem, totamque Franciam suis subegit legibus, ac Francorum Princeps dictus est, Anno Christi 691.

Is Austrasie Principatum, ac Majoris-domus in Neustria dignitatem suis hæreditariam fecit; qui tertius gradus est. Eo autem jure Carolus Martellus ejus filius Dux & Princeps Francorum fuit summa potestate, nullo Rege in Austrasia, in Neustria diversis Regibus, sed nomine tenus: quippe quos Carolus Martellus regeret, crearet, amoveret, resciceret, prout collibitum erat. Gesta hæc sunt ab anno 714. ad annum 741. quo Carolus Martellus victoriis clarus obiit, totius Franciæ Principatu, non modo ad se translato consensione gentis, verum etiam inter filios Carlomanum & Pipinum, summa ac suprema potestate diviso.

Carlomano ad annum Christi 747. Monachatum professo, Pipinus rerum potitus est: Childericus, ultimus Merovingianæ stirpis, Regis nomen obtinebat, nulla potestate.

Nihil hætenus de sede Apostolica audivimus dictum: tantæ mutatione una Procerum, totiusque gentis consensione facta; summique Principatus vis, in Sancti Arnulphi domum transit, repugnante nullo.

Hoc rerum statu, cum Pipinus universi Imperii nominis, summo cum Imperio ac totius gentis consensu, hæreditarium Principatum teneret; Regia familia Regnum abdicasse, seu potius ipsa penitus interivisse videbatur, abjecta quidem Regni cura, ipsaque potestate in alium Magistratum, eumque hæreditarium translata. Eo

enim statu non unus aut alter Rex, sed tota domus Regia; nec jam personarum vitio sed ex ipsa rerum constitutione erat *inutilis*: inutile quoque ac vanum ipsum nomen Regium, & quo inutile eo etiam noxium, dissolvendæ scilicet, atque dissipandæ Republicæ natum; neque stare poterat Regni corpus, quod in duas familias tanquam in duo capita scinderetur: cum utraque familia, jure successionis parto, supremæ potestatis, altera vim ac rem, altera titulum propagatura esset. Cui us incommodo mederentur, anno 749. collecti Optimates una cum Pipino consilium habuerunt, ut Regis nomen cum ipsa potestate conjungerent. Placuit consulere Zachariam (A) Papam in hanc formam, auctore hujus ævi referente (a): *Si ita manere deberent Franci, cum pene nullius essent potestatis (Reges) solo Regio nomine contenti. Quibus Legatis Romanus Pontifex respondit: illum debere vocari Regem qui Rempublicam regeret. Detonso igitur Childerico, & in Monasterium detruso, mox Franci Pipinum sibi Regem constituunt.*

Hic profecto videmus, ut in magna & ambigua re, exquisitum consilium, quo nullum esset gravius, sedis nempe Apostolicæ. Proposita difficultas: *An ita manere deberent Franci, Regia potestate scilicet a Regio nomine separata?* Respondit datum: *Debere vocari Regem, qui Rempublicam regeret.* Nempe de nomine quaesitum & responsum est, cum de re constaret, ac vim ipsam Principatus, totius consensu gentis penes Pipinum esse, nemo dubitaret.

Accepto responso, Pipinus Rex est constitutus, sed a Francis: *Franci*, inquit, *sibi Regem constituunt*; neque enim a Pontifice postulabant, ut id ipse faceret, sed interrogabant, rectene id ipsi facturi essent.

Eandem consultationem huic ævo proximus & Caroli Magni familiaris Eginhardus, (B) his verbis refert (b): *Missi sunt*

Bur-

(A) Placuit consulere Zachariam.) P. LE COINTE, inconsulto Zacharia, rem actam fuisse probat. Vid. not. seq.

[a] *Geneal. Reg. Franc. tom. I. Duch. p. 796.*

[b] *Egin. an. Franc. tom. II. Duch.*

[B] *Caroli Magni familiaris Eginhardus.*) Qua fretus auctoritate, Perronius in suæ ad tertium Ordinem celebri oratione. Eginhardum dixit Caroli Magni *Cancellarium*, sive, ut interpretatur D. BOSSUET, familiarem, nusquam liquet. Verum ipse Eginhardus se non esse Caroli Magni coævum satis declaravit, qui nihil de ejus nativitate & infantia scripserit, quia tunc nullus in vivis erat qui notitiam horum temporum haberet. Equidem ille affirmat Pipinum per auctoritatem Romani Pontificis, ex Praefecto Palatii Regem constitutum. At Eginhardum P. LE COINTE redarguit ut fabulatore;

Burcardus & Folradus Romam ad Zachariam, ut consulenter Pontificem de causa Regum, qui illo tempore fuerunt in Francia, qui nomen tantum Regis, sed nullam potestatem Regiam habuerunt. Hæc consultatio. Secutum est responsum: melius esse illum Regem, apud quem summa potestatis consisteret. Jam ergo potestas ipsa penes Pipinum erat, non a Pontifice concessa, sed totius consensione gentis Pipino attributa. Cetera Eginardi postea memorabimus: nunc ac auctores ejus ævi redeamus.

Fredegarius (A) seu ejus continuator hæc scripsit (a): Quo tempore una cum consilio & consensu omnium Francorum missa relatione, a Sede Apostolica auctoritate percepta, praelatus Pipinus electione totius Francie in Sedem Regni cum consecratione Episcoporum & subjectione Principum, cum Regina Bertradane, ut antiquitus ordo deposcit, sublimatur in Regno (B). Vides quæ potestate Rex sit sublimatus. Nempe electione totius Francie. Antecessit, ut in magna re a Francis ipsis missa relatio seu consultatio ad Zachariam Pontificem, tum ab ipso responsum, seu auctoritas, quæ vox Latine persæpe consilium sonat. Neque tamen negamus justæ decisionis loco fuisse profectum a tanta Sede, ex ipsa totius gen-

tis consultatione, responsum. Sed aliud est, datum ambigentibus, gravissima etiam auctoritate, consilium, aliud, prolatum de rebus civilibus ordinandis, pro potestate decretum.

Reliqui scriptores (b) passim consultum & interrogatum Zachariam referunt. Papæ secutam responsonem memorant: quam modo consilium, modo auctoritatem, modo consultum, modo mandatum, modo pro honorificentia sedis Apostolicæ iussionem, sanctionem, Imperium etiam nonnulli appellant: quæ voces, quoniam diversissimæ virtutis sunt, ad unum sensum, ex rei gestæ serie reducuntur: nempe, ut quæ Zacharias consultus interrogatusque responderet, consuleret, mandaret, hoc est, ejus ævi vulgari & nota significatione, rescribere, id Franci Proceres, quasi iussionis certæque auctoritatis loco sponte acciperent, atque ex Pontificis sententia rem gererent, eo magis, quod ipsis placita, eorumque rationibus consentanea respondisset.

Quare omnes uno ore scribant totius electione gentis Pipinum constitutum; quique in explicando Zachariæ decreto, Imperii voce usus est scriptor coæternus, a doctissimo sanctissimoque viro Joanne Mabillonio Benedictino in opere Diplomatico relatus, hæc addit (c): Pipinus Rex pius

A a 2

per

torem; certe eum parum esse diligentem multis argumentis probat. Quod autem attinet ad auctorem annalium, quos hic laudat D. BOSSUET, hunc P. LE COINTE, propter opinionum discrepantiam ab Eginardo longe diversum esse contendit. Et quidem Eginardus, in vita Caroli Magni, temporum seriem haud leviter disturbans, Cbildericum jussu Stephani Romani Pontificis exauctoratum affirmat, quod a Zacharia factum fuisse dicit Auctor annalium, & cum eo x. aut xij. alii Annalistsæ. Neque his deterretur P. LE COINTE quominus asserat, hanc exauctorationis fabulam, a Loisiliano ix. sæculi Annalista primum excogitam, a ceteris deinde creditam & promulgatam fuisse. Ad fabulas quoque ablegat unctionem Pipini per manus Bonifacii, assertam licet multorum testimonio; atque hoc unum in tota hac historia certum putat esse: nempe, depositum Cbildericum, & Pipinum elevatum in Regno suo in Suesstionis Civitate Anno 752. Vid. ann. Franc. tom. v. p. 319. & seq.

[A] Fredegarius) sive ille sit, sive quisquam alius; hunc P. LE COINTE credit coævum; sed quædam in ejus textu male addita expungit verba. 1. UNA CUM CONSILIO ET CONSENSU OMNIUM FRANCORUM, quæ, inquit, non differunt a sequentibus: ELECTIONE TOTIUS FRANCIE. 2. Illa: MISSA RELATIONE A SEDE APOSTOLICA AUCTORITATE ACCEPTA, quæ cum obscura sunt, tum innuunt consultam Sedem Apostolicam, sua auctoritate rem definiisse, quod P. LE COINTE a se gravissimis argumentis jam confectum putat. 3. Delat etiam hæc verba: CUM CONSECRATIONE EPISCOPORUM ET SUBJECTIONE PRINCIPUM. Nam negat consecratum fuisse Pipinum; negat etiam Magnates, seu Primates, aut Proceres Regni, per nomen PRINCIPUM ab illo auctore unquam designari; quia PRINCIPES eos appellare solet, qui Majoratu Regia domus fungebantur. Vid. ibid. p. 360.

[a] Fredegar. Cbrøn. Duch. tom. I. pag. 773.

[B] Sublimatur in Regno. Antiquitus milites eum quem sibi Regem volebant, elypro sublevatum salutabant his verbis: Vivat Rex.

[c] Vit. Car. Mag. per Monach. Engolism. Ann. Metens. Ann. Franc. Egin. Duch. tom. ij.

[c] Diplom. D. Mabil. pag. 384.

per auctoritatem & Imperium Sanctæ recordationis Domini Zachariæ Pape & unktionem Sancti Chrismatism per manus beatorum Sacerdotum Galliarum, & electionem omnium Francorum, in Regni solio sublimatus est.

Ergo Auctorum omnium consensione liquet, Pipinum electione Francorum Regem fuisse factum, neque alia ratione dejectum Childericum, ut hæc ad Zachariam referre, proprio ac stricto, ut ajunt, verborum sensu, nihil aliud sit, quam toti antiquitati illudere.

Ceterum quod Bellarminus ejusque affectæ, post Gregorium VII. de exsoluto per Zachariæ auctoritatem fidelitatis Sacramento passim inculcant, nulla hujus rei apud auctores istius vel proximæ ætatis mentio est; magnique interest, quid auctores ipso rei gestæ tempore, vel ejus recente memoria scripserint, ab iis discernere, quæ posterioribus sæculis conjectura, vel ratiocinio addiderint: neque tantum auctorum verba, sed etiam ipsa rei series contestatur, id egisse Proceres Francos, non ut Pontifex Regem pro potestate tolleret aut faceret, aut jusjurandum suo arbitrio solveret; sed tantum, ut ab ipsis, magno auctore, magna res ageretur, nec plebs temere factum arbitraretur, quod tantus Pontifex comprobasset.

Summa est: ut in gravi & ambigua re quæsitum a Pontifice, an liceret Regem appellare, qui Regia potestate esset; responsum, id licere: responsum ea auctoritate editum, qua nulla sit major, pro justa ac legitima decisione habitum, ex eaque auctoritate jam ab ipsa gente Regnum Childerico abrogatum, atque in Pipinum translatum esse: quandoquidem non id factum est, ut Pontifex Regnum adimeret aut daret, sed ut declararet adimendum vel dandum ab iis, quibus id juris compe-tere judicasset.

C A P U T XXXV.

Clarius demonstratur hæc, utcumque se habent, nihil ad rem facere.

SED si vel maxime adversariis concedimus, Francos jurejurando a Zacharia exsolutos, nihil hoc ad propositum. Esto enim Franci, qui nihili jam facerent Childericum, eumque solo contentum nomine

Regio, rem ipsam quodammodo abdicasse judicarent, tamquam ad cautelam, ut ajunt, & propter ipsam jurisjurandi reverentiam, a Zacharia petierint, ut declararet illud esse irritum, eaque religione rite exsolutos Francos; hi postea Principem jam ipsa re nullum, neque admodum fortasse, qua erat incitiam atque imbecillitate, repugnantem, ipso nomine exuerint: quid hoc ad quæstionem nostram? An id propterea extorquebunt, ut Pontifex Principem pleno Imperii jure gaudentem dejicere, aut populos nihil tale cogitantes jurejurando solvere, omnia denique erga ipsos nolentes reluctantesque facere suo jure possit, quæ hic erga volentes petentelque facta essent? Nihil est absurdus.

At quæres: cum eo tandem devenisse videamur, ut jam fateri necesse sit, deponi posse Reges; cur non id potius Pontifici tuendæ religionis, quam tuendæ Reipublicæ causa Proceribus permittamus, cum multo majoris sit religionis, quam Regni incolumitas? Respondemus primum, falso id imputari nobis, ut quæ erga Childericum gesta sunt, tamquam proba asseramus: neque enim quidquam aliud nobis proposuimus, quam ut de facto quæreremus, eoque exposito doceremus, totum hoc negotium, tanta adversariorum ambitione jactatum, nihil omnino ad rem, aut ad eam, quam Pontifici assertam volunt potestatem, pertinere.

Jam si vel maxime hæc probare cogemur, respondemus secundo ex antedictis: multo quidem esse majoris, religionis, quam Reipublicæ incolumitatem, in genere moris, & quod attinet ad salutem animarum: quod autem attinet ad civilis societatis rationem, atque, ut vocant, substantiam, non ita; quippe cum prostrata religione civilis societas suo in ordine stare possit: prostrata autem Republica, civilis societas jam nulla sit, quam tamen etiam penes religionis hostes manere integram, Deus optimus, maximus, humanique generis amantissimus voluit.

Adde quod, eo quo erant res Franciæ statu, Regni Proceres existimasse videantur, non tam dejiendos Reges, quam iis, deposita jam Regni cura atque commissa potestate dejectis, verum Regem substituentum esse, tamquam Regia familia interisset.

Cur autem id Regni Proceribus, non Ec-

Ecclesiasticæ potestati ac Romano Pontifici tribuamus, quis non videat hinc esse exortum, quod omnis Respublica, seu civilis societas perfecta ac libera, id jure gentium atque etiam ipso jure naturæ habeat, ut salutis suæ consulere per se ipsa possit, & ab aliis, non quidem potestatem, quæ ipsi est insita, sed consilium tantum, aliaque ejus generis exquirere debeat: quod etiam in hoc negotio a Majoribus nostris factum esse vidimus.

Jam si ad summum urgere pergant *jussionis*, aut etiam *Imperii* vocem, responso Pontificio attributam, cum certissime constet Pipinum electione Regem esse constitutum, quod tamen scriptores ad *jussionem* Zachariæ referunt: quærimus ipsi vicissim, equid fas esse putent Romano Pontifici, ut liberæ genti de eligendo Principe pro potestate imperet? Quod cum per se sit nimium, tum *jussionis* vocem ad æquorem sensum, uti fecimus, temperandam, ipsi ultro fatebuntur.

Iterum quærimus, an magnæ esse videatur potestatis indicium, ut Zacharias eum Regem fieri procuraret, qui jam, omnium consensu, rerum potiretur; ut profecto nec mirum sit ei multum fuisse delatum, qui consultus a Francis, quæ vellent suaderet?

Tertio atque ultimo quærimus; si vel maxime stricto & summo jure, *jussionis* vocem hic, aut Franci, aut Pontifex acciperent: ex facto singulari equid juris oriatur? Erraverint Majores nostri, quod plus æquo Pontifici tribuerint: erraverit Pontifex, quod plus æquo sibi sumpserit: quid hoc ad jus ipsum? Neque enim contendit quisquam, Pontifices Romanos ejusmodi in negotiis infallibilitate gaudere, ut propterea nobis necesse sit omnia Zachariæ gesta sensaque, ut certa ratione nixi tueri. Neque Majores nostri uno singulari facto tantam rem perficere potuerunt, ut Regna danda & adimenda in potestate Pontificum esset. Qui enim, quæso factum est, ut Franci in Neustria rem ipsam, hoc est, summam potestatem, in Austrasia, etiam summi Principatus nomen ab Regia domo in Majores domus, aliamque domum transferrent, ac translatum jure putarent, nulla expectata Pontificis *jussione*, ac tantum consulere eum, cum de Regis nomine tantum, non de ipsa pote-

state Regia ageretur? Quid quod, & auctoritatem & Regium nomen, in Hugonem Capetum, inconsulto Pontifice, contulerunt? Certa hæc argumenta sunt, totum id quod Romano Pontifici delatum semel est, occasione Pipini, non ad necessariam Romani Pontificis *jussionem* atque auctoritatem, sed ad consultationem pro temporum ratione factam, omnino referendum.

Quare Romani Pontifices, qui his proximis temporibus sedem Apostolicam tenuerunt, cum ab ipso Pipino, ejusque filio Carolo multa poscerent, id utquam in medium adduxerunt, Regnum iis a Romana Ecclesia esse concessum: quod utique nec illi, nec alii Pontifices omisissent, qui Sedis Apostolicæ gesta factaque magnifice commendare ac prædicare soleant. Neque Majores nostri ejus animi erant, ut de Regno Franciæ decerni a Zacharia sinerent, cum, hujus facti recente memoria, ad Adrianum II. minora tentantem scripserint ea quæ jam audivimus (a): *Dominus Papa Rex & Episcopus simul esse non potest: ejus antecessores disposuerunt ordinem Ecclesiasticum, quod suum est, & non Rempublicam, quod Regum est, non nobis præcipiat habere Regem quem commendaverit, & nos Francos servire non jubeat, quia istud jugum sui antecessores nostris antecessoribus non imposuerunt, & nos illud portare non possumus*; ut non immerito Doctores nostri Gregorii VII. dicto responderint: *Si quisquam Pontifex de Regno Franciæ pro Imperio decerneret, id Barones Regni laturos non fuisse*.

Denique si stricto jure agamus, nihil ad nostram quæstionem pertinet, quid hic Franci, quidve Zacharias egerint, aut quo tandem modo de Regio nomine quæserint, suaserint, decreverint: licebatque nobis hunc nodum amputare, plane respondentibus: nihil ordine esse gestum, sed aut per errorem innocuum, aut etiam, si lubet, per apertam injuriam omnia perpetrata; detonsumque immerito adolescentem Regem, & in gratiam audentioris ac valentioris acta esse omnia, adversus infontem & invalidum, neque uno exemplo, eoque pessimo, tantam rem a nobis extorqueri posse, ut ad Pontificis arbitrium Imperia transferantur. Quo jure si ageremus,

(a) *Hincem. tom. ij. ep. xij. vid. sup. cap. xxijj.*

mus, nempe adversarii statim obtumescerent. Neque enim quidquam prohibet, quominus Pipinus, magnus vir, Augusti exemplo, male partam potestatem bene gesserit; neque eo minus post mortuum Childericum, in eoque extinctam Merovingianam stirpem, quod statim contigit, Pipino ejusque filio Carolo Magno, ipsa consensione ac possessione, sua auctoritas constitisset. Qua defensione, cum uti jus fasque sit, agnoscant oportet, nos ad molliendam recta interpretatione *jussionis* vocem, & alia, quæ diximus, nulla causæ necessitate, sed amore veritatis, & Historicorum verbis, & ipsa rerum serie esse deductos.

CAPUT XXXVI.

Quæritur quo jure facta sit translatio Imperii Occidentalis ad Francos: duo præmittuntur status Imperii: tum in Pontificibus, & sacro Ordine jura duplicis generis distinguuntur: Romanus Pontifex labente Imperio caput Civitatis habitus.

Liceret autem eadem ratione translationem a Græcis ad Francos Occidentale Imperium defendere. Neque enim, quod Baronius fuisse agit, tot ac tanta in Ecclesiam ac Rempublicam ex ea translatione diffusa bona satis probant, rem ab origine certo jure fixam & constabilitam fuisse; cum hoc plerumque habeant res humanæ, ut pessimis ab initiis, optimo Deo ita providente, maxima bona proveniant. Qua una defensione adversariorum argumenta concidunt. Verum alia a nobis, non causæ nostræ ratio, sed ipsa veritas poscit; neque tantum Baronio Bellarminoque assentimur, justam ac piam illam translationem fuisse; sed etiam aggredimur validiore eam ratione tueri, quam qua ipsi usi sunt.

Ut autem ex ipso tractationis ordine veritas elucescat, duo quædam cogitare nos oportet: imprimis quo loco esset Romanum Imperium, amissa Hispania, Gallia, Africa, Roma ipsa toties capta, ac vix tandem recepta, Justiniani I. tempore: Italia vero, postquam erepta est Gothis, adeo infirma, ut statim Longobardis, cru-

delissimæ genti, pareret: exigua interim ac penè nulla ab Imperatoribus præsidii spe, labascente scilicet etiam in Oriente Imperio, ac Saracenis, Bulgaris, aliisque barbaris undique invalescentibus. Quo etiam factum est, ut Longobardi omnia devastarent, Romamque indefensam omni vexatione premerent. Quam autem misera, quam omnium egena ipsa esset, jam inde a Gregorii Magni temporibus ejus testatur literæ. Sed profecto proxima excidio videbatur, postquam Constans II. Heraclii nepos ad annum 664. in Italiam transportato exercitu, Longobardos aggressus, a Grimoaldo victus profugatusque est. Quin etiam Romam receptus, deprædatus ipse est eam, quam tueri non posset, aufugitque latronis more in Siciliam. Quo statu tanta urbs a suis quoque Imperatoribus devastata, vicinis Longobardis magis magisque ludibrio ac prædæ fuit.

Leonis Isauri tempore, anno circiter 726. rebus in deteriora lapsis, cum ipse in Oriente bellis impeditus, in Occidente quoque propter impietatem odio & contemptui haberetur, evenit illud quod Gregorius II. ad eum Imperatorem scribit (a). *Longobardi, inquit, & Sarmatae . . . miseram Decapolim incursionibus infestant, ipsamque Metropolim Ravennam occuparunt, & ejectis Magistratibus suis, proprios constituere Magistratus, & vicinas nobis sedes Regias, ipsamque Romam sic tractare studuerunt, cum tu nos defendere minime possis.* Quæ ultima verba diligenter advertere nos oportet. Neque enim ex eo tempore Longobardi destiterunt urbem non modo assiduis deprædationibus, verum etiam gravibus obfessionibus premere, omnique ope anniti, ut occuparent eam, quam sui jam Principes tutari non possent. Itaque nulla omnino, collapsis rebus, spes erat, donec in Francorum auxilio acquiesceret.

Hoc primum considerari volumus: tum illud: accurate ac subtiliter scerni oportere eam potestatem, quam Christus ipse Episcopis sacroque Ordini, ejusque Capiti Romano Pontifici concesserit, ab ea quam sibi tanti nominis auctoritate ac sacrorum reverentia comparavit.

Quid enim Episcopi, primis Ecclesiæ temporibus, in judiciis potuerint neminem latet; probatque titulus *De Episcopali audien-*

(a) Greg. II. ep. I. ad Leon. rom. Conc. VII. p. 19. & ep. Baron. tom. IX. p. 70.

dientia in Codice (a), ut hic alia Principum constituta omittamus. Tanta poterant, cum necdum aliquid publici muneris attigissent.

Cum autem commissos greges, paterna charitate etiam in negotiis secularibus adjuvarent; ipsique Reipublicæ non tantum ornamento, verum etiam tutelæ ac firmamento essent, eos tanta Rēgum ac civium charitas & reverentia prosecuta est, ut jam Reipublicæ pars maxima, interque optimates primi haberentur; multi etiam lapsu temporis suarum urbium Principatum ditionemque obtinerent, quæ sacro conjuncta Ordini, & ejus dignitate tanquam fundamento nixa, longe tamen absunt ab iis, quæ primæ institutionis esse constat.

Distinguamus itaque, quæ institutionis sint, quæ sint accessionis; quæ primaria, quæ secundaria; quæ innata, quæ annexa sint.

Pontifices Romani, quo altiore loco erant, Petri nomine ac Majestatem primum, quæ post Christum erat maxima; tum Dominæ urbis splendore commendati, hæc annexa & secundaria longe eminentius obtinebant. Cœpit ergo Romana Sedes, non modo in Ecclesiasticis, quod & ipsi innatum, sed etiam in civilibus Majestatem habere negotiis; eo maxime tempore, quo Imperatores, soluta in Occidente Imperii vi, Romanorum Pontificum fide atque observantia singulari, suam dignitatem in his partibus sustentabant.

Per ea vero tempora invaluit illud quod à Gregorio II. in epistola I. ad Leonem Isaurum est proditum (b): *Scire autem debet, inquit, ac pro certo habere Pontifices, qui pro tempore Romæ extiterint, concilianda pacis causa sedere tanquam parietem intergerinum, septumque medianum Orientis atque Occidentis, ac pacis arbitros ac moderatores esse; quique ante se fuerunt Imperatores in hoc componendæ pacis certamine desudarunt.*

Itaque Imperatores etiam in temporalibus eorum auctoritate uti cœperunt; cujus rei exemplum proferunt in legibus Imperialibus ad Occidentis partes per Pontificale ministerium promulgatis. Qua de re

Gregorii Magni ad Mauricium Imperatorem jam ante (c) relatam habemus epistolam. Extant etiam ejusdem Gregorii ad Magistros Militum multæ literæ (d), quibus de Republica, de exercitiis multa præcipit: ea procul dubio potestate, quam ab Imperatoribus atque Republica, Romani Pontifices jam tum mutuabantur.

Romæ autem præter eam reverentiam, quam conciliabat ipsis sacrorum dignitas ac prædicatio salutaris, cujus per totam Ecclesiam Duces erant, id etiam maximæ commendationi fuit, quod labascente Imperio Romano, Sedis Apostolicæ ac Petri toto Orbe celebrata Majestas Urbem tuebatur. Ut enim Leonem Magnum alioque omittamus, quos reveriti Barbari, Romanos habuere mitius, satis profecto constat, sævientibus Longobardis, urbem indefensam Gregorii Magni præsentia atque auctoritate stetit. Quominus admirare post Leonem Isaurum, Longobardis invalescentibus, totam urbem respexisse in Pontifices: ut nihil magnæ rei, nisi eis auctoribus ageretur: quorum adeo opera factum esse constat, ut & ad Francos atque externa auxilia Roma confugeret, & eos postea ad Imperiale culmen efferret.

Jam vero qua potestate hæc facta sint; an Apostolica illa innata Pontificibus & a Christo concessa; an vero alia, facile erit intelligere: satis enim constat ad Apostolicam Romano innatam Pontificatui potestatem nullatenus pertinere, quæ Ecclesia Catholica tot retro sæculis ignoravit; sed tamen, ut tota res clarius elucescat, non jam ratiocinia, sed testimonia & acta proferemus.

C A P U T XXXVII.

Res gesta à Romana Civitate: Principibus Francis oblatum Consulatus, Patriciatus delatus, concessum Imperium, auctore seu adjutore Romano Pontifice, ut Capite Civitatis: testimonia Historicorum.

REm ordimur ex eo loco Anastasii Bibliothecarii, quem jam attulimus (e): nempe cum sub Gregorio II. *cognita Impera-*

(a) Cod. Justin. lib. I. tit. IV. de sud. Episc. edit. Gotbos. tom. II. p. 5.

(b) Vid. loc. sup. cit.

(c) Vid. sup. cap. VIII.

(d) Lib. xij. ep. xxj. xxij. xxij. xxiv. & in edit. Bon. lib. xj. ep. iij. xxix. xxx. xxxj.

(e) Sup. cap. xvj.

peratoris nequitia, omnis Italia consilium sibi eligerent Imperatorem (a). Erant id inibat consilium, atque Imperatorem electura, non a Pontifice sed a Pontificali potestate facta acceptura erat.

Addit Anastasius; *Composuit tale consilium Pontifex*, auctoritate ea, qua et sit providentissimo parenti, potissimum auctulabant.

Sub Gregorio III. rebus rebus sublapsis, cum Longobardi urbem obsedissent, nullumque ab Imperatore expectarent auxilium Romani, ipse Pontifex Gregorius III. Caroli Martelli Francorum Principis opem imploravit, ut eos (Romanos scilicet) a tanta oppressione Longobardorum liberaret. Auctor Anastasius suo jam loco laudatus.

Quid autem de Consulatu, deque abjiciendo Imperatore actum sit, jam constitit (b) ex his Annalium verbis: *Epistolam quoque decreto Romanorum Principum sibi (Carolo Martello videlicet) misit Gregorius, quod sese populus Romanus a Imperatoris dominatione, ad suam defensionem & invictam clementiam convertere voluisset*. Causa ergo rei necessaria defensio ab invicto Principe postulata: auctores qui statuerent, Optimates Populusque Romanus, quorum etiam decreto hæc Pontifex scripsit. Non ergo Pontifex ipse pro Apostolica potestate; sed Senatus Populusque Romanus decernebant. Pontificem autem adiutore utebantur, quod & suos Pontifices impensissime colerent, & apud externos, pro suæ sedis Majestate, summo honori haberi intelligerent.

Nihil tum actum est cum Francis; Carolo Martello statim mortuo, ac Romanorum rebus ad sortem aliquando meliorem, sub Zacharia Pontifice, conversis. At Stephano II. Pontifice, ac Pipino Martelli filio jam Rege constituto, eo res devenere, ut Pontifex Romanique se Francis necessario addicerent: cum præstabilius esset eos sub tutela Francorum esse salvos, quam nulla tutela, sibi æque & Romano Imperio interire. Tum primum Pipinus Pa-

tricii titulo insignitus, & Magistratus, post Imperatorem, amplissima dignitate potestateque erat. Quomodo autem & quando Pipino delatus sit, nullæ historiæ produnt; verum haud dubium, quin eadem auctoritate, qua antea Consulatus, Carolo Martello oblatum est, Senatus scilicet Pontifque Romani: ii nempe, qui tantum Carolo Principi Consulatum, minore tum dignitatem obtulerant, iidem Pipino Regi ampliolem, Patriciatum scilicet obtulerunt.

Certe Patriciatum, secutus etiam longe postea temporibus, cum Romani Pontificis sola pene in urbe vigeret auctoritas, tamen a Romanis Proceribus concedi solitum, testantur hæc a Guillelmo Malmesburiensi (*) scripta de coronatione Henrici V. Regis: *Imperatori exeunti de camera, & suis Regalibus exiit, occurrerunt Romani Patricii, cum aureo circulo, quem imposuerunt Imperatori in capite, & per eum dederunt sibi summum Patriciatum Romanae urbis, communi consensu omnium & animo volenti*. Quæ veterum consuetudinum rituumque reliquæ satis indicant, Patriciatum Urbis a Senatu Populoque Romano, antea actis temporibus fuisse concessum, approbante quidem, sive instigante Romano Pontifice, qui pro suæ sedis reverentia Caput Senatus ac Romanæ Civitatis haberetur.

Exinde Aistulphus ac Desiderius scædfragi Longobardorum Reges, a Pipino, & ejus filio Carolo Magno contriti: Romani Pontifices multa donati ditione, multis Civitatibus iusto pioque bello captis: Carolus pulso Desiderio, Rex Francorum & Longobardorum atque Italiæ est appellatus, Patricii quoque dignitate hæreditaria, res Urbis administrabat, Pontifices Romanos conjunctissimos sibi, potestate atque opibus augebat.

Posteaquam Leo III. vir sanctissimus, Romæ affectus infandis contumeliis, multorumque criminum postulator est, venit sane ad Carolum; sed Historici (c) memorant prius a Pontifice missos ad Michaelem Græcorum Imperatorem Legatos (A), qui

(a) *Anast. vit. Greg. ij. tom. vj. Conc. pag. 1430.*

(b) *Sup. cap. xviii. Ber. an. 740. p. 131.*

(*) *Anglo Historico Guill. Malmesb. lib. V. vid. tom. X. Conc. pag. 781.*

(c) *Monach. San-Gall. lib. I. cap. XXVIII. Duch. tom. II. pag. 18.*

(A) *Missos ad Michaelem Legatos*] a Leone III. memorat Monachus San-Gallenensis, gravi peccatis temporibus, ut recolenti temporum notas manifestum fiet. Nam Leo Ann. 795. Pontifex factus est, Constantino & Irene Imperatoribus: Ann. 797. sola Irene, mortuo Constantino, imperavit:

qui ab eo peterent, ut Procerum Romanorum furores pro potestate compesceret: adeo Imperatoriam potestatem agnoscebat.

A Michaelae contemptus, confugit ad Carolum; atque is ad Annum 800. Romam ire perrexit, ut res Urbis perturbatissimas, Patricii auctoritate componeret. De Leonis percussoribus, item de objectis Sancto Pontifici criminibus, quaestionem habuit. Quo tempore, Constantinopoli mortuo Constantino Irene filio, ipsi Irene delatum Imperium est. Ea de re Annales Moissiacenses (a) vetustissimi & coevi hæc habent: Anno DCCCII. cum apud Romam moraretur Rex Carolus, Nuntii delati sunt ad eum dicentes: quod apud Græcos nomen Imperatoris cessasset, & sœmineum Imperium apud se haberent. Tunc visum est ipsi Apostolico Leoni, & universis sanctis Patribus, qui in ipso Concilio aderant, seu reliquo Christiano populo, ut ipsum Carolum Regem Francorum, Imperatorem nominare debuissent; quia ipsam Romam matrem Imperii tenebat, ubi semper Cæsares & Imperatores sedere soliti fuerant, seu reliquas sedes (puta Mediolanum, Treverim, ceteras) quas ipse in Italia & Gallia nec non & Germania tenebat; quia Deus omnipotens has omnes sedes in potestate ejus concessit; & ne Pagani insultarent Christianis, ideo iustum esse videbatur ut ipse cum Dei adiutorio, & universo populo Christiano petente, ipsum nomen haberet. Quorum petitionem ipse Carolus Rex denegare noluit; sed cum omni humilitate subiectus Deo & petitione Sacerdotum & universi Christiani populi, in ipsa nativitate Domini Nostri JESU-CHRISTI, ipsum nomen Imperatoris, cum consecratione Domini Leonis Papæ suscepit; ex tunc Imperator & Augustus est appellatus. Hæc ille, qui rem ejusque causas ac modum diligentissime enarravit. Eginardus & ceteri summam (b): Die natalis Domini ad Missarum solemniam, coram altari & Confessione Sancti Petri, coronam ei a Leone impostam, cuncto Romanorum populo acclamante: Carolo Augusto.

Tom. I.

sto a Deo coronato magno & pacifico Imperatori vita & victoria. Post quas laudes, ab omnibus atque ab ipso Pontifice, more antiquorum Principum, adoratum, atque omisso Patricii nomine, Imperatorem & Augustum appellatum fuisse, ordinatisque rebus, Roma discessisse.

Ex his ergo patet, quomodo fuerit Romanum Imperium consecutus: Quod ita visum esset Apostolico Leoni, & universis Sanctis Patribus, & reliquo Christiano Populo. Acclamatio autem populi univerti Carolum Augustum & Imperatorem appellantis, ipsissima erat electio per acclamationem, antiquo more. Quo factum esse narrant, ut jam non Patricius, sed Augustus & Imperator diceretur.

Hoc ita gestum esse confirmat Ansharius, sub Ludovico Pio Caroli Magni filio. Is in vita Sancti Willehadi, I. Bremensis Episcopi, hæc scribit (c): Si quidem Imperialis potestas, quæ post Constantinum Augustum apud Græcos, in Constantinopolitana hæctenus regnauerat Civitate, cum, deficientibus jam inibi Regalis prosapia Principibus, sœminea magis directione, res administraretur publica, temporibus ipsis, per electionem Romani Populi in maximo Episcoporum aliorumque Dei servorum Consilio, ad Francorum translatum est Dominium; quoniam & ipse eandem, quæ Caput Imperii fuerat, & multas alias tunc in Orbe tenere videbatur Provincias, ob quod, & jure Cæsarea dignus videretur appellatione.

Sic igitur Imperium Romanum delatum est ad Carolum; atque ea quidem in re, Apostolici Leonis, ut qui civitatis Caput haberetur, præcessit auctoritas: universi populi, qui rem firmaret, consensus accessit. Ab eo fonte Imperium manavit ad Francos.

B b

CA-

ravit: Ann. 799. Leo Rome contumeliis effectus est: Ann. 800. Romam venit Carolus, adhuc imperante Irene, quæ An. 802. e folio disturbata, successorem habuit Nicephorum, quo a Bulgaris occiso, Ann. 811. Michael I. Cyropalates imperator renuntiatus est; postquam per quoddecim sere Annos, Carolus Occidentis Imperium tenuisset.

(a) Ann. Moiss. Duch. tom. III. p. 143.

(b) Duch. tom. II. pag. 251. Ann. Met. Fald. & alij an. 801.

(c) Mabill. sac. Bened. tom. III. part. II. p. 107.

CAPUT XXXVIII.

Quo jure Romana civitas ad Francorum Principum tutelam confugerit, ac postea illis Imperium dederit.

JAM quo jure Pontifex ac Populus Romanus id agerent, ex relatis Historicorum testimoniis liquet: primum, quod vacaret Imperium, mortuo Constantino Irenes filio: quod Romani Irenem præter morem electam, ac scæmineum Imperium pati nollent: quod Roma Mater & Caput Imperii, atque sedes antiqua Cæsarum: quod ea aliæque Imperatoriae urbes in Caroli potestate essent, & quidem justa & necessaria tutela, justis piisque bellis: quod Carolus ipsa re, summa scilicet potestate potitus & tanta ditione clarus, Imperatorii nominis Majestatem, Christianique populi dignitatem egregie tueretur.

Huc accessit, quod Italiam pio bello partam obtineret, eamque per tot sæcula Barbaris prædæ datam, Romanus Imperator habiturus esset, neque mente exciderat quanto Reipublicæ, Romæque, & Italiæ, totiusque Latini nominis detrimento, Imperium in Orientem translatum esset. Occurrebat Orientalium Cæsarum tanta imbecillitas, quæ vix Orientem tueretur, nedum Occidenti opi esset: Roma ipsa ab ipsis toties destituta, suo jure Imperatorem reposcebat, cujus Majestate ac viribus pristinam dignitatem tueri, ac saltem incolumis permanere posset.

Neque obstat quod hic objicit Bellarminus: ex quo Imperium Constantinopolim translatum fuit, non solitos fuisse Principes Romæ elevari: quasi vero non magis ab omni consuetudine abhorreret, fuisse constitutos eos, ut ipse arbitratur, per Ecclesiasticam potestatem. Quis autem ferat Bellarminum novas causas commentum, improbare eas, quæ ab antiquis auctoribus asserantur? Quidquid enim dicat, rem, ut narravimus, ita factam esse constat. Neque vero tum cogitabat Italiam totam, imo vero ipsam Romam Imperii Caput, suo jure excidisse. Romam enim habitam

semper fuisse pro Imperii Capite, vel hæc Gallæ Placidie Augustæ ad Theodosium Juniolem filium verba testantur (a): *Deceat nos huic maxime civitati, quæ Domina omnium est civitatum, in omnibus reverentiam conservare.* Neque vero adeo sui oblita erat Roma, ut non etiam meminisset, anteacto sæculo, Constantem Heraclii nepotem, de reducendo Romam, tanquam ad propriam sedem, Imperio cogitasse; ac Philippicum Bardanem (A) in Oriente electum, a Populo Romano non fuisse receptum, vetitumque ne ejus literæ legerentur, aut admitterentur imagines; quod hæresim Monothelitarum fuisset professus. Licuisse item putabant iisdem Romanis abjicere scæmineum Imperium, & immerito queri Græcos, si Romani prisca virtutis recordati, viro maximo Carolo se traderent, quo Imperium ipsum, non Græcis ereptum, sed in proprias sedes remeasse videretur.

Jam ut concludamus: cum in hac Romanorum, & Francorum historia duo sint: primum, quod Romani confugerint ad Francos: alterum, quod eos Imperatores elegerint, illius causa fuit ipsa necessitas, & ab Imperatoribus derelicta Respublica, conclamataque res, ac salus populi suprema lex, hujus autem Imperii vacatio, scæminæ electio, Romanæ urbis dignitas, ipsius Caroli amplitudo & in Populum ac Romanam Ecclesiam merita: ad hæc claritudo Francicæ gentis ac tutela necessaria, adversus Saracenos aliosque Barbaros undique ingruentes: quæ quidem Romanos impellebant, ut Urbi consulerent; eamque rem postea solennibus pactis cum Orientalibus Imperatoribus firmatam esse constat.

Qua autem auctoritate Romanus Pontifex hic intervenit, primamque personam gesserit, oscurum non est: satis enim ostendit, non id a se decerni pro Apostolica potestate, qui sibi Senatus Populique Romani nomen, decretum, auctoritatem adjungit. Egit ergo illa annexa & acquisita secundaria potestate, qua populo sibi hæc ultro deferente Caput Civitatis, ac magnæ cujusque rei auctor habebatur.

Cum

[a] *Ep. Gall. Placid. part. 1. Conc. Chalced. t. IV. Conc. p. 45.*

[A] *Philippicum Bardanem*] stupiditate & impietate portento quid simile fuisse tradunt Historici. Is, occiso per prodicionem Justiniano juniore, anno 711. Imperium invasit, de quo, post biennium, a Magnatibus dejectus est. Vid. Theoph.

Cum ergo fontem ipsum caputque teneamus, quæ deinde secuta sint omittere poteramus, satisque nobis est, non præcise religionis, sed tuendi Imperii causa; neque per Ecclesiam, sed per Civitatem Imperium ad Francos esse translatum.

Cur autem maluerimus, hanc mutationem ad Civitatis, quam ad religionis tuendæ necessitatem, atque ad temporalem potius, quam ad Ecclesiasticam a Christo concessam referre potestatem, duæ causæ impulerunt: primum, ipsæ res gestæ. Invenimus enim in gestis, qualitatē tutelæ Francorum causam fuisse ipsam Reipublicæ tuendæ necessitatem; neque ullum fuisse religioni metum a Catholicissima muliere Irene, a qua tamen ablatum Imperium est. Altera autem causa est, quam supra in Childerici negotio protulimus, sed tamen infarciri eam & inculcari oportet; nempe, quod apud omnes constet, etiam cum hæresi stare Rempublicam, quantum ad civilem societatem attinet, omnibus numeris absolutam; quæ Capite, defensione, viribus necessariis, aperte destituta, prostrata jam ac nulla sit; sibi que adeo, ne pereat, ipso naturæ ac gentium jure, per sese providere possit.

C A P U T XXXIX.

CAROLUS CALVUS *a Romana Civitate
Imperator, a Regni Proceribus
Rex Italie designatur.*

Quamquam ea, quæ a nobis dicta sunt, nostræ quæstioni plane sufficiunt; tamen addimus ad cumululum, qua ratione modoque Carolus Magnus ad Imperium evectus est, electione scilicet Civitatis; eadem ratione modoque electos esse secutos Imperatores, quoties eo devenere res, ut electione opus esse videretur.

Electio autem opus esse plerumque reputabant, cum Imperatores sine liberis decederent, ac recta linea defecisset. Et

quidem, post Carolum Magnum, Ludovicus filius, ab ipso Carolo jussus, Coronam auream patris detractam capite (A), & super altare positam, *elevavit, & capiti suo imposuit*: ut eam a Deo solo habere videretur. Id Aquisgrani factum Theganus memorat (a). Lotharius Ludovici filius, a Patre assumptus ad Imperii consortium, atque exinde Augustus appellatus; quo jure Ludovicus, Lotharii filius, itidem Imperator factus est. Postquam Ludovicus sine liberis est mortuus, inter ejus patruos, Ludovicum Germanicum, & Carolum Calvum Ludovici Pii filios, de Regno Italiæ, deque Imperio, quasi æquo jure certatum est: cum inter fratres fratri, fratrisque filiis succedentes, jura primogenituræ obscura adhuc, necdum ipso usu satis constabillita essent. Ergo Ludovico spreto, majore licet, electus est Carolus, primum in Imperatorem, exinde in Italiæ Regem. Sed quo ordine modoque, satis docet vel illa Annalium Fuldensium, qui Ludovico earum partium Regi favent, vehemens invectiva in Carolum: Is, enim, *ajunt (b), quanta potuit velocitate Romam profectus est, omnemque Senatam Populi Romani, more Jugurthino, corripit, sibi que sociavit; ita ut etiam Joannes Papa, votis ejus annuens, corona capiti ejus imposta, eum Imperatorem & Augustum appellare præcepisset.*

Quinam electuri essent, ipsa corruptio Romani Senatus Carolo imputata probat. Quin ipsa habemus acta præ manibus. Extat Concilium Romanum anno 877. habitum, in quo Joannes VIII. agens de Caroli profectione anno 876. Romæ facta, quam hic anno 877. confirmari petebat, sic ait (c): *Elegimus hunc merito & approbavimus, una cum annis & voto omnium Fratrum & Coepiscoporum nostrorum, atque aliorum sanctæ Romane Ecclesiæ Ministrorum, amplique Senatus, totiusque Populi Romani gentisque togatæ; & secundum priscam consuetudinem solemniter*

B b 2 ad

(A) *Patris detractam capite.* Expungenda sunt hæc verba, amanuensis incogitantia, in textum D. BOSSUET perperam intrusa, & Thegano contraria; qui nempe sic habet loco citato: *Ornat se (Carolus) cultu Regio, & coronam capiti suo imposuit. . . super altare coronam aliam quam ipse gestabat, in capite suo jussit poni.* Hanc coronam aliam jubetur Ludovicus capiti suo imponere, non eam quam ipse gestabat Carolus, qui nempe Imperii consortem adfescibat Ludovicum, non Imperium abdicabat. Hoc ideo fuit annotandum, ne vel levis error falleret, & in errores induceret graviores.

(a) *Tbeg. de gest. Lud. Pii c. VI. Duch. T. II. p. 276.*

(b) *Ann. Fuld. T. II. Duch. an. 776. p. 669.*

(c) *Concil. Rom. an. 877. tom. IX. Conc. p. 269.*

ad Imperii Romani sceptrum proveximus & Augustali nomine decoravimus, ungentes eum, oleo extrinsecus &c. Quo loco in designando Principe, non modo Joannis VIII. qui Caput Civitatis, & Coepiscoporum, qui Regni inter Proceres habentur, sed etiam Senatus Populique Romani actio & consensus satis claret, eo quoque tempore, quo Romanos Pontifices, lapsis Imperii rebus, ad majorem, etiam in temporalibus, potestatem evectos esse constat.

Postquam eo ritu Carolus Imperator est factus, ab Italiae Episcopis & Optimatibus Regnum Italicum est consecutus, distincta actione, in hanc formam quam habemus in Concilio Ticinensi (a): *Gloriosissimo & a Deo coronato magno Imperatori, Domino nostro Carolo perpetuo Augusto: nos quidem omnes Episcopi, Abbates, Comites ac reliqui, qui nobiscum convenerunt Italici Regni Optimates jam quia Divina pietas vos beatorum Principum Apostolorum Petri & Pauli interventione, per vicarium ipsorum Dominum videlicet Joannem ad profectum sanctae Dei Ecclesiae, nostrorumque omnium, invitavit, & ad Imperiale culmen sancti Spiritus judicio provexit, nos unanimiter, vos protectorem, Dominum ac defensorem omnium nostrum elegimus.* Subscribunt Episcopi & Optimates. Ita cum Carolus, Joanne VIII. auctore, Imperator factus esset, Episcopi & Optimates declarant, se quidem eo exemplo ductos esse; ceterum propria distinctaque actione eundem Principem, in Regem quoque suum a se fuisse electum. Quae non satis a Baronio distincta, hic ad ampliorem rerum elucidationem advertimus; quo scilicet pateat Imperium ac Italiae Regnum, quae ille confudit, & re, & nomine, fuisse sejuncta; & utrumque, non nisi Procerum electione, in Carolum Calvum fuisse collatum.

Gesta sub reliquis Carolinis Principibus: ea stirpe extincta turbe; OTHO I. Imperator: Imperii translatio ad Germanos sub OTHONE III. Qualis memoretur a BARONIO: Quae omnia nihil ad nos.

Carolo Calvo mortuo, Carolus Crassus, Ludovici Germanici, Caroli Calvi fratris filius, Longobardorum fines occupavit, ac in paucis diebus totam Italiam in deditioem accepit, & Romam perveniens, a Praesule Apostolicae sedis Joanne (VIII. scilicet) & Senatu Romanorum favorabiliter exceptus, cum magna gloria, Imperator creatus est. Sic Annales Metenses anno DCCCLXXXI. (b).

Post Carolum Crassum, ejus fratris filius, Arnulphus Germaniae Rex, a Formoso Papa, in Guidonem (A) Tyrannum, ut Annales Fuldenses produnt (c), Romam Arnulphus Germaniae Rex, a Formoso accitus est, & capta urbe Imperator coronatus. Quo loco solius Papae fit mentio, crescente potentia Romanorum Pontificum. Necdum tamen penitus Romanae Civitatis extinctam auctoritatem sequentia demonstrabunt. Arnulpho autem ad annum Christi 900. mortuo, paulo post interit Ludovicus ejus filius, aetate puerili, & frater Zvvventiboldus (*) simulque tota ea pars Carolinae familiae, quae Germaniam obtinebat. Qui vero Carolini tum in Francia supererant, cum vix eam retinere possent, de Germania & Italia ne quidem cogitabant; fuitque Arnulphus ultimus ejus stirpis, qui Imperio, Italia, Germaniaeque potiretur.

Exinde Germania sibi delegit Reges; Italiam & Romam per 60. annos validissimus quisque occupabat, seu potius praedabatur; quoad Joannes XII. Othonem I. Germaniae seu Teutonum Regem, sibi ac Romanae urbi defensorem accivit (**).

Atque is anno 951. ducta Adelaide, vidua Lotharii Regis Italici, eo Regno potius, postea a Joanne XII. Imperator corona-

(a) *Conc. Ticin. Confr. ap. Pontig. T. IX. p. 283.*

(b) *Ann. Met. ann. 881. Duch. tom. III. p. 318.*

(A) *In Guidonem.* Guido Dux Spoletinus, Caroli Magni ex filia pronepos, post mortem Caroli Crassi Italiam occupavit, ipsamque Romam, & a Formoso Papa Imperator unctus est.

(c) *Ann. Fuld. an. 895. Duch. T. II. p. 381.*

(*) *Ex concubina natus, quem pater ejus Arnulphus Lotharingia Regem constituerat.*

(**) *Adversus Albertum & filium ejus Berengarium II.*

ronatus est. Quo autem ritu id factum sit, Regino (A) memorat (a): Anno 962. Rex natalem Domini celebravit, indeque progrediens, Romæ favorabiliter susceptus, totius acclamatione Romani Populi & Cleri, ab Apostolico Joanne filio Alberici, Imperator & Augustus vocatur & ordinatur.

De eodem Otho Frisingensis (b): Otho gloriosus Rex ad urbem progrediens, honorifice a summo Pontifice Joanne ac toto Populo Romano susceptus, applaudentibus cunctis, Imperatoris & Augusti nomen sortitur. Quo ritu populi consensum atque approbationem contineri & explicari vidimus.

Otho II. primi ac III. secundi filius hæreditario jure Imperium adepti sunt. Otho III. sine hærede est mortuus.

Per ea tempora Imperium a Francis ad Teutones translatum esse memorant: in cujus translationis origine sub Othone I. scilicet, Populi Romani, ut vidimus, consensus apparuit.

Quod autem Otho I. ad liberos suos hæreditarium transtulit Imperium; quodque, ejus stirpe extincta, Teutonibus rursus firmatum Imperium est; totum id Baronius (B) a Romanis Pontificibus factum esse concedit (c): atque Othoni quidem I. anno 964. ab ipsis Pontificibus id esse concessum, ut successores designaret; tum deficiente ejus stirpe, aliter consulendum Imperio fuisse; remque ad electionem Germanorum redactam per Gregorium V. Pon-

tificem e Germanis assumptum, ab eoque Pontifice Electores creatos, atque hæc omnia facta in Synodo Romana, anno 996. (C) de quibus litigare non est animus. Neque enim ullatenus pertinent ad nostram quæstionem, postquam ex ipsa rerum serie ac gestorum fide semel demonstravimus, Pontificiam in ordinando Imperio potestatem inde manasse; non quod Pontifices id a Christo juris acceperint (nemo enim id sanus dixerit) sed quod a Deo tanta rerum spiritualium potestate donati, ejus potestatis sacrique Principatus reverentia, eam sibi etiam in temporalibus conciliaverint auctoritatem, quæ sensim per diversas temporum vices ac vicissitudines, ad ordinandum quoque illud, quale nunc est Romano-Germanicum Imperium perveniret.

CAPUT XLI.

In transferendo Imperio ad Germanos, teste BARONIO; consensus intervenit Romana civitatis: quæ tamen omnia, & inde secuta nihil ad nos.

Quamquam ergo hæc nihil ad nos pertinent, attamen ut appareat in iis quoque elucere, non modo Ecclesiæ, sed etiam civitatis auctoritatem, placet narrare paucis, quomodo hæc Baronius disponenda putaverit.

Is ad annum 996. hæc habet (d): Cum eo jure carerent (D) Imperatores, ut successo-

(A) Regino) Non Regino, cujus Chronicon deficit an. 908. sed ipse continuator, qui annum 972. explevit.

(a) Regin. Chron. lib. II. an. 961. 962.

(b) Oth. Frising. Chron. lib. VI. c. XXII. p. 129.

(B) Baronius) qui an. 964. Leonem VIII. Antipapam, & ejus diploma nullius ponderis esse pronuntiat, non alio utitur diplomate an. 996. ut ostendat hoc privilegium indubia Pontificis auctoritate Germanis Imperatoribus fuisse concessum. Certe operam luderet quisquis Baronium cum Baronio non semel pugnantem studeret componere.

(c) Bar. tom. X. an. 964. p. 783. 784. an. 996. p. 909. vid. Oth. Fris. loc. cit. c. XVII.

(C) Electores creatos . . . in Synodo Romana an. 996.) a Gregorio V. dicunt Baronius & Auctor vitarum Pontificum. Sed primo Synodale de hac re decretum nullum extat in actis Pontificum & Imperatorum, nullum in cœvis Historicis. Secundo. Constat, defuncto Othone III. per 200. annos; Imperatorem in generalibus Germaniæ Comitibus, ab omnibus, non a septem tantum Principibus electum fuisse. Quomodo & quando jus illud ad septem Electores venerit, incertum est. Plerique autem, post electum Fridericum II. an. 1210. in Comitibus generalibus, Germanos Primate jus deinceps eligendi Imperatorem septem primogenibus Imperii Ministris ultro detulisse. Vid. Albert. Stad. & alios. Ne igitur credas D. BOSSUET Baronianæ sententiæ patrocinari. Concedit more scholæ totum argumentum, eo quod, si verum sit, si verum sit, causæ suæ non noceat.

(d) Bar. tom. X. an. 996. p. 909.

(D) Jure carerent, &c.) Baronius falso affirmat, Imperatores caruisse jure deligendi sibi successores, antequam id a Romano Pontifice concessum fuerit. Nam quo jure primi Imperatores eos delegerunt, qui in partem Imperii venirent, & Cæsares aut Augusti vocarentur, eo Carolus Magnus Ludovicum Pium Imperii sibi socium adscivit, & Ludovicus Lotharium.

cessores sibi deligerent Magno Othoni id primum a Romano Pontifice concessum reperitur. Id ut probet, profert Leonis VIII. decretum in hanc formam (a): Leo Episcopus servus servorum Dei, cum toto Clero & Romano Populo constituimus, & confirmamus, & roboramus, & per nostram Apostolicam auctoritatem, concedimus, atque largimur Domino Othoni, Regi Teutonicorum & ejus successoribus, hujus Regni Italia in perpetuum facultatem eligendi successorem.

Hæc autem ad Italiæ Regnum spectantia, ut ad Imperium protendantur, addit Baronius (b), successorem hic intelligi in Regnum Italiæ primo, inde in Imperium promovendum; atque ita in Othonis Germanorum Regis persona translatum ad Germanos Imperium. Hæc quidem valeant quantum Baronio placuerit. Ceterum id liquet decretum istud Leonis esse conditum cum toto Clero & Populo Romano; ut in ea concessione non modo Cleri, sed etiam Populi Romani auctoritas elucescat.

Docet Baronius hujus decreti auctoritate factum, ut Otho I. successorem hereditarium haberet Othonem II. hic Othonem III., qua successione Germanis Imperium confirmatum fuerit.

Alio sane loco multis agit Baronius (c), & Leonem VIII. non verum fuisse Pontificem, & ipsum diploma esse falsum, a Gratiano licet allegatum (d). Utcunque est, non alio titulo utitur ad asserendam postea Romano Pontifici Romani Imperii ordinandi potestatem. Credo, quod in his, falsis licet, aliqua a falsatoribus veri ratio habeatur, ne absona penitus & absurda confingant, aut quod falsis etiam, postquam consuetudine approbata sunt, ex ipsa approbatione accedit auctoritas. Quare ex ipso Baronio, haud a vero alienum est, eam mutationem atque Imperii translationem ad Germanos, consensu Populi esse factam, inque Imperio ordinando, ad annum usque 964. retentam eam formam, quæ in Carolo Magno primum enituit.

Eam postea formam, stirpe Othonum extincta, Gregorius V. immutavit in suorum

Germanorum gratiam, electionem totam eis ita attribuerit, ut, in ordinando Romano Imperio, nulla jam Populi Romani ratio habeatur: jus illud quod habent Romani Imperii Electores ad illos ab Apostolica Sede pervenerit, ut est ab Innocentio III. dictum (e), capite venerabilem de electione: valeant denique vigeantque omnia, quæ idem Innocentius, postremis licet sæculis, ejusque successores, in Decretalibus, inque Clementinis, aut quocunque sub titulo, in Imperatorem Romano-Germanicum sibi tribuerunt: electum eum, Romanus Pontifex confirmet, reprobet, ad proprie dictum fidelitatis juramentum adigat, sitque Imperatoris superior atque ordinarius iudex, tanta auctoritate ut ejus judicia irritare possit, quod habet Clementina Pastoralis, titulo de sententia & re judicata; quamquam hic quædam a doctis etiam Catholicis, Onuphrio & aliis in dubium revocata, quædam ut nimia ipso usu obsoleta fuisse videantur; tamen quantum attinet ad nostram quæstionem, haud gravate concedimus, dummodo reclusis fontibus recognoscere liceat, auctoritatem illam Romani Pontificis, non a Christo quidem, sed a Populi Romani, ipsiusque civitatis consensione cepisse.

Qua etiam ratione amplectimur id, quod est ab Innocentio III. (f) de Apostolica sede proditum, quæ Romanum, inquit, Imperium in persona magnifici Caroli a Grecis transfuit in Germanos, eodem capite venerabilem. Hæc, inquam, facile admitimus, quatenus scilicet Carolus Magnus Francique Reges, Germana propago, suafore & adjutore Leone III. a tota urbe Romana pro magnis in Ecclesiam urbemque meritis, ad Imperium evecti sunt. Ceterum illud omne, & ea quæ per gradus ab illo initio, in Romano-Germanicum, quale nunc est, Imperium, Romanorum Pontificum jura creverunt, ea ad Reges ceteros ac Regiæ dignitatis statum nullo modo pertinere satis demonstravimus; meritoque est responsum a Majoribus nostris, cum eis objicerentur Friderici depositi: verum id quidem esse de Imperatore, cujus

Ro-

(a) *Ibid. an. 964. p. 783. 784.*

(c) *Ibid. an. 964. jam sup. cit.*

(e) *Extr. Greg. IX. lib. I. de elect. tit. VI. c. XXXIV. Clem. Rom. Principes. Lib. II. tit. IX. de jurejurando. Clem. tit. XI. c. II.*

(b) *Ibid. an. 996. loc. cit.*

(d) *Grat. Dist. LXIII. c. XXIII. in Synodo.*

(f) *Cap. Venerab. jam cit.*

Romanus Pontifex in temporalibus *superior* esset, non de ceteris Regibus (a).

C A P U T XLII.

Decretum Episcoporum de Lotharii Regno post Fontanellidensem pugnam, an ad rem faciat?

ALia exempla circa hanc secundam quaestionem prolata omittere poteramus, nisi animo fixum esset, nihil eorum praeterire, quæ alicujus momenti esse viderentur. Validum id Baronio visum est (b), quod est de Lothario Imperatore, ejusque fratribus Ludovico Germanico & Carolo Calvo, Ludovici Pii filiis ab optimo hujus ævi auctore Nithardo (A) proditum (c); nempe post cruentam illam Fontanellidensem pugnam, qua victus Lotharius, ac deserto Regno profugus, circa Viennam latitabat, Ludovicum & Carolum petisse Aquisgranum, quid de populo ac Regno a fratre relicto agendum videretur deliberaturos. Relata res ad Episcopos, ut illorum consulti, veluti numine Divino, harum rerum exordium atque auctoritas proderetur. Quod merito factum Nithardus affirmat. Ergo Episcopi omnia Lotharii immania & infanda gesta consideraverunt, quibus ex causis, non immerito, sed justo Dei omnipotentis judicio primum a pralio, & secundo a proprio Regno fugam illum iniisse ajebant. Ergo omnibus visum est atque consentiunt, quod ob nequitiam suam vindicta Dei illum ejecerit, Regnumque fratribus suis melioribus se juste ad regendum tradiderit: prorsus ex illius sæculi more, quo Dei voluntatem etiam in privatorum rebus, aquæ, ferri candentis, quaesitis etiam aperto Scripturæ volumine sortibus, sed maxime pralio explorabant; iis scilicet indicibus de rebus maximis tanquam Divino judicio discernebant. Hæc quoque examina Divini judicii nomine appellabant; persuasi quippe, Deum non nisi bonæ justæque parti largiri victoriam; quæ passim etiam a sacerdotibus Domini fuisse comprobata, ipsisque auctoribus gesta, multæ quæ ex illo ævo supersunt Missæ ac benedictiones, in

eum usum confectæ demonstrant. Ad eum ergo sensum hic Episcopi consulti a Regibus respondent: Divinam voluntatem, potentiam, ultionem, tanta victoria, & Lotharii non modo pralium, sed etiam Regnum deserentis fuga, tanquam manifestis indicibus declaratam. Ajunt enim non immerito, sed justo Dei omnipotentis judicio hæc Lothario evenisse; consultique sunt a Regibus, non qui ipsi judicio Ecclesiastico de Regnis decernerent, sed ut, quid Deus vellet tanquam Divino numine instinctuque proderent. Quare neque ipsi id sibi tribuunt, ut excommunicatione ac depositione prolata, aut pensatis Reipublicæ Christianæ utilitatibus judicent; sed Deum ita velle, ita judicasse, ejusque voluntatem ac vindictam ipsa victoria ac Lotharii fuga declaratam esse pronuntiant. Neque ipsi Lotharii Regnum fratribus tradunt, sed a Deo esse traditum, eoque jure habendum possidendumque confirmant. Quod quam recte egerint, secuta rerum eventa demonstrant; cum Lotharius & Regnum recuperaverit, & pacate tenuerit, & liberis habendum tenendumque traderit.

Interim facile erat, quod hic Episcopi fecerunt, præcipere victoribus, ut Regnum desertum, in quod inhiabant, tanquam ex Divina auctoritate susciperent, & secundum Dei voluntatem regerent: fallebatque eos, fortasse falli volentes, Divinæ voluntatis ambiguum nomen. Certissimum enim est victoriam praliantibus, Regna victoribus, voluntate Dei tradi, ea scilicet quæ effectum inferat, non ea semper quæ approbationem certumque jus indicet. Quare hæc, quæ facta sunt extraordinarie, tanquam Dei instinctu & numine, ejusque judicio manifestis veluti indicibus propalato, ad exemplum trahere Ecclesiastici judicii & ordinariæ auctoritatis, fallax falsumque est.

CA.

(a) *Joan. Paris. de potest. Reg. & Pap. c. XV. vid. Maj. qu. de pot. Pap. ad III. argum. p. 107. 108.*

(b) *Bar. tom. IX. an. 842. p. 839. 840.*

(A) *Auctore Nithardo.* Nithardus Caroli Magni ex Bertha filia nepos, testis adfuit.

(c) *Nithard. inis. lib. IV. T. II. Duch. p. 276.*

CAPUT XLIII.

An merito objectum a BARONIO id quod est a Carolo Calvo in proclamatione adversus VENILONEM positum.

Objicitur etiam id quod est a Carolo Calvo Rege, anno 859. ad Episcopos dictum, in proclamatione sive expositione adversus Venilonem Archiepiscopum Senonum (a): quod ut intelligatur rerum status ex ipsa proclamatione explicandus. Hæc ergo proponit Carolus: *Cum, teste sancto Gregorio, ex consuetudine olitana, omnibus cognoscentibus, Reges in Regno Francorum ex genere prodeant, sibi a genitore Ludovico Augusto partem Regni inter fratres suos Reges Divina dispositione traditam . . . Venilonem tunc Clericum in capella sua, promisso fidelitatis sacramento servisse, eique a se, juxta consuetudinem prædecessorum Regum, consensu Episcoporum, vacantem Senonum Metropolim fuisse commissam: factam postea per Primores Regni divisionem inter se & fratres, & ab Episcopis etiam a Venilone juratam: post hoc (ab eodem Venilone) electione ejus aliorumque Episcoporum ac ceterorum Regni fidelium voluntate, consensu & acclamatione cum aliis Archiepiscopis & Episcopis, in ejusdem Venilonis diocesi (id est, Provincia) se fuisse consecratum & in Regni regimine perunctum, & diademate, atque Regni sceptro in Regni solio sublimatum: multa etiam alia ab eodem Venilone dato chirographo fuisse firmata: quorum immemorem eum id sæpe conatum, ut Carolum Regno pelleret. Cum ergo Carolus, rebus cum fratre compositis, talem proditorem damnari ab Episcopis instantissime cuperet, judicibus adulabatur his verbis: *A qua consecratione vel sublimitate Regni (supra memorata) supplantari vel projici a nullo debueram, saltem sine audientia & judicio Episcoporum, quorum ministerio in Regem sum consecratus, & qui Throni Dei sunt dicti, in quibus Deus sedet & per quos sua decernit judicia, quorum paternis correptionibus & castigatoriis judiciis me subdere sui paratus, & in presenti sum subditus.**

Tum primum nono sæculo plus quam

mediam partem elapso, hæc vox exaudita est de projiciendis a consecratione & Regni sublimitate Regibus, per Episcopalem audientiam; & tamen hæc omnia nihil ad rem.

Nihil, inquam, ad rem, quod Carolus Calvus Episcopis, tanquam Dei interpretibus, se submittit: non enim quærimus utrum Reges arbitrio Episcoporum, tanquam Divini numinis interpretum, abdicare possint, quod tamen vix aut ne vix quidem expedit, sed utrum Episcopi, judicio dato, Reges solio deturbare possint. Id quidem Venilo per proditorem conatus erat, tanquam ab illo rescindi posset ea, quam ipse fecerat consecratio. At non id Carolus fatebatur; neque se eo sine submittebat Episcopis, ut Regiam potestatem ad eorum arbitria deponeret, qui statim ab initio profiteretur prius consuetudine omnibus nota, in Francorum Regno Reges prodiere ex genere, quo jure partem Regni a Patre Augusto Divina depositione sibi esse traditam.

Quare electio, quæ ad consecrationem facta memoratur, pro publico & solenni actu, quo Regem agnoscerent, ex usu eorum temporum accipitur; non pro vera electione, tanquam Francorum Reges electione fierent. Id adeo verum & ipse Carolus & omnes intelligebant, ut ante consecrationem & sublimationem eam, quæ consecrationi conjuncta memoratur, Carolus more Regio, ipsam Venilonem futurum consecratorem suum, ad Metropolim Senonum evexerit. Quamobrem, etsi ea consecratio ac sublimitas rescindi potuisset, remaneret certe Carolus id quod natus erat, *Rex ex genere*, cui Regni pars inter fratres Reges Divina dispositione deberetur.

Nec minus clarum est de consecratione ipsa ac sublimitate consecrationi conjuncta non absolute dici: *Judicio Episcoporum* ab ea projici posse Regem: sed si projici a quoquam debuisset, quod Venilo facere conabatur, non id saltem fieri potuisset ab eo, sine iis Episcopis, qui Regem cum ipso Venilone consecraverant: quod quidem ad Venilonis mentem, & tanquam ad hominem fuisse responsum claret; ne si proditor aliquid sibi juris in Regem superbe ac perperam consecrationis nomine videretur.

Et

[a] Bar. tom. X. an. 859. p. 172. T. VIII. Cons. pag. 672.

Et quoniam hæc in eum finem dicta, nullatenus consecuto, nihil omnino ad Regiam, aut ad statum Regiæ dignitatis pertinet; vere tamen ac certo affirmare volumus, a nullo antea, a nullo postea Rege, imo a nullo mortalium hæc qualiacumque fuisse unquam prodita, congruæque omnino videri illis temporibus, a quibus inclinationem rerum, eumque, qui consecutus est, Regiæ Majestatis contemptum, inceperit omnes Historici memorant.

CAPUT XLIV.

Argumentum ex Regum consecratione repetitum solvitur: LUDOVICI II. Imperatoris LOTHARII I. filii, epistola ad BASILIUM Imperatorem Orientis.

ANtequam ex hoc loco digrediamur, solvendum argumentum, vanum illud quidem, sed quod a quibusdam magni fiat, a Regum consecratione repetitum. Quippe in hac, primum ab Episcopo consecrante postulatur, ut presentem militem ad dignitatem Regiam sublevet: cum ipso sic agitur, tanquam eo, qui Regiam dignitatem suscepturus sit: dat ipse solitum sacramentum, tanquam Rex futurus: denique sic omnia peraguntur, tanquam non nisi post inunctionem, Rex, ante inunctionem & consecrationem, electus tantum esse videatur. Quæ quidem ex vetustis deprompta formulis, quibus Reges etiam Franci in secunda saltem Dynastia inuncti fuerint, nemo harum rerum sciens inficiabitur. Quæ si ad extremum urgentur, nempe id efficient, ut Reges non genere sed electione fiant, nec nisi consecrati Regum nomen Regiamque potestatem accipiant; quod adeo est absurdum & omnium gentium consensione tanta rejectum, ut nec argumentis confutare sit dignum. Quare ex communi omnium sensu, sacræ cæremoniæ arcanæ ac mystica significatio hæc est: in ea esse sacramentum Regiæ potestatis cœlesti numine concessæ & institutæ, atque hanc Divino numini haberi reverentiam, ut Rex a Deo constitutus, ipse quodammodo coram Deo sacrisque altaribus, Regio se nudet nomine, ut illud a Deo sanctius

Tom. I.

jam augustiusque recipiat. Cujus rei sacramentum est, quod & gladius & corona Regi imponenda de altari fumantur, diciturque ad Regem: *Accipe gladium de altari sumptum*, quia nempe gladii jus a Deo esse, ejusque providentiæ Regi esse traditum, ex Apostolica traditione & disciplina doceamur: quæ trahi ad argumentum instituendi ac deponendi Reges, non nisi stulte & imperite possunt.

Quo etiam sensu Ludovicus II. a Carolo Magno quartus, se ad Romani Imperii Principatum, summi Pontificis manu proventum esse testatur (a); cum Imperatoris Lotharii filius, Imperatoris Ludovici Pii nepos, Imperatoris Caroli Magni abnepos, jam hæreditarium tenueret Imperium; atque Imperatorum nomen sibi jam, imo etiam avo Ludovico Pio, paternum esse profiteretur. *Quomodo enim paternum nomen est, quod jam in avo nostro paternum?*

Hæc scripsit Ludovicus II. ad Basilium Imperatorem Orientis, cum is Francis Principibus Caroli Magni posteris, Imperatorium nomen denegaret. Atque hæc verba tacuit scriptor Anonymus (b), qui hunc profert locum, ut Caroli Magni nepotes Imperatoriam dignitatem summo Pontifici acceptam retulisse ostendat; quod quidem nec negamus, nec erat cur Anonymus in perspicua re probanda laboraret. Quærendum illud erat, in quo difficultas versabatur: quo jure Romanus Pontifex, Imperii dandi auctor fuerit: an Apostolico illo jure, quod Christus instituit, an hoc adscititio, quo Romanus Pontifex, Senatus ac civium reverentia, caput Urbis, atque egregiæ cujusque rei auctor habebatur.

Ac Ludovicus quidem II. adversus Basilium & Græcos, Imperatorium nomen ac dignitatem Caroli Magni posteris his verbis vindicabat: *A Romanis enim hoc nomen & dignitatem assumpsimus, apud quos profecto primo tante culmen sublimitatis & appellationis effulsit, quorumque gentem & urbem Divinitus gubernandam, & matrem omnium Ecclesiarum Dei defendendam atque sublimandam suscepimus; ex qua & regnandi prius, & postmodum imperandi auctoritatem profapia nostræ seminatam sumpsit. Nam Francorum Principes, primo Reges, deinde vero Imperatores dicti sunt.*

C c

(a) Ep. apol. Lud. II. Imp. ad Bas. Imper. Orient. Duch. T. III. p. 555.

(b) Anon. tract. de libertat. Eccl. Gall. lib. IV. C. XI. p. 291.

vi dumtaxat, qui a Romano Pontifice ad hoc, oleo sancto perfusi sunt: quem locum pisi Anonymus truncant capite retulisset, nempe ipsa lectione statim intueremur, Imperium a Romanis atque ab ipsa urbe Domina, unde hoc nomen primum effulsit, ad Francos translatum; auctore quidem Romano Pontifice, Romana Ecclesia Ecclesiarum matre comprobante & confirmante: eo plane sensu, quo a Joanne VIII. dictum meminimus (a), Carolum Calvum Coepiscoporum & Cleri, amplique Senatus & totius Romani Populi, gentisque rogata annise, ac secundum priscam consuetudinem, ab ipso Joanne ad Imperii Romani sceptrum esse proventum.

En unde Caroli Magni posteritas Imperatorium nomen aduersus Græcos tueretur. Hinc idem Ludovicus II. eadem in epistola commemorat Senatus Populique Romani, imo & Militum exercitumque, in promovendis Romanis Imperatoribus auctoritatem. ~~Quo~~ jure excidisse haud par erat Romanam urbem, faciebatque magis ad ejus dignitatem, quod jam per Petrum Apostolum religionis ac Sacerdotii Caput esset. Itaque concludebat ab urbe Romana Francos eo jure eligi potuisse, quo jure quondam Hispani aliique electi erant.

Inde ad Francos stirpemque Carolinam translatum Imperium Ludovicus II. refert, neque vero tacet sacram unctionem ab Apostolicis Pontificibus datam, quæ huic

rei firmamento esset. Quin & id respicit, quod Pipinus Caroli Magni pater ejusque liberi, jam a S. Bonifacio (A) in Reges Francorum uncti, a Stephano II. Papa profecto ad Francos, iterum uncti essent; placebatque omnino Regiæ domus originem a Romano Pontifice consecratam; atque id non modo honori, sed etiam firmamento esse intelligebant, ut Regium genus etiam ab Apostolica sede sacrosanctum haberetur.

Ex his ergo constat Caroli Magni nepotes ea re maxime gloriosos, quod non modo Imperatorium, sed etiam Regium nomen, Ecclesia Romana probante, confirmante, consecrante, susceperint, non profecto id egisse ut Regnorum & Imperiorum potestatem ei tribuerint, contra rei gestæ ac veterum omnium monumentorum fidem. Ceterum quid importet a Romano Pontifice corona imposta, Adrianum IV. audiemus exponentem, cum ad ea tempora nostra oratio devenit (b).

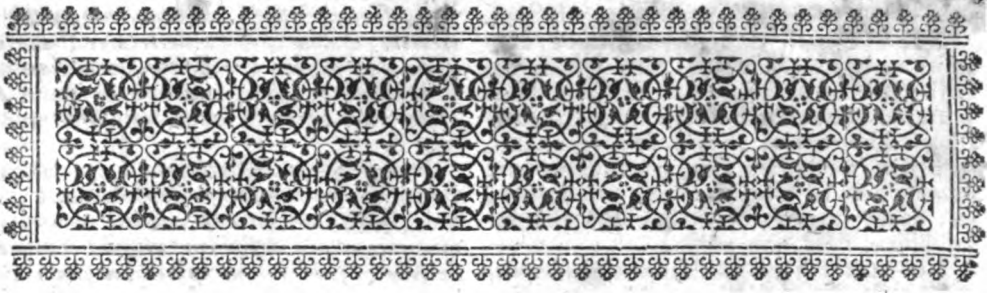
Hæc sunt quæ ad Gregorium utique VII. studiosissime atque operosissime conquista, referunt, ut Ecclesiastico ordini ejusque capiti Romano Pontifici subternant deponendos Reges; quæ, quam vana, quam nulla sint, nemo non videt. Jam quantum valeant quæ a Gregorio VII. nullo antea exemplo, nulloque documento, gesta sunt, facile intelligimus.

DE

(a) *Sup. cap. XXXIV.*

(A) *A sancto Bonifacio*) Pipinum non fuisse unctum probat P. LE COINTE, ut supra docuimus. Vid. *Annales Franc. tom. v. an. 752. n. 6. & seq. pag. 322. & seq.*

(b) *Inf. lib. III. c. XPVII.*

DEFENSIO DECLARATIONIS
CLERI GALLICANI
DE ECCLESIASTICA POTESTATE.

LIBER TERTIUS.

Quo a GREGORII VII. tempore res extra Concilia Œcumenica
gesta referuntur ad CAPUT PRIMUM GALLICANÆ
DECLARATIONIS.

CAPUT PRIMUM.

An GREGORII VII. ac secutis decretis ita res confecta sit, ut de ea ambigere Catho-
licis non liceat : contrarium statuitur certis exemplis & Catholicorum omnium consen-
sione : MELCHIOR CANUS, BELLARMINUS, RAINALDUS, PERRONIUS
testes adducuntur.

Unc devenimus ad ea tempora, quorum maxime auctoritate nos premunt, Gregorii scilicet VII. secutorumque Pontificum. Quippe obijciunt hisce temporibus quaestionem totam Ecclesiae auctoritate decisam : depositos quippe Pontificia auctoritate Imperatores ac Reges : consensisse in eam depositionem Orthodoxos ; neque tantum rem a Romanis Pontificibus esse factam, sed factam in Conciliis Œcumenicis : depositum enim in Concilio Lug-

dunensi II. ab Innocentio IV. Fridericum II. (a) quin etiam ab ipsis Synodis multa esse decreta, quae ad eam praxim comprobendam manifeste pertineant, ut est illud decretum Lateranensis Concilii III. de relaxato fidelitatis debito adversus haereticos (b), & Lateranensis IV. (c), ut summus Pontifex haeretici Vassallos ab ejus fidelitate denuntiet absolutos : denique rem adeo certam, ut a Conciliis in formulam versa sit, extentque Conciliorum Constantiensis & Basileensis decreta, quibus privationis poena Principibus etiam ac Regibus intenteretur ; ex quibus concludunt, rem totam eorum etiam Conciliorum, quibus

C c 2 ma-

(a) Conc. II. Lugd. Œcumen. tom. XI. Conc. p. 640.
(b) Conc. Later. III. c. XXVII. s. X. p. 1523.

(c) Later. IV. s. III. T. XI. p. 148.

maxime nitimur, auctoritate esse confectam.

Hæc adversarii Catholici obijciunt. Hæretici vero postquam nobiscum potestatem indirectam adversari sunt ut a Sacra Scriptura & antiquitatis Ecclesiasticæ Dogmatibus abhorrentem, tum vero inculcant, quæ jam memorata sunt, posterioris ævi decreta, ut in tanta doctrinæ mutatione, ea, quam tuemur, Catholicæ Ecclesiæ infallibilitas stare non possit.

Nos autem hæreticis statim respondemus, more solito calumniari eos. Non enim Catholici docent, quæcumque in Conciliis gesta sint, ea ad Ecclesiæ Catholicæ fidem pertinere: sed eo loco habent illa tantum, quæ decreto edito fidelibus omnibus credenda, ac tenenda proponuntur: quod & Melchior Canus copiose docet (a), & Catholici omnes uno ore consentunt. Cujus rei ratio est, quod id sufficiat, ut verba Christi firma stent de æterna Ecclesiasticorum Dogmatum firmitate; nec proinde labat Ecclesiæ fides, si ea quæ extra fidem decreta sunt, haud pari auctoritate consistunt. Atque certum omnino, multa in Conciliis sine expressa deliberatione ac determinatione esse dicta gestaque, quibus adstringi se Catholici omnes uno ore negant. Multa etiam decreta sunt, quæ non pertineant ad invariabilem fidei regulam, sed sint accommodata temporibus atque negotiis. Quin etiam illi qui Romanum Pontificem vel maxime infallibilem esse contendunt, non propterea necessario tuenda suscipiunt, quæ Pontifices gesserint; sed profecto certæ sunt regulæ, quibus & hi Pontificibus, & omnes Catholici Conciliis Œcumenicis certam fidem docent adhiberi oportere.

Certe Melchior Canus Pontificæ infallibilitatis defensor asserimus asserit (b); *Qui summi Pontificis de re quacumque judicium temere ac sine delectu defendunt, hos sedis Apostolicæ auctoritatem labefactare, non fovere; evertere, non firmare.* Ac paulo post: *Non eget Petrus mendacio nostro, nostra approbatione non eget:* tum adductis decretis de religiosis Ordinibus approbatis:

Satis fuerit, inquit, si eam habeant auctoritatem, quam epistolæ decretales, quarum nonnullas constat a posterioribus meliore consilio refutatas; quoniam non ex firmo decreto, sed ex Pontificum opinione prodierunt.

Neque negat Bellarminus (c), aitque, Pontifices ex ignorantia lapsos, quod, inquit, *posse Pontificibus accidere non negamus; cum non definiunt aliquid tanquam de fide; sed tantum opinionem suam alius declarant.* Alia ejus responsio est: *Pontifices tam nihil certi statuisse, sed tantum respondisse, quod sibi probabilius videbatur:* Addit: *Multa alia esse in epistolis decretalibus, quæ non faciunt rem aliquam esse de fide, sed tantum opiniones Pontificum ea de re nobis declarant.*

Quod Stephanus VI. & Sergius Romani Pontifices iterum ordinari jusserunt eos, qui a Formoso (A) Papa, postquam is degradatus fuit, ordinati essent, idem Bellarminus respondet (d): *Eos non edidisse aliquid decretum, quo decernerent ordinatos ab Episcopo degradato esse iterum ordinandos; sed solum de facto jussisse iterum eos ordinari, quæ jussio non ex ignorantia aut hæresi, sed ex odio in Formosum procedebat.*

Ne ergo tu mihi hæc dicito: Gregorius VII. & alii Imperatores ac Reges deposuere; ergo id jure factum: docet enim Bellarminus, idque nos diligenter tota hac tractatione meminisse oportet, docet, inquam, ille, accurate secernenda esse, quæ Pontifices *de facto jusserint*, ab iis quæ decreto edito facienda constituerint. Neque enim omnia ab ipsis jure fieri; *sed quædam ex odio;* neque eorum decreta, quæ etiam ad doctrinam spectent valere omnia; imo vero ab ipsis rite & ordine interrogatis, multa esse responsa atque in jure edita, ac decretalium epistolæ nomine insignita, quæ tamen probabiliter tantum, imo etiam falsa Romanorum Pontificum opinione nitantur, idque in confesso est etiam apud eos, qui Pontificiam infallibilitatem vel maxime propugnant.

- Pla-

(a) Melchior Can. de loc. Theol. edit. Lovæ. 1564. pass.

(b) Canus ib. lib. V. fol. 340.

(c) Bell. de R. P. lib. IV. c. XII. XIV.

(A) s. Formoso. Is fuit ille Episcopus, quem de sede Portuensi dejecit Joannes VIII. Hunc deinde restitutum a Martino II. Romana demum Ecclesia suscepit pastorem. Quam inhumane Formosi cadaver violaverint, & ejus memoriam diris devoverint Stephanus VI. & Sergius III. narrat D. FLURY, quem vide.

(d) Ibid. cap. XII.

Placet etiam adscribere quæ Odoricus Rainaldus (a) docuit occasione decretalis, exiit, & eorum quæ in ea a Nicolao III. definita, a Joanne XXII. postea rejecta sunt, de Christi paupertate: Sane, inquit, major propositio: nimirum nefas esse contradicere in iis quæ definita sunt per sedem Apostolicam in fide & moribus, certissima est; & additæ propositiones eam omnino confirmant, si intelligantur, uti debent, ea quæ spectant ad fidem & universalis Ecclesie mores in necessariis ad salutem: At Pseudo-minorite non in eo sistunt, sed quæ ad fidem & mores tantum spectant accidentario & remote, qualia sunt nimirum Franciscani instituti encomia, privilegia, seu decreta Pontificum eo attinentia & omnia in iis contenta, fidei & morum essentialia esse falso supponunt; ac ludunt in equivoco. Illas ergo sanctiones, licet sint in sexto (Decretalium libro (b)) esse fidei & morum decreta essentialia, negandum est constantissime: neque enim decreta fidei condunt Pontifices, nisi id expresserint & de necessitate credenda proposuerint. Ex quibus id habemus. Pontificum Romanorum decretis propositis, duo adhuc quæri oportere; alterum; an res sit ad fidei & morum essentialia pertinens, idque per se & proxime, non accidentario & remote: alterum; an expressum sit id de fide credendum?

Procul ergo absunt ab Apostolici de fide decreti auctoritate, hæc Clementina (c), *Principis Romani*, & Clementina *Pastoralis*, de fidelitatis juramento ab Imperatoris irritanda judicia, quas Clemens V. edidit; procul, inquam, absunt hæc ab Apostolici de fide decreti auctoritate, quamquam ea Clemens *Apostolica auctoritate* declarare se dicat.

Procul ab ea auctoritate rursus abest id, quod idem Clemens V. ut certum supponit (d): *Nos ad quos Romani vacantis Imperii regimen pertinere dignoscitur &c.* Quo fundamento nixus, Robertum Siciliae Regem Vicarium Imperii, sed in Italia tantum constituit. Neque huic decreto certiorém addit auctoritatem Joannes XXII. dum hæc ad se pertinere, propter Petri auctoritatem & jura concessa Divinitus,

testatur his verbis (e): *In nostram & fratrum nostrorum deductum est, fama divulgante, notitiam, quod licet sit de jure liquidum & ab olim fuerit inconcusse servatum, quod vacante Imperio, sicut & nunc per obitum quondam Henrici Romanorum Imperatoris vacasse dignoscitur, cum in illo ad secularem judicem nequeat haberi recursus, ad summum Pontificem, cui in persona Petri terreni simul & Cælestis Imperii jura Deus ipse commisit, Imperii prædicti jurisdictio regimen, & dispositio devolvuntur.* Quanquam enim is Pontifex, hoc fundamento nixus, Vicarius Imperii in Italia quidem, alia auctoritate quam Pontificia constitutos, omnesque iis obedientes excommunicatione damnet; tamen hæc civilia nullo modo ad fidem & mores universalis Ecclesie pertinere constat. Quo jure hæc omnia a decretis fidei procul amandamus, parique ratione quærimus quæ Grægorius VII. alique in deponendis Imperatoribus gesserint, quamquam & Petri jure atque euctoritate gesta esse præferant, an ad fidem & mores Ecclesie Catholice potiori aliqua ratione pertineant, aut etiam ad ea pertinere, ullo legitimo decreto declaratum definitumque sit.

Hæc dicimus secundum eos, qui Pontificiam infallibilitatem ac summam in temporalibus potestatem vehementissime afferunt, qua defensione non modo hæreticorum calumnie propulsantur, verum etiam Catholicorum eorum, qui nobis adversantur, franguntur impetus; eoque demum res tota devolvitur, ut quæramus sintne ea, quæ ad Reges deponendos pertinent, eo ordine modoque gesta, quæ summam & indeclinabilem apud Catholicos obtineant auctoritatem.

Ac primum: nemo nisi dementissimus dixerit, ea gesta esse summa & indeclinabili auctoritate; alioquin Theologi Parisienses Gallicæ passim omnes, post censuram Sanctarelli saltem, ne jam antiquiora memoremus, pro hæreticis aut schismaticis haberentur, qui rem, ab Ecclesia, summa auctoritate decretam non modo negarint, sed insuper gravi censura notarint. Ipse Perronius Cardinalis tot ab aula Romana gratulationes tulisset immerito, pro ea oratione

(a) Odoric. Rain. tom. XV. an. 1344. n. 32.

(b) Sext. Decret. lib. V. c. III.

(c) Clém. lib. II. tit. IX. de jurjur. & tit. XI. de sent. & re jud. c. II.

(d) Clem. Past.

(e) Extrav. Joann. XXII. tit. V. Ne sede vacante c. unico. Si.

tione quam habuit in Ordinum cœtu; cum ibi postulavit haberi istam quæstionem inter problematicas & liberas, quæ ab Ecclesia gravissima auctoritate sancita definitaque esset.

C A P U T II.

Gesta sub GREGORIO II. primumque ejus de HENRICO deposito decretum.

Postequam universim constitit nihil ad fidem Catholicam pertinere, quæ a Gregorio VII. aliisque, deponendis Regibus gesta sunt; illud jam ipsum evolutis excussisque gestis, singillatim ac luculentius explicemus; simulque ostendamus quanti sint, quæ summa & indeclinabili auctoritate non valere liquet. Series postulat temporum, ut a Gregorio VII. ordiamur.

Anno Christi 1073. adversus Henricum IV. nequissimum & flagitiosissimum Imperatorem Saxones rebellaverant. Belli causa memoratur, impositæ arces atque præsidia, quæ Saxones prædis agendis atque opprimendæ libertati esse comparata querebantur. Obtendebat Imperator decimas Sifrido Archiepiscopo immerito denegatas; ipse occulte Archiepiscopum instigabat: Abbates Turingos (*) ad iniquas condiciones adigebat: his initiis causisque bellum atrox gerebatur (a). Hic vero ex Libro superiore (b) repetendum id, quod per idem tempus contigit Henrico Imperatori ab Alexandro II. diem dictam propter causas quidem Ecclesiasticas, nulla depositionis interminatione: tum Alexandrum II. infecto negotio decessisse: Gregorium VII. ei substitutum, cum Henrico IV. multa tractasse: ac, ne superfluis immoremur, narrat Baronius (c) anno 1075. Henricum, victoria de Saxonibus reportata, contempsisse quæ Papæ promiserat, de pæce videlicet cum Saxonibus ineunda, deque Thedaldo in Ecclesiam Mediolanensem intruso, aliisque ejusmodi negotiis: communicasse etiam iis, quos sedes Apostolica ob Simoniam & alia flagitia rejecisset. Anno vero 1076. re-

fert idem Baronius (d), missos a Gregorio Legatos, qui Regem ad dicendam causam vocarent ad Synodum: dicta dies ad feriam secundam secundæ hebdomadæ in quadragesima; adhibita pœna, nisi dicta die se susteret, sed excommunicationis tantum, ut ex Historicis hujus ævi, Baronio etiam probante (e), ostendimus. De depositione altum adhuc ubique silentium.

Henricus tamen ea Gregorii citatione commotus, statim habita Vormatiæ Pseudo-Synodo Gregorium deposuit, eique subjectionem & obedientiam interdixit (f) quin etiam datis literis imperavit, & illi ut ab Apostolica sede discederet, & Clero Populoque Romano ut qui primus esset in fide, esset primus in ejus damnatione. Hæc miror Catholicis quibusdam non satis cautis scriptoribus probari potuisse. Neque enim aut Gregorius VII. quidquam egerat, quo deponeretur, nec, si ea de re quæstio moveretur, ei finiendæ, idonei erant Imperator cum eoque collecti Germaniæ Episcopi, prorsusque Ecclesiæ Catholicæ ac sedis Apostolicæ jacet auctoritas, si hæc molitiones valeant. Sed postquam Imperator, inconcessa ausus, Gregorium deposuit; Gregorius quoque eo profligare ausus, ut Regem non tantum excommunicandum more Majorum, sed etiam deponendum novo exemplo susciperet. Neque illud omittendum, quod a cœvo auctore memoriæ proditum supra retulimus (g): delectatum eum videri dandi Regni dulcedine & gloria, quam ultro blandientes offerebant: visos etiam illos motus, quibus Germania fluctuabat, amplificandæ in civilibus Romanæ potentæ opportunos: queis fretus Gregorius eam tulit sententiam, cujus initium est: *Beate Petre, Apostolorum Princeps. Decretum autem sic habet (h): Et ideo ex tua gratia, non ex meis operibus, credo quod placuit tibi & placet, ut populus Christianus tibi specialiter commissus mihi obediat specialiter pro vice tua mihi commissa; & mihi, tua gratia, est potestas a Deo data ligandi atque solvendi in Cælo & in terra. Hac itaque fiducia fretus, pro Ecclesiæ tue honore & defensione, ex parte omnino*

(*) *Fuldensem nempe & Herveldensem.*

(a) *Hist. Sax. p. 105. Lambert. Schaf. an. 1073. ap. Freb. pag. 190.*

(b) *Sup. lib. II. c. XXX.*

(c) *Loc. cit.*

(h) *Concil. Rom. III. sub Greg. VII. T. X. p. 356. 357.*

(d) *Bar. rom. XI. p. 472.*

(e) *ib. p. 476.*

(f) *Hist. Sax. bell. p. 122. Ibid.*

(g) *Sup. lib. I. sect. I. cap. XII.*

impotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, per tuam potestatem & auctoritatem, Henrico Regi, filio Henrici Imperatoris, qui contra tuam Ecclesiam inaudita superbia insurrexit, totius Regni Teutonicorum & Italiae gubernacula contradico; & omnes Christianos a vinculo juramenti quod sibi fecerunt vel facient, absolvo, & ut nullus ei sicut Regi serviat interdico. Dignum est enim, ut qui studet honorem Ecclesiae tuae imminuere, ipse honorem amittat, quem videtur habere; & quia sicut Christianus contempserit obedire, nec ad Dominum rediit, quem dimisit, participando excommunicatis, meaque monita, quae pro sua salute sibi misi, te teste, spernendo, seque ab Ecclesia tua, tentans eam scindere, separando, vinculo eum anathematis vice tua alligo.

Eo in decreto, quod ad verba attinet, illud imprimis notatum volo, distinctis verbis atque sententiis depositum primo Principem, tum etiam anathemate alligatum fuisse. Et merito quidem anathemate percussum confitemur eum, qui nulla causa, nullaque potestate, Petri successorem deponere ausus fuerat. Quod autem Pontifex perperam depositus, haud meliore jure Imperatorem ipse deposuerit, id vero ut novo, ita pravo exemplo esse factum contendimus.

C A P U T III.

De Gregoriana Decreti auctoritate quaeritur: paucis repetuntur quae de ejus novitate dicta sunt.

Cum secutae de Regibus deponendis sententiae, ab eo Gregorii VII. decreto & exemplo, tanquam ex fonte prodeant, de tota ejus decreti ratione quaerendum est. Et quidem ab ipso disputationis initio praestruimus (a) ipsam rei novitatem: nullum exemplum, auctoritatem nullam hujus rei aggrediundae praecessisse: itaque attonitum Orbem: Gregorii aeternae ipsa novitate commotos: ipsum Gregorium anxie interrogatum nihil nisi falsa, vanaque & nimia protulisse: hinc Gregoriana decreti novitatem, post tot ejus aevi tractationes, post ipsius

Gregorii omni ingenio ac studio elaborata responsa, viris piis & gravibus non minus fuisse suspectam: eundem Gregorium nova superstruxisse novis: victoriam novo ausu, novique generis, decreto edito, ab Henrici exercitu arcuisse, & velut obstupefacto Orbi inanes objecisse terribulas: ac nihilo fecius, audentissimum licet, in tanta novitate, nec ipsum sibi satis constare potuisse. Haec quidem omnia novitatem sonant, hoc est, in Christiana doctrina certam ac perspicuam falsitatem. Nunc autem tota res multo clarius enitescit. Ecce enim evolutis, ab omni antiquitatis memoria ad haec usque tempora, Ecclesiasticis gestis, spoliatis fuisse unquam, Ecclesiastico decreto, ulla bonorum parte Laicos, nedum ditione atque Imperiis Reges, aut tale quid unquam cuiquam intentatum, non invenimus, non legimus, non audivimus; cum tamen demonstraverimus tot ac tantas hujus rei intervenisse causas, si id vel Ecclesia cogitasset.

Quin etiam vidimus Christianos omnes, etiam Episcopos, Romanosque adeo Pontifices passim obedisse apostatis, haereticis, excommunicatis Regibus; neque tantum obedisse, sed etiam docuisse ex Christi praecipitis deberi eis obedientiam, exceptis iis rebus, quae contra Dei vetita juberentur; Pontifices quoque, discretis utriusque dignitatis limitibus, ultro esse professos, nullam esse suam in rebus ordinandis civilibus potestatem. Nunc cum Gregorius VII. nullo unquam exemplo, auctoritate nulla, contraria omnia faciat; rogamus adversarios, haec quae nunc gerit, an ad Catholicam fidem & Ecclesiasticum dogma pertineant? Si pertinere contendunt: ubi illud, quo Ecclesia Catholica invicta haecenus stetit: valere oportere quod ubique, quod semper (b): & illud (c): *Id verum quod prius, id adulterum quodcumque posterius?* Quid autem respondemus haereticis, dum doctrinae novitatem erroremque manifestum, vel his vel anteaetis saeculis improperant? Sin autem his argumentis victi, haec Gregorii gesta pro fidei doctrina atque Ecclesiastico dogmate habere non audent; nempe non ab ejus dumtaxat, sed ab illorum etiam qui eum secuti sunt auctoritate, nos liberant.

CA-

[a] *Sup. lib. I. sect. I. cap. VII. & seq.*
[c] *Ters. de preser. heret. cap. XXXI.*

[b] *Vincent. Lirin. com. I.*

CAPUT IV.

Qui GREGORIO VII. HENRICUM deponenti adhaerent, eos falso fundamento nixos, falso nempe intellectu interdicti de vitandis excommunicatis, idque jam in confesso esse: Sancti GEBHARDI & aliorum ejus aevi in eam rem sententia.

Nunc ne sanctorum virorum, qui Gregorio VII. Reges deponenti adhaerent, auctoritate plus æquo moveamur; considerandum istud: illos, quotquot fuerit, falso fundamento nixos: nempe quod interdictum de vitandis excommunicatis, falso, & ab omnibus jam rejecto intellectu acceperint. Quid inde consequatur orationis series aperiet. Nunc rem ipsam aggredimur. Incipimus autem a Gebhardo Juvavensi, quem a Metensi Herimanno de hac quaestione rogatum memoravimus (a). Jam quid responderit audiamus. Rescribit autem eo tempore, quo non modo Henricus IV. a Gregorii VII. communione recesserat, verum etiam Anti-Papam fecerat nefarium illum Guibertum Ravennatem, Clementem appellatum. Hunc qui respuerunt Episcopi, sedibus ab Henrico pellebantur; Pseudo-Episcopi per vim intrudebantur; ipse Gebhardus in exilio agebat, quo tempore hæc scripsit; meritoque damnat Episcopos qui talibus consentirent. Ceterum, cum Herimannus de deponentibus Regibus Ecclesiastica auctoritate vel maxime quæreret, Gebhardus, nulla depositionis mentione facta, rem totam cum excommunicatione connectit, & controversiæ statum ab ipso initio sic exponit (b): *Hac puritate contenti, eo quod in presenti versatur negotio, hoc solum tenemus quod Ecclesia Catholica semper tenuit, quod ab initio capta Christianitatis usque ad monstruosa hæc tempora stabile & inconcussum persistit, scilicet quod excommunicatis non est communicandum. Hac namque dissensionum causa est & seditionum, quod illi ab excommunicatis non abstinere & non abstinendum docent: nos vero & abstinemus & abstinendum persuademus, præcipue ab il-*

lis qui a prima & præcipua Sede excommunicantur. Sic ille totius negotii fontem rationemque, in ipso interdicto de vitandis hæreticis, reponendam putat: depositionis per totam epistolam mentione nulla; quippe qui de tali se nihil in Scripturis, nihil in Canonibus, nihil in Patribus, nihil in Historicis gestivæ Ecclesiasticis inveniret.

Hoc disputationis posito fundamento, docet valere excommunicationem nulla Canonica examinatione rescissam: *Illos, inquit (c), velimus attendere, qui tam facile etiam quorumlibet Episcoporum, nedum Romani Pontificis sententiam, sine Legati examinatione rescindunt.*

Agit postea contra eos qui Gregorium indiscussum, inauditum, incorvictum, nec confessum, vel commonitum (d) Wormatiz deposuerunt, & Guibertum Anti-Papam, vivente vero & legitimo Pontifice Gregorio in Petri Cathedra intruserunt, *Romana Ecclesia nec conscia, nec consentiente. Et addit: Ecce, omni tergiversatione remota, causa a nobis exposita sunt de hoc, quod excommunicatis, quibus illi communicant, non communicamus: quod Apostolicæ Sedis Pontifici, & Beati Petri vicario abrenunciare non præsumimus: quod eodem vivente & cum Romana Ecclesia concorditer agente, alium ad eandem sedem eligere, aut eligentibus consentire non acquiescimus.*

Quod autem objiciebatur juramentum fidelitatis Principi præstitum; respondet primo (e): *Antiquitus præcessisse votum, quo se, in ordinatione sua, Beato Petro suisque vicariis & successoribus obstrinxerint, tum violari fidem Principi datam ab iis maxime, qui eum pessimis implicuere negotiis; postea non valere juramentum contra jus fasque datum: postremo rem totam huc esse devolutam: Dicitur, inquit, nobis Fidelitatem Principi jurastis, cui si fideles esse vultis, fidem Domino Apostolico & obedientiam abnegate, & illam abnegationem juramento, vel scripto firmate, & ab excommunicatis a sede Apostolica non abstinete, & non abstinendum docete. Quo quaestionis constituto statu, concludit: Nihil unquam juravimus, nisi quod salvo Ordine nostro fieri posset.*

Quæ

[a] Vid. lib. 1. sect. 1.

[b] Gebb. ep. ad Herm. ex lib. cui titul.: Vetera monum. cont. Schism. Ingol. 1612. p. 10. sp. Tegner.

[c] lb. p. 15.

[d] lb. p. 17.

[e] lb. pag. 20. 21. 24. & seq.

Quæ si quis intelligat, inveniet sancto viro ne perspectum quidem fuisse quæstionis statum. Neque enim si fidelitatem servaret Principi, ideo Domino Apostolico obedientiam abnegaret, sed in civilibus Principi, in sacris Apostolico obediret, nec si Principis prava imperantis jussa detrectare, ideo obedientiam absolute negare oporteret; nec si cum excommunicato Principe in malis & in sacris, ideo etiam in civilibus, Reipublicæ causâ, communicare vetaretur. Atque ut clare omnia distinguamus: illud quidem recte, quod Gebhardus & alij, Henricum simoniacum & infandi Schismatis auctorem, pro excommunicato habebant: quod Gregorium ab eo depositum pro vero Pontifice colebant: quod Guibertum Anti-Papam ejusque assecras respuebant: quod iis qui essent excommunicati ipsique adeo Regi in malis & in sacris communicare volebant; hæc recta sanctaque: quod autem in re nulla, ne quidem temporali, ac Reipublicæ causâ, cum excommunicato Rege communicare se posse credebant; id vero errore esse manifestum, & nos probavimus, & jam in confesso est, atque omnino constat, falso nixos systemate, obedientiam omnem Principi denegasse.

Neque aliter alij passim causam hanc tuebantur. Extat apud Dodechinum Abbatem (a), Mariani Scoti continuatorem, atque hujus ævi Annalifam, Stephani Alberstatensis Episcopi, sub nomine Ludovici Comitis (*) ad Valtramum Magdeburgensem Regis Henrici defensorem, epistola (A) vehemens, cujus quidem summa est: Regem adulterum, homicidam, simoniacum, atque adeo hæreticum, non esse a Deo ordinatum, ea ratione quod pro his nefandis malis ab Apostolica sede excommunicatus, nec Regnum, nec potestatem super nos, quia Catholicus sumus, poterit obtinere. Quam epistolæ summam Dodechinus his verbis comprehendit: *Venerabilis Episcopus, vocato notario, epistolam distulavit in qua Henricum hæreticum & ex-*

Tom. I.

communicatum, ideoque nec Regem dicendum comprobavit. Sic depositionem ab excommunicatione suspendant, errore manifesto, ut jam in confesso est.

Solebant autem his temporibus vehementissime urgere, quod *excommunicatos vitare debeamus*; legiturque ea de re Bernaldi (**) opusculum ad Gebhardum Abbatem Schaffulensem; eaque se ratione maxime tuebantur, qui Regem respuebant.

Lambertus Schafnaburgensis (b), Gregorianarum partium studiosissimus, ad annum 1076. memorat excommunicatione factum, ut Uto Episcopus Trevirensis aliique, cum Rege stare vererentur. Itaque hæc de causa ab Episcopis, & Proceribus Palatinis abstinebat, *obtendens & eos & ipsum Regem excommunicatos esse a Romano Pontifice; sibi tamen, quod ipsum vix summis precibus extorsit, indulgentiam tantum esse colloquendi Regis licentiam; nulla præter hæc in cibo, in potu, in oratione, vel in ceteris omnibus communionem ejus permiffa*: quasi speciali permissione indigerent, ut de necessariis Reipublicæ negotiis, cum excommunicato Imperatore tractarent.

Ipsæ Gregorius VII. quanquam, uti memoravimus, distinctis verbis a depositionis sententia excommunicationem ipsam discreviffe videbatur (c); id tamen omnibus epistolis inculcabat, ne Regi, ne ceteris excommunicatis communicarent; ut qui intelligeret ea re omnem causæ suæ vim contineri.

Atque is tamen, ut vidimus (d), in Concilio Romano IV. anno 1088. necessitate ipsa, illud de vitandis excommunicatis interdictum ita molliverat, ut ab excommunicatione illos exciperet qui cum excommunicatis necessaria causa communicarent: uxores videlicet, liberos, servos, ancillas, rusticos servientes, nulla subditorum Regisque facta mentione; tamquam ea necessitas, qua Regibus obsequimur, una esset, cujus apud Christianos nulla ratio habeatur: quod tamen officium ne prorsus omitteret, exceptos quoque volebat

D d

omnes

(a) Dodech. an. 1090.

(*) Turingia.

(A) Epistola illa acerbè scripta & iracundè, falsis nritur fundamentis, falsis item & absurdè abundat argumentis; ut minime decuerit Stephanum Episcopum hujus fuisse auctorem, & Ludovicum Comitem hanc suam subscribendo fecisse.

(**) Constantiensis Presbyteri. *Vetera monum.* &c. p. 237.

(b) Lambert. p. 237.

(c) Greg. VII. lib. IV. ep. II. VI. VIII.

[d] *Sup. lib. I. sect. II. c. XXVIII. vid. T. X. Conc. p. 370.*

omnes alios, qui non adeo Curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur; ut jam nihil aliud veritum intelligatur, quam ne scelere consortes fierent: quo uno Gregorii decreto, omnia de deponendis Regibus decreta corruunt.

Quin etiam secuti Romani Pontifices depositionem ab excommunicatione distinctam esse voluerunt, uti jam vidimus & sæpe videbimus; certumque est omnino auctoritate eorum, Canonistarumque, ac Theologiae omnis, totam regnandi vim, cum iplo anathemate stare posse. Neque minus certum Childericum & Irenem, quos Regno depositos esse volunt, nulla unquam excommunicatione fuisse percussos. Quare nihil erat manifestius falsum quam depositionem connexam esse cum excommunicatione, quæ sine depositione, & sine qua depositio esse possit.

C A P U T V.

Quod nunquam de potestate Reges deponendi canon. conditus fuerit, nunquam edita professio, nunquam ea de re pronuntiatum, ac ne quidem unquam questum: incæptum a factis quæ deinde ad jus tracta sint.

Illud etiam asserimus ad placandos Catholicos & Hæreticos retundendos, de deponendis Regibus nunquam canonem aut professionem ab Ecclesia fuisse editam, neque a quoquam aut Concilio, aut etiam Papa pronuntiatum esse; ne quis negaret Principes a Pontificibus posse deponi; neque ab ullo Doctore, ab ullo Historico, ab ullo viro bono esse scriptum, hæreticum aut schismaticum fuisse quemquam, eo præcise nomine, quod negasset Reges a Pontificibus posse deponi.

A multis sane id negatum etiam Gregorii VII. tempore, confitentur omnes, & ipsæ testantur Hermannii quæstiones. Id etiam negarunt quotquot illis temporibus pro Henrico IV. apologias ediderunt: id negavit Ecclesia Leodicensis celebri illa epistola, quæ illa decreta de deponendis Regibus, salvo in aliis Apostolicæ sedis Primatu, inter novellas traditiones Apostolicæ doctrinæ adversantes recensentur (a).

Alios innumerabiles commemorare nihil attinet. Neque tamen prætermitti debet auctor vitæ Henrici IV. cujus hæc verba sunt (b): *Absolvit (Gregorius) omnes a juramento, qui fidem Regi juraverant... quod factum multis displicuit, si cui displicere licet, quod Apostolicus fecit; & asserebant tam ineffaciter quam illicite factum quod factum est.* Id si error fuit, qui in eo versabantur, canone aliquo, dogmate, professione, doctrina, erudiendi fuerunt. Cum enim errores proferuntur, eos damnare ac prohibere solet Ecclesia Catholica, & contrariam veritatem edito canone declarare. Solet etiam postulare ab errantibus erroris sui professionem. Exempti gratia; postquam Græci negarunt Primatum Apostolicæ sedis in spiritualibus, non contenta Ecclesia est Romanum Pontificem pro eo ac debuit modo venerari; sed edita professione a Græcis exegit ut eam potestatem agnoscerent. Quare si pro certo haberet Ecclesia, valere eam potestatem ad bona temporalia, atque etiam ad Imperia detrahenda; id quoque edita professione declararet, vel a negantibus repolceret; neque unquam aliter est factum in fidei dogmatibus. At neque Gregorius VII. neque alii Pontifices quidquam tale præstiterunt; neque quisquam canonem talem unquam, professionemve protulit. Cur hoc? Nisi quod omnes intellexerint, rem hanc ejusmodi esse, quæ ad dogma Ecclesiasticum nullo modo pertineret.

Neque vero inter canones recensemus, quæ Gregorius VII. ad Herimannum scripsit, tamen eorum excerpta, a Gratiano & aliis, in Decreti corpus illata sint (c). Satis enim constat illam epistolam nunquam inter decretales fuisse recensitam, Gratianumque & alios canonum consarcinatores, nihil majoris tribuere auctoritatis iis quæ operi suo intexuerint.

Idem respondemus ad caput, *Juratos*, ab eodem Gratiano (d), sub Urbani II. qui Gregorio VII. successit, nomine proditum; neque epistolam, unde Gratianus huic descripsit canonem, usquam invenimus.

Caput autem, *Nos Sanctorum*, a Gregorio VII. in Concilio Romano IV. prolatum, Gratianus exscripsit (e) nosque supra

(a) Ep. Cleri Leod. adv. Pasc. II. T. x. Conc. p. 630.

(c) Decr. part. II. caus. V. qu. vi.

(e) lb. c. xv. vid. sup. lib. I. sect. I. c. VIII.

(b) Vid. ap. Uysperg. p. 382.

(d) lb. c. V.

pra retulimus, & ex verbis patet, rem quidem narrari quæ a Gregorio VII. geri solet, non autem quæ decreti vice, aut sub anathematis pœna sanciretur.

Nam quod inter *dictatus Papæ* referunt (a), quod *Papæ liceat Imperatores deponere; quod a fidelitate iniquorum subiectos possit absolvere*, nihil est.

Fateor a Baronio (b) *dictatus illos Papæ*, qui inter Gregorii VII. epistolæ recensentur, Concilio Romano III. anni 1076. fuisse adscriptos; sed nullo teste, auctoritate nulla. Cum enim eorum *dictatum* in ipsa Synodo, aut in Gregorii VII. epistolæ, aut in Historicis, qui de Synodo scripsere, nulla mentio habeatur, probabilius est, hos *Papæ dictatus* ex epistolæ Gregorii a studioso quodam fuisse collectos.

Atque ut maxime fateamur *dictatum* hunc a Gregorio in Concilio aliquo fuisse editum, non tamen ita ut inter canones adscribantur, quemadmodum neque illud (c): *Quod Romanus Pontifex, si canonicè fuerit ordinatus, meritis beati Petri indubitanter efficitur Sanctus*: aliaque ejusmodi, quæ inter *dictatus* Gregorii relata, ipsi adversarii canonibus accenseri erubescant.

Neque obstat quod hæretici ac schismatici habeantur qui Henrico favebant. Quærendum enim est quo nomine hæretici aut schismatici essent. Merito enim schismatici, suoque sensu hæretici, qui & legitimum Pontificem nulla auctoritate dejecerant, & apostaticum in Petri Sedem per vim ac sacrilegium intrudebant: ad hæc canones conculcabant, & Simoniacos, & incontinentes Clericos fovebant. Qui autem eos aut hæreticos aut schismaticos dixerit, eo præcisè nomine, quod negarent a Papa Reges deponi potuisse, tot inter gravissima quæ mutuo inferebant crimina, nemo extitit.

Certum igitur est nunquam ea de re expresse quæsitum, talisne potestas Pontificibus a Domino data esset; nunquam expresse constitutum, concessam eam esse: neque unquam a quoquam qui id pernegasset, exactum, ut eam sententiam facta professione ejuraret.

Sane anno 1102. cum Paschalis II. Con-

cilio Romæ habito, adversus Henricum IV. & ejus affectus antecessoris anathemata iteraret, habiti pro hæreticis, qui anathemata contemnerent, adactique in hanc formulam (d): *Anathematizo omnem hæresim, & præcipue eam que statum præsentis Ecclesiæ perturbat, qua docet & adstruit anathema contemnendum, & Ecclesiæ ligamenta spernenda esse: promitto autem obedientiam Apostolicæ sedis Pontifici, Domino Paschali, ejusque successoribus, sub testimonio Christi & Ecclesiæ, affirmans quod affirmat, damnans quod damnat sancta & universalis Ecclesiæ*. Hæc erant quæ Catholica Ecclesiæ, edita professione, a schismaticis ad unitatem redeuntibus postularer: quæ omnia in confesso sunt apud omnes Catholicos. Ulterius proficere, aut de deponendis Regibus quidquam expromere, ac pro canone edere, Ecclesiæ Doctor Spiritus sanctus vetuit.

Ac postea anno 1105. cum de compositione inter Pontifices Gregorii successores & eundem Henricum IV. ageretur, nihil aliud ab Henrico postulatum, quam ut fateretur (e), se *injustè Hildebrandum esse persecutum: Guibertum ei injustè suppovisse, & injustam persecutionem in Apostolicam sedem & omnem Ecclesiam hætenus exercuisse*: quæ quidem erant certissima, eo nomine, quod ad obedientiam vero Pontifici denegandam, falsoque præstandam, omnes adegisset.

Ut autem recognosceret a sede Apostolica dari aut adimi potuisse Principatus nemo postulavit, nemo cogitavit.

Objiunt Gregorium VII. aliosque Pontifices, non alio fundamento nixos, hæc de Henrico aliisque auctoritate clavium deponendis edidisse decreta, quam quod existimabant id suæ esse potestatis: ergo eam doctrinam ut certam supponebant.

Qui hæc objiunt, meminerint velim, id quod est a Bellarmino aliisque magno consensu dictum (f): nempe accuratissime discernenda, quæ Romani Pontifices de facto jusserint, ab iis quæ decreto edito facienda constituerint; neque etiam decretorum omnium parem esse rationem, cum eodem Bellarmino, aliisque consentienti-

D d 2 bus,

(a) Greg. VII. lib. II. post ep. 17.

(b) Baron. an. 1076. T. XI. pag. 484.

(c) Dict. xxiii.

(d) Conc. Later. sub Pasch. II. T. X. vid. Conrad. Ursperg. an. 1102.

(e) Ep. Henr. IV. ad Reg. Cels. in vir. Henr. ap. Ursperg. p. 397; vid. Bar. t. XII. an. 1106. p. 45.

(f) Vid. sup. hoc lib. c. 1. & in app. lib. III.

bus, iidem Pontifices multa decreta protulerint ex falsa sententia quam ipsi probabilem reputarent.

Quare omnino certum est, de hac potestate Reges deponendi, etiam postquam negata est, nunquam quæsitum, nedum pronuntiatum fuisse: sed postquam eam ex facto exercere cœperant, jus ex facto trahere conabantur. Verum aliud profecto est factum Gregorii, quod, quantum ad temporalia adempta pertinebat, Henricum Regem dumtaxat, solamque Germaniam Italianve spectaret: aliud decretum seu dogma, quod universæ Ecclesiæ probandum refutandumve proponeretur.

C A P U T VI.

Quod multi in Germania Orthodoxi etiam Episcopi a GREGORII VII. sententia discreparint, exemplum Trevirensis Ecclesiæ, ac BRUNONIS Archiepiscopi, Imperatori deposito omnia jura servantis, etiam ea quæ ad designandos Episcopos antiquitus data essent.

NEque vero hæc hæserunt, infixaque sunt animis ea firmitudine, qua solent fidei æterna dogmata, ab alta Christianitatis origine per omnem sæculorum seriem devoluta. Etsi enim horum temporum historiæ, plerumque obscuræ maneat, que sunt, pervenere tamen ad nos Præsulum illustrium nomina, qui Henricum IV. jam depositum, ut Imperatorem debita obedientia in civilibus coluerunt. Hic autem Germanos solos proferemus, alios alio loco commodius suo ordine memorabimus.

Laudatur in historia Trevirensi Bruno Archiepiscopus, eleemosynarum summæque pietatis nomine (a): atque illum quidem Ecclesiæ Catholicæ & Romano Pontifici conjunctissimum fuisse constat: quippe qui Egilberti antecessoris, falso Pontifici Guiberto & Henrico IV. communicantis, gesta resciderit, ab eoque ordinatos nullos admiserit, nisi qui se legitimo Romanæ Ecclesiæ Pontifici obedituros super Evangelium fidem facerent (b).

Cum tamen ita affectus esset erga verum Pontificem, tunc Paschalem II. haud minus ipsi Henrico IV. toto Episcopatus vi-

taque suæ tempore gratus & obsequens fuit: de quo etiam ibidem scribitur: *Cum tanta solertia & sapientia ab ipso rem actam, ut in gravissimis illis Regnum inter & Sacerdotium dissidiis, ita Catholicorum amplexus sit consortium, ut Imperatori debitum non denegaret obsequium; neque ita se Casarianorum communione contaminaverit, ut Catholicorum offensas incurreret (c).* Itaque & Episcopi simul & egregii civis functus officio, utriusque parti conjunctissimus, idoneus etiam reconciliandis animis habebatur. Et quidem ab Henrico IV. jam sæpe deposito, multis jam ornatus beneficiis, anno 1101. flagrantibus maxime dissidiis, Trevericæ præfectus est Ecclesiæ, petentibus Trevericis. Treverici petierunt sibi Episcopum dari, quibus Imperator, petentibus Principibus, & consentientibus civibus; Brunonem consecrari iussit. Denique ibidem ordinatus est ab Edalberone Metensis Ecclesiæ Episcopo, oleum sacrae benedictionis imponente, Joanne Spirenfi, Richero Viridunensi cooperantibus; & assistentibus Archiepiscopis Ruthardo Moguntienfi & Fridrico Coloniensi & aliis quamplurimis Episcopis (d). Prorsus antiquo more ritumque, quodque notandum est, eas partes agente Imperatore, quæ pridem a piis Imperatoribus actæ essent: adeo Imperatoris nomine colebatur, atque omnia in designandis Episcopis olim usæ Ecclesiæ Regibus attributa, deposito etiam & excommunicato Principi integra servabantur.

Jam ut ejus Antistitis gesta profsequamur, sic scribit Historicus (e): *Anno ordinationis suæ 3. Romam profectus, Apostolorum gratia & percipiendæ benedictionis magistri causa, invenit Dominum Paschalem Papam universali Synodo præsentem, Papatus sui annum 8. agentem, a quo honorifice susceptus est, utpote Belgicæ-Galliæ primæ Metropolis Præsul Magnificus. Addit tamen Historicus: Sed quoniam Episcopalia, videlicet annulum & baculum, per manum laicam suscepisset (contra Gregorii VII. Urbani II. & Paschalis II. interdictum) atque quia Ecclesias dedicasset, & Clericos, necdum pallium consecutus, promovisset (quod a Romanis Pontificibus pridem erat vetitum) multum asperè correptus est; & decernente Episcoporum ibi congregatorum*

Con-

(a) *Hist. Trev. tom. xi]. Spicil. pag. 242.*

(b) *Ibid. pag. 240.*

(c) *Ibid. pag. 243.*

(d) *Ibid. pag. 241.*

(e) *Ibid. pag. 243.*

CAPUT VII.

Concilio, Pontificatus officium deposuit: quod tamen ipsis intervenientibus, quia discretio ejus & prudentia officio & tempori congruens erat, post triduum, non sine admittorum penitentia recuperavit.

Diligenter attende, quid in illo Papa & Episcopi reprehenderint, & cujus eum penituerit. Non profecto quod Regem depositum agnovisset, ab eoque præfectus Trevericæ esset Ecclesiæ. Id enim, modo absque Simonia, ac servatis canonibus fieret, non improbabat Ecclesia; sed propter annulum & baculum, consecrationesque & ordinationes sine pallio, adversus Pontificia decreta factas.

Liquet ergo, ne ipsum quidem Papam & universalem Synodum, cui ipse præsideret, quidquam ab eo exegisse, quod ad ejurandum Henricum IV. Imperatorem pertineret; rediitque in Germaniam pari in Regem fide, atque obsequio clarus, teste eodem Historico (a): *Talem se in omnibus modis exhibebat, ut in administrandis quoque Regni negotiis, ex omnibus Principibus. . . nullus eo sublimior haberetur: adeo ut eum Imperator Patrem suum vocaverit, & majorem ceteris honorem ei impenderit; sed & ab omnibus Episcopis quacunque se conventui eorum ingessisset, ut par quidem diligebatur, sed ut major venerabatur. Igitur quoniam in rebus sibi commissis strenuissimus erat, defuncto Imperatore, communi consilio Principum, Regi Curia vicedominus effectus est, & Regnum, Regniq; hæres (Henricus videlicet hujus nominis V. Rex) adhuc adolescens circa annos 20. ei committitur. Hæc quidem satis probant quæ in deponendis Imperatoribus gesta essent, non esse considerata ut decreta fidei, sed ut facta Pontificum, quibus sancti viri orthodoxæque Ecclesiæ minime consentiendum ducerent, Romanis Pontificibus non improbantibus.*

Sanctus OTHO Bambergensis, Sanctus ERMINOLDUS Abbas: designationes Episcoporum ab Imperatore deposito factæ, ab Orthodoxis Ecclesiis petita & admittæ: quid in iis Sedes Apostolica & Concilium Romanum improbant.

Eodem fere tempore, anno videlicet Christi 1102. quo ad Trevirensis Ecclesiam iste promotus est, Sanctus Otho Pomeraniæ Apostolus, Bambergensem Episcopatum sortitus est, cujus vitam habemus apud Canisium (b), a Baronio postea translata in Annales Ecclesiasticos, miris cum viri laudibus. Is ergo in Henrici IV. aula versatus, Cancellarii munere præclare est defunctus, atque Imperatori in pietatis officiis conjunctissimus fuit. Nam Henricus, variis moribus, pietatis etiam officia frequentabat.

Dum ergo Sanctus Otho Cancellarii munus egregie exequeretur (c), Rupertus Bambergensis Episcopus de hac vita migravit. Itaque ex more temporis, insignia Episcopatus (*) ad Curiam allata sunt, & petitio Ecclesiæ pro Pastore. Sed Imperator consilio sex mensium inducias ponit; Ecclesiæ vero Bambergensis, cum Clero & Populo, Deo interim devotissime, pro idoneo Rectore supplicabat. Sic piæ Sanctæque Ecclesiæ, etiam in iis quæ ad Ecclesiastica pertinerent, Imperatorem quantumvis depositum observabant. Hoc ritu Sanctus Otho Episcopus designatur, & ad sarcinam subeundam invitatus adigitur.

Factum id sub Paschalis II. initia (**), & scribit ad eum Sanctus Otho in hæc verba (d): *In obsequio Domini mei Imperatoris per annos aliquot degens, & gratiam in oculis ejus inveniens, suspectam habens in manu Principis investituram, semel atque iterum cum dare vellet, renui Episcopatum. Non ille obsequium ac fidem, in excommunicatum ac depositum licet Principem, ne quidem provectionem ad Episcopatum, eo designante, sed investituram tantum suspectam habet. Pergit (e): Nunc vero*

(a) Ibid. p. 242.

(b) Canis. ant. lect. tom. ij. lib. j. pag. 33. Baron. tom. xij. an. 1102. & seq. p. 25. & seq. (c) Ibid.

(*) Annulus & baculus.

(d) Can. ib. cap. V. pag. 338.

(**) An. ix. ejus Pontificatus.

(e) Ibid. & tom. Cons. X. p. 688.

vero jam tertio in Bambergensi Episcopatu me ordinavit, in quo tamen minime permanebo, nisi vestra complaceat Sanctitati per vos me investire & consecrare.

Ac Pascalis Dominum Imperatorem professio neque ab ejus obsequio discedenti, ut dilecto fratri Bambergensis Ecclesie electo rescribens (a), salutem & Apostolicam benedictionem impertit, & ejus probat electionem ab Imperatore factam: nihil aliud quam investituram improbat. Quid plura? Baculum & anulum deponenti restituit: eum consecravit ad Ecclesiam, de ejus consecratione, salvo Metropolitanis jure, a se facta scripsit, nihil tamen de jurando Imperatoris obsequio, aut ab eo postulavit, aut Ecclesie significavit.

Habemus apud eundem Canisium a Baronio relatam Sancti Erminoldi Abbatis (*) vitam, in qua hæc legimus (b): Henricus aliquando Imperator (V. quarti filius) cum propter excessus suos in Papalis excommunicationis sententiam incidisset, & tamen a religiosis ac magnis etiam Prelatis Ecclesie; Imperatoris dignitatis intuitu honor sibi ac solita reverentia deferretur &c. Non ergo omnes in eo errore versabantur, ut ab eo excommunicato Imperatore, etiam in civilibus abstinendum esse, cum Sancto Gebhardo aliisque crederent; sed magni etiam ac religiosi Episcopi contrariam sententiam tuebantur.

Et quidem Erminoldus excommunicatum Henricum aditu Ecclesie sacrique Monasterii, atque etiam fratrum salutatione prohibebat, ipse tamen & Imperatorem appellavit, & pro officio salutavit, & quod excommunicato non omnia consueta præstaret, exculatum se voluit.

Porro electiones Episcoporum eas, quæ auctore Imperatore solebant fieri, post Henrici IV. depositionem, ab Episcopis etiam Gregorio VII. addictis, consueto more fuisse frequentatas, testatur Historia Trevirensis (c) supra memorata: cujus quidem auctori, sua suoque ævo proxima enarranti, facile adhibemus fidem. Hæc ergo in ea historia legimus: Anno 1078. deposti-

tionis jam a Gregorio VII. dicta sententia, Udonem Archiepiscopum Trevirensis vita discessisse, substituendi Episcopi gratia Imperatorem Treverim advenisse, eo etiam advenisse Herimannum, Metensem, eum quem sæpe memoravimus, Theodoricum Viridunensem, eum quem Magnum appellant & Bibonem Tullensem, Provincie Trevirensis suffraganeos Episcopos: Herimanno ac Bibone auctoribus, idoneas personas Imperatori fuisse a Clero nominatas, quas tamen respuerit, quod nemo ejus benevolentiam digna taxatione prævenerat. Tandem Egilbertum ab eo fuisse admissum, sed ab Herimanno ac Bibone non fuisse receptum, prohibitosque Episcopos a Clero, & Populo ne eum consecrarent; propter canonicum illud decretum, quo præcipitur ut nullus in Episcopum, nisi canonicè electus, consecratur.

Ergo quem Imperator canonicè designasset, omnino recepturi erant; idque sentiebat Ecclesia Trevirensis illa sub Othone, (is est qui superius Udo appellatur, (**)) Gregorio VII. addictissima. In eam sententiam cum Coepiscopis Herimannus quoque Metensis Episcopus convenerat, is quem Gregorio VII. addictissimum fuisse memoravimus: ut profecto non miremur toties fluctuasse & consultasse eum, qui Henricum etiam depositum, in tam solemnem tamque Ecclesiastico actu Imperatorem agnoscat.

Theodoricus Viridunensis, ille etiam a nostro Historico Magnus nuncupatus, tum Gregorio VII. Sedique Apostolicæ conjunctissimus, haud minus Imperatorem agnovit, probante Pontifice, cujus etiam jussu cum Imperatore causam Herrimani Metensis studiosissime egit. Testatur epistola in eadem historia Trevirensi (d) ad Gregorium VII. qua simul eum Pontificem, & Henricum depositum licet, Regem agnoscit.

Multos alios Episcopos religiosos & magnos in eadem sententia fuisse vidimus; ac vitæ Sancti Gebhardi Juvavensis supra laudatus auctor (e), in tota Germania quinque omnino Episcopos memorat, qui Gregorio

(a) *Can. ibid. cap. ix.*

(b) *Can. tom. ij. p. 507. Bar. tom. xij. ann. 1121. pag. 148.*

[*] *Monasterii Pruseningensis antius ex illis que S. Otto Bambergensi Episcopus crexerat. lb. pag. 320. 321.*

(c) *Hist. Trev. tom. xij. Spicil. pag. 226. 227.*

[**] *Semper ille appellatur Udo, nunquam Otto in historia Trevirensi.*

(d) *Ibid. pag. 230.*

(e) *Ap. Canis. tom. vj. p. 1254.*

gorio in omnibus adhæserint, & ab Imperatore penitus discesserint. Hos ille quidem Catholicos nominat; sed interim ipse dubius, cujus nimirum verba retulimus (a) dubitantis; justane, an injusta Gregorii sententia fuerit, ut fluctuasse pateat etiam eos qui Gregorio VII. maxime favisse videantur. Neque his quinque Episcopis Catholica apud Germanos continebatur Ecclesia, cum alios multos magnos sanctosque ab iis discessisse, Romano quoque Pontifice probante, videamus.

Neque vero putandum est, omnes qui Henrico adhærebant, favisse ejus schismati. Vel unus vitæ Henrici auctor prodeat in medium, qui Henricum jam a Gregorio VII. discessurum, quasi ab eo scelere dehortaturus, sic compellat (b): *Cessa, obsecro, Rex gloriose, cessa ab hoc molimine. ut Ecclesiasticum Caput de suo culmine desicias, & in reddenda injuria te reum facias. Injuriam pati, felicitatis est; reddere, criminis. Exculat ut potest; ceterum, quantum abesset a Domini sui tuendo schismate aperte significat. Idem cum de depositione a Gregorio VII. prolata diceret, hæc summa modestia scripsit (c): Quod factum (Gregorii VII.) multis displicuit, si cui licet displicere quod Apostolicus fecit; & asserebant tam inefficaciter quam illicite factum, quod factum est. Sed non ausim assertiones eorum ponere, ne videar cum eis Apostolici factum resellere. Factum quidem; non enim hæc putabant ad dogma Ecclesiasticum pertinere. Laudamus prudentem Historicum, qui Romanum Pontificem tam reverenter habeat, cujus ego exemplo de his conticecerem, si tacendo deleri atque obliterari possent. Illud interim intelligo, multos extitisse, qui & a Gregorii VII. novitate, & ab Henrici IV. schismate procul essent. Neque mirum cur eorum nomina, tanta in perturbatione rerum minime ad nos pervenerint; cum iis etiam, qui Henrico IV. apertissime favet, vitæ ejus scriptor, tam timide referat, quæ in Gregorium dicerentur.*

CAPUT VIII.

LEODIENSIS Ecclesiæ egregium testimonium: LAODIENSES an fuerint schismatici: an in sua epistola falsum aliquid docuerint: cur pro ea doctrina veniam petierint, cum in communionem recepti sunt.

LEODIENSIS Ecclesia a tot Sanctissimis Episcopis instituta, pietatis, doctrinæ atque Ecclesiasticæ disciplinæ laude floruit. Hæc de nostra questione insignem scripsit epistolam tomis Conciliorum insertam (d). Hæc ut intelligatur, exponenda paucis horum temporum historia. Anno Christi 1105. Henricus V. Henrici IV. filius biennio antea Rex a Patre designatus, in parentem arma movit, tanquam eum coacturus ad Apostolicæ Sedis obsequium. Principes ad filium defecerunt: captus Imperator: Anno 1106. (*) *Conventus Principum Moguntie factus, ubi supervenientes Apostolica Sedis Legati, anathema a Romanis Pontificibus in Imperatorem factum, omnibus qui aderant promulgabant: Principem Henricum seniore omnibus modis commonitum, vel, juxta alios, circumventum & coactum, insignia (**)* Regni resignare ac mittere filio persuadent. Hæc Otho Frisingensis (e). Tum subdit: *Quæ omnia utrum licet an secus acta sint, nos non discernimus: adeo hæc omnia, licet auctoritate Romani Pontificis Paschalis II. facta, a viris doctis, sanctisque, pro ambiguis habentur. Henricus IV. Coloniam pergit, exinde Leodium, in utraque parte Regio more susceptus, bellum instaurat. Hac ergo temporum vicissitudine, Laodienses, quod Episcopum suum secuti, Henricum seniore aduersus filium tuerentur, a Paschale II. excommunicati, jussusque Robertus Comes Flandrensium ferro adoriri eos. Extat epistola Paschalis II. que incipit: *Benedictus Dominus* (f): qua, Comiti ejusque militibus, in*

(a) Vid. sup. lib. j. sect. j. cap. ix.

(c) Ibid. pag. 382. vid. sup. hoc lib. cap. V.

(d) Tom. x. Conc. pag. 630 Dodecb. an. 1105. 1106. 1107.

(*) Id. est. an. 1105. ante Natale Domini.

(**) Crucem scilicet, lanceam, sceptrum, globum, atque coronam.

[e] Orb. Frif. lib. vij. cap. vij. ix. x. xj. xij. Ursp. p. 143.

(f) Tom. x. Conc. epist. vij. Pasch. ij. pag. 629.

(b) Vir. Henr. ap. Ursp. p. 384.

peccatorum remissionem, & Apostolica Sedis familiaritatem præcipit, ut Leodienses Clericos, omnesque Henrici hæreticorum Capituli fautores pro viribus persequatur.

Ea causa Leodienses, superstitè adhuc Henrico IV. belliquè inter patrem & filium flagrantibus, gravem edunt epistolam sub hoc titulo (a): *Omnibus hominibus bonæ voluntatis*: quos quoniam Baronius ut schismaticos suggillat, ne inauditos damnetur, audire nos oportet. Ergo proluxæ epistolæ hæc summa est.

Primum quidem, Leodienses Romanam Ecclesiam non aliter quam *matrem*, Paschalem non aliter quam *patrem*, quam *Apostolicam*, quam *Episcopum Episcoporum*, quam *Angelum Domini*, quam *Christum Domini*, appellant (b): *Ad quem pertinet sollicitudo omnium Ecclesiarum*. Hildebrandum etiam seu Gregorium VII. non aliter quam pro Papa habent. Jam ergo constat eos non adhæsisse Antipapæ, neque a vero Pontifice recessisse.

Secundo, negant excommunicari se debuisse, quod Regem colerent, ac Cæsari redderent quæ essent Cæsaris (c) laudatiquæ Petri & Pauli locis de colendis Regibus: *Quia ergo*, inquit (d): *Regem honoramus; quia Dominis nostris non ad oculum, sed in simplicitate servimus, ideo excommunicati dicimur?* Addunt inviolabilem esse quæ Regi, ex Regalibus ejus acceptis ab omni tempore, jurata sit fidelitas: primum Hildebrandum hæc commovisse: hunc *novellæ traditionis* auctorem, ut debita Regi ac jurata etiam fidelitas solveretur. Quod autem Paschalis II. Henricum seniore vocaverat hæreticorum Caput, sic respondent (e): *Si talis est, quod absit, & pro nobis dolemus, & ipsi Domino nostro condolemus: nihil modo pro Imperatore nostro dicimus; sed hoc dicimus, quod etiam si talis esset, tamen eum nobis principari pateremur, quia ut talis nobis principetur, peccando meremur. Esto, concedimus vobis invito, eum talem esse qualem dicitis, nec talis a nobis repellendus esset, armis contra eum sumptis, sed præiibus ad Deum fuis.*

Patet ergo Henrici IV. tempore fuisse

multos, qui cum Sedem Apostolicam, eique præfidentes Romanos Pontifices colerent, interim a Regum obedientia, Pontificis decretis abduci se posse pernegabant. Tota enim Leodiensis Ecclesia, divinis eloquiis erudita, eam doctrinam tuebatur.

Neque dicas Leodienses, commotiores scilicet, quædam profudisse, quæ nec ipsi probemus: neque enim nostra refert, quam commoti fuerint, qui ferro, flammaque vastari juberentur; sed quam veram doctrinam de Romanis Pontificibus deque Regibus tradiderint.

Neque etiam objicias, aperto errore laborasse eos, qui excommunicari posse Reges negare videantur. Neque enim id absolute dicunt, quod Reges & Imperatores excommunicari non possint: sed *quod aut minime, aut difficile possunt Reges & Imperatores excommunicari, secundum etymologiam nominum illorum, & juxta determinationem excommunicationis* (f). Hæc enim non obscure significant, raro quidem & difficile veniendum esse ad excommunicandos Reges, quod nemo diffitetur: minime vero & nunquam, ad excommunicandos eos ea excommunicatione, qua societas etiam civilis abruptitur. Unde excommunicationem a Pontificibus latam, non absolute nullam, sed *indiscretam*, appellant.

Quid autem esset illa excommunicatio *indiscreta*, prolato canone Gregorii VII. exponunt his verbis (g): *Quod excommunicati dicimur, non gravius iusto seras; quia ut credimus, nos ab excommunicatione excipiet, saltem ipsa Romana auctoritas, Hildebrandus Papa, qui auctos est hujus novelli schismatis, & primus levavit Sacerdotalem lanceam contra Diadema Regni, primo indiscrete Henrico faventes excommunicavit; sed reprehendens se intemperantiam, exceptit ab excommunicatione illos qui Imperatori adhaerebant, necessaria ac debita subjectione, non voluntate faciendi, vel conciliandi malum; & hoc pro decreto scripsit: quod est illud decretum, quoniam multos, a nobis integre suo relatum loco (h); in quo & illud notavimus, liberari ab excommunicatione eos, qui non ita Curiales*
sunt,

[a] *Ibid.* pag. 630. *Bar. tom. xij. an. 1102. p. 26.*

(c) *Ibid.* pag. 636. 637.

(f) *Ibid.* pag. 637.

(h) *Sup. lib. j. scilicet. ij. c. xxviii.*

(b) *Vid. tot. epist. sed impr. pag. 633.*

(d) *Ibid.* & p. 639.

(e) *Ibid.* pag. 338. 339.

(g) *Conc. Rom. tom. x. p. 370. vid. p. 638.*

CAPUT IX.

sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur; quo quidem Leodieneses satis se tutos ab excommunicatione putabant, cum nullius malæ rei auctores extitissent.

Ergo ea erant Leodiensibus indiscreta excommunicatio, quæ indiscriminatim communicationem omnem cum Imperatore, etiam in civilibus ac necessariis negotiis prohiberet: quam profecto doctrinam toto terrarum Orbe a Leodiensi Ecclesia divulgatam, a nemine erroris fuisse notatam legimus, aut unquam ab ea Ecclesia postulatum ut eam ejuraret.

Quod autem obijciunt, Leodienses petita venia in communionem receptos, nihil hoc ad ejuratam epistolæ doctrinam pertinere testatur ipse Baronius (a), qui ea de re ex Urspergensis (A) sic scribit: *Leodienfis Episcopus, ceterisque Coepiscopantes, inter cetera recipiuntur in communionem penitentia, hac conditione, quod cadaver ipsius excommunicati per se pridie in Monasterio tumulatum effoderent, & absque ulla sepultura vel exequiarum communiōne, in loco non consecrato deponerent; comprobantibus his qui aderant Archiepiscopis & Episcopis; quia quibus vivis Ecclesia non communicat, illis etiam nec mortuis communicare possit.* Recte omnino & ex prisca disciplina; meritoque Leodienses emendare coacti, quod prava misericordia fecerant: interim patet hanc unam ab eis conditionem postulatam, ut cadaver excommunicati, sacro loco projicerent: non profecto ut epistolæ suæ doctrinam abdicarent. Manet ergo epistola, antiquæ doctrinæ de inviolabili Regum Majestate testis, adversus Gregorii VII. novitatem, quam distincte notat; neque quisquam eam notam eluit. Manavit opinio hujus novitatis ad posteros, ut vel Othonis Frisingensis a nobis relata verba testantur. Alios postea testes audiemus. Hic quidem Germanici nominis Episcopos ac Scriptores commemorare voluimus.

Tom. I.

Quod hæc decreta GREGORII VII. aliorumque Pontificum, nullo deliberante aut approbante Concilio, tum pessimo exemplo & infelicibus auspiciis facta sint.

ID vero in primis notatu dignum arbitror, quod illud Gregorii VII. factum, nulla in legitima Synodo dictis sententiis, comprobatum fuit. Nam solemne est Romanis Pontificibus: ut quæ approbante Concilio fecerunt, edicant factum aut constitutum esse, *sacro approbante Concilio, vel aliam similem adhibeant formulam, quæ ea quæ egerint Synodi judicio confirmantur.* Id passim videre est in Romanis Conciliis, quorum gesta habemus. Placet, exempli causa, referre Concilium a Joanne VIII. habitum, de Carolo Calvo in Imperatorem electo. Sic interrogat Pontifex (b): *Quæ in præfato piissimo . . . Carolo . . . gessimus sententiæ prolatione, si unanimes generalitati vestra videtur, & per manus subscriptionem etiam in præfenti ac venerabili Synodo . . . iterato promulgemus ac robaremus. Sancta Synodus respondit: Placet & valde placet . . . Tunc . . . Pontifex . . . piissimi . . . Caroli . . . ad Imperialia sceptræ electionem & promotionem . . . ex tunc & nunc, & in perpetuum firmam & stabilem decernimus permanfuram. Responderunt omnes: Placet, placet, fiat, fiat. Fit communi consensione decretum: ei subscribitur eo ritu passim: Joannes, vel alius quisvis, Romanæ Ecclesiæ Episcopus huic decreto a nobis promulgato subscripsi: eodem tenore singuli Episcopi subscribunt: Decreto a nobis promulgato: Sexcenta ejusmodi acta in Conciliis extant. At in Gregorii VII. Conciliis nihil simile. Non uti Joannes VIII. de confirmando, ita hic Gregorius de deponendo Rege Episcopos interrogat; neque illi de-*

E e cre-

(a) Bar. tom. XII. ann. 1106. pag. 51.

[A] Urspergensis. Non alio unquam nomine Baronius appellat Conradum a Lichtenaw, Urspergensis Monasterii in Suevia Abbatem. Ille scripsit chronicon ab Assuriorum Rege primo Belo ad an. 1229. de quo sic statuit Bellarminus: *Observandum est hunc auctorem, ob amorem erga Imperatores sue nationis, non pauca contumeliosa scripsisse de Innocentio III. & Gregorio IX. Pontificibus, . . . alioqui autem scriptorem esse satis diligensem & dignum qui legatur.* De script. Eccl. an. 1215. Non immerito dubitari potest an ea de re iudex candidus sedeat Bellarminus, quem tam sæpe audimus gravioribus censuris notantem eos omnes, qui, ut ipse est, Pontificum non sunt æterni laudatores.

(b) Conc. Rom. I. sub Joan. VIII. tom. IX. pag. 278.

cretum assensione firmant. Solus Gregorius hæc edicit: *Regnum contradico, juramentum solvo, ne quis ut Regi pareat interdicto*. Cùmque tot decreta Romanorum Pontificum extent in Conciliis promulgata, quibus Concilii consensus & approbatio inferatur; in deponendis Regibus nihil unquam tale legitur: imò in Concilio Lugdunensi Oecumenico (a), illi decreto quo Fridericus II. ab Innocentio IV. deponitur, non est appositum ex formula consueta: *Sacro approbante Concilio*, sed *sacro presente Concilio*; adeo Pontifices id sibi privatim reservare voluerunt. Quod quidem, quocumque animo gesserint, certe ipsi testantur, hæc, non Conciliorum auctoritate, sed ab ipsis tantum Pontificio nomine esse gesta.

Quam autem inauspicato gesta sint, multa testantur. Imprimis inausitum illud, quod tum primum cœpit de deponendis Regibus cogitari, cum bellis civilibus attrita Republica, ipsa etiam Regia nutaret auctoritas. Saxonibus enim ab aliquot annis rebellantibus, nonnulli *Longobardorum, Francorum, Bavarorum, Suevorum, data & accepta fide conglutinati sunt, qui Regem undique bellis pulsarent*. Auctor vitæ Henrici id prodit (b): id Lambertus Schafnaburgensis: id Saxonici belli scriptor; jamque adversus Henricum tota se Germania, totum Imperium commovebat. Tunc Gregorius deponendum aggreditur Imperatorem, *ut a suis destitutum*, scribit Otho Frisingensis (c). Gregorius ergo ambitiosis Principibus & quomodocumque Regem aggressuris, gerendi belli colorem & qualemcumque titulum, auctoritate Apostolica præbuit: quo quid infelicius? Hoc vero exemplo (piger commemorare quidem; sed causæ ratio id postulat, neque manifesta dissimulasse quidquam juvet) hoc, inquam, exemplo ceteri Pontifices tum Regibus adimere Regna cœperunt, tum ultrò rueri, vel certe inclinari bellis maxime intestinis, fatifcente Republica, viderentur. At si his prolatis decretis bella cessarent,

tamen inausitum erat omnis, Apostolici nominis auctoritate ambitionem alere; tunc autem magis magisque bella civilia exarsere, prostrigati ingentes exercitus, qui Pontificum regnabant auspiciis Rodolphus Suevus, Hermannus Lotharingus (A) in præliis cæsi: & quod Bertholdus Constantiensis tradit (d), Pontificiarum partium per eam ætatem studiosissimus: *Totum Romanum Imperium civili bello, nimio schismatis dissidio laboravit, aliis quidem Domino Apostolico, aliis Henrico faventibus: ob hoc, utrimque totum Regnum præda, ferro & igne miserabiliter devastantibus*. Quo bello per triginta fere annos Germania & Italia conflavit; Roma ipsa capta, recepta, hostibus & auxiliantibus prædæ fuit; quodque omnibus pejus est, ad posteros exempla manarunt: & quoties a Pontificibus sunt inchoata talia, eadem consecuta calamitates toti Orbi testabantur, quam inausitum omne a Gregorio VII. hæc cœpta sint.

Neque vero hæc referens, id nostræ causæ patrocinari volo, quod Rodolpho & Hermannus, Pontificia auctoritate bella moventibus, res improspere successerint. Sane scriptores ii qui nostris temporibus Gregorii VII. aliorumque Pontificum eadem conantium acta, tanquam cœpta divinitus, tuenda susceperunt; ubi Pontificias partes felicioris successus aura afflaverit, continuo altius se extollunt, tanquam nesciremus Christiani, occultis judiciis hæc agi, ac plerumque pœnæ loco a Deo immitti victoriam. Nos autem, si prospera omnia Romanis Pontificibus tam nova in Imperium molientibus, contigissent; non minus inausitam prædicarem Apostolicæ Sedi potestatem eam, quæ ipsi tot stragibus, totque bellis, quantumcumque prosperis constitisset.

Nihil ergo hic attinet commemorare Henrici IV. calamitates, armatosque in ipsum filios; Henricum præsertim V. jam unum superstitem, a quo victus pulsusque est: nisi quod hoc quoque pars est infelicitatis, quod

[a] Tom. XI. Conc. pag. 640.

[b] *Aur. vit. Henr. IV. Ursperg. p. 382.*

[c] *Ort. Fris. de gest. Frid. lib. I. cap. I. ap. Ursper. p. 407.*

[A] *Hermannus Lotharingus* seu potius Luxemburgus, & ideo dictus Lotharingus; quia profugus in Lotharingia, postquam Saxones, a quibus Rex electus fuerat, sibi sensit infidos, ibi diem supremam obiit. Non enim, id quod innuere videtur D. BOSSUET, *prelio cæsus est*. Vid. Berthold.

[d] *Berthold. ap. Herm. an. 1083. Ursper. pag. 352.*

quod Gregorii VII. Paschalisque II. decreta, tantæ impietati occasionem dederint, in eaque operâ & præsidium nacta sint.

Neque eo melius Pascali II. res postea successerunt, qui Henricum V. tanto a se studio ad viventis patris Regna proventum, statim atque Imperatorem coronavit, hostem expertus est, rupto iterum Sacerdotii, ac Regni fœdere, novoque de investituris bello comparato. Sed hæc postea paucioribus. Nam Gregorii VII. Henricique IV. rebus quæ hujus quæstionis fons & caput essent, diutius nos immorari oportebat: cætera levius transibimus.

C A P U T X.

PHILIPPUS I. *Francorum Rex excommunicatus, nulla unquam depositionis mentione.*

QUIDQUID Gregorius, eumque secuti Romani Pontifices in deponendis Regibus aggressi sint, non manavit ad Gallias infaustæ depositionis exemplum; cujus rei his temporibus insigne habeamus documentum (a).

Anno Christi 1094. 20. fere annis postquam Gregorii VII. de Henrico deponendo infausta ac feralia edicta exierunt, Historici hujus ævi, ac post illos Baronius memorat (b), Philippum I. Francorum Regem repudiasse Bertham uxorem legitimam, & duxisse Bertradam Fulconis Comitissæ Andegavensis uxorem, ad hæc cognatam suam, atque adulterium raptu etiam & incestu cumulasse. Id factum Urbano II. Pontifice. Tum, inquit Bertholdus hujus ævi scriptor (c), in Galliarum Civitate quam Ostionem vulgariter vocant, congregatum est generale Concilium, a venerando Hugone Lugdunensi Archiepiscopo ac Sedis Apostolicæ Legato, cum Archiepiscopis, Episcopis, & Abbatibus diversarum Provinciarum, 17. Kal. Novembrium: in quo Concilio Rex Galliarum Philippus est excommunicatus, eo quod vivente uxore sua, alteram superinduxerit... hæc omnia, inquam, ibi sunt constituta &

Apostolica Legatione firmata.

Anno sequente, ipse Papa Urbanus II. habuit Placentinum Concilium. Citatus Philippus, eodem Bertholdo teste (d), *inducias impetravit*. Paulo post eodem anno 1095. in Galliis inquit (e), *ad Clarum montem Synodus generalis a Domino Papa congregata est, in qua tredecim Archiepiscopi cum eorum suffraganeis fuerunt, & ducenta quinque Pastorales virgæ numeratae sunt. In hac Synodo Dominus Papa . . . Philippum Regem Galliarum excommunicavit, eo quod, propria uxore dimissa, militis sui uxorem in conjugio sociavit*. Alii Historici idem memorant; nec tanto scelere, nec tam justo anathemate toties iterato, neque tanti Concilii, tantique Pontificis auctoritate, detractum Imperium Philippo fuit. Nemo id decrevit, nemo minatus saltem est, nemo id animo designavit; cum tamen præcessissent Gregorii VII. Henricum deponentis multa decreta, gravesque ad Philippum ipsum aliis de causis maximis, etiam ipentatæ depositionis minæ, quas vidimus (f). Sed neque his Franci auscultabant, & ab iis adversus Francos Romani Pontifices temperabant.

Verum quidem est quod Bertholdus (g) scribit anno 1096. *Philippum Regem Galliarum, jam dudum pro adulterio excommunicatum, tandem Domino Papa, dum adhuc in Galliis moraretur, satis humiliter ad satisfactionem venisse, & abjurata adultera, in gratiam receptum esse, seque in servitium Domini Papa satis promptum exhibuisse.*

Sed eo fuit sceleratior atque odiosior, quod Vicario Christi datam fidem fefellit. Unde Ivo Carnotensis, per ea tempora Episcopus, omniumque Episcoporum doctissimus atque Sanctissimus scribit (h): *Regem excommunicatum a Domino Papa Urbano in Claromontensi Concilio, factoque cum Bertrada divortio, reversum ad ejus consortium, iterum excommunicatum esse in Pictavensi Concilio a Cardinalibus Joanne & Benedicto*. Qua de re sic scriptum le-

E e 2 gimus

(a) Bar. tom. xj. an. 1073. Greg. vij. lib. j. epist. xxxv.

(b) Bar. ib. an. 1094. pag. 648. tom. vij. Conc. Bin. part. j. pag. 505. Lab. tom. x. p. 499.

(c) Berthold. an. 1094. append. ad Herm. ep. Urst. pag. 372.

(d) Ibid. ann. 1095. pag. 373.

(e) Sup. lib. ij. cap. xxvij.

(f) Iv. Carn. ad Rad. Rhem. part. ij. ep. ccxj. pag. 90.

(g) Ibid.

(h) Berth. p. 375.

gimus in hujus ævi historicis (a) : Per idem tempus duo Cardinales Apostolica Sedis Legatione fungentes, ad urbem Pictavium Concilium convocarunt, in quo CXL. (*) Patres adfuerunt, qui Philippum Regem Francorum, propter uxorem Fulconis Consulis Andegavensium, quam in adulterio tenebat, anathematis vindicta percusserunt. Idem refert Hugo Flaviniacensis Abbas in Chronico ad annum 1100.

Cum autem Philippus hoc ad flagitia addidisset, ut, reverlus ad vomitum, diutissime in excommunicatione sordesceret ac computresceret, nihilo tamen secius Episcopi æque ac ceteri omnes in obsequio perstitere. Perstitit ipse Ivo Carnotensis omnium fortissimus, pro ea quoque causa, tantique scandali Ecclesiastica ultione ab iniquo Rege Carceres, aliæque infanda perpetratis, ut ad alia Regis scelera etiam persecutoris nomen accederet.

Procul ergo ab nostrorum animis absuit illud Germanis multis hoc tempore persuasum; nempe excommunicatione seu anathemate abrumpi omne vinculum (A) societatis humanæ, ac ne quidem in civilibus communicari posse cum excommunicatis Regibus; procul absuit a Francorum Regno illa de deponendis Regibus Reipublicæ infamata sententia, cum Regi flagitiosissimo excommunicationis, datæque fidei, per tantum temporis spatium contemptori, nemo eam penam vel verbo intentarit, nedum re ipsa intulerit.

C A P U T XI.

Loci quidam IVONIS Carnotensis per summam inficitiam objecti solvuntur: Corona Regia Regi restituenda in his locis quid sit? IVONEM cum aliis omnibus Francis in obsequio perstitisse: GUILLELMI Malmesburiensis locus.

Quamquam hæc per se clara & invicta sunt, tamen expedire nos oportet ea quæ sunt a Francisco Jureto no-

tata (b), ad Ivonis epistolam XLVI. & a Cardinale Perronio objecta (c).

Nempe Ivo sic scripsit (d) ad Urbanum II. Venturi sunt ad vos in proximo Nuntii ex parte Regis Francorum... qui confidentes in calliditate ingenii sui & venustate lingue suæ, predictis de causis impunitatem flagitii se impetraturos Regi, a Sede Apostolica promiserunt: hac ratione ex parte usuri, Regem cum Regno ab obedientia vestra discessurum, nisi coronam restitueris, nisi Regem ab anathemate absolueris. Hic quidem videmus anathemate percussum haud minus pro Rege agnosci. Subdit Regis præceptum de convocandis Treas trium Provinciarum Episcopis, quibus Rhemensis, Senonensis, Turonensis Archiepiscopi parvissent; adeo nihil intermissum eorum, quæ Regis præceptis consuevissent fieri, ac tam pronam omnium Ordinum circa Regem fuisse constat obedientiam, ut etiam periclitari posse videretur unitas Ecclesiastica, nisi excommunicatum Regem Urbanus absolveret. Quo quidem metu Ivo negat Ecclesiasticam disciplinam solvi debere ab Urbano. Verum hæc scribens, nihil interrim de adimendo Regi Imperio cogitat. Sed Franciscus Juretus hæc Ivonis verba commemorans: Nisi coronam restitueris, nisi Regem ab anathemate absolueris, hæc addit: Hic locus eorum adjuvat sententiam qui asserunt Philippo excommunicato a Papa Urbano II. interdictum simul Regnum Franciæ. Nimis imperite ille quidem. Sane Ivo scribit sic epistola LXVI. ad Hugonem Lugdunensem Romanæ Ecclesiæ Legatum: Turonensis Archiepiscopus in natale Domini, Regi contra interdictum vestrum coronam imponens, hac arte a Rege obtinuit ut Joannes eidem Ecclesiæ præficeretur Episcopus. Item Epistola LXVII. Turonensis Archiepiscopus contra interdictum Legati vestri in natale Domini Regi coronam imposuit. Item Epistola LXXXIV. ad Joannem Presbyterum Cardinalem, Romanæ Ecclesiæ Legatum: Quidam Belgiæ Provinciæ Episcopi in Pentecoste contra inter-

(a) Vis. Bernard. j. Ab. de Tirono per Gaus. Gross. Duches. tom. iv. p. 167. Labb. tom. x. p. 720. & seg. Bar. tom. xi. an. 1100. Hug. Flavin. in Chron. cod. ann.

(*) LXXX. tantum numerat Hugo Flaviniacensis.

(A) Abrumpi omne vinculum. Longissime aberant Galli nostri ab illo errore, in quo tunc plerique Germanorum versabantur, quibus persuasum erat, eum qui in excommunicatione sorduerat diem & annum, non posse deinceps Regem esse. Vid. sup.

(b) Observ. ad. Ivon. epist. xlvj. part. ij. (c) Perr. æuv. div. p. 607. (d) Epist. xlvj. pag. 21.

interdictum bonæ memoriæ Urbani, coronam Regi imposuerunt. Videmus in natali a Turonensi Archiepiscopo, & in Pentecoste a Belgis Episcopis coronam impositam: quæ si quis retulerit ad solemnem coronationem, quæ inaugurantur Reges, prorsus ineptiat. Ea enim & semel fit, neque a Turonensi aut Belgis Episcopis fieri consueverat, sed ab Archiepiscopo Rhemeni: quo jure longe antea, ut Annales habent (a), Philippus vivo Henrico Patre anno 1059. Henrici Regis 32. à Gervasio Rhemensi Archiepiscopo consecratus fuerat, cum septennis esset. Ergo illa corona, de qua Ivo agit, quotannis in præcipuis festis imponi solebat. Quam cerimoniam honoris Ecclesiastici genus quoddam, ab ipsis Episcopis adhiberi solum, Regi anathemate percussio, Pontifices, eorumque Legati adhiberi vetabant. Hæc illa est corona, quam restitui sibi, soluto anathemate, Philippus postulabat; non autem corona Regia, siue Regia potestas, qua usque adeo integra poteratur, ut ea etiam exerceret, quæ in Ecclesiasticis negotiis ipsisque etiam Episcopalibus promotionibus, ad Regium Officium pertinerent.

Sane Ivo significat detineri a se tantisper de excommunicando Rege literas ab Urbano II. missas: quia, *nolo*, inquit (b), *Regnum ejus, quantum ex me est, adversus eum aliqua ratione commoveri.* Sed aliud profecto est, propter eas literas aut aliquod decretum Pontificium Regno cadere; aliud Regnum in Regem aliqua ratione commoveri; quod quidem plerumque fit in impios Reges, legum divinarum atque Ecclesiasticæ censuræ publicos contemptores: quo sensu item dixit (c): *Regis anathemate periclitari terram.* Ceterum quæ ulterius de sollicitato Regis Imperio Juretus suspicatur, mera somnia sunt, a Francorum moribus ac sensibus aliena.

Et quidem Willelmus Malmesburiensis Anglus de Concilio Claromontano hæc scribit (d): *In eo Concilio excommunicavit Dominus Papa Regem Philippum Francorum, & omnes qui eum vel Regem vel Dominum suum vocaverint, & ei obederint, & ei locuti fuerint, nisi quod pertineret ad eum corrigendum.* Ceterum cum unus hæc scribat, ceteris repugnantibus, facile intelli-

mus scriptorem extraneum, ac rerum nostrarum ignarum, audito excommunicationis pronuntiata nomine, ex suo supplevisse, quæ Imperatoris excommunicationi Pontifices miscuissent. Sed profecto quæ turbato Germaniæ statu in Imperatores audebant, haud competebant Francia, alta pace, optimis legibus, atque hæreditaria successione firmata.

Quis autem sanæ mentis crediderit deponendo Regi Francorum delectam esse a Pontifice Claromontanam urbem, partem Imperii Francici, aut Francos Episcopos, qui in eadem Synodo frequentissimi sederint; cum eos in Regis obsequio perstitisse, vel ex uno Ivone satis constet? Jam Regi deposito quis substitutus fuit? Ludovicus VI. ejus filius, quem patri semper fuisse obsequentissimum Sugerius Abbas (e) in ejus vita scribit? An nobilissimum Regnum in anarchiam redactum ab Ecclesia est, eo tempore, quo Proceres suos crucesignatos, ac nobilitatis robur in Christiani nominis hostes emittebat? Quis hæc deliria non contemnat?

Sane quod memorat Juretus in Chronico Cœnobii Sancti Dionysii scriptum esse: *Toto tempore excommunicationis ejus actibus publicis solum subscribi: Regnante Domino JESU-CHRISTO*, longe est insulsiſſimum, cum profecto non nisi imperitiſſimus ac stolidiſſimus negare possit, hunc titulum in honorem Regis Regum JESU-CHRISTI longe ante ea tempora, ipsis etiam Caroli Magni temporibus, ac deinceps passim & ubique terrarum frequentatum, sub iis quoque Regibus, qui vel maxime Ecclesiastica pace florent.

Si tamen obstinate Willelmo Malmesburiensi creditum volunt, dictam ad Urbano in Philippum depositionis sententiam; cum interim constet Francos etiam Episcopos, eosque sanctiſſimos atque fortiſſimos in Regis obedientia perstitisse; nempe id quoque argumento erit, quam hæc de deponendis Regibus decreta apud Francos nulla habeantur. Sed nos in rebus gestis ipsam veritatem, non causæ nostræ præſidia, etiam ab adversariis ministrata, quærimus.

CA.

(a) Duch. tom. iv. p. 161.

(b) Ep. xliij. pag. 11.

(c) Ep. cxliij. Pasg. ij. p. 61.

(d) Willel. Malm. lib. iv. de gest. Reg. Ang. cap. ij.

(e) Sug. vit. Lud. V. ap. Duch.

CAPUT XII.

De investituris inter PASCHALEM II. & HENRICUM V. Imperatorem: excommunicationes a Conciliis latae, depositio in Rhemensi Concilio a solo Papa: facta compositio in Lateranensi I. generali sub CALIXTO II. revocata depositio- nis, aut Regis rehabilitati nulla mentio.

PER eadem fere tempora sub Paschale II. & Henrico V. Imperatore Henrici IV. filio, gravis illa a Gregorii VII. & Urbani II. decretis inchoata de investituris contentio, in apertum bellum erupit; quamvis investituræ etiam per anulum & baculum, prius temporibus a viris etiam sanctissimis frequentatæ, adhuc in Francia, alio licet ritu celebrarentur (A). Sed Germani Imperatores per eam tempestatem abutebantur iis, ut Ecclesias venderent, æternæque servituti Christi sponfam addicerent. Illud certum, tanta dissidia haud difficulter potuisse componi, paululum, ut postea factum est, immutatis ritibus, si jam inde ab initio pacatos animos adhiberent: Sed Germani ferociebant: Itali aspernabantur: interim prælia, cædēs, bellique atrocibus Germania, Italia, Roma ipsa, in suis quoque mtenibus conflagrabat.

Adactus Paschalis ab Henrico, ut investituræ ipsi concederet, atque ejus privilegii causa hæresis etiam infamatus. Quare Anno 1112. Concilio Romæ habito Lateranensi II. sese ultro a Sede Apostolica (B) deponere voluit: sed veritus est a Patribus, qui, hortante Pontifice, hanc sententiam protulerunt (a): *Privilegium illud, quod non est privilegium, sed privilegium . . . per violentiam Henrici Regis*

extortum, nos omnes in hoc Sancto Concilio, cum eodem Domino Papa congregati, canonica censura & Ecclesiastica auctoritate, iudicio Sancti Spiritus, damnamus & irritum esse judicamus . . . & acclamatum est ab universo Concilio: amen, amen: fiat, fiat: quod iterum atque iterum notari volumus, ut intelligatur quo ritu agi soleat, cum Patrum consensione decreta firmantur.

De eadem Synodo Lateranensi anno 1112. hujus temporibus scriptor manuscriptus in Conciliorum editione a Binio aliiique deinceps collectoribus relatus, hæc scribit (b): *Anno Incarnationis Dominicæ 1112. celebratum est Romæ Concilium, in quo irritum judicatum est prædictum privilegium, datæque est sententia excommunicationis in personam Regis, non a Papa, qui juraverat se nunquam facturum hoc, sed ab Ecclesia injuriam sui Patris vindicante. Nihil hic de depositione audimus, quod infansu successu, hæc nonnihil tum refrixisse videantur; neque in Conciliis, Patres ita pronuntiare solerent.*

Idem enim advertere est in Concilio Viennensi, Guidone Archiepiscopo, mox Calixto II. Papa præsidente. Sic autem Patres decernunt (c): *Henricum Teutonicorum Regem excommunicamus; anathematizamus, & a gremio sanctæ Matris Ecclesiæ sequestramus: ubi diserte eum pro Rege habent; ac postea epistola ad Paschalem data de confirmando hoc decreto, hæc scribunt (d): Adfuerunt Legati Regis, &c. Scriptum illud quod Rex (*) a simplicitate vestra extorsit, damnavimus; in ipsum etiam Regem nominatim ac solemniter & unanimiter sententiam anathematis injecimus.* Sic a Concilio Lateranensi jam, & a se quoque nunc excommunicatum, Regem appellant; neque de depositione

[A] *Alio licet ritu celebrarentur*) Quis fuerit ille alius ritus profus ignoro. Certe, primæ stirpis Francorum Reges per baculum investituræ dedisse testis est S. Romanus, quem eo ritu Clodoveus II. seu pater ejus Dagobertus Rothomagensis Episcopum investivit; neque alio ritu Alricum Cenomansensem Episcopum a Ludovico Pio Ann. 83. investitum fuisse memoratis, qui Alrici vitam scripsit. Eodem ritu modoque celebratas fuisse investituræ per anulum & baculum tempore Ivonis Carnotensis, ex ejus scriptis intelligimus. Sed Calixto II. Pontifice, cum Romani Imperatores per sceptrum suos Episcopos cœperint investire, placuit Francis Regibus viva voce deinceps, vel scripto investituræ dare.

[B] *Se ultro . . . deponere voluit.*) Sic unus Gothofridus Viterbiensis. Ceteri historiarum aut chronicorum Auctores hoc dicunt tantum: Paschalem II. hærescos insinulatum sese ea suspitione liberavisse. Vid. Gorchr. chron. part. xvij. pag. 598.

[a] Tom. X. Conc. pag. 748.

[c] Tom. X. Conc. pag. 784.

[s] Henricus V.

[b] Bin. tom. vij. part. j. pag. 543 Labb. tom. x. p. 771.

[d] N. p. 785.

tione quidquam agunt : adeo , quod jam diximus , hæc a Conciliorum ritu & consuetudine abhorrebant .

Conon quoque Prænestinus Sedis Apostolicæ Legatus , Hierosolymis habito Concilio , *excommunicationis sententiam in Regem dictavit , & eandem in Græcia , Hungaria , Saxonia , Lotharingia , Francia , in quinque Conciliis , consilio prædictarum Ecclesiarum renovando confirmavit (a)* . Hæc Anno 1116. in Concilio Lateranensi IV. aliis III. sub Paschale II. relata & probata sunt . Quare & illud approbatum est : Henricum V. & esse excommunicatum , & tamen permanere Regem : contra quod Germanos multos per ea tempora sensisse vidimus . In eadem Synodo decretum a Paschale factum est , in hæc verba (b) : *Illud malum scriptum , quod pro pravitate sui privilegium dicitur condemno sub perpetuo anathemate , ut sit nullius unquam bona memoria , & rogo vos omnes ut idem faciatis : tunc ab universis acclamatum est ; fiat , fiat* . Sic nempe agebatur cum Concilii auctoritate & approbatione res fierent ; cuius generis decretum in deponendis Regibus nullum unquam legimus ab ullo Concilio factum .

Denique Paschale II. ac Gelasio II. Pontificibus , de excommunicato Henrico V. multa ; de deposito , nihil in actis legimus : quanquam multi , inolita a Gregorio VII. temporibus opinione , excommunicationem ipsam cum depositione conjunctam putabant , & a Regis obedientia abhorrebant .

At , Calixto II. Papa , aliter gestum est ; neque tantum excommunicatus Henricus V. sed etiam depositus : quæ tamen diversissimis ritibus facta sunt . Id videre est in Concilio , quod Calixtus II. adversus Henricum V. ejusque Antipapam Burdinum , anno 1123. Rhemis habuit (c) . Eo enim in Concilio , Patrum sententia , transacta sunt omnia , præter ea , quæ ad Henricum deponendum attinerent . Ac statim quidem , cum de compositione ageretur , profecturus Pontifex ad Imperatorem , sic Synodum allocutus est (d) : *Sicut conventionem pacis , si fiat , vobiscum & per vos confirmare optamus ; sic in commentorem fraudis , si infidelis evaserit ; iudicio Spiritus*

Sancti & vestro , gladium Petri vibrare tentabimus . Neque res aliter gesta est . Itaque non modo ea , quæ de compositione , deque investituris , sed etiam quæ de excommunicatione Imperatoris , & Antipapæ tractata sunt , Patrum consensione & iudicio acta memorantur (e) ; idque est gestis inditum . At postquam Imperator pollicitis non stetit , ommissumque est jam pacis negotium ; in actis legitur a CCCCXXXVI. Episcopis & Abbatibus candelas tenentibus excommunicatos eos esse , quos præcipue proposuerat excommunicare Dominus Papa ; inter quos primi nominati sunt Rex Henricus , & Romana Ecclesia invasor Burdinus , quem schismatici Gregorium VIII. appellabant . Sic Patres cum Papa de excommunicatione decrevisse referuntur . Tum de Papa tantum additur (f) : *Absolvit etiam Dominus Papa , auctoritate Apostolica , a Regis fidelitate , omnes quotquot ei juraverant , nisi respiceret : totumque illud quod in depositione Regum fit , tacentibus Episcopis , a Romano Pontifice solo agitur . Factum sæpe notamus , facti causas postea investigabimus* .

Neque ita multo post Calixtus & Henricus , dissidiis bellisque atrocibus fessi , in hanc formam consenserunt : Imperator quidem , *ut investituram per anulum & baculum dimitteret , ut liberam Ecclesiis electionem & consecrationem fieri concederet ;* Papa vero , *ut Electiones Teutonici Regni , in Regis fiant presentia : ut electus Regalia per Sceptrum a Rege recipiat : quæ in Concilio generali Lateranensi I. sub Calixto II. anno 1123. gesta & probata sunt (g)* , quemadmodum jam in Concilio Rhemeni omnium Episcoporum iudicio tractata , composita , limata , & confirmata fuisse diximus .

Nihil quidquam aliud ab Imperatore , deposito licet , cum Ecclesiæ reconciliatus est , postulatum fuit . Uti regnabat Henricus , vetante licet Pontifice , ita porro regnavit . Non se ille Regno restitui aut rehabilitari , ut vocant , voluit ; juris sui securus , satifque confusus ea in re a Pontifice , ut nihil detrahi , ita nihil dari posse . Neque etiam ea de re quidquam Pontifex cum Imperatore egit , ut ab eo postulavit , cum postularet ea quæ juris Ecclesiastici esse reputabat :

(a) Vid. *ibid.* p. 767. & 808.(b) *ib.* p. 807.[c] *ibid.* p. 872.(d) *ibid.*(e) *ib.* p. 878.(f) *ibid.*[g] *Conc. Later. I. gener. ibid.* p. 901. 902.

bat: quod certo argumento est, nihil hæc visa esse ad Ecclesiasticum dogma, aut omnino ad jus Ecclesiasticum pertinere, cum ab errantibus & delinquentibus expressa ejuratio postuletur eorum, quibus dogmata Ecclesie aut certe ejus jura violari iudicetur.

C A P U T XIII.

Sanctorum Patrum ejus ævi, ANSELMI Cantuariensis, IVONIS Carnotensis, BERNARDI Claravallensis de Imperatorum depositione silentium: Locus ANSELMI probantis VALERANUM, HENRICO IV. deposito, ut Regi adhaerentem.

Vixere his temporibus (id est undecimo & duodecimo sæculo) viri sanctitate ac doctrina conspicui, Episcopi, Fulbertus Carnotensis, Anselmus Cantuariensis, Ivo item Carnotensis, Bernardus Claravallensis Abbas, aliique multi, quorum de omni re Ecclesiastica habemus epistolas, sermones, tractatus. Memorabile certe est de deponendis Regibus nihil ab eis scriptum, cum ea contentione tota jam Ecclesia personaret; & tamen multa tractarent, quæ huic causæ proxima viderentur. Anselmus in investituris tollendis, adversus Reges Anglos multa egit, multa scripsit, multa sustinuit; intentaturque sæpe tunc excommunicationis, at, ne verbo quidem, depositionis merus. Ivo Carnotensis prolatus in Philippum I. Francorum Regem, quæstionis defensor acerrimus, multus in eo negotio est; at interim de deponendo Rege Ecclesie contemptore, ne quidem cogitasse, imo in ejus obedientia, gravibus licet afflictum incommodis, persistisse vidimus. Bernardus, ut alia omittamus, discipulum suum Eugenium III. docet omnia sigillatim; quæ ad Pontificale officium pertinere videantur. Subit autem admirari, cum de minutissimis agat, de deponendis Regibus, tam gravi re, ne verbo quidem egisse, aut monuisse quidquam, imo vero deterruisse, ut sequentia demonstrabant. Interim, ut de silentio duntaxat hic agamus, tanti profecto silentii, in tanta re, tantoque Christiani Orbis motu ac tumul-

tu gesta, causam aliquam fuisse oportet. Nullam autem invenio nisi hanc: quod huic rei tam novæ, tam insolenti, iminisci nollent.

Facile autem eo adduci potuerunt ut a scriptis temperarent, quibus vel tantillum Romanus Pontifex læderetur; ne scilicet pessimis Imperatoribus & Pontificibus apostaticis, quos Imperatores sustentabant, adversus veros Pontifices favere viderentur. Ad hæc viri boni reprehendere plerumque Romanorum Pontificum, Joannis etiam XII. manifesta flagitia verebantur: testis Otho Frisingensis sæpe memoratus. De auctore vitæ Henrici IV. jam vidimus, quam cunctanter memoret eorum assertiones, quæ ejus depositionem improbant. Si tam timide ille agebat, qui Henrico faveret, quanto libentius alii Catholici conticescebant? Atque utinam insulta hæc obliterari sine rent præposteris defensoribus, ac non pro fidei decretis obtunderent. Fortassis hæc melius tacerentur. Quod miramur fuisse paucos, qui adversus Pontifices Regum depositores expresse dicerent; at, qui pro ipsis scriberent, innumerabiles haberemus, nisi hæc tum pro Pontificum honore ac pace Ecclesie; tacenda potius quam laudanda viderentur.

Neque tamen eo usque conticuere, ut non suam quoque sine ullius offensione sententiam expromerent; quod vel ex uno Anselmo probare possumus. Is Theologica scientia præcellentissimus, Cantuariensis Archiepiscopus factus est, Urbano II. Pontifice: quo tempore imperabat Henricus ille IV. tot decretis depositus, inducto etiam Guiberto Antipapa, jam aperte schismaticus. Per ea ergo tempora, Walerannus Naumburgensis Episcopus (*), Henricianarum partium, misit ad Anselmum epistolam qua interrogabat de azymo & fermentato, aliisque titibus. Hæc epistolæ rescriptisse Anselmum anno 1094. Urbani II. tempore memorat Dodechipus, & post eum Baronius. Anselmi epistolæ sic incipit (a): *Anselmus servus Ecclesie Cantuariensis Waleranno Naumburgensi Episcopo. Scienti breviter loquor. Si certus essem prudentiam vestram non favere successori Julii Caesaris, & Neronis, & Juliani Apostatæ, contra successorem & Vicarium Petri Apostoli, lib-*

(*) In Saxonia.

(a) *Dodecb. Chron. an. 1094. pag. 135. Bar. an. 1097. t. XI. p. 713. vid. op. Ansel. p. 135.*

dentissime vos ut amicissimum & reverendum Episcopum salutarem. Quo loco statim id occurrit, a beato Anselmo, ut Urbanum Petri, ita schismaticum Imperatorem, pro successore Cæsarium, Julii, Nerone & Juliani Apostatæ, fuisse agnitum, quos veros ac legitimos Imperatores fuisse nemo negat. Ac de ipso Nerone Scriptura testatur. Sed mentem Anselmi, quæ deinde secuta sunt, luculentius edocebunt.

Urbano mortuo, ac Paschale II. in ejus locum substituto, interrogat iterum Anselmum Walerannus de *Sacramentorum diversitate*, atque in fine epistolæ hæc scribit (a) : **GRATIA DEI SUM ID QUOD SUM**; ex Saulo Paulus, ex adversario Romane Ecclesiæ, intimus Paschali Papæ, acceptissimus Cardinalium consecrarius, & in omnibus in hac parte prospero spero successus. Joseph in domo Pharaonis, ego in Palatio Henrici Imperatoris; neque iniquitas, neque peccatum meum, si, quod absit, aut quasi Nero incestus, aut apostata Julianus. An igitur ille conversus ex Saulo Paulus, ille Papæ acceptissimus, Henricum Regem depositum ac schismaticum ejuravit? Minime: quin potius apud eum fuit, ut apud Pharaonem Josephus. Atqui Josephus Pharaonem, ipsa Scriptura teste, procul dubio pro vero Rege habuit, quippe Regni administer: igitur & Walerannus Henricum; neque ei denegabat agnitam in Nerone ac Juliano Apostata dignitatem, sed tantum averfatur scelereum consortium; neque ab ejus Imperio, sed tantum a schismate discedebat.

Ad eam sic affectum erga schismaticum & depositum Principem, hæc rescribit Anselmus (b): *Domino & amico Waleranno, gratia Dei Naumburgensi venerabili Episcopo, Anselmus servus Ecclesiæ Cantuariensis salutem, servitium, orationes, dilectionis affectum. Gaudeo & gratias ago Deo, quia, sicut scribitis, glorificat eum in vo-*

Tom. I.

bis Ecclesiæ Catholica, quoniam in vestra mutatione divinæ bonitatis apparet gratia, & Domini Papæ Paschalis amicitiam habetis & familiaritatem; ut jam mihi liceat vestram amicabiliter salutare sanctitatem. Ergo Walerannus, Anselmus, ac, si verum amamus, ipse Paschalis, depositiones istas a Gregorio VII. inventas, pro nihilo habebant (A); idque tantum postulabant, ut Episcopi a Guibertino schismate abhorrent: adeo horum pertasum erat,

CAPUT XIV.

IVONIS Carnotensis loci quidam expenduntur: exempla memorantur: horum occasione de Regalia causa, atque inita per Episcopos Gallicanos compositione, actum: de GRATIANI Decreto quadam afferuntur.

E Adem ætate vigeat sanctus Ivo Carnotensis, in cujus Decreto multa legitimus ex antiqua de Regibus Ecclesiæ traditione deprompta; illud imprimis ex Isidoro descriptum (c): *Populi peccantes judicem metuunt: Reges autem, nisi solo Deo timore metuque gehennæ coercentur, libere in præceptis proruant*. Quippe qui in suprema temporalibus arce ab ipso Deo constituti, in temporalibus nihil nisi a Deo metuant: quæ profecto vana sunt, si deponi possunt, depositique ac privati, aliis quoque poenis obnoxii vivunt.

Quod autem scripsit, id etiam exemplo docuit, qui Regi, Ecclesiæ atque anathematis contemptori, tam promptam ubique præstitit obedientiam.

Sane in Decretum transtulit partem epistolæ Gregorii VII. ad Herimannum Metensem; sed cur eam attulerit, quidve ex ea probare voluerit, testatur hic titulus (d): *Nullam dignitatem seculari, sed nec Imperialem honori vel dignitati Episcopali pos-*

F f

se

(a) Ep. Wal. ad Ansel. int. oper. Ansel. pag. 137. 138. 139.

[b] lb. p. 139.

[A] Anselmus depositiones istas . . . pro nihilo habebat: nec mirum; quippe qui ducem sequebatur Lanfrancum ante se Cantuariensem Archiepiscopum, illum quem in suis epistolis impensissime veneratur. Lanfrancus autem, posteaquam Hugonem quemdam, ut censent P. Bened. redarguit, eo quod, in epistola ad se missa, Gregorium VII. vituperabat, Guibertum Anripapam plurimum extollebat, & victoriam ab Henrico de Rodolpho reportatam magnificentius prædicabat, sic dicit de Henrico Imperatore: *Credo quod Imperator, non sine magna ratione, tantam rem non est aggressus perire, nec sine magno auxilio Dei tantam potuit victoriam consummare*. Lanf. ep. LIX. edit. Bened. P. 329.

(c) Decr. Ivo. Carn. part. XVI. c. XLII. vid. sup. lib. I. scilicet. II. c. XXXII.

(d) Ibid. part. V. De subl. Episc. pag. 378.

se adequari. Quare eum locum epistolæ protulit, quo Gregorius VII. ex Gelasio, Ambrosio, aliisque probat, Sacerdotes Christi Regibus antecellere. Quæ autem huic loco inserta atque implicita reperit de Rege Francorum deposito, ille profert quidem, ne textum mutilet; sed in quo vim faciat, titulus indicavit.

Non ergo id Ivo fecit, quod Gratianus postea. Nempe hic ex relato Gregorii loco, ejusque de deposito Childerico sententia, caput particulare fecit, jam sæpe memoratum *Alius*, inque ad proprium finem retulit: Diserte enim scribit (a): *A fidelitatis etiam juramento Romanus Pontifex nonnullos absolvit, cum aliquos a sua dignitate deponit*. En Gratiani mens, ac velut hujus capituli titulus. Cui rei probandæ addit alia duo capita: alterum ex eodem Gregorii VII. alterum ex Urbano II. neque enim habuit antiquiora, quæ expromeret. At Ivonis tempore nondum hæc idonea visa erant, quæ in decretorum librum suo venirent nomine ac titulo: neque post Gratianum, proprio ac nativo sensu, pro vera depositione a Glossariis accepta sunt, uti jam vidimus.

Erant tamen ea tempora, quibus vel maxime flagraret, post Gregorii VII. Urbani II. ac Paschalis II. decreta, de investituris cum Henrico V. suborta contentio. Neque tamen Ivo eo adduci potuit, ut investituras prorsus intolerabiles judicaret, nedum inter hæreses, ut multi illius temporis, deputaret. Testis epistola ad Joannem Lugdunensem (b). Idem post interdictum Concilii Claromontani (c): *Ne Episcopus vel Sacerdos, Regi vel alicui Laico in manibus ligiam fidelitatem faciat*, Radulphum Archiepiscopum Rhemensem adduxit ad Regem, qui talem fidelitatem ipsi faceret, quia aliter pax Ecclesiastica stare non potuit. Id fecit vir *κωνοικητατος* verique ac necessarii Ecclesiæ juris defensor acerrimus. Hujus exemplo discimus primitiva Ecclesiæ jura inviolata habere: adventitia quoque & secundaria tueri pro viribus: ex necessitate interdum melioris rei gratia ac pacis studio, omittere. Quo exemplo Episcopi Gallicani eam de Regalia compositionem inierunt, quæ necessaria permetteret,

jam amissa relaxarent, nova, & iis quæ concederent potiora, lucrarentur; ut & obiter aliquid, occasione Ivonis, quod ad hanc causam & initam a Clero Gallicano pacem faciat (quandoquidem nostri censores tantopere hanc improbant (d)) afferamus.

Ceterum id præcise e questione nostrâ est, quod Ivo Pontificum Romanorum studiosissimus, non modo non tueretur ea, quæ in deponendis Imperatoribus fecerint; sed antiqua de Regibus a solo Deo judicandis Patrum decreta & verbo & exemplo defenderit.

C A P U T XV.

BERNARDUS *Claravallensis Abbas*: sub INNOCENTIO II. *schisma ingens extinctum*: *Libri de Consideratione ad EUGENIUM III.*

GRatianus ille quem memoravimus, Monachus Bononiensis, triginta fere annis post Ivonem mortuum, Decretum suum composuit ex Conciliorum canonibus, decretalibus epistolis, & Patrum sententiis. Qui quidem, quam imperite, nulloque delectu multa congererit, nihil necesse est commonere doctos. Is primus omnium, decretis inseruit illum titulum, quem supra memoravimus: *Quod Romanus Pontifex quosdam a juramento fidelitatis absolvat*. Quod igitur Romanis Pontificibus maxime omnium favere videretur, ab iis commendatus, magnam apud posteriores Canonistas & Theologos auctoritatem obtinuit; sed longe postea, cum decimo-tertio sæculo vix innotescere cœperit. Ceterum, uti jam diximus, apud omnes constat, tanti valere ab ejus Decreto de prompta capita, quanti sunt auctores ii, ex quibus descripta sunt.

Jam vero Apostolicum virum, neque tantum Ecclesiæ Gallicanæ, verum etiam universæ lumen, Beatum Bernardum audiamus. Is XXII. annos natus Cisterciense Monasterium ingressus est, eo tempore, quo gravibus diffidiis cum Henrico V. Ecclesia laborabat, atque Imperatorum depositionibus omnia perstrepebant. Anno deinde Christi 1130. & sequentibus, egregia

ejus

(a) *Caus. xv. qu. vi. c. III.*

[b] *Epist. ccxxvi.*

(c) *Conc. Clarom. Can. xvii. T. x. Conc. p. 508. Ivo. Carn. ep. cl.*

(d) *Nicol. Dubois & Charlas tract. de liberr. Ec. Gall. pass.*

ejus fuit opera pro Innocentio Pontifice, adversus Petrum Leonis, qui Anacleti nomine Petri Cathedram occuparat. Quo in dissidio lata per sepe excommunicatio adversus schismaticum Pontificem ejusque afsecles, quorum multi erant Principes, eaque causa nominatim excommunicatus Rogerus Siciliae Rex, in Lateranensi H. generali Concilio (a), praesidente Innocentio, anno 1139. de depositione minae quidem auditae sunt, cum in schismate, novem jam annis obstinatissimo animo perduraret. Innocentius ac Bernardus aptioribus remediis rem Ecclesiasticam promovebant.

Anno postea circiter 1152. scribere aggressus admirandum opus *De Consideratione ad Eugenium III.* ex quo libro multa depromimus; sed prius libri argumentum atferendum est. Eo ergo libro sanctissimus vir, Eugenium III. olim in Clara-valle optimis vitae Monasticae praeceptis institutum ad Apostolicam jam gubernationis vitaeque regulas informabat. Cum autem undique temporales causas ad Apostolicam sedem ultro deferrent, iisque curis, vel maxime Romani Pontifices premerentur, has quidem Sanctus vir, etsi Apostolico officio non satis dignas, haud tamen omnino removeri posse putabat: *Ego autem, inquit (b), parco tibi: non enim fortia loquor, sed possibilis. Putasne haec tempora sustinerent, si hominibus litigantibus pro terrena hereditate, & flagrantibus abs te iudicium, voce Domini tui responderes: O HOMINES, QUIS ME CONTITUIT JUDICEM SUPER VOS? In quale iudicium mox venires? Quid dicit homo rufficanus & imperitus, ignorans Primatum suum, in honorans summam ac praecelsam Sedem, derogans Apostolicae dignitati? Haec quidem Curiales; at Bernardus: Et tamen non monstrabunt, puto, qui hoc dicerent, ubi aliquando quispiam Apostolorum Iudex sederit hominum, aut divisor terminorum, aut distributor terrarum.* At nunc, si Deo placeat, pro Apostolica auctoritate Orbem ad arbitrium dividant, ac Ducatus, Marchionatus, Comitatus, ipsa etiam Regna distribuent. Pace eorum dixerim, ne putent imminutam a nobis Apostolicam dignitatem, si ea respuamus quae Curiales iactarent, quae Bernardus Apostolicae dignitatis studiosissimus praedicator diceret, am-

plectamur. Pergit porro Sanctus vir: *Stetisse denique lego Apostolos iudicandos, sedisse iudicantes non lego. Erit illud, non fuit. Itane imminutor est dignitatis servus, si non vult major esse eo qui se misit? Aut filius, si non transgreditur terminos, quos posuerunt Patres sui? QUIS ME CONTITUIT JUDICEM, ait ille Dominus & Magister? Et erit injuria servo, discipuloque, nisi iudicet universos? At nunc viam docent novi Theologi, qua Pontifices religionis nomine saecularia omnia iudicanda ad se trahant.*

Non ignorabat Bernardus, cum scriberet, Apostolici iudicii dignitatem; prosequitur enim sic: *Mihi tamen non videtur bonus aestimator rerum, qui indignum putat Apostolis seu Apostolicis viris, non iudicare de talibus, quibus datum est iudicium in majora. Quidam contemnunt iudicare de terrenis possessiunculis hominum, qui in caelestibus & Angelos iudicabunt? Ergo in criminibus, non in possessionibus potestas vestra; quoniam propter illa, & non propter has, accepistis claves Regni Caelorum, praevarcatores utique exclusuri, non possessores.* Non igitur profecto successores Petri pro potestate clavium, legitimis possessores, possessione deiciant: non adsciscant alios, nec humana jura confundent: imo peccata solvent, caelum claudent praevicatoribus, poenitentibus aperient, terrena relinquunt iis, quibus humana jura concesserint; nisi forte a possessiunculis quidem abstinere, Regna vero dare jubentur. At non ita Bernardus. Urget enim ratio Bernardi diserte negantis, de iis iudicari pro Apostolica potestate, quae ad claves non pertineant: ad claves vero pertinent sola caelestia propter quae datae sunt, non terrena quavis, etiam Regna & Imperia propter quae datae non sunt. His circumscribit finibus Ecclesiasticam atque Apostolicam potestatem, quam nunc adversarii ad terrena omnia extendere se posse confidunt, dum indirectam appellent, eoque nomine ludant.

Concludit postea Bernardus his verbis: *Quenam tibi major videtur & dignitas & potestas: dimittendi peccata, an praedia dividendi? Sed non est comparatio. Habent haec infirma & terrena iudices suos, & Reges & Principes terra. Quid fines alienos invaditis? Quid sacem vestram in alienam*

(a) Conc. Later. II. T. X. p. 999. & seq.

(b) Bernard. de Cons. lib. I. c. VI.

messum extenditis? Non quia indigni vos, sed quia indignum vobis talibus insistere, quippe prioribus occupatis: denique ubi necessitas exigit, audi quid censeat, non ego sed Apostolus. SI ENIM IN VOBIS IUDICABITUR MUNDUS, ESTIS INDIGNI QUI DE MINIMIS JUDICETIS. Sed aliud est incidenter incurrere in ista, causa quidem urgente, aliud ultro incumbere istis, tanquam magnis, dignisque tali, & talium intentione rebus.

Quid sit in rem aliquam incidenter incurrere, Jurisconsulti sciunt. Puta cum quis Judex Ecclesiasticus de matrimonio cognoscens, incidenter &, ut ajunt, casualiter de dote, alimentive decernit; atque ad ejusmodi res Bernardus forte respexerit. Utcumque est, Regna & Imperia incidenter dari, longe esset absurdissimum. Ceterum quænam sit illa necessitas incurrendi in temporalia, quam vir Sanctus agnoscit, satis perspicue appetit: quoniam, ut supra disseruerat, homines ultro hæc ab Apostolicis exigunt, ac de his *judicium flagitant*. Favent Apostoli allegata verba, quæ de delectis arbitris agunt. Ut autem hæc Pontifex pro jure suo ad se trahat, prohibent ea verba, quibus Beatus Bernardus horum potestatem datam esse negat; horum tractationem alieni muneris invasionem vocat. Cujus sententia sæpe nos in sequentibus meminisse oportebit.

Huc etiam facit ille locus, quo Sanctus vir tam gravia, tam fortia de interdicto Apostolicis dominatu docet (a). Non enim video quomodo dominationem, eamque ambitiosissimam ac superbissimam evitent, si Regna quoque conculcant & quolibet transferunt.

Neque propterea a Pontificum metu su-

perbos Reges absolvit, qui docet (b): Pontificem oportere esse ultorem scelerum... virgam potentium, malleum tyrannorum, Regum patrem... postremo Deum Pharaonis: atque insuper addit: *Intellige que dico: Dabit tibi Dominus intellectum. Ubi malitia juncta potentia est, aliquid tibi supra hominem presumendum. Vultus tuus super facientes mala. Timeat spiritum iræ tuæ, qui hominem non veretur, gladium non formidat. Timeat orationem, qui admonitionem contempsit. Cui tu irasceris, Deum & contra se paveat.* Hæc summa doctrinæ est quam epilogando tradidit, cum librum clauderet, eoque vim omnem contulit. Sic ergo Pontifex malleus tyrannorum, ac Pharaonis in morem obduratos, ipse in Moïsi morem, impetrato extraordinario auxilio, non ex tabula decreto recitato, dejecit. *Hoc timeat*, inquit, *qui hominem non veretur, gladium non formidat.* Humana omni potestate major, non id profecto timeat, ne data sententia deponas, ne Regnum alteri dono dederis, quod neque unquam Christus, neque Apostolici factitarunt, sed ne oratione divinam ultionem elicias: *Timeat orationem qui admonitionem contempsit.* Neque enim prætermittit censuram Ecclesiasticam, *admonitionis* nomine comprehensam. Hanc & alibi passim commendat; clavesque cæli & judicia de solvendis retinendisque criminibus, & gladium spiritualem memorat (c), quem, ubi opus fuerit, Pontifex evaginet: eam potestatem qua Regna omniaque temporalia ordinare se posse putabant proximi Eugenii antecessores, non modo omnino tacet, verum etiam, ut vidimus negata penitus temporalium potestate, proscribit (A).

CA-

(a) *Ib. lib. II. c. VI.*(b) *Ib. lib. IV. c. VII.*(c) *Ib. lib. I. c. VI. lib. IV. c. III.*

[A] *Proscribit.*) Locus est celebris in epistola Bernardi cxxxvii. ad Cardinales de electione Eugenii, a D. BOSSUET hic prætermisus, ex quo quidam Theologi male concludunt non proscripam, imo assertam, a Bernardo hanc potestatem fuisse. Hæc sunt Bernardi verba: *Ridiculum profecto videtur pannosum homuncionem assumi ad præsidendum Principibus, ad imperandum Episcopis, ad Regna & Imperia disponenda.* Quæ quidem i. non stricte nimis accipienda sunt, sed benigna interpretatione mollienda ad mentem sancti Doctoris, qui ideo verbis exaggerat & amplificat Apostolicam potestatem, ut Eugenium huic tantæ dignitati quam maxime disparem & inæqualem ostendat.

2. Jubent leges criticæ ut in omni auctore, si quæ sint obscura, ea locis dilucidioribus explāentur; neque statuas eam esse ejus sententiam, quam præ sese statim ferunt quædam verba ambigua, quæ illi, de aliis rebus differenti, fortuito exciderunt; sed quam demonstrat series & contextus orationis, in illis præsertim locis, in quibus, dedita opera, quæstiones, eas tractat de quibus controversia est. Igitur non statuendum ex ea epistola ad Cardinales, quid Bernardus de Pontificis potestate, quam hic tangit obiter, tēserit; sed adeundi sunt libri *de Consideratione ad Eugenium*, post

CAPUT XVI.

Ejusdem BERNARDI allegoria de duobus gladiis : quid ad eam Majores nostri responderint obiter indicatur.

UNam est quod ex Bernardo objici so-
leat de duplici gladio : (A) sic enim loquitur ad Eugenium (a) : *Aggredere eos (Romanos contumaces) sed verbo non ferro. Quid tu denuo usurpare gladium tentes , quem semel justus es ponere in vaginam ; quem tamen qui tuum negat , non satis mihi videtur attendere verbum Domini , dicentis sic : CONVERTE GLADIUM TUUM IN VAGINAM. Tuus ergo & ipse , tuo forsitan nutu , eisi non tua manu evaginandus . Alioquin si nullo modo ad te pertineret & is , dicentibus Apostolis : ECCE GLADII DUO HIC , non respondisset Dominus : SATIS EST : sed nimis est. Uterque ergo Ecclesie , & spiritalis scilicet gladius , & materialis ; sed is quidem pro Ecclesia , ille vero & ab Ecclesia exerendus est : ille sacerdotis , is militis manu ; sed sane ad nutum sacerdotis ,*

& jussu Imperatoris . Et de hoc alias supple egimus. Quæ ultima verba manifeste spectant Bernardi epistolam CCLVI. ad Eugenium Papam , in qua quidem epistola , de duobus gladiis eadem habet , quæ in libro De Consideratione mox legimus (b) ; ut hos profecto locos eodem collimare constet. Jam in ea quid egerit , quave occasione de duobus gladiis dixerit , audiamus. Agebat autem cum Eugenio de magna Christiani exercitus strage in Palæstina , de qua utem in libris De Consideratione multis agit , ac postquam in epistola hanc stragem memoravit , hæc subdit (c) : Exerendus nunc uterque gladius in Passione Domini , Christo denuo patiente , ubi & altera vice passus est : Per quem , nisi per vos Petri uterque est : alter suo nutu , alter sua manu , quoties necesse est evaginandus . Ac paulo post : Tempus & opus esse existimo ambos educi , in defensionem Orientalis Ecclesie .

Jam ergo facile intelligimus , quatenus gladius materialis non modo sit Imperatoris sed etiam Pontificis ; quatenus Pontificio nutu , Imperatorio vero jussu exeratur . Notum enim est in Regibus ac fide-

libus

post hanc epistolam scripti , in quibus singillatim explicat omnia officia & jura Pontificis , eo modo , ut supremum ejus in Reges dominatum profcindat , Itaque aut Bernardus seipsum correxit , aut ipsa verba epistolæ aliud , quam id quod prima fronte videntur , significant . Nam .

3. Ea verba ; *Disponere Regna & Imperia* , & illa : *Jure suo de Regnis & Imperiis dirimere ac judicare* , plurimum inter se discrepant ; quandoquidem verbum *disponere* sæpe apud Latinos idem sit ac desolvere , ut apud Tullium de petit. conf. *disponere cuique munus suum* , idem significat ac *describere cuique quid faciendum sit* . Porro verbum *disponere* sic interpretatum sanam habet ac veram sententiam ; cum Pontifex suo jure possit eo modo Regum officia describere , ut eos adhortetur , imo jubeat suum munus adimplere . Sic profecto intelligendus est S. Bernardus , nè tantus Doctor sibi ipsi contrarius esse videatur .

Denique , quanquam , quod non credimus , Bernardus eo abreptus turbine , quo , a temporibus Gregorii VII. ceteri fere omnes rapiébantur , in Regum supremam auctoritatem , verbulo uno incaute dicto , peccasset , non minus staret suo pondere doctrina Cleri Gallicani , cum opinio huic doctrinæ contraria non habeat auctorem Gregorio VII. antiquiorem .

(A) *de duplici gladio*] Hanc allegoriam primus reperit Abbas Vindocinensis Goffridus , quam deinde ornavit & amplificavit Bernardus . Goffridi auctoritas ea est , quæ esse potest & debet Doctoris non raro pugnantia loquentis E. G. opus. II. tom. XX. Bibl. Patr. p. 60. *investituram cum Gregorio VII. vocat hæresim* : idem opusc. IV. p. 61. sic affirmat : *Investire non videtur criminofum* . Ille etiam cædit Reges de Regni folio a Pontificibus Romanis deturbari posse Nam postquam ostendit , *dum Regnam & Sacerdotium unum ab altero impagnatur , utrumque periclitari , addit : Rex sacro-sancta communione pariter & Regis dignitate privatur* . Utriusque gladii allegoriam præcipue quoque apud Hildebertum Cenomanensem Episcopum XI. sæculo . At ille optime distinguit utrumque potestatem , ne Pontificibus utroque gladio promiscuè uti liceat ; cum Deus utrumque ab uno sed generatim Ecclesie membris evaginandum commiserit . Hildeberti verba hæc sunt : *Uterque gladius ostenditur in membris corporis Christi : membrum enim Christi Rex , membrum Christi Sacerdos . . . gladius Regis censura Curia , gladius Sacerdotis Ecclesiæ rigor disciplina* . Hinc patet S. Bernardum non primum excogitasse hanc allegoriam , sed tantum eam , ab aliis repertam , in suos usus accommodasse .

(a) Bern. de Conf. lib. IV. c. III. vid. sup. lib. I. scilicet II. c. XXXVII.

(b) De Conf. lib. II. c. I.

(c) Ep. CCLVI.

libus ad sacra bella ciendis, Pontifices quid egerint. Hic mihi, si quis nutum eo sensu accipiat, ut Imperatores ac Principes, statim atque Pontifex arma capienda vel nutu significaverit, ea capere teneantur, is profecto nec nutum a jussu secreverit, & id asseruerit quod neque Pontifices cogitaverunt. Prædicando, abhortando, dando indulgentias, ac sacrum Ecclesiæ thesaurum aperiendo, Christianos Principes ac milites ad sacra bella incitabant; ea etiam suscipienda injungebant in remissionem peccatorum; qua conditione obstringebant eos, quibus animus inerat sacra indulgentia frui: ut autem ad sacra bella, Imperiis unquam ac pœnis adigerent, & absurdissimum est, & in Ecclesia inauditum.

Hoc ergo voluit Sanctus Bernardus, ut ad bellum Pontifex nutu impellere, Imperator jussu cogere habeat; ex quo id quidem sequitur: gladium materiale, cum proprie in Imperatoris potestate sit, tamen in potestate Pontificis suo modo esse, quatenus bonus piusque Imperator, pro Dei & Ecclesiæ causa prompto atque alacri animo, annuente Pontifice, bella suscipiat.

Quod autem Gregorius IX. (a) ac Bonifacius VIII. (b) Evangelii locum, in quo Bernardus pie luserit, ita urgere videantur, ut materiale gladium, proprie ac stricto jure, suum esse defendat; id quidem ad hoc stabiliendum dogma reluctantem omni antiquitate, non sufficit: ac subit admirari Baronium, qui hæc eorum dicta ad fidem Catholicam pertinere novo exemplo asserit (c); cum profecto constet, neque ad credendum proposita, neque pro certo fidei dogmate recepta fuisse unquam; majora enim hæc sunt, quam ut uno Bernardi verbo, & loco, quantumvis clarus esset, unaque allegoria comprobari possint. Dicit sane Dominus (*): *Qui non habet peram, vendat tunicam suam, & emat gladium. Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod scriptum est, oportet impleri in*

me: & cum iniquis deputatus est: nempe & illud ad Christi contumelias pertinebat, ut violentis hominibus stipatus, neque immerito, per vim militum comprehensus esse videretur. Reliqua quæ Sanctus Bernardus ceterive, alii alio; pie ingenioseque detorserint, ad elucidanda quæ aliunde certa sint, Theologi admittimus: non certe progredi eo usque sinimus, ut iis quoque firmari Theologica dogmata arbitremur.

Si quis tamen scire vult, quid ad Bernardi interpretationem antecessores nostri, cum ea premerentur, Bonifacii VIII. tempore, responderint, Ægidium Romanum (**), Joannem de Parisiis, aliosque hujus ævi consulat (d). Nos enim, Theologis parum dignum arbitramur, ut hæc allegorica fufus pertractentur.

C A P U T XVII.

HUGONIS DE SANCTO VICTORE

locus ab adversariis objectus.

Hugo de Sancto Victore, Magister Hugodictus, Sancti Bernardi æqualis (e), ad quem etiam ejusdem Bernardi extat epistola, Saxo fuit nobilis (A), atque a prima ætate in Victorino Parisiensis Cœnobio, pari pietatis ac scientiæ laude floruit. Hujus auctoritas ab indirectæ potestatis defensoribus objicitur. Jure, an injuria, locur integer, quem jam proferimus, indicabit. Is igitur lib. II. de Sacramentis fidei Christianæ parte II. cap. IV. de duabus potestatibus, sæculari, & spirituali, hæc habet (f): *Ille potestas dicitur secularis, ista spiritualis nominatur; in utraque potestate diversi sunt gradus, & ordines potestatum, sub uno tamen utrinque capite distributi, & velut ab uno principio deducti, & ad unum relati. Terrena potestas caput habet Regem, spiritualis potestas summum Pontificem. Ad potestatem Regis pertinent que terrena sunt, & ad ter-*

(a) Greg. IX. ep. VI. T. XI. Conc. p. 323.

[c] Bay. tom. XI. an. 1053. p. 190.

(**); Columnam Arch. Burdigal. virum eo ætate doctissimum.

(d) Ægid. Rom. de potest. Psp. Joann. de Par. de potest. Reg. & Psp. c. XI. XVIII. aut. qu. de pot. Psp. vind. Maj. T. I. p. 43. 82. 195.

(e) Bern. ep. LXXVII. int. tract. p. 625.

(A) Saxo fuit nobilis.] Sic statuunt Canonici Regulares S. Victor. Par. in vita Hugonis, quam ejus operibus præfixerunt. At Mabillonius tom. I. analect. Sac. p. 263. Hugonem vocat Ypresem, cui assipulantur D. FLEURY tom. XIV. & DUPIN Bibl. X. sæculi.

(f) Tom. III. p. 607.

(b) Bonif. VIII. extr. unam sanctam.

(*) Luc. XXII. 36. 37.

terrenam vitam facta omnia: ad potestatem Summi Pontificis pertinent quæ sunt spiritualia, & vitæ spirituali attributa uniuersa. Quanto autem vita spiritualis dignior est quam terrena, & spiritus quam corpus tanto spiritualis potestas, terrenam sive seculari potestatem honore ac dignitate præcedit. Nam spiritualis potestas terrenam potestatem & instituere habet, ut sit, & iudicare si bona non fuerit; ipsa vero a Deo primum instituta est; & cum deuiat, a solo Deo iudicari potest, sicut est scriptum (*): **SPIRITUALIS HOMO DIJUDICAT OMNIA, ET IPSE A NEMINE JUDICATUR.**

Hæc illa Hugonis verba sunt quæ ab indirectæ potestatis defensoribus adducuntur, Reliqua audiamus. Quod autem spiritualis potestas, quantum ad diuinam institutionem spectat, & prior sit tempore, & major dignitate, in illo antiquo veteris instrumenti populo, manifeste declaratur, ubi primum a Deo Sacerdotium institutum est; postea vero per Sacerdotium, iubente Deo, Regalis potestas ordinata. Unde in Ecclesia adhuc Sacerdotalis dignitas potestatem Regalem consecrat, & sanctificans per benedictionem, & formans per institutionem. Si ergo, ut dicit Apostolus (**), qui **BENEDICIT MAJOR EST**, & minor qui benedicitur; constat absque omni dubitatione quod terrena potestas, quæ a spirituali benedictionem accipit, jure inferior existimetur. Capite VII. quærit quomodo Ecclesia terrena possideat (a): *Quædam, inquit, Ecclesiis Christi deuotione fidelium concessa sunt possidenda.* Et paulo post: *Spiritualis siquidem potestas non ideo præsidet, ut terrena in suo jure præjudicium faciat: sicut ipsa terrena potestas, quod spirituali debetur, nunquam sine culpa usurpat.* Capite VIII. quæritur, quomodo in seculari potestate determinanda est iustitia. Quos inter modos & hunc refert (b): *Secundum causam iustitia determinatur, ut videlicet negotia secularia potestate terrena, spiritualia vero & Ecclesiastica a spirituali potestate examinentur.* Tum subdit: *Secularis autem potestas Caput habet Regem sive Imperatorem, ab illo per subiectas potestates, & Duces, & Comites, & Præfectos*

& Magistratus alios descendens, qui tamen omnes a prima potestate auctoritatem sumunt, in eo quod subiectis prælati existant.

Summa ergo doctrinæ est: ambas potestates, juribus, officiisque discretas, ad suum supremum Caput, per diversos gradus referri singulas; nec ab altera alterius fines invadi oportere: atque id doctrinæ favet, qua eas potestates sub uno Deo coordinari, non autem alteram alteri subordinari diximus. Jam quod Hugo dicit: *Spiritualis potestas terrenam potestatem & instituere habet, ut sit, & iudicare, si bona non fuerit*, ad illud referendum est quod postea ex veteri Testamento prodidit: *Sacerdotium a Deo primum institutum, postea vero per Sacerdotium, iubente Deo, Regalem potestatem ordinatam.* Quod ad Saulis historiam spectat manifeste, nec nisi ad mandatum Dei extraordinarium referri potest; non autem ad ordinariam potestatem, de qua nunc agimus. Unde etiam Hugo explicat, *Deo iubente*, id factum, a Samuele scilicet, ad eam rem expresse delegato, atque extraordinario, Propheticoque ut diximus (c), potius quam Levitico ministerio. Quod autem postea subdit: *Potestatem Regalem adhuc in Ecclesia sanctificari per benedictionem & formari per institutionem*; nemo, credo, ita interpreta-bitur, ut Reges a consecrante proprie ac stricte potestatem accipiant. Quod si Hugo dixisset, ab omnibus, præsertim vero a Francis exploderetur, apud quos pridem constabat, Reges ex genere esse; nec fieri, sed nasci. Sed nos, quo pertineat Regiæ consecrationis unctionisque ritus, suo loco exposuimus (d). Cæterum, in hac Hugonis disputatione, nihil de Imperatorum Henrici IV. & Henrici V. depositionibus memoratur, quas toto Orbe celebratas, ac recentissima memoria factas, Germanus homo non ignorat; neque has ad quæstionem maxime pertinentes omnino tacuisset, si apud Catholicos bona atque integra fama esse intellexisset.

CA-

(*) I. Cor. II. XV.

[a] Hug. ib. c. VII. p. 608.

(c) Sup. lib. I. sect. II. c. VII.

(**) Heb. VII. 7.

[b] Ib. cap. VIII.

(d) Sup. lib. II. c. XLIV.

CAPUT XVIII.

FRIDERICI I. *res: duplex dissidium: primum cum ADRIANO IV. Quid sit beneficium, quid coronam dare ex ADRIANI responso? Varius ADRIANUS: ejus decretum de Insulis.*

Sancti Bernardi tempore, Lothario (*) Saxoni, & Conrado Suevo, Fridericus I. item Suevus (**) a Principibus electus fuit successor, anno 1152. Hujus temporibus multa contigerunt, partim sub Adriano IV. partim sub Alexandro III. quæ ad nostram quæstionem spectant.

Ac sub Adriano quidem IV. non tulit Fridericus (a), ut Curia Romana Imperialem coronam beneficium seu feudum prædicaret suum: sed eam uni Deo acceptam referebat. Quare nec ferebat in Palatio Lateranensi inscriptos hos versus (A).

*Rex venit ante fores jurans prius Urbis honores:
Post HOMO fit Papa, sumit quo dante coronam.*

Quos versus eo usque Friderico displicuisse refert Radevicus, rerum Friderici scriptor coætanus, ut illos omnino deleri vellet. Cum igitur Imperator ac Principes hæc a Pontificibus vindicari sibi molestissime ferrent, venit ad Fridericum epistola Adriani (b), in qua commemorabat, quantam ei Ecclesia Romana plenitudinem potestatis contulerit & honoris, Imperialis insignie coronæ libentissime conferens. Addebat Pontifex se gavilurum, si Imperator majora beneficia de manu sua suscepisset.

Commotus est vehementer Imperator ambiguo beneficii nomine, quod sensu jam usitato feudum sonaret. Refert etiam Radevicus (c) Principes omnes indignatione commotos, quod passim jactaretur, dignitatis & honoris plenitudinem Imperatori a Pontifice Romano collatam: Reges Impe-

rium Urbis & Regnum Italicum, donatione Pontificum hæcenus possedisse.

Quin etiam a Principibus exerti gladii (***) cum Legatus Papæ dixisset: *A quo ergo habet, si a Domino Papa non habet Imperium?* Composito motu Imperator per omne Imperium edidit epistolam, cujus initium est (d): *Cum divina potentia, a qua omnis potestas in cælo & in terra, nobis, Christis ejus, Regnum & Imperium commiserit, &c.* Quo fundamentoposito, significat quam horruerit illam beneficii vocem aliaque id genus, ab Adriano jactata: additque (e) per electionem Principum a solo Deo Regnum & Imperium sibi esse concessum: quicumque Imperialem coronam pro beneficio a Papa susceptam a se esse dixerit; divina institutioni & doctrinæ Petri contrarium, & mendacii reum esse: quod iterum inculcat, applaudentibus Episcopis: *ac liberam Imperii coronam uni Deo tantum adscribit.* Quod & memorant Episcopi ac laudant in ea epistola, quam scripsere, a Radevico relata (f).

Tanta ergo totius Imperii consensione permotus Adrianus, sic suam epistolam emollivit (g), ut beneficium usu Latine Lingue interpretaretur, non feudum, sed bonum factum: quod autem Imperator moleste tulisset illud, *Contulimus tibi insigne Imperialis coronæ, sic Pontifex interpretatur: per hoc vocabulum, contulimus tibi insigne Imperialis coronæ, nihil aliud intelleximus quam, imposuimus.* Ergo coronam imponit Episcoporum ritu, non propterea potestatem confert. Quo Pontificio responso, omnia ex coronatione deprompta argumenta corruunt.

Fatendum quidem altioris esse spiritus, quæ paulo post scripsit idem Adrianus; cum Friderico objiciens, *homagium exactum ab Episcopis, & eorum sacras manus ejus manibus innexas, aliaque ejusmodi, hæc addit (h): Respice ergo, respice, tibi concessimus; quia cum a nobis consecrationem & coronam merueris, dum inconcessa captas, ne concessa perdas, nobilitati tue timemus.* Quid

(*) II.

[a] Radev. de gest. Frid. I. lib. I. c. X. Urst. pag. 482.

(A) Non ferebat . . . inscriptos . . . versus,) in ea tabula, in qua Lotharius II. Imperator piagebatur flexis genibus a Papa stante accipiens coronam.

[b] Adr. IV. ep. II. T. X. Conc. p. 1145.

[c] Otto Palatinus Comes de Baviaria Legato necem intentabat.

[d] Ibid.

[e] Ibid.

[g] Ib. & T. X. Conc. p. 1147.

(**) Enoarbus nuncupatus.

(c) Radev. loc. cit.

(f) Ibid. c. XVI. p. 486.

(h) Adr. epist. VI. ib. p. 1149.

CAPUT XIX.

Quid rescripserit Fridericus ad rem nostram non pertinet, sicut neque alia inter Pontificem & Imperatorem subortæ similitudines. Sed profecto, cum videmus Romanum Pontificem talia comminantem pro iis, quæ nunc omnium usu innoxia celebrantur; tum etiam de corona concessa ab eodem tam varie scribi; sane meminerimus, hæc & alia generis hujus sedi Apostolicæ attributa ad jura secundaria, quæ immutari possunt; non ad jura primitiva, quæ a Christo concessa sint, certamque & incommutabilem rationem obtineant, pertinere, ut jam diximus (a).

Hic ille est Adrianus IV. quem supra memoravimus (b) scripsisse ad Henricum II. Angliæ Regem: *Hiberniam & omnes Insulas, quibus sol Justitiæ Christus illuxit, ad jus beati Petri & Sacro-sanctæ Romanæ Ecclesiæ pertinere; neque id esse dubium: pertinere autem eo sensu, non quo grex regendus ad pastorem pertinet, sed quo bona possessa ad dominum. Quo jure Hiberniam, censu anno reservato, Regi Angliæ habendam, possidendamque tradit. Quæ si tam certa sunt, quam certo Adrianus asserit, pace ejus dixerim, nihil jam aliud superest, quam ut ei, cum Insulis, Continentem quoque terram omnem, quæ non potiorè jure est, & totius Christiani Orbis Imperium concedamus: ad quæ, credo, consistenda nemo nos adiget.*

Alterum FRIDERICI I. dissidium cum ALEXANDRO III. Excommunicatur, deponitur, nec minus agnoscitur pro Imperatore, etiam a Papa: excommunicatio, res seria, depositio pro nihilo habetur.

Alterum illudque maximum Friderico I. dissidium cum Alexandro III. (A) intercessit. Offensus quippe Fridericus Romanis Pontificibus, quod victis Italis ac rebellantibus favere, ac Germanorum jugum ab Italis depellere velle viderentur; Octavianum schismaticum Pontificem, Victorem III. appellatum, adversus Alexandrum III. virum sanctissimum tuetur. Anno circiter 1160. a sancto Pontifice Victor merito anathemate una cum assecis, atque ipso Imperatore percellitur (B). Alexander profectus ad Francos, afflictorum Pontificum per quadringentos jam annos commune perfugium, anno 1163. in Concilio Turonensi (c) excommunicationem renovat, nulla hactenus depositionis mentione: hanc enim ab excommunicatione Romani Pontifices separabant. Itaque nemini est visum, Fridericum, licet in schismate obduratum, eoque nomine excommunicatum, Imperio cecidisse; constititque apud omnes, excommunicatos Principes suo jure regnare, nec abrumpi anathemate civilis societatis scædus, contra quod tempore Gregorii VII. sentiebant.

Anno demum 1168. in Concilio Lateranensi Fridericum ab Alexandro III. novo anathemate ac simul depositione multatum scribit Joannes Sarisberienfis, epistola ad Cantia Sub-prætorum (d). Sed qui has depositiones admittere nos cogunt, videant

Tom. I.

G g an

(a) *Sup. lib. II. cap. XXXVI.*(b) *Sup. lib. I. sect. I. c. XIV.*(A) *Cum Alexandro III.* Is Rolandus antea dictus & Legatus Adriani IV. Friderico eam epistolam attulerat, de qua dixit capite precedenti D. BOSSUET, quæ quidem tam graves excitatæ Sacerdotium inter & Imperium controversias.(B) *Victor . . . anathematus . . . percellitur.* Baronius, quem sequitur auctorem D. FLEURY, pronuntiat: Alexandrum III. cum apud Anagninam excommunicationis vinculo innodaret Octavianum (seu Victorem III. Antipapam) simul eos, qui cum Friderico juramento fidelitatis tenebantur adstrikti, ab ipso juramento absoluisse. tom. XII. an. 1160. p. 459. Sed utrumque allucinari patet ex epistola ipsius Alexandri ad Arnulphum Lexoviensem Episcopum, in qua ea narrat quæ acta fuerant in Papiensi Conciliabulo, quod Fridericus coegerat, eo ut Octavianum Pseudo-Papam constitueret; deinde addit, se Anagninam Fridericum cum Octaviano & favoribus suis excommunicasse. Tom. X. Conc. p. 1399. At veto de ea absolute a juramento fidelitatis, quam Baronius comminiscitur, ne verbum quidem facit.(c) *Conc. Turon. T. X. p. 1411.*(d) *ib. pag. 1449. 1450.*

an hæc etiam auctoritate eadem decreta probare velint: *Abstulit* (Romanus Pontifex) *ei etiam Regiam dignitatem, ipsumque anathemate condemnavit, & inhibuit auctoritate Dei, ne vires ullas amodo in bellicis congressionibus habeat, aut de Christiano aliquo victoriam consequatur, aut alicubi quiete & pace gaudeat, donec fructus pœnitentiæ condignos operetur: in quo securus est exemplum Gregorii VII. decessoris sui, qui, nostra ætate, Henricum Imperatorem Ecclesiæ privilegia convellentem deponens in Concilio Romano, simili sententia condemnavit.* Non habuit Historicus antiquius quod referret, talis depositionis atque excommunicationis exemplum: tamen si eam dicit *de Petri privilegio latam*. His scilicet Petri claves & excommunicationis vim commendari posse putabant. Nos autem arbitramur has irritò jactatas esse minas; hæc de victoriis submovendis excommunicationi præter ordinem ac Traditionem adjuncta, effecisse ut magno suo malo, Christiani excommunicationem minus minusque vererentur, fallente plerumque eventu, aut fortuitis casibus consecuto.

Anno 1177. Concilio Venetiis habito, facta pax; qua de re, acta manuscripta Bibliothecæ Vaticanæ Baronius refert, quibus nostra firmantur (a). Ibi enim cernimus Fridericum semper Imperatorem nominari, depositum quamvis; quodque vel maximum, Imperatoris Procuratores coram Domino Papa jurasse in hæc verba: *Ego comes Diedo juro quod Dominus Imperator mandavit mihi, &c.: Ego Sigilboth juro, quod Dominus Imperator, &c.* Ex quo, Papa etiam audiente, quantumlibet depositus, pro Imperatore est habitus. Sequitur in actis missos a Pontifice ad Imperatorem Legatos, qui quidem Imperatorem, postquam renunciavit schisma, promissam quoque obœliantiam Domino Alexandro ejusque successoribus canonice intrantibus, ipsum a sententiæ excommunicationis pariter absolverunt, & Catholicæ unitati aggregarunt (b). Audis quam sollicitè de excommunicatione dictum, de depositionis sententia nihil prorsus, Quæ plane demonstrant, quantum inter excommunicationem jure divino con-

stitutam, & depositiones novitiis exemplis inductas intersit discriminis. Imperator excommunicatus ab excommunicatione solvitur: depositus ubique, etiam cum Pontifice, pro Imperatore se gerit, nec se restitui petit; sed suo jure regnat. Ceterum quæ de conculcato Friderico commemorant, hæc Baronius merito mandat ad fabulas.

Jam putamus hæc, quæ sæpe inculcamus, certo certius stabilita: schismaticum & excommunicatum Principem haud minus jure regnare: a schismaticis & excommunicatis Regibus rite postulatum, ut schisma ejurarent ac venia petita absolventur: a depositis, nunquam ut se jure deponi potuisse faterentur: addimus depositos haud minus pro Regibus agentes, a Pontifice quoque fuisse agnitos, ut excommunicatio, prout revera est, res seria & gravis; depositio vero tanquam vana nullumque effectum consecuta, ac per se ipsam nulla haberetur, quantacunque pompa in speciem prolata.

C A P U T XX.

HENRICI VI. FRIDERICI filii excommunicatio sine depositione per CÆLESTINUM III. Item PHILIPPI AUGUSTI Regis Francorum, ob repudiatam uxorem per INNOCENTIUM III. Item depositio OTHONIS IV. Imperatoris per eundem INNOCENTIUM: bella atrocissima harum depositionum appendix.

HENRICUS VI. Imperator Friderici I. filius, quod Regem Angliæ Richardum Hierosolymis a sacro bello redeuntem carcere tenuisset, anathemate condemnatus a Cælestino III. (c) & contumaciter obsurdenscens, placide tamen regnavit, neque est depositus. Ejus cadaver jussu Pontificis insepultum mansit, quoad Richardo Regi de redemptionis pretio satisfactum esset.

Anno 1199. quod Philippus Augustus Rex Franciæ, pulsa uxore (*), aliam superdlexerit, (**) jussu & auctoritate Innocentii III. tota Philippi terra Ecclesiasticæ interdictione subdita est; cui interdictione defe-

ren-

(a) *Conc. Venet. ib. p. 1481. Bar. T. XII. an. 1177. lb. pag. 1485.*

(c) *Baron. an. 1193. 1197. vid. T. X. Conc. pag. 1768.*

(*) *Ingeburge Dania Regis filia.*

(**) *Nempe Agnetem Moravia Ducis filiam. Riger. in Phil. Aug. an. 1199. T. V. Duch.*

(b) *Ibid.*

rentes Episcopos magnis Rex incommodis affecit. Idem postea, Ecclesiæ de injusto divortio, Episcopis etiam de injuriis satisfecit, magnaque omnium lætitia, *interdicti sententia relaxata est*. At cum per annum fere integrum tenuerit, nemo interim de obedientia deneganda, de deponendo Principe nemo cogitavit; neque Francialia admittebant.

Idem Innocentius III. Othonem IV. Imperatorem, quorundam Appuliæ oppidorum & Siciliæ invasorem, anathemate primum, deinde depositione affecit. Quæ Rigordus noster, (*) ejus avi scriptor, eumque secutus Joannes Nauclerus accuratissime distinxerunt; nihil ut sit certius, quam depositionem ab excommunicatione sejunctam. Qua depositione, ut & aliis præcedentibus, bella atrocita commota sunt, atque inter Othonem, & Fridericum II. multo sanguine decertatum est (a).

CAPUT XXI.

Post Imperatores hætenus depositos, primus aliorum Regum, JOANNES SINE TERRA Anglus, ab INNOCENTIO III. depositus, Regno sedi Apostolica tradito restitutus; quæ sedis Apostolicæ odio & contemptui vertunt.

HAËTENUS Romani Pontifices Imperatores solos, Regesque Germaniæ atque Italiæ deposuerant, quos peculiari titulo obnoxios sibi esse putabant. Primus omnium Innocentius III. alios quoque Reges deponere aggressus, ducto initio ab Angliæ Rege, misero illo Joanne qui *sine terra* dicitur (b). Is, jussu Papæ electum Cantuariensem Archiepiscopum Stephanum de Langetune, Presbyterum Cardinalem, doctrina, moribusque conspicuum nolebat admittere. Cantuariensesque Monachos, penes quos electio erat, Pontifici obsecutos, ut Majestatis reos exagitabat. Grave id Pontifici visum. Cœptum ab interdicto est; denunciaturumque Regi per Legatos Apostolicos (c), *ut si per hoc pertinaciam*

suam non duceret corrigendam, ipse (Pontifex) manum adhibere curaret graviores.

Rex, propter interdictum, in Anglos ac Romanos in Angliā versantes, diris indignisque modis sævit (d). *Post continuatam per biennium persecutionem gravissimam, decretum a Pontifice nominatim excommunicari Regem, & ab omnibus evitari; quæ sententia, licet ab Episcopis Regem metuentibus promulgata non esset, omnium tamen ora repleverat.*

Rex consueto more ac jure regnabat; neque quidquam Pontifex de eo deponendo decreverat aut etiam interminatus erat. At anno 1212. jam tota in Regem commota Angliā, præcipuis Episcopis Anglicanis id postulantibus, Innocentius definiuit (e): *Ut Rex Anglorum Joannes a solio Regni deponeretur, & alius, Papa procurante, succederet. Ad hujus sententiæ executionem scripsit potentissimo Regi Francorum Philippo, quatenus, propter omnium remissionem peccaminum, hunc laborem assumeret, & Rege Anglorum a solio Regni expulso, ipse & successores sui Regnum Angliæ jure perpetuo possideret.* Hic ergo videmus non modo derurbatum Regem, sed etiam domum Regiam, Joannisque liberos etiam innocuos; & amplissimum Regnum privatum esse jure eligendi sibi Principes; & ad extraneos translatum Imperium, Pontificio jussu. Quis hæc congerendis quam solvendis peccatis aptiora esse neget?

At enim obijciunt, huic decreto Francorum Regem Philippum paruisse, ac Pontificiam in deponendis Regibus agnovisse potestatem. Certe, qui per eam occasionem, eoque decreto, Angliam suo Regno intensissimam occupare conaretur. Quanti autem hæc exempla valeant, & omnes per se vident; neque eo tempore ignorabant; cum Comes Flandriæ (***) Regem ad bellum sequi jussus, id etiam objecerit: *Fuisse injustum idem bellum, quod ad debellandum Regem Anglorum susceperat; cum nullus antecessorum suorum jus hætenus sibi aliquod in Regno Angliæ vendicasset:* adeo

G g 2

hi ti

(*) *Monachus S. Dionysii.*

(a) *Ib. an. 1210. Naucl. T. XI. Conc. p. 56.*

(b) *Mass. Per. Hist. Angl. an. 1207. p. 222. 223. vid. Rep. Thoyr lib. VIII.*

(c) *Mass. Per. an. 1208. p. 226.*

(d) *Ib. an. 1209. pag. 228.*

(e) *Ibid. an. 1212. pag. 232.*

(**) *Ferdinandus Sanctii Lusitania Regis filius Ibid. an. 1213. pag. 236.*

hi tituli regnandi vani habebantur.

Posteaquam Joannes Rex miserimus, atque haud minus contemptus quam detestatus, suis tantam vim a vicinis Francis ac Rege victoriosissimo imminere vidit; Innocentio III. ejusque successoribus Regnum Angliæ tradidit, quod ipse a Pontifice sub *homagii ligii* fide reciperet. Quid multa? Continuo Joannes Regno restitutus; ab Innocentio in Barones perduelles anathemata vertuntur, atque in Philippum ipsum, nisi bellum incœptum statim omittet. Sed Barones in proposito pergunt, Ludovicum Philippi filium Regem pronuntiant; id in Joanne maxime detestantur, quod Regnum nobilissimum *chirographo æterna servitutis obligasset* (a). At ex illa servitute Joannes id commodi referebat, ut Baronibus, Bellorum necessitate initisque fœderibus multa pollicitus, multa largitus, ea omnia, tanquam sine Romani Pontificis supremi jam sui Domini auctoritate concessa, facile revocaret. Nec deerat Innocentius, qui promissa ac donata rescinderet. Interim Ludovicus mare trajecit, nihil deterritus excommunicatione, quæ profecto humanis jam intentata ac soluta consiliis, piis quoque, quorum numero fuit Ludovicus, proh dolor! sæpe contempitui erat; ac vana tantum suffugia quærebantur. Et quidem Ludovici causa coram Innocentio acta (A). Objectum est inter cetera, decretum Concilii Lateranensis III. generalis quod tamen non extat (B). Oratores, Ludovici nomine respondebant (b): *Quod tempore lata sententiæ Dominus Papa nesciebat quod Ludovicus haberet jus de Regno Angliæ, & cum hoc illi constiterit, non*

credit quod Concilium possit ei jus suum auferre. Sic sane, ut poterant, in Curia Romana, Regum jura ab Ecclesiastica potestate libera tutabantur. Denique morte Joannis finita controversia est. Tunc odia Anglorum concidere; in Henricum Joannis filium conversa omnium studia, atque in Ludovicum odia; ac tunc metui cœpit excommunicatio, cum vires undique defuerent. In hæc misera & infanda Ecclesiam induxerunt, qui partem tantam Apostolicæ potestatis, in temporalibus ordinandis seu potius subvertendis, pessimo consilio collocarunt. Hæc vero utcumque excusare liceat, tanquam bono animo, per hujus ætatis imperitiam, a bonis etiam Pontificibus gesta, ut sæculum sæculo repercuterent; tamen colere non possumus, quæ nunquam a Christo, aut Apostolis Patribusque prodita tam infastis successibus prodierunt.

CAPUT XXII.

Refertur caput, Novit, extra, de judiciis: hujus edendi occasio: nihil ad rem: interpretatio necessaria.

PER ea tempora (*) Innocentius III. multum laboravit in componenda pace inter Francos & Anglos, ut deinde in Infideles arma converterent. Pontificis dignitates! Novum illud, quod pro potestate pacem vel inducias Regibus imperaret. Grave id Gallicanis Episcopis visum (c); & Regem excusabant, Papam rogantes, ut non lederet jurisdictionem Regis Francorum: at graviter redarguti sunt ab Innocentio; data ad eos epistola, cujus initium est: *Na-*

vit

(a) *Ib. an. 1215. vid. Chori. Jo. Spici. T. V. p. 574. & Concil. T. VIII. p. 554.*

(A) *Ludovici causa coram Innocentio acta.* Observandum est Ludovici Oratores nunquam dicere, quod ille haberet jus de Regno Angliæ, quis Joannes a folio depositus fuerat, Papa procurante, ut Matthæi Parisiensis verbis utar. Hoc enim argumentum non satis tutum firmumque eis videbatur. At vero dicunt; postquam Joannes morte damnatus esset a Baronibus Franciæ, & de folio dejectus propter varia crimina ab ipsis Angliæ Baronibus, jus occupandi Regni Ludovico venisse, non modo, quia Rex Anglorum electione renuntiatus fuerat; sed etiam hæreditario jure Blanehæ & Castella ejus uxoris. Addebant Joannem, qui Rex non esset, summo Pontifici Angliæ Regnum dare non potuisse; cum Rex quoque id non posset, nisi Baronum consensus accederet; unde concludebant: Joannem, sua donationis diplomate, Regnum quidem non dedisse; sed semetipsum exaudivisse; neque deinceps esse in illius potestate dignitatem Regiam recuperandi. Vid. D. FLEURY & eos quos allegat. Adi quoque RAPIN THOYRAS lib. VIII.

(B) *Quod tamen non extat.* Extat in Concilio Lateranensi IV. his verbis: *Seasimus ut saltem per quadriennium . . . discordantes reducantur ad plenam pacem, aut firmam treguam inviolabiliter observandam; & qui acquiescere forte contempserint, per excommunicationem compellantur.* Tom. XI. Conc. part. I. p. 232. 233.

(b) *Maest. Par. qu. 1216. p. 285.*

(c) *Nicol. Trivet. Chron. Spic. T. VIII. pag. 531.*

(*) *An. 1199.*

vit ille extra, de judiciis. Summa epistole est (a), non se judicare de Feudo, cujus iudicium ad Regem pertinet; sed decernere de peccato, cujus ad nos, inquit, pertinet sine dubitatione censura: hinc coerceri a se posse qui pacem abrumpant, præsertim juratam, cum Ecclesiæ sit de juramenti religione cognoscere. Quæ quidem nihil ad hanc quæstionem pertinent, cum non agat Innocentius de Regibus metu depositionis coercendis, quod unum quærimus; vanique omnino sunt & a quæstionis recedunt statu, qui hæc objiciunt. Sed tamen si ad extremum urgeantur, jam decernant Episcopi ac præsertim Romanus Pontifex, non tantum de bello ac de pace, quod ipsum per se est gravissimum & Regii officii pars maxima; sed etiam de militia, de judiciis, de Magistratibus; de Feudis etiam, quorum cognitionem a se Innocentius amoverat; cum in his omnibus juramenti religio interveniat; ac si ab aliis rebus juramentum ablit, non abest certe peccatum; quo nomine, privata omnia & publica ad potestatem Ecclesiæ revocentur. Quare hæc Innocentii vel emolliant necesse est, interpretatione commoda, ac modum aliquem adhibeant, vel omnia Imperiorum jura confundant.

Id Philippus Augustus senserat, cum olim (*) Legato Clementis III. minitanti: *Nisi Rex Franciæ, & Comes (**)* Richardus (***) *cum Rege Anglorum (Henrico II.) componeret, fore ut terras eorum sub interdicto concluderet; respondit se illius sententiam nullatenus formidare, cum nulla aequitate fulciretur. Addidit etiam ad Episcopum Romanum minime pertinere in Regem aliquem, maxime Francorum, per sententiam animadvertere, si Rex idem in HOMINÈS suos, dementes & Regno suo rebelles, ulciscendi causa insurgere disposuerit. Sic in sæculis etiam ineruditis, Reges nostri, & majestatem intelligebant suam, & pro virili parte tuebantur. Itaque his minis nihil Clemens III. nihil Innocentius III. profecerunt. De peccato cognoscat Romanus Pontifex, legitimo, canonicoque ordine, ubi grave facinus evidenter innotum, notorium, neque ulla tergiversatio-*

ne celandum, vel, si velint, claris probationibus certum: tunc excommunicationem tantum, idque adhibita Christiana prudentia, non autem depositionem comminetur. Ut autem peccati nomine, Regnorum jura, ambiguaque bellorum causas, & Imperiorum arcana ad se trahat, ne ipse quidem velit. Ceterum in foro conscientiæ, ubi habemus contentem ac poenitentem reum, quo pacto quæcumque peccata sunt, etiam in temporalibus (sive illa sint ambigua, sive certa, sive publica, sive occulta) clavibus Ecclesiæ subdantur, quatenus quidem peccata sunt, nemo sanus objiciet: neque ad rem ullo modo pertinet. Quod propter tardiores, aut cavillatores monitum esse volumus.

CAPUT XXIII.

BONIFACII VIII. cum PHILIPPO III. PULCHRO *Francorum Rege dissidium: acta BONIFACII rescissa à CLEMENTE V. Rex omnesque Regni Ordines, Regni in temporalibus tuentur independentiam.*

Hic temporum ratio postulabat, ut de Friderico II. ageretur; sed quandoquidem novo exemplo in Concilio generali est depositus; in eoque negotio, de Concilii generalis auctoritate multa mentio fuit, totam rem eo remitti placet, ubi de iis quæ in Conciliis circa temporalia ordinanda gesta sunt, disseremus (b). Propemus ad alia, neque tamen animus est explorare omnia quibus Pontifices usurpatam semel temporalem potestatem exercere aggressi sunt. Postquam enim Orbis Christianus his assuefactus est, non desuere Reges ac Principes, qui hunc cupiditati & invasioni titulum obtenderent; placebatque jactare in vulgus, Sedi Apostolicæ obsecutos; dum sædæ cupiditati morem gererent. Ceterum seditiones ac bella atrociter sequebantur; quæ metu factum est, ut hæc reformidarent omnes; & magno terrori fuit, quod his decretis, si non dari Regna, saltem perturbari possent. Quæ postquam generatim diximus, ea tantum sigillatim referre.

(d) *Ext. Greg. IX. lib. II. tit. I. cap. XIII.*

(*) *An. 1188*

(**) *Præstigiensis.*

(***) *Filius Henrici II. Regis Angliæ ac deinde ejus successor. Matt. Rev. an. 1188.*

(b) *Inf. lib. IV. c. VI.*

feremus, quæ ad hanc elucidandam quaestionem aliquid singulare præferre videantur; qualia sunt imprimis ea quæ sub Bonifacio VIII. contigerunt.

Eo Pontifice nullus unquam gravius, a Gregorii VII. temporibus, conculcavit Imperia: quo nomine non tantum apud nostros, quos acerrime aggressus est; verum etiam apud externos male audivit. Testis Joannes Hoclemius Canonicus Leodiensis, ejus ævi scriptor (a): *His, inquit, temporibus Bonifacius animose nimis omnia facta sua expediebat pro libito, nec fratrum suorum consilia sequebatur, & quia videbat quod propter potentiam Regni Franciæ, suam non poterat exequi voluntatem, & considerans Regis Formosi simplicitatem, eo quod totum Regni regimen a suis Consiliariis dependebat, ad Regis & Regni humiliationem pro viribus nitēbatur.* Haud longe ab similia Joannes Villanus Italus prodidit (b). Alii ab eodem multa superbissime atque arrogantissime dicta gesta que commemorant. Manavit ea opinio ad posteros.

Platina Italus historiæ Pontificiæ scriptor nobilis (c): *Moritur Bonifacius, qui semper Regibus, Principibus, nationibus, populis, terrorem potius quam religionem injicere conabatur; quique dare Regna & auferre, pellere homines & reducere pro animi arbitrio conabatur. . . . Discant hujus exemplo Principes omnes tam religiosi quam sæculares, præesse Clero & populis, non superbe & contumeliose, ut hic, de quo loquimur, sed sancte & modeste, ut Christus Rex noster ejusque discipuli.*

Huic adversus Regna, præsertim vero adversus Francos grævia molienti, Philippus III. Pulcher appellatus, acerrimi ingenii atque animi Rex Francorum, Francique omnes, Principes, Nobilitas, Plebs, Clerus ipse magna consensione vehementissime obtulerunt. Quæ per vim facta sunt adversus Pontificem, lacrymis prosequenda, neque Rex probavit, hujusque sceleris insons, Pontificio quoque judicio pronuntiatum est; & nos silentio præterimus. Quæ ad illud quod tractamus, doctrinæ caput pertinentia utrinque prolata sunt, exequ-

mur, prout ea apud Odoricum Rainaldum (d) Baronii continuatorem, Annalium XIV. & XV. tomis legimus, & in editione Parisiensi anni 1655. historiæ hujus dissidii ex Regellis regis diligentissime colliguntur.

Ceterum cum Bonifaciana decreta, quoad hoc negotium attinet, Clementis V. partim antiquata auctoritate, partim temperata, partim ex Regellis tolli jussa, ac vera sublata & deleta in Regellis Vaticanis ab Odorico Rainaldo reperta sunt: nos ubi ea decreta ex temporum serie referemus, suam cuique apponemus notam, ut lector veritatis amans, & quid decretum sit, & quo loco habendum uno intuitu complectatur.

Ac ne quis existimet hæc, quæ a Rainaldo ex Regellis deleta reperta sunt, privati forte consiliis fuisse sublata, præmittimus Clementis V. decretum, in Bulla quæ incipit, *Rex gloria*, quæ quidem ab Odorico Rainaldo, omnia tantum præfatione, describitur (e). Sic autem decernit Clemens: *Nos, eorum quæ tantis periculis atque malis causam & occasionem dedisse noscuntur, volentes abolere memoriam. . . . sententias, constitutiones, declarationes, privilegiorum revocationes, suspensiones, excommunicationes, interdicta, privationes, depositiones, & processus predictos, de libris capitularibus, & Registris Ecclesiæ Romanæ, de fratrum nostrorum consilio omnino tolli & penitus mandavimus amoveri.*

Extat etiam apud Odoricum Rainaldum (f) authentica declaratio ipsi Regesto Bonifaciano inserta, qua hæc omnia jussu Clementis V. erata esse constat. Quæ autem potissimum Bonifacii decreta Clementis V. antiquavit & revocavit, docet ipse Rainaldus ex manuscripta historia Bernardi, quæ in Bibliotheca Vaticana asseratur. Hæc enim verba historici refert (g): *In Kal. Feb. duas constitutiones Bonifacii quondam Pape, unam quam direxerat Regi Franciæ, in qua scribebat eidem, ipsum Regem esse subiectum Romane Ecclesiæ in temporalibus & spiritualibus; aliam vero, quæ incipit: CLERICIS LAICOS, re-*

voca-

[a] Hoef. Hist. Episc. Leod. c. XXIX.

[b] Vill. hist. p. 280.

[c] Plat. vit. Bonif. VIII. pag. 232. edit. Colon. 1626.

[d] Rain. an. 1311. n. 36. Hist. du diff. pag. 597.

[e] Hist. &c. pag. 300. Rain. an. 1311. n. 16. & seq.

[f] Rain. an. 1301. n. 31.

[g] Bernard. Chron. ap. Rain. an. 1306. n. 1.

vocavit. & omnia quae ex ipsis constituta. Jam postquam univèrsim rerum formam delineavimus, singularia gesta aggredi placet.

Diffensionis exordium, aut maximum fuit incentivum celebris illa anno 1296. Bonifacii VIII. edita Constitutio invidiosissimo exordio (a): Clericis Laicos infestos oppido prodit antiquitas. Hac vetat Bonifacius, sub anathematis poena, ne quid in Regnorum & Reipublicae subsidium, aut Principes exigant a Clericis, aut Clerici solvant sine Sedis Apostolicae licentia.

Commotum ea re Philippum significat Bulla, *Ineffabilis*, ad ipsum eodem anno directa; sed Bonifacius suam sententiam sic temperat (b): *Non praecise statuimus pro defensione vel necessitatibus tuis, vel Regni tui, ab iisdem Praelatis Ecclesiasticisque personis, pecuniarum subsidium non praestari; at adjecimus, id non fieri absque nostra licentia speciali.*

Neque explicatio placuit, parum ut videbatur publicis necessitatibus consulens. Quin anno sequente (c), ipse Bonifacius dato diplomate declaravit: cum necessitas immineret, peti ac recipi ab Ecclesiasticis posse pecunias quas etiam Pontifice Romano inconsulto, impetiri teneantur, atque ut necessitatis declaratio, Regis & Successorum conscientis relinquatur.

Quid autem necesse erat talia invidiosissime commoveri, ut deinde Regum permitterentur arbitrio? Denique Clemens V. id Bonifacii decretum, omniaque ex eo secuta, antiquavit & haberi voluit pro infectis, edita Bulla, cujus initium est: *Quoniam ex constitutione (d).*

Eodem anno 1296. Philippus vetuit (e) aurum, argentum, pecuniam, victualia, arma, equos, munimenta, a quocumque, cujuscumque dignitatis ac nationis, a Regni limitibus, sine sua speciali licentia deferri; ut his Regnum afflueret, neque inimici augmentarentur. At Bonifacius Bullam, *Ineffabilis*, ad ipsum Regem dirigit, qua fatetur interdum id utile, ne civibus necessaria subtrahantur, eaque ad hostes transeant (f): *Sed, inquit, sic generale proferre sententiam, ut tulisti, non solum reprobat in subditos, sed etiam in externos cujuslibet nationis.* Tum addit:

Et si, quod absit, fuerit condentium intentio, ut ad nos & fratres nostros Ecclesiarum Praelatos, Ecclesiasticasque personas, & ipsas Ecclesias, & nostra & ipsorum bona, non solum in Regno tuo, sed etiam constitutorum ubilibet extendatur: hoc non solum fuisset improvidum, sed insanum, velle ad illa temerarias manus extendere, in quibus tibi secularibusque Principibus nulla est attributa potestas. Quin potius ex hoc, contra libertatem eandem temere veniendo, in excommunicationis sententiam promulgati canonis incidisses. At non puto quemquam esse Pontificiorum dictorum tam protervum defensore, qui tueri haec audeat: improvidum, insanum ac anathemate plectendum esse facinus, si Princeps prohibeat ne ab Ecclesiasticis res tam necessariae, sine Regia licentia extra Regnum transportentur. Qui vero sic defendunt Ecclesiasticam libertatem, profecto non defendunt; sed Regnis invidiosam ac noxiam reddunt; Clericisque, non cives, sed prope modum hostes, atque omnibus graves, invidiosque faciunt. Quare Philippus ab edicti sui gravitate & auctoritate non recessit.

Neque commotus est his Bonifacii minis (g): *Cogita & repensa Romanorum, Angliae & Hispaniae Regna, quae undique te circumstant, eorumque potentias ac strenuitatem & multitudinem incolarum, & patenter agnosces, quod non sit tempus acceptabile, non dies salutis in diebus istis, nos & ipsam Ecclesiam talibus perturbare puncturis. Nec revocare debuisse in dubium, quod nostri & Ecclesiae adjutorii & favoris sola subtractio, in tantum te debilitaret, ac tuos, quod ut cetera tua omittamus incommoda, persecutiones, adversus ferre non posses; ac ubi nos & eandem Ecclesiam tibi adversarios constitueres principales, adeo nostra & ejusdem Ecclesiae & aliorum praedictorum provocationis tibi sarcina gravior redderetur, quod ad ejus pondus tui efficerentur humeri impotentes. Ac postea: Quid ergo tibi accideret, si, quod absit, Sedem ipsam offenderes graviter, eamque hostium tuorum constitueres adjudicem; quin potius contra te faceres principalem? Judicet lector Pontificiumne sit ac paternum,*

(a) Hist. Eccl. p. 14.

(d) Preuv. de Diff. pag. 287.

(g) lb. p. 17.

(b) lb. p. 15.

(e) lb. p. 13.

(c) lb. p. 40. Rain. an. 1297. n. 50.

(f) lb. p. 15.

num, Catholico Regi Regium officium ortiter ac innoxie executo, neque quidquam contra religionem aut Ecclesiam moventi, hæc intentare, commovere adversus eum Reges, se præbere adiutorem, imo adversarium principalem,

Neque erat levius, quod subortis Philippo cum Romanorum atque Angliæ Regibus controversiis, Bonifacius sic scriberet (a): *Numquid super iis dicti Reges denegant stare iuri? Numquid Apostolica Sedis, quæ Christicolis omnibus præminet, iudicium vel ordinationem recusant? Dumque in eos super iis peccare se asserunt, de hoc iudicium ad eandem Sedem non est dubium pertinere.*

Ad hæc respondat Philippus oblatum a se esse ut Reges starent arbitris (b); ac postea de controversiis cum Rege Anglo compromisit in summum Pontificem, sed tanquam in privatam personam, ac Benedictum Cajetanum, quod erat Pontificis nomen proprium ac gentilitium. Hoc enim expresse additum, ne Pontificiæ potestatis nomine, hoc ad se iudicium necessario deferendum putaret; quod quidem arbitri officium ea conditione Pontifex ipse suscepit (c).

Cam autem anno 1297. Franciæ atque Angliæ Regibus (*) sub excommunicationis poena treguas seu inducias indixisset, Legatique ea de re Bonifacii ad Philippum literas attulissent; quid ille responderit, & in vulgus spargi iusserit, Legati testantur sic: *Cum dictas literas præsentarem dicto Regi legendas, idem Rex in continenti, antequam litera ea legerentur, nomine suo & se presente, fecit exprimi & mandavit in nostri præsentia protestationes ejusmodi, & alia quæ sequuntur: videlicet, regimen temporalitatis Regni sui ad ipsum Regem solum, & neminem alium pertinere; sequere in eo neminem superiorem recognoscere nec habere; nec se intendere supponere vel subijcere modo quocumque urventi alicui, super rebus pertinentibus ad temporale regimen Regni. Ac postea. Quatenus autem ipse Regis tangit animam, & ad spiritualitatem attinet, idem Rex prædecessorum suorum sequens vestigia, paratus est monitionibus & præceptis Sedis Apostolicæ de-*

vote ac humiliter obedire; in quantum tenetur & debet, & tanquam verus & devotus filius Sedis ipsius, & sanctæ matris Ecclesiæ reverentiam observare. Sic sua tuebatur, nec Sedi Apostolicæ, cujus auctoritate res Ecclesiæ stant maxime, quidquam derogabat.

Anno 1301. passim circumferebantur brevissimæ Bonifacii ad Philippum (d), & Philippi ad Bonifacium (e) literæ omnibus notæ. Bonifacii epistolæ tale est initium: *Scire te volumus, quod in spiritualibus & temporalibus nobis subes. Quæ ne in præjudicium traherentur, die Dominica post octavam Purificationis Beate Mariæ 1301. Rex Franciæ fecit comburere Bullam Papæ, in mediò omnium nobilium & aliarum personarum, quæ erant eadem die Parisiis, & cum trompis fecit combustionem hujus Bullæ per totam villam Parisiis præconisari, item a die Veneris ante diem Dominicam erant elapsi quindecim dies, quod idem Rex condemnavit filios suos in præsentia totius Curia sua, & Procerum omnium, qui erant præsentés, si advoharent ab aliquo vivente, nisi solummodo a Deo Regnum Franciæ.*

Quod ergo Regia potestas, alteri quam Deo in temporalibus subjici diceretur, id non modo Regi, sed etiam universæ genti adeo intolerabile visum, ut nulla unquam in re fuerit omnium Ordinum tanta consensio. Ea de re consultus Petrus De Bosco Regius advocatus, ita respondebat (f): *Quod Papa sic scribens & intendens sit, & debeat hæreticus reputari; neque tantum ministri Regis hæc Pontificis cogitata adversabantur, sed etiam gravissimi hujus ætatis Theologi scriptis editis confutabant; ac ne jam privatos appellemus, Franci Principes, Duces, Comites, Barones, Nobiles, in iis actis quæ ad Cardinalium Collegium ediderunt, illud horruerunt, quod exprobrabant a Bonifacio dictum (g): Regem in temporalibus subjectum ipsi esse propter Regnum Franciæ, cum Reges Franciæ omnes semper dixerint, omnibusque sit notorium, id Regnum in temporalibus soli Deo subdi.*

Huic contestationi eodem anno Clerus universus assentitur (h), datis ad Bonifacium

(a) lb. p. 18. (b) lb. p. 23. & 34. [c] lb. pag. 41. Rein. an. 1398. n. 2.
 (*) Atque etiam Regi Romanorum. Hist. &c. p. 28.
 (d) lb. p. 44. (e) lb. p. 59. (f) lb. p. 45. (g) lb. p. 60. (h) lb. p. 67.

cium literis, sub hoc titulo: *Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Priores Conventuales, Decani, Præpositi, Capitula, Conventus, atque Collegia Ecclesiarum Cathedralium, Collegiarum Regularium, & secularium totius Regni Franciæ Parisiis congregati*; testanturque ad tuendam Regis in temporalibus supremam potestatem se adfuturos eidem, debitis consiliis atque auxiliis oportunitis.

Quod ipsum postea anno 1303. luculentius declarant. Cum enim a Bonifacio VIII. ad futurum Concilium Œcumenicum Rex & Barones appellarent, Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates præcipui in appellationem consentiant, atque hæc insuper addunt (a): *Nos dicto Domino Regi, & Baronibus, ac sibi assistentibus assistemus, & secundum Deum pro viribus defendemus, nec nos separabimus ab iisdem, nec absolutionibus a juramenti fidelitatis, vel aliis quibuscumque relaxationibus, indulgiis & indulgentiis, impetratis, vel impetrandis, vel ulro oblatis, vel offerendis, vel concedendis, utemur: imo semper eidem Domino Regi, Baronibus & adherentibus adharebimus jure Romanæ Ecclesiæ, nostroque & Ecclesiarum nostrarum in omnibus & per omnia semper salvo.*

Quæ appellationem ad Concilium spectant non sunt hujus loci. Hic vidisse sufficiat, consentire omnes Regni Ordines in eam sententiam, Regem in temporalibus soli Deo subesse, atque etiam speciatim Prælatos profiteri, nullis se sententiis assensuros quibus a fidelitate Regi debita absolvantur. Cogitet nunc lector diligens, an hæc Majoribus nostris tam gravia visa, indirectæ potestatis distinctiuncula emolliri posse videantur: nostri certe non voces, sed rem ipsam judicabant intolerabilem.

CAPUT XXIV.

Bulla, Ascalta fili, & Unam sanctam; expendantur.

Non desunt qui dubitent, verane an falsa sit parva ea epistola Bonifacii VIII. quam anno 1301. toto Regno divulgatam, eodemque tempore confutatam a tot

Tom. I.

gravibus viris, Regia quoque auctoritate combustam vidimus. Verum id nihil nostra interest, dummodo apud nos constet, omnibus curâ fuisse, ne apud Francos doceretur, Regem in spiritualibus ac temporalibus Papæ subesse. Sane Bonifacium id sibi vindicasse, & historici hujus ævi supra memorati (b), & certa monumenta probant (c), imprimis Bulla, *Ausculta fili*, quam ad Philippum anno 1301. perlatam esse constat, (*) & Bulla, *Unam sanctam*, quæ nunc perpendere nos oportet.

Ergo Bonifacius in Bulla, *Ausculta fili*, postquam ex Jeremiæ verbis (**) id sibi tribuit, *Constitutum esse se super gentes & regna*, sic concludit: *Quare nemo tibi suadeat quod superiorem non habeas, & non subis summo hierarchiæ Ecclesiasticæ hierarchiæ.* Id quidem a Philippi mente longe aberat, si de spiritualitate ageretur. Audivimus enim Regem pro studio hanc obedientiam professum; sed Bonifacius alio spectabat. Accusata enim Regis administratione perversa tam in rebus temporalibus quam Ecclesiasticis, significabat evocatos esse Romam ad diem certum (***) nempe totius Regni *Archiepiscopos & Episcopos, una cum abbatibus, Capitulisque Ecclesiarum, & Magistris in Theologia, & jure Canonico*; ut, inquit, *sublata repentina exceptione consilii, cum iis sicut cum personis apud te omni suspitione sarentibus, quin potius acceptis, & gratis . . . tractare consultius, & ordinare salubrius valeamus, quæ ad præmissorum emendationem . . . ac bonum, & prosperum regimen ipsius Regni videbimus expedire.* Invitabat deinde Regem ut fidos viros mitteret per quos deliberationi interesset. *Alioquin, inquit, tuam, & ipsorum absentiam divina replente presentia, in præmissis, & ea contingentibus, ac aliis, prout expedire videbitur, procedemus.* Quæ si valuissent, ac de Regni regimine Romanus Pontifex Romæ, Rege, live absente live presente, decerneret, nempe regnaret Pontifex: ipse Rex nudum Regis nomen obtineret: quæ absurda & nimia testatur Odoricus Rainaldus (d) erasa, & expuncta Clementis V. jussu fuisse, neque ex his Bonifacii literis quidquam integrum remansisse in actis, præter

H h ter

[a] lb. pag. 112. 113.

(*) A Jacobo de Normandis Archidiacono Navenensi.

(**) Jerem. I. 10.

(b) lb. p. 48.

(c) lb. pag. 48. 54.

(***) 1. Nov. Hist. &c. p. 50. 51.

(d) Vid. Rain. tom. XV.

ter ea quibus Regem ad Hierosolymitanam expeditionem adhortatur.

Sed quamquam hæc Regi vehementissime displicebant, non ibi tamen constitit Bonifacius. Anno enim 1302. edidit illam celebrem extravagantem, *Unam sanctam* (a), in qua duo a nobis diligentissime ac subtilissime secerni oportet: primum, id quod exponit Pontifex: alterum, id quod definit ac decernit: hæc enim non ejusdem virtutis esse & sæpe diximus & omnes consentunt. Expositionis autem hæc summa est: *Unam Ecclesiam esse: unum ejus caput Christum & vicarium Petrum ac Petri successorem: duos esse gladios, spirituales similiter & materiales: hunc etiam Petri esse, dicente Domino: CONVERTE GLADIUM TUUM IN VAGINAM; Sed Regum, & militum manu exerendum: tum gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subijci potestati, cum QUÆ A DEO SINT, ORDINATA SINT; neque ordinata futura esse, nisi secundum beatum Dionysium inferior reduceretur per alium in suprema. Addit postea: Veritate testante, spiritualis potestas terrenam potestatem instituire habet & judicare, si bona non fuerit, ut inde verificetur illud Jeremie: TE CONSTITUI SUPER GENTES ET REGNA: quare si deviat temporalis potestas, a spirituali judicanda: si spiritualis, minor a suo superiori: si spiritualis maxima, a Deo solo, testante Apostolo: SPIRITUALIS HOMO JUDICAT OMNIA: IPSE AUTEM A NEMINE JUDICATUR, quæ quidem spiritualis potestas maxima Petro est tradita his verbis: QUODCUMQUE LIGAVERIS: QUICUMQUE igitur, inquit, huic POTESTATI a Deo sic ordinate RESISTIT, DEI ORDINATIONI RESISTIT, nisi duo, sicut Manichæus, fingat esse principia, quod falsum & hæreticum judicamus; quia testante Moyses, non in principis, sed IN PRINCIPIO CÆLUM DEUS CREAVIT ET TERRAM.*

His ergo expositis, eo viam sibi parasse videbatur, ut Romano Pontifici omnem potestatem esse subditam, etiam in temporalibus, pro certo fidei dogmate definiret. At profecto non eo usque processit: hoc

enim tantum habet definitio (b): *Porro subesse Romano Pontifici omnem humanam creaturam declaramus, dicimus, definimus, & pronuntiamus omnino esse de necessitate salutis; quod quidem est verissimum, & apud Catholicos certum, si de spirituali potestate intelligatur; animadvertique hic volumus audentissimum Pontificem, nec id fuisse ausum, ut potestatem temporalem, licet in expositione sæpe memoratam, uti sibi subditam in temporalibus, in ipsa definitione ac determinatione diceret. Quippe cum in citatissimo cursu eo quoque abripiendus esse videretur, ut temporalia invaderet, repressit se statim, rei novitate ac difficultate deterritus, deflexitque ad ea, quæ spirituales potestatem certissime stabilirent.*

Dum hæc agebantur, negabat Pontifex, negabant Cardinales a Pontifice dictum unquam (c) quod Rex recognosceret se tenere Regnum suum ab aliquo aut ab Ecclesia, aut ab ipso Pontifice, neque profecto homagium postulabat, quæ plana & mera esset insipientia. Sed quid verba proderant, si alioquin Pontifex, Regnum, ut aperte præfererat, inconsulto Rege, Romæ ordinaturus esset, & si ratione peccati omnia ad se traheret? Ad hæc frequente Consistorio minaretur (d), se Regem Philippum depositurum, ut unum garcionem: quin etiam in Bulla, *Unam sanctam*, aperte scriberet, quod spiritualis potestas terrenam potestatem instituire haberet ac judicare; hoc est, procul dubio, data sententia deponere, quam a se institui doceat: quæ subjectione nulla erat major, ne quidem in eo quod vocant homagium-ligio. Quid quod gladium materiale in potestate Pontificis plane esse dicebat, alia licet. *Regum nempe & militum manu exerendum? Quæ si doctrina valeat, ac jus sit Pontificibus in bello ac pace tractandi; non jam hortatione, & consilio, sed, uti Bonifacius facere aggressus erat, summa potestate, ac pro imperio agere; nempe Reges nihil aliud quam Pontificum ministri & executores essent.*

Quare etsi Bonifacius non hoc definire, aut pro certo & Catholico dogmate asserere videbatur, grave erat Francis Regique Philippo, hæc, quibus continetur regni potestatis certa pernicies, Pontificio nomine quo-

(a) *Extra. de Maj. & obed. Hist. &c. p. 54. & seq.*

(c) *Hist. &c. p. 63. 74. 75.*

(b) *Ibid.*

(d) *ib. p. 79.*

quoctinque modo doceri; impetraruntque a Clemente V. extravagantem, *Meruit*, cujus hæc verba sunt (a): *Nos Regi & Regno (Francorum) per definitionem ac declarationem bonæ memoriæ Bonifacii Papa VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit Unam sanctam, nullum volumus vel intendimus præjudicium generari; nec quod per illam Rex, Regnum, & Regnicola prælibati, amplius Ecclesiæ sint subjecti Romanæ, quam antea existebant; sed omnia intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem præfatam, tam quantum ad Ecclesiam, quam etiam ad Regem, Regnum, & Regnicolas superiores nominatos.*

Sic decretalis, *Unam sanctam*, tanto apparatu prolata, perinde habita est a Romanis etiam Pontificibus, ac si nunquam fuisset edita. Clemens enim V. id sanxit; atque a Leone X. quidem innovata (b), sed sine præjudicio declarationis Clementis V. quæ incipit, *Meruit*; remque omnem ad Traditionem antiquam ac Majorum placita reduci placuit. Neque nostri fugiebant, satis sibi conscii, quam procul ab antiqua Patrum Traditione, atque ab Ecclesiæ Gallicanæ sensu nova hæc abfuisent; seque omni ex parte tutos arbitrabantur, dummodo Bonifacii VIII. Constitutio nocere non posset. Et certe fateamur est necesse, nec stare potuisse, quæ solis allegoriis atque accomodatitiis, non literalibus genuinisque Scripturæ interpretationibus niterentur. Quale etiam illud est, de Romani Pontificis supremo judicio: *Spiritualis homo a nemine judicatur* (*); tamquam hic *spiritualis homo*, apud Apostolum fuerit Romanus Pontifex, non autem quivis Christianus, qui Deo per Christum in spiritu serviat; aut illud, ad duo principia referenda magis sit appositum, *non in principiis, (A) sed in principio fecit Deus cælum & terram* (**): aut quorsum pertinebat huc duo Manichæi adversa principia allegare? Quasi duæ potestates, Ecclesiastica ac civilis, adversæ essent, non sociæ; aut ita supremæ in suo ordine, ut nec in Dei

potestate essent, neque ejus providentia regerentur. Quæ si quis ad literam tueri voluerit, nã ille se omnibus deridendum, non jam confutandum præbeat.

Ceterum quod decretalis *Meruit*, soli Francorum Regno consulit, causa esse potuit, quod Bulla, *Unam sanctam* occasione Francici exorta dissidii, Francorum Regnum maxime petere videbatur. Huc accedit quod cum Germani, Angli, aliique in temporalibus colla subdidissent, Franci existimabant super alia Regna, hujusce Regni dignitatem ac libertatem a Regibus ac Majoribus suis fuisse defensam: quippe qui Christianissimi, pariterque fortissimi, in spiritualibus quidem Romano Pontifici maxime omnium paruerant, in temporalibus vero minime omnium huic potestati se obnoxios fecerant.

C A P U T XXV.

Reliqua BONIFACIANI dissidii acta: Gallicana intacta: BONIFACIANA a successoribus antiquata.

QUÆ supersunt in Bonifaciana contentione leviter transilimus, Anno 1303. prodire in Philippum duæ Bullæ, quarum initium est: *Per processum nostros, & Nuper ad audientiam*, quibus declarabatur Philippus *multiplici excommunicatione constrictus*; sed ex, teste Rainaldo, jussu Clementis V. erasæ expunctæque sunt (c).

Conscripta quoque fuerat depositionis sententia, adeoque horum omnium deleri memoriam, ac levissima etiam vestigia placuit; ut hæc sententia, eodem teste Rainaldo (d), *erasa & expuncta sit*, quamvis *pronuntiata* non esset. Sane Bonifacius, antequam eam sententiam promulgaret, Albertum Imperatorem sæpe a se rejectum, omni studio atque industria constabiliverat, in eo idoneum suæ sententiæ executorem, Regniq; Francici invasorem nactum se esse arbitratus. Quo fretus præsidio, cum

H h 2

extre-

(a) *Ext. comm. de privileg. Hist. &c. p. 288.*(*) *I. Cor. II. 15.*(A) *Non in principiis, &c.* Bonifacius VIII. primus, & profecto solus hanc interpretationem omni absurditate majorem excogitavit, qua nec Manichæi confutantur, nec alii hæretici. Nihil in textu sacro, nihil in versionibus tam veteribus quam neotericis reperies, quo ille hunc, quem vocant, *accommodatitium sensum* tueri possit.(**) *Gen. I. 1.*(c) *Hist. &c. p. 98. 166. Rein. an. 1131. n. 39. 40.*(d) *Rain. ib. n. 44. 49.*

extrema omnia mollietur, captus ipse Anagninæ per prodicionem civium, Columnarumque & aliorum, ac Guillelmi præsertim Nogareti infandum scelus, paulo post obiit. Irane ac furore percitus, ut memorent, an incrore oppressus, an alia causa, nihil ad nostram quæstionem? Quam autem omnia impotenter & intemperanter egerit adversus Philippum, vel id abunde testatur, quod ejus successores ea statim pro irritis habuere; ac Benedictus XI. qui ei proxime successit, Philippo *neo petenti*, excommunicationem relaxavit, absolvit etiam Episcopos, Barones, & alios eadem causa excommunicatos a Bonifacio; privilegia Christianissimorum ab eodem suspensa restituit; denique sponte rescidit quidquid Bonifacius in Regni Regisque dignitatem fecerat (a): Clemens vero V. omnia ejus gesta hujus occasione diffidii erasit, expunxit, antiquavit, resque eoloco esse declaravit, quo fuerant ante ea gesta decretaque.

Legimus in regestis regis ad Benedictum XI. Bonifacii successorem, multas expostulationes editas per Fratrem Petrum de Peredo, religiosissimum virum, Romam a Philippo missum. Is ergo conqueritur multa a Bonifacio gesta, quæ a sanctorum Patrum moribus abhorrent. In his ergo hæc habentur (b): *Temporibus Patrum non fieri solere jura ad nutum oculi, ut diceretur statim: absolvimus omnes in talibus Provinciis constitutos, ut non obstante sacramento & juramento fidelitatis quocumque adstricti sunt, obediant tali Principi amico nostro: Addebat, neque illud dici solitum: Quod Papa est Dominus spiritualitatis, & temporalitatis, & quod graver peccat, qui hoc non credit; & quod a temporalibus Regum appelletur ad Dominum Papam: & quamquam Romani Curiales non hæc diserte asserbant, nostris tamen, summæ rei intentis, non ad alium pertinere scopum Bonifaciana decreta videbantur. Hæc ergo conqueritur Legatus Regius, subditque: Dicitur in Francia, quod non restat, nisi quod fiat una constitutio, quæ equipolleret omnibus, quod omnes Clerici, & Laici essent ministri dumtaxat ad nutum summi Pontificis, eo-*

rumque qui præsidet. Quem locum sic concludit: Hæc autem consimilia non fiebant temporibus sanctorum Patrum; sed de vita & honestate Clericorum, & defensione libertatis Ecclesiastica & jurium fiebant Constitutiones, cum poenis excommunicationis & interdicti; ut profecto doceret quæ res, Ecclesiasticæ scilicet, quibusve poenis, nempe Ecclesiasticis, excommunicatione & interdicto sancirentur. Hæc nomine Regis significata Pontifici, neque improbata sunt: adeo irreprehensibilia videbantur.

Cetera quæ in hoc negotio gesta sunt ad alium pertinent locum (c). Quod autem ad hanc quæstionem spectat, hæc summa est: quidquid Bonifacius VIII. edidit, ut Regiam potestatem, quoad temporalia, sibi obnoxiam faceret, non modo a Rege Regnoque Francorum, totaque Ecclesia Gallicana rejectum; sed etiam a summis Pontificibus antiquatum fuisse: quod autem Rex Regnumque, & Gallicana Ecclesia ea de re professæ est, & a summis Pontificibus illarum permanere, & sempiternæ hominum memoriæ consecratum; datumque est omnino sæculis seculuris exemplum illustre, doctrinam Scriptura, antiquitate, Traditione nixam, quocumque nomine, quacumque auctoritate oppugnatam, æterno atque invicto robore in Ecclesia Catholica manere constitutam.

Hæc ex publicis gestis hausimus. Jam si excutimus quæ privati Doctores scripserint, inveniemus id Ægidii Romani aliorumque Theologorum summa consensione defensum (d): *Clavium potestati nullam temporalium potestatem a Domino fuisse adjunctam: nunquam inveniri sedisse Apostolos, ut de temporalibus judicarent, nec petiisse ut Reges & Principes eis in temporalibus subjacerent, aut de ejusmodi respondere deberent: falsum esse & invalidum; neque Francis ferendum; quod de Childerico per Romanos Pontifices deposito, & Pepino per eosdem substituto jactaretur: falsum item quod de translato a Gracis ad Francos Imperio; neque a Papa esse translata Imperii veritatem, sed nomen; cum Carolus Magnus jam rerum potiretur; quodque hic factum*

(a) Hist. Græc. p. 207. 208.

(b) lb. p. 212. 213.

(c) Inf. lib. x. cap. xxv.

(d) Ægid. Rom. qu. disp. art. III. vind. Maj. lib. II. cap. XXXI. Joam. de Par. de pot. Reg. & Pap. cap. XV. ib. pag. 107.

factum est, qualecumque fuit, non fuisse factum per solum Papam, sed populo acclamante & favente, cujus est se subicere cui vult, sine alterius præjudicio, & ex causa necessaria pro sui defensione; neque trabenda in exemplum, quæ postea in deponendis Imperatoribus facta sunt, postquam illi Pape ut Domino paruerunt: tum vero hæc omnia nihil esse, quod sunt argumenta de facto, & dicunt quod factum sit, non quod fieri debeat; aliaque ejusmodi quæ mirum est ad ea sæcula permanere potuisse (a), cum tot depositionum exemplis, tot falsis donationibus Constantini, Ludovici Pii; aliisque tot falsis historiis; tot novis per tolerantiam aut consuetudinem indutis, seu veris, seu prætentis, coloratisque juribus undique premerentur; ad hæc in summa juris publici ignoratione versarentur: ut profecto hæc integra & sana, non nisi ex antiquæ Traditionis robore & cursu oppositas moles eviderint, & ad eos usque perruperint.

C A P U T XXVI.

JOANNIS XXII. successorumque acta adversus LUDOVICUM BAVARUM Imperatorem summam referuntur, nec ad nostram quæstionem pertinere ostenduntur.

QUÆ in Ludovici Bavari Imperatoris electi depositione gesta sunt, ad nostram quæstionem vix pertinent; cum iis facta sint juribus, quæ ad Imperium Romano Germanicum speciatim spectent: rerum tamen summam perstringemus, ne quis suspicetur latere nonnihil, quod causæ nostræ officiat.

Anno 1314. (*) Henricus Luxemburgicus Imperator obiit. Clemens V. decreto edito, cujus est initium: *Nos ad quos Romani vacantis Imperii regimen pertinere dignoscitur*, Robertum Siciliæ Regem, quoad electus Imperator a Sede Apostolica fuerit approbatus, Vicarium Imperii ad Sedis

Apostolicæ beneplacitum constituit, sed in Italia tantum, quod Germania hæc jura non agnosceret: Nec ita multo post obiit Clemens. Sed vacante Sede, Ludovicus Bavarus & Fridericus Austriacus discordibus Electorum Principum suffragiis, Reges Romanorum electi sunt.

Prolata a Rainaldo (b) acta testantur, dictam communi septem Electorum consilio electioni diem (**): adfuisse omnes Francofurtum, in loco consueto, præter Rentricum Coloniensem Archiepiscopum & Rodolphum Comitem Palatinum: prorogatum horum gratia electionis diem: citatosque illos, ut ad eum convenirent, defuisse: Ludovicum Bavarum quinque reliquorum concordibus suffragiis fuisse electum.

Satis constat Fridericum extra Francofurtum a Colonienfi & Palatino fuisse electum (c). Sed ii obtendebant e quinque Electoribus, qui Ludovico suffragati essent, tres fuisse, de quorum jure esset controversia; ac parem utriusque electi conditionem fuisse: quo Rainaldus (d) contendit litem a Papa fuisse dirimendam. Vacabat interim Apostolica Sedes. Anno 1316. Joannes XXII. electus est. Is Ludovicum Bavarum electum ad pacem cum Friderico electo adhortatur: neutrum confirmat. Anno 1317. vacantis Imperii regimen ad Romanum Pontificem esse devolutum pronuntiat (e), cui in persona Petri terregi simul & celestis Imperii jura deus ipse commisit: quo jure Vicarium designat vacantis Imperii, sed in Italia tantum, cum tamen Petri jura, si serio allegentur, ad totum Christianum Orbem protendi constet.

Interea Ludovicus & Fridericus de Imperio in Germania ferro decernebant. Anno 1322. Fridericus magno prælio victus captusque est; Ludovicum Joannes ad clementiam adhortatur, suamque operam ad pacem conciliandam offert (f).

Victor Ludovicus anno 1323. pergit ad Italiam, tuereturque eos qui Pontifici displicebant; imprimis Vice-Comites (A) Me-

(a) Joan. de Par. ib. & alii pass.

(*) Sive potius an. 1313. mense August. Rein. an. 1314. n. 2.

(b) Ibid. n. 18.

(**) 19. Octob.

(c) Ibid. num. 25.

(d) Id. ann. 1316. num. 10.

(e) Id. ann. 1317. num. 27.

(f) Id. Ann. 1323. num. 29.

(A) Vice-Comites) erant Gibellinorum duces factionis, adversus quam Guelphæ pro Pontifice stabant. Cur autem hæc factiones, quæ Italiam in duas partes diutissime distraxerunt, Guelpha & Gibellina vocatæ fuerint, non traditur; quanquam quidam Historici multa de earum origine, conjectura ducti magis quam scientia, narraverint.

Mediolanensis Ducatus invalores, ab eo excommunicatos. Quo loco hæc habet Rainaldus: *Inde lis in Ludovicum Bavarum, ac legibus in eum agi coeptum est. Præcipua accusationis capita hæc erant: Ludovicum discordibus electum suffragiis, antequam ea controversia dirimeretur a Sede Apostolica, Imperii administrationem corripuisse; alterum, quod maxime Pontificis animum asperaverat, Galeatii, quem hostem & hæresis contaminatum pronuntiavit Sedes Apostolica, tum perduellium Ferrariensium patrocinium suscepisse (a).* Itaque his de causis auctoritate Apostolica Ludovicus ab Imperii administratione est prohibitus, quoad ejus electionem Sedes Apostolica approbasset.

Ex iis profecto constat hanc controversiam non ad Regum causam generatim, sed ad Imperii Romano-Germanici singularem ac proprium statum pertinere.

Eodem pertinent ea, quæ sunt ineundæ pacis causa, a Ludovico Bavaro ultro oblata Benedicto XII. Joannis successori, de limitanda in Italia, & Romæ auctoritate Imperatoria (b), & ut idem Ludovicus, si pactis non staret, excommunicationi, interdicto, ac privationi subesset: quæ quidem vel ad Imperium Romano-Germanicum, vel ad Ludovici personam proprie & singulariter spectant.

Interim Ludovicus sæpe & publice, actis editis est contestatus ea jura, quæ sibi Joannes XXII. in Imperium vindicaret, a se & Imperio non agnosci; imo improbari; extatque solemnem electorum Principum nomine ad Benedictum XII. anno 1338. edita declaratio, qua adversus Joannis XXII. decreta contestantur (c): *Quod vacante Romano Imperio, is qui eligitur concorditer, vel a majore parte tantum Electorum, pro Rege Romanorum ab omnibus est habendus, & quod nec nominatione, approbatione, confirmatione, consensu, vel auctoritate Sedis Apostolicæ, super administratione bonorum & jurium Imperii, indiget, sive titulo Regio assumendo; quodque jura & bona Im-*

perii administrare poterit de jure & consuetudine, nulla Sedis Apostolicæ super hoc licentia habita, vel obienta. Hæc igitur omnia ostendisse contenti, eo quo sunt loco, intacta relinquimus.

Quod autem Ludovicus Bavarus Joannem XXII. hæresis accusatum deposuerit, scædum Antipapam substituerit, Franciscanos adversus Pontificem juverit; hæc a tanto Principe exasperato licet facta, lugemus.

CAPUT XXVII.

De Navarra Regno Hispanis tradito: item de JOANNA ALBRETANA, hæresis crimine, sub privationis pœna Romam a PIO IV. evocata, quod Galli improbarint ac prohibuerint.

QUOD a Julio II. deponendo Joanne Albretano Navarra Rege, factum esse dicitur, id & Hispani varie referunt, & nullum hujus rei diploma proferunt; & qualescumque est, sive sub Brevis Bullave, aut sententiæ forma, Joannes Mariana Hispanicus Historicus ceberimus, subreptitium & nullum fuisse significat; totamque rem, verane an falsa sit, Odoricus Rainaldus (d) sub dubio relinquit, apud quem etiam videre est Marianæ, aliorumque Historicorum locos. Henricus vero Spondanus (e) ex temporum notis diploma falsi convincit. Quod autem a Julio II. anno 1512. 11. Kal. Aug. in Lateranensi Concilio de Ludovici XII. sociis, quorum numero Navarricus erat, decretum est editum, ut excommunicarentur, & omni dignitate privarentur, nisi ab ea societate discederent, Spondanus idem docet (A) primum haud æquo jure fuisse editum; tum vero Hispanicis ad Navarram occupandam nihil prodesse potuisse, multis quidem de causis, eaque imprimis, quod, nondum elapso tempore ad respiciendum dato, Navarricum Regnum a Joanne innocuo & repente oppresso desertum, Hispani invaserint.

Addit

(a) *Ib. num. 30. & seq.*

(b) *Ib. ann. 1336. n. 18.*

(c) *Gold. Const. Imp. tom. I.*

(d) *Rain. an. 1512. num. 60. & seq.*

(e) *Spond. eod. an. tom. II. p. 296. & seq.*

(A) Spondanus . . . docet Hispanicos historicos dicere alium aliud. Et quidem hic narrat illas Pontificias Bullas datas fuisse 18. Februarii, ille 1. Martii, alter mense Julio; illas autem Romæ dumtaxat mense Augusto, aut retentas Romæ, aut a Ferdinando occultas, qui eas non ostendit, nisi postquam Regnum occupatum fuit. Ceterum nullus historicus dicit se vidisse Bullam hanc integram, aut saltem illius aliquam partem: hoc tantum omnes referunt, quod fama & auditione acceperant.

C A P U T XXVIII.

Addit Caroli Augusti (A) & Philippi II. notissimas gravesque de hujus Regni possessione legitima fluctuationes; adeoque abfuisse Romanos Pontifices ab eo, ut Regnum Navarræ jure ad Hispanos translatum fuisse crederent, ut Pius IV. Antonium Borbonium Navarræ Regem, anno 1561. ad obedientiam pro Regno Navarræ admiserit: quod omnium historiarum monumentis constat.

Quare ea depositio atque translatio, quæ sola memoratur ad effectum usque perducta, ab ipsis Hispanis iniqua, ab aliis dubia, ab aliis atque etiam a Romanis Pontificibus nulla esse judicatur.

Quo factum est ut idem Pius IV. anno 1563. Joannam Albretanam Antonii viduam, ut Reginam Navarræ, hæresis causâ Romam citaret, sub pœna privationis Regni, nisi se judicio sisteret; quod quidem Carolus IX. prohibuit, ac fœderatæ cognatæque, injuria communi etiam Regiæ Majestatis permotus, tutelam suscepit: cujus etiam jussu, cum Henricus Clutinius Oisellus, tunc Romæ Orator Regius, graviter eâ de re apud Pontificem exposulasset, nimine laturum ostendisset, tandem obtinuit, ut diploma jam in Urbe solemniter publicatum revocaretur, & omnino induceretur, ita ut inter Pii IV. Constitutiones hodie minime reperitur. Hæc Thuanus refert (a), quæ adeo certa sunt, omnibusque historiis comprobata, ut de iis amplius laborare sit supervacaneum, liquidum, quæ omnino sit, Francos ab eo abhorruisse, ut quidquam ad Reges deponendos Pontificio nomine moveretur.

SIXTI V. & GREGORII XIV. decreta in HENRICUM IV. Navarræ, ac postea Francorum & Navarræ Regem, quoad temporalia nullo loco habita: a CLEMENTE VIII. absolutio eidem HENRICO IV. nulla rehabilitationis mentione, ut Regi impertitur: obiter notatur, qui adversus Declarationem Gallicanam de libertatibus Gallicanis scripsit Anonymus.

ANNO 1585. Henrico III. Rege Sixtus V. edito diplomate, Henricum Borbonium, Navarræ Regem, Antonii & Joannæ filium, ejusque agnatum Henricum Borbonicum Condæum tanquam hæreticos & in errorem relapsos, ad hæreticorum fautores ac defensores publicos, ac fidei Catholicæ hostes proscripsit (b): Navarrum eo Regno, ac Benearnensi Principatu excidisse: utrosque ad ullum Principatum, ac maxime Regnum Franciæ jure hæreditario capessendum inhabiles declaravit: quod decretum Rex, Franciæque omnes moleste tulerunt. Quod autem, tunc temporis conjurati, seu Liga, ut vocant, addicti, Catholicæ religionis obtento studio, multa in Regem moverent, eumque ut suspectum hæreticæ pravitatis apud vulgus traducerent, Navarræque & Condæus Calvinianæ factionis duces bellum Regi inferrent; ideo, ut ait Thuanus (c), qui circa Regem erant satis pro tempore habuerunt, cavere ne decretum usquam in Regno promulgarètur, aut ejus ratio publice haberetur; quod infirmum quidem, & prisicæ circa eas res Franciæ Regni fortitudini haud satis congruum, satis tamen demonstrabat quam hæc nulla putarentur.

At Navarrum (d) programmate in ipsa Urbe ac celebrioribus ejus locis affixo, multa egit in Pontificem, ac publice declaravit, appellare se ab hoc decreto, quantum ad Regni jura attinet, ad Curiam Parisiensem Franciæ, quorum ipse Princeps esset, primus scilicet Regii sanguinis Princeps, quantum autem ad hæresim sibi objectam,

(A) Caroli Augusti &c.] Ajunt Carolum V. morti proximum Philippo II. in mandatis dedisse, ut Navarræ Regnum restitueret, & Philippum II. morientem eadem jussa dedisse, Philippo III.

(a) Thuan. lib. lxxxij. tom. ix. p. 276. vid. lib. xxxv. tom. iv. p. 581. edit. Gall. 1732.

(b) Thuan. lib. lxxxij. pag. 369. & seq.

(c) lb. p. 376.

(d) lb. p. 377.

ad universale Concilium: quibus id perfectum, ut ipse Pontifex talia intrepide assum ac graviter executum, magnanimitatis nomine collaudaret.

Ceterum nihil ad nostram quæstionem, si quid suæ contestationi, hujus quo adhuc tenebatur, erroris asperferit. Certum illud, cordatoribus Francis probatum, quod Pontificem de jure regnandi decernentem non tulerit (a): adeoque hæc decreta pro irritis ad nullis apud nos habebantur, ut Henricus III. cum Henrico Nawarro, pace composita, eum haud minus pro primo Regii sanguinis Principe agnosceret, & socium adversus conjuratos Regiæ familiæ hostes adhiberet, & moriens successorem lege Salica renunciaret, cui sententiæ flos nobilitatis etiam Catholicæ, multique etiam sacrorum antistites adharebant, Henricumque IV. Regem agnoscebant. Neque Gregorii XIV. decreto, 1. Martii 1591. dato, a Regis obsequio deterreri se passi sunt; imo diploma illud, quod de temporali-bus factum, pro Apostolico & Ecclesiastico non habebant, Parlamenta, quæ ut religioni, ita Regi, Regnoque fida, Regia auctoritate Cæsaroduni Turonum, Catalauni, & Cadomi residebant, vehementissimis sententiis proscripserunt: temperatius Præsules Conventus Autrici Carnutum habiti decreverunt (b); & tamen ex auctoritate Scripturæ Sacræ sanctorumque decretorum Conciliorum generalium, Canonicarum Constitutionum, perpensis sanctissimorum Patrum exemplis, juribus & libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ quarum præscriptione decessores sui Episcopi, se adversus ejusmodi conatus semper tutati sunt; eapropter interdictiones, tam in forma quam in materia, nullas & injustas, & suggestionem hostium Francia factas declararunt, salvo cultu & honore qui Romano Pontifici deberetur. Decreto dato duo Cardinales, Carolus Borbonius (*) & Philippus Lenoncurius, qui sacro Conventui præerant, subscribere: acta hæc sunt anno 1591. ab iis Præsulibus, qui Regi Regiæque familiæ adharebant.

Quo ex loco, ut id obiter memoremus, ille confutatur qui adversus Gallicanam Declarationem de libertatibus Gallicanis tra-

ctatum edidit auctor Anonymus. Is enim primum caput Gallicanæ Declarationis oppugnandum aggressus sic incipit (c): *Difficile intellectu est, qua ratione Illustrissimi Antistites Gallicani, libertates Ecclesiæ illius Regni defendendas suscipientes, a propositione auspiciati sint, qua juri Ecclesiæ potius adversatur.* Nempe id inter Ecclesiæ jura revocat, ut potestate clavium Reges deponi possint: quæ jura Gallicani Præsules ignorabant, partemque libertatis Ecclesiæ Gallicanæ in his prohibendis juribus reponerant; quippe qui intelligerent libertatem Gallicanam prædictis juribus contineri: quæ his essent superaddita, ea ad turbandam gravandamque Ecclesiam pertinere. Sed nos eum virum, qui de libertatibus Gallicanis ludat potius quam differat, omitamus. Nobis sufficiat quod Gallicani Præsules in hac novissima Declaratione Majores suos secuti sunt; eosque Præsules Regi Regnoque fidos ceteri deinde complexi sunt omnes. Neque enim attendi debet quid pars adversa senserit; quippe quæ jam inde ab Henrici III. temporibus religionem fœdæ rebellionis obtendebat: non, inquam, attendi debet, quid illi senserint vel fecerint, qui Guisianos, si Deus placet, Capetis Regibus, sanctique Ludovici posteris anteferrent, Hispanicisque artibus, imo Hispanico auro corrupti, ad hæc ligæ furoribus dementati, Hispanos Lotharenosque se esse, quam Francos malebant. Hæc ergo febricitantium deliria contemnamus; quid sana & pacata Francia fecerit ac senserit, attendamus.

Conversus ad Catholicam fidem Rex, omnium clementissimus atque fortissimus (d), a Reginaldo Belnensi Archiepiscopo Bituricensi, in Sancti Dionysii celeberrima toto Orbe terrarum Ecclesia, ad Ecclesiæ Catholicæ gremium admissus est. Quæ cum a Sede Apostolica comprobari e re esset, Henricus se quidem ejus sedis auctoritate ab hæresi absolvi supplicavit, missis ad Clementem VIII. Procuratoribus; sed de rehabilitatione, quam vocant, agi vetuit, indignum id Gallicæ Majestati ratus: neque Franci, etiam conjurati, aliter sentiebant; quippe qui, Rege converso, in obsequium certa-

(a) *Id. lib. XCVI. tom. X. p. 673. vid. tom. XI. lib. XCVII. p. 1. & seq. & lib. CI. p. 343.*

(b) *Decret. Boeb. lib. II. tit. XVI. cap. III. & seq. Th. lib. CI. p. 367. 370. 374.*

(*) *Fratri filius alterius Cardinalis Borbonii qui Ligæ Rex fuerat.*

(c) *Traët. de Liberc. &c. lib. IV. cap. I. n. 1. pag. 155.*

(d) *Thuan. lib. CVII. tom. XII. p. 32. & seq.*

certatim ruerent, nulla Sixtiani & Gregoriani decreti ratione habita (a). Tentati Procuratores, Jacobus Perronius Ebroicarum Episcopus designatus, & Arnaldus Offatus postea Cardinales: An coronam ad pedes Pontificis vellet deponere, ac per illud signum quasi Regnum Francia in ejus manus consignare, quod ille se pro Rege gerens, quamvis a Sancta Sede jure successionis privatus, contra divina jura & humana occupasset, quam coronam post illam summisionem in capite Procuratorum mox reponeret. Verum illi ab ea conditione se valde alienos ostenderunt, cum dicerent: Reges Francia, quantum ad jurisdictionem spectat, nullum agnoscere superiorem; neque vero pati posse Francos, ut Reges ipsorum ulli se tanquam superiori summittant, ac praesertim nobilitatem; ac longe decipi eos, & in rerum nostrarum cognitione toto caelo errare, qui aliter credant; nam solos id eos sibi persuadere, qui de Regni usurpatione cogitant.

Cum autem Pontifex absolutionem ab Episcopis Gallicanis concessam, tanquam nullam & irritam revocare decrevisset, Procuratores assentiri noluerunt (b): cumque animo pertenderet Pontifex, & frustra absolutionem suam peti aut dari diceret; si prior valida maneret, non adprobata a Procuratoribus revocatione: conventum ut statim in decreto Pontificio ea clausula adjiceretur, qua Pontifex cuncta religionis acta, qua in persona Regis secuta, & quae per ipsum facta erant, vi absolutionis in Francia concessa probaret & confirmaret, perinde atque si jam tunc a Pontifice Rex absolutus esset. Qua in re caute a Procuratoribus servatum fuit, ut tantum ad religionis acta confirmatio porrigeretur. Adeo quidquam, quocumque praetextu, circa temporalia attentari refugiebant.

Omni ergo temporalium ac rehabilitationis omnia mentione, impositae volenti Regi conditiones, quae Regiae majestati convenirent (A); revocatae Sixti V. & Gregorii XIV. censurae; quod nostri de excommunicatione intelligebant; permittunt aliis ut de soluta quoque depositione interpretarentur, nulla licet ejus facta mentione, ne quid novae rei, vel eo praetextu, inquieti homines conarentur. Ceterum a Clemente nihil aliud factum est, quam id quod unum Rex postulaverat (c): Nempe ut Henricum Regem a vinculo excommunicationis, qua, ex causa haeresis erat ligatus, absolveret. Res autem ita gesta sunt, ut nemini Catholico, aut etiam Ecclesiastico fraudi esset, quod Regem nec dum Catholicum, votis potius quam armis ad veram religionem vocavissent, atque interim coluissent, ut qui optimo jure ex Salica lege regnaret; fuitque Rex summa postea apud omnes Catholicos Principes sedemque Apostolicam auctoritate & gratia. Ex Thuano haec referimus eo libentius, quod ille nihil aliud quam acta publica certaue hujus rei, apud nos celebris, monumenta retulit. Quae si cui rerum nostrarum nimis imperito suspecta sint, apud Cardinalem Perronium omnia inveniet suo ordine recentita (d). Ipsa etiam Bulla Clementis VIII. abunde testatur Henrico IV. Magno absolutionem ab haeresi, ut Regi ab omnibus, ipsoque Pontifice agnito, nihil autem aliud fuisse impertitum. Jam quantum ea valeant, ad asserendam Ecclesiae Gallicanae, ac Francici Regni de suprema in temporalibus solique Deo obnoxia potestate sententiam; quamque ex his liquido constet, nunquam ab ea destituros, qui vere sint Francici nominis ac generis, omnes per se vident.

Tom. I.

I i

DE

(a) *Id. lib. CXIII. p. 473.*(b) *Ibid. p. 475. 476.*

(A) *Conditiones quae Regiae Majestati convenirent*) Perronium & Offatum Procuratores Regios accusat MEZERAY parum verisimiliter, quasi svisissent absolutionem in Francia datam, ut nullam & irritam revocari; quos videm ipse Thuanus hac culpa liberat, ut mox vidimus. Attamen illi Procuratores, ad quos, eodem MEZERAY teste, singulis horis Regia jussa ferebantur, ne quid Regiae Majestati indecorum paterentur, in eo maxime peccarunt, quod passi sunt ut Pontifex virga quam manu tenebat, singulorum humeros leviter tangeret. Spond. tom. II. an. 159. p. 809. Hinc natum apud nos illud proverbium: Rex in humeris Perronii & Offati baculo casus est: Gallice: Le Roi a reçu des coups de baton par procureur. Vid. Mez. abr. Chron. tom. VI. p. 144. edit. Amstel. 1674.

(c) *Id. p. 478.*(d) *Œuv. div. de du Perr. p. 754. & seq. p. 858. & seq.*

DEFENSIO DECLARATIONIS
CLERIGALLICANI
DE ECCLESIASTICA POTESTATE.

LIBER QUARTUS.

Quo a GREGORII VII. temporibus res in Conciliis Ecumenicis
gestæ referuntur ad CAPUT PRIMUM GALLICANÆ
DECLARATIONIS.

CAPUT PRIMUM.

*Canon XXVII. Concilii Lateranensis III. sub ALEXANDRO III. quo pœna tempora-
les adversus hereticos decernuntur: ibi distinctio notabilis, eorum qua Ecclesia per
se, & eorum qua gerat Principum adjuncta Constitutionibus: hinc lux huic & aliis
ejusdem generis secutis Canonibus: his decretis Principum consensus intervenire sol-
tus: hinc quoque certa illis auctoritas.*

IOSTEQVAM exposui-
mus, quæ proprie a
Romanis Pontificibus
circa temporalem po-
testatem ordinandam
deponendamque; nunc
quæ eadem de re in
Conciliis Ecumenicis
gesta sint, explicemus.

Primum autem occurrit Lateranensis Con-
cilii III. sub Alexandro III. anno 1179.
caput XXVII. de Hereticis (a). Quo ca-
pite affirmant doceri & exerceri indirectam
potestatem, dum auctoritate Concilii ad-
versus Albigenes hereticos, eorumque stir-

pem Brabantianos & alios, incendiis, ex-
dibus, populationibus omnia devastantes,
fidelitatis & obsequii juramento sanctum
obsequium relaxatur, & subditi seu vassali
a Dominorum potestate absoluntur.

Miror, qui ista objiciunt, non saltem
advertisse quo fonte profuant. Sane ini-
tium hujus capituli ex Sancti Leonis episto-
la XCIII. excerptum sic habet (b): *Sicut
ait Beatus Leo, licet Ecclesiastica discipli-
na Sacerdotali contenta judicio, cruentas
non efficiat ultiones; Catholicorum tamen
Principum Constitutionibus adjuvatur, ut
sæpe querant homines. salutare remedium,
dum corporale super se metuunt evenire*
sup-

(a) Tom. X. Cont. cap. XXVII. pag. 1522. 1523.

(b) Leon. ep. XV. al. XCIII.

supplicium. Sic Patres Lateranenses subtiliter discernunt id quod pertinet ad Sacerdotale iudicium, ab iis in quibus Ecclesia ad corporale supplicium, Catholicorum Principum Constitutionibus adjuvatur.

His positis, jam utrumque remedium a Sacro Concilio adversus hæreticos adhibetur; nam & illi & illorum fautores anathemate puniuntur, societate fidelium, sacris oblationibus, Christiana sepultura privantur, quibus continetur Sacerdotale iudicium. Tum spiritualibus expeditis, expediuntur etiam corporalia supplicia, quibus Ecclesia Principum Constitutionibus adjuvatur; ex quo fonte hæc profecta sunt: *Relaxatos autem se noverint a debito fidelitatis & hominii & totius obsequii, donec in tanta iniquitate permanserint, quicumque illis aliquo pacto tenentur annexi: ipsi autem cunctisque fidelibus, in remissionem peccatorum injungimus, ut tantis cladibus se viriliter opponant, & contra eos armis populum Christianum tueantur, confiscenturque eorum bona, & liberum sit Principibus, hujusmodi homines subicere servituti. Quod ergo hæretici suorum hominiorum ac fidelitate priventur; quod in servitutem redigantur; quod armis oppugnentur; quod eorum bona confiscentur; ea sunt quæ Ecclesia, non Sacerdotali iudicio, sed Principum Constitutionibus adjuta decernit. Quare locus ille omnino nos juvat, cum ex eo videamus temporalia supplicia, quæ hic corporalia, spiritualibus scilicet opposita, nominantur, ab Ecclesiastico ordine, non nisi consensione Principum attrahantur.*

Quod autem bellum in hæreticos omnia populantes injungunt in remissionem peccatorum; atque id bellum suscipientibus, biennium de poenitentia, injuncta relaxant, Ecclesiastica est potestatis: neque hoc decreto sibi tribuunt armorum inferendorum potestatem; sed iis præcipiunt, qui hanc potestatem habeant, ut si modo Ecclesiæ indulgentia uti velint, eam potestatem ad hæreticorum furores comprimendos adhibeant.

Ut autem Concilii Patres hominiorum, servitutes, confiscationes sibi potius, quam armorum potestatem vindicent ratio non

sinuit. Quare est necesse id stare quod diximus; ut hæc omnia eorum numero censeantur, quæ Principum consensione præstet Ecclesia.

Hæc semel explicata sub tanto Pontifice Alexandro III. atque ab œcumenica Synodo tam nobili Lateranensi III. procul dubio omnibus ejusdem generis decretis lucem præferunt, ac debent subintelligi, etiam ubi expressa non sunt.

Huc accedit quod Conciliis generalibus aderant Principes per Legatos, ac decreta in Sacro Conventu promulgata recipiebant: sicut de hoc Concilio Lateranensi III. legimus apud Rogerum Hovedenum (*) hujus ævi scriptorem, qui sacri Concilii canonibus recensitis, hæc addit: *His decretis promulgatis, & ab universo Clero ac populo circumstante receptis, &c. Populi autem nomine, Ecclesiastico more styloque, laici omnes intelligebantur, ipsique adeo Principes & eorum Legati. Quare si quid in Conciliis adversus hæreticos decerneretur, quod ad civilem potestatem pertineret, id quamquam ad majorem religionis reverentiam Concilii nomine editum; tamen a civili potestate receptum ac ratum habitum, ex ea consensione vim suam obtinebat.*

Eodem modo ritumque actum est sub eodem Pontifice, adversus eosdem hæreticos, in Concilio Turonensi (**) cap. IV. quod incipit, *in partibus Tolose*. Postquam enim Patres decreverunt quæ sunt Sacerdotalis iudicii, nempe: *Quisque contra hæc venire tentaverit, anathemate feriatur; jam quæ Principum auctoritate fiant exequantur his verbis: Illi vero si deprehensi fuerint, per Catholicos Principes custodiae mancipati, omnium bonorum amissione multentur.* Sic Patres suo defuncti officio, Principibus quoque ut suas jam partes exequerentur, indicabant; nihil temporale ipsi per se attrahabant. Hæc dicimus ad canonem xxvii. Concilii III. Lateranensis, ex quo conflatum est caput, *sicut ait, & caput, absolutos, aliaque similia, ext. de hæreticis (a).*

(*) *Anglum juris Canonici peritissimum & bonum historicum. Vid. tom. X. Conc. p. 1525.*

(**) *Habito ann. 1163. Vid. ibid. p. 1419.*

(a) *Ext. Greg. IX. lib. V. tit. VII. de Hæret. cap. VIII. XVI.*

CAPUT II.

Concilii Lateranensis IV. Canon. III. sub INNOCENTIO III. quod ad pœnas temporales attinet, ejus est generis, in quo Ecclesia consensu & Constitutionibus Principum adjuvatur: Principes facile comprobabant quæ adversus hereticos ab Ecclesia sancirentur.

HAud alia mente actum esse in Concilio Lateranensi IV. sub Innocentio III. æqui rerum æstimatores facile judicabunt (a). Ad hoc Concilium Reges omnes, datis a Pontifice literis, per Legatos invitati adfuerunt, ea præcipue causa vocati, ut quæ ab eorum potestate penderent, ipsi sua non modo præsentia, verum etiam consensione firmarent. Quare nihil mirum est ibi fuisse conditum cap. III. quod incipit: *Excommunicamus*, eodem initio relatum ext. de hereticis, in quo quidem capite hæc habentur (b): *Si Dominus temporalis requisitus & monitus ab Ecclesia, terram suam purgare neglexit ab hac heretica sæditate, per Metropolitanum & ceteros comprovinciales Episcopos vinculo excommunicationis innodetur; & si satisfacere contempserit infra annum, significetur hoc Summo Pontifici, ut ex tunc ipse vassallos ab ejus fidelitate denuntiet absolutos, & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam, exterminatis hereticis, sine ulla contradictione possideant, & in fidei puritate conservent, salvo jure Domini principalis; dummodo super hoc ipse nullum præstet obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat; eadem nihilominus lege servata circa eos qui non habent Dominos principales. Decernunt postea, ut defensores & fautores hereticorum sint etiam infames, sint intestabiles, nec ad testimonium admittantur, nec ad hereditatis successionem accedant: quæ omnia ex iis sunt, quæ non Sacerdotali iudicio, sed Principum adjuta Constitutionibus Ecclesia sanciat.*

Ejusdem generis sunt quæ subduntur postea in hereticum seu fautorem (c): *Nullus ipsi super quocunque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur . . . si iudex extiterit, ejus sententia nullam obtineat fir-*

mitatem . . . si Advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur: si Tabellio, ejus instrumenta confecta per ipsum, nullius penitus sunt momenti.

Quæ si per se ad Ecclesiasticam pertinent potestatem, quid erat necesse ut Romani Pontifices eadem iisdem verbis ab Imperatoribus impetrarent, ut factum est in iis legibus, quæ a Friderico II. Imperatore editæ, atque ex canonibus XXVII. & III. Conciliorum Lateranensis III. & IV. conflata expressæque sunt (d). Is enim Constitutione quæ incipit, *in die*, eadem quæ in his Conciliis habebantur repetit, de Dominis temporalibus ac principalibus: item hereticorum terram exponit a Catholicis occupandam: hereticos eorumque fautores bonorum publicatione multat: infames, intestabiles, iisdem verbis pronuntiat: de Advocatis, de Judicibus, de Tabellionibus decernit eadem: quæ profecto satis demonstrant a quo fonte hæc manant, & undè transfusa sint in Ecclesiam.

Atque has leges edidit Fridericus, *in die* inquit, *illa, in qua de manu Sacratissimi Patris nostri Summi Pontificis, recepimus Imperii diadema*. Recepit autem ab Honorio III. qui Innocentio III. est proximus, a quo hæc Friderici leges laudantur, approbantur (e), non profecto conduntur.

Ac profecto Principes tam prona voluntate Ecclesiam ad extinguendas hæreses cæteraque officia adjuvabant, ut in ea Constitutione Fridericus hæc diceret: *Cum ergo, depositione divina favente, nihil vellet Ecclesia, quæ nihil debet præter bonum appetere, quod nobis eodem concursu & eadem non placeat voluntate, &c.* Qua Principum voluntate confisa Ecclesia, multa edicere de temporalibus haud quaquam verebatur, quibus postea Principes, religionis studio, expresse vel tacite consentirent.

Quare, quod diligenter notari velim, cum Concilia Lateranensia III. & IV. hæc decernunt de hereticis, ut feudis, ut homagiis, ut honore multentur; nequaquam auctoritate clavium, aut Apostolica potestate, de qua hic controversia est, id faciunt, aut facerè se declarant, aut omnino eam potestatem allegant; patètque explicatio vera ac nativa, qua nimirum hæc fieri a Conciliis intelligantur, quod Principes

[a] Tom. XI. Conc. pag. 126. 127. [b] Ext. loco mox cit. c. XV. & tom. XI. Conc. p. 148.

[c] Ibid. pag. 149. (d) Const. Frid. post. lib. feud. (e) Const. Honor. III. ibid.

cipes præsentēs, ac decreta recipientes, hæc fieri vellent, permetterent, consentirent, ac postea etiam ne dubium superesset ullum, legibus editis, confirmarent, ut a Friderico II. paulo post factum esse cernimus.

CAPUT III.

Antiquorum Imperatorum leges, quibus Ecclesia juvabatur ad pœnas temporales adversus hæreticos, in Conciliis Lateranensibus III. & IV. decernendas.

AT si quis quæsierit quales illæ sint Constitutiones Principum, quibus in Concilio Lateranensi III. Canone XXVII. Ecclesia adjuvari se profitetur, cum nondum Friderici II. leges, aut etiam ipse Fridericus extitisset, facile respondebimus. Præcesserant enim multis sæculis, antiquorum Principum circa hæreticos Constitutiones eæ, quas in codice Theodosiano & Justiniano legimus (a), ac præsertim insignes erant, titulo *de hæreticis* leges IV. & V.

Quarta quæ est Honorii, Arcadii, ac Theodosii Augustorum sic habet: *Manichæos, seu Manichæas vel Donatistas meritissima severitate persequimur. Huic ergo hominum generi nihil ex moribus, nihil ex legibus sit commune cum ceteris: ac primum quidem volumus esse publicum crimen, quia quod in religionem divinam committitur, in omnium fertur injuriam, quos honorum etiam omnium publicatione persequimur.... præterea non donandi, non emendi, non vendendi, non postremo contrahendi cuiquam convicto relinquimus facultatem. . . . ergo & suprema illius scriptura irrita sit sive testamento, sive codicillo, sive epistola, sive quolibet alio genere reliquerit voluntatem, qui Manichæus fuisse convincitur; sed nec filios hæredes eis existere aut adire permitimus, nisi a paterna pravitate discesserint.*

Manichæi, Donatistæque hic notantur multandi supra ceteros: Manichæi quidem, propter insignem in ea secta Dei creatoris contumeliam, & quod præ ceteris per occultos conventus & obstinatam conspirationem sædi, subdoli, malefici habebantur: Donatistæ vero propter immanes illos Cir-

cuncellionum furores, quos beatus Augustinus sæpe deplorat (b).

Eisdem decernunt pœnas lege V. Theodosius Augustus & Valentinianus Cæsar, ac diserte etiam *Manichæos de Civitatibus pellendos, & ultimo supplicio tradendos.*

Has leges, qui diligenter attenderint, fontem invenient eorum quæ a Conciliis III. & IV. Lateranensibus adversus hæreticos Ecclesia Principum Constitutionibus adjuta decrevit. Statim enim intuemur cur infames, cur intestabiles habeantur, cur bonis priventur; ac tamen hæc de Manichæis, & Donatistis speciatim dicta sunt, haud immerito ad ceteros hæreticos extenduntur, præsertim ad Albigenes, quos Manichæorum stirpem fuisse docti sciunt: cum præsertim in Provinciis devastandis Donatistarum furores imitati, iisdem quoque pœnis merito coercerentur. Nec mirum carere attineri, ad servitia redigi, bellis oppugnari, quos etiam leges vita privent.

Veterum Imperatorum legibus secuti Principes addiderunt, quæ temporum conditionibus apta essent; multaque in hæreticos Ecclesiasticis permisissent, ut magis magisque sacro ordini, adversus contemptores, debita reverentia sanciretur. Hinc illa de feudis circa Dominos temporales principalisque dicta. Domini autem principales dicebantur ii, qui cum inferiores sub se haberent Dominos, ipsi supremis absolutisque Dominis, hoc est, Regibus, immediate luberant; neque refugere poterant ea, quæ supremorum Dominorum, Regum scilicet, qui per Legatos aderant, consensione decreta essent.

De Regibus vero, quos specialiter designari oportere, eorum quoque temporum jura postulant, si quid in iis aliisve Conciliis expressum legeretur, quod nullibi occurrit, tamen nihil noceret quæ ipsis præsentibus, atque odio hæresum ultro consentientibus agerentur.

CA-

(a) Cod. Justin. tit. V. leg. IV. & V.

(b) Vid. pass. Aug. cont. Donat.

CAPUT IV.

Ex historiis demonstratur quæ de feudis aliis- que temporalibus, Ecclesiastica auctoritate gererentur, Principum concessione & consensione valuisse.

Non desunt qui putent ea quæ in his Conciliis de feudis decernuntur, ad feudos tantum Ecclesiasticos pertinere. Nos generatim dicta, ad omnes pertinere non refugimus, & Principum consensione decreta ostendimus.

Adstipulantur nobis monumenta historiarum. Willielmus Brito (a), diligentissimus per eam ætatem Historicus, Philippidos lib. XII. memorat de Albigenium negotiis habitum fuisse Parisiis totius Galliarum generale Concilium, procurante Philippo Augusto.

*Quo fine, cum reliqui nihil deservire valerent,
Quamvis torreret ipsam intolerantia febris,
Parisios, Medicis contradicentibus, ibat.*

Nempe damnata jam Albigenium hæresi, quæ per hæc tempora Episcoporum Synodi habebantur, ex in puniendis per bonorum ademptionem atque alias temporales pœnas hæreticis totæ sunt, ut acta ejus ævi legenti videre est. Quare haud immerito Willielmus hæc a reliquis sine Rege deserviri posse negat.

Et quanquam passim apud auctores legimus Comitatum Tolosanum & alias terras Simoni Comiti Montis-fortis, per Innocentium III. & generale Concilium fuisse adjudicatas; hæc tamen vero sensu explicata sunt ab iis, qui rem subtilius distinxerunt. Rigordus imprimis audiendus de gestis Philippi Augusti. *Per hæc, inquit, tempora (anno 1215. quo tempore est habitum Lateranense Concilium) Simon Comes Montis-fortis factus est Comes Tolosanus, Papa Innocentio procurante, & Philippo Rege concedente, propter hæreticam pravitatem Albigenium & propter apostasiam Raymundi Comitis Tolosani.* Verba memoratu digna:

Papa enim procurat, Rex vero concedit; & tamen Pontifici omnia tribuuntur; quod in causa religionem attinente, Reges omnia delata ipsi vellent.

Et cum in Concilio Lateranensi IV. capite illo III. de Hæreticis, quod nobis objicitur, diserte scriptum sit de Summo Pontifice: *Terram exponat Catholicis occupandam, qui eam sine ulla contradictione possideant*; tamen id nonnisi Regum consensu factum ex Willelmo Britone constat (b), cujus, de Raymundo hæreticorum defensore extant hi versus Philippidos libro VIII. pag. 192.

*Rex & Papa simul exponunt omnibus illum,
Et res & patriam totam, quæ spectat ad illum
Ut qui prævaleat armis & viribus illi
Tollere quid, proprios licite convertat ad usus.
Et dominus fiat rerum, quas auferet illi.*

In aliis feudis haud aliter actum facile intelligimus. Utriusque potestatis concurrebat auctoritas: ac Regia quidem hæretico Principi feudum adimebat, alteri Principi concedebat; Pontificia vero & de hæresi judicabat, & in hæreticum merito hæc a Rege fieri declarabat, dantemque & accipientem in conscientia tutos præstabat; & sic etiam suo modo concedere putabatur.

Neque Reges repugnabant quin Simon & alii novos feudos ab hæreticis captos Pontifici acceptos referrent, ut Sedi Apostolicæ atque Ecclesiæ Catholicæ eo fideiiores essent, quo, auctore Pontifice, talia beneficia impetrarent.

Quare de Concilio Bituricensi anni 1225. sub Ludovico VIII. Romano Legato præside, Matthæus Parisiensis hæc refert (c): *Simon de Monte-forti, (Amalricum ejus filium dicere debuit: pridem enim obierat Simon, anno scilicet 1218. in secunda obsidione Tolosana lapide percussus; sed hæc nihil ad rem) Simon ergo de Monte-forti petiit sibi restitui terram Raymundi Comitis Tolosani, quam Dominus*

(a) *Wil. Brit. Philipp. lib. XII. in hist. Franc. Pisthoci. pag. 380. edit. Francof. 1696. Guill. de Pod. c. XXVI. Duch. tom. V. pag. 681. 770. Gc. Rigord. ap. Duch. tom. V. pag. 66.*

(b) *Will. Brit. lib. VIII. p. 329. (c) Matt. Par. an. 1226. p. 277. & tom. XI. Conc. p. 292.*

nus Papa & Rex Francorum Philippus sibi & patri suo contulerunt, exhibens super donatione facta, utriusque, Papæ scilicet & Regis monumenta. Quæ in Chronico Turonensi, in gestis Conciliorum inserta distinctius explicantur his verbis (a): *Quibus (Raymundi scilicet petitionibus) Amalricus Comes de Monte-forti obvians, litteras Papæ Innocentii, nec non & Philippi Regis Francia ostendebat, in quibus continebatur, & dicti Comitis Tolofani, damnatio, & terra Albigensum Simoni de Monte-forti patri suo facta donatio.* Quibus intelligimus Regis donationem Pontificis damnatione nixam, suo quoque modo ad eum relata, a quo damnatio processisset. Quis autem proprie ac reipsa donaret, non erat obscurum. Is nempe Rex fuit, a quo terram Simon recepit, qui Simonem investivit, terram ei & heredibus confirmavit; ut profecto Rigordus accurate diligenterque, Pontifice procurante, Rege concedente, hæc facta esse scripserit; sed in hæreticis puniendis, Reges Pontificiæ potestati fere omnia tribuebant (b).

Quare qui talia Pontificiæ potestati per se innata, non autem concessione aut consensione tacita vel expressa civilis potestatis quæsitæ esse dixerit, prorsus ineptiat. Idem iudicium esse volumus de trium denariorum censu, quem Innocentius III. de terra contra hæreticos acquisita Sedi Apostolicæ annuatim reservabat.

CAPUT V.

Ecclesiastica potestas multa sibi vindicavit civilia: sacra bella religionis causa, sive Cruciatæ: aliæ ejusmodi occasiones: LUDOVICI de PHILIPPO AUGUSTO avo insignia testimonium: tacite consensionis exceptio utrique ordini ad sua jura explicanda necessaria est: utriusque potestatis Sancta Societas: PETRI DAMIANI repetitur locus.

Neminem, credo, latet, multa ejusmodi contigisse sacrorum bellorum, quæ Cruciatæ vocant, tempore, sive illæ in Saracenos recuperandæ Palestinæ gratia, sive in hæreticos susceptæ essent; placebat enim Christianis Regibus, in illis sacris

bellis, præesse omnibus Pontificiam potestatem, ut conjunctioribus animis, & majori religionis reverentia rem gererent.

Sæpe etiam Reges, ac Principes bellum sacrum inituri, se suaque omnia Pontificibus tuenda commendabant. Hæc obvia & nota tantum referimus. Neque dumtaxat in sacris, sed etiam in omnibus bellis, pacto de pace fœdere, hujus firmandi & exequendi gratia, Sedi Apostolicæ se ultro submittebant: aliisque multis modis se religionis nomine ac reverentiâ tuebantur; quibus fieret ut secularia negotia maxima, Romæ potissimum coram Pontifice tractarentur.

Per eam interim occasionem spiritualis potestas multa Regum jura invadebat; cumque id perspicerent boni ac pii Principes, non semper repugnabant.

Notum illud in testamento Sancti Ludovici, quo Rex Sanctissimus & maximus, Philippo filio & successori colendam omni studio Ecclesiam commendat his verbis (c): *Cum Philippo Regi avo meo (Augustus ille est) Consilarii indicarent a Sancta Ecclesia multis modis ejus jura invadi & minui, ac mirum videri sibi quod hæc æquo animo ferre videretur; respondisse memorant optimum Principem: hæc quidem sibi nota, cum tamen consideraret quanta a Deo sibi concessa essent, malle de jure suo decedere, quam Sanctæ Ecclesiæ contentionem ac litem movere, aut creare incommodum.* Digna quidem Christianissimo ac maximo Rege sententia? Qua tamen interim demonstretur, non esse semper pro vero innatoque Ecclesiæ jure reputandum id quod ea egerit, habuerit, decreverit, tacentibus Regibus; sed diligentissime discernenda, quæ a Christo concessa sint, ab iis, quæ Regum auctoritate, consensu, permisso, conniventia, silentio denique gesserit aut habuerit.

Quod itidem usu venit in Ecclesiasticis rebus, quas sæpe videmus Regibus attributas. Sic Imperatores id sibi sexto etiam sæculo & Gregorii Magni tempore vindicabant, ut nemo in Cathedra Petri etiam electus sederet, nisi qui ipsis probaretur. Sic in Episcopatus omnes, Reges Franci, primæ quoque dynastiæ tempore, atque aliarum gentium Reges, id sibi juris tribue-

[a] *Ibid.* pag. 291.(b) *Pet. de Valc. hist. Albig. cap. LXXX. p. 658. vid. ap. Duch.*[c] *Test. S. Lud. post Histor. de Jovin. vid. Mon. S. Diony. ap. Duch. tom. V.*

buebant, ut nonnisi eorum voluntate ac jussu Episcopi fierent; eoque res devenit, ut edita formula, a se designatis prædicationis munus injungerent, ac *Pontificalem in nomine Dei committerent dignitatem* (a); eos denique a Metropolitanis, ceterisque Coepiscopis benedicti præciperent. Sic denique a tot sæculis, tot Præbendas, tot Ecclesiasticas dignitates, tot alia Beneficia cum cura & sine cura, vel *Regalium*, vel alio quocumque nomine, pleno etiam jure conferunt. Non ideo adversarii hæc omnia Regibus esse innata per se, imo vero ab Ecclesia manasse decernent: ac tamen nullæ concessionem producantur, valere tamen ea omnia ex consensione tacita facile demonstrant. Quid ita? Quia scilicet ipsa rerum natura docet Ecclesiastica nonnisi per Ecclesiam haberi posse. Sic ubi Ecclesia feudos admittit, concedit, aut aliud quid ex civili potestate decerpit, ea civilis potestatis consensione, saltem tacita, accepta referemus.

Sane passim occurrit in Imperatorum, Regumque Authenticis & capitularibus (b), ut qui hæc & hæc fecerit, sacro ordine deponatur, excommunicetur, in poenitentiam redigatur: quæ haud minus intelligimus Canonum auctoritate fieri; tamen non id semper expressum est.

Multa etiam a Regibus de Ecclesiis ordinandis edicta sunt, quæ in Canonibus vix ac ne vix quidem invenire possumus. Consensu Ecclesiæ valere ac facile intelligimus.

Sit etiam id exempli causa positum. Decernit ita Carolus Calvus: *Hec si quis transgressus fuerit, anathematis vindicta feriat, & Comitum districtione constringatur*: quæ uno licet tenore posita, tamen ad suos fontes quæque revocamus. Sic cum Pontifices eodem contextu Ecclesiasticis civilia miscant, sane menimerimus haud minus fecernenda esse, quæ ipsis per sese competant, ab iis, quæ a civili potestate mutantur.

Nempe utriusque potestatis sancta socie-

tas postulabat, ut altera alterius munia in speciem usurparet, eo jure, quo amici amicorum rebus utuntur: his certe omnibus communi societate & consensione valutaris. Quo spectans sanctus vir Petrus Damiani Cardinalis, Episcopus Ostiensis, hoc a nobis jam commemoratum tradidit (c): *Quodam mutua charitatis glutino, & Rex in Romano Pontifice, & Romanus Pontifex inveniatur in Rege. Ac postea: Ceterum (Pontifex) delinquentes, cum causa dictaverit, forensi lege coercet; & ipse Rex cum suis Episcopis super animarum statu, prolata sacrorum Canonum auctoritate decernat. Quæ quidem mire congruunt cum his quæ de Conciliis Lateranensibus III. & IV. diximus. Quo enim jure Reges ex Canonibus, super animarum statu, toties cum Episcopis decreverunt; eodem jure Pontifices, in Conciliis Lateranensibus III. & IV. super temporalia, cum Regibus Synodo adhærescentibus atque præsentibus, ex legum auctoritate decrevisse vidimus. Reliqua hujus loci verba ex antedictis repetat, cui hæc recolere est animus. Hic tantum volumus, ut cum summo viro, & Pontificia ab Regiis distinguantur officia, & liquido appareat, sic Regem inter & Pontificem consentire, ut si quid alter ex altero usurparit, id ambobus volentibus consensione mutua, tacita vel expressa factum, neutri fraudi esse possit.*

Hoc societatis ac mutua amicitia jure Lucius III. capite, ad abolendum de hæreticis statuit (d), ut *Comites, Barones, Rectores, & Consules civitatum & aliorum locorum nisi requisiti Ecclesiam adjuvent contra hæreticos honore quem obtinent spoliuntur, neque ad alios assumantur.*

Hoc jure vel nullo, Bonifacius VIII. capite *Felicis, de poenis*, in Sexto, in eum qui Cardinale fuerit hostiliter infectus hæc statuit (e): *Ut sit infamis, diffidatus (A), bannitus, intestabilis, ab omni successione repulsus: dentur cuncta ejus adificia in ruinam: nullus ei debita reddere, nullus*

(a) *Marculp. lib. I. form. c. V. VI. VII. s. XII. Bibl. Pav. p. 772.*

(b) *Capit. T. II. tit. XXIV. c. X. p. 94.*

(c) *Sup. lib. II. c. XXIX. Pet. Dam. discept. syn. T. IX. Conc. p. 1172. & int. op. Dam. T. III. p. 30.*

(d) *Exc. Greg. IX. lib. V. tit. VII. c. IX.*

(e) *Sext. Decr. lib. V. tit. IX. de poenit. c. V. felicis.*

(A) *Diffidatus.* Diffidare proprie est a fide quam quis alicui debet, aut pollicitus est per litteras defecere, inquit DUCANGE Glossar. mediæ & infimæ Latinitatis.

nullus respondere in iudicio teneatur: bona ejus fisco vel Reipublica dominio applicentur; neque eorum filiis aut nepotibus ulla unquam pateat janua dignitatis aut honoris Ecclesiastici vel mundani, nullus aditus ad legitimos actus. Tot mere temporalia, si in Ecclesiæ ac Pontificum potestate sint, eo tantum nomine, quod Ecclesiæ sint utilia; utilitas Ecclesiastica nunquam deerit, qua Pontifices semper & ubique inconsultis etiam invitisque Principibus, de temporalibus decernant, atque absolute regnent: quod, nec ipse, credo, Bellarminus dixerit. Quare est necesse assentiantur omnes, hæc decreta, quatenus de temporalibus statuunt, non aliter valere posse, quam consensu Principum tacito vel expresso; prælatamque semel a Conciliis III. & IV. Lateranensibus lucem sequi omnino nos oportet.

Hæc ad Canones Conciliorum Lateranensium III. & IV. ex Lateranensis III. luculenta interpretatione aliisque monumentis, dicenda habebamus.

CAPUT VI.

De FRIDERICO II. deposito: sub GREGORIO IX. acta: excommunicatus, deinde depositus, a S. LUDOVICO & Gallis pro Imperatore est habitus: Concilium Ecumenicum a Gallis requisitum, a GREGORIO IX. Romam convocatum.

DEvenimus ad Friderici II. depositionem; atque hanc primam invenimus in Concilio Ecumenico promulgatam: quo nomine dignam arbitramur, quam diligentius consideremus; sed primum sunt exponenda quæ antecesserunt.

Quod ergo Imperator Fridericus II. voto, juramento, ac pœna excommunicationis ultro suscepta, ad sacrum bellum obstrictus, nec promissis steterat, & Christianos, ea spe magna magna conatos ac postea destitutos, in gravia incommoda conjecerat; Gregorius IX. anno 1228. eam dixit sententiam, quam supra alia occasione retulimus (a): Imperatorem Fridericum excommunicatum, quàmquam invitum, publice nunciamus & mandamus ab omnibus ar-

Tom. I.

ctius evitari: contra ipsum, si contumacia ejus exegerit gravius processuri. Sic nominatim eum excommunicabat: gravius aliquid, depositionem nempe excommunicationi additam intentabat; nondum depo-

Cum autem Fridericus Reges ac Regna, præsertim vero Anglos recenti servitute, per Joannem sine terra Romano Pontifici obstrictos, eaque re indignatos adversus Romanam Curiam, quibus posset clamoribus concitaret (b), ac Romanæ Ecclesiæ civitates invaderet, Gregorius quoque altius inclamavit; datisque ad Romanum suum ad Francos Legatum literis, mandat: Quatenus per terram Legationis sue hæc solemniter prædicans Christi fidelibus, eos inducat, ut pro statu fidei & religionis observantia stent ex animo, tanquam persequentes singuli proprium interesse (c).

Tunc ea contigerunt, quæ sunt alia occasione a nobis scripta paucis (d), & a Matthæo Parisiensi ejus ævi scriptore fuscè memorata. Eodem anno (*) Fridericus Imperator, mare Mediterraneum ingressus, ut Domino peregrinationis votum persolveret, apud Achon applicuit. Venientes ei obviam Clerus terre & populus, cum magno honore, ut tantum decebat virum, illum receperunt: verumtamen, quoniam noverant eum a Papa excommunicatum, non ei communicaverunt in osculo, neque in mensa; sed consuluerunt, ut Domino Papa satisfaciens, rediret ad Sanctæ Ecclesiæ unitatem. Templarii vero & Hospitalarii in adventu ejus flexis genibus adoraverunt eum, genua ejus deosculantes, & omnis fidelium, qui aderat exercitus, glorificabat Dominum in adventu ipsius, sperantes quod per eum salus fieret in Israel. Ergo Imperatorem ut excommunicatum habebant, & a communione ejus abstinebant in osculo & in mensa, ut jam supra diximus, ceterum ut Imperatorem honorabant.

Parebant etiam, eumque ut ducem sequebantur Principes & retores exercitus Christiani (e), Dux scilicet Lemburgensis, Patriarca Hierosolimitanus, Archiepiscopi Nazarenensis, Cesariensis, Narbonensis, Episcopi Vintoniensis & Exoniensis, ac Magi-

K k

stri

(a) Sup. lib. I. sect. II. c. XXIX. Greg. IX. ep. II. T. Conc. XI. p. 315. Matt. Par. p. 308.

(b) Matt. Par. ibid.

(c) Ibid. pag. 349. & ep. III. Greg. IX. T. XI. Conc. pag. 316.

(d) Sup. lib. I. loc. mox cit.

(*) 1228. Matt. Par. loc. cit.

(e) lb. p. 351.

fri hospitalis ac Teutonicorum; qui omnes Ecclesiastici æque ac laici, preparatis omnibus ad progrediendum necessariis, processerunt feliciter, prævio Imperatore, & apud Joppen prospere pervenerunt.

Pergit Historicus (a): Anno 1229. Papa Gregorius nimis moleste ferens quod Romanorum Imperator excommunicatus & rebellis, ad terram sanctam transferat, de illius penitentia desperabat. Decrevit ergo eum, quem contumacem vidit & rebellem, ab Imperiali fastigio depellere, & alium quemlibet filium pacis & obedientie, loco ejus subrogare.

Interea Geroldus Patriarcha Hierosolimitanus, datis ad universos Christi fideles literis, de Friderico multa conqueritur: at nihilominus ubique Imperatorem appellat (b).

Anno 1229. (c) videns Dominus Papa robur & constantiam Imperatoris nondum enervatam, sibi & Romane Ecclesie nondum incurvari, misit per totam Germaniam Prelatis magnificis, & alias manentibus, epistolas prolixas, commonitorias, & præcepit districte, ut omnes insurgerent in Imperatorem Deo & Romane Ecclesie rebellem.... absolvit etiam omnes qui eidem fidelitatis juramento tenebantur adstricti. Hæc Matthæus Parisiensis parum Pontifici cessisse memorat. Quas causas attulit, referre non libet, nec nisi necessaria memoramus.

Extat ea depositionis sententia in Conciliorum voluminibus, ubi iterata excommunicatione, sic legitur (d): Omnes qui ei fidelitatis juramento tenentur, decernendo ab observatione juramenti ejusmodi absolutos, & firmiter prohibendo, ne sibi fidelitatem observent, donec fuerit vinculo excommunicationis adstrictus.

Ne tamen dixeris depositionem per se cum excommunicatione connexam, cum Fridericum vinculo excommunicationis adstrictum, prohibente nemine, ne ipso quidem Pontifice, regnasse videamus; sed ipse sententiæ suæ, quem vellet adhibebat modum.

Alio dato diplomate, ait (e), Fridericum asseruisse hæresim, dum constanter proponeret, inquit, quod per nos tanquam Christi

Vicarium excommunicationis vinculo adstringi non potuit. Quod autem negaverint passim se potuisse deponi, hæresis non impunita: adeo hæc diversa auctoritate constant.

Interea illa contigit memorabilis ad Regem S. Ludovicum & Francorum Baronagium, de Roberto Regis fratre ad imperium eligendo, Gregorii IX. Legatio (f). Franci pro Regni Francici nobilitate ac domus Regiæ dignitate, magnifice multa; ceterum, quod ad rem nostram attinet, responderunt: Si Fridericus ab apice Imperiali, meritis exigentibus, deponendus esset, non nisi per generale Concilium cassandus judicaretur. Matthæus Parisiensis memorat addidisse eos: Infonem sibi videri adhuc Fridericum, neque quid sinistri in eo visum, vel in fidelitate seculari, vel fide Catholica; missuros ad Imperatorem qui quomodo de fide Catholica sentiat diligenter inquirant: tum ipsum, imo etiam ipsum Papam, si male de Deo senserit, usque ad interneccionem persecuturos. Quæ quidem non probamus omnia, sed referimus, atque ab Historicis recensita percurramus.

Credibile est Gregorium ea Francorum responsione permotum fuisse ut Concilium Ecumenicum convocaret. Certum quidem est, Romam ab eo Pontifice fuisse convocatum. Fridericus Episcopus multos etiam Gallicanos, ad sedem Apostolicam ex obedientia properantes, cepit. Quæ de regnaviter conquestus est S. Ludovicus, data ad Fridericum epistola (g). Interim ad eum scribit ut ad Imperatorem, ejusque Imperium cum Francico Regno conjunctissimum agnoscat; quantumvis Fridericus a Gregorio IX. fuisset anathemate & depositione percussus. Addit: Prænestinum Episcopum & alios Legatos Ecclesie, in præjudicium vestrum volentes subsidium nostrum implorare, manifeste repulimus; nec in Regno nostro contra majestatem vestram potuerunt aliquid obtinere. De Episcopis suis hæc signanter notat: Nam sicut ex eorum literis manifeste didicimus, nihil contra Imperialem celsitudinem excogitaverant; etiam summus Pontifex fuisset ad aliqua minus debite processurus. Hæc senserunt de Imperatore deposito Episcopi Gallicani: hæc sen-

(a) Ib. p. 353.

(b) Id. p. 359.

(c) Id. p. 516.

(d) Greg. IX. ep. ad Ott. Card. T. XI. Conc. p. 339.

(e) Ep. XII. ib. p. 348.

(f) Matr. Par. p. 571.

(g) Intr. epist. Per. De Vin. lib. I. c. XII. vid. Nang. de gest. S. Ludov. an. 1239. Duch. T. V. p. 336.

tenfit Rex, quo nullus unquam sanctior, nullus sapientior, aut sedi Apostolicæ obediendor.

CAPUT VII.

Que sub INNOCENTIO IV. GREGORII IX. successore gesta: Concilium Lugdunense II. in ea acta; atque ex his & ante dictis, argumenta contra nos.

Gregorio mortuo, ad Innocentium IV. habendi Concilii cura transmittitur. Is igitur anno 1245. Concilium convocat Lugdunum, hac, inter alias, causa memorata (a): *Necnon pro negotio quod inter Ecclesiam & Principem vertitur, Reges terræ, Prelatos Ecclesiarum, & alios mundi Principes duximus advocandos. Ac postea: Nos dictum Principem in predicatione nostra citavimus, ut per se, vel per suos Nuntios, in Concilio celebrando compareat, responsurus nobis & aliis, qui aliquid contra ipsum duxerint proponendum.*

Misit Fridericus Procuratores suos, qui primum dilationem peterent, mox (b) ad futurum Pontificem & Concilium futurum generalius appellarent. Atque Dominus Papa respondit: quod illud erat Concilium generale, quia tam Principes seculares quam Clerici, ad illud fuerant invitati; sed omnes qui in jurisdictione Imperatoris fuerant, ad illud eos accedere non permisit, propter quod appellationem non admittebat.

Prolata sententia est in hanc formam: *Innocentius Episcopus, sacro præsentis Concilio, ad rei memoriam sempiternam. Mox relatis Friderici criminibus atque allegata clavium potestate addit (c): Memoratum Principem . . . suis ligatum peccatis & abjectum, omnique honore ac dignitate privatum a Domino ostendimus ac denuntiamus; & nihilominus sententiando privamus. Tum absolvit a fidelitatis juramento subditos; & qui pareant vel faveant, vinculo excommunicationis adstringit (d).*

Postea, Dominus Papa & Prelati assistentes Concilio, candelis accensis, in dictum Imperatorem Fridericum, qui jam Imperator non est nominandus, terribiliter, rece-

dentibus & confusis ejus Procuratoribus, fulgurarunt.

Hinc argumenta congerunt: depositum Imperatorem virtute clavium, idque præsentis Concilio generali; adfuisse Principes cum Episcopis; reclamasse neminem; quin ab ipso Friderico agnitam Ecclesiæ potestatem, cum ab hoc Concilio ad futurum Pontificem & futurum Concilium appellaret; agnitam etiam expressissime a Francis quos antiqui juris retinentissimos fuisse jactamus; cum etiam ipsi responderint id quod supra vidimus (e): *Si Fridericus deponendus esset, non nisi per generale Concilium cassandus judicaretur;* quo responso fateantur Imperia subjici Ecclesiastica potestati; neque enim referre multi, Concilione an Papæ subint, quæ sua jam arce dejecta sint.

CAPUT VIII.

Solutio objectorum præcedentis Capituli: duo quedam notatu digna: Depositio edita, SACRO PRÆSENTI CONCILIO, non SACRO APPROBANTE CONCILIO, ut solet.

Hæc nos ex gestis facile explicamus. Primum ergo observari volumus in rei gestæ serie, quam diligentissime descriptam habemus, enarrari quid Pontifex, quidve alii dixerint. De nulla autem alia re tractatum videmus quam de Friderici sceleribus, decretisque in eum latis; de his quæsitum, deliberatumque esse: an autem datum Ecclesiæ a Christo sit ut Reges deponeret, ne inquisitum quidem fuisset; neque quidquam ea de re dictum; neque hic in tanta Synodo, neque alibi usquam: quod tamen vel semel fieri oportebat.

Secundo notamus singularem formulam: *Sacro præsentis Concilio.* Et quidem ille Theologiæ Professor Anonymus, qui adversus Declarationem Cleri Gallicani edidit responsum Historico-Theologicam, hæc scribit (f): *Innocentius in publico totius Orbis Christiani universali Concilio,*

K k 2

ipso

(a) Ep. Inn. IV. T. XI. Conc. p. 636. Matr. Par. an. 1245.

(b) Vid. in Conc. Lud. brev. not. &c. T. XI. p. 639. 640. Matr. Par. pag. 666. Tom. XI. Conc. loc. cit.

(c) lb. p. 645. (d) lb. p. 665. Matr. Par. p. 772. (e) Sup. hoc lib. c. VI.

(f) Resp. Hist. Theol. column. 1683. p. 64.

ipsoque approbante, Fridericum Regno privat. Vide quam olicitanter hæc legant, vel mala fide referant, qui nostra oppugnant: cum tantum interfit, quid fiat, dumtaxat *sacro presente Concilio*, an etiam *sacro approbante Concilio*. Nos autem advertimus passim quidem in Conciliis, ubi adest præfens Pontifex, edi decreta ejus nomine, sed ubique adscriptum (a): *Sacro approbante Concilio*, vel aliquid ejusdem roboris. In hac etiam Synodo, celebrata hæc formula est: & de usuris quidem, capite XIII. *presentis Concilii approbatione sancimus: & ejusdem Concilii auctoritate firmiter inhibemus: & capite XVII. definiētes, sacro approbante Concilio: & communi Concilii approbatione statuimus.* Quin etiam, more Majorum in hoc quoque Concilio vidimus, ab omnibus Episcopis sententiam excommunicationis pronuntiatam fuisse. At is qui reliqua omnia, *sacro approbante Concilio* decernit Pontifex, sententiam in qua depositio sancita est, *sacro tantum presente Concilio*, dicitur (b).

Et quidem interferit hoc a se decretum esse, *cura fratribus & sacro Concilio deliberatione præhabita diligenti.* Aliud autem est, cum Episcopis deliberasse, & eorum consilia exquisivisse: aliud, Concilii auctoritate atque approbatione decretum aliquid esse.

Ne vero arbitremur ideo illa formula Pontificem pronuntiasse, quod Imperatoris depositionem, tanquam rem maximam, suæ auctoritati potestatique reservaret. Ecce enim excommunicationem more Majorum cum sacro Concilio suisque Coepiscopis pronuntiat: quæ tamen sententia eo est gravior majorisque potestatis, quo Regno cœlesti quam terreno privari gravius est ac luctuosius. Et tamen in Conciliis passim communi Patrum decreto atque approbatione anathemata promulgantur; communi decreto Episcopi deponuntur, quorum depositio, pro spiritualis potestatis amplitudine majorem in Ecclesia potestatem requireret, quam laicorum quorumcumque; communi denique decreto, fidei dogmata ac symbola sacrique Canones promulgantur, quo nihil est in tota religione majus aut gravius. Cum igitur Ecclesiastica omnia, quantumque sint ponderis, com-

muni auctoritate ac *sacro approbante Concilio* promulgentur; quæ *presente tantum Concilio* fieri dicuntur, habere ea non debemus pro Ecclesiasticis.

Certe docent Patres, ac Theologi confitentur, quæ vere Ecclesiastica sint, atque a Christo tradita, ea quidem in Petro & successoribus eminere: ceterum ad omnes manare Episcopos, atque in Episcopatu toto unam esse potestatem. Nihil enim Papæ attributum, quod non sub ipso & cum ipso facere ac decernere Coepiscopi possint. Rursus ergo testantur Romani Pontifices, non esse Ecclesiasticam Principes deponendi potestatem, quam soli exercent.

CAPUT IX.

De statu Imperii Romano-Germanici quadam quæ ad objectorum solutionem spectant.

Tertio notamus, revera Imperatores Germanos, seu Romano Germanicos ea conditione fuisse, ut Romani Pontifices existimarent, præter illam potestatem, quam a Christo habent in omnem animam Christianam, aliquid sibi peculiaris juris in eos, processu temporis quæsitum & comparatum fuisse. Neque tantum Romanos Pontifices, sed etiam alios multos in eam sententiam consensisse.

Placet colligere hic paucis, quæ sparsim ea de re monumenta extant, quorum etiam partem maximam suo loco retulimus (c).

Primum autem vidimus, quæ a Baronio relata sunt, ut probaret jam pridem sub Othonibus, Imperium Romano-Germanicum ejusque Imperatores, Romanis Pontificibus ita fuisse obnoxios, ut ab eis acciperent, non modo imperium, sed etiam successoris designandi potestatem. Hoc primum: tum illud consecutum, ut extincta Othonum familia, Romani Pontifices, sua auctoritate designarent eos Germaniæ Principes, qui Regem Teutonum eligerent, in Romanum postea Imperatorem a Romano Pontifice promovendum. Quæ quidem Baronius a Gregorio V. Germano anno 996. circa ipsa initia imperii Romano-Germanici constituta esse memorat.

Hæc si tam vera sunt, quam a Baronio

(a) Tom. XI. Conc. p. 649. 654. 655.

(b) *Ib.* p. 645.

(c) *Sup. lib.* II. c. XXXIII. *Ibid. cap.* XL. Bar. T. X. an. 964. p. 783. 784. an. 996. p. 902.

magna vi affirmantur, fateri nos oportet, Imperium Romano-Germanicum, ejusque Imperatores, in ipsa sua origine Romanis Pontificibus, quoad ipsa temporalia fuisse obnoxios.

Non ita multo post circa Gregorii VII. tempora audivimus (a), quid auctor vita Henrici IV. scripserit (*); nempe ad eum Pontificem a Germanis perduellibus fuisse jactatum, non decere (Henricum IV.) tam flagitiosum, plus notum crimine quam nomine, regnare, maxime cum sibi regiam dignitatem Roma non contulerit: oportere Romæ suum jus in constituendis Regibus reddi, providerent Apostolicus & Roma ex consilio Principum, cujus vita & sapientia tanto honori congrueret. Hæc igitur a Germanis Gregorio VII. fuisse suggesta narrat cœvus Historicus: Qua subreptione delusum Apostolicum, simul & honore creandi Regis quem sibi fallaciter obtulerant. Quæ profecto ostendunt his jam temporibus, in Romano Pontifice fuisse notatum peculiare aliquod jus ad constituendum eum Regem, qui postea Imperator futurus esset; atque ad eum postea deponendum.

Hunc ad locum pertinet illud, ab eodem Gregorio VII. Romanis Imperatoribus postulatum, regie fidelitatis sacramentum, quod memoravimus supra (b).

Sub Paschale II. qui Romanus Pontifex a Gregorio VII. est tertius, ab hujus avi historico Gotifrido Viterbiensi relata hæc sunt, tanquam a Romanis Pontificibus dicerentur (c):

*Imperium dedimus, tu pauca dedisse videris,
Imperio nostro, Cæsar Romanus haberis.*

Hinc profectum illud, quod ex Radevito retulimus, de Lothario Saxone inscriptum Lateranensi Palatio (d):

*Rex venit ante fores jurans prius Urbis honores.
Post HOMO fit Pape, sumit quo dante coronam.*

Huc etiam facit, id quod est ab Adriano IV. ad Fridericum I. scriptum de beneficio, atque insigni coronæ Imperatorie per Pontificem dato: quæ quanquam ab ipso Pontifice erasa & emollita, usque adeo Pontificis animo adhærebant, ut postea rursus ad Fridericum scriberet, datum a se imperium, atque auferri posse, a quo datum esset (e).

Id passim fuisse creditum testatur paulo post in Concilio Turonensi (*) habita ab Arnulpho Lexoviensi concio: quæ, ubi docuit eam quam Fridericus I. Imperator communem cum ceteris Ecclesiæ debebat obedientiam, hæc subdit: Præterea specialem causam habet qua sanctam Romanam Ecclesiam dominam recognoscere debet: alioquin manifestissime poterit reus ingratitude apparere. Si enim ad veteres recurramus historias, certum erit prædecessores ejus Imperium non de alio jure, quam de sola sanctæ Romanæ Ecclesiæ gratia percepisse. Nihil igitur plus juris vindicare Principes possunt, quam quod in eos contulit dignatio largientis.

Neque ita multo post Innocentius III. hæc declarat (f): de Electoribus quidem, jus eorum omne ab Apostolica sede descendere, de electa vero persona, si indigna haberetur, eam a Romano Pontifice rejici posse, ne Ecclesia Romana idoneo defensore carere cogeretur: quæ in gratiam Friderici II. facta & ab eo agnita, ejus deponendi jus Romano Pontifici tribuebant.

Huc accedit, quod jam pridem Romanis Pontificibus ab Imperatoribus id præstitum fuerat juramentum, quod fidelitatis fuisse Romani Pontifices postea declaraverunt: summi certe obsequii fuisse nemo diffitetur (g).

Cum ergo hæc, & sibi Romani Pontifices vindicarent, & omnes passim pronis animis acciperent; haud absurdum videbatur de jure Imperio posse Imperatores, qui erga Pontificem, quo auctore regnarent, debito ac jurato officio defuissent: quam in sententiam toto jam Orbe vulgatam, Lugdunenses Patres, Pontificio honori faventes, facile adductos esse nihil mirum est.

Quod

(a) Sup. lib. I. sect. I. c. XII. (*) Urst. p. 382. (b) Ibid. (c) Gotf. Viterb. obrov.

(d) Sup. lib. III. c. XVIII. Radev. de gest. Frid. I. c. X. Urst. p. 482. [e] Sup. ibid.

[*] An. 1163. Sev. Arnulph. Lex. in Concil. Tur. T. X. p. 1415.

[f] Inn. III. ext. lib. I. tit. VI. De electione c. venerabilem.

[g] Clem. lib. II. tit. IX. De jure jur. c. unico Principes Romæ.

Quod autem jus illud quaesitum & adscititium, Romani Pontifices cum Apostolica potestate sedi suae innata pariter exercerent, simulque Imperatorem excommunicarent, atque deponerent; excommunicationis quidem Episcopi ut participes clavium, pro antiquo jure ac more, se socios adhibebant; depositionem vero, in qua jus sibi nullum, neque innatum, neque quaesitum vendicarent, nolebant a se, aut pro potestate decretam, aut approbatione solenni firmatam; sed tantum, quod res erat, praesentes esse se, atque etiam in consilium adhibitos fatebantur. Quo ritu aliquid, quod vere esset Ecclesiasticum, ab Episcopis gestum nemo unquam in Conciliorum actis ostendet.

Neque tamen arbitramus, si haec in Fridericum, sacro Concilio approbante, gesta essent, ideo statim rem esse confectam; quaerendumque superesset, an ita gesta sint, ut solent ea, quibus certa Ecclesiae fides summaque auctoritas explicatur, ut dictum est supra (a). Consentiunt enim Catholici omnes, non ejusdem esse generis, quae in Conciliis etiam Oecumenicis fiunt; quaeque expresse quaesita, quae de fide, quae lato canone sancita sunt, magno ab aliis habent discrimine, & tamen hic maximum est causae deploratae argumentum, quod Concilium generale non eam susceperit, neque tali facto adscribi voluerit solemne formulam: *Sacro approbante Concilio.*

Recolique hic volumus, id quod est a nobis perpetua rerum serie demonstratum: quaecumque haecenus a Romanis Pontificibus, ad deponendos Reges, etiam in Synodis sunt gesta, in iis, Deo ita providente, nunquam, ac semel quidem adscriptum haec Patrum consensione, approbatione, decreto gesta esse: quae formula, cum in ceteris Ecclesiasticis decretis, Pontifice praesente perpetua solennisque sit, certum est haec quidem, quanquam Petri nomine agi videbantur, longo discrimine distincta a reliquis, quae certo, vereque essent Ecclesiastica.

Ex antedictis solvimus, quae de Francis Imperia Concilio generali subjicientibus

sunt objecta. Et quidem, si Franci id vel maxime tertio decimo saeculo facere incepissent, gliscente imperitia, tamen anteaetis saeculis stare nos oportet; quanto magis cum id nequidem cogitaverint?

Primum enim, si quis stricte eorum ad Gregorium IX. de deponendo Imperatore responsa perpenderit, inveniet ab iis non absolute dictum, Imperatorem a Concilio deponi posse; sed, *si exigentibus meritis deponendus esset, nonnisi a Concilio generali cassandum videri*, tum etiam illud de Imperio Romano-Germanico dici, quod singulari titulo Ecclesiae obnoxium crebatur; putabantque nostri tantam rem, qualis est depositio Romani Imperatoris, qui Reipublicae Christianae caput haberetur, ad Romanam licet Ecclesiam pertineret, nonnisi exquisito totius Orbis Concilio perfici debuisse, aut etiam potuisse. Caeterum coronam Franciae, nec Papae, nec Concilio, Franci unquam subjecerunt. Imo vero non multo post, Bonifacii scilicet VIII. tempore, cum objicerentur eis depositi Imperatores, haec statim reponebant: *Quod dicitur, quod Papa deponit Imperatorem: respondeo verum est illum quem ipse posuit, quia ab ipso accepit feudum.* Et de Friderico II. disertè: *Quod autem dicitur de Friderico, quem deposuit Innocentius IV. dico quod verum est, & de illo Imperatore concedo; quod Papa est ejus Dominus temporalis, quoniam ille Imperator fit per electionem, & a Papa confirmationem recipit & coronam; sed nihil horum est in Rege Franciae.* Haec nostri quadraginta circiter post Fridericum depositum annis, facti recente memoria, respondebant (b).

Quo etiam pertinebat illud, sancti Ludovici tempore, a Francorum Legatis dictum: Regem Franciae, quem linea Regis sanguinis provexit ad sceptra Francorum, excellentiorem esse aliquo Imperatore, quem sola electio provehit voluntaria. Quantum autem nostri ab eo abfuerint, ut coronam Franciae ulli alteri, quam Deo subditam esse vellent, Bonifaciana, quae jam retulimus (c) gesta demonstrant.

CA-

[a] *Sup. lib. III. c. I.*

[b] *Tract. Jo. de Par. de pot. Reg. & Pap. c. XV. vind. Maj. lib. II. pag. 107. vid. ib. quest. de pot. Pap. 188. Mass. Par. an. 1239. p. 518.*

[c] *Sup. lib. III. cap. XXIII. & seq.*

CAPUT X.

Constantiensis & Basileensis decreta : SIGISMUNDI Imperatoris in Synodo Constantiensi Imperiale decretum : ejusdem Imperatoris de Romano-Germanici Imperii Principibus, declaratio.

Facile est ex antedictis, Conciliorum Constantiensis & Basileensis ea quæ obijciunt decreta explicare. Pari enim ratione dicimus, si quid ibi a Patribus de pœnis temporalibus decernatur, id fieri consensu Principum, qui ex toto Orbe Christiano per Legatos aderant: eoque jure, quo Ecclesia ad temporales pœnas inferendas, Principum Constitutionibus adjuvatur.

Id vero ex ipso Constantiensi Concilio satis constat. Anno enim 1415. Sessione XIV. decretum legimus hoc titulo (a) : *Quod Imperator det operam, ut Concilium sit tutum.* Sic autem decernit: *Sacrosancta Synodus exhortatur invictissimum Principem Dominum Sigismundum Romanorum & Hungarie Regem, quatenus placeat patentes literas sub sue Majestatis sigillis dare, & omnibus Principibus, Vassallis & subditis sacri Imperii, & præsertim civibus & incolis civitatis Constantiensis præcipere & mandare, quod mantenebunt & defendent prædictum Concilium quandiu duraverit, & quicumque non observaverit sententiam Imperialis banni incurrat, perpetuo sit infamis, nec ei unquam parte dignitatis pateant omnibus feudis sit ipso jure privatus.* Quæ ad Ecclesiasticam dignitatem & utilitatem maxime pertinentia, si per sese sancta Synodus decernere potuisset, non erat cur a Rege requireret.

Qua de re Rex decernit his verbis: *Qui statuit terminos gentium secundum nume-*

rum Angelorum, & utrorumque ministeria ordine miro dispensans sicut choros Angelicos variis dignitatibus mirabiliter insignivit; sic & Ecclesiam adhuc militantem in terris, diversis tam spiritualium quam temporalium distinxit titulis potestatum, ut pulchra fidelibus, & infidelibus terribilis apparet, ut castrorum acies ordinata procedat. Quæ temporalium & spiritualium distinctione & ex jure divino explicata, temporales pœnas ipse decernit, utilitati Ecclesiasticæ servituras. At si has Ecclesia per sese inferre potuisset, distinctionem vanam, neque ex jure divino Imperator explicasset, neque sancta Synodus recepisset.

Per ea tempora Fridericus Dux Austriæ Georgium Episcopum Tridentinum, ejus civitatis aliorumque locorum possessione dejecerat. Res ad Imperatorem delata per Episcopum; Dux Episcopo restituere jussus, Imperatoris jussis non stetit. Sessione XXVIII. Episcopus postulat (b) a Concilio Constantiensi monitorias literas, quibus Dux bonis occupatis cedere cogeretur, sub pœnis in Constitutionibus Caroli IV. (A) Imperatoris editis aliisque gravioribus. Eadem Sessione XXVIII. dat Synodus monitorium, quo declarat, Fridericum Ducem incidisse in pœnas privationis feudorum & inhabilitationis in Constitutione Carolina contentas, addito anathematis vinculo. Non ergo has pœnas per se decernit, sed Principum adjuta Constitutionibus.

Multa sane decreta sunt a Principibus adversus eos qui in hæresi obstinate permanserint, quique in excommunicatione forduerint. Ea vero legimus in Constitutione Friderici II. memorata supra, eademque ab aliis postea Principibus decreta, confirmata, amplificata sunt; quibus adjuta Synodus Constantiensis decernit (c), contumaces adversus Ecclesiam *spiritualiter & temporaliter* puniendos, ut est in decreto, *contra invasores accedentium & recedentium*

a Con-

(a) *Cons. Const. Sess. XIV. tom. XII. pag. 115. 116.* (b) *Ib. Sess. XXVIII. p. 208. 211.*

(A) *In Constitutionibus Caroli IV.* Is Rex Bohemiæ, deinde an. 1346. factus Imperator, edidit an. 1355. celebrem Bullam auream, de Imperatoris Romani electione. Hic cognominatus est *Sacerdotum Imperator.* Fuit enim in viros Ecclesiasticos adeo pius, ut an. 1359. Constitutione sanciverit, *Sub Imperialis banni pœna, Principibus & aliis in officiis publicis constitutis, quatenus statuta in præjudicium Ecclesiasticæ libertatis edita, omnino revocarent.* Addebat: *Quod quicumque Sacerdotem aut Clericum diffidaret, proscriberet, captivaret, spoliaret, occideret, mutilaret, præter pœnas a sacris canonibus inflictas, redderetur infamis, nec ad consilia nobilitum admitteretur.* Vid. Goldast. *Const. Imp. tom. II. p. 92.* Illa igitur Imperiali Constitutione adjuta Synodus Constantiensis, pœnas decernit etiam temporales.

(c) *Const. Conc. Const. cont. invas. Sess. XV. p. 144. vid. Sess. XXXI. p. 21.*

a Concilio, & in monitorio contra Philip-
pum Comitum Virtutum.

Quo etiam ex fonte manavit id quod
est a Martino V. sacro Constantiensi Con-
cilio approbante, editum in Bulla, *inter
cunctas*, adversus Wiclefi Hussique defen-
sores (a); nempe, *ut quacumque dignitate
præfulgeant, etiamsi Patriarchali, Archie-
piscopali, Episcopali, Regali, Reginali,
Ducali*, in eos ab Episcopis atque Inquisi-
toribus hæreticæ pravitatis, *inquiratur*; ab
iisque *per excommunicationis poenam, suspen-
sionis, interdicti, necnon privationis digni-
tatum, personatum, & officiorum, alio-
rumque beneficiorum Ecclesiasticorum, ac
feudorum, quæ a quibuscumque Ecclesiis, Mo-
nasteriis, ac aliis locis Ecclesiasticis obti-
nent, ac etiam bonorum, & dignitatum se-
cularium, ac graduum scientiarum, qua-
rumcumque Facultatum, & per alias pœ-
nas, sententias & censuras Ecclesiasticas,
ac vias & modos, quos ad hoc expedire vi-
derint*. Quæ conglobata licet, quis non vi-
deat jure tamen diversissimo decerni, nec
ab eodem fonte manare, confuseque dicta,
tamen congrue apteque singulorum ratione
habita, intelligi exercerique debere? Quis
enim cum audiat eodem tenore intentari
*privationem bonorum ac dignitatum secula-
rium, ac graduum scientiarum, quarumcum-
que Facultatum*; quis, inquam, cum hæc
audit colligata, ideo putet ab iisdem In-
quisitoribus, dignitates omnes, etiam, si
Deo placet, Regiam pari jure tolli posse,
ac Doctoratum, Baccalaureatum & magi-
sterium artium? Quare hæc omnia congloba-
tiam licet dicta atque congesta, tamen
diligenter secerni oportere, luce est clarius.

Ac si vel maxime hujus vi decreti etiam
Regna tolli possunt; quis vetet intelligi de
iis Regnis, quæ sunt feudi Ecclesiastici;
cum expresse dicatur tolli quidem feudos,
sed eos, *qui quibuscumque Ecclesiis, Mo-
nasteriis, ac aliis locis Ecclesiasticis obti-
nentur?*

Vel decretum Sessionis XIX. audiamus (b),
contra invalores Ecclesiasticæ libertatis at-
que ditionis. Ibi inveniemus inter bona

Ecclesiastica, quæ occupata reddi debeant,
bis terque recenseri, *Regna, Provincias,
Comitatus, Dominia, Territoria, Civitates*.
Neque immerito; cum Regna utriusque
Siciliæ, Sardinia, Corsicæ, ad Ecclesiæ
Romanæ Feudum certa possessione pertine-
re constet, ut alia Regna omittamus, quæ
se ultro huic conditioni subjecerint, atque
etiam Imperium Romano-Germanicum,
quod eodem, vel simili jure habere pertine-
dunt; ut profecto nec mirum esset, si in
Concilio Constantiensi, privati fuissent
Reges, qui amplexi hæresim, juratam
Ecclesiæ Romanæ fidelitatem ejurassent.
Ut autem eodem jure, Franciæ aut Cas-
tellæ, quo Sardinia aut Corsicæ Regna
adimantur, neque quis animo cogitare, ne-
que Constantiensi Concilio, sine gravi con-
tumelia, tribuere possit.

Hæc ergo conglobate licet confuseque di-
cta, valeant apte, congrue, distributive,
respective, suo quæque ordine ac modo;
neque omnia eodem jure constare, aut cum
potestate Clavium conjuncta esse intelli-
gantur; sed adhibita diligenti cautione, ad
suos fontes quæque revocentur.

Quo itidem sensu decretum fuerit, ut
qui Sigismundum Romanorum Regem ad
Hispaniam pacis Ecclesiasticæ causa profe-
cturum impediatur (c), *quacumque digni-
tate, aut Ecclesiastico Beneficio, secularive
priventur*. Quatenus scilicet ex dignitatibus,
ea Beneficia, Ecclesiæ sint, vel innato,
vel acquisito jure.

Idem dicimus de Constitutione ejusdem
Concilii Sessionis XXXIX. cui est titu-
lus (d): *Provisio adversus futura schisma-
ta*; qua Bonifacii VIII. Constitutio, *feli-
cis*, a nobis supra memorata (e), adver-
sus eos extenditur, qui *Imperiali, Regali,
Pontificali, vel alia quavis Ecclesiastica,
aut seculari præfulgeant dignitate*: quæ
ita intelliguntur, primum ut temporalia ad
consensum Principum referantur; tum ut
non omnia omnibus, sed singulis, quæ sin-
gulis sint congrua, applicentur.

Nec alio sensu valent ea quæ eodem
modo a Concilio Basileensi (A) sessione IX.
decre-

(a) *Ib. post Sess. XLV. p. 271.*

(b) *Sess. XIX. in confr. Confr. Frid. II. & Cavoline vid. p. 273. & seq.*

(c) *Ib. Sess. XVII. p. 160. 161.*

(d) *Ib. p. 239.*

(e) *Sup. hoc lib. c. V.*

(A) a Concilio Basileensi, in illo decreto irrita declarantur ea quæ adversus Sigismundum
Imperatorem Synodi defensores Eugenius IV. tulerat.

decreta sunt (a) sub pœna excommunicatio-
nis & privationis dignitatis cujuslibet, Ec-
clesiastica, aut mundana. Neque enim illis
Constantiensibus, Basileensibusque formulis
usquam exprimitur, hæc temporalia ad Ec-
clesiasticum ordinem auctoritate clavium
ac jure divino pertinere, de quo uno liti-
gamus; ac facile intelliguntur privari di-
gnitate, etiam mundana, eos in quos sibi
tale jus Ecclesia comparavit.

Et quamquam Ecclesia Catholica, seu
Concilium generale eam repræsentans, nul-
los per se feudos, nullas ejusmodi res ob-
tinet; sacræ tamen Synodi, Constantiensis
ac Basileensis, eo jure, quo se in Roma-
num Pontificem aliosque Prælatos illa jura
obtinentes pollere intelligebant, de iis quo-
que decrevere.

Novo id exemplo in his Conciliis fa-
ctum esse confiteor; neque mirum hæc,
quæ nullatenus ad fidem perpetuamque
morum doctrinam, sed ad variabilem di-
sciplinam pertinent, varie tractata, ordi-
nata, administrata fuisse.

Qui ergo hæc Constantiensia & Basileen-
sia tanto studio inculcant, jam credo ipsi
intelligant, nihil hæc ad nostram quæstio-
nem pertinere: velimque meminerint, qua
defensione a Concilii Constantiensis sessio-
nibus IV. & V. tutos se esse putent. Nempe
lata illic tam clara, tam firma de Con-
cilio superioritate decreta, sic elevare
solent (b), quod Concilium sessione IV.
non tractet ex proposito materias aut quæ-
stiones fidei, nec intendat ibi dogmata fidei
statuere aut hæses vel errores damnare;
neque id decretum fecerit per modum defi-
nitionis; quia non additur ita secundum
fidem Catholicam esse tenendum; nec dicitur
anathema contrarium sentientibus, ac
docentibus. Hæc auctor doctrinæ Lovanien-
sium ex Joanne Viggers: hæc Bellarmi-
nus (c) & alii scribunt, Melchiorem Can-
num secuti, cujus hæc verba sunt (d): *Si
quis (tradita in sessione IV. Concilii Con-
stantiensis) diligenter expendat, inveniet
ea non formam habere decreti, quo videlicet
aut fideles obligentur, aut contrarium
sentientes explodantur.*

Tom. I.

Ostendant has formulas confuse conge-
stas, formam habere decreti: ostendant in
his propositum aliquid omnibus ad creden-
dum: ostendant saltem in iis aliquid di-
stincte dictum, quod ad rem nostram, &
ad clavium a Domino, concessam potesta-
tem pertineat. Quod cum intellexerint nul-
lo modo posse fieri, dum hæc profecto
obicere pergunt, nihil aliud quam fucum
faciunt, & imperitos ludunt.

Quod ergo sic argumentatur passim Ni-
colaus Dubois (e): vel hæc esse admitten-
da, vel Conciliorum Constantiensis ac Ba-
sileensis contemnendam auctoritatem: næ
ille suo more nugatur, qui contra Theo-
logorum omnium, suæque etiam placita,
res a Concilio obiter, confuse, indistincte,
nulla deliberatione dictas, æquiparet iis,
quæ a Concilio discrete, dataque opera de-
cretæ, ordinatæ, definitæque sunt.

Idem D. Dubois Synodo Basileensi ex-
probrat (f): quod de feudo judicare volue-
rit, prohibitaque sit ab Imperatore Sigis-
mundo: quasi vero negemus fieri potuisse,
ut ea Synodus, aliæve, inconsulto aliena
tractarent, & ab iis vetitæ abstinerent.
Sed quandoquidem hæc objicit, velim, co-
gitet, quæ a Sigismundo in his expressa
sint actis (g): *Palam ac solemniter prote-
stati sumus, quod Archi-principatus, Ar-
chi-mareschallatus, & jus eligendi Roma-
num Principem a nobis & sacro Romano
Imperio immediate descendant, ac in feu-
dum dependeat.* Alia occasione idem Si-
gismundus ad eandem Synodum Basileen-
sem hæc scribit (h): *Notum facimus reno-
re presentium universis, quod cum inter
alios Orbis Principatus, sacrum Romanum
Imperium divinitus institutum obtineat
principatum &c.* Quæ a religiosissimo Impera-
tore dicta, de Principatibus divinitus in-
stitutis, nostræ sententiæ favent. Quatenus
autem ad Romanum spectant Imperium,
Electorumque & aliorum Principum jura
ad Imperium revocant, nulla Romanorum
Pontificum mentione, vehementissime di-
cta decretaque videmus. Ex quo appareat
in his temporalibus, posse quædam a Romanis

L I Pon-

(a) Conc. Bas. Sess. IX. s. XII. p. 500. 501.

(c) Bell. de Conc. aut. lib. II. c. XIX.

(e) Pars I. refut. p. 29. 31. & pass.

(g) Ibid.

(b) Doct. Lov. p. 73. 74.

(d) Melch. Can. de loc. Th. lib. V. c. VI.

(f) App. I. Cons. Bas. p. 968. 969.

(h) Ib. p. 964.

Pontificibus vindicata a Romanis Imperatoribus propulsari. Sed hæc quidem parum ad nos. Ad propositum revertamur.

C A P U T XI.

Concilium Lateranense V. sub JULIO II. De Concilii Tridentini decreto Sessionis XXV. capite XIX. de Reformatione: Quid nostri etiam Curie Romane addictissimi senserint.

NE quid præmittamus quod Concilii Œcumenici titulo nobis objici possit, recensenda sunt quædam quæ sub Julio II. in Concilio Lateranensi sub ea formula, *sacro approbante Concilio*, decreta sunt (a): imprimis illud anni 1512. quod Rex Ludovicus XII. Regnumque Franciæ, excepta Britannia, ac maxime Lugdunensis civitas Conciliabulo, ut ajunt, Pisano adhæssissent; constat non modo excommunicationem & Interdictum pronuntiatum esse, sed etiam ex Lugduno in civitatem Gebennensem translata nundinas. Sic bellis flagrantibus, Gallisque absentibus, Julius II. in Lateranensi Synodo hostili animo decernebat. Quæ quidem proferimus in exemplum eorum, quæ licet magno nomine, nimia & ad terrorem composita; atque ut nullo effectu, ita nulla auctoritate gesta, nemo cordatior diffitebitur.

Objiciunt Concilii Tridentini caput detestabilis de duellis, quod est Sessionis XXV. caput XIX. de Reformatione (b). *Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites & alio quocumque nomine Domini temporales, qui locum ad monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati, ac jurisdictione & dominio civitatis, castri, aut loci, in quo vel apud quem duellum permiserint fieri, quod ab Ecclesia obtinent, privati intelligantur, & si feudalia sunt, directis dominis statim acquirantur.* Hæc conceptis verbis de feudis Ecclesiasticis decreta, favent nobis potius quam nocent; cum nec tanti sceleris atrocitate compelli potuerit sancta Synodus, ut aliquid de feudis temporalibus decerneret. Interim cum excom-

municationem & feudi privationem pari verborum tenore decernat, hoc exemplo docet, optime a nobis dictum, ad diversissimos fontes esse revocanda, quæ a sanctis Conciliis per sæpe colligata atque congesta sint.

Quod addit sacra Synodus: *Qui vero pugnam commiserint, & qui eorum patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium bonorum proscriptionis ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant*; id a nobis relatum est inter eas causas, quibus Franciæ regnum prohibitum sit ab acceptandis tanti Concilii de disciplina ac reformatione decretis (c).

Hæc enim & similia effecerunt, ut anno 1676. sub Henrico III. in conventu Ordinum Blæsis habito, tamen deputati fere omnes e conjuratis sive ex *Liga* erant, Curiaque Romana eo nomine addictissimi; Concilii tamen Tridentini de reformatione decreta, non nisi ea exceptione admitterent, *salvis Ecclesiæ Gallicanæ Libertatibus.*

Neque etiam illa sessionis XXV. clausula in Constitutionem Blæsentem illata est; cum tam multa ex Concilii reformatione petita eo conferrentur.

Quin etiam in ea congregatione, quæ nomine conventus Ordinum anno 1593. vigente *Liga*, habita Parisiis est, a Duce scilicet Meduanensi convocata: cum Dux Feriæ Hispanique Concilium recipiendum urgerent, prolati sunt articuli, quibus Franci deterrerentur a Concilii decretis admittendis, quos inter articulus 10. legitur (d): *Concilium excommunicat & privat Regem ea civitate, aut loco, in quo duellum permixtum sit: sessione XXV. Addita nota: Hic articulus ledit potestatem Regis, qui temporali suo ullave ejus parte privari non possit; cum eo respectu nullum superiorem agnoscat, qualiscumque ille sit.* Quæ jussu Cardinalis Pellevei, conjuratorum antesignani, qui sacro Ordini præsidebat, eo tempore & loco ubi Romana Curia regnare videbatur, ostendunt quam sit insitum Franciis ne quid Ecclesiasticæ potestati in temporalia juris tribuant.

Sic decreta de rebus temporalibus a Conciliis

(a) *Conc. Later. V. Sess. III. T. XIV. p. 83.*

(b) *Conc. Trid. Sess. XXV. de resor. c. XIX. Detestabilis. T. XIV. p. 916.*

(c) *Bochel. Dec. Eccl. Gall. lib. V. c. XLV.*

(d) *Vid. Duplex. T. IV. Histor. Henr. IV. Tbuau. lib. CV.*

cillis etiam Œcumenicis prolata, rata sunt vel irrita, prout Principum vel consensionem admittantur, vel diffensione respuuntur: nedum ad clavium divinam potestatem aut ad fidei invariabilem regulam pertinere possint. Atque hæc quidem sunt, quæ ex Conciliis Œcumenicis opponantur; paterque clarissime sacras Synodos de rebus temporalibus nihil auctoritate clavium decrevisse.

CAPUT XII.

Nostri sæculi gesta ultimo loco reservata: dissidium Venetum, sub Paulo V. HENRICI IV. MAGNI opera compositum.

PRiorum sæculorum gestis evolutis, quæ nostro ævo nostraque memoria gesta sunt, ultimo reservamus loco.

Quod anno 1602. Dux & Senatus Reipublicæ Venetorum de bonis immobilibus per Ecclesias ac Monasteria, sine Senatus licentia acquirendis, quædam iudicia legesque edidissent, & quasdam Ecclesiasticas personas propter prætensa crimina carceri mancipassent, Paulus V. die 17. Aprilis, anno Christi 1606. Pontificatus I. Monitorium promulgavit (a), quo Ducem ac Senatum, nisi ea omnia certis præstitutis temporibus revocarent, excommunicatos, civitatem ipsam Venetorum terrasque omnes eorum ditioni subjectas, Ecclesiastico interdicto suppositas nuntiat & declarat.

Statim atque id Breve perlatum est ad Episcopos ac Prælatos Venetæ ditionis, ad quos directum erat die 6. Maij; prodiit ad eosdem edictum *Leonardi Donati, Dei gratia Venetorum Ducis* nomine, in quo annotamus ea quæ ad quæstionem nostram faciunt (b). Hoc primum: *Nos qui tranquillitatem ac quietem domini, nostro regimini a Deo commissi servare tenemur, & auctoritatem Principis, neminem superiorem in temporalibus sub Divina Majestate agnoscentis debemus tueri &c.* Tum ista: *Cum cognoverimus præfatum Breve, contra omne jus & æquum emanasse, & contra ea quæ Divina Scriptura & sanctorum Patrum doctrina sacrique canones præcipiunt, in præjudicium auctoritatis secularis a Deo nobis traditæ, libertatis Reipublicæ nostræ, cum*

perturbatione tranquille possessionis... non sine omnium scandalo promulgatum fuisse; prædictum Breve non modo ut injustum indebitumque, verum etiam ut nullum nulliusque roboris aut momenti, nobis habendum esse non dubitamus; atque ita invalidum, irritum, & fulminatam illegitime, & de facto nulloque juris ordine servato; ut ea remedia adhibenda non duxerimus, quibus Majores nostri & alii supremi Principes usi sunt cum Pontificibus, qui potestatis sibi in edificationem tradite limites ac modos egressi fuerint. Sic ipsa per se nota nullitate contenti, appellationem ad Concilium Œcumenicum superfluum censuerunt. Hujus dissidii eventus cum neminem lateat, tantum observamus hic aliqua, quæ causam nostram spectent.

Primum, excommunicatos Ducem & Senatum Reipublicæ Venetorum; civitatem aliaque ejus Imperii terras Ecclesiastico interdicto suppositas; nihil sollicitatum Imperium; & excommunicationem penitus a depositione sejunctam, contra quod Gregorii VII. tempore sentiebant; ceterum de depositione nihil actum esse, neque auctoritate Apostolica dissolutas leges a Senatu conditas, quas Pontifex improbaret, sed justum Senatum ut eas antiquaret: mementibus, ni fallor Romanis Curialibus, ne depositiones aliaque ejus generis, oculato sæculo, jamque harum rerum pertaso, parum approbari possent.

Secundo: Ducem ac Senatum dato edicto professos Principum potestatem in temporalibus soli Deo subesse: Papam, dum ad ea profiliret, egressum esse limites ac modos traditæ sibi a Deo potestatis: ejus decretum Scripturis, Patribus, sacrisque Canonibus adversari.

Tertio: omnes Venetos atque Ecclesiasticos Religiososque, haud minus quam laicos, exceptis paucissimis (A), ea doctrina nixos, Senatui obtemperasse, decreta Pauli V. pro nullis habuisse.

Quarto: constituisse decretum Leonardi Ducis: constituisse leges, quas de temporalibus rebus Senatus dixerat; tamen Ecclesiastica bona personalque concernent: nihil eorum a Senatu fuisse revocatum: excommunicationem rerum temporalium cau-

[a] *Monit. Paul. V. ap. Gold. T. III. p. 382.*[b] *Ib. p. 285.*(A) *Exceptis paucissimi.*) Ii fuerunt, præter omnes Jesuitas, nonnulli ex familiis Capucinarum & Theatinorum, qui Senatui ne obtemperarent, maluerunt esse exules.

sa latam, prætextis licet Ecclesiasticis immunitatibus, pro nulla habitam, ac revera ut talem per sese cecidisse; nullaque vel in speciem a Senatu venia postulata (A), aut absolutione accepta, pro Catholicis atque Ecclesiæ Romanæ filiis eos esse habitos.

Quinto: factum id esse Henrici IV. opera tota Gallia, imo etiam tota Ecclesiæ applaudente: Hispanis etiam in hujus gloriæ partem venire cupientibus (B): nullo Catholico extra Curiam Romanam suscipere conato Pauli defensionem; nullo oppugnante ea, quæ Senatus, publico edito toto terrarum Orbe promulgasset: quin etiam editum a nullo Romano Pontifice, ulla unquam censura fuisse imbrobatum.

Sexto: non promoveri aut augeri, sed potius atteri rem Ecclesiasticam nimis aut præpoteris inceptis: defendenti potuisse, adversus Pontifices vehementissimos ac nimia ausos, temporalia jura supremarum potestatum, integra religione sedisque Apostolicæ reverentia; cum ille frater Paulus Calvinianæ hæresi, quam Cucullatus fovebat, per eorum dissidiorum occasionem (C), aditum aliquem quarens, nullum inveniret, aut Senatum inducere ausus sit, insidiosissimus licet, ad infringendam sedis Apostolicæ majestatem.

Hæc perpendant, qui religione semel nominata, Romano Pontifici permittenda omnia, etiam temporalia, eamque sententiam ad Romanam fidem putant pertinere.

Neque eo secius hæc atque alia hujusmodi dissidia, & inviti commemoramus, & toto animo, ut Ecclesiæ simul & Reipublicæ noxia averſamur; gravemque putamus divini nominis ultionem incumbere his, qui hæc vel induxerint, vel libenti animo susceperint, aut ullo modo aluerint, vel ad ea ocius restinguenda sudoribus ac sanguini perpercerint.

C A P U T XIII.

Cardinalis BELLARMINI libri edversus BARCLEUM: Senatus decretum, antiquis ejusdem Senatus decretis congruum, quæ sacra Facultas suscepit: Regii Consilii decretum: PERRONII Cardinalis opera.

A Nno 1610. 26. Novembris aliquot mensibus post Henrici IV. infandam ac parricidalem eadem, Cardinalis Bellarmini tractatus de potestate summi Pontificis in temporalibus; adversus Guillelmum Barclaum, prodiit. Is statim a Parlamento Pa-

[A] Nulla... venia postulata. Cardinalis DE JOIEUSE, cui hoc negotium Henricus Magnus commiserat, quemque Pontifex sua instruxerat auctoritate, cum Senatus noller, aut petere absolutionem, id quod Pontifex vehementer cupiebat, aut etiam illam non petitam saltem accipere, dixit in Senatu: *Sublatum esse interdictum*; & Senatus *caveri mancipator Ecclesiasticos tradidit*, non quidem *ei Prælato* cui Papa jusserat; sed Legato Regis Franciæ. Historia pauca habet exempla *dissidiorum*, quæ, ut illud, ad finem usque tam firmiter & constanter defensa fuerint.

(B) *Hispanis... in hujus gloriæ partem venire cupientibus.* Rex Hispaniarum Philippus III. solus dilatae pacis causa fuit, dum se cum omnibus suis coëptis Pontifici offerebat, ad bellum Venetis inferendum. Vid. ejus epist. ad Paulum V. ap. Thuan. lib. CXXXVII. Deinde, seu pudore victus, seu qualibet alia de causa, pacis arbiter esse voluit; & quidem nonnullas condiciones proposuit. Veneti ipsum arbitrum admiserunt; non item condiciones, quas, ut iniquas, nec Reipublicæ dignas majestate respuerunt. Quapropter, rebus demum compositis, quanquam uno Henrico Magno reconciliatæ pacis honor deberetur, & Hispani exiguam operam navassent, Veneti tamen Hispaniarum quoque Regi gratias referri jusserunt.

(C) *Per eorum dissidiorum occasionem.* Anonymus libellum fixerat Venetiis, quo Rempublicam adhortabatur ad desiscendum ab Ecclesia Romana. Hujus porro libelli auctorem fuisse fratrem Paulum seu FRA-PAOLO non est verisimile. Qui enim clandestinis artibus ille ageret, qui tantum poterat auctoritate, quique, ut totius gentis Venetorum Theologus, earum rerum que tunc fiebant pars erat maxima? Utcumque est, Senatus in libelli auctorem inquiri jussit, & interea edicto confirmavit, se a fide & obedientia sanctæ Sedis nunquam discessurum. Hujus dissidii tempore, FRA-PAOLO usus opera Marci-Antonii DE DOMINIS, edidit apud Anglos historiam Concilii Tridentini eo nempe consilio, ut Curiam Romanam calumniis respergeret, & sanctæ Synodi decretorum immineret auctoritatem. P. LE COURAYER, olim S. Genovesæ Bibliothecarius, nunc Doctor Oxoniensis, hanc historiam Gallicam fecit, eique addidit notas plurimas, in quibus multa peccata multisque modis; eujus errores Theologicos & historicos confutari necesse esset, non strictim & leviter, quod jam nonnulli fecerunt; sed singulos penitus rimando & perscrutando. Non enim P. LE COURAYER is est qui contemni debeat, doctus nimirum & facundissimus. Quapropter manu cum illo nemo conserat, nisi qui multa instructus doctrina, erit etiam in arte critica non parum exercitatus.

CAPUT XIV.

Parisiensi est proscriptus (a), veritumque est sub poenis lese Majestatis, ne quis eum librum haberet, ederet, venderet, ut qui contineret falsam & detestabilem propositionem, eo pertinentem, ut submitterentur homini a Deo constituta suprema potestates; & adversus eorum personas & Imperia subditi populi concitarentur. Interdictum toto Regno, ne quis eam propositionem directe, vel indirecte doceret.

Hoc Senatus decretum consonabat ei quod ab eodem Senatu (*) anno 1561. editum fuerat, iussusque Tanquerellus hæc verba promere (b): *Mihi displicet, quod dixerim, quod Papa Christi Vicarius Monarcha, spirituales & sacularem potestatem habens, Principes suis præceptis rebelles, dignitatibus privare potest.* Item ab eodem Senatu anno 1595. eandem doctrinam ejurare iussus est Florentinus Jacob Clericus Regularis sancti Augustini.

Utroque decreto vetita sacra Facultas hanc doctrinam permittere gratias Senatui egit, decretisque paruit.

His ergo consona adversus Bellarmini librum Senatus decreverat; cujus decreti, Cardinalis Perronii opera, suspensa est a supremo Regis Consilio, executio, usque ad Regis beneplacitum; decretumque id ea est forma, qua Rege præsentente decerni solet (c).

Causabatur Perronius Bellarmini in Ecclesiam mèrita, dicebatque, pupillo Principe ac novo Principatu, omitti oportere ea, quæ Romanæ Curie displicerent. Datum ergo temporibus; ut res in suspenso haberetur; neque quidquam aliud potuit impetrari. Data clam opera est, ne Bellarmini hic evulgaretur liber, aut sententia doceretur, virique tantum nomini & honori parcitum. Alii laudabat Perronii prudentiam: plerique hoc obtentu, veterem Gallie vigorem infringi, & gliscere adulationem dolèbant.

Conventus Ordinum Regni 1614. Articulus propositus a tertii Ordinis deputatis: cur Clerus obstitit, adjuncta nobilitate: PERRONII Cardinalis oratio quatenus a Clero probata: an hæc novissime Cleri Gallicani Declarationi noceant?

ANno 1614. habiti sunt, jubente Rege, generales Ordinum regni conventus, anno deinde 1615. Decembris 15. a tertii Ordinis deputatis, inter articulos Regi offerendos, primus hic fuit (d): *Ne invalesceret perniciofa doctrina, quam ab aliquot annis contra Reges ac potestates a Deo constitutas, seditiosi homines inducere conarentur: Regi supplicandum ut haberetur id pro lege fundamentali Regni, in conventu Ordinum fixa: a nulla potestate deponi posse Reges nostros, aut eorum subditos a Sacramento fidelitatis absolvi: eamque doctrinam, ut verbo Dei consonam, ab omnibus tenendam & subscribendam, etiam ab Ecclesiasticis, antequam ullius Beneficii possessionem obtinerent: contrariam sententiam, quod Reges occidi ac deponi possent, ut impiam ac detestabilem esse rejiciendam: quicumque exterorum eam tuerentur, publicos regni hostes; quicumque civium, perduelles ac majestatis reos nullo discrimine judicandos.*

Sacro Ordini grave visum est, a regni Ordinibus, auctoribus tertii Ordinis deputatis, de religione decerni; tum de auctoritate Papæ moveri controversias, ac fieri decreta, quibus Ecclesiæ scinderentur. Cardinales, qui conventui frequentes aderant, magni apud omnes nominis atque auctoritatis, his maxime movebantur: decretumque est, articulum non esse admittendum. Delegatus a sacro Ordine Perronius Cardinalis (e), adjuncta nobilitate, ad tertii Ordinis deputatos, eam orationem habuit, cujus mentionem sæpe fecimus. Summa est: *De tribus agi: primum, de Regum Parricidiis: alterum, an Reges nostri su-*

(a) Arrest du Parlement. 26. Nov. 1610. vid. lib. cui titulus Recueil de piec. concer. l'hist. de Louis XIII. Par. 1717. tom. IV. p. 11.

(*) 12. Novemb.

(b) Bochel. Dec. Eccl. Gall. lib. V. c. VI. VII. vid. Dup. XVI. sec. p. 1469.

(c) Rec. de piec. &c. ib. p. 13.

(d) Merc. Franc. & Hist. de Louis XIII. Par. 1716. T. I. pag. 297.

(e) Œuv. div. p. 599.

prema temporali potestate gauderent, nullius scilicet feudo obnoxii; ac de his duobus nullam esse controversiam. Tertium caput, de quo esset quaestio, ita Cardinalis proponebat: *An Reges dato sacramento ad tuendam Catholicam fidem Deo ac populis obligati, si eam fidem publice ejurarent ac persequerentur, hujus juramenti religione contempta, deponi possint, ac subditi vicissim exsolvi a praestito fidelitatis sacramento, & a quo id fieri possit.* Contendebat autem (a) eam quaestionem inter *problematicas* recensendam: eo quod ab undecim saeculis numquam ei in Ecclesia propugnatores defuissent: ad haec si judicanda videretur, id fieri non posse a conventu Ordinum, qui secularis esset, oborturaque hinc schismata, imo etiam haeresim, cum anteaetna saecula, ipsique Pontifices erroris damnarentur . . . multa quoque in regnum & Rempublicam incommoda, perturbationes graves secuturas: quin etiam nocere Regum incolumitati ac Majestati ea quibus illam adjuvare vellent.

Haec vir maximus toto eloquentiae flumine peroravit. Jam objicitur nobis, non modo tanti Cardinalis Archiepiscopi Senonensis toto Orbe celebratissimi, ac de Ecclesia Catholica bene meritissimi, verum etiam Cleri totius, cujus nomine agebat, auctoritas; quae duo magno habemus discrimine. Aliud enim est Cleri decretum, aliud ab oratore ingeniosissimo quaesita & aptata causae argumenta.

Ac de Clero quidem quod objici potest, nostros nempe Episcopos nunc a Majorum sententia deflexisse, cum id anno 1682. declararint, quod ne declararetur, eorum antecessores anno 1615. tanto studio obstiterunt: facilis responsio ex dictis.

Quod enim Clero Gallicano anno 1615. displicuit, haec quae ad religionem pertinent, nomine Ordinum regni fieri, idque auctoribus laicis tertii Ordinis deputatis, nihil ad conventum nostrum anni 1682. attinet, Conventus Ordinum regni, licet ibi sacer Ordo, & ut regni membrum inter sit, & pro sua dignitate primas ferat, tamen civilis conventus est, Reipublicae, non rei Ecclesiasticae causa convocatus; ubi Ordo Ecclesiasticus, conventus tertia pars, a duobus Ordinibus laicalibus numero ac suffragiorum auctoritate vincitur; de cujus articulis Rex decernit suprema auctoritate:

conventus vero noster anni 1682. totus Ecclesiasticus, ac de re Ecclesiastica congregatus, a Rege non decreti firmamentum, sed executionem, Patrum more, expectavit.

Quod autem anno 1615. metuebant ne schismata fierent, gravi adversus Catholicos, qui a nobis dissentirent, intentata censura; id conventus noster cavit, dum & veritatem asseruit, & ab omni censura temperatum esse voluit.

Quae cum ita sint, nihil jam necesse est nos de Perronio Cardinale admodum laborare, utcumque adversae sententiae favisse videatur. Facile enim credimus vehementissimum oratorem, ipso, quo rapiebat ceteros, eloquentiae impetu, fuisse abreptum: neque veritum auditores ultra metas impellere, ut cum se repressissent, tamen quo ipse vellet loco consisterent, atque a censura abstinere. Quamquam & aliae causae inerant, cur in Romanam Curiam propenderet; ut nec mirum sit, si Gallicani Patres potioribus ducti momentis, ab ejus sententia discesserint.

Ne quid tamen praetermississe videar de ejus oratione, quae meo quidem judicio momenti sint maximi, pauca dicam.

C A P U T XV.

In PERRONII Cardinalis oratione ad tertium Ordinem annotata quaedam: ejus dicta consulantur: acta laudantur: hujus controversiae finis.

AC statim occurrit ipsa quaestio artificiosissime constituta. Illud ex dialecticis regulis, atque ab intimo artificio depromptum, quod oppugnaturus universalem negativam istam, quam legis fundamentalis loco esse volebant: *Nulla casu Reges a Pontifice deponi possunt*; opponebat ille particularem affirmativam hanc (b): *Possunt a Pontifice deponi aliqui Reges, his nempe conditionibus; si fidei Catholicae propugnandae sacramento obligati sunt, si eam deserunt; si denique persequuntur.* Quibus cum finibus quaestionem circumscriberet, eo coartare adversarios nitebatur, ut, quod erat invidiosissimum, Reges haereticos, violatque jurjurandi reos, ad haec persecutores, defendere viderentur. Illud interim studiosissime tacuit, quod saepe jam diximus: inter

(a) lb. p. 601. 602.

(b) Vid. Perr. loc. cit. p. 600.

ter indirectæ potestatis defensores, neminem unquam fuisse aut esse potuisse, qui se his finibus contineret; quippe cum indirectam potestatem Dei gloria, animarum salute, & potestate clavium metiantur: quam quidem ad hos tres redigere casus, non modo esset absurdum, verum etiam hæreticum.

Quare nec ipse Cardinalis, qui se ad eos redegit, quidquam probare potuit, nisi ultra tenderet; protulitque depositos Henricos (*), Fridericos (**), nullum Catholicæ fidei articulum denegantes, Childericum etiam Francico Regno, & Græcos Imperatores imperio Occidentali nudatos, cum nihil Ecclesiæ repugnarent. Nec tantum virum puduit allegare Gregorium Magnum, tanquam privaturum Imperio Reges, si unius Xenodochii privilegium violassent.

Id sensit vir acutissimus, atque ultro professus est (a), *adhiberi a se ejusmodi exempla, quatenus inservire possent huic thesi generali: dari quosdam casus, quibus subditi exsolvi possent a præstito Regibus sacramento; aut huic hypothese particulari: licere id fieri in Principes hæreticos, sive apostatas, ac persecutores.* Tanquam in oratoris potestate esset, coercere ad arbitrium ipsam argumentorum vim: non autem aut tota vi sua valeant, aut, si nimis probant, tota vi sua corruant.

At illud dissimulare non possum, quod etiam ab Orientalibus bellis sacris præsidium quærit; contenditque: non alio nomine justum piisque esse Christianorum adversus Turcas bellum, quam quod infidelis Princeps, nullum jus sibi in Christianorum provincias comparare possit (b): *Quod negare, inquit, nihil aliud esset, quam errorem Lutheri defendere, præscorumque heroum, qui adversus Mahometanos tanta bella gesserunt, Sancti etiam Ludovici damnata memoriam.*

Neque illud perpendere voluit, Mahometanos ac Turcas ex quo extiterunt, hostilem animum, atque inexpiabile bellum professos adversus Christianas Provincias, merito ut perpetuos hostes atque invalores haberi, qui etiam ubi pacem se fovere simulant, nihil nisi bella cogitant, idque ex ipsis impiæ legis placitis: nulla nobis

cum pace tuta, nullo fido fœdere, nullo unquam beneficio, nisi Cyclopico; ut extremi pereant, quibus interim pepercisse videantur. Quo jure quis dubitet justa Christianorum inter se adversus communem hostem fœdera, justas societates; ac prorsus suo more insanisse Lutherum, qui a tetræ prædonibus bellum amoliretur? Hæc quam procul absint a nostra quæstione, ne imperitissimos quidem fugit, nedum tantum virum latere potuerit; qui tamen hic, si Deo placet, & S. Ludovici damnandam memoriam & Lutheri errores crepabat, credo, ut pueros territaret.

Pessimium & illud quod toties inculcavit: causam depositionis, vel maxime in eo esse, quod mutuo sacramento, & se Reges populis ad tuendam rectam fidem, & populi Regibus ad fidele obsequium obligarint: ut si illi a juramenti religione discesserint, hi quoque vicissim a dato sacramento absolvi possint: neque vero obstare (c): *Quod Reges etiam ante coronationem factamque unctionem, ac præstitum jusjurandum regnent; responderi enim ab indirectæ potestatis defensoribus, Reges nondum consecratos sic haberi, ut qui jam in prædecessoribus solenne jusjurandum populis præstiterint.* Hæc enim quam vane jactentur, multa demonstrant; imprimis quod ne illud quidem ad causam, hoc est, ad Pontificiæ potestatis quæstionem pertinebat: quippe cum si semel statuamus Reges conditionali tantum conventionem regnare, jam, nullo Pontificiæ potestatis interventu, sponte evanesceret illa Regii nominis auctoritas, ruptis conventis conditionibus quibus niteretur. Huc accedit illud a Cardinali pro certo positum: Principum juramentis eam contineri regnandi conditionem, qua deficiente simul solvantur Imperia; quod ille immerito pro certo habuit. Ea enim juramenta valere ut commendatur infigaturque Principis animo vera fides; non eo profecto ut regnandi jus ad conditionalia pacta necessario revocetur, ut suo loco docuimus, & Anastasii, Leonisque Imperatoris supra memorata exempla testantur (d).

Neque toletari potest quod Perronius ita argumentatur (e): *Aliud esse, adversus jusjurandi religionem actu quodam, aliud ipsa*

[*] IV. & V.

(a) *ib.* p. 602. 603.(b) *ib.* p. 630.(d) *Sup. lib. II. c. VII. XI. XII. & seq.*

[**] I. & II.

(c) *ib.* p. 599. 627. 628. 630. 643.(e) *Perr. loc. cit. p. 628. lb. p. 663.*

ipsa professione pugnare, aliud peccare adversus jusjurandum, aliud ipsum jusjurandum, evertere contrario etiam edito jurejurando...: & quidem cum aliquis Princeps injuste judicat, peccare illum contra jurisjurandi religionem; at si profiteretur juramentoque firmaret, se semper injustas dicturum sententias: tum vero everteret, inquit, ipsum jusjurandum de servanda justitia, simulque regnum abdicaret, eversa conditione regnandi. Ita deinde respondet (a): *Regni sub Christo obtinendi fieri incapaces, qui a prestito ipsi Christianisque populis fidei Catholica servanda sacramento defecerint.* Hic lubens a tanto viro quærerem, in historiis ac libris, quos studiosissime evolvit, e quem invenerit Principem, qui ipsam justitiam facta professione ejuravit? Certe neminem. Multos autem a recta fide abhorruisse lugemus, qui nihilo secius Republicam bene gesserint; quandoquidem Deo placuit, veram fidem, non humana sapientia comparari, sed divina gratia provenire. Quorum ista? Ut pateat, illam quam fingit Cardinalis de justitia ubique contemnenda professionem juramento firmatam, ne in infani quidem Principis mentem incidere posse. Quamobrem si fingendum est quid fieret de Principe qui ita justitiam ejuraret, facile respondemus, amovendum eum a gubernaculis, dandumque tutorem, non quidem ut ei qui regnandi conditionem violaverit, sed ut ei qui proprie stricteque supra omnem humanum morem infaniam. Ita, inquam, ei tutor adhibendus esset, uti phreneticis ac furentibus Principibus factum est, ab iis ad quos pertinet; non tamen profecto a Romano Pontifice aut sacrorum Antistitibus, qui quidem nihilo magis huic rei se immisceant, etiamsi eam vel maxime placeat fieri, ex conditionalibus pactis. Manneret enim jus suum integrum libera civitati; quo jure fraudari nequeat; ne quidem si religio conditionalis foedere continetur. Eo enim casu postquam de religione sacrisque, sacrorum Antistites, tum de Imperio, libera Respublica civitasque decerneret; ut profecto hæc omnia, quæ tanto circuitu apparatusque verborum amplificat eloquentissimus Cardinalis, extra causæ statum tota sint, nec nisi imperitis fucum faciant.

Quod autem declamat Reges, sacramento dato, Christo Regi obnoxios, ipso *se-tonia crimine, excidere feudis, quos a supremo Domino Christo obtineant*; tanquam Christo Regi, accepto a Regibus fidelitatis sacramento, novum jus in Reges comperetur: hæc ut in populari oratione toleramus, ut Theologicæ ac serio dicta respiciamus; neque propterea tanti viri iudicio nostrum anteponimus; sed tamen docemus multum interesse, an quis oratoris ampullis, an Theologica gravitate ac simplicitate differat.

Ceterum id sufficit maximi Cardinalis gloriæ, quod si ejus dicta quædam reprehendere cogimur, certe gesta laudamus. Gloriarum enim, nec immerito (b) *se vere genuineque Francum Francorumque filium, semper adhasisse Regibus, semper respexisse Reges; ac post Henrici III. necem Henrico IV. Magno obsecutum esse; & quidem tuta conscientia, ex utriusque partis sententia; cum ille Princeps nunquam incorrigibilis fuerit, relapsus vero habitus sit, informatione falsa.* Optime omnino. At illud interim constat: eum, dum tuta conscientia sequitur Principem a Romanis Pontificibus Regno exclusum, abunde docuisse quam facile hæc a Pontificibus, circa Imperium ac res temporales decreta, viri boni gravesque omittere potuerint.

Hæc ad orationem Perronii dicenda habebamus. Et quidem ea omnia de regnandi conditionalibus pactis, quæque sint aut esse fingantur, quæque etiam esse possint, uno verbo transegitur; quæstionesque eas a causa nostra prorsus alienas, ab hac disputatione procul amovimus: quippe cum agamus de jure divinitus annexo clavium potestati, non de ejusmodi, quales fingi possent, Regum, populorumque conventionibus.

Reliqua, quæ tantus Cardinalis copiosissime prosequitur momenta rationum, aptatosque causæ ab artifice summo veterum locos præcæque historiæ, hic excuti nihil necesse; cum hæc omnia suo loco in hac tractatione, diligentissime perpensa, atque explorata sint, presso etiam plerumque auctoris gravissimi nomine.

Neque id omisimus, quod est occasione hujus controversiæ coram ipso Rege, a sapientissimo Principe Condæo peroratum, nihil

[a] *Ib. p. 618.*[b] *Ib. p. 636.*

nihilque hic dicendum superest, quod ad nostram quæstionem faciat, nisi id: rem ad Regem evocatam, ac postea silentio esse transactam (a).

CAPUT XIV.

Censura SANCTARELLI. An Cardinalis PERRONIUS jure metueret, ne Ecclesia errasse videretur, si censura notata esset illa de deponendis Regibus sententia.

Ceterum cum de deponendis Regibus nova quotidie scripta prodirent, atque Antonii Sanctarelli exitiosissimus ea de re circumferretur liber; ne porro pergerent his inventis, Ecclesiæ conciliare odia, ac Rempublicam commovere, nostræ Facultati visum est, etiam censura comprimendam ingeniorum licentiam: atque anno 1626. magno omnium consensu Magistrorum, totiusque Regni applausu, illud decretum prodit quod supra retulimus (b).

Non illi metuerunt, quod Perronius Cardinalis (c) nimio causæ suæ studio, in illa oratione imminere dixerat: ut si sententia de deponendis Regibus censura notaretur, sedes Apostolica aberrasse a fide, imo ipsa a multis jam sæculis cecidisse videretur Ecclesiæ; non id, inquam, metuerunt. Satis enim intelligebant, illos qui eam sententiam secuti essent, non eam amplexatos, ut dogma fidei, uti a nobis luculentissime demonstratum est: neque vero ignorabant præstantam Theologis ipsam Ecclesiæ Romanæ fidem, non etiam magnorum quamlibet virorum, aut Romanorum quoque Pontificum opiniones certis temporibus natas: neque his præjudicari adversus veritatem ac Majorum doctrinam. Neque enim si Papias, Justinus, Irenæus, aliique Apostolici viri ac sancti Martyres mille annorum Regnum approbarunt, communisque ea primis sæculis sententia ferebatur, ideo nunc veramur rejicere eam, ut Evangelicæ Apostolicæque doctrinæ contrariam; quanto minus eas, quæ postremis sæculis opiniones succreverunt? Imo id argumentum fuerit divinæ providentiæ tuentis Ecclesiæ, quod ingeniis ultro in dubia aut falsa labentibus, cursus tamen opinionum

Top. I.

divino Spiritu sustentetur, quominus in Ecclesiæ fidem irrumpat. Quare sacra Facultas nihil dubitavit subortam de deponendis clavium auctoritate Regibus opinionem improbare & damnare tanquam novam & falsam, erroneam, ac verbo Dei contrariam. Id tantum cavet, ne hæreticam, tacente Ecclesiæ, declararet. Huic censuræ consonant articuli anno 1663. Ludovico XIV. oblatis, quos alio loco memoravimus (d): a quibus Facultatis nostræ decretis, uti incœpimus, ita in his desinemus. Deoque agimus gratias, quod hanc tractationem a remotissimis usque temporibus ad nostra tempora, eo duce atque auctore, deduximus, nostramque doctrinam tot labentibus sæculis immotam invictamque præstitimus.

CAPUT XVII.

Recapitulatio dictorum ad Caput I. Gallicane Declarationis de temporalis potestatis supremæ auctoritate: an quod Cardinalis PERRONIUS objecit nostram sententiam Romani Pontifices pro erronea habuerint? An ab ullis Conciliis damnata sit? An aliquis ex ea adversus Ecclesiæ auctoritatem metus?

JAM quæ ex dictis, totaque hac tractatione consequantur paucis colligamus.

Et quidem, id erat nobis propositum uti doceremus, non modo nostram sententiam ab omni censura esse liberam; sed etiam veram, antiquam, firmam; ac si censura adhibenda sit, eam merito in adversarios intorqueri. An id probaverimus recensitis omnibus quæ pro utraque parte retulimus, documentis, intueri placet.

I. Ergo hæc demonstravimus (e): quam Ecclesiastico ordini, Romanoque Pontifici, virtute clavium tribuunt rerum temporalium ac deponendorum Regum, sive directam, sive indirectam potestatem, eam ad nimia, periculosa, horrenda deducere, ejusque sententiæ novitate totam Ecclesiæ perturbatam.

II. Gregorium VII. qui primus omnium de deponendis Regibus cogitavit, etiam requisitum, nullum ejus rei exemplum, nullam auctoritatem proferre potuisse: nec ni-

M m

si ma-

[a] Sup. lib. I. sect. II. c. III.

[c] Perr. loc. cit. p. 634.

[e] Sup. lib. I. sect. I.

[b] Ib. c. IV.

[d] Sup. lib. I. sect. I. c. V. vid. diff. prev.

si manifeste vana nimia & nulla respondisse: eundem nec sibi constare potuisse; novaque superstruxisse novis, quo ausu suis decretis omnem auctoritatem abrogasse (a).

III. Eam potestatem in omnibus veteris novique Testamenti libris penitus inauditam; neque unquam traditam, cum res atque occasio id maxime postularet; imo diserte explicatum a Lege, a Prophetis, a Christo, ab Apostolis, regiam potestatem in temporalibus soli Deo subesse, eique potestati, etiam savienti, atque Ecclesiam persequentem, in civilibus rebus præstandam obedientiam, nedum illi ulla etiam Pontificia auctoritate repugnetur.

IV. Eam doctrinam ad secuta sæcula dimanasse, & usque ad extremum fere undecimum sæculum Regibus idololatriæ, apostatis, hæreticis, excommunicatis, Ecclesiam persequentibus, fidem atque obedientiam integram esse servatam (b): nunquam vel intentatas minas depositionis, neque quidquam, de ea unquam, cum id res maxime polceret, a quoquam Christiano, sive Clerico sive laico fuisse jactatum; sed omnes ita concurrisse in obsequium, ut qui nihil aliud cogitarent.

V. Id factum iis regulis atque sententiis, quæ ad omnem ætatem, ad omnia tempora atque pertineant; pessimeque mereri de Christiana religione eos, qui postrema ætate dixerint, Apostolis, Martyribus, Patribus, Romanis denique Pontificibus, civili potestati etiam adversanti obedientibus, nocendi vires, non autem voluntatem atque animum desuisse (A).

VI. Quæ a Gregorio VII. ac deinceps in eam rem decreta gesta que sint, pessimis initiis, pessimo exitu processisse.

VII. Qui Gregorio VII. auctore, a Regis obedientia recesserint, manifeste falsa opinione ductos, male intellecto interdicto de vitandis excommunicatis; eorumque doctrinæ secutos Pontifices, Theologos omnes atque Canonistas, ipsum etiam Gregorium VII. obtulisse (c).

VIII. Pontifices Romanos in deponendis Regibus Gregorium VII. de facto imi-

tatos, non de jure processisse; neque unquam quæsitum, neque canone aut professione edita constitutum, utrum & quid Ecclesiæ circa temporalia ordinanda Christus concesserit: unum Gregorii VII. factum pro summa auctoritate fuisse; ergo Pontifices non ex certo dogmate, sed ex opinione, quæ ipsis tantum probabilis videretur judicasse, neque hæc ad Ecclesiæ doctrinam omnino pertinere, fatentibus etiam iis, qui Romanæ infallibilitati maxime favent.

IX. Prolatas etiam in Synodis a Romanis Pontificibus circa Reges deponendis sententias, a nulla Synodo dictis sententiis, editoque Synodico decreto comprobatas: tanquam prohibente Spiritu Sancto, ne se rebus novis sacræ Synodi immiscerent.

X. Viros sanctos doctosque, qui post eam Pontificum, de deponendis Regibus, decreta floruerint, nihil iis motos in Patrum sententia persistisse.

XI. Bonifacium VIII. qui primus omnium aggressus sit temporalium rerum ordinandarum ac deponendorum Principum potestatem Sedi Apostolicæ edito canone in Bula, *unam Sanctam*, vindicare, rei novitate deterritum, in nuda rei expositione stetit, neque ad eam definiendam profuturum; & tamen, ne valeret id quod vel exponendo in publico diplomate dixerat, Bulam, *unam Sanctam*, ea in parte ab ejus successoribus ita habitam, ac si nunquam extitisset, eaque ratione robore vacuam.

XII. Ecclesiam Gallicanam, Clerumque Gallicanum aperte obtulisse iis, quibus idem Pontifex, propter subordinatam religioni Regna, summam sibi potestatem in civilibus tribueret: quæ ea occasione Ecclesia Gallicana, Regni que Ordines, ipse Rex, Doctoresque Theologi religiosorum Ordinum gesserint, scripserint, decreverint, ea illa & immota stetit & stare: quæ vero Bonifacius, ea a securis Pontificibus antiquata, erasa, abolita esse.

XIII. Quæ a Sacris Conciliis Œcumenicis circa temporalia decreta sint, nunquam auctoritate clavium facta esse: nunquam

[a] *Ib. sect. II.*

(A) *Nocendi vires, non . . . voluntatem . . . desuisse.* Præter Pontificiæ potestatis nimios defensores, D. JURIEU, qui in priorum patrum famam ac sanctitatem tam irreverenter & proterve invehitur, eam opinionem defendit, eo æstu & impetu; quo sæpe solet ea tueri, quæ omnibus absurdissima videantur. Vid. hunc a D. BOSSUET egregie confutatam, *Acertissement aux Proseff.*

[c] *Sup. lib. III. & hoc lib.*

[b] *Sup. lib. II.*

quam adscriptum ea auctoritate fieri; imo explicatum fieri, mutuata a Regibus potestate; neque unquam ea decreta, nisi consensu Principum valuisse.

XIV. Cum a Romanis Pontificibus Reges pro potestate depositi sunt, nunquam ab ullo Rege, nunquam ab ullius Regni Ordinibus hanc potestatem fuisse agnitam; imo obstitisse Regna Regesque, remque ad cruenta bella externa & civilia esse deductam: quare nec Regna unquam vere data esse; sed belli causas dumtaxat, atque ambitioni, rebellionique colorem ac titulum, totumque Orbem his bellis conflagrasset; atque omnino has Regum depositiones Pontificia auctoritate factas, nulli unquam utilitati, maximo damno atque invidiæ fuisse.

Ex his facile duo hæc Christianus lector intelliget.

Primum id: Cardinalem Perronium haud ex vero dixisse (a): *A Papa haberi nostram sententiam tanquam erroneam*. Nullus enim Romanus Pontifex id unquam docuit, vel censuit: male item asseruisse eundem Cardinalem: *A decem Conciliis contrariam sententiam, ut veram fuisse suppositam*; cum ne unum quidem Concilium extiterit, a quo dictis sententiis Romanorum Pontificum in deponendis Regibus sententia comprobetur, aut potestas temporalium Ecclesiasticis clavibus annexa doceatur: frustra ergo metuisset eundem Cardinalem, ne si annexa clavibus temporalium potestas, inusta nota proscribatur, Ecclesiæ Catholicæ, Sedisque Apostolicæ fides, atque auctoritas collabescat; cum nullum Ecclesiæ, nullum Apostolicæ Sedis de ea potestate decretum proferatur; imo talis potestas cum Scripturæ ac Traditionis auctoritate stare non possit. Hoc primum ex nostra tractatione consequitur.

Alterum istud: nisi Gallicani Patres summo studio pacem colerent, nihil obesse potuisse, quominus adversam sententiam tota Scripturarum, ac Traditionis auctoritate, longoque malorum experimento proscriptam, iisdem afficerent notis, quibus Sanctarelli doctrinam sacra & sapientissima Facultas confingendam censuit. Sed Episcopalem Declarationem, quo per sese est gravior, eo moderatiorem esse debere iudicaverunt: atque id facere contenti, quo tam

periculosa, tamque invidiosa novitas ultro corruerit, non modo ab omni contumelia, verum etiam a censura, quamvis æqua, temperarunt.

C A P U T XVIII.

De regibus propter hæresim & apostasiam deponendis: cur etate postrema multi Reges consenserint? Cur Scholastici Doctores? Cur ab ea sententia discedamus?

Quæres qui factum ergo sit, ut Doctores Scholastici passim in eam sententiam abierint: Reges Christianos, saltem propter hæresim atque apostasiam, deponi posse ab Ecclesiâ; & cur ipsi Principes postremis temporibus id ultro fateri videantur? Cujus confessionis quædam acta referuntur.

Facile respondemus: primum, ut sæpe diximus, hæresis atque apostasiæ causas nihil habere proprium, quo Reges Pontificibus faciant obnoxios: cum Clavium potestas, cui volunt connexam hanc deponendi Principes potestatem, non restringatur hæresis atque apostasiæ causis. Quod ergo quidam forte Principes se propter eas causas deponi posse concesserint, id non oritur ex ulla potestate, quam in Pontificibus agnoscant ad ordinanda temporalia: sed quod hæresim detestati, omnia in se ultro permittant, si ea se peste infici sinant. Ceterum cum ab hæresi tantopere abhorrent, sane intelligebant nihil in se juris cuiquam dari a se, qui hæresis tantum causa dedissent.

Cur autem non ea causa nunc deponi posse fateamur: primum id prohibet, quod verum amamus, ac priscam Ecclesiæ & profectam ab Apostolis Patribusque doctrinam novitiis opinionibus anteposimus: alterum, quod hæresis nomen tam diffuse pateat, ut ad omnem causam lata interpretatione facile deducatur; quo ambiguo verbo involvi sublimes potestates publica tranquillitas non sinit: denique, quod hæresis etiam strictè sumptæ semel admissa causa, alias repudiare non sit integrum; quique eas causas separant, vel fraudem moliantur, vel in summa ignoratione versentur.

De Scholasticis vero, qui ab aliquot sæculis post Sanctum Thomam & alios, ma-

[a] Perr. loc. cit. p. 640. mal. 644.

gno consensu fateri videantur, hæresis & apostasias causa deponi posse Reges; præter ea, quæ dicta sunt (a), hæc insuper addimus: manifeste eos falsos ac nimios fuisse, qui hæresis atque apostasias causam sufficere dixerint; cum Perronius hæresi atque apostasias violatum jusjurandum ac persecutionem adjunxerit: Bellarminus vero id saltem, ut *subditos a fide abstrahere conentur*; quod si defuerit, quiete pacateque regnent. Quare haud dubium est, quin Scholasticorum hac in parte caduca & infirma habenda sit auctoritas, cum ii, Bellarmino & Perronio fatentibus, falsi ac nimii fuerint.

Jam ergo meminisse nos oportet opiniones Scholæ, quantum a Scholæ decretis dogmatisque differant Melchior Cano teste. Eo namque auctore nobis est integrum ut a Scholæ opinionibus libere recedamus, eisque antepoamus Majorum dogmata, quæ eodem Cano teste, multo illustriora firmioraque sint.

Idem Melchior Canus decreta ac placita Scholæ eo internosci docet a Scholæ opinionibus, quod placita quidem firmo iudicio stent; nec sine censura nota ii elabuntur, qui ab his discesserint. At inter Scholasticos alicujus certe nominis (quis enim præstare omnes audeat, aut vero legere velit, quos ad contaminandam potius quam ad tractandam Theologiam diræ intemperix tanto numero egerint?) Inter illos, inquam, neminem invenies, qui ad fidei dogmata referat eam, quam Pontificibus tribuunt in deponendis hæreticis Regibus potestatem. Quod ergo hic sentiunt, ad opiniones, non ad placita Scholæ pertinere constat.

Certe Scholastici veteres, per librorum penuriam, aliasque causas, tanta multarum rerum, præsertim juris publici, imperitia laborarunt, ut eos in his quæstionibus testes adducere, relictis Patribus, nihil aliud sit, quam alta caligine demersos, in aperta ac limpida luce versantibus anteferre. Vel hoc exemplum perpendant. Quis e Scholasticis, aut vero e Canonistis postremi ævi, non id docuit: Clericos nullo modo Principibus esse subditos? Tanta publici juris ignorantia tenebantur! At nunc quotusquisque est, non dico Clericorum, sed Religiosorum, Episcoporum, etiam Ro-

mana Ecclesiæ Cardinalium, qui non se subditos suis Regibus fateantur, falsis privilegiis ordini suo Ecclesiæ auctoritate concessis, & publica Regnorum lege firmatis? Curiales excipio, eosque non omnes. Aut dicant in rebus dubiis, quantum iis fidere nos oporteat, qui Patres apud solum fere Gratianum legerunt; rei Ecclesiastica feriem ignorarunt; falsas historias, aut interpolatas, pro veris atque integris habuerunt.

Talibus ergo delusos, non modo de Principum, sed etiam de Pontificum juribus multa fugerunt; ac si a Pontificibus Reges hæresis causa deponi posse fateantur, fatentur interim a Regibus quoque ac particularibus Synodis deponi potuisse Pontifices; Othonisque I. in Joannem XXII. Pontificem gesta laudant, quæ Baronius detestatur (b): ut non nostra tantum, sed etiam omnium intersit ab his appellari.

Mitto Constantinii aliorumque falsas donationes, falsaque decretales, veterum Pontificum nomine confarcinatas; nunc omnium consensione rejectas, tunc tamen pro sacrosanctis habitas; atque in his quidem nihil legimus, quo Pontificibus ulla temporalium potestas tribuatur. Adeo hæc, quæ nunc vindicant, his quoque novellis ac posteris posteriora sunt. Sed tamen hæc nos admonent; ne imperitis sæculis omnia tribuamus, utque recurramus ad ipsos Ecclesiastica Traditionis fontes.

Quod si porro pergunt Scholasticorum auctoritate nos premere, circa Principes propter hæresim deponendos; duo hic in memoriam revocari volumus.

Primum, id quod gestum est anno 1615. in Ordinum Regni generali conventu, ubi Cardinalis Perronius, allegato licet Scholasticorum sibi favente consensu, tamen id tantum postulabat, ut hæc quæstio inter problematicas ac liberas haberetur (c): *An reges hæretici, ac jurata etiam in coronatione Catholica fidei persecutores, deponi possint?* Ergo existimabat eam sententiam, quæ depositioni faveret, non inter certa Scholæ placita, sed inter opiniones esse recensendam.

Alterum quod recogitari volumus, hoc est sententia Sanctarelli Anno 1626. edita: anno 1682. repetita; ac vulgari acceptique

toto

[a] In Append. lib. II. cap. XIV.
[b] Bar. an. 963. tom. X. p. 775. & seq.

[c] Perr. loc. cit. p. 600.

toto Regno articuli ejusdem Facultatis anno 1663, quibus omnibus sacra Facultas, non modo proficitur sententiam de deponendis etiam hæresis causa Regibus, non esse inter certâ placita referendam; sed etiam plane rejiciendam, notisque atrocibus confisendam. Quare privatorum Doctorum Scholasticorum opinionibus, quas memorant, opponimus totius Scholæ ejusque gravissimæ, ex qua nimirum plerique veteres Scholastici prodierunt, non jam opiniones, sed certa decreta, toto Christianissimo Regno publice approbata, toti Ecclesiæ nota, a nemine unquam pro suspectis habita, aut ullatenus incusata.

CAPUT XIX.

Anonymi auctoris, qui tractatum DE LIBERTATIBUS ECCLESIAE GALLICANÆ edidit, liber IV. ex antecedentibus consutatur.

Scriptor Anonymus (a) qui de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ tractatum edidit, primam propositionem nostræ Declarationis aggressus, inde auspicatur: *An hæc proposito spectet ad libertates Ecclesiæ Gallicanæ? Quæ quæstione nihil agit, nisi ut inanem litem moveat. Non enim Clerus Gallicanus Ecclesiæ Gallicanæ libertates tantum, sed etiam decreta tutanda suscepit. Scilicet sic incipit Declaratio (b): Ecclesiæ Gallicanæ decreta & libertates a Majoribus nostris tanto studio propugnatas, earumque fundamenta, sacris canonibus ac Patrum Traditione nixa, multi diruere moliantur. Quibus verbis, quoniam Anonymus occasionem cepit tractandi de libertatibus Gallicanis, sane integra ea pensitare debuit. His certe vocibus Clerus Gallicanus Patrum scita universim antiquis Traditionibus nixa complexus, illud etiam professus est (c): propulsari a se ea, quibus heretici Apostolicam potestatem invidiosam & gravem Regibus & populis ostentent; quorum numero vel maxime continentur, quæ de illa Pontificia Regum deponendorum potestate, tanquam Ecclesiæ Catholicæ dogmata essent invidiosissime*

objiciunt. Hæc igitur Clerus Gallicanus, ut falsa & Catholicæ Ecclesiæ perperam imputata respuit.

Sed age: Anonymo concedamus in Gallicana Declaratione tantum agi de Libertatibus: ne tum quidem a vera libertatum notione discedimus, dum earum nomine retinemus ea, quibus Ecclesiæ prisca jura continentur: arcemus autem ea, quibus gravari non modo Rempublicam, sed etiam Ecclesiam ipsa experientia docuit.

Quod verò Anonymus (d) *difficile intellectu dicit, quæ ratione ad libertates Ecclesiæ revocari possint, quæ juri Ecclesiæ potius adversentur; facile admitterem, nisi ea quæ ille jactat jurium nomine, ad Ecclesiæ non jura, sed incommoda pertinere intelligerem.*

Neque, ut Anonymus existimat (e), Clerus Gallicanus libertates Gallicanas ex Petro Pythoso aut Petro de Marca definiit. Patrum monumenta protulimus (f), quibus ad Ecclesiasticam libertatem hæc quoque, de quibus nunc agimus, jura Regia revocantur. Quæ sane monumenta non miramur ab Anonymo (g) prætermissa; quippe cum de libertatibus Gallicanis contentiosè magis quam vere solideque scripserit.

Neque quod ille putat, adeo absonum est Regni libertatem cum Ecclesiæ libertate esse conjunctam. Neque dedecori ducimus quod Theologi Christianique jura Regia defendimus; non tam ut jura Regia, quam ut Christi placita; Christi, inquam, placita, Rempublicam ordinantis, tranquillantis Imperium, ut Ecclesia in Imperio futura, jam a seditionibus libera, melius Deo serviat: nec placet, religionis specie, regna pessundari, quibus religio tutelæ esse debeat.

Objicit Anonymus decretalem (h), *novit, in Gallia receptam, eamque altercationem quæ sub Philippo VI. Francorum Rege contigit: quæ nempe Episcopi contendebant Ecclesiasticam jurisdictionem sese ad temporalia extendere, saltem ratione peccati: quam decretalem omniaque adeo hinc secuta, ab hac quæstione alienissima esse ostendimus (i). Neque enim id agebatur*

[a] *Tract. de libert. &c. lib. IV. cap. I.*

[c] *Ibid.*

[d] *Anon. loc. cit. n. 1.*

[f] *Sup. lib. II. & hoc lib.*

[h] *Ibid. n. 4. Ext. De jud. lib. II. tit. I. cap. XIII.*

[b] *Declarat. Cler. Gall. 1682. præf.*

[e] *Ibid. n. 2.*

[g] *Anon. n. 5.*

[i] *Sup. lib. III. cap. XXII.*

batur, ut Ecclesiastici Judices peccata prohiberent sub depositionis, quod unum hic querimus, sed tantum sub anathematis poena, ut profecto mirum sit, virum eruditum, ipso in limine, tanquam fundamenti loco illud tanta ambitione jactasse, quod nequidem ad quaestionem pertinere constet.

Jam illud querimus: an serio velit Judices Ecclesiasticos peccati nomine, de pace, de bello, de tributis summa auctoritate decernere, pacta, foedera publica privatave, ac publica etiam judicia retractare; uno verbo, totam Rempublicam commovere? Neque enim in his nullum est peccatum. An igitur haec peccati nomine, ad Ecclesiastica judicia revocabimus? Aut id ad Ecclesiae jura libertatesque pertinere dicemus? Non id equidem reor. Imo vero pars libertatis fuerit, ne Ecclesiastici tot saecularibus negotiis implicemur, seu potius obruamur. Ea ergo decreta de peccatis ad Ecclesiastica judicia revocandis commoda interpretatione molliri, uti nos fecimus, non ad extrema urgeri oportebat.

Neque me fugit extitisse tempus, quo Ecclesiastici Judices hoc titulo omnia ad se traherent, atque ad civilia profilirent; quae, ut Ecclesiae profecerint, experientia docuit. Certe hinc factum est, ut civilis magistratus, quasi vice versa, magno Ecclesiae detrimento, tot Ecclesiastica invaderet. Quae omnia utrinque refecari è re esset, ut omnes vera pace, vera libertate potirentur.

Querit Anonymus (a): *Aliane sit hodie Ecclesia Gallicana, ab ea, quae anno 1613. tam generose restitit tertio Regni-Ordini: propositionem hanc primam, aut certe simillimam statuere conanti?* Nos autem ex actis docuimus (b), quam ea, quae tunc gesta sunt, a nostris tum ipsa re, tum ipsa rei tractandae ratione, abhorrent. Laudat Anonymus (c) Cardinalis Perronii orationem, quam se totius Cleri, imo & Nobilium nomine pronuntiare affirmabat, quam Clerus Gallicanus, Cleri actis inferi probaverit, jam ab anno 1646.

& iterum anno 1673. Haec refert Anonymus; neque id investigat: quam causam Perronius susceperit; quid Clerus jussit; quid a laico aut civili coetu tractari venterit; nec si Clerus Gallicanus summam ipsam ac scopum orationis, ideo omnia quae in ea dicta sunt comprobavit. Atque haec quidem virum doctum ex actis publicis, quae in omnium sunt manibus conquirere, non autem unum Petrum Frizonium (A) allegare oportebat.

Querit deinde Anonymus (d): *An invidiosa & gravis Regibus & populis fiat potestas Ecclesiastica, si circa temporalia Principum in certis casibus exerceri posse affirmetur?* Quo loco illud etiam exprobrat (e), gravem Christianissimo Regi factam ab Episcopis Gallicanis injuriam, quod suspicari visi sunt, moliturum ea, propter quae Ecclesia decurrere cogeretur ad extremum illud, ut ejus subditos a praestito fidelitatis juramento absolvet. Quae quidem non modo invidiose in Clerum, sed etiam in Regem subobscurè jactata Anonymus omisit, si cogitasset tantum Principem, quo ab illis nimis per se est tutior, eo securius approbasse ut posteris caveretur.

Quod autem Anonymus monet (f): *Cum Principes spiritualia non satis pertimescant, facile ruituros, nisi Principatus privatione se plecti posse sentiant, viri solertiam agnoscimus: tanta tuendae fidei Ecclesiaeque remedia a Christo ab Apostolis, ab omni antiquitate praetermissa, ultimaeque aetati reservata, admiramur.*

Quin etiam vir solertissimus, Regni-que Gallicani studiosissimus id cavet (g): cum Regnum ab una stirpe in aliam non semel translatum fuerit, id existimetur non posse fieri, sine praestiti juramenti solutione; ac sine auctoritate Ecclesiae, qua nunquam interventura sit, nisi gravissima causa, deficientibus aliis omnibus remediis, & adhibita cautela quam maxima, illuc adigerent; ut hoc quoque, si Deo placet, ad incolumitatem Regiae domus pertinere judicemus, si aliqua extra Regnum vis dejicere eam & deturbare possit. Ceterum quam verum fit,

[a] Anon. loc. cit. n. 6.

[b] Sup. hoc lib. cap. XIV. XV.

(c) Anon. n. 6. 8.

(A) Frizonium.) Is Doctor Sorbonicus historiam Gallorum Cardinalium scripsit parum diligenter, in eo libro, cui titulum fecit: *Gallia purpurata*. Vid. Steph. Baluzii *Anti-Frizonium*, in quo ostendit, non magis Frizonio narranti historiam credendum esse, quam quibusdam crassioribus Scholasticis quaestiones Theologiae obscuriores tractantibus.

(d) *Ibid.* cap. II.

(e) *Ibid.* nu. 3.

(f) *Ibid.* nu. 6.

(g) *Ibid.* n. 8.

fit, has depositiones Regum, non nisi gravissimis causis, & adhibita cautela quam maxima, factas, exempla testantur.

Quid autem Anonymus mutationes Francici Regni commemorat, tanquam ea sint metuendæ, nisi ad Pontificiam auctoritatem revocentur? Neque id cogitat in Capetorum, quæ nunc obtinet, domo stabilienda Pontificiam auctoritatem ne quidem esse nominatam. At illa familia septingentos jam annos stabile Imperium possidet: quo nihil unquam firmiter aut durabiliter rebus humanis contingit. Verum illa tanta familia, qua nulla angustior exitit, Patrum nostrorum memoria cecidisset, si hæc quæ Anonymus (a) nunc, tanquam firmamenta memorat, valuissent. Quid ergo Henrici IV. tempora adducit in medium, quem ad fidem Catholicam, non tam quorundam Catholicorum repugnantia, quam aliorum obsequiis, ipsoque successu atque victoriis, perductum fuisse novimus? nec ideo hominum inventa probare cogimur, quod Deum iis ad sua consilia exequenda usum merito collaudemus.

Ludit suo more Anonymus, dum quaerit quos Reges possit ab Ecclesia alienos facere illa Regum deponendorum auctoritas? Paganos fortassis? Subditque (b): De illis Antistites Gallicanos cogitasse non puto. Tanquam non de iis Paulus; quid autem Paulum appello? Christus ipse cogitarit. Vanum ergo illud ac ludicrum, quod reponit Anonymus. At illud insulsum (c): Sed numquid facultas censurarum adimenda erit Pastoribus Ecclesiasticis, ne illarum metus a suscipiendo baptismo retardet? Num inermis esse debet omnis superior, ne poenarum timor ab ejus obedientia deterreat? Infelix Theologus! Inermem & invalidam putat Ecclesiam, si a Regno Cœlesti tantum arceat: nullas Ecclesiæ censuras, si spiritualia tantum, non etiam temporalia auferant. At cogitare debuit non illud invidiosum & grave esse Regibus Ethnicis, si propter inobedientiam, ex Christi mandato ad Ethnicos redigantur, integro regnandi jure, integra Republica. Ut autem Ecclesia, una cum Christiana fide, obtrudat Regibus dominum, cujus nunc deponantur: hoc vero ad efferendos Reges pertinet; hoc

eam dedecet Ecclesiam, quæ omnes complexa gentes, omnibus securam pacem, neque tantum divinam, sed etiam humanam, Christianique Imperio dignam pollicetur.

CAPUT XX.

Reliqua Anonymi argumenta soluta paucis: ac primum quæ ad Scripturam.

HÆC Anonymus duobus primis libri IV. capitibus exequitur: qua velitatione prætermissa, ad ipsam quæstionem accedit, ac Scripturæ locos aggreditur; neque quidquam dicit, quod non antea fuerit diligentissime confutatum (d). Hic vero prætermittere non possumus egregiam viri (e) interpretationem ad illud Christi dictum: REDDITE QUÆ SUNT CÆSARIS, CÆSARI, dummodo, inquit, reddantur quæ sunt Dei, Deo. Quam exceptionem si admittimus, nihil aliud Christus egerit, quam ut ea statim everteret, quæ statuta volebat invicto robore; statimque a Cæsare discedendum fuit, quem Idolis servientem, quæ Dei sunt, Deo denegare constaret.

At enim subdit Anonymus (f), a Cæsare discedendum, si non solum quæ Dei sunt, non reddat, sed si subditos a fide per vim retrahat, ac nisi aliunde mala graviora timeantur. Denique si Dei vicarius declaret, OBEDIENDUM ESSE DEO MAGIS QUAM HOMINIBUS (*), quas glossas comminisci quid est aliud, quam Christi Verbis sua aliena & inaudita asserere?

Sane auctor ipse intellexit perperam allegari istud Actorum (g): Obedire oportet Deo magis quam hominibus. Sibi enim obiicit, hinc tantum sequi non esse parendum Principi aliquid contra Deum præcipienti, no autem propterea in aliis ab ejus obedientia recedendum; ac potius honorum ac vite jacturam faciendam. Quæ cum verissime dixerit, quid ad hæc responderit audiendum: Laudabile id quidem, sed quoruscumque nunc est, qui paupertatis, exilii, ac mortis metu a Dei servitio non deterreatur? Quo concludit licere Ecclesiæ Christiano Principi monito, & incorrecto potestatem

(a) *Ibid.* nu. 7.(b) *Ibid.* n. 10.(c) *Ibid.*(d) *Sup. lib. 1. sect. 1. cap. VI. sect. II. cap. XIII. & seq.*(e) *Anon. loc. cit. cap. III. nu. 4.*(f) *Ibid.*(*) *Act. V. 29.*(g) *Anon. loc. cit. n. 5.*

statem nocendi adimere, ac ab ejus tyrannide populos subducere. Sic quia ab Evangelica fortitudine tam multi deficiunt, alia nos remedia, Evangelio Patribusque incognita comminisci, & humano ratiocinio omnia indulgere oportet, nulla etiam adducta Scripturæ auctoritate, nisi forte illa, quam unam adhibet Anonymus (a): *Data est mihi omnis potestas in celo & in terra: quæ quam ad Romanum Pontificem pertineat, & omnes per se vident, & supra demonstravimus (b).*

C A P U T XXI.

Argumenta Anonymi deprompta ex antiquitate: tum ex Scholasticis & Canonistis.

Nihil moramur id quod capite IV. Anonymus agit multis, Regum potestatem non ita esse a Deo, quin sit a populorum consensu: quæ nemo negaverit, neque quidquam ad rem pertinent. Nos autem quatenus Regia potestas a Deo sit, lucide exposuimus (c).

Jam Patrum Traditionem capite V. expendit: quo loco de Patribus iis primum agit, qui in Conciliis federint. A Gregorii VII. tempore Traditionem probandam auspicatur: locos affert supra memoratos ex Conciliis Lateranensi III. & IV. Lugdunensi II. Constantiensi, Basileensi, Tridentino depromptos.

Quid autem attinebat locos referre tantum, quos nullus ignoret? Res gestas ac rerum circumstantias aperire, decretorum causas mentemque investigare, de solutionibus querere oportebat eum, qui *amplam discussionem* Declarationis Gallicanæ initio haud exigui tractatus, vel ipso titulo promiserat. Nos hæc omnia toto hoc libro quarto clare discussimus (d).

Copiosissime pertractat sancti Gregorii dictum de Regibus etiam potestate privandis, qui Xenodochii privilegium violassent (e). Quo loco omnia satis sibi tuta arbitratur, si epistolæ Gregorianæ veritatem asserat, ac Joannem Launoium infe-

ctetur. Nos autem alia protulimus, quæ doctis haud ignota, si animo providere Anonymus non potuit, his lectis speramus ab ea objectione facile destitutum.

Idem dicimus de Childerico deposito: quem quidem locum Anonymus (f) copiosissime tractat; sed interim aequalium auctorum testimonia pleraque conticescit; eorum qui multa post sæcula scripsere, auctoritatem plus æquo extollit rerum circumstantias prætermittit. Nos omnia evolimus, & certa documenta adduximus.

A Gregorio II. negata tributa, translantumque Imperium ad Francos, tanquam exploratam rem adducit Anonymus (g): ac de negatis tributis rem confectam putat, allato Theophane, & Zonara, & Joanne Launoio fortassis confutato: quid hic Græci vel attingant, vel misceant, quid Latini memorent, quid ipsa rerum series postulet, prætermittit: quanquam hæc vel a Baronio didicisse poterat, quæ nos recensuimus (h).

Alia exempla refert (i) Regnorum Pontificia potestate ademptorum; neque omittit Ivonis locum, de corona Philippo I. Regi restituenda, quam per summam imperitiam de Regia potestate esse intellectam docuimus (e). Anastasium Imperatorem memorat, sanctique Symmachi locum; quem nisi a tota sermonis serie abruptisset, sibi nociturum facile intellexisset, neque id saltem explicat: si Symmachus depositiones cogitabat, cur hæreticum, contumacem, excommunicatum, denique persecutorem Anastasium, ubique appellet Imperatorem? Neque ex imbecillitate tot ubique adversus Anastasium seditionibus concitatis: neque quod pejora metueret, quam quæ jam Ecclesia experta fuerat. Nos historiam hanc, ut & alias, retulimus integram (l), quo lector omnia dijudicare potest.

At illud omisimus ad Anonymo (m) relatum: nempe quod Petrus Blesensis, Eleonoræ Reginæ nomine, ad Cælestinum III. scripserit pro liberatione Richardi filii, a Leopoldo Austriæ Duce capti; hæc, inquam, omisimus; quippe quæ ad rem non per-

[a] *Ib. n. 1. 2. Matth. XXVIII. 18.*

[c] *Sup. loc. cit. c. I. II. III.*

[e] *Anon. loc. cit. c. VI. Sup. lib. II. c. IX.*

[f] *Anon. loc. cit. c. X. Sup. lib. II. c. XXIV. XXV.*

[h] *Sup. lib. II. c. XI. XII. & seq.*

[k] *Vid. Sup. lib. III. c. X. Anon. n. 7. 8.*

(b) *Sup. lib. 1. sect. 1. c. VI. sect. II. c. XIX.*

(d) *Hoc. lib.*

(g) *Anon. loc. cit. c. XI. XII.*

(i) *Anon. loc. cit. c. XI. n. 5.*

(l) *Sup. lib. II. c. VII.*

(m) *Anon. n. 9.*

pertinebant. Id enim Regina agit (a), ut Petro & successoribus omnis potestas regendi committatur. Quare dicit, non Regem, non Imperatorem, a jugo Pontificia jurisdictionis eximi? excommunicationis certe, quemadmodum factum esse vidimus; non depositionis metu; nec, si quid tale Eleonora Regina rebus suis serviens duodecimo sæculo scripsisset, auctoritatem ejus tanti esse putaremus.

Bernardi dictum de duobus gladiis refert Anonymus (b): qua occasione prolatum, suo more, tacet. Nos ex ipso Bernardo, rerumque serie exposuimus.

Tum ille, a tertio-decimo sæculo, Scholasticos & Canonistas longo recenset ordine. Quibus quanta fides haberi debeat paulo ante diximus. Ceterum, qui rem penitus intropexerit, facile intelliget Anonymum (c) non in his semper bona fide esse versatum. Indicio esse poterit locus ex Ægidio Romano, sive, quisquis ille est, quæstionis disputatæ auctore depròptus. Hunc laudat Anonymus hæc scribentem (d): *Et si Rex Francia secundum jura non subest summo Pontifici, nec ei tenetur respondere de feudo sui, potest ei subiacere incidenter & casualiter, ratione connexionis alicujus cause spiritualis, sicut habetur ext. de judiciis, cap. novit &c.* Quæ verba primum quidem ad depositionem nihil pertinent, quod nunc quærimus. Quin favet glossa Hostiensis super verbo, *de feudo*, ibidem relata ab Ægidio Romano; qua glossa Pontificem sic inducit loquentem; *Non intendimus cognoscere de feudo, sed tantum ratione peccati, inducendo illum ad penitentiam, quia illum non potest agere nisi satisfaciat.* Tum illud notandum quod Ægidius paulo ante dixerat (e): *Cause mere temporales sunt cause feudales, & cause sanguinis, & hujusmodi; istas commisit Deus immediate & principaliter Imperatori & Regibus, de quibus nec Papa nec alii*

Tom. I.

Prælati debuerunt cognoscere in Ecclesia primitiva; licet modo consuetudine, de personalibus quibusdam & temporalibus, ad utrumque judicium recurratur.

His animadversis, facile intelligi potuit, quod Prælati de temporalibus interdum judicent, non id pertinere ad primitiva Ecclesiæ jura, de quibus quærimus; sed ad consuetudinem consensu mutuo introductam, ad quam auctores quosdam ab Anonymo laudatos, respexisse constat. Sed hæc utcumque se habeant, graviore nos auctoritate teneri significavimus.

C A P U T XXII.

Anonymi argumenta ex consensu Regum & Sanctorum exemplis.

A Pad Anonymum capituli XIII. titulus mira pollicetur (f): *Principes ipsos aliquam Ecclesiæ in temporalia potestatem agnovisse.* Sane meminimus de illa potestate agi, qua Reges deponuntur. Quid autem ad eam rem refert Anonymus? Nempe Ludovicum Germaniæ ac Lotharium Australiæ Reges adversus Carolum Calvum, de invasione cogitantem, ad Nicolaum I. confugisse; ut quos nulla pacis fœdera, nulla nectunt consanguinitatis ligamenta, Apostolica injunctio per censuram Ecclesiasticam venire compellat. Hic vero Anonymus depositiones somniat. Excommunicatione agi volebat, ut in re manifesta; quod ad rem nostram non pertinet; neque a Nicolao impetrarunt.

A nono sæculo statim ad duodecimum ac tertium decimum Anonymus transvolat, quibus depositiones istas invaluisse nemo negat. Hæc ergo penitus omittere præstitisset. At enim oportebat memorari Philippum II. ac III. Francorum Reges, qui Anglicanum & Aragonense (A) Regnum Pontificiis depositionibus nixi, in-

N n

vase-

(a) Ep. Eleon. Reg. ad. Cel. III. int. ep. Pet. Bles. CXLV. T. XXIV. Bib. Pat. pag. 1059.

(b) Anon. loc. cit. c. VII. vid. sup. lib. III. c. XVI.

(c) Anon. c. VII. VIII. IX. vid. sup. hoc lib. s. XVIII.

(d) Anon. c. VIII. n. 7. Æg. Rom. qu. disp. art. IV. vind. Maj. lib. II. c. XXXIX.

(e) Ib. cap. XXXIV.

(f) Anon. loc. cit. c. xIII. n. 1.

(A) Aragonense.) Dixit D. BOSSERT lib. III. cap. XXI. ea quæ, post exaustorationem Joannis sine terra, Philippus Augustus & filius ejus Ludovicus moliti fuerant ad Angliæ Regnum capessendum. Sed quoniam Philippum III. cognomento Audacem prætermittit, qui in Aragoniam multa conatus est, juvat hanc historiam paucis narrare. Jura quædam sua in Sicilia Regnum adversus Carolum Andegavensem vendidit Petrus III. Rex Aragonum, qui, ut controversiam brevi præcideret,

vaferint; tanquam etiam ad auctoritatem trahi possint, quæ Reges cupiditate aut errore peccarunt?

At Anonymus (A) ex anteaactis sæculis Justinum II. memorat (a), qui Christianos Perfarmentos a Chosroa Perfarum Rege desciscentes, tutatus sit, & Chosroæ querenti responderit: *Nefas esse ut Christiani Christianos tempore belli ad se confugientes, desertos esse patiantur.* Quorsum ista? Ubi hic depositio, aut solum fidei Sacramentum? At enim ait Anonymus: *Nonne melius est ut fideles Principibus non se subtrahant, etiamsi justam habeant causam, nisi Ecclesiam accedente auctoritate?* Cur non ergo illud Justinus II. aut Perfarmenti cogitaverunt? Nempe illud melius nondum Christianorum quisquam induxerat.

Quod Henricus IV. Imperator alique, post undecim fere sæcula, Principes aliquando dixerint, parum ad rem facere satis ostendimus (b).

Quod autem Anonymus (c) memorat de jure, quod penes Rempublicam manet aliquando Principatus transferendi, deque mutua Principum & subditorum obligatione, ad exequenda pacta in institutione Regni conventa, jam diximus (d). Quæ quidem, si quid valeant, Ecclesiam ab his rebus arceant; ut hoc alieno loco querere nihil aliud sit, quam hanc quæstionem involvere, non explicare voluisse.

Quod Clerus Gallicanus Declarationem suam Sanctorum exemplis consonam esse censuit, id Anonymus (e) eludi posse putat, si dixerit: *Per exempla, non actiones*

Sanctorum, sed omissiones intelligi. Tum subdit: *Fatendum est enim aliquos ex Sanctis, tyrannos Ecclesias persequentes non deposuisse.* ALIQUOS autem? An ita rem extenuari oportebat, cum mille eoque amplius annis, tot inter gravissimas persecutiones, ne unum quidem Sanctorum appellare possit, qui talia cogitarit? Neque est candidus ac sincerus, quod idem Anonymus (f), eam omissionem, aut ut alibi vocat, *non usum* illius potestatis, nullius roboris esse putat. Neque enim dissimulare oportebat eam potestatem, non modo non fuisse exercitam, sed nequidem fuisse cogitatum nec cogitatum; idque tot sæculis, idque, cum tot ac tanta evenerint, quorum causa ea potestas posterioribus sæculis exercita fuerit. Quod autem caufatur Anonymus (g) *id ex impotentia Ecclesie procedere potuisse*; bona fides postulabat ut hæc fateretur: primum quidem, Ecclesiam etiam pollentem viribus ista tacuisse, nedum exercuerit: tum iis usam rationibus, quæ ad omnem artem pertinerent, præstitamque persecutoribus obedientiam, non impotentiam, quod pudeat; sed religioni pioque in Rempublicam studio inputasse: denique, si hanc potestatem exercere Ecclesia vetaretur impotentiam causa; at debuisset saltem docere, prædicare, indicare quid posset, a quo ultero abstineret; ne, ut potestatem præmere, ita veritatem extinxisset, seu potius prodidisset videretur; hæc inquam, considerare sapientem, hæc promere virum candidum, hæc saltem providere & solvere Theologiæ Doctorem, de re gravissima scribentem, oportebat; non autem

ret, omnes Gallos in Sicilia degentes jugulavit, ipso Paschatis die, dum Vesperæ cantabantur; unde hanc stragem *Sicilianas Vesperas* vocant historici. Quo exectando facinora commotus Martinus IV. Petrum *anathemate*, Aragoniam *interdicto* obstrinxit. At Philippus filium suum Carolum Aragonum Regem renuntians, ipse venit in Aragoniam cum exercitu. Pontifex autem *investivit* Regno Carolum, qui paucis diebus maximam Aragoniæ partem sibi armis subjecit. Sed postea de jure suo Carolus cum decessisset, in locum patris sui Petri Alphonus III. hæres successit.

(A) Anonymus) is est ipse D. CHARLAS, ut alibi diximus, qui semper abundat iis exemplis quibus nihil probet; quale est illud Justinii II. Nam 1. Justinus, libidinibus torus deditus, nihil minus cogitabat quam ut religionem defenderet. 2. Evagrius, qui hanc historiam narrat, Perfarmentos habet ut rebelles, qui, sicuti antea cum Justino pacti erant, *nequiter Præfectos suos necaverunt.* Lib. V. cap. VII. 3. Multa Chosroes conquestus est, eo quod Justinus, sine causa, fidem datam fregerat. 4. Denique illud exemplum, cum Ecclesiæ tum Imperio exitiale fuit. Nam Peræ, interea dum Justinus confuertiis deliciis immersus se ad bellum non paravit, Perfarmentiam multasque imperii provincias igne & ferro vastaverunt. Mirum est virum Theologum falsas opiniones, quas semel animo imbibit, tali exemplo tueri velle, quod cum causæ non prodest, tum est apud historicos ideo celebratissimum, quia scelerum multorum causa fuit.

(a) *Ib. n. 2. vid. Evagr. lib. V. c. v. 11.*

(b) *Sup. hoc lib. c. xv. 111.*

(c) *Anon. loc. cit. n. 10. 11.*

(d) *Hoc lib. c. XV.*

(e) *Anon. cap. XIV. n. 2.*

(f) *Ibid. cap. XIII. n. 4.*

(g) *Ibid. cap. XIV. n. 2.*

tem pro Catholica piauque doctrina venditare, quod universa antiquitas ignoravit.

Sanctos commemorat (a), Martyrologio inscriptos, qui has depositiones exercuerint: Gregorium II. Zachariam, Leonem III. Gregorium VII. tanquam in confesso esset, eam potestatem, de qua agimus, ab iis fuisse exercitam; a qua tres primos abhorruisse credimus, Græcis Imperatoribus, quoad fieri potuit, obsecutos, & a Reipublicæ negotiis, pro potestate clavium ordinandis, ex proposito abstinentes. Ac si vel maxime concedamus eadem, quæ Gregorius VII. cogitasset, demonstrandum erat in Martyrologio id eis laudi datum. Neque enim omnia gesta Sanctorum æque sancta probataque. At de Gregorio II. de Zacharia, de Leone III. nihil tale legimus. Aliquid esse videtur, quod Gregorius VII. laudatur, ut *Ecclesiastica libertatis propugnator & defensor acerrimus*. Quod autem ea laude dignum a Gregorio VII. factum sit, non dicitur; neque Baronius, a quo primo Gregorium VII. Martyrologio Romano insertum legimus, eo usque profiliit, ut eum laudaret, quasi Apostolica potestate deponentem Reges; quod expressissime memoratum oportebat, si hæc laudi esse constitisset. Nos autem cum Sanctorum exempla memoramus, non unum aut alterum, sed consensum ipsum, sed sæculorum seriem, rerumque gestarum multitudinem, præclaris laudatisque institutis consona facta proferimus, quæ nobis suppetunt, desunt adversariis. Atque hæc sunt, quæ de scriptoris Anonymi libro IV. postquam ejus tractatus in nostras manus incidit, huic operi jam perfecto ac prope modum recensito, addenda duximus; præter ea, quæ hac & illac interferi rerum nexus cursusque orationis pateretur.

Neque pluris valent quæ in aliis libris de eodem argumento Anonymus sparsim scribit (b). Bonifacium VIII. ubique tueretur, ea præsertim causa, quod nihil sibi vindicaret nisi *ratione peccati*. Scilicet Philippum IV. arma, equos, victualia, aurum, argentumque injussu suo transportari vetantem, pro Imperio coercebat, bella minabatur, sedem Apostolicam *hostem* Regni *principalem* futuram novo ritu prædicabat: Prælatos, Theologos, Canonistas,

Ecclesiasticos fere omnes, Regem ipsum Romam evocabat, de Regno ordinando, Rege sive præsentem sive absentem, pro potestate acturus; temporalia denique omnia sibi submittebat, graves depositionis intendebat minas; & quia profitebatur nihil a se fieri, nisi *ratione peccati*, ferendum hoc videtur; patiendumque Philippo ut ipsi Pontifex summum Imperium verbis relinqueret, re auferret. Hoc Anonymo placet; non profecto Bonifacii successoribus, qui hæc omnia ultra antiquarunt, eraserunt, resciderunt. Neque tantum Clemens V. sed etiam antea Benedictus XI. Et quia Galli ambitioso & impotenti Pontifici non omnia permiserunt, bonus Anonymus (c) Gallorum studiosissimus scribit, nec semel: *In Gallorum animis tempore Bonifacii VIII. avitam erga summos Pontifices observantiam aliquantulum refrixisse; cum profecto, ex illo dissidio, Gallorum observantia eo magis elucescat, quod tam indignis modis vexati, ac lacerati, nunquam studiosius summos Pontifices coluerint. Quid enim omiserunt aut tunc, aut postea, quod ad Sacro-sanctæ sedis observantiam pertineret? Quid autem detractum est cœlesti illi, quam Christus tradidit, potestati? Annon eam nostri ubique sartam tectamque esse voluerunt, idque, actis omnibus inciderunt, & ipsa re constantissime præstiterunt? Sed quia temporalia invadi non sinebant, statim avita illa observantia refrixerit. Sic solent. Sic Anonymus, alique, & Republicam perdunt, & Ecclesiam dehonestant. Ceterum quam malevolo animo ille auctor res Gallicanas tractet, Gallorumque non modo jura & instituta, sed etiam personas carpat, ubique videre est. Neque rem dignam putamus quæ nos distineat. Certe apud omnes constat Anonymum nostrum aliquem e Gallis habuisse monitorem, sive malueris, incentorem; sed ex eorum numero, qui claros viros mordere clam, ac præclare gesta lividis oculis aspicere soleant.*

(a) *ib. n. 5. & seq.*(c) *ib. lib. 1. c. XVI. n. 2. lib. III. c. IX. n. 3.*(b) *ibid. lib. IX. c. VIII. n. 9. 10. 11.*

CAPUT XXIII.

De Anglicana controversia : conclusio tractationis ad Caput I. Declarationis Gallicane : doctrinam hanc Ecclesie Catholicae ornamento, aliam invidia esse.

Diu multumque dubitavi, an de controversiis Anglicanis, quæ ad hunc locum spectent, aliquid dicerem. Audimus enim Romæ, in indice anni 1683. fuisse repositam Magistrorum multorum Facultatis Parisiensis consultationem, circa juramentum Catholicis a Jacobo Rege propositum. Nos autem, etsi profiteamur, Ecclesie Gallicanæ veterè atque inolito jure, nihil nos iis teneri decretis, tamen, Deo teste, vehementissime ab iis abhorremus, quibus hodiernum Curie Romanæ regimen culpares videamur. Sed quandoquidem non deerunt ex adversariis, qui, si ista omitamus, præcipuam questionem ac difficultatem dissimulatam improperent, hoc quoque necessario, quam minima poterimus offensione tractemus.

Primum ergo certum est, referente Paulo (a) in Bulla quæ incipit, *ejus qui immobilis*, Henricum VIII. Angliæ Regem, a Clemente Papa, postquam humanissimis literis & paternis exhortationibus, multisque Nuntiis, & mediis, primo, & postremo, etiam judicialiter, ut Annam (*) a se dimitteret, & ad Catharinam (**) suæ veræ conjugis consortium rediret, frustra monitus fuerat, censuris Ecclesiasticis innotatum, contemptis clavibus in iis innotuisse. Ergo excommunicatus a Clemente VII. non tamen Regno privatus.

Paulus deinde III. in eadem Bulla (b) cum de Henrico VIII. merito desperasset, iterum eum excommunicat, Regnoque privat, subditis mandat sub excommunicationis poena, ne eum dominum recognoscant: item universos ab Henrico & Anna descendentes, honoribus, bonis, juribus privat,

privatosque declarat: omnibus Christi fidelibus omni cum Anglia commercio interdicit, vinum, granum, sal, alia victualia deferri eo, aut inde recipi vetat sub excommunicationis poena: omnes Christianos Principes, etiam Imperiali aut Regali auctoritate fulgentes, requirit in Domino, omnibus qui imperatore ac Rege inferiores fuerint, quos, propter excellentiam dignitatis, a censuris excipit, sub excommunicationis poena mandat, ne cum eodem Rege ullo fœdere jungantur: fœdera jam peracta dissolvit: omnibus Principibus ceterisque armigeros terra marique habentibus, in virtute sanctæ obedientiæ mandat, ut Henricum illato bello ad obedientiam sanctæ sedis redire compellant, bona ejus subditorum ubilibet consistentia capiant, ea omnia bona iis dat de plenitudine Apostolicæ potestatis. Data hæc est 3. Kalend. Septembris anno 1536. Suspensa deinde executio, ac postremo jussa rursus 16. Kalend. Januarii anno 1538.

Cum igitur tot ac tanta ille de temporalibus præceperit, non modo Henrici subditis, sed etiam omnibus Principibus, nec exceptis Regibus, quos a censuris tantum, non autem ab ipso præcepto aut obedientia eximi voluit, nemo certe fuit qui se ex eo decreto terra marique in Anglia vel extra Angliam commoveret.

Neque Pio V. res melius processerunt, postquam iteratis vicibus (A) anno Christi 1569. & 1570. Pontificatus 4. & 5. Elisabetham Reginam Regno privatam declaravit (c). Cui declarationi nullus Catholicorum Principum quidquam detulit, aut ab Elisabetha Regina agnosceda abstinuit. Neque quidquam aliud Pontifex consecutus, quam ut Anglos Catholicos certius perituros ad arma impulisse videretur, nullo, aut ambiguo Martyrii titulo, cum ut perduelles diris modis necarentur.

Interim Elisabetha, sub Henrico VIII. inchoatum, sub Eduardo VI. repetitum juramentum exigebat quod *suprematiæ* vocant

[a] Bullar. Rom. T. I. Bull. VIII. Paul. III. §. 2. p. 704.

[*] De Boulon.

[**] D' Aragon.

(b) Ib. §. 6. & seq.

(A) *Iteratis vicibus.*] Hæc Bulla anni 1569. nobis non innotuit; nisi forte sit ipsa Bulla, *regnans in caelis*, quæ an. tantum 1570. edita est. Equidem Pontifex an. 1569. Mortoni, a se in Angliam misso dederat in mandatis ut Catholicos commonefaceret Elisabetham falso titulo Reginam vocari, quod Pontificum mandatum fortassis pro Bulla habitum fuerit. Notandum tamen D. RAPIN THOYRAS dicere hanc Bullam factam an. 1569. fuisse demum Londini affixam an. 1570. Hunc videtom. VI. lib. XVII. p. 293.

(c) Bul. T. II. Bull. Pii V. Cl. edit. 1750. p. 303.

cant (a); quo scilicet juramento aditus ad dignitates aliaque civilia patebat iis tantum, qui dato sacramento agnoscerent, quod Regia Majestas unicus est & supremus gubernator tam in omnibus spiritualibus sive Ecclesiasticis rebus, quam in temporalibus: & quod nullus extraneus Princeps, persona, Prælati habet ullam jurisdictionem, vel auctoritatem Ecclesiasticam, sive spirituales intra Angliæ Regnum.

Anno vero 1606. Jacobus Rex iussit juramentum præstari a Romanis Catholicis (A) quod si præstitissent, libere ac tuto certis conditionibus in sua religione viverent. Tale autem erat juramentum, quo (b), in conscientia sua, vere ac sincere, nulla reservatione mentali, quilibet Catholicus testaretur Jacobum esse Regem suum legitimum, qui a Papa, aut Apostolica sede nullo modo deponi ac deprimi possit, Rexque maneat non obstante aliqua declaratione,

vel sententia excommunicationis, vel deprivationis, atque etiam tolli non posse abolitione quavis fidelitatem atque obedientiam suæ Majestati ejusque successoribus.

Hoc vero juramentum quod Angli fidelitatis aut allevantia vocant, Cardinalis Bellarminus cum illo Elisabethæ, quod erat suprematæ, re ac sententia convenire asserit, negatamque Pontifici excommunicandi Principis potestatem: quæ quidem æquo lectori dijudicanda relinquimus. Quæ vero auctoritate certa, in ea re gesta sint, proferimus.

Huic certe Jacobi Regis juramento infidiosissime, atque invidiosissime erat insertum illud: Præterea juro, quod ex corde abhorreo, detestor, & abjuro, tanquam impiam & hereticam hanc doctrinam & propositionem: quod Principes per Papam excommunicati, vel deprivati, possint per suos subditos deponi & occidi.

Hoc

(a) Vid. Rap. Thoyr. T. vi.

(A) Jacobus Rex iussit juramentum præstari a . . . Catholicis.) Quanto æquius iussisset a Protestantibus? At vero Angliæ Reges, qui, propter privatorum quorundam opiniones, quas Ecclesia non approbat, suspectam habebant Catholicorum fidem, sese toti credebant Protestantibus. Est tamen hoc novæ Reformationi proprium & ingenitum nemini subjeci & sublimioribus potestatibus non parere, ut ipsa facta clamant. An Catholici, quæso, Angliam ultimo sæculo tot seditionibus turbaverunt; an vero Protestantes? Horrui Orbis, quando audivit id actum esse Londini, quod apud gentes immanissimas nunquam factum fuit; nempe Regem Carolum I. edicto Senatus morte damnatum, & carnificis gladio publice cæsum. Profecto hujus tanti sceleris auctores fuerunt & actores ipsi Protestantes. Quamquam D. JURIEU, in suo libello, cui titulus est, *Politique du Clerge de France*, quem D. ARNAULD invictissimis in sua pro Catholicis apologia confutavit, inter absurda plurima, id etiam dixit, quo nil absurdius excogitari poterat: Catholicorum impulsu occisum hunc Regem fuisse. Porro D. JURIEU, qui suis paradoxis insulsis neque verisimilibus, omnes, quos unquam legerim, vincit auctores, ipse solus hanc texuit, fabulam, quam ineptam censebit ex ipsis Protestantibus quisquis sanæ mentis erit. 1. Enim sententiam tulit Cromwellus cum Senatu Anglicano, in quo Judices sedebant soli Protestantes, qui Catholicos tantopere sperverant, ut eos vix alloqui vellent; quanto minus ipsis favere, & cum illis consilia communicare. 2. Qui Catholici adeo immanes essent, ut hunc Regem occidi cuperent, quem in omnes beneficentissimum, in se benignum & facilem fuissent experti? 3. Non magnis sese homines implicant sceleribus, nisi perspectos habeant scelerum fructus. Quid autem erat quod sperarent Catholici a Cromwello & a Senatu huic tyranno tam turpiter servienti? Vidimus etiam Anglos Protestantes juramentum illud infringentes, quo se Jacobo II. obstrinxerant, Regnum extraneo tradere, Principi illi Orangio, qui dum socerum suum Regno expulit, uno scelere, jus commune & gentium, atque ipsum jus naturæ violavit. Ili ergo sunt Protestantes, qui se Regibus fidelissimos, Catholicos infidelissimos vocant. Et sane præclara sunt illa patientiæ & fidelitatis documenta, quibus Calvinus eam adornat præfationem, qua suam institutionem Francisco I. consecrat. Ecclesia quoque Anglicana pro certo fixoque suæ Reformationis dogmate posuerat, ut Reges soli Deo obnoxii crederentur. Hoc legitimus in illo juramento quod suprematæ vocant: hanc raram esse Reformationis legem D. JURIEU in suis *Pastoralibus literis* iterat sæpissime. Cur ergo Protestantes dicta sua factis negant. Cur D. JURIEU & plurimi alii rebellionis sunt ipsi præcones? Hoc ipsum est quod dicebat D. BOSSUET: *La reforme foible & variable n'a pu soutenir ce qu'elle avoit montré de Chrétien, & ce qu'elle avoit vainement tâché d'imiter des exemples & de maximes de l'ancienne Eglise.* V. *Avert. aux Protest.* p. 360. Bella illa exitiosa & diuturna a Protestantibus illata, ut Beza, JURIEU aliique gloriari non verentur, quibus totam Germaniam & Galliam vastaverunt, probabunt posteris quoniam modo illi homines Regibus obediunt. Vid. V. *Avert. aux Prot.* & D. ARNAULD librum, cui titulus: *Apologie pour les Catholiques.*

[b] *Ibid.* lib. XVIII. T. VII. p. 50. 51.

Hoc eo pertinere videbatur, ut Catholicis quivis privata auctoritate decernerent *impiam & hereticam* eam esse sententiam, quam de deponendis, hæresis saltem causa, Regibus viri maximi atque sanctissimi, ipsique adeo Romani Pontifices postremis sæculis, bono animo, tanquam probabilem defendissent. Et quidem ab eorum sententia abhorre, respectis melius rebus, uti nos Franci facimus, erat licitum ac bonum; damnare ut hæreticam, absque Ecclesiæ auctoritate, nimium & temerarium videbatur.

Nostri Doctores rem totam, in ea quam prædiximus consultatione, sic temperant, ut quandoquidem hæreticum esset, & ab Ecclesia in Constantiensi Concilio ut hæreticum damnatum, tyrannos, hoc est Principes etiam legitimos male potestate usos, *occidi posse*, eodem titulo possit insigniri ea propositio, quæ depositionem cum cæde conjungeret, ut erat in juramento positum.

Utrumque est (neque enim hic de hac consultatione quarimus, sed rem gestam enarramus) Paulus V. eodem anno 1606. 10. Kalend. Octobris Breve edidit ad Anglos Catholicos, cujus est initium: *Magno animi mæore*; quo quidem in Brevi, relato juramento, hæc addit: *Vobis ex verbis ipsis perspicuum esse debet, quod hujusmodi juramentum, salva fide Catholica & salute animarum vestrarum, præstari non potest; cum multa contineat, quæ fidei & salutis aperte adversentur.* De quo Brevi, cum in Anglia quidam ambigerent, illud anno sequenti Pontifex confirmavit,

dato alio Brevi, cujus est initium: *Renunciatum est nobis.*

Quid autem illud esset quod fidei & salutis aperte adversetur, Pontifex non exponit, non docet. Multi existimabant illud dumtaxat fidei & salutis animarum adversari, quod, absque Ecclesiæ auctoritate, propositionem eam ut hæreticam agnosci oporteret. Ceterum ut mentem meam ea, qua docet Christianum Theologum, sinceritate, promam, id expressum ea perspicuitate Curia Romana noluit, ne si ab hæresis qualificatione & nota tantum abhorreret, propositionem alia nota proscribi posse fateretur.

Neque tamen quis reputet potestatem deponendi Reges tanquam fide certam fuisse propositam. Nec enim dogmata fidei ambigue, aut ea forma declarari solent. Certe annis 1678. 1679. 1681. Catholici multi, falsæ illius conjugationis (A) gratia, ultimo addicti supplicio, sub ipso ictu testati sunt, se toto animo profiteri Carolum II. verum ac legitimum Regem esse, neque a quoquam deponi posse; idque a se pro certo exploratoque haberi; neque ab ea unquam sententia discessuros: id tantum cavebant, ne deponi posse Regem hæreticum dicerent, quod Ecclesia Catholica, cujus auctoritati stabant, non id declarasset. Hoc omnium expressissime Ricardus Langhordus Advocatus juris consultissimus: hoc ipse Stafortius, morituri professi sunt; ut profecto certum sit, alte animo hæsisse, proque certis habita, quæ tam insignes vi-
ri

[A] *Falsæ . . . conjugationis &c.* Optime confutat D. ARNAULD, in sua pro Catholicis apologia, confictam hanc conjugationem, de qua nobis pauca dicenda sunt. Quidam Oates, primum Anglicanæ Ecclesiæ Minister, tum, ut ajunt, Jesuita, demum Jesuiticæ Societatis & Catholicæ Religionis defensor, seu potius, quod illi exprobravit Dux STAFFORD, nullius religionis; quippe qui Catholica dogmata falsa reputabat, tum cum Jesuita & quidem Diaconus Missæ sacrificio adebat frequenter & communicabat; is ergo Oates dixit Catholicos coniurasse de interficiendo Rege, & simul de omnibus Potestantibus occidendis, ut eo scelere Angliam Catholicæ religioni redderent. Addebat Regem Carolum II. exauctoratum fuisse a Papa, qui quidem Papa Joannem Paulum Olivam Jesuitarum Præpositum Generalem constituerat, eo ut majoribus Regni dignitatibus eos Catholicos præficeret, quos inter Anglos cognosceret potentiores: se autem ipsa diplomata vidisse testabatur, & certo scire conjugationis consilium, a Sorbona approbatum, sic peragendum fuisse, ut eadem hora Rex & ceteri Protestantes necerentur: quod ut confici posset a Catholicis numero paucissimis, auxilio eis adesse debuisse exercitum ducentorum millium militum, conflatum ex Gallis, Hispanis &c. conductum a Papa, Francorum Rege, favente. Testes v. aut vj. Oatæ simillimi accusationem confirmabant, quæ quantumvis absurda esset, falsaque ipsa testimoniorum inconstantia probaretur; quanquam Dux STAFFORD alique Angli nobilissimi suam innocentiam, etiam juramento testarentur, nihilominus ipse Dux STAFFORD, alii multi, cum vitæ integritate tum nobilitate clari, cum nonnullis Jesuitis, ut lætæ Majestatis rei obruncati sunt. Nomen eorum in pristinum decus Jacobus II. jussit restitui, & Oatem perjurum virgis publice cædi quotannis quatuor vicibus, atque ad cypum alligari. Sed Princeps Orangius, Regno occupato, hunc e carcere eduxit. Vid. *Apol. pour les Cath.* tom. j. & in Oatæ Rap. Thoyr. lib. xxij. p. 406. & seq.

ri inter ipsa Martyria declararint.

Cur enim non liceret (A) Anglis id clare profiteri quod nos Franci publice, summa omnium Ordinum consensione profiteamur? Ne vero sperent, quicumque illi sint Curialis sententiæ defensores, nos a proposito discessuros. Satis enim confidimus nunquam eventurum, ut Ecclesia Catholica cujus Traditioni, auctoritative adhærescimus, sedesque Apostolica, nos ad hæc nova & inaudita, atque ut vere dicamus, vana compellat.

Quid enim est, per Deum immortalem, vanius, quam de deponendis Regibus, quæ nullum moveant decreta conscribere? Excommunicatio, uti prædiximus, quantumvis impii superbiant, ipsam statim animam mucrone spirituali perfodit. At profecto quid profecit, aut quid nocuit, quod a Paulo III. Henrico VIII. a Pio V. Elisabetha regno dejecti sunt? Nempe inanes chartæ, quod ad temporalia attinebat, non tantum ab hæreticis, sed etiam a Catholicis, si verum amamus, nihili sunt habitæ: eodemque tenore pacta, societates, commercia, negotia processerunt; neque id ita futurum Romanos Pontifices fugiebat; & tamen vanis formulis vanum sibi titulum curia sanciebat. Interim id hæretici lucrifecerunt, id Ecclesiæ Catholice detrimento fuit, quod Catholici, non ut Catholici, poenas darent; sed ut publici hostes, prompti scilicet in Regem insurgere, ubi Romano Pontifici placuisset.

Neque respondeant nihil ad Catholicos pertinere quid hæretici de illis sentiant, cum Apostolus jubeat (*) *Episcopum etiam testimonium habere bonum ab iis qui foris sunt*. Idem Apostolus jubet ut præcipuam curam habeamus (**), *ne Nomen Domini, aut doctrina, apud extraneos scilicet, blasphemetur*: qua certe ratione (***) *quicumque sunt sub jugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur*. Hoc præcipit circa dominos etiam infideles, ne si Christia-

ni servi, quanto magis Regum subditi, inobedienciæ suæ causam religionis obtendant, sacra illa doctrina infametur, ut quæ familias ac Rempublicam conturbet; quod aliis verbis idem Apostolus explicat ad Titum scribens (*): *Servos dominis suis subditos esse*, ea præcipue causa, *ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus*. Quo item sensu paulo antea dixerat (**): *Mulieres esse oportere subditas viris suis, ut non blasphemetur Verbum Dei*: magno enim revera ornamento est sanctæ Ecclesiæ Dei, quod ejus doctrina domos, familias, civitates alta pace firmet; neque perturbet, sed sanctat rerum humanarum ordinem; vetetque ne inquieti homines, una cum religione, conditionem mutare porro incipiant: imo (***) *unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Servus vocatus est? non sit tibi cura*. Quanto magis iustum ut iusto ac legitimo Imperio subdis, & communi civium libertate vivas?

Id etiam antecessores nostri Sancti Christi Martyres præcipue observarunt; cavebantque, admonente Petro (*), ne ut rebelles erga Rempublicam, sed tantum ut *Christiani paterentur: glorificarent autem Deum in isto nomine*. Neque aliud inculcabat Paulus, cum diceret (**): *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui enim resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*. Ne ergo illam, etiam apud homines, damnationem acquirerent, publico ordini modesti ac pacifici homines serviebant. Unde illud Origenis in epistolam ad Romanos (a): *Si enim ponamus, verbi gratia, credentes Christo potestatibus sæculi non esse subditos, tributa non reddere, nec vectigalia pensitare, nulli timorem, nulli honorem deferre; nonne per hæc rectorum ac Principum merito in semetipsos arma converterent, & persecutores quidem suos excusabiles, semetipsos vero culpabiles redderent?* Non enim jam fidei, sed contumaciæ causa impugnari viderentur.

Ne

[A] Cur non liceret &c.) Cardinalis Barberinus de eadem re a Scoto quodam interrogatus sic respondebat: *Francis morem non esse, ut in hujusmodi questionibus, Romanos consulant; consultos vero ab Anglis, hoc sine dubio resoluturos quod juri suo magis congrueret*. Interim vero Theologis Britannis fas esse sicut & Francis ut jus suum persequantur. Optime Barberinus & candide Vid. Remonstrantiam Hibernorum a R. P. CARON Erem. &c. cap. iv §. iv, p. 8. ad calcem tom. ij. tractatum, quibus titul. *Des Droits & Libert. de l'Egl. Gall. edit. 1731.*

(*) j. Tim. ij. 7.

[*] Tit. ij. 10.

[*] i. Pet. iv. 10.

(**) lb. vj. 1.

(**) lbid. 5.

(**) Rom. xliij. 2.

(***) Ibid.

(***) j. Cor. vij. 20. 21.

[a] Orig. in ep. ad Rom. lib. ix. cap. xliij. tom. ij. p. 716. edit. Basf. 1657.

Neque vero existimemus hæc quæ Originus, Apostolo auctore condemnat, melius fieri, si Sacerdotum iudicio fiant. Merito enim Beatus Joannes Chrysostomus in eundem Pauli locum hæc habet (a): *Ostendit quod ista imperentur omnibus, & Sacerdotibus & Monachis, non solum secularibus, id quod statim in ipso initio declaravit, cum dicit: OMNIS ANIMA POTESTATIBUS SUPEREMINENTIBUS subdita sit; etiamsi Apostolus sit, etiamsi Evangelista, sive Propheta, sive quisquis tandem fuerit; neque enim pietatem subvertit ista subiectio.* Neque vero Ecclesiæ Christi decori aut ornamento esset, si haberet Sacerdotes, quorum auctoritate & nomine sublimes potestates contemni ac deponi possent; sed ei ornamento est, quod qui sint sacrorum, iidem sint etiam in Principes atque Rempublicam fidei obsequii duces. *Deus enim, inquit (b), id exigit, ut creatus ab ipso Princeps, vires suas habeat.... Quod si observaveris Christiane, & ipse, inquit, Princeps, e te magis suscipiet, Dominumque tuum, etiamsi incredulus fuerit, hoc nomine glorificabit.*

Sic ergo Catholici doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus (*); neque Pontificibus suis id honori vertant, quod vanos concedant titulos, quibus lugenda

bella commoveant: imo ubicumque degunt, sive in Anglia, sive in Hollandia, sive apud Sinenes Seresque ultimos (**)& Japonas; ne dent locum iis, qui passim ubique jactant habere eos Pontificem, quo duce & auctore, a legitimis Regibus imperiisque descendant: quod quidem quantas turbas, quantam Ecclesiæ Dei persecutionem apud Japonas (A) concitarit, ipsis hæreticis referentibus, ac sua scelera jactantibus credimus. Ne ergo isto titulo, neque ut inquieti & malefidi cives, sed tantum ut Catholici patiantur, glorificent autem Deum in isto nomine; relinquuntque id hæreticis, ut de Reipublicæ charitate ac Regum reverentia magna professi, tamen omnium audacissime in arma civilia prouant.

Romanos autem Pontifices, quotquot futuri sunt, Patres nostros sanctissimos atque charissimos rogamus, obsecramus, summaque reverentia etiam atque obtestamur, ne Sedis suæ Majestati consulere se putent, si Gregorium VII. Gelasium, Symmachum, aliisque Gregoriis anteponant: Catholicos vero bonos doctosque, ea, quæ par est, charitate atque honorificentia admovent, ne se ideo bene Catholicos putent, si omnia Pontificum gesta decretaque asserenda suscipiant. Excusent sane Pontifices quoad fieri poterit, uti nos pro virili fecimus, conati certe sumus. Ceterum si

necef-

[a] Chrysost. hom. xxiii. in Epist. ad Rom. tom. ix. p. 686. vid. sup. lib. j. sect. ij. c. xv.

[b] Chrys. ib. num. 11. p. 689.

(*) Tit. ij. 10.

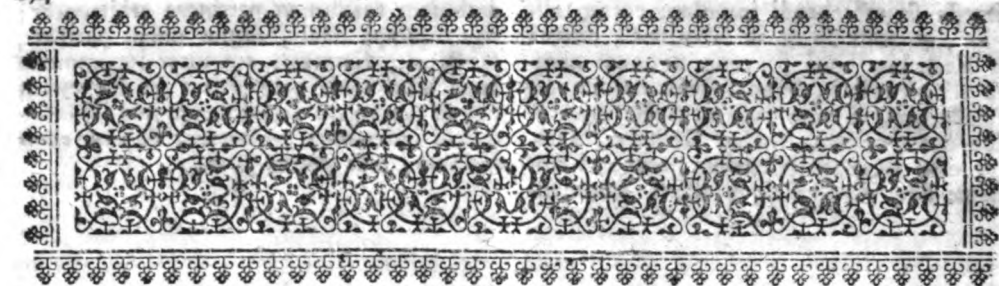
[**] Posti ultra Sinas.

(A) Apud Japonas &c.) Non abs re erit historiam breviter texere ejus persecutionis, quæ in Japonia Christianismum extinxit. S. Franciscus Xaverius, & Lusitani quidam Presbyteri apud Japonas Evangelii primi præcones fuerunt, quorum labores adeo Deus adjuverat, ut an. 1613. Christiani impleverint in Japonia numerum quadringentorum millium. Veniebant quoque in hanc regionem Hollandi, non tam Evangelii causa quam negotiationis. Animadverterat autem Hollandus quidam, Caron nomine, qui, quanquam humili loco natus, mentis numerarie Japonicæ Hollandorum præsidebat, Japonas Christianos cum Lusitanis malle, quam cum Hollandis negotiari. Igitur id cogitans ut ad gentem suam omne Japonicum commercium transferretur, detestandum facinus aggressus est, quo patraro, statim omnibus Christianis mors intentata est. Ad quemdam nobilem Japonensem ipse detulit epistolam a se Lusitanice scriptam, eo artificio, ut legentes facile sibi persuaderent Christianos, conjuratione facta, Japoniam vastare & ipsum Imperatorem opprimere statuisse. Atque quo magis Japonia ille nobilis Imperatorem ad seviendum in Lusitanos inflammaret, addebat: Hispanis & Lusitanis hanc ratam esse legem; ut populos ad quos veniebant, carceribus & necibus suæ religioni adjungerent; quippe qui credebant Deum suum sibi fore propitium, si eos occiderent, quos cogere non possent: Hollandos vero omnium populorum & religionum amicos, soli commercio intendere. Imperator, lecta epistola continuo exarsit, & nulla conjurationis inquisitione facta, omnes Christianos neci addidit; adeo ut ne unus quidem an. 1649. in tota Japonia reperiretur. Exinde edicto sancitum est, ne quis ultra Christianus in Japoniam veniret. Soli ergo apud Japonas veniunt Hollandi, qui interrogati cujus sint religionis, respondent, se Christianos non esse, sed Hollandos; neque etiam verentur eo gloriari, quod tam nefariis tamque impiis artibus, tute cum Japonibus negotiari possint. Vid. lib. Franc. Caron Belgi ad calcem. tom. ij. Walemb. & TAVERNIER relata de Jap. n., atque etiam D. ARNAULD Apolog. pour le Cathol. Tom. ij. p. 301. & seq.

necesse sit reprehendi interdum eorum aliquos, quorum opera ac laboribus, magna in Ecclesiam bona provenerint; cum nempe alienis rebus, bono scilicet animo sese ingererent, id vero non ad Sedis Apostolicæ contumeliam, sed ad Ecclesiæ, Deique eam protegentis laudem, atque ad Romanæ fidei Apostolicæ officii commen-

dationem maximam pertinere arbitrentur: cujus quippe fidei, atque officii puritas, sanctitas, dignitas, tot inter incommoda apud pios illæsa perstiterit; ut hic etiam valeat suo modo Apostolicum illud (*): *Virtus in infirmitate perficitur; & cura enim infirmorum, tunc potens sum.*

DEFENSIO DECLARATIONIS
CLERI GALLICANI
DE ECCLESIASTICA POTESTATE.

PARS SECUNDA,

In qua de Conciliis Constantiensi & Basileensi & confectione agit.

LIBER QUINTUS.

De Concilio Constantiensi ad Caput secundum GALLICANÆ
DECLARATIONIS.

CAPUT PRIMUM.

Resertat Declarationis Caput II. hujus libri scopus : Synodum Constantiensem
Sedi Apostolica nunquam infensam aut suspectam fuisse.

IC autem inesse Apo-
stolica Sedi ac Petri
successoribus Christi Vi-
ceriis (a), rerum spi-
ritualium plenam po-
testatem, ut simul va-
leant atque immota
consistant Sanctæ eccle-
siae Synodi Constan-
tensis a Sede Apostolica comprobata, ipsoque
Romanorum Pontificum ac totius Ecclesie
usu confirmata, atque ab Ecclesia Gallica-

na perpetua religione custodita, decreta,
de auctoritate Conciliorum generantium, qua
sessione quarta & quinta continentur; nec
probari a Gallicana Ecclesia, qui eorum
decretorum, quasi dubia sint auctoritatis ac
minus approbata, robur infringant, aut ad
solum schismatis tempus Concilii dicta de-
torqueant.

Hoc capitulum tria præstat. Theologi
Parisienses totaque Parisiensis Aademia,
& Ecclesia Gallicana id semper egerunt,
ut efficacissimis æque ac simplicissimis ver-
bis

(a) Declarat. Cler. Gall. cap. ij.

bis agnoscerent manantem a Christo, ad Petrum atque ad Petri successores Romanos Pontifices summa auctoritate transmissam vicariam potestatem ejusque plenitudinem: eam scilicet, quæ ad omnia spiritualia Ecclesiæ Christi commissa pateat. Primum hoc. Tum ad eam certa ratione explicandam, Concilium illud adhibet, quod sit ad eam rem maxime idoneum, Constantiense scilicet, quippe quod Papalem potestatem postremis sæculis a pessimis hæreticis Albigenisibus ac Valdensibus, recentissime vero a Wiglesitis & Hussitis perditissimis hominibus obscuratam, ad hæc infando schismate per quadraginta fere annos collapsam ac semilaceram, in pristinam amplitudinem revocarit. Tertio ac postremo, ne quis scrupulus superesse possit, eadem Parisiensis Academia atque Ecclesia Gallicana, ex ipsa gestorum serie exponit ac firmat Constantiensis Decreti auctoritatem certam, neque ambiguam mentem.

Et quidem dissertatione prævia admonimus (a) procul amovendam illam, quæ per summam imperitiam, quorundam animos incescit de egregia Synodo suspicionem iniquissimam; quasi Sedi Apostolicæ ipso etiam nomine infamata videatur, quod contra est; cum omnes quidem universales Synodi id innatum insitumque habeant, ut Pontificiam potestatem, sibi conjunctissimam totique corpori præsentem, venerentur ac foveant, ut omnium sæculorum ab ipsa Christianitatis origine testatur experientia; illa vero præ ceteris habeat hæc æria: primum quod Pontificiam potestatem, fœdo extincto schismate, pristino splendore lucere fecerit: deinde quod a seditiosissimis hæreticis ejus potestatis luculentissimam confessionem exegerit: tertio quod egregium Pontificem Martinum V. jam inde ab initio hujus conventus partem optimam, ipsa e sinu suo elegerit ac pepererit: quin etiam cum eo res devenisset, ut abjectis omnibus, qui de Papatu litigarent, verus & indubitatus Pontifex crearetur, hæc statim edixerit (b): *Dent operam Electores, cum de creatione agitur Vicarii JESU-CHRISTI, successoris Beati Petri, universalis rectoris Ecclesiæ, Gregis Domini directoris, ne quid aliud*

cogitent, quam ut eorum ministerio de utilibus & idoneo universali Ecclesiæ pastore providatur. Quæ verba, & alibi memoravimus (c), & nunquam satis inculcanda nunc etiam summa cum animi voluptate repetimus.

Ex his igitur & aliis æque probatis fœdam hanc Binianæ editionis notam expungimus: *Concilium Constantiense ex parte approbatum; quippe quæ Romana quoque editione ipse, uti prædiximus, privati hominis temeritate sit addita. Verum ut res procedat clarius, Sessionum IV. & V. Constantiensis Concilii a Parisiensibus nostris & a Clero Gallicano laudata decreta referamus.*

C A P U T II.

Constantiensis Concilii laudata decreta, ex Sessionibus IV. & V. referuntur: censores nostros, atque etiam ipsam auctorem tractatus DE LIBERTATIBUS ECCLESIAE GALLICANÆ, nec Synodi verba attendisse; nedum intellexerint.

Sessionis IV. hæc verba sunt (d) **IN NOMINE SANCTÆ ATQUE INDIVIDUÆ TRINITATIS PATRIS ET FILII ET SPIRITUS SANCTI, hæc sancta Synodus Constantiensis, generale Concilium faciens, pro extirpatione presentis schismatis, & unione ac reformatione Ecclesiæ Dei in capite & in membris fierenda in Spiritu sancto legitime congregata ordinat, disponit, statuit, decernit, & declarat ut sequitur. Et primo: Quod ipsa Synodus in Spiritu Sancto congregata legitime, generale Concilium faciens, & Ecclesiam Catholicam militantem representans, POTESTATEM A CRISTO IMMEDIATE HABET, cui quilibet cujuscumque status vel dignitatis, ETIAM SI PAPALIS EXISTAT, obedire tenetur, in his quæ pertinent AD FIDEM, ET EXTIRPATIONEM DICTI SCHISMATIS, REFORMATIONEM ECCLESIAE DEI, IN CAPITE ET IN MEMBRIS.** In hac sessione, cum Romanorum Rege, fuerunt ducenti Patres, ut in ipso initio sessionis adscriptum est.

Sessionis vero V. sic habet (e): *Hæc sancta*

O o 2

(a) *Dissert. præv. n. xliij.*(b) *Concil. Const. sess. xl. p. 245.*(c) *Diss. loc. cit.*(d) *Concil. Const. sess. iv. p. 19.*(e) *Ibid. sess. v. p. 22.*

*Ha Synodus Constantiensis, generale Concilium faciens, pro extirpatione ipsius schismatis, & unione & reformatione Ecclesie Dei in capite & in membris, ad laudem Omnipotentis Dei, in Spiritu Sancto legitime congregata, ad consequendum facilius, securius, libentius, unionem & reformationem Ecclesie Dei, ordinat, desinit, decernit, & declarat ut sequitur: Et primo, quod ipsa in Spiritu Sancto legitime congregata, Concilium generale faciens, & Ecclesiam Catholicam representans, POTES-
TATEM A CRISTO IMMEDIATE HABET, cui quilibet cuiuscumque status vel dignitatis, ETIAMSI PAPALISEXISTAT, obedire tenetur, in his que pertinent AD FIDEM ET EXTIRPATIONEM DICTI SCHISMATIS, ET REFORMATIONEM DICTÆ ECCLESIE IN CAPITE ET IN MEMBRIS.*

Item declarat, quod quicumque cuiuscumque conditionis, status, & dignitatis, ETIAMSI PAPALIS, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus, aut præceptis hujus Sacrae Synodi, & CUJUSCUMQUE ALTERIUS CONCILII GENERALIS legitime congregati, super præmissis, seu ad ea pertinentibus factis, vel faciendis obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condigne penitentiae subjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris subsidia, si opus fuerit recurrendo.

Facile animadvertet lector diligens Sessioni IV. per Sessionem V. quid lucis accesserit. Sessione sane IV: summa illa auctoritas adscita est Concilio; sed quantum verba sonant, Constantiensi tantum: Cum autem id Patribus angustius videretur, quam ut Ecclesiasticis morbis remedium afferri posset, Sessione V. itum est in eam sententiam, ut non solum isti Concilio Constantiensi, verum etiam cuilibet alteri, parem auctoritatem adsciceret.

Placet hic perpendere tantisper, quam parum censores nostri ab verba decreti ani-

num attenderint. Et quidem auctor doctrina Lovaniensium ex Jacobo Latino & aliis hæc refert (a): Ecce manifeste patet quod decretum illorum Patrum non loquitur universaliter de qualibet Synodo universalis, sed de illa singulariter, hoc est de Constantiensi.

Idem habet Dominus Nicolaus Dubois in Disquisitione (b): Omnia, inquit, verba decretorum Sessionum IV. & V. quatenus de auctoritate agitur, concepta sunt verbis de ipsa sola agentibus. Nempe adeo cursum legit Constantienses canones (c), ut nec illud adverteret: Quicumque cuiuscumque conditionis, etiamsi Papalis, qui mandatis hujus sacrae Synodi & CUJUSCUMQUE ALTERIUS CONCILII GENERALIS legitime congregati obedire contempserit. En diligentem lectorem, qui Gallicanos Episcopos eo nomine castigavit, quod quæ laudaverint acta, non legerint (d). Uique adeo cæcuerunt homines præjudiciis acti, quæque ipsi in ore habent assidue terunt manibus, nec legunt nec vident.

Quin etiam ipse auctor Tractatus de libertatibus Ecclesie Gallicane, qui cæteris diligentior futurus videbatur, in eundem impexit lapidem (e): Notanda, inquit, sunt illa verba: IN HIS QUÆ AD FIDEM ET EXTIRPATIONEM DICTI SCHISMATIS, PRÆCEPTIS HUIUS SACRÆ SYNODI SUPER PRÆMISSIS, SIVE AD EA PERTINENTIBUS, quæ decreta illa circumscribunt, ac sine limitatione intelligere vetant. At qua fide omittit illa verba: cuiuscumque alterius Synodi generalis, & ipsam fidei, ac Schismati additam reformationem? Ac ne quid deesse possit, diserte positum, super præmissis & ad ea pertinentibus, ipsa etiam huc reformatione conclusa; quæ profecto voces, si quid limitationis sonant, haud equidem scio, quæ deinde generatim dicta intelligantur.

Sane doctissimus Daguirreus (A) horum præ-

[a] Doct. Louan. p. 68. 69.

[b] Disq. art. v. num. 65.

[c] Concil. Const. sess. v.

[d] Disq. art. ix. pag. 44. vid. in app. præf. ant.

[e] Tract. de Libert. Ec. Gall. lib. v. cap. xv. num. 6.

(A) Daguirreus (Josephus Saens) Ord. S. Benedicti Monachus, Doctor & interpretis primarius Scripturæ sacrae in Universitate Salmanticensi, vir plurima doctrina, & miræ præbitatis fama conspicuus, multa opera edidit: ac imprimis Concilia Hispaniæ quatuor volum. in fol. diligentissime collegit, quibus notas addidit & exquisitas dissertationes (x). In hujus operis præfatione, pestiferam hæc,

[x] Vid. etiam Diss. viij. & x. in Conc. iij. Toler.

præjudiciis ductus (a), ipse quoque ex verbis Concilii Constantiensis elicit, nullo modo actum esse de omni Concilio generali, & in utraque Sessione IV. videlicet & V. ejusdem Concilii Constantiensis, de illo singulari Concilio solum prolatam esse doctrinam. Credo, non satis memor ejus sententiæ, quam ipse pro suo candore dixisset (b): *Concilium Constantiense definiisse* (certo quidem sensu (B) *cuius Concilio generali potestatem a Christo immediata-*

te habenti omnes teneri obedire, & ipsum Papam.

Atque ipsa canonis series postulabat, ut de omni generali Concilio diceretur; Synodi enim Constantiensis, hoc certe fundamento constituta erat auctoritas, quod sit in Spiritu Sancto legitime congregata: quod potestatem a Christo immediate habeat: quod Ecclesiam Catholicam representet. Hæc autem non ad solum Constantiense Concilium, quod tunc habebatur, sed

hanc, quam olim ipse defenderat probabilitatis doctrinam damnatam jubet esse; & in reliquo opere, præcepta morum tradit ita pura sanctaque, ut omnium calculo Daguirreus approbaretur, nisi eas sibi tuendas suscepisset falsas decretales, quas Romani ipsi aperte contemnant. Quando exorta est de Gallicana Declaratione controversia, multi crediderunt a Daguirreo scriptum fuisse tractatum illum anonymum *De libertatibus &c.* quem omnes nunc sciunt D. CHARLAS ferum fuisse. Sed ipse se professus est auctorem operis sane longissimi, cui titulum fecit: *Defensio Cathedrae Sancti Petri &c.* de quo nobis pauca supersunt dicenda, cum ea fere omnia D. BOSSUET in sua prævia Dissertatione egregie confutaverit, quæ, antequam venisset in nostras manus ea Dissertatio, nobis animadversione digna visa fuerant.

Mirum profecto tantum Cardinalem [r], non modo ex Bellarmino exscribere opiniones eas, quas vel iniquissimi Ultramontani vix defendere audeant, sed etiam acerbe interdum (ne quid dicam gravius) in Clerum Gallicanum invehi, & personam induere conviciatoris, dignam scriptoribus iis, quales erant Marchio DE SARRETO, D. DUBOIS, D. ROCCABERTI, homine vero in ceteris suis operibus modestissimo prorsus indignam.

Illud mirum imprimis, a tam docto viro, qui Gallicana monumenta voluit plurima; hoc asseri potuisse: ante Gerfonem in Gallia neminem extitisse, qui Papæ infallibilitati adversaretur. Quasi vero ea acta quæ collegit D. DACHERY Spic. tom. VI. non aperte doceant eandem doctrinam ante Gerfonem a Peto Alliaceo & Universitate Parisiensi, atque etiam ab universo Clero Gallicano traditam fuisse: quasi, inquam, tempore Bonifaciani dissidii, non fuisset omnium Galliarum Ordinum adversus Pontificiam infallibilitatem unanimis sententia: quasi, ut etiam vetustiora commemoremus, ambigua esset Ivonis Carnotensis, Hincmari Rhemensis & aliorum Gallorum ea de re doctrina. Non omnino candide actum est a Daguirreo, qui, postquam nostros Doctores hujus infallibilitatis præcones dixerit, nil ex illorum scriptis retulerit, præter quædam verba neotericorum Ysamberi, Davallii & aliorum, qui ultimo sæculo Scholæ Parisiensis præscam & infiram sententiam labefactare conati sunt.

Et id quoque est mirum, Daguirreum, eum scriptorem, qui dialecticæ calleret leges, tamen sic fuisse argumentatum: Præscæ Synodi ut plurimum approbarunt ea decreta, quibus Pontifices, sua sola auctoritate, damnarunt hæreses: ergo Pontifices his Synodis infallibiles videbantur, nam consequens ex antecedente non sequebatur. Id unum sequebatur sæpe Summos Pontifices recte decrevisse. Sed neque id animadvertit Daguirreus, Sacras Synodos, cum tam diligenter in Pontificum decreta inquirunt, tum profecto apertissime testari se credere falli eos posse.

Mirum denique acerrimi ingenii virum non sensitse, quam vanæ essent notæ illæ, quibus Ultramontani distingui posse putant ea decreta quæ vocantur *ex cathedra*, ab iis quæ non sunt *ex cathedra*. Neque porro decebat Daguirreum dicere, ea sola decreta esse *ex cathedra*, quæ prodirent iis omnibus instructa formulis, quibus suas Constitutiones paucis abhinc sæculis Pontifices vestire consueverunt. Hoc enim postro, sequeretur vetera illa Pontificum ad Episcopos & Ecclesias responsa non fuisse *ex cathedra* prolata: quo quid absurdius? Multa me tacere jubet ipse D. BOSSUET in Daguirreum prona voluntas & amicitia. Utinam Daguirreus hoc opus nunquam scripsisset! Ceterum ille factus Cardinalis favit impensissime iis Theologis, quos Gallicanæ doctrinæ noverat tenaciores. Itaque videtur suum illud opus aliquo modo retractasse. Quid de eo senserit D. ARNAULD vid. Epist. cœclxv.

(r) Vid. epist. didicator. ad Innoc. x).

(a) Daguirr. Def. Cath. Pet. Disp. xxxvj. n. 8. p. 502.

(b) Ibid. Disp. xv. num. 12. p. 253.

(B) Certo quidem sensu; id est ut explicat Daguirreus, supremam esse Conciliorum potestatem in vobis Pontifices, quales tunc fuisse dicit tres eos qui de Papatu contendebant.

sed ad omnia æque Concilia generalia spectant, quæque extiterant, quæque futura erant: ut nullus dubitationi locus superesse videatur.

Neque vero felicior illa responsio est, cum ajunt, decreti verba ad solam schismatis causam aperte referri: nec attendere volunt ad has voces: *In his quæ pertinent AD FIDEM, ET EXTIRPATIONEM DIGITI SCHISMATIS ET REFORMATIONEM dictæ Ecclesiæ in capite & in membris.*

Hæc illa decreta sunt Concilii Constantiensis, in ipsis Concilii Basileensis actis, summo omnium consensu repetita (a), cura procul omni dubio universalis esset, eique Eugenius IV. adhereret, nullo tum suborto schismate. Adeo Ecclesia semper intellexit, Constantiense decretum, non ad solum schismatis tempus, aut ad solum Constantiense Concilium, sed ad fidei quoque, & reformationis universalis causas, & ad omnia quolibet tempore futura Concilia pertinere.

Ceterum diligens lector facile animadvertit in duobus canonibus Constantiensibus ex Sessione V. relatis, primum, totidem verbis a Sancta Synodo ex Sessione IV. fuisse repetitum. Quo factum est, ut plerique Scriptores, atque ipsa Synodus Basileensis, Sessionis V. decreta sola retulerit: quippe quæ & quartæ canonem complecteretur integrum, & alium insuper majoris elucidationis gratia canonem adjunxerit.

In fine Sessionis V. adscriptum est (b): *Quibus articulis sive constitutionibus lectis, dictum Concilium eos & eas uniformiter approbavit & conclusit.* Quo patet hæc non tantum summa auctoritate, sed etiam summa consensione esse decreta.

CAPUT III.

Ordo disputationis hujus: Censores nostri tria objiciunt: primum quidem de textu; alterum de sensu ac mente; posterum de auctoritate decretorum Constantiensium.

MUltum laborandum fuit, iis qui decreta Constantiensia elevare & obsecrare conati sunt. Itaque primo textum ipsum sollicitant. Res quidem intentata hæctenus, canonesque integros, uti eos retulimus, ex Romana editione descriptos, omnes admiserant (c). Sed anno 1683. quinquaginta scilicet & ducentis annis, postquam Constantiensis canones conditi sunt: Emmanuel a Schelstrate, sacre Theologiae Doctor, Bibliothecæ Vaticanæ Præfectus, repente prodiit; qui cum Constantiensis Concilii nova acta proferret, statim in ipso titulo, ejusdem Concilii *primum decretum Sessionis IV. a Basileensibus corruptum esse* testetur: ut uno ictu scilicet Basileensem Synodum, & Constantiensem confodiat.

2. Ajunt Concilii mentem nostros non esse affectos: trahi quippe ad alias Synodos atque causas, quæ de Constantiensi proprie ac de schismatis causa decreta sint; & cum Sanctæ Synodi verba proferuntur, reponunt notum illud (d): *Intelligentia dictorum ex causis assumenda dicendi, & secundum subjectam materiam intelligenda sunt verba*: atque adeo Synodi ad tollendum schisma institutæ, ad solum schismatis tempus decreta referenda; non ad id trahenda tempus, quo indubitatus Pontifex in Petri Cathedra sedeat. Addunt ab ipsa Synodo Constantiensi adversus Wiclefium, supremam Papæ agnitam auctoritatem: non ergo absolutè, sed tantum schismatis causa eam Concilio esse subjectam: quo referunt illam regulam (e): *Quod ubi est apparens aliqua contradictio, singulis legibus adaptanda est facti species; distinguendi casus, eaque capienda interpretatio, quæ tollat contradictionem.* Denique urgent illud (f): *Ex contextu facienda interpretatio, nec attendenda tantum nude Sessio-*

[a] Conc. Basil. sess. ij. tom. xij. Conc. pag. 477.

[b] Concil. Const. sess. v. *ibid.* pag. 26.

[c] Tom. iv. Conc. gener. edit. Vatic. pag. 138. 139. 140.

[d] *Disquis. art. v. n. 80. Doct. Lovan. p. 69. & seq.*

[e] *Disquis. ibid. n. 87.*

[f] *ib. n. 81.*

num IV. & V. verba, sed & sequentia, quæ Pontificis absoluta potestati saveant.

3. Auctoritatem decretorum oppugnant; intellexerunt enim quam difficile sit ad unum schisma revocare, quod universim a Synodo dictum esset. Quare eo maxime machinas omnes intendant, ut tantæ Synodi auctoritatem evertant.

Sic igitur illi Constantiense canonum textum, sensum, auctoritatem oppugnant. Nos vero nostro more gesta referemus; quibus quidem gestis, ipsaque celeberrimi ac maximi negotii serie, adversariorum objecta suo quæque ordine collabuntur.

C A P U T IV.

NOVUM EMMANUELLIS SCHELSTRATI de textus falsatione commentum.

PRIMUM igitur perpendamus, novam, quam Schelstratus (a) de falsatione textus Synodi Constantiensis componit historiam. Et ille quidem memorat Sessionis IV. decretum, a nobis descriptum, Synodi Basileensis jussu anno 1432. fuisse corruptum, additaque illa verba, quibus Papa Concilio subesse dicatur: *Non in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem schismatis, sed in his quæ ad reformationem generalem Ecclesie Dei in capite & in membris.* De his postremis verbis Schelstratus litem movet. Ceterum ea verba æque cum reliquis, ac reformationem generalem in capite & in membris, cum fide & schismate, in Sessionis V. decreto junctam recognoscit (b); Sessionemque V. nullius falsitatis accusat: atque adeo ac Schelstrato constat, Patres Basileenses eam falsationem aggressos, non ut Papam ha-

berent, etiam in generali reformatione subditum: id enim in Sessione V. contineri liquet, & ipse confitetur: sed ut bis haberent, quod semel profecto habuisse sufficiat. Hic tanti facinoris fructus Basileensibus fuit.

Quæ cum ita sint, nemo est, qui non in ipso quæstionis titulo Schelstratum rideat, tot ac tantos viros gratuiti sceleris accusantem. Sed tamen videamus quemadmodum suam texerit fabulam: simulque memorabimus & dissertationem primam, quam ipse *Antuerpiensem* vocat, & tractatum de sensu, & auctoritate decretorum Constantiensis Concilii Sessionis IV. & V. quem adversus Maimburgum (A) hujus dissertationis tuendæ gratia, Romæ Typis Sacræ Congregationis, de propaganda fide, secundo loco edidit.

Is igitur, variis Concilii Constantiensis editionibus memoratis, hæc subdit (c): *Ut autem manifestum fiat, ex quonam codice prædicta Constantiensis Synodi acta primum edita sint, & quonam illi fides adhiberi valeat, notandum est Concilium Basileense, cum jam videret auctoritatem suam apud plerisque vilipendi, cogitare cœpisse de publicandis actis Constantiensis Concilii; ideoque mandasse duobus Cardinalibus, duobus Episcopis, duobus Theologiae Doctores, & Archidiacono Zagrabiensi (*), ut ex actis Constantiensis Synodi decreta extraherent.* Tot ac tanti futuri erant meditati sceleris administri.

Quis non hic statim exclamaverit, contemnendam potius, quam confutandam esse Schelstrati fabulam? Sed tamen reliqua audiamus. Addit hoc opus totum ex actis Synodi Constantiensis extractum, anno 1432. fuisse absolutum, pendenteque Bulla plumbea bullatum; atque ex copia inde

[a] Schelst. *Diss. Antwerp. cap. I. art. 1. p. 36.*

(A) *Adversus Maimburgum.*) Hic quondam Jesuita, sacris suis concionibus clarus, multis libris historicis editis clarior, aliquandiu lectoribus plurimum placuit. Nam quæ sibi ex arte critica decernat, ea aliquomodo compensabat gratis digressionibus, sententiis elegantibus, & narrandi propria sibi quadam amonitate D. MAIMBOURG, qui omni quidem tempore pro liberrimis Gallicanis studiose steterat, scripsit Ann. 1685. librum cui titulus est: *Traité historique sur les prerogatives de l'Eglise de Rome*, in quo libro, sibi ipsi industria & judicii ratione superior, pugnat pariter & contra Protestantæ, qui omnia sanctæ sedis jura proscindunt, & contra Ultramontanos, qui ea exaggerant, multaque comminiscuntur. Decernat quoque adversus Schelstratum, qui ut alibi diximus, scripserat a Basileensibus adulterata fuisse acta Constantiensis. Vid. DUP. xvij. *luc.* & tract. D. MAIMBOURG.

[c] *Ibid. pag. 36.*

(*) *Zagrabia est urbs Episcopatus Regni Hungariæ in Sclavonia regione.*

inde fideliter extracta *Hagenovensem* (*) editionem, anno 1499. prodisse; quam deinde secuta sint *Mediolanensis* anni 1518. *Parisiensis* Jacobi Merlini Doctoris Parisiensis anni 1524. *Coloniensis* anni 1530.

Has tres editiones Schelstratus memorat, in excludendo Sessionis IV. decreto ab aliis discrepare; sed ea una in re, quod ab his ablit hæc vocula *ad fidem*: atque omnino primum omnium, qui *fidei* vocem decreto addiderit, fuisse Petram Crabbium (**), qui nulla facta correctionis mentione, nulloque codice citato, anno 1538. suam editionem adornavit, quam reliquæ deinde secuta sunt. Hæc quidem Schelstratus; quæ ad Basileensem Synodum ab eaque corruptam, ut is auctor iactaverat, Concilii Constantiensis Sessionem IV. nihil omnino pertinent.

An ergo id agit, ut particulam, *ad fidem*, e Sessione IV. Constantiensis eradamus, Petroque Crabbio eam inferenti falsitatem imputemus? Ne id quidem; imo ipse acta Constantiensis ea laudat pro antiquissimis atque authenticis, in quibus diserte in Sessione IV. Constantiensis expressa legatur particula, *ad fidem*, quæ Hagenovensi editioni deest; testaturque insuper (a) antiquissima manuscripta Concilii Constantiensis, quæ quidem ipse viderit, particulam illam, AD FIDEM, habere. Ergo profecto hætenus, neque Basileensis Concilii, neque Petri Crabbii laborat fides; aliaque editiones quæ ipsum antecesserint, mancas esse necesse est.

Ubi ergo tandem locus ille a Basileensibus corruptus? Nempe hic est (b): *Ostendimus*, inquit, *supra ex compilatione deputatorum Basileensium Concilii, editam fuisse Synodum Constantiensem in oppido Hagenow, in qua editione decretum Sessionis IV. habet adjuncta hæc verba: ET REFORMATIONEM GENERALEM ECCLESIE DEI IN CAPITE ET IN MEMBRIS: Et hæc sunt, quæ a Decreto Sessionis IV. abesse debuerunt.* Hic ergo est ille locus Basileensium auctoritate corruptus.

Id vero, ut demonstrat, hæc affert. *Tres, inquit, codices manuscripti continentes acta Constantiensis Concilii a Notariis ipsius conscripta, ex quibus Basileenses de-*

creta compilarunt, non habent illa verba in primo decreto Sessionis IV. ET AD REFORMATIONEM GENERALEM ECCLESIE DEI IN CAPITE ET IN MEMBRIS. Sic Basileenses acculat, ut qui acta Constantiensia, etiam sibi visa, mala fide descriperint; nulla probatione; neque enim ullum monumentum affert, quo tres illi codices Basileensibus visi ac descripti doceantur. Adde Schelstratus: sex alios codices manuscriptos antiquissimos, qui non habeant illa verba, *de reformatione*: unde concludit (c), *in Sessione V. solummodo clausulam illam (de reformatione scilicet) adjunctam esse; ut, inquit, indubitatum sit, prædicta verba, (de reformatione) a Basileensibus erroneo decreto Sessionis IV. adjuncta, & a collectoribus Conciliorum, errore Basileensium deceptis, typis fuisse edita.*

Hæc est illa historia, quam Orbi Christiano primum a se proditam, Emanuel Schelstratus toties gloriatur. Hæc illa falsitas, quam Patres Basileenses in Sessionis IV. Constantiensis decretum invexerint, ut etiam in Sessione IV. legeretur, quod in V. legi nemo, ac ne ipse quidem Schelstratus negat.

C A P U T V.

SHELSTRATI, de falsata Sessione IV. Constantiensis, fabula confutatur; probitas Patrum Basileensium omnium scriptorum consensu asseritur: B. LUDOVICI ALAMANDI, ejus cætus Principis, eximia sanctitas.

AC primum quidem, nemo sanus dixerit tantum coetum in tantum facinus consensisse. Sit enim, quantum Schelstrato placuerit, Basileensis Synodus reprobata: tamen iis viris constabat, qui bona fide agerent, miroque reformandæ Ecclesiasticæ disciplinæ studio tenerentur. Præerat tanto conventui Beatus Ludovicus Alamandus Cardinalis, Archiepiscopus Arelatensis, tantæ sanctitatis, ut profecto tali viro, & quidem tantum facinus nulla satisfactione purganti, falsitatem imputare, non modo summæ temeritatis, sed etiam manifestæ impi-

(*) Hagenow urbs est in Alsatia sita.

(**) Virum doctissimum ex Franciscana familia.

(a) lb. p. 37. & in act. Schelstr. p. 5.

(b) *ibid.* in *dissert.*

(c) *ibid.* pag. 37. 38.

impietatis esse constet (a).

Aderant in eadem Synodo Episcopi ac Doctores pietatis ac doctrinæ nomine commendati: neque Æneas Sylvius (b), Pius II. Pontifex factus, qui in gestis Basileensibus præclara eorum facinora memoravit, est inficiatus unquam; &, in retractatione sua, doctrinam quidem ejuravit, quam Basileæ tenuisset, historiæ vero suæ non detraxit fidem: ut profecto tantos viros errasse bona fide, atque ulterius quam opereretur, studio reformationis abreptos suspicari liceat; falsi insimulare, impium absurdumque sit.

Faciamus tamen eos vel facinorosissimos fuisse. Quo tandem artificio latere se posse confiderent? Quid tanto numero tantum facinus conscivissent? At illi nihil occulte moliebantur, qui teste Schelstrato (c), decreta Constantiensia extrahenda mandassent duobus Cardinalibus, duobus Episcopis, duobus Theologiæ Doctoribus, & Archidiacono Zagrabiensi, Joanni scilicet illi Segoviensi, cujus pietatem ac doctrinam Æneas Sylvius tot laudibus cumulavit.

Præterea ex præfatione Synodi Basileensis, editioni Hagenovensi præfixa, constat fuisse inter illos deputatos, Thomam Corcellium, quem inter sacrarum literarum Doctores, doctrina mirabilem, & modesta quadam verecundia amabilem, idem Æneas Sylvius commendavit (d): quos profecto tot ac tantos in scelus consensisse, neque sibi mutuo erubuisse, seque & Synodum infamasse, ne infensissimos Basileensium hostes credituros putamus, ne ipsum quidem Schelstratum, si reviveret, iterato dicturum (e), si sua dicta perpendere potius, quam præfractæ tueri vellet.

Quod enim tantum operæ pretium fuerit, ut illud facinus molirentur? Nempe ait Schelstratus: ut labascentem Concilii

Tom. I.

Basileensis auctoritatem, edito Concilio Constantiensi firmarent. At pessumdarent potius tam aperta falsitate, seque Orbi Christiano irridendos propinarent, tantum scelus aggressi, ut Sessione IV. corrupta & adulterata, nihil tamen haberent, quod non totidem verbis in Sessione V. integra & illibata haberetur. Quid, quod, Schelstrato teste, Basileenses Patres, ne id quidem curabant, ut duarum Sessionum decreta iisdem verbis ederentur, cum idem Schelstratus verba illa, ad fidem, quæ in Sessione V. habentur, in extractis Basileensium deesse reteretur (f).

Patet ergo optima fide egisse eos, quæque in manibus habebant Constantiensia decreta ad verbum exscripsisse, neque quidquam fraudis molitos fuisse.

Neque vero ea falsitas, ac Basileensium scelus, Eugenium IV. aut Joannem a Turrecremata latuisset, qui tot inter investigas, nihil unquam tale Basileensi Synodo exprobrarent. Neque Pius II. rerum Basileensium testis oculus ac scriptor egregius, tale quid aut in historia privatus, aut in retractatione Pontifex protulit: ut profecto temere nimis Emmanuel Schelstratus, post duo fere sæcula cœperit sollicitare Basileensium fidem, quam eodem ævo infensissimi Cardinales atque Pontifices minime accuserant.

Cur autem in eorum extractis, seu potius in extractorum quibusdam exemplaribus, ac deinde in quibusdam quoque libris editis desit illud, ad fidem, quod, teste Schelstrato, in antiquis verisque codicibus habeatur? Quis non potius Librariorum aut Typographorum indiligentiæ, quam Basileensium tot ac tantorum deputatorum errori, nedum perfidiæ tribuat? Quem Librariorum errorem, cum in his verbis, ad fidem, ipse Schelstratus agnovit, (A);

P p

mi-

[a] Vid. Gall. purpur. in Beat. Lud. Alam. 1426. pag. 474. vid. quoq. Æn. Sylv. de gest. Basile. & Dissert. n. xliv.

[b] Æn. Sylv. ibid. pass. Ejusd. Bull. retract. T. xiiij. Conc. p. 1407.

[c] Schelstr. Dissert. Antwerp. pag. 36.

[d] Æn. Sylv. loc. cit. vid. præf. edit. Hag. an. 1500.

[e] Schelstr. loc. jam cit.

[f] Ibid.

(A) Ipse Schelstratus agnovit.) Nulla potest excogitari ratio quæ Basileenses eo impulerit, ut dedita opera prætermitterent in Constantiensi decreto hæc verba, ad fidem; cum illa prætermittio noceret potius quam faveret Conciliorum auctoritati. Recte igitur accusat D. BOSSUET Librariorum aut Typographorum indiligentiam; quod quidem ipsi visum est adeo certum & ab omni controversia remotum, ut facile crediderit fore ut ipse Schelstratus sic sentiret. At ille præjudicatarum suarum opinionum tenacissimus in ea prorumpit verba Diss. advers. Maimb. j. p. 21. Quare sine certa sciens-

mirum cur non intellexerit, in Constantiensibus illis, quos laudat manuscriptis, circa reformationis mentionem eundem lapsum contingere potuisse.

Latet profecto neminem, persæpe variare codices manuscriptos, faciendum delectum, favendumque ei editioni quæ a doctioribus viris, atque ex melioris notæ codicibus recensita, apud eruditos invaluerit; qualis illa est Petri Crabbii, religiosissimi ac diligentissimi viri, quam Roma ipsa probavit, editio.

Neque quemquam movere debet, in quibusdam Conciliorum vetustiorum editionibus desiderari quædam; cum item in recentioris Synodi Tridentinæ quibusdam editionibus, atque in ea ipsa quæ stante Concilio, facta est, constet abesse a decreto Sessionis V. de peccato originali, exceptionem eam, quam Beatæ Virginis Deiparæ gratia, a Sancta Synodo adhibitam fuisse, nemo sanus diffitetur (a). Ceterum multi sunt Synodi Constantiensis in celeberrimis Bibliothecis, Regia, Colbertina, inelyti Victorini Ccenobii, & Regii Collegii Navarrici vetustissimi codices, quorum etiam quidam ab ipsa urbe Constantia Concilii tempore transmissi, ex adscriptis epistolis demonstrantur, in quibus decretum Sessionis IV. eodem tenore legitur, quo est in vulgatis; ut non immerito Petrus Crabbius, vir diligentissimus ita ediderit, Romanaque editio eandem lectionem confirmaverit. Qua quidem in editione Romana ipsa præfatio testatur (b), Pontifici Romano nihil fuisse antiquius, quam ut post Divinarum Scripturarum editionem, Concilia universalia, quam maxime fieri posset, emendata proferrentur.

Neque omittendum est Odoricum Rainaldum (c), Baronii continuatorem in edenda Concilii Constantiensis historia, anti-

quissimis, & amplissimis, ut sæpe testatur, codicibus usum, ita retulisse Sessionis IV. decretum, ut est in editione Romana positum. Atque decretum illud, idem Odoricus Rainaldus docet optima ratione, & in Sessione IV. conditum, & in Sessione V. ad infringendas Joannis XXIII. improbas molitiones, instauratum fuisse: ut profecto sit certum Emmanuelem Schelstratum inani opera laborasse, qui in elevanda decretorum Constantiensium auctoritate, etiam Odoricum Rainaldum superare voluisse videatur.

Quin ipsa Sessio IV. si attente consideretur; vulgarem lectionem satis adstruet; sic enim ejus verba Schelstratus ipse refert (d): *Hæc sancta Synodus pro extirpatione presentis schismatis, & unione ac reformatione Ecclesie Dei in capite & in membris fienda, ad laudem Omnipotentis Dei, in Spiritu Sancto legitime congregata, ad consequendum facilius, securius, uberius ac liberius unionem ac reformationem Ecclesie Dei, ordinat, diffinit, statuit, decernit, & declarat ut sequitur*: quibus verbis significat hoc decretum, non modo ad reformationem maxime pertinere, verum etiam ad eam collimare tanquam ad scopum. Quæ postquam præfata est Sancta Synodus, sui oblita videretur, si in ipso decreto, reformationem in præfatione præmissam omitteret.

At enim, ait Schelstratus (e), *inde sequeretur ab eodem decreto Sessionis IV. abesse debere vocem FIDEI, utpote de qua in præfatione allata nulla mentio est*. Unde etiam consequatur, decretum præfationi in omnibus correspondere debere. Vanum suffugium; nam ab ipso initio, Synodus fidem designaverat hoc decreto Sessionis III. *Ut non dissolvatur (Synodus) usque ad extirpationem schismatis & quousque Ecclesia*

scientia accusat tabellarius [prætermisisse verba AD FIDEM:] Cur sine firmo fundamento Notarius Apostolici fidem non solum in dubium revocat; sed aperte sugillat; eumque, qui pro veritate ex officio testimonium tulit, falsitatis arguit. Qui si sui compos esset, intelligeret amanuensis, licet diligenti verbum in describendo facile excidere, nec non etiam codicem cum scripto conferenti, ubi præsertim ex omisso verbo sententiæ nihil detrahitur. Itaque non propterea infidus Notarius Apostolicus, quod levi errore Librarii prætermisso, testatus fuerit apographon authentico exemplari omnino simile esse. Quamquam si necesse esset falsi aliquem arguere, argueretur verisimilius Librarius aut Notarius Apostolicus; sed nemo est accusandus.

(a) Concil. Trid. sess. V. can. V. tom. XIV. Conc. pag. 753.

(b) Vid. hanc præf. tom. I.

(c) Odoric. Rain. tom. XVII. an. 1415. num. 7. & 14.

(d) A. E. Const. edit. Schelst. pag. 4.

(e) Schelst. tractat. de senf. & c. advers. Maim. Diss. I. cap. II. p. 46. Conc. Constant. sess. p. 18.

lia reformata sit in fide & moribus & capite & membris. Quod semel dictum & fundamenti loco positum hærebat animis; neque in Sessione IV. post triduum habitari iterari oportebat; cum præsertim reformationis nomine intelligenda veniret ipsa reformatio in fide & moribus recentissime in

Sessionis III. decreto memorata. At Sessione IV. si de reformatione tanta præfati, de ea in decreto penitus conticescerent, nimis oscitanter ipsum rerum caput prætermittere viderentur.

Itaque Pater Gonzalez (A) laudatis licet impensissime Schelstrati probationibus, ultro

P p 2

tro

(A) P. Gonzalez (Thyrus de Santala) Doctor & Professor in Universitate Salmanticensi edit an. 1684. jam tum Soc. Jesu Præpositus Generalis, insignem tractatum, quo impugnat probabilis doctrinam. Statim in introductione lectoris, memorat se ferre ægerime sententiam benignam sua Soc. quasi propriam imputari. Ideo, ut a Soc. hanc invidiam amoliretur, ostendit, Antonium de Corduba & D. Francisci, & Sabaudium & D. Augustini familiis hujus opinionis fuisse auctores; contra vero primos ejus impugnatores & Societate prodixisse P. Ferdinandum Rebellum, Paulum Comitolum & Andream Blancum. Ipse, post exactam, ut ait, totius controversie discussionem, statuit non licitum esse sequi sententiam minus probabilem tutam, relicta probabiliore neque tamen ullum e subditis suis ad ita docendum adstringere intendit. Vid. huj. tract. præf. & D. DUP. Bibl. xvij. sæc. Extat ejusdem P. GONZALEZ aliud opus a D. DUP. prætermisum, quod Romæ excusum est an. 1689. sub hoc titulo: *De infallibilitate Rom. Pontif. in definiendis fidei & morum controversiis* &c. In illo opere eo intendit imprimis GONZALEZ, ut ipsius D. DUP. confuter librum de Antiqua Ecclesiæ disciplina, & D. MAIMBOURG libros historicos. Hunc autem tractatum D. DUP. non viderat. Nam statim atque excusus est, cavit Alexander vij. ne ille divenderetur, ut testatum legimus in epistola a quopiam Romæ degenti 28. Decemb. 1694. missa ad D. LE TELLIER Archiep. Rhemensis, quæ affixa ipsi libro P. GONZALEZ, in Bibliotheca S. Genovesæ asservatur, cujus hæc sunt verba: *Je suis bien aise que le livre de infallib. Sum. Pont. vous ait été rendu. Il n'est pas à Rome & ailleurs publici juris; au contraire il y est extrêmement rare, & tous les exemplaires en ont été supprimés par ordre du S. Pere. . . . On dit pour raison, que ce livre ayant été imprimé par ordre du Pape Innocent xi. . . & Alexander vij. l'ont fait lire & examiner de nouveau, ne voulus pas qu'il parût, tant pour ne pas embrouiller les affaires, qui ne l'étoient déjà que trop, que parce qu'il crut que l'ouvrage ne répondoit pas au dessein, & il en fit supprimer les exemplaires.* Merito Alexander vij. publici juris esse noluit hunc librum amplum sane, sed, si pondus spectes argumentorum, levissimum. Exemplo sit illud quod P. GONZALEZ confet omnibus assultibus impervium: *De fide est non posse totam Ecclesiam errare in materia fidei: hoc PRIMUM PRINCIPIUM; SECUNDUM PRINCIPIUM: De fide est Christum fundasse Ecclesiam, in qua tribunal esset visibile, quod supremam haberet potestatem ultimo determinandi controversias circa fidem & religionem: DIC ECCLESIE; SI AUTEM ECCLESIAM NON AUDIERIT &c. TERTIUM PRINCIPIUM: Ergo supremum tribunal ad decidendas fidei & morum controversias debet esse auctoritatis infallibilis. QUARTUM PRINCIPIUM: Porro certum est Christum non reliquisse hanc auctoritatem infallibilem in cumulo seu collectione omnium Christianorum, nec in cumulo seu collectione omnium Episcoporum: unde consequens est hanc eum reliquisse in solo Papa. Utrum consequens ex iis quæ supra retulit verbis, dic Ecclesie, sequatur, lectori dijudicandum damus. Et tamen hoc illud est argumentum quod sæpissime iterat & mille versat modis GONZALEZ in tota prima disputatione, quæ paginas implet 128. in 4. In secunda disputatione, Papæ infallibilitatem assertam esse contendit his Christi Verbis: *Rogavi pro te &c. Tu es Petrus &c. Tibi dabo claves &c.* Vide passim in toto D. BOSSUET tractatu hæc & similia argumenta, quæ ex illis Scripturæ locis Ultramontani petunt, egregie confutata. Eisdem locos allegat GONZALEZ quibus etiam probet a Papæ in omnes Episcopos potestatem jurisdictionis & Ordinis derivare. Sibi quidem objicit hæc Evangelii verba: *Sicut misit me pater, & ego misit vos, &c. Quorum remisistis peccata &c.* quæ apertissime indicant omnes Apostolos a Christo immediate missos fuisse. At si credimus P. GONZALEZ hæc verba nimis obscura sunt, illa vero perspicua: *Pasce oves meas, quibus regimena Ecclesiasticum monarchicum uni Petro commissum ostendatur; & præterea Suarez, Turrecremata, Valentia &c. affirmant solum Petrum a Christo immediate ordinatum, deinde ordinasse ceteros Apostolos.* His & aliis æque inutilibus lectores suos GONZALEZ detinet a p. 129. ad p. 198. In tertia disputatione eandem Papæ infallibilitatem urget, adductis sententiis Conciliorum generalium. Sic statuit de Concilio Nicæno, *Eruditissimus noster Franciscus. . . . restatur, in hoc Concilio declaratum esse Romanum Pontificem esse supra Concilium omnium Episcoporum.* Hoc Turriani testimonium instat illi est omnium & potentissimorum argumentorum. Cetera quæ adjungit, aut perpetam allata, aut male diducta ex apocriphis historiis, aut aperte falsa, hic referre non est necesse, neque*

iro tamen confitetur (a) auctores solutionis illius, qui ad Papam dubium verba Sessionis IV. Constantiensis adstringunt, *non insistere in Schelstrati notitiis, sed procedere supponendo decretum Sessionis IV. conceptum fuisse prout modo habetur in editionibus omnibus*. Nempe adversante publicorum omnium codicum turba, parum fidei ausus Schelstrati notitiis, *piæque, ut vocat, sententiæ*. Qua voce Schelstrato *pietatem* magis quam veritatem certam asserere videatur.

Ceterum ex antedictis fat liquet a Schelstrato assertum temere, Sessionem IV. a Basileensibus Patribus *corruptam*: cum tamen, si id maxime probavisset, nihil adversus nostros concluderet, quibus in Sessione V. satis amplum firmumque præsidium superesset.

C A P U T VI.

Sessionis V. qua potissimum utimur, lectionem, neque in dubium revocari posse, neque unquam in dubium revocatam.

Sed quandoquidem contendit Schelstratus in Sessionis IV. verbis, nonnihil variasse codices sive manuscriptos sive etiam excusos; ne quis suspicetur idem in Sessione V. qua potissimum utimur, evenire potuisse; notatum hic volumus, primum ab omnibus, & ab ipso Schelstrato, ejus lectionem, ut certam agnosci: tum vero, adeo esse firmam, ut nunquam in dubium revocari possit.

Et quidem ea Sessio acta est die Sabbati 6. mensis Aprilis anno 1415. ut ipso

initio Sessionis inscriptum est (b). At eodem anno 21. die mensis Julii, cum Sigismundus Imperator, pacis Ecclesiasticæ gratia, in Hispaniam profecturus esset, ac pro ejus itinere, sacre Synodi decreto, Missæ ac Litanix solennes haberentur, quibus omnes Prælati interessent; coram tanto coetu Joannes de Gersone, Universitatis Parisiensis Cancellarius, & Caroli VI. Christianissimi Regis Legatus, sermonem habuit: quo quidem in sermone, & Sessionem V. memorat, & ejus decreta, quæ supra retulimus, de verbo ab verbum refert, ne uno quidem apice immutato; subditque continuo (c): *Conscribenda prorsus esse mihi videretur in eminentioribus locis, vel insculpenda per omnes Ecclesias saluberrima hæc determinatio, lex, vel regula, tanquam directio fundamentalis, & velut infallibilis, adversus monstruosum horrendumque offendiculum, quod hæctenus positum erat per multos de Ecclesia in itinere mandatorum, determinantes ex textibus glossæ, non ad regulam Evangelicam & æternam acceptis, Papam non esse subiectum generali Concilio, neque judicari posse per ipsum*. En quæ quatuor mensibus post Sessionem V. coram Patribus sacroque Concilio dixerit Christianissimi Regis Legatus: en, inquam, quid pro suggestu, nemine improbante, dixerit, prædicaverit de Sessione V. decretis, quibus Regnum Franciæ ejusque Legatus interfuisse Schelstratus memorat (d); ut & hoc in antecessum de ea intercessione dicamus.

Idem Joannes Gerson coram sancta Synodo sermonem habuit anno Domini 1417. Dominica die 17. Januarii, quo in sermo-

neque etiam dicere de reliquis disputationibus usque ad nonam, in quibus Papæ infallibilitatem tueri nititur *ex Synodis provincialibus, ex praxi Ecclesiæ, qua praxi, inquit, ex Traditione Apostolica mos fuit referendi fidei questiones ad Papam; quia in eis decidendis errare non posse credebatur; denique ex auctoritate Pontificum, ex testimonio SS. Patrum & ex jure Pontificio, seu Pontificum decretis*. Disp. IX. & X. multorum Scholasticorum allegat testimonia, & eorum imprimis qui hanc suam opinionem de fide certam, contrariam certo hæreticam pronuntiant. Nam ut optime annotavit D. BOSSUET, Ultramontani *ubique improperant hæresim*. Neque prætermittendum est eundem P. GONZALEZ tam falso quam confidenter affirmare omnes Universitates, Parisiensem quoque, ante Pontificatum Urbani VI. pro fixo statuisse dogmate, Papam esse infallibilem. Quo loco illud iterabimus quod jam a nobis alibi observatum esse meminimus! nempe Ultramontanos esse alios aliorum servum pecus. Pauca reperies apud P. GONZALEZ, quæ non prius dicta fuerint a Daguirreo & aliis, præter magnificas illas laudes, quibus, non admodum congruenter, omnibus *seræ paginis, suam Societatem celebrat*.

(a) *Gonz. de infall. R. P. disput. XIII. sess. VI. §. 2. n. 9. p. 677.*

(b) *Concil. Const. sess. V. p. 21. sess. XVII. p. 155.*

(c) *Gerl. serm. de viag. Reg. Rom. T. II. edit. D. Dup. p. 275.*

(d) *Schelsi. Diss. Antwerp. c. 1. art. 2. p. 42. 43. Diss. II. advers. Maimb. c. II. p. 91. & seq.*

ne dixit (a) : *Quamvis ultra multiplicare sermones quid opus est super ea veritate, cuius decisio clarissima solidissimaque facta est per hoc sacrum Concilium, cui non licet obniti, nec ipsam in argumenta deducere?* Ac paulo post refert decreta Sessionis V. quemadmodum vulgata sunt; quæ nihil hic referre totidem verbis attinet, cum diligenter exscribat duo Sessionis V. decreta integra, iisdemque verbis, quæ jam descripsimus, ne immutato quidem apice. At prætermitti non debent, quæ statim ipse subdit (b) : *Huc veritati fundatæ super petram sacre Scripturæ, quisquis a proposito detrahit cadit in heresim jam damnatam, quam nullus unquam Theologus, maxime Parisiensis, & sanctus asseruit.* En qui decretis Constantiensibus Sessionis V. intercessisse memoratur.

Sic quippe censebant, sic prædicabant; fidei veritatem fundatam supra petram assidue inculcabant; neque contrariæ sententiæ notam hæresis inurere verebantur, a nullo reprehensi; imo a Patribus totoque Concilio in pretio habiti summisque præpositi negotiis. Nimii, inquit, qui hæresim improperant, quod nec nos nunc facimus. Hæc quidem suo loco propria quæstione habita exponemus (c) : nunc sane quid, Synodo audiente, Gerson a nemine reprehensus prædicaverit, audisse sufficiat.

Idem tractatu (d) : *An liceat in causis fidei a summo Pontifice appellare*, eadem decreta Sessionis V. die 6. Aprilis anno 1415. habitæ, de verbo ad verbum exscribit; eorum quoque summam Petrus Cardinalis Alliaccensis (e) representat tractatu, quem anno 1417. vigente Concilio, de Ecclesiæ auctoritate, Constantiæ edidit.

Jam anno 1431. cum Basileensis Synodus haberetur, Sessione II. (*) Patres hoc rerum gerendarum fundamentum ponunt :

& ne de eisdem sacra Basileensis Synodi potestate a quodam dubitetur, ipsa eadem Synodus declarationes ex decretis editis seu edendis inferendas ordinat & decernit, quarum quidem declarationum, tenor primæ sequitur, & est talis. Subdunt post ea Sessionis V. Constantiensis decreta duo, quæ supra descripsimus, ne immutata quidem virgula.

Cum postea Eugenius IV. pravo maloque consilio, ut etiam eventus docuit Synodum Basileensem dissolvere niteretur, Julianus Cardinalis, ejus in eadem Synodo Legatus, ad Pontificem hæc scripsit (f) : *Asserunt etiam (Patres Basileenses) prædictam dissolutionem fieri non potuisse, obstante quidem decreto Constantiensis Concilii, quod cuicumque Concilio generali legitime congregato, in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem schismatis, & ad Ecclesiæ reformationem in capite & in membris, quemlibet cuicumque conditionis etiam Papalis, teneri obedire decernit.* En igitur integer decreti Constantiensis tenor, qualem nunc habemus, certi fundamenti loco constitutus.

Subortis deinde gravibus diffidiis, innumerabiles loci sunt in Basileensi Synodo, quibus decreta Constantiensia Sessionis V. repetuntur, innovantur, ac de verbo ad verbum gestis inseruntur (g). Neque Eugenius IV. hæc decreta falso relata querebatur : imo vero edidit in Florentina Synodo (h) decretalem, *Moytes*, qua tres veritates Concilii Basileensis (A) damnat, ea etiam causa, quod Concilii Constantiensis sensui contrariæ essent : adeo in confesso erat eos canones, vero tenore verborum a Basileensibus fuisse prolatos.

Quo etiam tempore, coram eodem Pontifice, Joannes a Turrecremata (i) cum Legatis Concilii Basileensis publice disputavit :

(a) *Gerf. serm. in die S. Anton. loc. cit. p. 355.*

(b) *Ibid.*

(c) *Inf. lib. VI. c. XIX.*

(d) *Gerf. loc. cit. p. 303.*

(e) *Pet. Alliacc. tractat. de Eccl. aut. part. III. cap. IV. in append. T. II. Gerf. p. 956.*

(*) *Acta mense Feb. 1432. Conc. Bas. sess. II. pag. 277.*

(f) *Epist. II. Cardin. Julian. vid. int. oper. Æn. Sylv.*

(g) *Conc. Bas. sess. XVI. XVII. XXXIII. p. 539. 440. 618.*

(h) *Conc. Florent. part. III. Decret. Moytes T. XIII. Conc. p. 1180. vid. etiam p. 1188. 1190.*

(A) *Tres veritates Concilii Basileensis* hæc sunt : prima, *Veritas de potestate Concilii generalis supra Papam . . . est veritas fidei Catholice.* Secunda, *Quod Papa Concilium generale . . . sine ejus consensu nullatenus auctoritative potest dissolvere; aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, est veritas fidei Catholice.* Tertia, *Veritatibus duabus prædictis pertinaciter repugnans est censendus hæreticus.* Vid. T. XIII. Conc. decr. *Moytes* p. 1188. 1189. & sess. XXXIII. Conc. Basl. tom. XII. p. 619. & inf. lib. VI. cap. IX.

(i) *Turrec. Resp. ad Bas. part. II. n. 2. & 4. T. XIII. Conc. pag. 1171. 1172.*

tavit: canones Constantienses passim citabantur ac referebantur eo tenore verborum, quem sæpe diximus. Eos Turrecremata exponebat, elevabat, eludebat, ut poterat: genuinum legitimumque Constantiensis Concilii fuisse setum ubique fatebatur.

Atqui certissimum est Eugenium IV. & Turrecrematam adfuisse Constantiensi Concilio, ipsumque Eugenium IV. jam fuisse Cardinalem, iisque temporibus adfuisse, quibus Joannes Gerson ea quæ memoravimus prædicavit. Jam commemorare nihil attinet quoties hujus ævi Scriptores, Thomas de Corcellis, Antonius de Rosellis, Dionysius Carthusianus alique innumerabiles, hujus Sessionis decreta descripserint: ne quis forte Schelstratus hic unquam aut falsitatem, aut variam lectionem suspicari possit.

C A P U T VII.

Ad sensum Constantiensium canonum constitutum præmittitur brevis historia schismatis: ex ipso schismate fidei periculum, Sedis Apostolicæ contemptus, morum corruptela, ac necessaria reformatio.

JAM Constantiensium decretorum textu constituto, certum sensum ac mentem exponimus. Verum ante omnia brevis est præmittenda schismatis, & Conciliorum, Pisani scilicet & Constantiensis, de schismate agentium, historia. Hinc enim causæ status constituendus, & Constantiensium decretorum exponenda ratio, qua difficultates omnes facile evanescant.

Notum omnibus (a) post translata ad Gallias, ibique septuaginta fere annorum spatio collocatam sedem Apostolicam, Gregorium XI. tandem Romam Avenione rediisse, ibi non ita multo post obiisse, anno scilicet 1378. populum Romanum magna vi egisse cum Cardinalibus, quorum pars maxima Galli erant, ne fieret Pontifex, qui regrederetur ad Gallias; atque ideo non tantum infans clamoribus, sed etiam certæ necis intentato metu postulasse, ut civem Romanum in sede Apostolicæ collocarent: quibus maxime permotos,

ad id devenisse ut, extra Cardinalium Collegium, Bartholomæum Barensem Archiepiscopum, Urbanum VI. eligerent, non quidem Romanum, sed tamen Italum; quem in Italia ipsa patriæ charitas detineret. Atque is, delinita plebe, in Pontificia cathedra constitutus, & ab omnibus agnitus. Neque eo secius post aliquot menses, Robertus Gebennensis (*), Clemens VII. dictus, Anagninæ (A) electus est, quod plerique Cardinales Urbanum vi electum contenderent: se quidem metu adactos, ac, data copia, statim ex urbe Roma tanquam ex custodia effugisse. Urbanus Romæ, Clemens a Gallis agnitus, Avenione sedit. Urbano Bonifacius IX. Innocentius VII. Gregorius XII. Clementi Benedictus XIII. Hispanus susceptus est. Has inter turbas Christiana Respublica infando schismate, quadraginta fere annorum spatio, laborabat. Quærebatur primum, an is metu fuisset, qui graves & constantes viros merito permoveret, atque electionem irritam faceret? Tum si electio per vim & seditionem extorta ab ipsa origine nulla esset, an secuta consensione, atque agnitione Urbani VI. rata haberetur? An vero omnia per se, etiam ipsa agnitio atque consensio, eodem scilicet metu prælitata, irrita caderet? Et quidem satis constabat a Cardinalibus, quamquam non per omnia plebi furenti obsecutis; quippe cum non Romanum, sed Italum dumtaxat Pontificem providissent, tamen electionem ipsam, non uti sacri canones postulabant, plena libertate fuisse celebratam; neque integrum fuisse eis ut, more Majorum, ex tota Republica Christiana eligerent, qui toti præfuturus esset. Utcumque est, (neque enim juvat hic tantam innovare litem) est certum, rem doctis etiam sanctisque viris adeo obscuram esse visam, ut Nationes, Regna, Principes, sacrorum Antistites, illique etiam ipsi, qui vitæ sanctitate atque miraculis celebres habebantur, in re hæstent inaudita, juris & facti ambiguitate, in diversa studia traherentur.

Sæpe interim de pace actum, sed inani opera; neque persuaderi potuit utriusque partis Cardinalibus, ne sede vacante, no-

(a) Vid. Reinold. T. XVII. an. 1378. n. 7. & seq.

(*) Seu potius Gebennensis.

(A) Anagninæ) Cardinales primum secesserunt Anagninam, & inde Fundos urbem Regni Neapolitani in Provincia Terra Laboris, 9. leucis distans ab Urbe Anagnina. Ibi Robertus electus est.

vo Pontifice constituto, schisma propagarent; neque ipsi contententes, ut vocabant, hoc est, Angelus de Corario, Gregorius XII. ac Petrus de Luna, Benedictus XIII. qui se pro Pontificibus gererent, sæpe licet polliciti, adduci potuere, ut re ipsa loco cederent, ac pacem honori suo anteponebant: adeo imperii dulcedine capti, vanis pollicitationibus ac pactis, etiam sacramento confirmatis, nihil aliud quam suam conscientiam, ac publicam fidem, totumque adeo Orbem Christianum, ludere videbantur.

Sane uterque profitebatur se a Pontificatu pacis Ecclesiasticae gratia discessurum; sed ea conditione, si prius æmulus loco cederet, paxque & unio, ut vocabant, statim coalitura videretur. Sed cum alter alterum expectaret, neuter inciperet, nihil interim fieret, resque in infinitum extraheretur, totum id, quod inter ipsos, missitatis^o ultro citroque Legatis, agebatur, foedæ ludificationi, quam seriae tractationi similis habebatur.

Haud me fugit Gregorium XII. virum bonum ac simplicem, meliorem fide egisse visum; Benedictum XIII. subdolum, pervicacem, atque obstinatæ mentis, eo tantum collimasse, ut in æmulum continuati schismatis invidiam derivaret. Sed nec ipse Gregorius erat innocuus: quippe qui ad pacem & abdicacionem per se ipse pronus, tamen a dimittenda potentia, nepotum, quibus ingenti studio addictus tenebatur, artibus ac ludificationibus vetaretur. Placet referre Leonardi Aretini (a) Gregorianarum partium elegantissimi & candidissimi historici, de ipso Gregorio verba memoranda. *Paulatim res labascere cœperunt, & cuncta in dies deteriora fieri; voluntas enim illa Pontificis recta, nequaquam satis habere firmitatis reperta est ad Pontificatum deponendum. Cujus rei culpam multi in propinquos ejus referrebant. Ab his enim formidines inanes, & adumbrata pericula quotidie fingi, ac instillari ejus auribus prædicabant.* Neque ab his abludit Theodo-

rus a Niem (b), earundem partium historicus; neque quidquam visum est gravius, quam cum Gregorius, abjectis veteribus Cardinalibus, qui studerent paci, eorum loco Cardinales fecit Antonium Corarium fratris filium, & Gabrielem Condolmerium sororis filium, postea Eugenium IV. Ac multa eum cognatorum turba circumdabat, qui ad retinendum Pontificatum adigerent (c); nec imbecille senem puduit abdicacionem pacisci ea lege, ut Faventinus (*) & Foro Juliensis Principatus (A) nepotibus traderentur. Nihil ergo mirum, quod tanta cohors sit Christiani Orbis indignatio, adversus ambos Pontifices, qui septuagenariis majores, fluxi honoris cupiditate, Rempublicam Christianam certam in perniciem agerent.

Et quidem ab aliquot sæculis foeda erat Ecclesiæ facies, soluta disciplina & corruptis moribus; & ab ipsa curia Romana prima totaque fere mali labes, unde remedium expectari debuit: adeo omnia avaritia ac libido pervaserat, ac plerique Pontifices vix aliquid prisca moris cogitabant, satis superque se Pontifices arbitrati, si dispensationibus, reservationibus, indictionibus, decimationibus, aliisque mandatis extraordinariis, cuncta ad se traherent. Venalia omnia, totaque Ecclesia prædæ fuit. Hæc a sancto quoque Bernardo (d) sed s Apostolicæ studiosissimo memorata, nec referenda arbitraret, nisi de reformationis summa necessitate, vel maxime agendum incumberet. Et satis constabat post sancti Bernardi tempora res in deterius quoque fluxisse. Verum in tanto schismate magis magisque omnia pessum ire, in Italia Tyranni invalescere, ingruere undique bella, & quisque tutandi sui Pontificis specie, hostes inlectari, vicinos diripere, omnia miscere, *Simonia in domo Dei præsidere, eripi Ecclesiæ libertates.* Hæc Universitas Parisiensis data ad Carolum VI. epistola querebatur (e).

Ad hæc, profligata disciplina, hæreses gliscere, Wiclefi, Hussi, aliorumque scele-

re

(a) Leon. Aret. de temp. sui hist. p. 27.

(c) Theod. a Niem lib. III. de Sch. c. XV. XVI. XVII. XIX. &c. Rain. T. XVII. an. 1408. n. 8.

[c] Rain. ib. an. 1407. n. 20. Theod. a Niem loc. cit.

(* Faventia urbecula distans a leucis a Foro-Julio in Romandiola provincia.

(A) Principatus) Addit Rainaldus illum quoque postulasse, ut nonnulla oppida Ecclesiæ Raven-

[d] Bernard. lib. de Cons. ad Eug. pass.

(e) Spicil. T. VI. p. 96. 97.

re concuti Ecclesia; periclitari fides; sedes Apostolica, conciliatrix unitatis, veluti schismatum altrix, contemptui haberi. Testantur enim Universitatis Parisiensis sanctissimæ & gravissimæ literæ ad Clementem VII. Avenione sedentem (a), eo rem processisse per schisma, ut plures passim & publice non vereantur dicere, nihil curandum sintne duo, vel tres, aut decem, vel duodecim Papa: imo & singulis Regnis præfici posse nulla sibi auctoritate pralatos; quod in detrimentum sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ, Ecclesiasticæ politicæ, & religionis Catholicæ.

Sic ex schismate tam diuturno, tam fœdo, addita audaciæ sedis Apostolicæ contemptoribus; unde emerfit illa, in Synodo Constantiensi relata, Wiclefi propositio (b): *Post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in Papam, sed vivendum est more Græcorum.* Eo Apostolicæ sedis totiusque Ecclesiæ Catholicæ res per schisma devenerant.

Ceterum apud pios bonosque inconcussa manebat sacratissimæ sedis auctoritas, Ecclesiæ Catholicæ petra, fidei magistra, mater unitatis, atque inter pravos mores & horrendi schismatis mala, subibat tot sanctorum Pontificum recordatio. Et satis constabat super omnes Ecclesias Romanam Ecclesiam, ut dignitate, ita disciplinæ pietatisque laude diutissime præstitisse, tum ejus auctoritate vel maxime, quocumque tempore prostratas hæreses, fidem Catholicam, Christianamque pacem ubique viguisse; quæ labentibus sæculis mala evenissent, iis non infringi Christi promissa; tentari nos a Domino, an in his promissis firma fide maneremus, nec suæ Ecclesiæ defuturum. Ea spes animos sustentabat: quoque vehementius concussa erat Apostolica sedes, eo magis in eam piorum incensa studia: Sed labascebat infirmorum fides, atque omnino navicula, veluti dormiente Christo, mergi fluctibus videbatur.

CAPUT VIII.

Tria schismati quæsitæ remedia: Concilium Oecumenicum necessarium: Ecclesiæ Gallicana ab ODORICO RAINALDO, Wiclefismi accusata, propter subtractam simul obedientiam & Annatus.

PRIMA Gallia tanto vulnere medicas adhibuit manus. Clerus Gallicanus Lutetie congregatus anno 1394. Simone Cramando (A) Patriarcha Alexandrino titulari, Præside electo. Quo duce hæc professi Gallicani Antistites (c): *Tendimus ad re-dintegrationem & conservationem status & honoris summa dignitatis Papatus, & universalis Ecclesiæ, sicut in nostris consecrationibus juramus.* Hic finis omnium, ut Papalis, & Universalis Ecclesiæ dignitas pristino reponeretur loco. Simul Universitas Parisiensis commoveri cœpit. Multi tractatus, multi cœtus habiti: compertum denique est tria sanando schismati accommodata esse remedia. Primum, ut contententes loco cederent: Secundum, quoniam, id ab invitis extorqueri non potuit, ut se ab eorum obedientia omnes subtraherent, ac neutrales essent. Tertium cum periculosi esset exempli, ut subjecti ab obedientia se ipsi subducerent, Concilii generalis auctoritas quærebatur. In eam postea sententiam ibat frequens consensus Ecclesiæ Gallicanæ, eodem Cramando Præside, anno 1406. Hinc tria illa remedia hoc ævo toties celebrata: cessio, obedientiæ subtractio seu neutralitas, Concilii generalis congregatio.

Huc autem accedebat illud, quod per sese erat gravissimum, quod electi Pontifices sæpissime etiam inter ipsa electionis initia ad juramentum voluntariæ cessionis adacti cum rem protelarent, nec bono Ecclesiæ consulere, perjuri quoque nomine omnibus exosi, atque hostes Ecclesiæ magis quam Pontifices; eaque causa merito deserendi, imo per generale Concilium

[a] *ib. p. 112.*

(b) *Concil. Const. sess. VIII. prop. Wiclef. IX. p. 46.*

(A) *Simone Cramando.* Is doctorum Doctor famosissimus, subtilis ingenio, clarusque eloquentia, ut verbis utar Cleri Gallicani Cœtus an. 1394. Spicil. t. VI. p. 73. fuit Referendarius, seu Magister precum & Cancellarius Ducis Bituricensis, tum Episcopus Pictaviensis, demum Patriarcha Alexandrinus, Archiepiscopus Rhemenfis; & sub Joanne XXIII. Cardinalis. Ille Pisani Concilii, ad extinguendum schisma coacti, pars fuerat maxima. Cramandum omnes testantur fuisse sui ævi virum maximum & eum cujus opera erat eximia in gerendis & extricandis rebus arduis. *Vid. Gall. Christ.*

(c) *Spicil. T. VI. p. 77. & T. Conc. XI. p. 2515.*

lium deponendi haberentur.

Hic Odoricus Rainaldus (a), Simonem Cramandum, aliosque Gallos, de Ecclesia optime meritos arguit, ut qui odio Benedicti, hæc perniciosissima dogmata inve-xerint: nempe, *neutri contententium obsequendum esse, sed provocandum esse ad generale Concilium; Concilium Romano Pontifici præferendum; sacerdotiorum conferendorum jus ad Episcopos, provocaciones ad Archiepiscopos revocandas; leges canonicas ab iisdem solvendas, neque extra Gallias Regnum evagandum ut sedes Apostolica consulatur; Gallorum Regem de hæresi & schismate posse cognoscere; Gallos sedi Apostolicæ conjungi posse, quamvis sedenti in sede Apostolica conjuncti non sint, & negato Pontifici obsequio, non futuros acephalos, cum Christus sit caput Ecclesiæ; qua in re Cramandum ad Wiclefismum deflexisse. Tum illud gravissimum, atque ex Wiclefistarum subdolis consiliis, edicto Regio, veritas pendit annonas, quas annatas vulgo dicimus. Quo fine desinere ineptissimam accusationem oportebat. Neque enim hic dissimulare possumus Ecclesiæ Gallicanæ injuriam, quæ sub Cramandi nomine Wiclefismi accusetur: tanquam Wiclefistæ fuerint & acephali, qui utrique Pontifici scædum schisma alenti obedientiam denegarent; ut unus idemque indubitatus Pontifex, Concilii Ecumenici auctoritate, proderetur. An vero putamus, vacante sede Apostolica, dissipari Ecclesiasticam unitatem; aut una cum Pontifice sedem Apostolicam interire, cui quidem sedi Christiani omnes interim conjungantur; aut Ecclesiam esse tum corpus acephalum ac truncum, cum interdum vacatio in multorum annorum spatium extrahatur?*

Ceterum subtracta semel obedientia, quid aliud fieret, quam ut Episcopali regimine tantisper componeretur Ecclesia, donec summus Pontifex crearetur? Neque vero quidquam est a Regibus postulatum, quam ut ad abolendum schisma, ipsa hæresi tetrius, præeuntibus Episcopis atque Theologis, suam operam, atque auctoritatem interponerent; quod præsidium, si periclitanti Ecclesiæ denegarent, quis non

Tom. I.

videat, eos necessario officio defuturos.

Quod autem Odoricus Rainaldus (b) premit Benedictum, Gregorium excusat, ejusque vituperat Cardinales, qui ab eo discesserint, cum in ejus fide perfitere, ac Benedicti asseclas ad eum deserendum urgere debuissent, frustra est. Nempe si hæc tum consilia valuissent, dum contententes alter alterum accusarent, ceteri expectarent, & tanquam pacatissimis Ecclesiæ rebus omnia ordine consueto gererent; Ecclesia immedicabili vulnere scinderetur, & adhuc infandum schisma duraret. Quare hæc ludificationes semel incidendæ erant; meritoque Cardinales toti Orbi testabantur (c), eo loco esse Ecclesiam, ut omnia ruitura essent, nisi jam non in verbis ac pollicitationibus, sed in ipsis rebus remedium quæreretur. Qui enim pertinebat inquirere diutius, penes quem schismatis culpa resideret, aut cujus medici inscitia, vel scelere, vulnerata ac lacera periclitaretur Ecclesia? Quin certum utrosque in culpa esse, qui mercenarii, non veri Pastores, semetipsos, non gregem pascerent; satilique se schismatis reos proderent, nisi sese citius propter Ecclesiam conservandam, vel in altum dejici paterentur. Ergo Cardinales ipsam, antequam funditus interiret, nisi Deus provideret, Ecclesiam ex utriusque manibus confestim eriperent, & Concilio Ecumenico sanandam conjungendamque traderent.

CAPUT IX.

Nullum remedium nisi in Conciliorum generalium superiore potestate: an ea sit agnita in causa schismatis tantum; an ideo collata ad schismatis causam, quod in aliis quoque causis prevalere solet?

Conciliorum generalium jam inde ab initio nascentis Ecclesiæ summa auctoritas habebatur; ac tum vel maxime e re Ecclesiæ erat, ut eam auctoritatem omnes agnoscerent. Quippe contententes Pontificiam potestatem immodice extollebant, & Gregorius quidem aperte dicebat (d): *Ego sum Papa, ego sum supra jus*. Cumque Cardinales, ab eo dira

Q 9

omnia

[a] Rain. T. XVII. an. 1406. n. 18. 18.

[c] Ep. Card. ap. Rain. ib. n. 535 54. 55. &c.

[d] Spicil. T. VI. p. 290. Rain. T. XVII. an. 1409. n. 55.

[b] Id. ib. an. 1408. n. 7. 8. & seq.

omnia comminante, ad Concilium Œcumenicum appellarent, sic ipse respondit: *Hæc appellatio est contra sacros canones: hæc appellatio non defendit, sed gravat: hæc appellatio implicat ignorantiam, vel malitiam, vel falsitatem.*

Benedictus autem eo superbior (a), etiam datis Bullis (b), excommunicaverat qui a se, aut a successoribus Romanis Pontificibus appellarent. Quin etiam Francorum Regem Carolum VI. a se descendentem admonet: *Nullo casu a Romano Pontifice appellare licitum: simul Regis subditos a juramento fidelitatis absolvit: adeo tumidos vel in adversa fortuna gerebat spiritus.*

At quotquot erant schismatis inimici, præcipue vero Universitas Parisiensis, quam pacis auctorem & sanæ doctrinæ fontem universa tum suspiciebat Ecclesia, hæc opponebat (c): *Papa matri suæ, hoc est sanctæ Ecclesie, quam fidelium omnium matrem esse constat, se ipse Catholicus est, materno jure subditur, ut & Christus matri: tum illud: Cum neuter nos audiat, nihil superest, nisi ut dicamus, Ecclesia: addebat: utramque Pontificem aperte hereticum, quod schisma inveteratum sit heresis: denique, reformationem omnino necessariam: cum nisi Christus provideat, in ruinam irreparabilem ventura sint omnia; ac propterea Synodum universalem congregandam, cui auctoritatem consensus omnium fidelium daret. Quam sententiam Benedicti Cardinales, datis ad eum literis (*), confirmabant.*

Neque Gregorii Cardinales minore studio Concilii Œcumenici auctoritatem prædicabant; quippe qui & ad illud appellarent, & appellationi hæc interfererent (d): *A vobis, Pater sancte, Vicario, ad Dominum nostrum Jesum Christum, qui judicaturus est vivos & mortuos & sæculum per ignem: item ad generale Concilium, a quo, & in quo solent gesta etiam summorum Pontificum quæcumque tractari, decerni, & judicari: item ad Papam & Pontificem futurum, cujus est gesta inordinata sui prædecessoris in melius reformare, &c.*

Hinc patet quam falsi sint, qui tum primum, occasione schismatis, ortam pu-

tant de Conciliorum superiore potestate sententiam, quique memorant appellationes ad generale Concilium, rem novam, quam hujus schismatis necessitas expresse- rit. Neque cogitant a Bonifacio VIII. Regem & Regnum Galliarum cum universis Ordinibus appellasse ad futurum Concilium, suoque loco referemus (e) ejusmodi appellationes, sæculis anterioribus, a Catholicissima tum Ecclesia Anglicana celebratas. Sed ut hæc & alia vetustiora omittamus, in modo recensitis actis vidimus, appellationem interpositam a Gregorio XII. ad generale Concilium, ut a quo, & in quo solent gesta summorum Pontificum judicari. Ergo Concilii superiorem potestatem, ut rem solitam, non ut causa schismatis recens excogitatam implorabant; neque a Papa, ut dubio, sed generatim a Papa recurri ad Concilium fatebantur; duæque obedientiarum, hoc est tota Ecclesia Catholica, agnoscebat hanc Concilii superiorem potestatem, in qua una fidelium conscientia acquiesceret.

Nam quod quidam commemorant, contententium cessione seu abdicatione præstantissimum atque tutissimum remedium contineri, ex parte quidem verum est; sed rem penitus insipienti vanum. Quid enim revera tutius atque præstantius in omni lite, quam ut litigantes ultro paciscantur? Sed cum id impetrari a pertinacibus sit difficillimum; hinc fit ut necessaria sit judiciaria auctoritas, quæ cuncta constituat. Quare Concilium, quod litem disceptaret, atque ambos contententes in ordinem cogeret, omnes requirebant.

Huc accedit, quod, ambobus etiam loco cedentibus, quæstio superesset, spontene an coacti Papatum abdicarint. Neque enim persuaderi poterat auctoritate pollentibus ut cederent; ac si id deserti facerent, vis quædam illata videbarur, resurgebantque vanæ spes tuendæ dignitatis, atque in pristina mala relabebatur Ecclesia. Nullum ergo remedium, nisi in suprema Concilii generalis auctoritate atque judicio.

CA-

[a] Rain. ib. an. 1408. n. 2.

[b] Bull. Bened. Spic. loc. cit. pag. 180. 184. 180.

[c] Ib. Spicil. p. 87.

(*) Quibus eum ad Pisanum Concilium convocabant. Ib. p. 202.

[d] Ap. Rain. an. 1408. n. 9.

[e] Inf. lib. X. c. XXV.

CAPUT X.

Concilium Pisanum ab utriusque obedientia Cardinalibus convocatum, quo jure? Ejus Concilii acta.

Cum ergo omnes faterentur generalis Concilii opem esse Ecclesie necessariam, quaestio supererat, quis illud Concilium convocaret. Nam & priscis canonibus erat cautum, ne absque Romano Pontifice Ecclesie convenirent; & id a contententibus expectare, ut totam Ecclesiam in duas distractam obedientias convocarent, nihil aliud erat quam operam ludere. Neque enim quisque eorum Concilium ullum convocaturus erat, nisi a quo pro vero certoque Pontifice coleretur. Id etiam experimento claruit: ecce enim Gregorius, Senas; Benedictus, Perpinianum petiit (a). Ibi diversissimis mundi partibus constituti, suam quisque Synodum, Gregorius, Austriam Aquilejensis Dioecesis, vix notum in Utini vicinia oppidulum; Benedictus, Perpinianum Elnensis (A) dioecesis convocant. Quo fine? Nempe eo, ut, quemadmodum erat praedictum a Cardinalibus, unus ad Occidentem, alter ad Orientem, gressibus directis, ad schisma perpetuandum, & unionis spem penitus evacuandam pergerent: nihilque aliud afflictae Ecclesiae superesset, quam illud Prophetieum, quod iidem Cardinales merito inculcabant (*): *Venite, congregamini omnes bestiae terrae; propestate ad devorandum: ecce derelictus est grex.*

Cum igitur eo loco res essent, ipsa necessitas extorquebat, ut quocumque modo Ecclesia conveniret: quae ubi semel coacta & adunata esset, ejus auctoritatem summam & indetrectabilem futuram, pacis studiosi consentiebant omnes. Quare Cardinales utriusque partis, id sibi uno ore decernunt licere, ut in tanto discrimine Concilium convocent. Et diserte Benedicti XIII. Cardinales (b): *Ubi Concilium est convocandum, sicut in casu nostro, & PA-*

PA UNICUS, (quanto magis dubius) non vult, negligit, aut non potest, vel est furiosus, non dubium quin Cardinales possint; nec necesse est ut convocans habeat auctoritatem supra Concilium, cum ab Archiepiscopo convocante, ad Concilium appelletur.

Id ipsum professi Gregorii XII. Cardinales, & utrumque Collegium, a suis Pontificibus discessione facta Concilium generale Pisas convocant. Qua vero auctoritate in casu tam extraordinario staret illud Concilium, noster Gerson exponebat anno 1408. facta propositione coram Anglicis ad Synodum Pisanam delegatis, in haec verba Osee (**): *Congregabuntur filii Juda & filii Israel pariter, & ponent sibi metum caput unum.* Docebat autem haec (c) consideratione IV. *Congregatio filiorum Israel & Juda pariter sumit suam efficaciam & virtutem a Divino semine, quod per Ecclesiasticum corpus, tanquam sanguis vivificus, diffusum est, & redicaliter, seu inseparabiliter insertum.* Tum commemoratis permultis sane casibus, quibus Ecclesia sine Papa congregari possit; in talibus, inquit, casibus congregatio Ecclesiastica sumit auctoritatem, & virtutem se ipsam uniendo, ex Divino semine per universum corpus diffuso; quod est ipsa fides, ipsa charitas, ipse utriusque ductor Spiritus, ipse Christus (***), **EX QUO TOTUM CORPUS COMPACTUM ET CONNEXUM PER OMNEM JUNCTURAM SUBMINISTRATIONIS ARGUMENTUM FACIT.** Plura in eam rem postea referemus; nunc ista sufficiant; cum praesertim nemo dubitet jure ipso naturali communitatem omnem, nativo licet capite destitutam, quanto magis Christi Ecclesiam ab eo optime constitutam, suae unitati ac saluti summa auctoritate & efficacia providere posse.

Hac igitur auctoritate fulti Cardinales utriusque partis, Pisano Concilio, ipsi primi omnium numero XXIII. adsunt; adcurrunt undique Principes Ecclesiarum, fidei periculo & tanta necessitate permoti;

Q q 2

tre-

[a] Vid. op. Rain. an. 1408. n. 54. 56. epist. Card.

(A) Elnensis.) Elna, seu potius Helena est oppidulum Galliae Narbonensis, cujus sedes Episcopalis a Clemente VIII. anno 1604. translata est in vicinam urbem Perpinianum.

[*] Jerem. XII. 9.

[b] Spicil. loc. cit. Resp. Ambass. Reg. Rom. Ruperti p. 270.

(**) Of. I. II.

(**) Ephef. IV. 16.

(d) Gers. prop. ser. Angl. conf. IV. T. II. Dup. p. 128.

trecenti Episcopi cum totidem fere Abbatibus, omnium pæne-religiosorum Ordinum Superiores & Generales, Legati Regum, Principum, Regnorum, Provinciarum, ex celeberrimis Capitulis & Academicis deputati, atque innumerabiles sacre Theologiæ & canonici Juris Doctores (a). Fit Sancta & universalis Synodus universalem Ecclesiam representans, Spiritus Sancti gratia in Majori Ecclesia Pisana congregata. En qua auctoritate freti; nempe universalis Ecclesiæ, quam representarent (b), sanctique Spiritus, cujus gratia coalescerent; qua deinde auctoritate citantur contendentes, & contumacia declaratur; ac demum Sessione XV. uterque de Papatu damnabiliter contendentes, seu potius colludentes, ut notorii schismatici & antiqui schismatis nutritores, notorii hæretici & a fide devii, notoriiisque criminibus enormibus perjurii & violationis voti irreti; & universalem Ecclesiam notorie scandalizantes; atque adeo ipso jure defecti, declarantur, deponuntur, ab Ecclesia prædicuntur. Sessione XVI. antequam eligatur Pontifex, fit decretum Cardinalium sacramento confirmatum (c), de continuando Concilio, quoad rationabilis, debita, ac sufficiens reformatio universalis Ecclesiæ, & status ejus tam in capite quam in membris facta sit, & quod sede vacante continuetur Concilium, & ad reformationem procedatur. His pactis atque decretis anno 1409. Sessione XVII. Petrus Philargus Cretensis, ex Minorum Familia, vir sanctus ac doctus, a Cardinalibus eligitur, & assumpto Alexandri V. nomine in Petri cathedra collocatur. Denique cum multi Antistites ac Legati disceressent, Sessione XXI. ab Alexandro V. sacro approbante Concilio, dimittuntur Patres, ac triennii tempus indicitur, quo elapso tempore, continuetur Concilium. Atque hæc, quælo, lectores diligenter advertant, nec schismatis tantum, sed etiam reformationis gratia, Pisanam Synodum institutam & continuatam esse recordentur. Ne miremur Constantiensem Synodum, Pisanæ continuationem, de reformandi auctoritate tanta dixisse: quæ tamen Schellstratus

non modo dissimulaverit, verum etiam, quoad potuit, eversa voluerit.

CAPUT XI.

Confirmatur assertum illud: quod processus Ecclesiæ Catholicae & Pisani Concilii, superiore Conciliorum, etiam extra schisma, in summis quibusque negotiis, auctoritate nitatur: quibus fundamentis Concilii Pisani decreta nitantur.

JAm ex actis facile intelligitur, quo fundamento, & a contendentibus discessum sit, & illi loco dejecti, & novus Pontifex substitutus. Ajunt passim id duobus nisi fundamentis: primum, quod in schismate, hoc est sub dubio Pontifice, Concilii auctoritas procul dubio potior habeatur: tum etiam, quod potior habeatur adversus schismatis altorem obstinatum, atque adeo suo modo hæreticum. Hæc quidem vera sunt, sed non his pertingimus ad radicem ipsam: vanaque hæc duo erant, nisi ab illo uno ac primo dogmate profuissent; Ecclesiæ Catholicae, ejusque Concilii generalis auctoritatem, absolute atque etiam extra schisma, in summis Ecclesiæ rebus prævalere.

Nam de Papa dubio, & schismatis casu, ut inde ordiamur, falsum illud esse constat, imo periculosissimum, quod a Bellarmino aliisque passim pro certo axiomate asseritur (d): *Papa dubius, Papa nullus*. Quærimus enim aubium illud, quo canone sit fixum, quo juris fonte manarit, quis denique ille sit dubius Pontifex, qui jam Pontifex non sit. An ille de quo reipsa dubitetur? Ergo pseudo-Papas omnes, Burdinum etiam, & alios toties anathemate percussos in Petri sede reponamus. An forte eos, de quibus ab electionis origine fuerit dubitatum? Abeant igitur laudatissimi Pontifices Innocentius II. Alexander III. alii sancti verique Pontifices: redeant Anaclerti, Victores, alii Antipapæ, aut cum veris Pontificibus æquo jure disceptent (A). Atque hi quidem Antipapæ in factionem suam, Principes quoque & Im-

(a) Vid. subscript. T. XI. Conc. p. 223. & in Spicil. Conc. Pis. sess. XV. ib. p. 2201.

(b) Ib. & Spicil. T. VI. p. 224.

(c) Ibid. sess. XVI. pag. 2203. 2204.

(d) Bellarm. de Conc. aut. lib. II. cap. XIX. & alib. pas.

(A) Cum veris Pontificibus æquo jure disceptent.) Significat D. Bossuet hanc esse Bellarmini sententiam: coorto schismate, statim Papam & Antipapam æque fieri dubios Pontifices quoad usque Con-

& Imperatores, totaque adeo Regna pertraxerant; ut si partem Orbis etiam ingentem dubitasse sufficiat, optimi quoque Pontifices inter dubios ac nullos habeantur. Periculosissimi exempli est, si statim factione orta, & Pseudo-Episcopo per ambitionem constituto, verus Pontifex sit dubius, atque adeo nullus. Ergo Bellarmini vaga nimis, & latius fusa de dubio Pontifice ad certos limites coercenda sententia est. Valeat nempe in eo casu, in quem Bononiensis & Parisiensis Academia, illa Gregorio, hæc Benedicto favens, consenserunt (a): *Ubi dubium de Papatu sit inextricabile, propter dubium juris & facti*, eo casu Papa dubius sit profecto Papa nullus. Nihil enim prodest nullo certo documento deprehensa, aut probata veritas. Sed enim nec sic erat expedita difficultas, aut sublata schismatis causa, remanebat enim quaestio: essetne in suo casu *inextricabile juris & facti dubium*. Nam uterque Pontifex, Benedictus æque ac Gregorius, pro certo & indubitato Pontifice se gerebant, & id certum esse Bullis promulgatis, Canonibus editis, Conciliis adhibitis, sub anathematis poena decernebant. Vel illud audiamus a Gregorio XII. in sua Austriensi Synodo pronuntiatum (b): *Christi nomine invocato sancta & universalis Synodus, universalem & Catholicam Ecclesiam representans, ad quam cognitio & decisio hujus causa noscitur pertinere pronuntiat, decernit, & declarat Urbanum Papam VI. Bonifacium Papam IX. Innocentium VII. fuisse indubitatos ac veros Pontifices. . . . & nunc Gregorium Papam fuisse verum, & indubitatum Papam ac damnatae memoriae Roberto Gebennensi, Petro de Luna & Petro de Candia in titulo Papatus nullum jus competisse, ipsosque fuisse & esse notorios schismaticos & pertinaces. . . . ipsumque sanctissimum dominum nostrum Gregorium Papam modernum, ad professionem obedientiae suæ per Orbem universum restituendum esse*. En quid decerneret illa sub Gregorio fere jam ab omnibus destituta, miserabilis Synodus. Neque Benedictus inferiora cogitabat: quin uterque

Pontifex se certum, notorium, & indubitatum Papam decernebat; æmulum vero suum notorium, & indubium schismaticum, nullaque vel probabili ratione nixum; adeoque dubium illud non esse inextricabile, si ad fontem veniretur. Nec utrique deerant sui sectatores, qui usque adeo faverent suo Pontifici, ut nonnisi a contumacibus jus illius in dubium revocari posse crederent. Quare ex dubio, nullum satis firmum perpetuæ discessioni, sive, ut vocabant, obedientiæ subtractioni præsidium, aut turbatis conscientis plena tranquillitas, aut schismatis vulnere certum remedium. Neque quidquam aliud præsto erat, quo omnis scrupulus tolleretur, nisi invicta auctoritate figeretur illud: Pontificem, etiam certum, in Ecclesiæ Catholicæ, ejusque Concilii generalis potestate esse, de quo Ecclesia decerneret id, quod rei Ecclesiasticæ necessarium videretur.

Jam illud de Pontifice altore obstinato schismatis, ac propterea suo quodam modo hæretico; haud minus Ecclesiæ Catholicæ, ejusque Concilii auctoritatem, Papa quoque ipso superiorem requirebat. Sane afferre ex corpore Juris canon ille (c): *Si Papa, quo Papa diceretur a nemine judicandus, nisi esset a fide devius*. Quo hæresis casu fatebantur omnes Papam etiam certum a Concilio judicandum. Sed constabat contententes nullam hæresim professos esse, neque pro certo canone habebatur, id quod glossa dicebat (d): *Posse accusari Papam, si notorium sit crimen ejus & scandalizatur Ecclesia, & sit incorrigibilis; nam contumacia dicitur hæresis*. Quare Parisiensis & Bononiensis Academia, quibus postea Senensis, totaque adeo accessit Ecclesia, id quidem, quoad poterant, statuebant: *Quod contententes per schisma inveteratum in hæresim inciderint*.

Sed quoniam ea res dubia haberetur, addebant: si id quoque esset dubium, an propter schisma inveteratum in hæresim inciderint, eoque nomine a Synodo deponi possint, id quoque ad Synodi cognitionem pertinere.

Verum, hæc si ad vivum persecare agredimur, comperiemus eo stare: quod qui-

Concilium diremerit controversiam. Quæ sententia adeo absurda est, & vero Papæ, atque etiam Ecclesiæ paci incommoda, ut mirum sit Magnum sic sensitse Bellarminum.

[a] Spicil. T. VI. p. 221.

[b] Concil. Austr. T. XI. p. 3005. 3006. male pro 2105. 2106.

[c] Decr. Dist. VI.

[d] Gloss. in c. Si Papa ibid.

quivis Pontifex, quovis jure nixus, pacem Ecclesiae ac salutem gregis honori suo anteponere, atque adeo certis casibus abdicare teneatur; quae obligatio possit ac debeat a Concilio Oecumenico declarari. Unde quocumque modo quaestio tractaretur, eo redibant omnia, ut quivis Pontifex, & quovis jure praeditus, Concilio Oecumenico certis in casibus, usque ad abdicandam potestatem parere debeat.

Et quidem satis constabat, uti praediximus (a), Gregorium & Benedictum de abdicando saepe jurasse. Unde Cardinales, ac florentissimae Academiae concludebant eos esse sacrilegos, impios, Ecclesiae hostes, aperte schismaticos, ac schismatum auctores & nutritores: ac rursus (b): Quod schisma sit mater errorum, cujus obstinatione & verustate descendatur in haeresim, & fides laedatur Deo & Ecclesiae debita, cujus provisio spectet ad Concilium: & quod schisma inveteratum in haeresim transeat: ad haec Papam haeticum & schismaticum cessasse esse Papam, & a schismaticorum atque haeticorum incorrigibilium obedientia recedendum: denique, & in dubio, an hoc incrementum schismatis transeat in haeresim, vel an tale sit ex quo provisio spectat ad Concilium, id quoque ad Concilium pertinere: quae omnia a Concilii summa, in quemcumque Papam, quocumque jure praeditum, potestate pendeant.

Huc accedit, quod Christus nullam specialem in schismaticos aut haeticos Pontifices, congregatis Episcopis, aut Synodo Oecumenicae concesserit potestatem. Quare totum illud jus, quod omnes unanimi consensu, in schismatis atque haeresis causa, Concilio Oecumenico tribuebant, eo uno dogmate nitebatur; quod Synodus Oecumenica totius Ecclesiae, atque adeo Sancti Spiritus complexa potestatem, universam, ubi de summa re Ecclesiastica agitur, summa & indeclinabili auctoritate decernat.

Quo factum vidimus (c), ut uno eo axiomate utraque obedientia niteretur. Et Gregorii quidem Cardinales aperte provocabant ad Concilium Generale (d), ut a quo, & in quo soleant gesta etiam summorum Pontificum quaecumque pertractari, decerni, & judicari. Benedicti vero assecla, atque in

his, vel potissima Ecclesia Gallicana, Universitatis Parisiensis dictum illud comprobabat (e): Papam matri suae, hoc est, sanctae Ecclesiae materno jure esse subditum: quae vel nihil concludunt, vel ad omnem Pontificem, etiam extra schismatis casum protenduntur.

Et quidem ab Odorico Rainaldo Simonem Cramandum Patriarcham Alexandrinum, suggillatum audivimus (f), quod Ecclesiae Gallicanae sacro Conventui praesidens, Concilium praetulerit Romano Pontifici; & Petrus Plaoul Parisiensis Doctor idem asseruit, sacro consensu applaudente; tantumque abfuit, ut eos ad hanc tuendam sententiam vehementissime perorantes quisquam inculaverit, ut eorum maxime auctoritate atque consiliis, tota Gallicana Ecclesia adversus schismaticos ureretur. Quin ipse Petrus Plaoul ab Universitate studii Parisiensis ad Concilium Pisenum Ambaxiator missus, in ejusdem Concilii sessione publica ea de re celebrem orationem habuit. Sic enim in gestis sacri Concilii legimus (g): Sessione XIII. die Mercurii, 29. Maii, quidam valentissimus Doctor, vocatus Magister Plaoul, ascendit pulpitem, & proposuit verbum Dei . . . & deduxit pulchre exaltando Ecclesiam & asserendo eam esse supra Papam: quod deduxit pluribus rationibus, tam ex parte materiae, scilicet animarum; quam ex parte forma, quae est Spiritus Sanctus; quam etiam ex parte cause efficientis, quae est ipse Christus; quam etiam ex parte finis, quae est ipse Deus in Ecclesia triumphante. Atqui his quidem argumentis, hujus aevi more, complexus est omnia, quibus summos Theologos in eandem sententiam adductos esse constat: ut certum omnino sit, quae in Concilio Constantiensi, de Conciliorum suprema auctoritate, explicatius dicta sunt, ea in utraque obedientia, hoc est, in Ecclesia Catholica, atque in Concilii Pisani dictis, atque gestis praecessisse.

CA-

(a) Sup. hac. lib. c. VIII.

(c) Sup. c. IX.

(f) Sup. cap. VIII.

(b) Spicil. T. VI. p. 201. 211. 212.

(d) Ap. Rain. an. 1408. n. 9.

(e) Spic. loc. cit. p. 87.

(g) Cono. Pis. sess. XIII. p. 2124. 2125. & Spicil. T. VI. p. 320.

CAPUT XII.

An sine temeritate Concilii Pisani auctoritas rejici possit.

AT Pisano Concilio Odoricus Rainaldus objicit: sine Papa secundum canones, legitimum haberi non posse Concilium: pessimorum scilicet Medicorum more, qui, valitudine desperata, ægrum interire malunt, quam a consuetis remediis, quamvis frustra tentatis, ad extraordinaria, quamlibet certa, confugiant. Nec deerant, Alexandri V. tempore, imbecilles animæ, quæ hac superstitione tenerentur, quos Gerson noster sermone coram Alexandro V. confutat & irridet his verbis: *Cujus est ista tua substitutio, Pater Beatissime, nisi Christi? Unde convocatio Concilii (Pisani scilicet) tam mira? Unde prius discordantium inaudita consensus? Unde tot Prasulum, & sapientium concursus tam celer? Non causa certe dissensionis, sed pacis. Non vocavit Papa: fuit conventiculum. O ridenda ac irrationalis nimium ratio! Neque vero quatuor illa Concilia, quæ in Actibus Apostolicis describuntur, Petrus vocasse memoratur. Neque Synodus Nicæna jussu Silvestri, sed Constantini convenisse legitur. Ad quintum Universale Concilium Patrum, contra Theodorum Nestorii discipulum (A) nemine convocante (B) sese Patres exhortati sunt. Fove ergo conventicula? Cave dixeris. Conjurat ab Augustino (Gregorium voluit dicere, sive Librarii mendum est) tanquam Evangelia. Quid si schisma dubios reddit Christianos, quem duorum pro Papa colant? Quid si, quod perrarum est, summas Pontifex labatur in heresim, ut legimus Liberium Ariana pravitate subscripsisse, Marcellinum Idolis sacrificasse? Quid si intollerandis oneribus Christianitatem gravaret? An adversus tantos morbos nullam relinquis medelam? Relinquo, inquis. Credo sane:*

nam imperfectam nimium Ecclesiasticam politiam adstrueres; nec a Deo, cujus perfecta sunt opera, salubriter institutam, si quis in eam morbus posset incurrere, contra quem nulla posset adhiberi medicina. Sed tamen nulla memoratis casibus relinquitur, si non aliquando sine Papæ vocatione, convenire possit Ecclesia.

Ne hic mihi critici, fastidiosum hominum genus, aliquos memoriæ aut historiæ lapsus, seu menda operarum, quæ in editione Gersonis sunt innumerabilia; sed ipsum argumentorum pondus attendant. Eorum vim invictam sentient. Quare Alexandro V. Pisæ electo Pontifici, multo maxima pars Christiani Orbis statim adhæsit; Gallia, Anglia, Germania, Hungaria, Dalmatia, Croatia, Norvegia, Dania, Suecia, Polonia, Italia fere tota, Roma quoque ipsa.

Huc accessit postea tota posteritas, teste Bellarmino (a), & in sede Perri post Alexandrum V. duos Alexandros sexti & septimi nomine venerati sumus; cum Clemens VII. Leonis X. successor, & Clemens VIII. eum Clementem spreverint, Robertum scilicet Gebennensem Cardinalem, qui Clementis VII. assumpto titulo, post Urbanum VI. Avenione sedet.

Neque valet Odorici Rainaldi (b) responsio, in Romanorum Pontificum serie, numeratos falsos Stephanos falsosque Joannes; unde veri Pontifices numerum ac titulum suum traxerint. Ita enim numeratos esse constat obscuris temporibus & ab Historicis, non ab ipsis Romanis Pontificibus cum per ea tempora, nondum in decretis suis addere solerent nomini suo, ipsam numeri notam. Nunc autem cum Romani Pontifices sic passim edicant in capite diplomatum, Alexander Papa VI. Alexander Papa VII. numeratum ab iis esse falsum, & a falsa aut suspecta Synodo creatum Pontificem, recente adhuc facti memoria ac manifestis gestis, absolum absurdumque est.

Qua-

(A) Nestorii discipulum) Hic suspicor librarii, vel typographi erratum, qui aut oscitantes prætermiserint nonnulla verba, aut incurii unum pro altero posuerint. Neque enim ignorabat Gerson fuisse Theodorum Nestorii magistrum, non discipulum. Sed Gersonis opera, etiam editionis D. DUPIN, sunt tot mendis typographicis deformata, ut esset necesse ea recudi diligentius.

(B) Nemine convocante.) Convocatam fuisse quinque Synodum a Justino Imperatore dicit Evagrius, & restatur quoque illa Justiniani epistola ad Episcopos tunc C. P. degentes, quæ lecta est in ipso Concilio collat. I. Vid. tom. V. Conc. pag. 422. Hoc erratum fuisse Gersonis vix eredi potest. Profecto amanuensis, cum in suo codice haberet Casare convocante, scripserit incogitantet nemine convocante.

(a) Bellar. de Conc. lib. I. c. viij.

(b) Rain. an. 1409. n. 80.

Quare & illud certum, Alexandrum V. & Joannem XXIII. Pontificem historiis, vitis, catalogis, toto Orbe terrarum, atque etiam in Urbe editis, passim fuisse adscriptos, totique Ecclesiæ Catholicæ probro maximo sit, tanto Episcoporum aliorumque Orthodoxorum numero, tanto Universitatum, religiosorum Ordinum, Provinciarum, Regnorumque Catholicorum concursu, celebratam fuisse falsam & canonibus repugnantem Synodum, quam etiam Alexander V. à Romanis totoque propemodum Orbe jam agnitus, confirmavit (a). Extat enim illius Synodi confirmatio Bononiæ edita, aliquot post mensibus, quam Pisana Synodus soluta est; ne id Patrum auctoritati magis, quam ipsi veritati tribuisse Pontifex videatur. Probat autem ejus gesta, ut quæ *Universalis Ecclesiæ auctoritate & concordia facta sint* (b). Neque ita multo post, idem Pontifex summa cum pietate obiit; testatusque est inter extrema suspiria, se quidquid Pisis egisset, summo divinæ gloriæ amore fecisse.

Huc accedit quod ejus æmuli ac Pisani Concilii contemptores, Gregorius atque Benedictus convocato licet generali Concilio, vix paucos Episcopos congregare possent. Quin etiam Synodus Benedicti, Perpiniani habita, Pisanum Concilium venerata est (c), conclusumque in ea est, ut Petrus vocatus Benedictus, iret vel mitteret Procuratores irrevocabiles Pisas, ubi aliud Concilium congregabatur pro unione Ecclesiæ, qui Procuratores ejus nomine, Papatui renuntiarent, Gregorio cedente, mortuo, vel ejecto. Id ex sexdecim Deputatis, quindecim concluderunt (d); atque ita ex duobus frustulis, quæ Pisano Concilio repugnabant, unum jam frustulum, a quo Benedictus colebatur, votis atque suspiriis Pisanæ Synodo coherbat, eique se suumque Pontificem submittebat.

At in alia particula Gregorius, cum pau-

cas Italiæ urbes, easque fere ignobiles, vix in obsequio retineret, frustra convocabat totius Orbis Episcopos. Qua de re sic Rainaldus scribit (d): *Spreta sunt ab Episcopis ejus imperia, cum in magnam adduceretur invidiam Concilium ad schismatis propugnationem molitum; misitque Nicolaum Episcopum Ferentinum, & Dominicum designatum Episcopum Melitensem, Venetias; ut, objecta anathematis pœna, illius Provinciae Præsules ad Synodum cogerent: Sed Veneti, Alexandro, ex Doctorum sententia, quamvis Gregorius Venetus esset, adhaserant; nec immerito. Quis enim non sperneret tam paucos Episcopos in tenui atque ignobili Austriæ Oppido Synodum Œcumenicam venditantes, aut ab eis universalem representari crederet Ecclesiam? Tali tamen Concilio Ecclesiæ fretus Gregorius, se notorium & indubitatum Papam, Alexandrum V. quem tota fere Ecclesia coleret, æque ac Benedictum in altero mundi angulo præsentem, notorium schismaticum declarabat; quem talia declarantem Odoricus Rainaldus pro vero Papa haberi vult, in eoque frustulo totam Ecclesiæ Catholicæ potestatem collocat. Quis hæc ludibria & Ecclesiasticæ historiæ dedecora ferat?*

Illud paulo gravius, quod aucto Pontificum numero, Pisani Patres non restinxisse schisma, sed auxisse videantur. Id quidem Odoricus Rainaldus, & alii passim objiciunt. Sed profecto immanem belluam ille interemit, qui percusso capite, & corpore obruto, seminecem, atque ægra vix membra trahentem reliquit: quo factum est ut lethali vulnere ictam in Pisana Synodo, Constantiensis Synodus paulo post superveniens conficeret.

Ceterum quisquis Constantiensis Synodi salutarem Ecclesiæ, ac schismati pestiferam agnovit auctoritatem, Pisanam quoque Synodum suscipiat oportet, quæ Constantiensis continuatio est. Quid plura? cum ipsos liceat

(a) Tom. XI. Conc. pag. 2303.

(c) Tom. XI. Conc. pag. 2109. & seq. Rain. an. 1409. n. 84.

[A] Id ex sexdecim . . . quindecim concluderunt) Hæc ultima verba nullibi reperimus in tomis Conciliorum, neque in Historicis Surita, Theod. a Niem, Rainaldo &c. Surita rem sic narrat: *Concilium inseruere Prælati . . . circiter cxx. . . Cum Patres Benedictus consulisset, quid e Republica Christiana esse conserent . . . summa disensione . . . in contrarias partes Patrum opiniones . . . distrahuntur . . . ea opinionum discrepantia eo rem deduxit, ut Perpiniano pene omnes discederent, & xv. reliqui hoc omnes fecerunt, quod hic a D. BOSSUET refertur. Ceteram Suritæ narratio argumentum D. BOSSUET confirmat, nedum illud infirmet.*

(d) Rain. ib. num. 82.

(b) Ib. pag. 2311. Rain. an. 1410. n. 15. 17.

liceat adhibere testes qui Pisanæ Synodo adversentur. Nempe Bellarminus qui dubiam, Rainaldus & alii qui nullam pronuntiant, in hoc axioma consentiunt: Romanum Pontificem dubium; sive in casu schismatis, Concilio Generali subesse. Omnes enim, excepto nullo, in eam sententiam uno ore decurrunt, ut Pontificem saltem dubium Ecumenico Concilio subdant. Atqui Gregorius æque ac Benedictus dubius erat Pontifex, a quo tanta pars Ecclesiæ sui que Cardinales discedebant. Ergo ille Concilio suberat, ab eoque depositus acquiescere debuit, ac reitens pro schismatico habendus, eorum quoque calculo qui cum Odorico Rainaldo ei favent: quod est argumentum ex confesso ab adversariis plane peremptorium.

Objiciunt tamen S. Antoninum excusantem eos qui post Pisanam Synodum atque Alexandrum V. Benedicto & Gregorio favebant (a): *Cum dubium esset maximum de illo maxime, utrum Gregorius & Benedictus Ecclesiam scandalizarent dissimulando unionem se velle. Nam, inquit, de Gregorio apparuit contrarium, quia de facto renuntiavit. De facto renuntiavit sane in Constantiensi Concilio, posteaquam quantum potuit iudificatus Ecclesiam, delertus ab omnibus, & ad angulum redactus Italiae, rem in eo esse vidit, ut merito anathemate feriretur, postquam & ipsum & suos sui puduit; malueruntque cum aliqua laude cedere, quam ignominiose ejici, ut æmulo Benedicto contigit. Quod ergo Gregorius cessit, ipsi Pisanæ Synodo imputandum est. Neque propterea penitus inexcusatos esse volumus qui bona spe ducti, sive a Gregorio, sive a Benedicto schisma produci paterentur; quod unum Antoninus voluit. Ceterum qui perfracte contendunt cessionem utriusque Pontificis, aut saltem Gregorii expectandam fuisse, eos ego dixerim invidiosissimum schisma propagatum voluisse, spreto remedio, quod ipsa necessitas extorqueret: ad hæc in eo labi, quod imperfectam asserant a Christo constitutam Ecclesiam, quæ adversus exitiosissimum vulnus nullo præsidio instructa esset. Tercio, grave illud est non agnoscere vim occultam Spiritus Sancti, ad Synodum Pisanam, tot Regna, tot Ecclesias, tot Principes,*

Tom. I.

tot Episcopos, tot Abbates, tot Ordinum capita, cum religiosis Coetibus, tot incluytas Academias adducentis, ut facerent sibi Caput unum. Denique jam diximus, dicemusque ipsam Constantiensem Synodum eo esse fultam, quod Pisanæ Synodi continuatio esset, quod est vel gravissimum ejusdem Pisanæ Synodi firmamentum; ut profecto nunc tam sancta, tam probata Synodus, sine gravi saltem temeritatis nota abjici nequeat.

C A P U T XIII.

Ad Constantiense Concilium devenitur: ejus causa atque initia referuntur: rerum series usque ad Sessionem V. hinc consutari qui ad schismatis tempus decreta restringunt.

JAM ergo ad Constantiensem Synodum devenimus. Eam Joannes XXIII. Alexandro V. mortuo substitutus convocavit, ut Pisana Synodus continuaretur.

Causæ continuati Concilii in Bulla convocationis expressæ (b): ut schisma finiretur, ut hæreses damnarentur, ut Ecclesiastica disciplinæ reformatio fieret.

Schisma quidem vivebat adhuc; ac si Pontificum atque obedientiarum numerum aspiceres, non excisum, sed auctum esse videbatur; & falsorum Pontificum fautores, pauci licet comparatione reliquorum, Hispani præsertim, quo iniquis, eo oblitnati eos tuebantur; neque immerito timebatur, commotis adhuc animis, ne ex scintilla majus incendium resurgeret. Jam Wiclefiana hæresis tota in Ecclesia grassabatur, quodque malorum omnium caput erat, jacebat Ecclesiastica disciplina; tantæque morum corruptelæ inerant, ut vel ea causa Synodus necessaria haberetur; cum ex ea radice & schismata & hæreses prodire constaret.

His de causis Constantiensis Synodus est convocata (c), ac Joanne XXIII. Sigifmundoque Imperatore præsentibus, inchoata. Primum omnium sacra Synodus recipit Papæ sponsonem, sponte quidem oblatam, sed postea juramento, Bullaque insuper edita, confirmatam: quod *cessurus esset Papatu*, non tantum si Petrus de Luna & An-

R r gelus

(a) *Antonin. sum. part. II. tit. III. de schism. §. 6.*

(b) *Bull. convoc. Conc. Const. sess. I. pag. 11.*

(c) *Ibid. sess. II. pag. 15.*

gelus de Corario cederent (a); verum etiam, si id e re Ecclesiæ esse Synodo videretur: eo nempe fundamento, quod verus quoque & certus Pontifex, quo magis, quo verius, quo denique certius pater pastorque esset, eo magis honori suo Ecclesiæ pacem, & gregis salutem anteponeere teneretur.

Hac sponse facta, Bullaque promulgata, Pontifex die 20. Martii, majore hebdomada imminente, clam aufugit Constantia, atque in vicinum oppidum Scaphusen- se se contulit, ubi sub tutela Friderici Ducis Austriæ morabatur. Multum ea fuga commota est Synodus, nec deerant Papæ adulescentes pessimi, qui Synodum solvere molirentur; sed habita est frequente sessio, die 25. Sessio III. post Papæ recessum prima, in qua decernitur (b), quod *Constantia in Spiritu Sancto Synodus generalis, pro reformatione & unione Ecclesiæ in capite & in membris, fuit & est rite & iuste convocata, initiata, celebrata; quod per recessum Papæ aut aliorum quorumcumque, hoc Sacrum Concilium non est dissolutum: neque transferri debeat, nisi assensu Concilii, aut omnino dissolvi, usque ad extirpationem presentis schismatis, & quousque Ecclesiæ sit reformata in fide & moribus, & capite & membris.*

Quid sit apud Synodum, & hujus ævi Scriptores, in Ecclesia reformari fidem, omnes facile intelligunt. Non hoc est, restitui collapsam, cum nunquam Ecclesiæ collabatur fides; sed ea firma & integra, damnari hæreses, hæreticos Ecclesia ejici, quo clariore luce fides enitescat. Ceterum Ecclesiam in fidei veritate semper immaculatam permanere, & de hæresibus semper triumphare, alibi dicit Synodus (c), Wiclefsum condemnans: atque hoc obiter dictum oportuit: ne quis in ambigua reformatæ fidei voce falleretur.

Verum id diligentissime advertendum, tres Concilii causas ab ipso Concilio statim ac diferte expressas: fidem, schisma, reformationem generalem in capite & in membris. His ut reliqua consentanea essent, Sessio IV. ubi ad ipsos Pontifices

devenitur, ad easdem tres causas, debita ab ipsis obedientia refertur, nempe ut huic Synodo obedire debeant in his, quæ ad fidem pertinent, quæque ad extirpationem hujus schismatis, quæque ad reformationem generalem Ecclesiæ Dei in capite & in membris.

Dum hæc agerentur, & Sessio IV. fieret (d), renuntiatum est sacro Concilio, Papæ nomine, ipsum non alia causa, quam propter sanitatem corporis, Constantia recessisse, atque omnino impleturum omnia quæ Sacre Synodo promississet. Hæc in acta relata sunt. Quin ipse Pontifex, data schedula propria manu, aliisque multis testificationibus, idem confirmavit.

Sacra tamen Synodus intellexit ex ejus recessu, quocumque colore quæsito tegeretur, nonnihil turbaram eventurum, multaque eum de disturbanda Synodo moliri; nec deesse adulescentes, qui pessima suaderent. Sex enim Cardinales palam pronuntiaverant, ejus absentia jam solum esse Concilium, ac Rainaldus memorat (e), plerosque Cardinales alius post alium, ad Papam confugisse; edictumque Papæ valvis affixum repertum fuisse, quo Curia omnesque officiales, ut ad ipsum accederent, sub excommunicationis ac privationis poena citabantur: quæ omnia ad dissolvendam Synodum pertinerent.

Scribunt & alii, Patres Cardinalibus indignatos id etiam cogitasse, ut prohiberentur a Sessionibus Concilii, ubi de Papa ageretur, cui se turpes adulescentes præstitissent; Petrum de Alliaco (f) Cardinalem, æquum omnibus, nec minus Ecclesiæ Romanæ, quam ipsius Concilii studiosum, his obtituisse, & Cardinalium defendisse dignitatem. Nec interim deerant, qui pessimo adulandi studio, Pontificiam potestatem immodice efferrent. Quæ cum ita se haberent, necessarium erat Patribus, ut Conciliarem auctoritatem magis magisque inculcarent. Quare Sessione V. non modo Sessionis IV. canonem iterarunt; sed etiam hæc duo addiderunt: primum, ut explicatius diceretur (g), *cujuscumque alterius Concilii Generalis decretis Papam subijci*; alterum,

(a) Vid. in append. tom. XII. Concil. p. 1428.

(b) Ibid. sess. III. pag. 17.

(c) Ibid. sess. VIII. p. 45.

(d) Ibid. sess. IV. pag. 20. vid. in append. cedulam Joan. p. 1464.

(e) Rain. op. 1415. n. 6. & seq. ex Theod. a Niem.

(f) Per. Alliac. de aut. Ecc. in append. tom. II. Ger. Leo. Aves. de temp. sui his.

(g) Concil. Const. sess. V. p. 26.

ut si contumaciter obedire contempserit, debite puniatur; ne scilicet, quod plerique jactabant, honeste potius quam necessario obstringi obedientiæ videretur; tantaque Patrum consensione finita est Sessio, ut actis hæc verba inserantur: *Quibus Constitutionibus lectis; Concilium eas uniformiter approbavit & conclusit.*

Hi sunt illi duo Canones relati superius, de quorum sensu agitur. Sed ipsa, credo, rei series persuadet, non alium esse posse, præter eum quem tuemur: nempe ut in fidei, schismatis, reformationis casu, non tantum Constantiensi, sed etiam cuicumque, quocumque tempore, & quacumque causa congregato Concilio Generali, obedientiam, a Papa etiam, præstari oporteat.

C A P U T XIV.

Vana suffugia, ex ipso Concilii scopo ac verbis confutantur.

Certe eum Constantiense Concilium in his sessionibus, duplicis generis decreta protulerit, quarum alia propriè ad Concilium Constantiense pertineant, alia ad omne Concilium protendantur, utriusque generis decretis certam notam adhibuit. Et tertiâ quidem Sessionis decreta qui legerit, statim animadvertet ita decerni (a): *Quod istud Concilium non debet dissolvi: quod ipsum Concilium non potest transferri: quod qui interesse debent huic Concilio, non recedant.* Tunc Sessionibus IV. & V. multa in eundem sensum de hoc Concilio propriè decernuntur: quam notam si haberent omnia Synodi decreta, libenter fateremur non posse protendi ad omne Concilium ea, quæ de isto constituta fuerint. Nunc cum Concilium in Sessione V. diserte scripserit, & huic Concilio & cuicumque alteri Concilio Generali, etiam a Papa deberi obedientiam; patet sacram Synodum, quasi dedita opera occurrisse eorum effugiis, qui ad Concilia in schismate habita, aut ad solum schismatis tempus, horum decretorum verba detorqueant.

Hoc certe suffugium post Basileensem contentionem, auctore Turrecremata (b), primum emerfit. Is enim, cum auctorita-

te decretorum Constantiensium vehementissime premeretur, primus omnium contendit, *quidquid verba Concilii in sono litera prætendant;* tamen aliter quam sonant intelligenda esse; difficillimumque esse observare Constantiense decretum de obedientia a Romano Pontifice debita, nisi decretum illud, ad aliam trahatur intelligentiam, quam verba in superficie prætendant. Itaque commentum illud excogitavit, decretum Constantiense ad solam schismatis causam restringendum; ex quibus factis constat, virum acutissimum semel iterumque ac tertio verborum Concilii perspicuitate summa eo esse deductum, ut repugnante litera, ad hunc sensum comminiscendum causæ necessitate se fuisse abreptum ultro fateretur.

Quare quæ eum secuti sunt, nihil aliud quam ludibria protulerunt. Et quidem commemoravimus; quam aliena, non modo a sensu, verum etiam a verbis horum decretorum dixerint, qui Constantiense Concilium huic Concilio dumtaxat, non autem aliis, auctoritatem eam tribuisse respondent; cum Patres Constantienses diserte scripserint: *Papam hujus Concilii, & cujuslibet alterius Concilii Generalis præceptis teneri.*

Nec minus absurde Disquisitionis Auctor (c) pro confirmando Turrecrematæ suffugio hoc argumentum proposuit: *Concilium istud (Constantiense scilicet) fuit continuatio Pisani Concilii ad Civitatem Constantiensem translata: ex actis: Pisani vere pro sublatione dicti schismatis congregatum fuerat: item ex actis: ergo ad schismatis causam illa Pontificibus præscripta obedientia revocatur.* Quæ jactata ad speciem, jam ex gestorum serie evanescent. Esto enim, urgentissima causa Pisani Concilii fuerit (d) extirpandum schisma: tamen ex actis docemur, accessisse aliam haud minus necessariam, nempe reformationem in capite & in membris: tum continuatam in urbe Constantia Pisanam Synodum, tria suscepisse; fidem exponendam, extirpandum schisma, reformandam Ecclesiam in capite & in membris; atque in his tribus ab ipso Pontifice, non tantum huic, sed cuicumque Concilio Generali, præ-

R r 2

stari

[a] *Ibid.* s. III. pag. 18.

[b] *Turrec. Resp. ad Basl. part. II. n. 2. tom. XIII. Conc. pag. 1711. 1712.* [c] *Disquis. n. 76. 77. p. 27.*

[d] *Conc. Pis. tom. XI. s. s. XVI. pag. 2203. Conc. Const. s. s. II. III. vid. sup. cap. X.*

uari obedientiam oportere. Ergo pessima fide, decreta Concilii Sessionum IV. & V. ejus gestis, distincte aperte reclamantibus, ad solam schismatis causam restringuntur. Quo etiam factum est, ut qui his solutionibus uterentur, subesse tamen aliud facile pensitarent, ut de Torrecremata vidimus. P. vero Gonzalez (a), postquam ad tempus schismatis dubique Pontificis verba restrinxit, subdit tamen: *Forſan vero incaute in diffinitione ſua verba poſuerunt, quæ videntur amplius aliquid ſonare.* Quis vero non exiſtinet incautum potius fuiſſe Gonzalem, quam tot ſapientiffimos Patres ac Theologos ita incaute locutos, ut nec ipſi eorum verborum, quæ tam accurate ſelegerint, ſenſum intelligerent?

Jam quod Bellarminus (b), quo uno vel maxime adverſariorum cauſa nititur, dixit, ex decreto Conſtantiendi, ſubjectum fuiſſe Conciliis Papam dubium, adeoque non jam Papam, manifeſtam abſurditatem præ ſe fert; nempe ut Concilium, cum ſibi & cuicumque Concilio aſſerit collatam immediate a Chriſto poteſtatem, etiam in Papam; tanto conatu nihil agat, quam ut Conciliis eum qui non ſit Papa, ſubjiciat: quo nihil eſt abſurdius. Deinde obſervatum a nobis eſt (c), Papam dubium, qui jam pro Papa non ſit, intelligendum eſſe, non in quocumque ſchismate; ſed in eo ſchismate, ubi eſt inextricabile dubium juris & facti, quale erat illud ſchisma poſt Urbanum VI. Talis autem caſus eſt rariffimus; quippe qui poſt Chriſtum natum, ſemel tantum contigit. Hinc argumentum: Conſtantiendi Concilium nunquam adhibuit illas voces, quibus generaliores ac latius ſuſæ nullæ eſſe poſſint, ad exprimendum eum caſum, quo nullus eſt ratiore & infrequentior; atqui his vocibus, quas Conſtantiendi adhibuit Synodus: *quicumque: quacumque dignitate: cuicumque Concilio,* nullæ generaliores reperiri poſſunt; ergo Conſtantiendi Concilium non eas adhibuit, ut ſe ad infrequentiffimum, ac tot retro ſæculis ſemel tantum cognitum caſum adſtringeret; cum præſertim ſacra Synodus alias futuras Synodos, non modo animo prævideret, ſed ipſa etiam decretura eſſet. Neque enim quiſquam ignorat canonem (d),

frequens, Sessionis XXXIX. quo de decennio in decennium habenda Concilia generalia decernuntur; atqui illa Concilia non omnia futura erant ſub dubio Pontifice: ergo Concilium Conſtantiendi non ea tantum Concilia prævidebat, quæ ſub dubio Pontifice futura eſſent. Atqui Conciliis quibuſcumque futuris ſubjiciebat Papam; ergo etiam ſubjiciebat iis, quæ a Papa indubitato haberentur.

Præterea demonſtravimus (e) totam Eccleſiam ſchisma eluſuram, adeo abſuiſſe & reſtringenda ad Papam dubium Concilii poteſtate, ut etiam intelligeret, ne in Papam quidem dubium valituram eam, niſi abſolute valuiffet; neque tolli potuiſſe dubium Papam, qui in tua obedientia certus haberetur, niſi & illud conſtitiffet, certam etiam Papam in Concilii generalis poteſtate eſſe. Hinc illa manarunt, cauſam ſchismatis ad Concilium Generale devolutam, non quidem propter illum ſingularem caſum, ſed quod ſingularis caſus non alta poteſtate diffiniendus eſſet, quam ea qua ceteri caſus diffiniri ſolerent. Quæ ſi univerſa Eccleſia ante Piſanam Synodum, multo magis poſt eam, atque in Conſtantiendi Concilio, declaravit.

Tam illud conſtat, Conſtantiendi Synodum, non modo de extinguendo ſchismate, ſed etiam de exponenda fide, ac reformanda diſciplina fuiſſe ſollicitam. Id enim, & Eccleſiæ mala, & Bulla convocationis, & ipſa ſacræ Synodi jam inde ab initio profeſſio poſtulabant. Atqui ex poſitio fidei ac reformatio diſciplinæ, non ad ſolum ſchismatis tempus, ſed ad omnia Eccleſiæ tempora protenditur. Ergo abſurdum eſt ad ſolum talis ſchismatis tempus reſtringere Concilii ſollicitudinem.

Poſtea, ſacra Synodus non niſi certo Papa conſtituto reformationem aggreſſura erat. Ergo cum docuit, in reformationis cauſa Papam Concilio ſubefſe oportere, non Papam dubium, ſed certum, & ab ipſa Synodo conſtitutum cogitabat. Neque enim quis negaverit Sacram Synodum, cum Sessionum IV. & V. decreta conderet, quæ deinde actura erat animo providiſſe. Imo potius in ipſis initiis certa fundamenta ponebat, quibus ceteræ Synodi actiones, & ordi-

[a] *Conc. de inſall. R. P. diſput. XIII. ſeſ. V. §. 10. n. 2. p. 671.*

[b] *Bell. de Conc. ant. lib. 11. cap. XIX.*

[d] *Concil. Conſt. ſeſ. XXXIX. pag. 238.*

[c] *Vid. ſup. cap. XI. & Inc. Spicil. hic cit.*

[e] *Sup. hoc lib. cap. IX. X. XI.*

ordinationes suo tempore struerentur. Id autem volebat maxime, ut, Papa constituto, reformatio fieret; atque eam nullus hominum, ac ne quidem ipse Papa prohibere posset. Id ergo agebat, ut Papam etiam certum, atque ab ipsa Synodo constitutum, Conciliaribus decretis obligaret.

Hic vero omnem absurditatem exsuperat illa responsio, quam auctor doctrinae Lovaniensium prodidit (a): nempe ut in Synodo Constantiensis reformatio nihil aliud sonet, quam ipsam extinctionem schismatis. Quo loco verba illa de reformatione faciendi *in capite & in membris*, intelliguntur: *in capite*, seu *capitibus schismatis*; quae scilicet capita schismatica a Synodo in ordinem cogentur: quo nihil excogitari possit absurdius; sed tamen ad hanc absurda rediguntur, qui perspicuis Synodi verbis atque sententiis commenta sua assuunt.

Itaque postulamus ut ex ipsis consuetis Synodi Constantiensis locutionibus, Synodum Constantiensem intelligant. Certe sacra Synodus Sessione XV. sic decernit (b): *Ne quis ullo modo prohibeat ad Sedem Apostolicam, aut Romanam Curiam, hoc durante Concilio, vel ad ipsum, & quaecumque alia generalia venientes*. En Sessione XV. eandem plane voces, quas in V. legimus. Dicant boni expositores prohibitionem eam XV. Sessionis, non ad omnes Synodos, sed ad eas quae in schismate fiant pertinere. Item Sessione XXVI. fit decretum cum hac clausula (c): *Salvis iis quae in hoc presenti, & in aliis quibuscumque generalibus Conciliis fieri solent*: quae cum ad omnes Synodos pertinere necesse sit, Sessionis V. verba, non minus generalia; nec minus patere constat. Denique in ipsa Bulla *inter cunctas*, sacro approbante Concilio (d), haec jubentur: nempe interrogari quemvis Wiclefismi suspectum: *Utrum credat quod quodcumque Concilium Generale & etiam Constantiense universalem Ecclesiam representent*. En iterum ac tertio constantique tenore *quodcumque Concilium* una cum Concilio Constantiensi omne Concilium

comprehendit, quo nihil est clarius ad ipsius Constantiensis Concilii voces interpretandas, constituendamque sententiam,

C A P U T XV.

Ex Sessione VIII. Concilii Constantiensis, Sessionis V. sensus assertitur.

Aliud argumentum exurgit ex Sessione VIII. pro vero & nativo Constantiensium canonum sensu, quem tuemur. Ea Sessione referuntur ac damnantur Wiclefi propositiones XLV. Ex his Cajetanus (e) ac Nicolaus Dubois quasdam seligunt, quarum condemnatio nobis officiat: octavam: *Si papa sit praecitus, vel malus, & per consequens membrum Diaboli, non habet potestatem super fideles sibi ab aliquo datam; nisi forte a Cesare*: propositionem XLI. hanc scilicet (f): *Non est de necessitate salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias*.

Ac ne quid omittamus, proferunt item Joannis Hussi propositiones damnatas, septimam (g): *Petrus non est, nec fuit Caput Ecclesiae Sanctae Catholicae*. Inculcant etiam illud (h), quod Martinus V. Bulla, *inter cunctas*: quemlibet de haeresi Wiclefismi aut Hussi suspectum, sacro approbante Concilio, sic interrogari jubet: *Utrum credat quod Beatus Petrus fuerit Vicarius Christi, habens potestatem ligandi & solvendi super terram? Utrum credat quod Papa canonice electus, qui pro tempore fuerit, ejus nomine proprio expresso, sit successor Beati Petri, habens supremam auctoritatem in Ecclesia Dei?* Ex his igitur tale conficiunt argumentum: Si Ecclesia Romana suprema est; si Papa habet supremam auctoritatem in Ecclesia Dei; ergo Concilium Generale non est supra Papam, aut Ecclesiam Romanam; ergo Sessionum IV. & V. decreta non de Papa absolute, sed de Papa dubio, ac de schismatis tempore intelligenda sunt.

Valeat plane illa conclusio, nisi & a Synodo praevisa difficultas, & ab ipsa Synodo aperte soluta est. Sed quid Constantien-

(a) Doct. Lovan. p. 74.

(c) Ibid. sess. XXVI. pag. 207.

(e) Cajet. de aut. Pap. & Conc. tract. 1. & 11. pass. post tom. III. Summ. S. Thom. edit. Lugd. Juno. 1687.

(f) Disq. art. 4. num. 51. & seq. Doct. Lov. p. 68. & seq. vid. sess. VIII. Conc. Const. p. 46. 47.

(g) Vid. sess. XV. Concil. Const. pag. 130.

(b) Concil. Const. sess. XV. p. 147.

(d) Bull. Inter cunctas, post sess. XLV. p. 269.

(h) Bull. Inter cunctas. loc. jam cit.

rientes Patres addiderint videamus; nempe post relatum Wiclefi propositionem illam: *Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias*, statim subiiciunt: *Error, si per Romanam Ecclesiam intelligat universalem Ecclesiam, aut Concilium Generale, aut pro quanto negaret Primatum Summi Pontificis super alias Ecclesias particulares*. En quam diligenter Constantienses Patres, & Martinus V. locuti sunt: en ut *Ecclesias particulares*, non totam ipsam Ecclesiam Catholicam, uno ore aliquid decernentem, Pontifici submiserint. Inde nimirum nostri sua illa sumpserunt, *dandam esse supremam & plenam Pontifici potestatem, sed in comparatione ad fideles singulos, & ad particulares Ecclesias*. Ita Gerson noster (a) in ipsa Constantiensi Synodo prædicabat; ita in eodem Concilio totidem verbis docebat Gersonis Magister Petrus de Alliaco (b) Cardinalis, quo maxime auctore Wiclefiana hæresis damnata est. Hæc profitebantur qui in Synodo dicebant, qui Synodum docentem audiebant, hæc ipsa Martinus V. sua facit, cum decretali, *inter cunctas*, Concilii verba inferit & ipsa Synodo approbante confirmat.

Instat Cajetanus (c), nihil obesse sibi hæc verba Concilii a Martino V. approbata: cum istud quod *Primatus Papæ sit super Ecclesias particulares, sit sermo affirmativus de Primatu super particulares, & non negativus de Primatu super universalem Ecclesiam*. Quod P. Thyrsus Gonzalez Cajetanum secutus sic exponit (d), *ut vi illius censura a Martino V. approbata, solum sit de fide Romanum Pontificem habere Primatum supra singulas Ecclesias, & vi illius non sit de fide habere Primatum supra Ecclesiam universalem ut congregatam in Concilio*: addit quod *ibi sic adstruitur Primatus Romani Pontificis super Ecclesias particulares, ut non negetur super Ecclesiam universalem*. Hæc ille, hæc alii,

non perpensa rerum serie res magnas vanis distinctiunculis conficere soliti, in hunc locum memorant.

Sed profecto nimis scholastica subtilitate ludunt, quasi vero deceret sanctissimam Synodum, dum dedita opera id agit, ut contra Wiclefum explicet quid sit *de necessitate salutis*, in Ecclesiæ Romanæ Primatu profitendo, aliquid eorum omisisse, quæ *de necessitate salutis* credere oporteat. Atqui ex concessio, nihil dicit de Primatu Romani Pontificis super Ecclesiam, ut est universalis, & illud tantum asserit, Primatum eum agnoscendum super particulares Ecclesias. Ergo hoc, non illud, de necessitate salutis credendum esse definit; statque inconcussum, quod sessionibus IV. & V. de Concilii summa & absoluta, etiam in ipsum Papam potestate, decreverat. Huic doctrinæ congruit illa Martini V. interrogatio quam diximus; non enim quæri jubet: *utrum credant quod Papa habeat supremam auctoritatem super Ecclesiam Dei*; sed *utrum habeat supremam in Ecclesia Dei*: quod a nobis est alibi luculente explicatum (e).

Jam vero ex his argumentum conficimus: quod est ita positum a Concilio Constantiensi, ut ex illo tota Papatus ratio exponatur, erroresque contra Papalem potestatem suborti condemnentur, id non ad tempus schismatis, aut ad Papam dubium, sed ad ipsum Papatum, qualis est a Christo institutus, & ad omne tempus pertinet, atqui id quod est sessionibus IV. & V. de Papa definitum, ita se habet, ut exinde tota Papatus ratio exponatur, & Papatui oppositi errores condemnentur, ut patet ex prædictis: ergo quod est de Papa in sessionibus IV. & V. definitum, non ad Papam dubium, aut ad schismatis tempus; sed ad omnia tempora, & ad ipsum Papatum, qualis est a Christo institutus, pertinet; contra quod adversarii interpretabantur (A).

CA

(a) Gers. serm. in fest. S. Anton. tom. II. pag. 355† (b) Petr. Alliaco. tract. de Eccl. ib. in append.

(c) Vid. Cajet. loc. jam cit.

(d) Gonz. de infall. disp. XIII. sess. V. §. V. n. 2. p. 665.

(e) Vid. in appendic. lib. I. cap. III.

(A) Interpretabantur. Ut mens D. BOSSUET, qui hic prope argumentatur planius intelligatur, duo sunt animadvertenda: primum, Wiclefi propositionem sanam esse, si eam sic interpretetur ut significet, Papæ supremam esse auctoritatem *super particulares Ecclesias*, non vero *super universalem Ecclesiam*: alterum, hanc interpretationem & distinctionem adhibitam fuisse a Sacra Synodo, eo ut ipsa id tueretur quod pridem Sessione V. definierat de potiori Concilii auctoritate. Ergo Synodus non credit supremam esse Papæ auctoritatem *super universalem Ecclesiam*; imo credit talem auctoritatem Papæ contingere non posse. Frustra igitur Gonzalez scholastica subtilitate laedit, qui ea allegat Concilii verba, quibus ruat sententia quam ipse defendit.

CAPUT XVI.

*Mens Sessionis V. ex capite FREQUENS,
& ex capite SI VERO, Sessionis XXXIX.
demonstratur.*

HAud minus valida argumenta deducuntur ex Sessionis XXXIX. multis capitibus, quæ sigillatim pensanda erunt (a).

Primum occurrit caput, *Frequens*, quo capite Synodus Pontificibus legem figit, eamque multiplicem. Primum enim decernit ut Summus Pontifex certis temporibus & quocumque decennio Synodum generalem habeat: deinde ut in fine cujuscunque Concilii futuro Concilio locum assignare teneatur: tum, ne id faciat, nisi consentiente & approbante Concilio: postea, ut ad defectum Pontificis, ab ipso Concilio is locus assignetur, valeatque convocatio etiam sine Pontifice facta a Concilio: postremo, ut Pontifex tempus Concilio præstitum abbreviare quidem possit, non tamen prorogare. Sic præscribit rem quandam, eamque maximam, quam quocunque decennio Romanus Pontifex facere teneatur; adeoque ligari putat decreto a se facto Papæ conscientiam. Ergo manifeste dat legem Summis futuris Pontificibus: quibus? Dubiisne, ac tempore schismatis tantum? Absurdum; cum hæc certis determinatisque temporibus, post quinquennium scilicet, exinde post septennium, ac deinceps post quodcumque decennium exequenda, nullo respectu schismatis, edicto perpetuo sanciantur. Quare decretum istud Martinus V. jam electus, jam agnitus, jam indubitatus Pontifex est ipse executus. Nempè sic decernit (b) sessione XLIV. *Cupientes ac volentes decreto hujus Concilii generalis satisfacere, inter alia disponenti, quod omnino generalia Concilia celebrentur in loco, quem Summus Pontifex, per mensem ante finem hujus Concilii, consentiente & approbante Concilio, DEPUTARE ET DESIGNARE TENEATUR... eodem consentiente, & approbante Concilio, Civitatem Papiensem tenore præsentium deputamus.* Ex eodem decreto, sub eodem Martino V. Papiense Concilium & inchoatum est, & Senas deinde translatum, pro-

bante Concilio: ex eodem decreto, Basileense Concilium ab eodem Martino V. indictum, & ab Eugenio IV. celebratum fuit. Quæ & alia deprompta ex capite, *Frequens*, Martinus V. & Eugenius IV. non essent executi, ut huic decreto satisfacerent, nisi intellexissent, non tantum ad schismatis tempus, sed ad omnia tempora; neque tantum dubiis, sed etiam indubitatis Pontificibus, legem præstitutam.

Cur autem Sessione XXXIX. omnibus Pontificibus legem ponunt, & a futuris quibuslibet Conciliis poni posse decernunt? Cur, quæso, nisi quia Sessione V. *quemlibet, quacumque dignitate, Papali etiam, cuilibet Concilio generali* subditum decreverant? Ergo omnibus Pontificibus, neque minus certis, quam dubiis, Conciliarem potestatem ipsa Synodus anteponit; Sessionis XXXIX. fundamento, jam inde ab initiis, sessionis scilicet V. solide providenterque jacto.

Neque objiciant caput, *Frequens*, de Conciliis quocumque decennio celebrandis, nullius jam esse roboris. Neque enim hic quærimus, quo Ecclesiæ usu atque consensu, hi, qui disciplinam spectant, canones aboleri possint. Id certe quærimus: an Synodus Constantiensis ita se gesserit, ut quæ existimaret Summos etiam Pontifices, in fidei, in schismatis, in reformationis causa, Conciliis Œcumenicis esse inferiores. Certe caput, *Frequens*, ad reformationem pertinebat, cum Patres intelligerent tantam esse, tamque inveteratam Ecclesiasticæ disciplinæ corruptelam; ut nonnisi per frequentia Concilia successu temporis reformari possit.

Quo ex loco argumentum nostrum ita potest confirmari: cum Patres Constantienses Sessione V. decernebant, *cuicumque Concilio generali a quocumque* parendum, hoc certe decreto intelligebant comprehendi ea Concilia, quæ ipsi vel maxime imperatori essent; ideo enim usi sunt generalibus vocibus: *Huic & cuicumque alteri Concilio legitime congregato*: atqui ea Concilia imperatori erant, quæ etiam sub certis indubitatisque Pontificibus haberentur: Ergo ea quoque Concilia Papæ anteponebant.

Huic argumento plurimum lucis accedit ex capite, *Si vero*, quod est positum in Sessione

[a] *Conc. Const. sess. XXXIX. pag. 238.*

[b] *Ibid. sess. XLIV. p. 257.*

sione XXXIX. post caput *Frequens* (a). Eo capite Constantienses decernunt de habendis Synodis, si in futurum schisma oriri contingeret. Quo loco præscribunt, quid ipsi contententes, quid vero Concilium, quid denique omnes præstare debeant. Hinc exsurgit argumentum: cum Constantienses Patres decernere aggrediuntur, quid agendum in tempore schismatis, id non generalibus verbis, sed expresso nominatim schismatis causa, decernunt, ut legenti patuit: ergo certo constat singularem schismatis casum. singulari decreto consideratum ac provisum; at quæ verbis generalibus, de quocumque Concilio congregato, sessionibus IV. & V. antea dicta essent, ad omne Concilium, & ad omne tempus omnino pertinere.

C A P U T XVII.

Idem demonstratur ex aliis capitibus sessionis XXXIX. SCHELSTRATI & aliorum suffugia præcluduntur.

Sequitur in Sessione XXXIX. caput (b): *Quando Romanus Pontifex, quo capite Synodus statuit & ordinat quod deinceps quilibet in Romanum Pontificem eligendus, antequam sua electio publicetur, coram suis electoribus, publice confessionem & professionem faciat infra scriptam. Ergo manifeste omnibus futuris Pontificibus, etiam indubitatis, etiam in fidei professione facienda, legem ponit.*

Objicit Schelstratus (c), id ne quidem in Synodo Constantiensi, præsentibus Patribus a Martino V. fuisse observatam. Sed, inquit, is Pontifex, electione facta, consecratus fuit, ac postea fidei professionem fecit. Tantus scilicet sacri Concilii, facillimique decreti contemptus Martinum ceperat, qui aliis Synodi decretis tanta diligentia satisfecit! At a Schelstrato quaerimus, cur non ejus rei aliquod monumentum proferat? An forte in his reconditis gestis, quæ toti Orbi hætenus ignorata, a se primum edita jactat, fidei pro-

fessionem in ipsa consecratione factam invenit? Atqui nihil vetabat quin fieret, semel quidem privatim, coram electoribus ex Synodi decreto, atque iterum publice in ipsa consecratione, sive post consecrationem: sed nempe placebat Schelstrato ostentare contemptam, etiam sine causa, tantam Synodum, tantisque factus ad Pontificiam dignitatem pertinere putat.

In eadem Sessione XXXIX. (c) duo extant canones (A), quibus canonibus in Episcopis transferendis, inque spoliis vacantium Ecclesiarum capiendis, aliisque ejusmodi rebus, quid Romano Pontifici faciendum, sacrosancta Synodus statuit & ordinat.

Occurrit Schelstratus (d), & hæc quidem decreta esse confitetur quæ etiam Pontifices indubitatos tangunt: sed, inquit, nullam pœnam injungunt; nullam mentionem coactionis faciunt; prout tamen faciunt in decreto de schismatis tempore, ubi circa Pontifices tempore illo viventes, pœnas etiam privationis Papatus constituunt.

Hæc quidem Schelstratus (e) objicit tanquam Concilia non nisi pœna adhibita, jurisdictionem exercent, jaceantque canones innumerabiles in corpore juris, sacrifque Conciliis editi, in quibus prohibitio, nulla licet anathematis aut pœnæ cujuslibet & coactionis mentione, constat. At profecto sæpe sufficit simplici interdicto ligari conscientiam; quod Synodus Constantiensis aperte sibi tribuit in capite, *Frequens*, decernendo scilicet, ut Papa ante finitum quodcumque Concilium, probante Concilio, futuri Concilii tempus designare teneatur; neque nulla pœna tamen est, si futurum Concilium designare Papa nolit, illud ab ipso Concilio, etiam invito Papa, statim designari. Ceterum quis ignorat, pœnas interdum judicium prudentiæ reservari, neque minus obligare ea quæ conscientiam relinquuntur; ut miremur a Schelstrato, haud indocto viro, lectorem talibus deludi nugis?

CA-

[a] *Ibid.* p. 239.

(c) *Schelst. Diff. Antwerp. cap. III. p. 69.*

(A) In Sessione xxxix. duo extant canones, quorum primus statuit, quod Episcoporum translationes absque magna & rationabili causa . . . de consilio sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, vel majoris partis eorundem . . . fieri non debere. Alter vetat, ne decedentium Prælatorum spoliis exactione per Papam fieri seu attentari possit. Quo canone Synodus occurrebat malo tunc frequentissimo, quod Ecclesiis afferebat gravia detrimenta.

(e) *Schelst. loc. cit. cap. II. pag. 66.*

(b) *Ibid.* pag. 141.

(d) *Concil. Const. loc. jam cit. p. 241. 242.*

CAPUT XVIII.

Idem demonstratur ex Sessione XL. & octodecim rum propositis reformationis articulis.

ATque his quidem Sessiois XXXIX. canonibus, Synodus Constantiensis reformationem aliqua ex parte delibavit: ceterum tantum opus ad vivum aggressura erat, postquam unus Pontifex constitutus esset. Cum ergo res eo devenisset, ut, abjectis aliis, unus Summus Pontifex crearetur, tum vero Sessio XL. octodecim articuli reformationis diu examinati, ac per Nationes in reformatorio (A) oblatis, proponuntur cum hoc decreto (a): quod futurus Pontifex per Dei gratiam de proximo assumendus (post octo scilicet dies) cum hoc sacro Concilio, vel deputandis per Nationes, debeat reformare Ecclesiam in capite & in membris, & Curiam Romanam... antequam hoc Concilium dissolvatur, super articulis qui sequuntur, octodecim illis scilicet sæpe memorandis. Hinc autem multa argumenta confurgunt.

Primum, quod jam tetigimus: Reformatio in capite & in membris, quo Sessiois V. decreta collimabant, exciso penitus schismate & electo Pontifice, præcessura: ergo in eo decreto præscripta obedientia cuilibet, cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi Papalis existat, non ad schismatis tempus, sed ad ipsum quoque, omnium consensu, constitutum Pontificem pertinebat.

Atque ut pateat Sanctam Synodum in Sessioe V. nihil aliud animo designasse, quam id quod postea executura erat, stet istud argumentum: in Sessioe XL. Sancta Synodus Pontifici statim a se eligendo

Tom. I.

legem dixit: ut nempe, cum ipsa Synodo, Ecclesiam & Curiam in capite & in membris, super certis articulis a Synodo præscriptis, reformaret: atqui Pontifex mox eligendus, futurus erat certus & indubitatus Pontifex: ergo Sancta Synodus certo etiam ac indubitato Pontifici legem dixit.

Quid quod articuli omnes, vel fere omnes, Ecclesiam Romanam ac Sedem Apostolicam spectant. Id vel tituli docent (b): *De numero & qualitate Cardinalium, de reservationibus; de annatis; de gratiis expectativis; de confirmationibus electionum; de causis in Romana Curia tractandis; de appellationibus ad Romanam Curiam; de officiis Cancellariae & Pœnitentiariae; de dispensationibus, de provisione Papæ & Cardinalium, & ejusmodi ceteris: quæ cum absurdum sit ad schismatis tantum tempora, & ad dubios tantum Pontifices pertinere, omnia tempora, & indubitatum quoque Pontificem designabant.*

Neque obest quod de his parum in Synodo actum, sive curiales reformationem eluserint, seu Patres negotiorum mole obruti, secuturo Concilio multa reservarint. Neque enim hic inquirimus quid gestum sit, sed in Sessioibus IV. & V. quæ mens Synodi fuerit. Certe constat eam fuisse mentem, ut vel maxime reformatio fieret. Ergo etiam constat eam fuisse mentem, ut indubitatus, & ab ipsa Synodo constitutus Papa, quam maxime Synodo obediret. Nec elusa reformatio probat Synodi auctoritatem infirmam, sed forte hominum animos nimium fuisse perverfos.

Huic probationi magnum robur accedit ex articulo XIII. octodecim illorum, qui Sessioe XL. propositi sunt (c): *Propter qua, & quomodo Papa possit corrigi & deponi.* Atque equidem miror, quoidam Lovanienses aliosque censores nostros (d) eo

S s

loco

(A) *Per Nationes in Reformatorio.* In ea Synodo, singulæ seorsim Nationes de singulis rebus quæstionem habebant, & decreta in sessionibus tum legebantur, cum ab omnibus Nationibus fuerant approbata. Hac methodo quæstiones eo diligentius examinabantur, quod Nationes libentius inter sese consilia conferebant. Quapropter in sessionibus publicis Episcopi decretis subscribebant. Ea methodus obtinuit quoque in Concilio Basileensi. At in Tridentino, priscus usus invaluit numerandi suffragia Episcoporum. Hinc graves rixæ & intercessiones. Nam Itali, utpote numero plures, ceteros omnes facile vincebant, & sola Italorum intercessio obstitit, ne decerneretur Episcopos fuisse institutos de jure divino, & apud suas Ecclesias manere justos. Vid. Pallav. pass. & ceteros hujus Concilii Historicos. Reformatorium illud, de quo dicitur Sessioe XL. Concilii Constantiensis, constabat ex deputatis Nationum, quibus ea cura mandabatur, ut quærerent & proponerent quæcumque sibi reformatione indigere viderentur.

(a) *Conc. Const. sess. XL. p. 243.*

(c) *Ibid.*

(b) *Ibid. pag. 243. 244.*

(d) *Disquis. p. 39. & 65. Diss. Lovan. pag. 70. 71.*

loco abasos, ut Sessionem V. everterent: quasi sancta Synodus Sessione XL. omnibus iam obedientis congregatis in integro reliquerit, an Papa in Concilii potestate esset. Neque adverterunt ea, quæ Sessione V. generatim designata essent, de Pontifice scilicet *debite puniendo*, Sessione XL. plene atque integre perficienda proponi, expositis specialibus causis atque agendi modis; quæ adeo non pugnant cum iis, quæ Sessione V. gesta erant, ut alterum alteri necessario conjunctum colligatumque sit. Porro certissimum est Sessionis XL. decretum ita esse conditum, ut post extinctum schisma, & sub indubitato Pontifice valeret. Ergo Sessionis V. decreta, ex mente Concilii, etiam extincto schismate, & sub indubitato Pontifice valitura erant.

C A P U T XIX.

Recapitulatio eorum quæ de mente Concilii dicta sunt: solutio objectorum Cap. III.

Profecto hæc Concilii mens, hic sensus: ac si, malis urgentibus ac prevalentibus, tanti Concilii, de reformatione ad unguem perficienda, vota frustrata sunt, certa tamen fundamenta, quibus ea niteretur, posuisse juvabat. Denique si quis diligenter antedicta perpenderit, quove statu res Ecclesiæ essent, quidve illa optaret, quidve metueret, & quo indigeret, tot malis undecumque prementibus, & infans schismate ad cumulum fere auctis, facile intelliget, quam ad sananda Ecclesiæ vulnera pertineret, ne ad solum schismatis, aut dubii Pontificis tempus provisiva remedia, ipsaque adeo Concilii decreta traherentur. Et ipsum quoque schisma aliud postulabat, cum unicuique factioni addicti, suum Pontificem pro certo jactarent, ac Pontificii nominis auctoritate mali abuterentur, boni etiam plerique turbarentur; atque inter schismatis mala, ac prodendæ Pontificiæ Majestatis metum fluctuarent. Quas inter angustias, tantaque præsentia & ingruentia mala, si Patres Constantienses sibi afferuissent supremam potestatem in dubios tantum Pontifices, nã illi Ecclesiæ morbis inane remedium attulissent. Quare dubii Pontificis, nulla vel tenui mentione facta, altiore & communiore ra-

tionem subnixi decreverunt: *Quemcumque hominem, quacumque dignitate, Papali etiam, cuicumque Concilio subijci oportere; ut postea omnes Christiani, quocumque tempore, & quocumque rerum statu, sive in schismate, sive extra schisma, seu dubium Pontificem, seu certum esse crederent, supremam Conciliorum agnoscerent potestatem, in eaque acquiescerent.* Quod quidem Sancta Synodus eo luculentius & firmiter declarare ac definire teneretur, quia pars malorum maxima inde provenerat, quod multi non satis Synodo Pisanae credidissent. Jam vero his explicatis, nihil est facilius quam adversariorum omnia argumenta, atque axiomata in eorum caput retorquere.

Nempe his agebant regulis (a): *Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi.* Nos vero id fecimus, atque ex causis quibus collecta est Synodus; cum illæ, non ad schismatis tantum, aut ad dubii Pontificis tempus, sed ad omnia Ecclesiæ tempora referantur, ejus quoque decreta ad omnia tempora, patere docuimus (b). *Ex contextu facienda est interpretatio.* Nos vero gesta omnia ab ipsa origine repetita revolvimus, atque hinc doctrinam & Parisiensium & Ecclesiæ Gallicanæ fixam invictamque esse monstravimus (c). *Ubi est apprensus aliqua contradictio, capienda interpretatio est, quæ tollat contradictionem.* Id vero meminerint; id enim semper agunt, ut Synodi inter se decreta committant, nec unum ex alio elucident, sed evertant. Sic ea quæ in Wiclefsum a Synodo Constantiensi intorta sunt Sessione VIII. sic reformationem Sessione XL. propositam in ipsis Synodi Sessionibus IV. & V. decreta convertunt. Nos ita conciliamus omnia, ut sibi coherere, & eodem ubique tenore processisse constet. Jam cum ex optimis regulis, quas ipsi adversarii adducebant, Sacro-Sanctæ Synodi mentem in Sessionum IV. & V. decretis liquido exposuerimus, haud minus luculenter earum Sessionum invictam auctoritatem adstruemus.

CA-

[a] *Disquis. n. 80. vid. sup. cap. III.*

[b] *Ibid. n. 81.*

[c] *Ib. n. 80.*

CAPUT XX.

Sessioibus IV. & V. aequae ac reliquis Concilii Oecumenici auctoritas constat: an valeat Bellarmini responsio, earum sessionum decreta, a Florentina & Lateranensi Synodis antiquata?

AC primum auctoritas Sessionum IV. & V. haud alio fundamento nitur, quam tota Synodus; ipso nempe Concilii titulo: *Sancta Synodus Constantiensis in Spiritu Sancto legitime congregata, generale Concilium faciens, Ecclesiam Catholicam militantem representans, &c.*

Hæc de se statim Synodus, prorsus Synodorum generalium more. Quærimus a nostris censoribus, an hunc titulum Sessionibus IV. & V. detractum velint? Si velint, non Catholica, sed mendax est Synodus, pro universali sese venditans: si nolint, aut, volentes licet, ipsa Sanctæ Synodi reverentia cohiber, fateantur necesse est, Sessiones IV. & V. ea auctoritate niti, qua nulla major esse possit.

Ait quidem Bellarminus (a), *Constantiense Concilium, quantum ad primas Sessiones, ubi definit Concilium esse supra Papam, in Concilio Florentino, & Lateranensi ultimo reprobaturum.* Anne expresso nomine Concilii Constantiensis, ut sane oportebat? Sic enim & Ariminensis, & Ephesina illa nefaria Synodus expresse abrogata & condemnata sunt. An igitur Florentina, aut Lateranensis illa ultima Synodus, Constantiensem Synodum notavit ullo modo? Nusquam. Sed, ajunt, contraria decreta protulit. Ergo jam non Concilio abrogatur auctoritas: sed ipsa Concilia quæ vera auctoritate consent, pessimo exemplo inter se committuntur. Nos autem Conciliorum Florentini atque Lateranensis decreta Constantiensibus esse contraria negamus & pernegamus; falsoque & temere assertum id esse, prolatis gestis suo loco demonstramus. Hic interim id querimus, novo more, atque a Catholicis Theologis alienissimo, Concilia Oecumenica opponi Conciliis Oecumenicis in ea re, quæ ad Ecclesiasticum dogma pertinet, negamus.

que unquam in Ecclesia factum, ut alicujus Concilii, quod se pro Oecumenico gesserit, quale illud falsum Ephesinum fuit, in alio Concilio Oecumenico, doctrina damnetur, nisi prius ipsa Synodus antiquetur, mendaci Oecumenicæ titulo insignita. Jam si Concilia inter se non concilianda, sed committenda essent; quis Florentinum, aut etiam Lateranense ultimum Concilium, tam paucorum Episcoporum, ac, dum celebraretur, vix extra Urbem notum, Constantiensi anteponat, ubi teste Bellarmino (b), *Patres fere mille;* atque in his *Episcopi amplius trecenti* adfuerunt; tanta hominum copia, ut eos Constantia urbs tanta non caperet, quemadmodum hujus temporis testantur Historici; quos inter eminebant tot ac tanti Cardinales Romanæ Sedis atque potentia studiosissimi. Quis inquam, æquus Judex tam sancto conventui, ubi exitiale schisma extinctum, & res Ecclesiæ in pace sunt compositæ, ex ipso statim titulo non asserat auctoritatem?

At enim non omnes, sed primæ tantum Sessiones abiciuntur. Quasi vero nihil sit, ipsa tantæ Synodi fundamenta concutere, idque ex proprio sensu, nulla Synodo, nullo auctore Pontifice. Quid vero non liceat, si hæc licent? Verum omittamus certa licet præjudicia, atque adversariorum objecta diluamus.

CAPUT XXI.

An Sessionum IV. & V. dubia sit auctoritas, quod duæ obedientiæ defuerint? An JOANNIS XXIII. obedientia tertia pars Ecclesiæ fuerit? An JOANNES XXIII. aut alii Sessionibus IV. & V. contradixerint? JOANNIS TURRECREMATE & JOANNIS GERSONIS loci.

AJunt (c): Non erat tum generale Concilium, cum tantum adesset tertia pars Ecclesiæ. Quæ alibi fuse diximus ut ostenderemus absurdum esse Ecclesiæ tertiam partem tantum dicere tot populos tantaque Regna, quo Joanni XXIII. obediebant, hic iterare non est necesse. Inter illa Regna erat Hungaricum, misso quo-

[a] Bell. lib. de Conc. & Eccl. c. VII.

[b] Ibid. Vid. Coebla. lib. I. biff. Huff. & al. biff.

[c] Doct. Lev. p. 77. Bell. lib. II. de Conc. cap. XII. Turroc. de Eccl. lib. II. cap. XCIX. vid. Dissert. Grav. num. XXXIX. XLI.

que Legato pro toto hoc Regno Lamber-
to de Grolia ; quod hoc annotamus , ut
intelligent censores nostri , Majores quo-
que suos cum nostris Majoribus , in unam
sententiam convenisse . Harum Nationum
Regnorumque Antistites ac Legatos in eo
catalogo legimus , quo descripta sunt illo-
rum nomina , qui foedus Narbonense (A)
cum Aragonensibus pactum approbarunt .

Ut ut sit , inquirunt , duæ obedientiæ de-
rant . Certe ; sed omnes convocata , &
quidem auctoritate veri Pontificis , & ex
decreto Pisani Concilii generalis (a) . An
veto propter Hispanos , & Scotos , aut
etiam Apulos damnatis Pontificibus ad-
hærentes , perditam Ecclesiam oportebat ;
nec licebat , tot tantisque Ecclesiis vero
Pontifici obedientibus , personam agere Ec-
clesiæ , resque ejus componere , aut earum
agendarum fundamenta collocare ? Esto
fuerint excusabiles , aut tolerabiles , qui
Gregorio Benedictoque adhærebant . An
propterea reliquam Ecclesiam , ipsa nixam
veritate , auctoritate spoliabant , ac prohi-
bere poterant , quò minus veris certisque
decretis , saluti animarum , hæc extin-
guendo schismati provideret ?

Sed addit Bellarminus (b) : *Non aderat
tum certus Papa in Ecclesia ; sine quo du-
bia de fide defini non possunt . Certus ,
quem omnes omnino re ipsa agnoscerent ,
fateor : certus , qui merito pro certo habe-
retur , & quem multo maxima pars Eccle-
siæ re ipsa pro certo haberet , ceteris tantæ
multitudinis comparatione perpauca ; nec
ipse Bellarminus inficias eat .*

Instat (c) : *In Concilio nullus erat Papa :
Joannes enim XXIII. qui Concilium inchoa-
verat , jam inde recesserat , cum IV. sessio
haberetur : quasi e Concilio turpiter au-
fugisse , hoc esset Synodo abrogare potesta-
tem . Atqui , ipse Joannes postmodum quam
abiit , missis ad imperatorem & ad Syno-
dum Legatis , dataque creditiva litera tes-
tabatur (d) , se propter sanitatem corporis
secessisse . Hanc turpi fugæ excusationem*

obtendebat ; ceterum *omnia impleturum
qua Synodo promississet .*

Bellarminum secutus auctor Anonymus
doctrinæ Lovaniensium hæc addit (e) : *Nec
desunt qui afferant , quod non omnes illius
prima congregationis , consenserint illi de-
creto sessionum IV. & V. nec ipse Joannes
XXIII. adhibuit consensum , vel auctori-
tatem suam : dicitur enim fuisse conquestus ,
post abscessum suum aliqua esse decreta er-
ronea & falsa adversus auctoritatem Romani
Pontificis . Hæc ille ex Joanne Turre-
cremata retulit . Quo loco multum utimur ,
qui nostra impugnant , ac præsertim
ille , qui de Libertatibus Gallicanis scripsit
auctor Anonymus (f) . Atque is quidem
laudat Joannem a Turrecremata Cardina-
lem , ut de rei veritate optime instructum ,
ac gestorum ex parte oculatum testem , ac
pro suo merito fide dignum . Id prætermisit ,
ab eo Cardinale hæc fuisse scripta post Ba-
sileense dissidium : quo tempore Turrecre-
mata Eugénianarum partium antesignanus ,
cum Constantiensis Concilii auctoritate præ-
mereretur nullum videbat effugium , nisi ,
quoad poterat , Constantiensium canonum
& sensum obscuraret , & auctoritatem in-
fringeret . Itaque cum acta publica deessent ,
ipsos etiam rumores aucupatus , ea scripsit
quæ Joannes XXIII. coram oratoribus Gal-
licanis iratus effudisse diceretur . Jam vero
quis dicat admittenda quidem ea quæ ab
uno viro , eoque adducto partibus memo-
rantur , contemnenda vero quæ sunt in actis
publicis expresse notata ? Nempe hæc con-
sensus & auctoritatem publicam manife-
ste expriment , non item quod incerta tan-
tum quorundam relatione nititur . Nec ve-
ro aliud inquit Turrecremata , dum nullo
tantæ rei appellato teste , solum ait : *Di-
citur enim fuisse conquestus post abscessum
suum aliqua esse decreta erronea & falsa
adversus auctoritatem Romani Pontificis .*
Hæc Anonymus repetit . At virum gravem
non decet his moveri , quæ dicantur , &
in aëra jactentur , dum interim ex actis
ipsis*

(A) *Fœdus Narbonense .*) Nempe Narbone transactum fuerat inter Sigismundum Imperatorem & Ferdinandum Aragonum Regem , ut Episcopi qui Ferdinando parebant , certis conditionibus suo Benedicto obedientiam denegarent & Synodo se jungerent . Vid. tenor. capit. concord. tom. XII. Cone. p. 178. & seq.

(a) *Concil. Const. sess. XX. p. 190. lb. p. 183. & seq.*

(b) *Bell. loc. jam cit.*

(c) *Concil. Const. sess. IV. p. 20. 21.*

(f) *De libers. &c. lib. V. c. XV. n. 2.*

(e) *lb. & Doct. Lov. p. 77. ex Turrec.*

(e) *Doct. Lov. p. 69. 73. 77. ex Turrec.*

ipſi Synodi, duo hæc conſtant; nempe ſeſſioni IV. ducentos Patres adſuiſſe; & ſeſſioni V. adſcriptum, lectis articulis, *Concilium eos uniformiter approbaſſe, & concluſiſſe*. De Joanne vero XXIII. quid dicam, quem ex actis conſtet, etiam poſt fugam Synodo adhæſiſſe, ac poſtea iteratis vicibus ultro conſeſſum (a) quod turpiter a Concilio reſceſſerat; quod vellet ſtare deſinitioſi Concilii; quod Conſtantiense Piſani continuativum errare non poſſet; quod Synodi ſententiam, etiamſi in ſe latam, cum birreti depoſitione acciperet, confirmaret, approbaret quantum in ſe eſſet? Quæ ergo Synodus intelligeret, & eo vel invito per ſeſe valitura, quis eo quoque aſſentiente, valere negaverit?

Neque vero noſtra intereſt, quod ipſe Joannes privatim aut clanculum demurmuraverit; ſed quid ad Synodum aperte profeſſus ſit. Neque ego diſſiteor ei adſuiſſe, ut Principibus ſolent, adulatores peſſimos, cum ab Alliaceniſi Cardinale notatum videam quemdam (b), qui inter ſautores & adulatores ejus, velut anguis in herba latitaret, qui eum lacte erroris nutrienteſ, ad exterminium deduſerunt.

Neque etiam moror quid illi Pontificiſ inſulurraverint auribus ſædi adulatores; ſed quid ipſa Synodus votis communibus, atque ſuffragiis deſiniverit; quod unum inquirimus. Auſtor Anonymus (c), aliiſque paſſim mirum in modum ſe efferunt hiſ Joannis Gerſoni verbis (d): ante celebrationem ſacroſanctæ huius Conſtantiensis Synodi, ſic occupaverat mentes plurimorum literaliſ, magis quam literatorum iſta Triditio, ut oppoſitorum dogmatizator fuiſſet de hæretica pravitate ſuſpectus vel damnatus. Huius rei ſignum accipe, quia poſt declarationem, & quod urgentius eſt, poſt determinationem, & præcticationem ejuſdem ſanctæ Synodi (A) inveniantur qui talia paſſim aſſerere non paveant.

Quæ cur viri graves tanti faciant, non equidem hætenus intelligere potui. Quid enim novi quod, ante rem deſinitam, in

diverſam ſententiam multi abierint? Aut quis neſciat poſt res etiam deſinitas, non deſuiſſe Synodiſ, etiam optime geſtiſ, obtreſtatores ſuos? Sane quod Gerſon memorat (e): *Qui Conſtantiensis dogmata tueventur, ante ſacra Synodi celebrationem de hæretica pravitate ſuſpectos vel notatos, ad Benedicti XIII. cui Galli parebant, tempora peſſima referendum*. Is enim ſuperbiſſimus atque ambiſioſiſſimus, qui contra ſe hiſcere auderent ac Synodum implorarent, diris devovebat, quod jam ex actis conſtitit. Atque hunc peſſimum morem, & ab alto imbibitum adulationis virus Gerſon irridens, *Traditionem* vocabat, qualem certe in Judæiſ improbavit Chriſtus. Ipſe cum ceteriſ veram, & Apoſtolicam Traditionem tuebatur. Jam qui hæc obſciunt, videriat an litigia judiciſ, ipſiſque judiciſ, in Eccleſiæ Catholice cœtu ſedentibus, obtreſtatores antepoſendos putent.

C A P U T XXII.

Quod inter Catholicos certum ſit, Concilium Conſtantiense jam inde ab initio, & ante adunatas obedientiſ fuiſſe Oecumenicum: Bulla Inter cunctas a MARTINO V. ſacro approbante Concilio, edita Conſtantiæ.

DEnique, ut uno verbo totum negotium tranſigamus, judicata res eſt; totaque illa de duabus obedientiſ abſentibus, deque ſeſſionibus nullo Pontifice habitis, argumentatio ſponte jacet. Nemo enim negat decreta ſeſſionum VIII. XIII. XV. cum Wicleſum & Huſſum, & circa communionem ſub una ſpecie, & circa Joannis Parvi propoſitionem de erudendis tyranniſ, aliaſque de fide, plena Oecumenicæ Synodi auctoritate eſſe facta. Atque illas ſeſſiones æque ac quartam & quintam conſtat eſſe celebratas, antequam omnes obedientiæ conveniſſent. Ergo ante conjunctionem illam, Concilii generalis apud Conſtantienses valebat auctoritas; ac ſeſſio-

(a) Concil. Conſt. ſeſſ. XI. XII. p. 87. 88. &c. (b) Pet. All. de Eccl. aut. p. 111. c. III. jam ſep. cit.

(c) De libert. &c. lib. V. c. XV. n. 7.

(d) Gerſ. de poſſ. Eccl. conſ. XII.

(A) Poſt determinationem . . . Synodi; illa etiam ſtante, quidam hæc aſſerere non verebantur; Nec ab eo (Papa) appellari, neque eum judicialiter evicari. neque obedientiam ab eo ſuſtrahi. eſt aliquatenus poſſibile: hic ſolus ſymbolum fidei condere. hic ſolus cauſas ejuſdem fidei . . . tractare poſeſt: ſolus . . . regulas, leges & canones condit: alioquin quidquid per alios diſſinitur, decernitur, conditur, ſtatur, irritum eſt & inane. Vid. loc. in text. citat.

(c) Vid. ſup. hoc lib. c. IX. & S. Anſoni T. III. biſt. lib. XXII. §. V. & ſeq. & Rein. an. 1409.

sessionum IV. & V. decreta pari cum ceteris potestate omnino constant.

Respondent (a), quæ adversus Wiclefium, & Hussium decreta fuerant, a Martino V. fuisse approbata, decretali *Inter cunctas*: nihil autem præterea ab eo Pontifice confirmatum.

Verum enim vero attendere debuissent nihil hic novi decrevisse Martinum: sed quæ a Concilio Œcumenico, de Wiclefi atque Hussi erroribus recte jam & ordine gesta essent, Episcopis & Inquisitoribus exequenda mandasse. Id ipsius diplomatis probat series. Hæc deinde Martinus V. interrogata subdit, quibus tentari debeat is, cujus fides suspecta sit (b): *Utrum credat quod quodcumque Concilium generale & etiam Constantiense, universalem Ecclesiam representet? Item quod illud, quod sacrum Concilium Constantiense Ecclesiam universalem representans, approbavit & approbat in favorem fidei & salutem animarum, quod hoc est ab universis Christi fidelibus approbandum & tenendum, & quod contemnavit & condemnat, esse fidei vel bonis moribus contrarium.*

En quod sancta Synodus approbavit & condemnavit circa Wiclefium, Hussique propositiones sessionibus VIII. & XV. nondum licet adunatis obedientibus; en quod approbandum & condemnandum Martinus præcise proponit, ut jam approbatum & condemnatum a Concilio Œcumenico, quod Ecclesiam Catholicam repræsentaret. Pergit (c): *Utrum credat quod dictæ condemnationes (*) per sacrum generale Concilium rite & iuste factæ sunt: rite, quoad rem ipsam, quod iterum iterumque inculcat & urget; ut quod in Concilio generali decretum, & peractum erat, jam observandum omnibus credendumque relinquatur. Qui ergo Concilio Constantiensi ante adunatas obedientias Œcumenicam detrahit auctoritatem, non modo toti Synodo, verum etiam Martino V. & fidei Catholicæ contradicit.*

Neque vero his nocet, quod Martinus V. sessionum IV. & V. nullam fecerit mentionem (d); neque enim aut memorat prolatam de Joannis Parvi hæresi sententiam, quæ haud minus habetur pro Œcumenici

Concilii sententia: neque aliud quidquam præter ea, quæ in Wiclefium Hussumque gesta sunt: Quin etiam vidimus Bullæ, *Inter cunctas*, insertam a Martino V. censuram Concilii in Wiclefi propositionem XII. qua centura constat, *Ecclesiam Romanam ita supremam esse, quatenus eo nomine universalis Ecclesia, aut Concilium generale intelligitur: Papam vero ita supremum, quatenus Prælatum habet super alias Ecclesias particulares.* Hæc exscribit Martinus V. hæc ad fidem Catholicam pertinere intelligit. Quæ nos ex sessionibus IV. & V. manasse, cum iisque apta & connexa esse, luce clarius demonstravimus (e): quo liquet Martinum V. iis sessionibus assensisse, qui connexa & consentanea probaverit.

Neque mirum. Ipse enim Martinus, unus fuit eorum Cardinalium, qui subscripsit cum aliis ei declarationi, qua Papam Œcumenicæ Synodo subesse testabantur (f). Is eo fundamento nixus, in Pisano Concilio & Constantiensi, nunquam ab aliorum Patrum sententia discrepavit. Itaque cum Bulla *Inter cunctas*, primarum sessionum decreta, tanquam Œcumenicæ Synodi acta veneratur, id tantum Pontifex mandat exequendum, quod Prælati & Cardinalis cum aliis jam fecerat & constituerat.

Pari ratione solvitur ea objectio, quod absente Papa, Synodi Œcumenicæ auctoritas constare nequeat: cum iis sessionibus, quas Martinus V. tota Synodo approbante, pro Œcumenici Concilii veris sessionibus agnoscit, haud minus quam sessionibus IV. & V. Romanum Pontificem defuisse constat.

Quamobrem ruit funditus illa objectio, quæ ex diversis obedientiis nondum adunatis petebatur. Nec ullum periculum nostrorum Parisiensium sententiæ imminet ab aliis obedientiis, quæ primum unanimi consensu Bullam *Inter cunctas* Martini V. approbarint, tum declarationi ipsius Concilii Constantiensis primis sessionibus superstructæ, in idem ædificium, atque omnino in idem corpus coaluerint; totamque sacræ Synodi doctrinam imbiberint, cujus quidem doctrinæ, si quam partem suspectam habuif-

(a) *Disq. pag. 21.*

(b) *Bull. Inter cunctas pag. 268.*

(c) *Ibid.*

(*) *Nempe Wiclefi, Jo. Hussi & Hieronymi a Praga.*

(d) *Concil. Const. sess. XV. p. 144.*

(e) *Sup. cap. XV.*

(f) *Vid. Rain. T. XVII. an. 1403. n. 9. sup. hoc lib. c. I. diff. præv. n. XL.*

buisent, nonnisi ea expresse reprobata Synodo adhæsissent.

CAPUT XXIII.

An nova Concilii convocationes, GREGORII & BENEDICTI obedientis Constantiam advenientibus, pacis studio factæ, antecedentium sessionum auctoritatem infringant? Ac primum de suscepto GREGORIO, sessione XIV.

Neque illa obstat ab auctore Anonimo Doctrina Lovaniensium aliisque jactata (a), adunatis demum obedientis, nova Concilii convocatio, quæque ad eam mentem facta sunt. Hæc enim sunt Synodi, non de sua auctoritate dubitantes, sed Apostolica charitate sustentantis infirmos. Jam quidem fortiores animæ, amborum contententium, tanquam sua querentium jugum excusserant, ac maximam Ecclesiæ partem ad pacem adduxerant; sed tamen infirmi supererant, qui ad hæc fortia exurgere, aut ex obortis dubiis, quæ saltem probabilia viderentur, extricare se non poterant. Quid igitur agendum? Multi suadebant bello adigendos ad obedientiam; atque ea erat, quam *viam belli* vocabant. At Petrus de Alliaco, & Academia Parisiensis, & optimus quisque, & sacrosancta Synodus, cruenta remedia respuebat (b). An igitur in foedo schismate relinquendi? Alia omnia postulabat fraterna, ac materna charitas, & Apostolicum illud (*): ut *firmiores imbecillitates infirmorum sustinerent*. Hinc novæ illæ convocationes admittæ sunt, illæsa Synodi auctoritate, cum nihil profectò lædat, quæ omnia potius sanat, charitas.

Quare Sessione XIV. cum accederet ad Synodum jam Constantiæ congregatam Gregorii XII. obedientia (c); nova quidem facta est, ipsius Gregorii nomine, per ejus Procuratores convocatio & confirmatio. Sed postquam ea omnia facta sunt, Synodus hæc pronuntiat: *Eam convocationem, auctorizationem, approbationem, & confirmationem a Gregorio nunc factas, quantum ad ipsum spectare videtur, in*

omnibus & per omnia admitti: quia abundans ad certitudinem pro bono, cautela ne, mini nocet, sed omnibus prodest. Hæc docent Synodum per se stantem, convocatam tamen a Gregorio, non quidem absolute, sed quantum ad ipsum spectare videbatur: neque ex necessitate; sed ex abundantia.

Eadem ratione sacra Synodus Joannis XXIII. jam depositi consensionem, & quantum in ipso esset, sententiæ Synodalis confirmationem admittit (d). Quas res Joannes Gerson præsens (e), earumque pars maxima ad cautelam & humili quadam condescensione factas, & ipse credidit, & coram tota Synodo eoncione habita prædicavit. Neque convocatorium Gregorii decretum in Provincias pro more missum est; sed tantum in Synodo lectum, ut ea convocatio ad œconomiam quamdam atque indulgentiam, non ad ipsam rei, ut vocant, substantiam pertineat. Sic Synodus suæ conscia majestatis, & constantiæ reitens, infirmis quoque ac dubiis animis consulebat.

Eodem pacis intuitu, in eadem Sessione admissum est Gregorii de Papatus abdicatione mandatum, cum hac professione, quod cum hunc Papatus titulum *clavum certumque* haberet, permittum etiam ei sit, ut quibuscumque verbis Papatum tueretur, quem reipsa abdicaret.

Quamobrem in eodem diplomate Procuratoribus seu Legatis suis facultatem dabat (f), *vice sua convocandi & autorizandi generale Concilium, remota tamen, inquit, omnino Baltazaris præsentia & præsentia*: quæ quidem sancta Synodus nullo suo detrimento concedebat, cum Joannes jam depositus sententiæ acquievisset, cautumque esset, ne aut ipse, aut Gregorius, aut Benedictus eligi possent.

CA.

(a) Doct. Lovan. p. 69. 70.

(*) Rom. XV. 1.

(d) Ibid. sess. XII. p. 96.

(e) Concil. Const. sess. XIV. p. 106.

[b] Append. T. XII. Conc. p. 1443.

(c) Concil. Const. sess. XIV. p. 107.

(e) Gaf. serm. de vias. &c. direct. IV. T. II. p. 279.

CAPUT XXIV.

Exemplum singularis in ejusdem schismatis casu indulgentiæ & condescensus.

Scilicet ut tuta præstarent omnia, omnes in unum titulos congregabant, ne ex levi quoque scrupulo, tanquam ex tenui scintilla, tota exosi schismatis flamma resurgeret. Quod tunc usque adeo hærebant animis, ut Martinus V. duodecimo Pontificatus anno, cum per tot annorum spatium, ac tota iam Ecclesia egregius ac stabilis pontifex coleretur, fictiti Clementis cessionem, Petri Cardinalis Fuxensis opera impetratam, magni beneficii loco duceret.

Hæc advertat lector diligens. Petrus de Luna in Constantiensi Concilio a tribus jam obedientis anathemate damnatus, desertusque a suis pene omnibus, & tamen in Papatu tuendo ad mortem usque obstinatissimus, nescio quem Ægidium, Munionem, Canonicum Barcinonensem, successorem habuit. Is anno 1422. Petro mortuo, a tribus Cardinalium larvis electus, Clementis VIII. nomen accepit. Tota illi Ecclesia, erat Paniscolensis rupes, in Catalonia castellum exiguum, extremum Petri de Luna schismaticisque perfugium. Favebat occulte Rex Aragonum Alphonsus, Martino V. infensus, tantoque Pontifici inane Pontificis spectrum opponebat; tota Ecclesia partim irridente, partim etiam indignante. Et tamen, ut ea larva e medio tolleretur, pace jam cum Alphonso Rege facta, missi Regii Oratores; in his Alphonsus Borgia, postea Calixtus (*) Pontifex Maximus, qui falsum Clementem ad abdicationem inducerent. Missus Petrus Cardinalis Fuxensis (A) vir per eam atatem, & genere, & rerum gestarum gloria clarus, qui reliquias schismatis extingueret cujus acta sic habent apud Odoricum Rainaldum (a), ad annum 1429. Dominus Ægidius in Sessione publica, indutus Pa-

palibus insigniis, in castro Paniscola, primitus & ante omnia pro serenitate conscientia sua & suorum sequacium, ut dixit publicè & solemniter, omnes processus, sententias, fulminationes & censuras, depositiones, inhabilitationes, per suum prædecessorem Benedictum Papam XIII. in sua obedientia nuncupatum, & ipsum in sua prætenso Pontificatu, contra omnes & singulos ei non obedientes, specialiter contra Odonem de Columnis, quem secundum eorum opinionem reputabant Antipapam & schismaticum, & omnes sibi adherentes, factas, pronuntiatas, & fulminatas per suas literas, & prætenfas Bullas plumbeas expresse revocavit, & omnes illos, qui præfato Domino Odoni adhaeserant, & specialiter ipsum Odonem de Columna ad omnes dignitates & honores, & specialiter ad Papatum habilitavit, restituit, & redintegravit. Deinde idem Ægidius proposuit solemniter coram omnibus, qualiter electus ab ibidem presentibus suis fratribus, prætenfis Cardinalibus, Papatum recepit, non ad alios fines, quam ad hoc principaliter, ut per ejus medium, Dei Ecclesie vera & indubitata unio sequeretur: etiam a primis diebus sue novæ assumptionis ad Apostolatam veraciter in animo disposuit, pro tanto bono unionis Ecclesie Dei, sponte & liberaliter se velle renuntiare honori & officio Papali. Quod revera præstitit, confitens expresse viam renuntiationis hujusmodi, esse viam planiorem, utiliorem, securiorem, & brevioram ad consequendam veram & indubitatam unionem Ecclesie Dei.

Quin etiam umbraticus Pontifex Bullam plumbeam super cessione sua edidit, sub hoc titulo (b) Clemens Episcopus, servus servorum Dei, cujus hæc verba referte placet: Hinc est quod nos propensius attendentes, quod quanto validiora, certiora & firmitiora sunt in hujusmodi Apostolatus officio jura nostra, tanto laudabilius ea ducimus pro pace, ac redintegratione religionis Christianæ relinquere. Quo fundamento posito hæc subdit: Omni juri Papatus, oneri & hono-

(*) III.

(A) Petrus . . . Fuxensis] e Franciscanorum familia, natus annos XXII. ad Cardinalatum eve-
ctus est a Benedicto XIII. qui Comites Fuxenses sibi adjungi cupiebat Petrus Benedicti partes egre-
gie fovit, usque ad Concilium Constantiense. Bis venit in Aragoniam pacis causa, ac demum schis-
ma prolatum ab Ægidio de Munione omnino extinxit. Erat tunc Arelatenis Archiepiscopus & Vice-
Legatus Avenionensis. Vid. Gall. Christ. & T. XII. Conc. p. 406. & seq.

(a) Rain. T. XVIII. an. 1429. n. 2.

(b) Vid. T. XII. Conc. p. 407.

Bonori, ejusque titulo & possessioni quam habemus non vi, dolo seu metu; sed simpliciter, pure, libere, & sponte, ac ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, assistentibus nobis venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus necnon presentibus Alphonsi Regis Aragonum Ambassiatoribus cedimus & renuntiamus Papalia deponentis insignia, ad efficaciam vere ac desideratissimæ unionis Ecclesiæ sanctæ Dei Datum Paniscola Dertusensis Diocesis 7. Kal. Augusti, Pontificatus nostri anno quinto. Prorsus eo more rituque, atque etiam verborum majore magnificentia, quam Angelus de Corario, seu Gregorius XII. abdicaverat.

Neque eo contenti fuere; sed post eam abdicationem falsi Clementis, ejus Cardinales, tanquam vacante sede, ad novum Pontificem eligendum, locum Conclavis postularunt, quo pro more conclusi (a), remine discrepante, per viam Spiritus Sancti, Reverendissimum in Christo Patrem & Dominum Odonem de Columna, in sua obedientia nominatum Martinum V. quem ipse Dominus Clemens ante suam cessionem, tollendo sententias & processus contra ipsum ratione schismatis latos, & factos, habilitarat, de Apostolica potestatis plenitudine, usque ad summum Pontificium inclusive, in Romanum Pontificem ac Beati Petri successorem concorditer elegerunt. Atque hujus electionis publicum instrumentum ab Alphonsi Regis Oratoribus Pontificio Legato statim est traditum.

Quid igitur? Nisi larva Pontificis Martinum V. habilitasset ad Pontificiam dignitatem, nisi loco cessisset, nisi umbratici Cardinales eundem Martinum elegerint, non ei tota sua constabat auctoritas, ac decreta Constantiensia fluctuabant? Absit. Sed tamen hæc omnia facta sunt, quod Catholici spectarent, non solum vera jura, titulorumque certam auctoritatem, sed et-

Tom. I.

iam firmum & tutum consensionis effectum, ut infirmi nihil haberent quod jam mutire possent.

Quæ quidem cum accepisset Martinus Pontifex, referente Rainaldo (b), ingenti gaudio affectus est, datisque literis, Legatio Cardinali plurimum gratulatus; Ægidium Munionem Beleari Episcopatu, Alphonsium vero Borgiam, quo suadente abdicaverat, Valentino Archiepiscopatu donavit. Tanta mercede eos honestavit, tantaque opera, etiam profligato schismate, tamen ad muniendam pacem, inania etiam jura, inanisque titulos conquirebant.

Nōn ergo mirum, si eodem adhuc vigente schismate, Constantienses Patres Gregorio XII. tanta permiserint (c); dum pariter declararent, hanc convocationem, & auctorizationem Gregorii admittendam esse, quantum ad ipsum spectare videretur: non quantum ad Synodum, neque ex necessitate, sed ex abundanti esse, ut & Gregorii ejusque sequacium scrupulis caveretur, & sua interim sacrosanctæ Synodo constaret auctoritas.

CAPUT XXV.

De Sessionibus XXII. XXVI. XXXV. quibus Aragonenses, Navarrici & Castellani suscepti sunt.

Eodem animo actum cum Aragonensibus, aliisque Hispanis, qui rejecto Benedicto Sigismundi Imperatoris opera, ex pacto Narbonensi (A) Sessione XXII. ac sequentibus, Constantiensi se Synodo junxerunt: quæ compositio Narbonensis, Constantiæ in Sessione XX. lecta & approbata est (d); ac postea, presentibus Legatis Ferdinandi Regis Aragonum, Sessio XXII. celebratur. Et statim quidem decretum editur consueto ritu: scilicet, sacrosanctæ generalis Synodi (B) Constantiensis nomine: mox uti fœdere Narbonensi

T t

pa.

(a) *Ib.* p. 408.(b) *Rain. an.* 1429. n. 3.(c) *Vid. sup. c. præced.*

(A) *Ex pacto Narbonensi.* Sic in illo pacto statuitur cap. I. *Quod convocatio fiat per Prælatos . . . in dicto Concilio Constantiensi existentes, de Regibus & Principibus . . . & Prælati . . . de obedientia D. Benedicti . . . & vice versa: quod præfati domini Reges & Principes obedientia D. Benedicti facient literas convocatorias ad Prælatos . . . de Concilio Constantiensi . . . vel per suos Ambassiatores.* Vid. p. 178.

(d) *Vid. Conc. Const. sess. XX. p. 178. Ibid. sess. XXII. p. 192. 193. Ib. p. 195.*

(B) *Generalis Synodi.* Vocabulis generalis abest ab eo decreto, saltem in excusis codicibus; neque tamen inde minus est firma D. BOSSUET argumentatio. Nam sacra Synodus titulum generalis

de-

factum erat, deposito titulo, datæ sunt ad eundem Regem Aragonum, nomine *Cardinalium, aliorumque Prælatorum, Constantia in Christi nomine congregatorum*, literarum, quibus eum ejusque Prælatos Constantiam convocarent. Quo facto, Oratores Regis Aragonum, eos a quibus ipsi convocabantur, *Prælatos & ceteros Dominos Constantiam* convocabant (a); qui scilicet jam præsentibus aderant, totoque Orbe conficio, plus annum integrum Conciliari potestate agebant, responsumque est statim a Patribus Constantiensibus (b): *Nos dilectam convocationem acceptamus*. Continuo, nec dimissis in Aragoniam aliasve Provincias novæ convocationis literis, nedum expectato responso, mutua facta conjunctio est; ac sancta Synodus multa decrevit, sub titulo consueto, *sacro-sanctæ generalis Synodi Constantiensis in Spiritu Sancto legitime congregatæ*: ut una in Sessione, si ipse titulos, Synodus ter fortem mutaverit (A).

Ac ne Aragonenses Antistites generali Synodo deesse putarentur, ibidem promulgatum est sacri Concilii decretum (c): ut Regis Aragonum Oratores, non Provinciarum delegatione, sed ipsius Synodi auctoritate sic agerent, atque in Synodo sententiam ferrent, ac si omnes earum partium repræsentarent Ecclesias; quæ non ex Ecclesiastica disciplina, aut rei veritate, sed *δικονομικως*, ac pacis gratia, summaque indulgentia & condescensione facta esse, res ipsa clamat.

Eodem ritu modoque Legati Navarræ Regis (*), Sessione XXVI., ac Joannis Regis Castellæ & Legionis, Sessione XXXV. suscepti, utraque Sessione nova sit convocatio (d). Iterum Synodus OEcumenicæ titulum deponit, statimque resumit; atque interim interjectæ Sessiones OEcumenicæ Synodi titulo celebrantur; quæ res omnibus Sessionibus, jam inde ab initio univer-

salis Synodi nomen dignitatemque afferit. Nam ad ipsam quidem, quæ se ab initio pro universali gereret, omnes accurunt, ipsa immota stat: atque illa, suæ licet conscientia dignitatis, id infirmis tribuit, ut venerandum nomen, terque quaterque deponere videatur; sed ut majore semper confessione recipiat. An igitur toties, atque etiam in una, ut vidimus, XXII. Sessione (e), OEcumenica esse & persistat, & desinit, & incipit? Neutrquam. Sed *δικονομικως*, pacis atque infirmorum gratia, & nomen deponit, & rem tuetur. Et quemadmodum sacra Synodus, licet in gratiam Castellanorum ultimo adventantium, Sessione XXXV. nomen OEcumenicæ tantisper deposuerit; tamen haud immerito illud acceperat, & Sessione XXVI. in qua Navarræ, & XXII. in qua Aragonenses accesserunt. Sic, tamen si eum titulum in Aragonensium gratiam tantisper dimiserit, haud minore jure illum acceperat, & Sessione XIV. accedente Gregorio, & ante eam Sessionem, ab ipso convocationis & celebrationis initio.

CAPUT XXVI.

Ex ipsa rerum serie antedicta confirmantur.

Quin ipse rerum tenor eam œconomiam probat, quam assertum imus. Neque enim aut Gregorius, ejusve, seu Benedicti affectu, cum ad Synodum accederent, id sibi vindicarunt, ut ante gesta velut ad incudem revocarent; aut ab iis postulatum, ut ea, tanquam essent infirma, vel dubia, approbarent, rataque habere vellent; sed ea omnia, non aliter quam ipsa rerum serie & consecutione firmantur. Id ipsa in Benedictum gesta manifestant. Certe enim post susceptos Sessione XXII. Aragonenses, Sessione XXIII. adversus Benedictum *juridica informatio* decernitur, *itaque*

deponit quidem, *condescendentia* causa, ut agebant, illum statim resumptura. Præterea observandum eandem Synodum Sessione XIV. Procuratoris Gregorii XII. admisisse convocationem ad Concilium generale, assumpto consueto suo titulo. Notanda verba exscribam: *Sacro-sanctæ generalis Synodus Constantiensis . . . convocationem, auctorizationem . . . nomine illius domini, qui in sua obedientia dicitur Gregorius XII. nunc factas . . . admisit*. Vid. p. 107.

(a) *Ibid.*

(b) *Ibid.* p. 106.

(A) *Synodus ter fortem mutaverit.* Nempe initio Sessionis p. 102. *sacro-sanctæ Synodus Constantiensis* appellatur; deinde p. 103. *litteras dat convocatorias* ad Regem Aragonum sub nomine *Cardinalium & Prælatorum in Constantia congregatorum*; denique p. 106. *condidit decreta*, resumpto suo titulo, *sacro-sanctæ generalis Synodus*.

(c) *Ibid.*

(d) *Ibid.* Sess. XXVI. & XXXV. p. 107. & 114.

[*] *Caroli* *Ibid.*

(e) *Vid.* Sess. XXII.

idque sub OEcumenicæ Synodi titulo, nihil expectatis Navarricis, prope diem, Sessione scilicet XXVI. adventuris: quibus advenientibus, nova licet convocazione facta, ac deposito tantisper Synodi OEcumenicæ titulo, non tamen ante gesta iterantur; sed tenore suo causa procedit. Itaque Sessione XXIV. Benedicti *citatio* promulgatur: Sessionibus XXIX. & XXXIII. declaratur contumacia: Sessione XXX. subtrahita Benedicto obedientia approbatur, aliaque multa sunt maximi ad causam ponderis. Quæ omnia, Castellanis adventantibus, Sessione XXXV. novaque Concilii convocazione promulgata, adeo non infirmantur, ut statim Sessione XXXVII. ultima & peremptoria adversus Benedictum sententia pronuntietur: quæ tamen non valeret, nisi & informatio, & citatio, & contumaciæ declaratio antea valuissent. Certum igitur est, novis illis Synodi convocationibus, pacis studio ex indulgentia factis, nihil ipsius Synodi auctoritatem infringi; idque agnitum ab iis etiam, qui eas fieri postulassent.

Quod si responderetur, valuisse illa quidem, sed tamen ex consensu tacito Navarricorum, aut etiam Castellanos, qui ultimo loco advenerint; quamquam id absurdum est, tamen ad rem nostram sufficit. Sic enim omnino constat, quæcumque ab initio a Joannis XXIII. obedientia gesta, ea, advenientibus reliquis obedientiis, ipsa conjunctione ac rerum prosecutione valuisse. Neque enim retractatum quidquam de rebus antea, atque ab initio ipso in Synodo gestis; neque magis de sessione VIII. actum est, ubi damnatus Wiclefus, ante susceptum Gregorium, aut de sessione XV. ubi damnatus Hussus, proscriptaque propositio Joannis Parvi de cade tyrannorum ante Hispanos adunatos, quam de IV. & V. sessionibus, ubi Conciliorum supra Pontificem declarata est potestas. Nihil, inquam, de iis actum, nihil retractatum fuit; sed ipsa conjunctione membrorum Ecclesiæ, hæc atque illa decreta æque firmata sunt.

Neque objicias, ideo constituisse facta adversus Wiclefum Hussumque, decreta, quod Bulla, *Inter cunctas*, qua hæc decreta firmantur, omnibus obedientiis adunatis, Sa-

cro approbante Concilio, sit edita. Hoc enim ipsum est, quo vel maxime vicimus, cum demonstratum fuerit, Wiclefi & Hussi propositiones ita referri in Bulla, *Inter cunctas*, non ut quæ tunc a Synodo generali damnentur (a); sed ut quæ jam antea a Synodo generali, Constantiensi scilicet, quod universalem Ecclesiam repræsenteret, damnatæ atque proscriptæ sint: quod cum approbarint Gregoriani, atque Hispani Præsules, nihil aliud egerunt, quam ut sessiones, ipsis quoque absentibus, celebratas ut veri OEcumenici Concilii sessiones & acta approbarent.

Non ergo ab illis requirendum fuit, ut sessionum IV. & V. decreta expresse approbarent, cum præsertim ea essent, quibus universa Synodi acta, & ante adunatas, & post adunatas obedientias niterentur. Hoc fundamento nisi Hispani, cum reliqua Synodo Benedictum suum deponerent; quem usque adeo pro vero certoque habebant Pontifice, ut Synodo declararent, non posse ullum a se pro Pontifice agnosci, nisi Benedicto mortuo, vel renuntiante, vel deposito canonice (b). Ergo eum a Synodo deponi, ejus sententias, ejus anathemata solvi postulabant, atque ita ex decretis sessionum IV. & V. ipsum Pontificem, a se verum habitum, Synodo submittebant (c).

Neque alio ex fonte illa repetita toties de reformatione decreta manarunt. Neque enim eam in capite & membris fieri, una Joannis XXIII. obedientia; verum id vehementissime, & Gregoriani sessione XIV. & Hispani Benedicti a seclæ sessionibus XX. & XXII. postulabant. Denique quoties aliqua Ecclesiæ pars Constantiensi se Synodo adjungeret, toties inculcatum ut in capite & membris fieret reformatio; idque Sacræ Synodi auctoritate; quæ proinde Caput suum sua potestate suisque decretis comprehensura esset.

Huc spectant ea decreta (d), quæ omnibus obedientiis adunatis, unanimi consensu sunt promulgata. Unanimi consensu tres obedientiæ unitæ protulerunt caput illud, *Frequens*, aliaque capita, ubi futuris quoque certis Pontificibus legem dictam demonstravimus. Unanimi consensu, a Papa eligendo, una cum Concilio,

T t 2

refor-

[a] *Vid. sup. c. xxiii.*[c] *ib. c. lv. p. 180.*[b] *Vid. Capitul. Narbon. c. III. sess. xx. p. 179.*[d] *Sess. xxxix. p. 238. lb. sess. xl. p. 243.*

reformationem etiam in capite faciendam decreverunt; neque antequam fieret, Synodum dissolvendam. Unanimi consensu compegerunt octodecim illos reformationis articulos, quibus Curiam Romanam, uti prædiximus (a), coercitam volebant; quæ omnia demonstravimus, non nisi ex iis decretis manare potuisse, quæ Concilio Pontificem subjicerent; nihil ut a tota Synodo magis stabilitum; inculcatumque fuerit; certumque omnino sit, Patres Constantienses, quotquot sunt, qui diversis temporibus sacro se conventui adjunxerant, omnes in omnibus; ut communione, ita sententia & doctrina convenisse.

Et certe si a Concilio Constantiensi, sessionibus IV. & V. prolata doctrina, fere hæretica est, ut Bellarminus (b); si Schismatica saltem, aut periculosa; ut quidam alii haud minus inconsiderate jactant, favebant hæresi, favebant Schismati, quotquot supervenerunt, quotquot adhæserunt, quotquot communicaverunt, longe magis, quotquot consentanea decreverunt, ac tali fundamento nixi sunt; atque omnes obedientiæ, totaque Ecclesia ea communione & consensione commaculata, hanc labem eluere nulla ratione queat. Martinus quoque V. ipse Schismaticorum non modo communicator, sed etiam approbator, Romanam ea labe conspurcavit Ecclesiam; quippe qui Schismaticos, & suum, Petrique, si censoribus nostris credjtur, Primatum evertentes, non modo consortes habuerit, cum esset Cardinalis, sed etiam postea ad ipsam Petri Sedem capessendam auctores secutus, eosque jam Pontifex sua charitate complexus, insuper edita Bulla, *Inter cunctas*, tribus jam obedientiis adunatis, eorum cœtum tam perspicue ac toties, ab ipsis quoque initiis Concilii OEcumenici nomine celebrandum putavit.

CAPUT XXVII.

Antiqua Ecclesie exemplis Concilii Constantiensis œconomia asseritur.

JAM ad eam, quam tuemur, Concilii Constantiensis œconomiam, atque indulgentiam asserendam, ex ipsa antiquitate exempla prodeant. Primum Episcopi Africani, ductore potissimum Augustino, maximo illo post Apostolos charitatis & auctoritatis Ecclesiasticæ assertore. Hi ergo cum Donatistis Schismaticis toties victis, toties ab Ecclesia & Imperio condemnatis, quasi æquo jure disceptant; nec verentur de Catholicæ Ecclesiæ causa, sub Marcellino Comite iterum litigare, hac quoque ultro conditione oblata (c): *Veritate confisi illo nos vinculo conditionis obstringimus, ut si nobis ii cum quibus agimus demonstrare potuerint . . . subito Ecclesiam Christi, nescio quorum, quos isti accusant, peccatorum perisse contagio, & in sola remansisse parte Donati: si hoc, ut dictum est, demonstrare potuerint, nullo apud eos honores Episcopalis muneris requiremus, sed eorum sequemur pro sola æterna salute consilium, quibus tanti gratiam beneficii pro cognita veritate debemus.* An cunctabundi, an dubii, an Catholicæ Ecclesiæ ejusque auctoritatis incerti, qui eam tot tantisque documentis non modo certam, sed etiam perspicuam demonstrabant? Absit. Verum id agunt (d), ut, si fieri potest, corda hominum vel infirma, vel dura, pia charitas aut sanet aut adomet. Advertatur illud, vel infirma, vel dura; ut nec ipsa pertinacia duros animos ab Ecclesiæ indulgentissima charitate posset excludere. Pergunt (e): si victores ipsi fuerint, pervicerintque adversus Donatistas, Ecclesiam non perisse, sic ejus, inquam, teneant unitatem, ut non solum viam salutis inveniant, sed ne honorem Episcopatus amittant. Hinc illa conditio, ut in qualibet civitate Catholicus ac Donatista Episcopus, utriusque pari jure, servato Episcopatu, vicissim sedeant eminentius; aut si populi Christiani Episcopalis dignitatis stu-

(a) Vid. sup. c. XVI. XVII. XVIII.

(c) Tom. II. Conc. p. 1352. gest. 10. coll. Corrb. vid. inter Aug. op. CXXVIII. Tom. II. p. 377. & seq.

(d) Ib. T. II. Conc. in append. p. 1353. op. Aug. p. 379.

(e) Ib. pag. 1352. & op. Aug. p. 378.

studio hoc refugiant, utrique, inquit, de medio secedamus (A), & Ecclesiis . . . in unitate pacifica constitutis . . . singuli constituantur Episcopi. Sic victi victoresque æque loco cedebant, potiorumque volebant esse Donatistarum conditionem, a quibus victoribus nihil sibi honoris reservari postulabant. An oblii Ecclesiæ majestatem? Nullo modo; sed charitate & humilitate victi, reducendis schismaticis, contra Ecclesiasticam disciplinam, talia indulgebant. Quid enim, inquit (a), dubitemus Redemptori nostro sacrificium istius humilitatis offerre? An vero ille de cælis in humana membra descendit . . . & nos, ne ejus membra crudeli divisione lanientur, de cathedris descendere formidamus? Cum ergo hanc œconomiam erga perditissimos schismaticos pacis studium inuaserit, an vererentur Constantienses Patres, de sublimi veluti solio OEcumenici Concilii tantisper videri descendere, & cum fratribus æquo jure disceptare, ut eos ab schismate revocarent, in quo plerique non malo animo, sed infirmæ conscientiaæ scrupulis permanere videbantur?

Quid Cyrillus Alexandrinus (b)? Nonne ille conscripserat adversus Nestorianam perfidiam duodecim illos anathematismos maxime Theologicos, atque veridicos, a sede Apostolica, atque OEcumenica Ephesina Synodo aliquatenus comprobatos? Nonne illos Theodoretus, jussu Joannis Antiocheni, & omnium Orientalis Diceceseos Episcoporum, omni execratione profecutus erat? Nonne Orientalis Synodus eisdem anathematismos ut hæreticos proscripsit, Cyrillum & Memnonem sacrae Synodi duces Episcopatu dejecit, totam OEcumenicam Ephesinam Synodum anathemate condemnavit? Quid postea? Facta pax est: quasi æquo utrinque jure, rebusque integris, nulla anathematismorum Beati Cyrilli, nulla Orientalis schismaticæ Synodi, nullatenus, ut paria omnia esse viderentur, Synodi Ephesinæ OEcumenicæ mentione fa-

cta; idque tantum actum, ut iis omnibus prætermisissis, vera fides, & Ecclesiarum facta adunatio firmaretur. An igitur aut Orientalis Synodus stetit, aut anathematismi pro hæreticis habiti, vel Synodi Ephesinæ Catholica definitio concussa est? Imo hac indulgentia vel condescensione firmata; retulitque id in illo dissidio pars sanior & potior, non solum ut veritate, sed etiam ut charitate vinceret.

Neque illud omittendum, quod a Magno Gregorio Papa (c) per mirificam indulgentiam Regina Longobardorum Theodelindæ concessum est. Ea nempe cum quintæ Synodi occasione, se ab Ecclesia abruptisset, ita ei Gregorius satisfieri voluit, ut laudatis tantum quatuor primis Synodis, quibus summa fidei continetur, quinta Synodus ac trium capitulorum damnatio, ut minus necessaria, taceretur; neque propterea quintæ Synodi, a se toties comprobatae, auctoritatem infregit.

Quo sanctorum Patrum spiritu acta sacra Constantiensis Synodus, sui tantisper oblita, sed recordata pacis, suam auctoritatem & omittit & firmat; seque vere probat OEcumenicam Synodum in Spiritu Sancto legitimè congregatam, dum spiritu charitatis animata nihil prætermittit, quo Hispanicis saltus delinire, aut duriciem frangere, aut infirmas conscientias tranquillare possit.

C A P U T XXVIII.

Objectio ex defectu confirmationis petita dissolvitur.

AT enim, inquit, utcumque in unam eandemque sententiam omnes obedientia concurrerint, non tamen valent Synodi OEcumenicæ nomine, nisi ea quæ Martinus V. prolato decreto expresse approbavit, confirmavitque. At Sessiones IV. & V. Martinus V. non expresse probavit prolato decreto; neque enim in Bulla, Inter

(A) Utrique de medio secedamus.] Rem narrat Augustinus his verbis: In Concilio pene trecentorum Episcoporum sic placuit omnibus . . . Duo ibi vix inventi sunt, quibus displiceret: unus annosus senex, qui hoc etiam dicere liberius ausus est, alter voluntatem suam tacito vultu significavit. Sed posteaquam illum senem liberius hoc dicentem obruit omnium fraternæ correptio, ille mutante sententiam, vultum etiam ille mutavit. De gest. cum Emer. n. 6. T. IX. p. 629.

(a) Ibid.

(b) Vid. in act. ant. & post Syn. Eph. III. Conc. anath. Cyrill. p. 408. ejusd. ep. ad 6. Antioch. Lætentur cœli. p. 1105. & inc. op. Cyrill. edit. Par. arab. T. V. part. II. int. ep. 76. 104.

(c) Greg. Mag. indit. XII. lib. IV. al. lib. III. ep. II. ad Const. ep. Mediol.

ver cunctas, eas Sessiones confirmavit, sed tantum quæ adversus Wiclefium Hussumque gesta essent; & in ultima Sessione Concilii declaravit, non a se omnia comprobari, sed tantum ea, quæ in materia fidei Conciliariter gesta essent: quo nomine Sessionum IV. & V. decreta comprehendere negant (a). Denique non edidit generalem confirmationem Synodi, tamen id ipsa Synodus postulasset. Hæc Turrecremata; hæc Bellarminus; hæc omnes alii jactant, in eoque vim maximam causæ reponunt. Nos prolatis gestis nullo negotio dissolvimus.

Ac primum testamur, nihil a nobis re-fugi confirmationis Apostolicæ nomen ac vim; neque existimamus Romanos Pontifices, cum Synodos OEcumenicas legitime habitas confirmant, superiores in eas exercere potestatem. Neque enim Romani Pontifices, Conciliorum tantum, sed etiam antecessorum suorum passim decreta confirmant; neque tamen iis superiores se præbent, atque ut a Pontificibus Concilia, sic a Conciliis Pontificum decreta confirmari in actis Ecclesiasticis ubique legeris. Nec immerito: confirmare enim Ecclesiastico stylo, consentire est, & consentiendo firmare. Quippe Ecclesiastica gesta atque decreta, ipsa unitas firmat, rerumque confirmatio est, ipsa testificatio unitatis, quæ nos suo loco diligentius, ut par est, exequemur (b).

Verum ad testificationem unitatis atque consensionis, adeoque confirmationis, non profecto necesse est ut expressa diplomata de confirmando prodeant. Martinum V. vidimus (c), cum Otho Cardinalis esset, omnium quæque Pisis, quæque Constantiæ gesta essent, jam inde ab initio fuisse participem; & Pontificem factum, nihil eorum, quæ in Synodo gesserat, retractasse; imo tota Synodo approbante, easdem Sessiones Concilii OEcumenici nomine honestasse. Neque necesse erat, ut post semel assertam, primis quoque Sessionibus, Synodi generalis auctoritatem, Sessionum IV.

& V. decreta expresse approbaret. Satis approbabat, qui decernentibus præsens communicabat, eorumque conventum pro OEcumenico Concilio agnoscebat. Satis approbabat, qui Joanni XXIII. ex his sane decretis, rite deposito, sufficere se patiebatur. Satis approbabat, qui caput, *Frequens*, ex earum Sessionum auctoritate valiturum & exequendum putabat. Satis approbabat, qui in Bulla, *Inter cunctas*, & exscripserat, & exequendas mandaverat adscriptas a sacra Synodo articulo XLI. Wiclefiano censuras, quæ ad Sessionum IV. & V. decreta necessario referrentur. Satis denique antea approbabat, qui eorum auctoritate omnibus præerat. Quin ipsum interesse, ipsum communicare, probare est; & nisi antiquitatem omnem, totamque vim canonum penitus ignoramus, Romani Pontificis, præsentis maxime, atque insuper colaudantis ipsa communicatio, validissima auctoritas atque approbatio est. Quare nec verum est, quod asserunt (d), post electum Martinum, sacram Synodum ab eo petiisse confirmationem decretorum suorum, more consueto. Hoc enim in gestis nusquam apparet: neque Sessionum VIII. & XV. contra Wiclefium & Hussum prolata decreta, peculiari Pontificis decretali equissent, nisi decuissent, quæ adversus Wiclefianos & Hussitas canonicè constituta essent, ad ordinarios exequenda transmitti. Unde damnatio propositionis: *Quilibet Tyrannus*, de cædendis tyrannis, decretali inserta non est, eo quod non eodem ritu exequenda videretur; neque eo minus valet.

Quod autem ipse Martinus (e), Sessione ultima, jamque dimissis Patribus, declaravit, in materiis fidei a se probari ea quæ Conciliariter conclusa essent, id neque petente Synodo, neque ad cuiusquam instantiam, sed occasione Polonorum, obiter atque aliud agendo dictum, gesta ipsa testantur. Supplicabant Poloni quemdam librum (A), ut ferebant, rite damnatum tanquam hæreticum, per deputatos fidei, ac

(a) Concil. Const. sess. XLV. p. 258.

(c) Sup. pass. & in Diss. præv. n. XL.

(A) *Quendam librum* Joannes FALKENBERG Ordinis Prædicatorum, qui in Concilio Constantiensi Joannis Parvi partes vehementissime defenderat, scripsit adversus Jagelonem Polonia Regem, quem ideo male oderat, quod ille in Livoniam venerat cum exercitu. In eo autem libro vitam æternam pollicebatur omnibus christianis, qui armis Jagelonem & Polonos extinguerent. Ergo Polonia Regis Legati petebant hunc libellum jam rite damnatum per deputatos in causa fidei, ac etiam per omnes Nationes Concilii . . . in sessione publica per sacrum Concilium damnari. Quod quidem abnuit

(b) Inf. lib. VIII. c. II. & seq.

(d) Doct. Lovan. p. 70.

(e) Sess. XLV. p. 258.

ac etiam per omnes Nationes Concilii, ac per Collegium Cardinalium conclusum . . . in Sessione publica, per sacrum Concilium damnari, seu publice damnatum pronuntiarum. His Papa respondet, quod omnia & singula determinata, conclusa & decreta in materiis fidei per presens Concilium CONCILIALITER, tenere & inviolabiliter observare volebat . . . ipsaque sic CONCILIALITER facta approbat, & ratificat, & non aliter, & alio modo. Quare confirmatio a nullo petita, neque quo loco res erant, necessaria videbatur (a); & cum Martinus declaravit, in materiis fidei quid probaret, respondebat profecto ad Polonorum propositum, qui, de fide quærentes, responsum de fide retulerunt. Ceterum satis constat, non hinc tantum petendam esse Synodi approbationem; alioquin cum hic Martinus signanter addiderit; de materiis fidei id a se esse dictum, reliqua improbata manerent, suaque Joanni XXIII. Gregorio XII. Benedicto XIII. constaret auctoritas: quin ipse Martinus suam electionem infirmaret; cum profecto quæ circa illa gesta sunt, ad fidei materias non pertinere constet. Stat ergo Concilii certa confirmatio, ipsa executione, ipsa consensione, imo ipsa Papæ præsentia; valentque ea quæcumque conciliariter gesta essent, tametsi Poloni nihil rogassent, ac Martinus non eam vocem edidisset.

CAPUT XXIX.

An sessionum IV. & V. decreta iis accenseri debeant, quæ MARTINUS V. ut CONCILIALITER facta, confirmavit.

NE quis tamen scrupulus superesse possit, addimus decreta ea Sessionum IV. & V. de quibus agimus, & ad fidem pertinere, & Conciliariter facta esse.

Ad fidem quidem pertinent, quæ per-

tinent ad interpretationem divini Juris, & ad traditam immediate a Christo Petri successoribus, atque Episcopis in Concilio generali sedentibus potestatem; neque Bellarminus aut alii dissententur (A).

Quod autem Conciliariter facta sint, constat, cum in publica Sessione, imo in duabus publicis Sessionibus, prolata sint, ut vidimus (b).

Et quidem adversarii vocem hanc, Conciliariter, planissimam ac simplicissimam, per vim manifestam ad vanam & alienam detorquent; nec tamen in unum convenire potuerunt. Sic nempe Bellarminus ludit (c), Conciliariter factum dici quod more Conciliorum, matura deliberatione factum esset; quasi Martinus V. Constantiensis Concilii primis sessionibus, quarum ipse pars fuerat, indiligentiam exprobare veller. Alii vanum commentum aspernati, Conciliariter gestum dicunt, adunatis obedientiis gestum: neque aliud quidquam a Martino probatum. Quasi vero in Wiclefium & Hussum & in Joannem Parvum gesta reproberentur, quæ ante adunatas obedientias gesta sunt.

Sed profecto nos ludunt: Martinus enim Conciliariter gesta memorabat, vulgari & populari sensu, quem Poloni & omnes intelligerent, & ipsa rerum ostendit series. Nempe ad Polonorum responderet propositum, Illi namque petebant, quem librum a fidei deputatis, ac per omnes Nationes, ac per Cardinales condemnatum dicerent, eum in sessione publica per Sacrum Concilium condemnari, vel condemnatum pronuntiarum; tanquam consecrata res, sua tantum quadam, ut ita dicam, formula vestienda remaneret. Quæ Martinus refutabat; a se pro conclusis, decretis, determinatisque haberi dicens, quæ Conciliariter, & in sessione publica decreta fuissent; non ea perinde, quæ per congregationes, seu per Nationes, atque deputatos, vel etiam per

Ca-

Pontifex, sive ne diutius prorogaretur Concilium, sive quia existimabat, propositione Joannis Parvi damnata, damnatum quoque esse hunc libellum, sive qualibet alia de causa. Ceterum Martinus V. Falkenberg in custodia derivit, quoadusque Poloniae Rex ab illo negotio tandem destitit. Vid. de ea re insensam D. ARNAULD tractatum adversus Schelstratum, cui titulus est: *Eclaircissement sur les Conciles généraux*.

(a) Vid. c. seq.

[A] Neque Bellarminus aut alii dissententur. Dissentent Schelstratus. Vid. Diss. Antwerp. c. III. p. 77. & Diss. III. advers. Maimb. c. III. p. 177. & seq. Verum hunc, non tam disertatorem quam villigatorem, a nobis hic confutari non est necesse, cum præsertim D. BOSSUET hanc ita quæstionem traçter, ut nullis tenebris obscurari possit.

(b) Sup. c. II.

(c) Bell. lib. II. de Conc. aut. c. XIX.

Cardinales fuissent examinata : hæc enim tractata tantum , digesta , expolita , & quodam modo præparata , non autem decreta , conclusa , determinataque fuisse , aut solenniter & Concilialiter judicata , & per se peripicuum est & gestis consentaneum .

C A P U T XXX.

BELLARMINI sensus exploditur : an Sessio IV. & V. decreta sine examine debito processerint.

NEc piget hic viri doctissimi Cardinalis Bellarmini Patrum Constantiensium levitatem & inconsiderantiam incusantis memorare verba , quæ sic habent (a) : *Martinus V. discrete dixit se confirmare ea tantum decreta de fide , quæ facta erant CONCILIALITER , id est more aliorum Conciliorum , ve diligenter examinata ; constat autem hoc decretum sine ullo examine factum a Concilio Constantiensi.* Hæc Bellarminus , cui suo more accinunt alii , excerptis Bellarmini verbis , atque sententiis , & addunt (b) , *Patres Constantienses non commisisse rem illam prius examinandam , sicut commiserunt alias materias & quæstiones , circa doctrinam Wiclefi & Hussi , priusquam ad determinationes procederent .* Atque hæc , si Deo placet , Concilii decreta , duabus continuis sessionibus repetita , tam destinata facta , tam fundamenti loco posita , tantaque omnium consensione munita , & inculcata , rebus annumerant , quæ in Concilio obiter pertractata fuerant .

Tria reponimus : primum illud ; post rem a Synodo , expresso canone ac peculiari decreto definitam , pericolosissimo exemplo revocari in dubium , an de ea recte & mature sit deliberatum ; atque hinc aperiri viam ad omnes canones , decretales omnes , omnia Concilia subvertenda .

Alterum ; quod in ista quæstione Polonorum , nihil de examine agebatur ; illi enim affirmabant omnia examina præcessisse . At Martinus ideo tantum approbationem negabat suam , quod res Conciliariter , atque in publica sessione conclusa non esset .

Tertium , idque vel maximum ; ceteræ fidei quæstiones , puta Wiclefi , & Hussi , quæ a Concilio certis deputatis examinanda sunt commissa , infinitæ erant . Occurrerant enim se horum hæreticorum variæ & perplexæ propositiones , & omnigenum errorum monstra . Neque tantum Wiclefi libri , & doctrina exitiabilis ; sed etiam auctoris damnanda erat memoria , exhumandi cineres , scrutandi sectatores longe lateque diffusi , & occulti ulceris persecandi sinus . Tum Hussus ipse præfens confutandus , convincendus , ejusque discipulus Hieronymus Pragensis : horum artificum comprimendi lubrici lapsus dolique retegendi . At in Sessioibus IV. & V. simplex juris quæstio , ardua illa quidem ; sed quæ ubique terrarum , in Gallia præsertim , ad vivum resecta , & innumeris libris , decretis , literis , conventibus Theologorum , Canonistarum , Universitatum , Antistitum eliquata , elucidata , certique fundamenti loco posita erat , anteaquam Patres Constantiam convenirent . Neque vero opus erat post tot ac tantos , ante Pisanum , & in ipso Pisano Concilio , tractatus habitos , novis disputationibus tempus terere , cum extrema omnia imminerent ; sed explorata , & jam in Pisana Synodo aperta remedia expedire oportebat . Nihil ergo leviter , nihil præcipitanter actum : tantum opportuna , imo vero necessaria , rebus in summum discrimen adductis , adhibita celeritas .

Quin etiam Constantiæ Petrus de Alliaco Cardinalis (c) , Episcopus Cameracensis , Sancti Conventus lumen , & in dogmatibus explicandis omnium facile Princeps , in eo libro , quem vigente Concilio , de auctoritate Ecclesiæ scripsit , memorat quæstionem de stabilienda Concilii auctoritate sæpe tractatam , specialiter in hujus Concilii initio : extantque ea de re Joannis Gersonis Sermones (d) coram Synodo habiti , qui Sessioibus IV. & V. præluxerunt . Atque omnino ista tractabant ; ut in quibus non aliqua pars , sed ipsa summa Concilii collocata esset . Neque necesse erat ad ea explicanda deputatos nominari , ad quæ per sese Patres omnes a toto decennio , maxime vero in ipsa Synodo , attentè arrectique essent ; nihil ut unquam fuerit

(a) Bell. loc. sup. cit.

(c) Pet. Alliac. de Eccles. Conc. & R. P. ant. Præm. app. tom. II. Gers. pag. 926. & seq.

(d) Gers. serm. tom. II. pag. 201. & seq.

(b) Doct. Lov. pag. 73. ex Mald.

rit vel doctrina elimatius, vel auctoritate firmius, quam id quod de negotio a sacra Synodo constitutum fuit.

CAPUT XXXI.

An illa formula, Sacro approbante Concilio, Papam Concilio Superiorem probet.

Permulti adversariorum magnam in eo vim faciunt (a) quod posteaquam electus est Martinus V. reformationis decreta sub ejus nomine sunt edita. Nec jam edictum, ut antea, *Sacro-Sancta Synodus*; sed, *Martinus, sacro approbante Concilio*. Non ergo jam in Concilio, sed in Pontifice *suprema potestas*; neque *Concilium censuit se esse supra Papam, extra casum schismatis, quo plures se pro Pontifice gerunt: alias non erat ratio mutandi formam decretorum de reformatione*. Ex quo inferunt Papam unum esse qui statuat; vim decernendi in eo esse totam; Patres Consiliariorum, non Judicum loco esse.

At hæc omnia vana sunt; primum enim mutata formula ratio manifesta est, quod ab aliquot sæculis, Papa quidem præsentem, Conciliaria decreta sub ejus nomine pronuntiari solerent, *sacro approbante Concilio, sacri approbatione Concilii, sacro approbante & consentiente Concilio*: quæ nihil officere suæ auctoritati Constantiensis Synodus intelligebat.

Sane ostendimus (b), quantum illa differrent, *sacro præsentem Concilio*, &, *sacro approbante & consentiente Concilio*. Quid autem sit approbare, quantaque sit in eo auctoritas, ipsi Pontifices attestantur, cum ipsa *approbandi* voce confirmant decreta (c). Vel ipsum Martinum V. audiamus, de Concilii Constantiensis decretis hæc edicentem: quod *omnia Conciliariter facta approbat, & ratificat*; quæ profecto adversarii ad veram auctoritatem pertinere contendunt. Ita cum dicitur; *Martinus, sacro approbante Concilio*, Martini decreta vera auctoritate firmantur; seseque mutuo firmant Pontifex

Tom. I.

auctor, & Synodus approbans; quod ex ea conjunctione capitis, atque membrorum, ut sæpe dicemus (d), illud invictum Ecclesiæ Catholicæ robur exurgat.

Fuit autem quaesitum in Constantiensi Synodo, ante Papæ electionem, eo electo, qua formula uteretur; an illa recentiore, quam diximus; an ea, quæ in antiquis passim Conciliis visitur: *Sancta Synodus &c. Alliacensis Cardinalis* scripto etiam edito docuit (e), seque & Theologos ita existimare, antiquiorem illam formulam (f): *Placuit sacro Concilio; sancta Synodus statuit, convenientiorem esse, & Theologicæ magis consonam*; quippe quæ magis congruat formæ illi Apostolicæ: *Visum est Spiritui Sancto & nobis*; ceterum secundam formulam, *sacro approbante Concilio, convenientem quoque esse*; cum ea sufficienter exprimatur certissima ratio, qua judicanti decernentique Pontifici, Patres conjudicent atque concederent.

Atque ita intellexisse Constantienses Patres gesta declarant. Sic enim in XLIII. Sessione, Papa jam electo ac præsentem, legimus (g): *Pro cujus Sessionis introductione, reverendissimus pater Dominus Guillelmus Cardinalis . . . nonnulla decreta sive statuta per Dominum nostrum Papam, ac Synodum facta (A) publice perlegit sub his verbis*; subditque decreta multa in hanc formam edita: *Martinus Episcopus, servus servorum Dei, sacro approbante Concilio*; quo liquido demonstratur, decreta in eam formam edita, haud minus communi Pontificis, atque Concilii auctoritate esse facta.

Neque illa posterioris ævi efficiebat formula, ut Patrum sententiæ minus requirerentur. Eadem enim Synodus Constantiensis, Joanne XXIII. præsentem, sic incipit (h): *Santissimus Dominus noster Papa, sacro approbante Concilio, statuit Sessionem tenendam die veneris 16. hujus mensis*. Hinc ordo agendorum, *sacro approbante Concilio*, designatur, lectaque schedula cujus verbis ipsa Bulla convoca-

V v

tionis

[a] Doct. Lovan. p. 71. Disq. pag. 30.

[c] Sess. XIV. p. 258.

[e] Alliac. loc. jam cit. part. III. cap. II. pag. 952.

[g] Sess. XLIII. p. 253. 254.

(A) Statuta per Dominum Papam & Synodum facta) fuisse legimus etiam sessione XLII. quæ prima celebrata est Martino V. præsentem.

[h] Ant. siss. I. p. 10.

[b] Sup. lib. IV. cap. VIII.

[d] Vid. lib. VIII.

[f] Añ. XV. 28.

tionis descripta erat, aliisque decretis nomine iussuque Papæ editis (a). D. Cardinalis Florentinus alia & intelligibili voce interrogans, sciscitatus est, utrum omnia & singula in suprascripta schedula contenta, ipsi sacre Synodo placerent? Ad cuius interrogationem omnes & singuli Prælati... concorditer responderunt, Placet: qua responsione factum ratumque intelligitur Conciliare decretum.

In ipsa etiam Concilii Ferrariensis (b), postea Florentini inchoatione solemniter, lectum Eugenii Papæ decretum; quo lecto, gesta sic habent: Surrexit quidam ex parte Italicorum & interrogavit Cardinales, & Archiepiscopos, & Episcopos & Clericos omnes, dicens: recipitisne hæc, quæ scripta & sunt hodie coram vobis? at illi responderunt: recipimus & approbamus. Tunc interrogaverunt & Græci suos Præsules, similitur, & reliquos omnes iisdem verbis; & illi responderunt: recipimus & approbamus. scripta sunt approbatio utriusque partis, & indictum Concilium & Sessionum celebratio in urbe Ferraria. En quid sit Concilii auctoritate edita probatio; en ut Synodus non tantum Pontificis decreto; sed etiam Sanctæ Synodi approbatione formetur & constet; quæ ratio ad cetera quoque decernenda spectat.

Quantum autem ea formula cum Episcoporum auctoritate constet, ex Synodis etiam Provincialibus discere est (c). Nam sæculis potremis, initio ducto, ni fallor, ab Anno 1314. in Senonensi Concilio, decreta Conciliaria per sæpe in eam formam eduntur: Nos (N) Metropolitanus, sacro approbante Concilio. Ergone Coepiscopi Metropolitanano Consiliarii tantum, non Iudices, & Assessores assistunt, non decernunt, non statuant? Absurdum & inauditum; ac profecto stare Patrum sententiam, etiam Archiepiscopo reclamante, nemo negat. Nihil ergo interest, Synodine, an Pontificis nomine, approbante Concilio, sententia proferatur; cum in utraque formula, una cum Pontifice Patres quoque statuunt, decernant, iudicent, stetque sententia communibus suffragiis.

Vel particulares Synodos audiamus, quæ, præsentente Romano Pontifice, antiquis temporibus Romæ sunt habitæ. Ubique inve-

niemus Episcopos, Papa quidem auctore, sed tamen cum ipso iudicare, statueret, decernere, definire; idque in decretis, id in subscriptionibus positum. Cujus rei exempla plura suo loco afferemus (d): cetera innumerabilia lectoris diligentia relinquemus. Adeo Episcopi ubique sunt iudices etiam præsentente, præsentente Pontifice; ac si in particularibus quoque Synodis, quanto magis in generalibus, quibus ipsa Catholica omnium fidelium mater repræsentetur Ecclesia.

C A P U T XXXII.

Prædicta responsio de dubio Pontifice esse valeant, non tamen adversarios expeditos esse, ac Parisiensem ex Constantiensis canone vigere sententiam.

Hæc igitur quæ hætenus de Concilio Constantiensis intelligentia & auctoritate diximus, vera & sancta sunt; nec nisi per manifesta ludibria eludi potuisse claruit. Addamus tamen ad cumulum: quantumlibet ea quæ adversarii congerunt valere fingantur, nec sic expeditos esse a Constantiensium canonum auctoritate summa. Utrumque enim adversus indubitatos Pontifices infirma habeatur Conciliorum generalium auctoritas, certe valet (& hoc adhuc superest contra cavillationes omnes) auctoritas ea, qua dubios Pontifices coercere possit. Alioqui contententium & in schismate obstinato animo perseverantium contumacia, malum esset inextricabile, ad quod propellendum Ecclesiæ imbecillæ nullum præsidium Christus reliquere poterit; aut quod est absurdius, nec ipse voluerit. Redit ergo quæstio, qua potestate instructa Synodus Schismaticos Pontifices cogat in ordinem.

Certe Constantiensis Synodus, quam ea potestate efficacissime summoque Ecclesiæ bono usam esse constat, id fundamenti loco ponit: *Potestatem habere se immediate a Christo*; quippe quæ *in ejus Spiritu legitime congregata universalem Ecclesiam repræsentet*; alioquin qui Concilio obtemperassent, non Deo, sed hominibus paruisissent.

Atqui hoc semel posito, quod sine præ-

(a) Sess. I. p. 13. 14. 15.

(c) Conc. Paris. tom. XI. p. 1602.

(b) Decr. Pap. ant. Sess. I. Conc. Ferr. tom. XII. p. 22. 23.

(d) Inf. lib. VIII.

fracta audacia negari non potest, cetera omnia convalescunt. Cum enim nulla sit a Christo proprie ad schisma tollendum Ecclesiae Catholicae ac Synodo generali eam repraesentanti attributa potestas, non aliunde in schismate consistere poterit, nisi ex eo quod sit tradita, ubi necessitas requisierit, quod unum Parisienses nostri postulant.

Hic ergo adversarii oppido conturbantur. P. Thyrsus Gonzalez eo redactus est ut contra ducentos Patres in Constantiensi Concilio infandi schismatis extinctores, palam negare audeat Concilium Generale eam potestatem habere immediate a Christo: nec aliam videt apertam sibi januam, nisi id, quo solo schisma extinctum sit & extingui possit, illud Ecclesiae detrahatur, Reverendissimi Patris verba pensanda sunt (a): *Concilium non habet eam potestatem immediate a Christo, in eo sensu, in quo Papa certus immediate a Christo Jurisdictionem in totam Ecclesiam & Sacerdos habet potestatem ad consecrandum, & Episcopus ad confirmandum & ordinandum. Non eo, inquit, sensu habet. Quo ergo habet sensu? Quo jure? Nihilne per se Christus contulit Ecclesiae laboranti, quo sese restitueret in pristinam valetudinem? Christo auctore Sacerdotes consecrant, Episcopi ordinant, Papa quæ vult præcipit; at vero, si in capite æque ac in corpore, scædo scissa schismate laboret Ecclesia, nihil habet quod, Auctore Christo, agat aut jubeat? Sic enim subjungit (b): *Non enim habet Concilium eam potestatem, nisi mediante Ecclesia. Hæreo equidem ad insolitam & inauditam vocem. Quid enim est Concilium, nisi ipsa Ecclesia adunata, collecta, repræsentata, tota auctoritate pollens? Non ergo Concilium mediante Ecclesia viger, quod ipsa Ecclesia est; habetque illud per sese, quod habet mediante Ecclesia, cujus auctoritatem & jus repræsentat & continet. Reliqua audiamus (c): *Non enim habet Concilium eam potestatem nisi mediante Ecclesia, qua***

in cap. SI DUO, Dist. XXXIX. tribuit Concilio congregato tempore schismatis potestatem ad deponendos Papas dubios, & certum eligendum; & in cap. SI PAPA, Dist. XL. tribuit Concilio potestatem ad judicandum Papam, qui deprehendatur A FIDE DEVIUS.

Qui sint tamen illi canones considerare oportet. Et caput quidem, *si duo*, Honorii Augusti est decernentis, si duo electi sint Romani Pontifices, ut neuter ordinetur; quod est universim & indistincte falsum, nullamque omnino facit Synodi mentionem: canon vero, *si Papa*, Bonifacii est Moguntini Episcopi, nihil etiam de Synodo differentis. Utrumque est, nisi unus Imperator aut unus Episcopus, Ecclesiae in schismate, aut per sui capitis hæresim laboranti subvenissent, aut nisi Gratianus duodecimo demum sæculo in suam compilationem juris hæc duo capita contulisset, manca esset Ecclesia; neque quidquam valeret adversus Papam schismaticum aut hæreticum. Sic miseram Ecclesiam a Christo sapientissimo, optimo, omnipotentissimo, constitutam voluit.

Erubescunt ipsi ac tandem subduunt (d): *Vel habet eam potestatem jure naturali, modo statim explicando. Modus autem ille sequente paragrafo ex Doctore eximio, Suarez (A) scilicet, sic proditur (e): Solum ergo habet potestatem quæ ex jure divino naturali consequitur in quolibet corpore mystico, ut possit se gubernare & tueri per Principes particulares unitos in unum corpus, quando deest supremum caput. Malunt ergo Deum omnibus Imperiis Rebusque publicis universali cura, quam Christum Ecclesiae, pro qua fudit sanguinem, singulari consilio providisse; meliusque a Deo constituta sunt humana imperia, quam a Christo Ecclesia; quæ ut sibi provideat seseque tueatur a jure gentium aut natura magis, quam ex ipso Christiano jure mutuetur. Hanc illi Ecclesiastici regiminis formam effingunt.*

Quid quod tam imbecillam faciunt Eccle-

V v 2

cle-

(a) *Gonzal. Disp. XIII. scilicet VI. §. V. n. 2. p. 682.*

(b) *Ibid.*

(c) *Ibid.*

(d) *Ibid.*

[A] *Doctore eximio Suarez.*) Jesuita GONZALEZ Jesuitam Suarem Doctorem eximium ubique vocat; quod ideo notamus, ne, si qui futuri sunt Patris GONZALEZ tractatus lectores, illi incauti fallantur, & credant ab eo quemdam ex Sanctis Patribus, aut saltem D. Thomam testem appellari. Certe, inter Scholasticos nomen habet Suarez non contemnendum; neque tamen is est, quidquid de illo sentiat & prædicet GONZALEZ, qui Sanctis Patribus, aut etiam Angelico Doctore se nunquam æquiparandus, & cujus sententia viris Theologis rata esse debeat.

(e) *Ib. §. VI. n. 1. pag. 683. Suar. lib. IV. de legib. c. VI. n. 4.*

clesiam, ut ejus auctoritate Concilium semel congregatum ad tollendum schisma, fidei providere, aut leges necessarias condere nequeat, præter eam causam (a): *Quod ea solum possit præcipere & ordinare quæ ad hunc finem* (tollendi schismatis scilicet) *necessaria sint*. Unde tale Concilium non habet auctoritatem ad decidendas fidei controversias, & ferendas leges perpetuas, quantumvis necessarias. Sic Concilio Constantiensi defuit auctoritas ad condemnandum Wiclefum, Hussum, alios perfidos; defuit auctoritas ad condendas leges quæ futuris

schismatibus providere, quæ tamen leges tulit, quas tamen fidei controversias judicavit; atque ad hæc omnia tractanda, quæcumque urget dira necessitas, jam ad motus ad incendium facibus, Papam aliquando extitutum, nondum tamen existentem expectare debuit.

Piget commemorare quæ jam confutata sunt: nempe adversus Wiclefum & Hussum Constantiensis Concilii valere decreta, eo quod Martinus V. ea reperierit Bulla *Inter cunctas*; qua tamen nondum edita Hussus exarsus est (A), Wiclefus exhuma-

ri

(a) lb. §. V. n. 3. pag. 682. & §. VI. n. 1. p. 683.

(A: *Hussus exarsus est*.) Observandum est diligenter Joannem Hussum de Sacerdotali gradu dejectum & Hieronymum a Praga anathemate percussum Synodali sententia, eos vero morte damnatos & exarsos fuisse, non Concilii, sed laici Judicis edito. D. MAIMBOURG in suo libro, cui titulus est: *Histoire du Schisme d'Occident: adversus Catholicos nonnullos probare aggreditur, Concilium omnia juste & temperanter fecisse, tum cum, nulla habita ratione salvi-conductus Sigismundi Imperatoris, Hussum carceri tradidit*. An bene hoc probaverit alii judicent. Utcumque est, non sequitur id quod Protestantés volunt, Constantiensia de fide decreta infallibili Concilii Œcumenici auctoritate non valere apud omnes oportere. Nam licet Œcumenica Synodus de iis quæ facti sunt possit male statuere & in aliis quoque causis a vera rectaque judicandi & agendi norma deflectere, illa nihilominus, ut causas fidei infallibiliter dirimat, Magistrum habet ac Ducem Spiritum Sanctum. Hoc Catholici omnes uno ore consentunt: hoc invictis argumentis Controversiæ probant. Quapropter mirum videri debet P. LE COURAYER, qui nunc quoque inter Catholicos vult annumerari, cum in multis aliis, tum in eo maxime articulo Protestantium falsis opinionibus patrocinari. Sic enim ille tanquam de tripode pronuntiat: *Cela montre qu'un Concile (general) n'est pas toujours infallible dans ce qu'il avance; (agitur hoc in loco de rebus fidei a Synodo definitis) ni irreprensibile dans ce qu'il fait*. Hist. du Conc. de Trente tom. I. liv. IV. not. XXIX. p. 679. De his ultimis verbis: *ni irreprensibile dans ce qu'il fait*, nemo est qui P. LE COURAYER litem moveat, cum id in confesso sit apud omnes. Sed falsum illud quod primo loco dixit: in controversiis fidei non esse infallibile Synodi Œcumenicæ judicium; & præterea pessime argumentatur, qui postquam allegavit factum unum, illudque, ut nos credimus falsum, ut omnes fere existimant, saltem dubium, statim conclusionem inferit de decretis fidei, de quibus in antecedentibus nihil propositum fuerat, Et quidem quamquam Synodus Hussum carceri, imo ignibus ipsa tradidisset, perverse facta a Synodo damnarentur, salvis ejus de fide decretis, quæ ex infallibili Spiritus Sancti auctoritate promerentur. At inquit P. LE COURAYER, Synodus decreto edito sic de Hussu statuit: *Nec aliquid sibi fides aut promissa de jure naturali divino & humano fuerit in præjudicium Catholica fidei observanda*. Nos respondemus 1. illa verba si in rigore, ut ajunt, Theologico accipiantur, vera omnino esse. Nunquam enim licuit, nunquam licebit quidquam facere in præjudicium Catholica fidei. Hic itaque duo veniunt examinanda: primum, utrum Sigismundus imprudenter, necne fidem suam in præjudicium Catholica fidei Hussu obligarit: alterum, utrum Synodus hanc Sigismundi fidem liberare teneretur. Sed facti sunt hæc quæstiones, in quibus ultro fatemur falli potuisse Concilium Œcumenicum. 2. Quamquam esset hoc decretum erroribus plenum, & a Sancta Synodo certissime editum, cum res fidei non tangat, illud male nobis & extra quæstionem objiceretur. Sed quod quidem ex illius decreti verbis via sternitur, qua imperiti nonnulli pactam fidem sanctamque promissionem erga hæreticos impune violari posse existimant, ne detrahatur de illa probitatis fama quam integram semper servavit Synodus Constantiensis, negamus tale decretum a Synodo fuisse conditum, quod nullibi extat, nisi in uno manuscripto codice Bibliothecæ Viennensis; quem codicem, nobis factis non cognitum, si non omnino vituperamus, certe magni facere non possumus. Nam præterquam quod illud decretum non legitur in Concilii Constantiensis manuscriptis codicibus, iisque optime notæ, qui in Italia, Gallia & alibi multi reperiuntur, non extat quoque in ea collectione decretorum Constantiensium, quam Patres Basilienses ex authenticis exemplaribus congesserunt; unde statim suspicari liceat, illud decretum in codice Viennensi perperam intrusum fuisse a descriptore, vel decépto, vel forte etiam deceptore. Quis enim credat tale decretum, si a Patribus probatum fuisset, & more solemni in publica Sessione promulgatum, ab omnibus descriptores, etiam diligentibus prætermitti potuisse? Quanto æquius concludas descriptorem codicis Viennensis temere edidisse

ri iustus, pessimi heretici anathemate percussus. Quæ omnia Martinus non tum cum ea repeteret, sed ab origine valuisse definit, ut Concilii legitime in Spiritu Sancto congregati vera & firma decreta: quæ nunc, si Deo placet, per sese invalida & contra canones attentata prætendunt: usque adeo, his miseris, postremisque temporibus, tanti Concilii totiusque adeo Ecclesiæ projecta est auctoritas.

At enim, inquit (a), tale Concilium (causa schismatis congregatum) neque hanc jurisdictionem habet ab aliquo Jure divino positivo; quia neque scriptum est, neque Traditione constat: neque etiam habet a Summo Pontifice, quia supponimus illum non esse, & qui præcesserunt illam non reliquerunt: solum ergo habet potestatem, quæ ex Jure divino naturali consequitur in quolibet corpore mystico, ut possit se gubernare per Principes particulares unitos in unum corpus, quando deest supremum caput. At illos Principes in Ecclesiæ corpore quis instituit? Nonne is qui & caput? Nonne ille Ecclesiæ eo jure pollere voluit, ut qui eam non audiret, omnibus Christianis sicut Ethnicus & Publicanus esset? Nonne idem confestim addidit (*): Amen amen dico vobis, quæcumque ligaveritis super terram, ligata erunt & in Cælis, & quæcumque solveritis super terram, soluta erunt & in Cælis? En ergo Principes illos a Christo constitutos. Quid ergo? Eane conditione, ut nunquam ipsi colligere se possent, quæcumque urgeret necessitas? Quo ergo pertinebat istud quod Christus subdidit (**): Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum? Quanto magis ubi non duo vel tres, sed totus Principum Ecclesiæ cœtus; imo tota Ecclesiæ congregatur? Aut non in Christi nomine colliguntur, qui ad tollendum schisma conveniunt, aut non sunt Ecclesiæ, nisi Papa adsit; qui ad Papam constituendum confluent, aut si sint Ecclesiæ, numquid non erant Ethnicorum & Publicanorum loco, qui eorum decreta contempserint? Quid

his clarius? Verum illi tacite respondent: At nos si illa admittimus, admittere cogemur non tantum ad tollendum schisma, aut ad hæreticum Pontificem condemnandum, quorum hic nulla mentio est, sed ad quæcumque summam Ecclesiæ necessitatem. Propterea ergo maluit in schismatis etiam aut hæreseos teterrimo atque exitiabili morbo Ecclesiæ a Christo destitutam; neque ullum auxilium habere ex Evangelio.

Esto, inquit, verum sit de hæretico schismaticoque Pontifice, qui nequidem est Pontifex. Quid tum; cum non sit Pontifex & jure omni exciderit? Qua de re sæpe diximus, sæpe monuimus, quanto Ecclesiæ periculo hæc asserantur. Nunc tamen valeant utcumque collibuerit. Sit tamen aliquis oportet, qui excidisse declaret, qui loco moveat contumacem, qui Christianis omnibus, quæ tali in discrimine agenda sunt imperet. Quo jure? Quo Christi mandato? Qua Evangelii lege? nisi ea quam diximus, quæ ad omnem æque valeat necessitatem, in qua de salute periclitatur Ecclesiæ.

Jam ergo respondeant, non probatum illud, quod est verissimum, quod est Ecclesiæ maxime necessarium; aut si probatum illud & ipsi fateantur, quid in eo decreto probetur intelligant.

C A P U T XXXIII.

EMMANUELIS SCHELSTRATI objecta, a codicibus manuscriptis petita, solvuntur circa Sessionem IV.

EMmanuel Schelstratus, cum aliorum objecta reperit, tum eo se maxime effert, quod nova acta prodiderit, quæ Orbis Catholicus ignoraret. Ceterum unde sint eruti plerique manuscripti quos jactat, codices ubi delituerint, quas temporum notas præferant, quid sint denique, an simplex gestorum series, an historiæ, quibus acta inserantur; ac si historiæ, ut ea, quæ ipse inde protulit, verba præ se ferunt, quo

disse sub Concilii nomine illud decretum, quod ab aliquibus forte Constantiæ scriptum fuerat, non vero ab universa Sacra Synodo confirmatum? Neque juvat P. LE COURAYER quod vir eruditissimus VONDER-HARD illud decretum non omiserit, cum ille diligenter collegerit omnia monumenta vera & falsa, quæ sub nomine Constantiensis Concilii circumferantur. Doctorum est autem de iis monumentis ferre judicium; & ipse VONDER-HARD suam aliquomodo de unoquoque explicat sententiam, cum annotat ex quo codice extractum fuerit.

[a] *Ibid.*[*] *Mss. XVII. 17. 18.*[**] *Ibid. 20.*

quo auctore conscriptæ sint; notone an ignoto, horum nulla mentio; omnia prætermittenda, quæ auctoribus aut codicibus fidem vel afferant vel detrahant.

Et ille quidem integros codices edere debuisset, ut lector eruditus probare verum convincere falsa, manca supplere, dubia elucidare posset. Tot profecto extant Constantiensis Synodi nota monumenta, tot de ejus rebus virorum gravissimorum testimonia, ut nisi cum illis congruant, quæ Schelstratus hæcenus ignota fuisse confitetur, falsa ea, & parvum studio conscripta esse oporteat. Certe ex illis quoque fructulis, quæ ille, ut voluit, edidit, jam intelligimus acta ejus esse mendacia.

Primum enim, quæ de falsaria Concilii Constantiensis IV. Sessione protulit, ea ex melioribus gestis falsa esse contitit: quo Schelstratiani codicibus omnis detracta est fides. Huc accedit illud, quod idem Schelstratus (a) narrat ex actis suis ineditis, quatuor videlicet codicibus manuscriptis die XIV. Jul. Ann. 1416. quando Aragonenses ad Concilium venire, Legatos Regis dixisse, quod quidem vellent se unire Concilio; non samen reputare esse generale Concilium, neque agi de rebus Concilii Generalis, donec venirent Legati Regis Castellæ. Apertum mendacium; nam Aragonenses quidem Legati 15. Octobris Anni 1416. Sessione XXII. Legati vero Regis Castellæ Sessione demum XXXV. 17. Junii Anno 1417. Synodo se adjungere. At in ipsa Sessione XXII. statim atque Aragonenses admissi sunt, generalis Synodi Constantiensis nomine eduntur Synodica decreta, quæ vidimus (b); eademque forma res maximæ soltæ sunt per alias tredecim Sessiones: adeo falsa vel mutila acta Schelstratus protulit.

Jam circa Sessionem IV. hæc refert (c), quæ ne ipse quidem reor, rebus certe consideratis, jam tueri vellet, si viveret. Nempe Cardinalibus, tres Nationes, Germanicam, Gallicanam, Anglicanam vehementissime repugnasse circa hanc quæstionem: an Concilium Papa esset superius, etiam in reformationis negotio; ac Regis Franciæ Oratores Cardinalium parti accessisse, quod est falsissimum. Primum enim, hujus

rei nec in Schelstratianiulla est mentio: tum, ut omitamus Regis Oratoribus nihil unquam cum ipsa Gallicana Natione fuisse dissidii, certum, Regios inter Oratores fuisse Gersonem, eumque omnium ceterorum, ut pietate ac doctrina, ita auctoritate facile Principem (d). Extat ejus sermo, quo jam inde ab initio, Regis nomine, Synodo proposuerit, quæ agenda viderentur. Dubitasse vero Gersonem, an Concilium Papa in reformationis negotio, anteponi oporteret, ne ipse quidem Schelstratus dixerit. Quod ergo ille de Franciis Oratoribus jactat, apertum mendacium est.

At enim, ex actis Schelstratiani constat aliquam in quarta quintaque Sessione extitisse diffensionem. Esto. Ergo de Papa & Concilii superiore potestate litigabant? Pessima consecutio; quandoquidem post turpissimam Joannis XXIII. fugam, alias fuisse multas diffensionis causas, ex ipsis etiam Schelstrati actis liquet (e); quippe cum Sigismundo bella in Joannem XXIII. ejusque defensorem Austriæ Ducem paranti, multi, atque imprimis Universitas Parisiensis obstiterit; neque minor concertatio, cum Joannis adulatoribus, illo elapso, contenderent differri oportere Concilium, alii Sessionem ultra protrahi nolent, neque credis Iudificationibus in longum duci spem Ecclesiæ, ad extinguendum schisma properantis. Utcumque est; Certe Regios Oratores, Gersonem Principe, de superiore Conciliorum potestate dubitasse nemo sanus dixerit, pessimaque fide Schelstratus non actis quæ jactat, sed meris conjecturis, iisque vanissimis, rem tantam affirmat.

C A P U T XXXIV.

Quæ in SCHELSTRATI Manuscriptis Sessionem V. spectent.

Piget quidem luctari diutius cum ignotis, falsis, mutilisque Schelstrati codicibus; & tamen quæ de Sessione V. reulerit, præterire non possum. Hæc nempe sunt (f): quod Cardinales, & Oratores Regis Franciæ, Sessioni interfuerint, præ-

(a) Schelst. Diff. Antwerp. art. III. p. 57. & de sens. & auctor. &c. inter act. die 14. Jul. 1416. p. 251.

(b) Sup. cap. XXVI. & seq.

(c) Act. Schel. p. 2. 3. Diss. Antwerp. c. I. art. II. p. 42. 43.

(d) Vid. sup. c. XXX.

(e) Act. Schel. 30. Mart. 1415. ibid. p. 225.

(f) lb. p. 251. 232.

præmissa protestatione in Camera Paramentorum secreta facta, quod propter scandalum evitandum ad Sessionem ibant, non animo consentiendi his quæ audiverant in ipsa statui debere; maxime quod Dominus noster Papa, & alii in Concilio existentes in plena securitate fuerant, quorum plura statuta non sunt, sed ad aliam Sessionem reservata. Verba confusa, nulliusque boni sensus; quæ tamen satis ostendant, quæcumque illa fuerit difficultas, eam pertinere ad securitatem Concilii, non ad aliud quidquam. Utcumque est, neque enim Schelstrato placuit hæc integra apparere, celebrata Sessio est, factaque sunt omnia, eodem Schelstrato teste, ut in vulgatis legimus.

At enim quasdam gestorum suorum vobulas, a toto avulsas textu, aspergit ad marginem (A), quibus iterum, si Deo placeat, inducuntur Oratores Regis Francorum assistentes Cardinalibus, nec tantum a reliquo Concilio, sed etiam a Gallicana Natione dissidentes (a). Iterum illi Oratores atque adeo ipse Gerson eorum antesignanus inducitur, contra eam doctrinam protestatus, cujus & in ipsa Synodo, & extra Synodum acerrimus defensor extiterit. Quæ absurdissima, si in actis Schelstratianis haberentur, melius vir optimus ineptos historicos, atque acta mendacia, contempta a Romanis Conciliorum editoribus, contempta a Rainaldo, in sordibus Bibliothecarum jacere sineret. Sed age, sint vera, sint authentica, sint integra quæ Schelstratus descripserit, sint recta quæ concluderit: quid postea? Nempe acta Constantiensia auctoritate carebunt? Quid ita? Quia vociferati sunt Patres? Quo ergo abibunt Chalcedone acta, tot inter clamores, quos ipsi Iudices compescere vix poterant? An ergo Schelstratus putat (b), in sacris Conciliis, obstinatione semper ac præcipitantia tumultuariisque motibus, non ipso fidei ardore, clamores editos? At enim dissenserunt multi Cardinales: quid tum? An, ut Chalcedonensia aliaque vetera dissidia omittamus; an, inquam, infirma erant tot Tridentina de-

creta, in quibus discrepantes Patrum sententias Palavicinus refert? At enim multis repugnantibus Patres voluerunt in crastinum haberi Sessionem, ac præcipitanter actum. Imo diligenter, ut obviam iretur pessimis adulatoribus dissoluturis Synodum, omnemque pacis conficiendæ spem præcisuris. At enim *Cardinales faciebant difficultatem interessendi. Quid ad nos? Cum ex actis etiam Schelstratianis pateat interfuisse omnes; nec, si abfuissent, Synodi decreta infringere potuissent. At, inquit, interfuerunt, præmissa in Camera Paramentorum, sibi adjunctis Regis Franciæ Oratoribus, secreta protestatione. Tantumne ergo licere putabimus & Cardinalibus & Regum Oratoribus, ut eorum protestatione, eaque secreta, Conciliorum universalium decreta, in publica Sessione recitata, solvantur; sitque ipsa Sessio coram altaribus celebrata, Theatralis pompæ instar, dictasque a Patribus, talique in loco promulgatas sententias rescindat illud, quod quidam occulte, in Paramentorum Camera susurrarint? Non potuisse Theologum hæc Orbi Christiano proferre ludibria, hæc Ecclesiæ dividendæ & Conciliarium decretorum solvendorum vias!*

Quin etiam, si Schelstrato credimus (c), tanta decreta coincident, quod ea Cardinalis Florentinus, qui ut Diaconorum ultimus legere debuisset, quia non probabat, Poznaniensi electo legenda tradiderit. Tanquam idem electus non alia multa legerit; & decreta Concilii casta sint, nisi ultimo quoque Cardinalium Diaconorum placeant.

Quid quod Schelstratus ex gestis etiam suis id protulerit (d): *A Cardinale Florentino, cum aliquibus deputatis, aliquo qualiter disputatum fuisse? Profecto aliquo qualiter, non contumaciter, quacumque de re disputasse sineris. Quin ipsum postea adfuisse Concilio ex actis tam editis, quam Schelstratianis æque constat: additumque in gestis (e): Constitutiones lectas a Concilio uniformiter approbatas & conclusas: ut profecto constet, quacumque de re in principiis Cardinalis Florentinus, alique nonnulli, a reliquis dissen-*
runt:

(A) *Aspergit ad marginem.* Nempe hoc ille cavet, ne in ipso textu inferantur ea verba, quæ a se lecta dicit in quibusdam aliis manuscriptis codicibus, de quibus evulgandis non admodum curabat.

(a) *ib. p. 225.*

(b) *Schell ib.*

(c) *ib. d. 221. ad marg.*

(d) *ib. & in act. edit. Anstrop. p. 5. ad marg.*

(e) *Concl. Const. sess. V. ad Sabel p. 233.*

sint: in conclusione tamen omnes consensisse. Sed quandoquidem Schelstratus Cardinalis Florentini auctoritatem tanti facit, operæ pretium erit ejus doctrinam in memoriam revocare (a).

C A P U T XXXV.

FRANCISCI ZABARELLÆ Cardinalis Florentini doctrina de superiori etiam in reformationis negotio Concilii potestate: Corollarium de dissensionibus Constantiensibus a SCHELSTRATO memoratis.

Cum sub Innocentio VII. & Benedicto XIII. de Papatu contententibus, intando schismati remedia quærentur, ac schismate flagraret Ecclesia; Franciscus Zabarella (b), tum Juris Pontificii celeberrimus interpres (*), ac postea Cardinalis Florentinus, tractatu de schismate edito, hæc docuit: Si contententes nolint congregare Concilium; tamen quocumque modo, sive per Collegium, sive per Imperatorem convocandum. Quod si prohiberent, minime parendum; quia Papæ non est obediendum, quando ex hoc vehementer præsumitur statum Ecclesie perturbari. Subdit: Papam non posse impedire, quæ ad perpetuam utilitatem instituta sunt; radicem omnium malorum, quæ passa est Ecclesia, surrexisse ab omissione Conciliorum, neque aliud remedium ad instans schisma tollendum, aut ad Ecclesiam reformationem.

Tum illud proponit objici posse (c), Papam esse supra Concilium, & Concilia per Ecclesiam Romanam robur accipere. Sed continuo respondet, hic non agi de Ecclesia Romana, sed de Papa; & quod aliud Papa, aliud Sedes Apostolica; & Sedem errare non posse; quod intelligendum videatur, accipiendo sedem pro tota Ecclesia, id est, congregatione fidelium; hic autem agi de fide, quæ periclitetur in hoc schismate. Item (d): Ecclesiam Romanam, seu Sedem Apostolicam vocari, non Papam solum, sed Papam cum Cardinalibus, quos inter & Papam si fuerit discordia, ut nunc evenit, cum Cardinales a contententibus se subtraxerunt, congregandam totam Ecclesiam, id

est, totam congregationem Catholicorum, & principales ministros fidei, scilicet Prælatos, qui totam congregationem representent; & agendum Apostolico more, atque ut in Actis scribitur, Concilium convocandum; quo in Concilio, licet Petrus fuerit Princeps (**), tamen plenitudinem potestatis non fuisse in eo solo, nec responsonem datam sub persona Petri, sed congregationis; unde illud (***) APOSTOLI ET SENIORES; & infra: VISUM EST SPIRITUI SANCTO ET NOBIS. Notandum est id quod hic subjicit: Hinc mos inter antiquos obtinuit, quod omnia difficilia per Concilium terminabantur, & crebro fiebant. Postea vero quidam summi Pontifices, qui magis ad modum terrenorum Principum, quam Apostolorum Ecclesiam rexerunt, non curarunt facere Concilia, ex qua omissione prodierunt multa mala. Et ex hoc apparet, quod id quod dicitur, quod Papa habet plenitudinem potestatis, debet intelligi non solus, sed tanquam apud universitatem. Ita quod ipsa potestas est in ipsa universitate, tanquam in fundamento, & in Papa, tanquam in principali ministro, per quem hæc potestas explicatur. Ac postea (e): Ex his inferitur, quod potestatis plenitudo est in papa, ita tamen quod non erret, sed cum erret, habet qui eum corrigat, Concilium, apud quod, ut dixi, est potestatis plenitudo, tanquam in fundamento. Quod ut probet, multa ex jure citat. Quæ primum, inquit, sunt notanda, quia male considerata sunt per multos assentatores, qui voluerunt placere Pontificibus per multa retro tempora, & usque ad hodierna suaserunt eis, quod omnia possent, & sic quod quidquid liberet, etiam illicita, & sic plusquam Deus. Ex hoc enim infiniti secuti sunt errores, qui Papa occupavit omnia jura inferiorum Ecclesiarum. Ita quod inferiores Prælati sunt pro nihilo, & nisi Deus succurrat statui Ecclesie universalis, Ecclesia periclitatur. Sed, Deo favente, speratur de reformatione, si, ut dicitur constitutum, congregabitur in Ecclesia Concilium, in qua congregatione oportebit non solum schismati præsentis, sed etiam futuris consulere, & ita determinare Papæ potestatem, ut non subvertantur inferiores pote-

(a) Vid. Diff. præv. n. XXIV.

(b) Zabarel. tractat. de schism. ed. Argent. p. 543. 544. lb. p. 548. 549.

(c) lb. p. 556. 557.

(**) Aft. XV. 23.

(***) Ibid. 28.

(*) In Universitate Patavinensi.

(d) lb. p. 558. 559.

(e) Zabarel. p. 560.

potestates, & ut Papa deinceps possit non quod libet, sed quod licebit.

Sic igitur, etiam in reformationis negotio, Papam non dubium, sed certum & indubitatum a Concilio ligari posse putat, determinarique oportere, quæ ipsi insit, ut ministro principali, plenitudinem potestatis, per eam potestatis plenitudinem, quæ est in Concilio; quod etiam firmat his verbis (a): *Universitas totius Ecclesiæ superiorem non habet, nisi Deum, & Papam cum administrat; & de hoc an bene vel male, habet utique ipsa universitas decernere; neque unquam ita potuit transferre ipsam potestatem in Papam, ut desineret esse penes ipsam; quia hoc esset contra jus Divinum & contra exempla Apostolorum.* Quo quid est clarius? Neque necesse est nos omnes hujus viri excutere rationes. Sufficiat demonstrasse, quid ille senserit, qui unus omnium maxime Concilii Constantiensis decretis pro Papa obstinisse fingitur.

Sane, teste Scheltrato, in eam sententiam conveniebant omnes, ut in Concilii Constantiensis etiam Sessione IV. decretum conderetur, quo Papam definirent, non modo in schismatis negotio, sed etiam in fidei causa, quod est vel maximum, Concilio esse subiectum. Dicit enim tantum de reformationis negotio disceptasse Patres, & Papæ fuisse Cardinalem Florentinum. Sed hæc falsa esse constitit, posteaquam vidimus quid Doctor eximius ex Apostolicis Scripturis, quid ex jure Divino deprompserit, ut Papam Concilio subderet, etiam in reformationis, etiam in regiminis Ecclesiastici negotio.

Videtur ille quidem initio in gratiam Joannis XXIII. a quo Cardinalis factus erat, aliquid cogitasse, & subdubitasse tantisper, non quidem, an Concilium in reformatione quoque Papam antecederet, sed an ad reformationem, adhibitis poenis, Papam posset cogere. Et id fuisse suspicor, de quo Florentinus aliquantulum disputavit. Sed postquam a Patribus communi consensu in alia omnia itum est, nullam turbam movit postea, ac Joannem XXIII. cum reliqua Synodo, non hæresis, sed depravata vitæ causa deposuit: Joannem, inquam, XXIII. in se beneficentissimum & sui Cardinalatus auctorem, ac proinde tam ab ipso Florentino habitum pro certo Papa, quam

ipse Florentinus pro certo Cardinali se gereret.

Hinc ergo liquido constat nimis oppido inflatas exaggeratasque dissensiones illas, quas in Concilio Constantiensi viguisse Schelstratus narrat. Quæ in re duplex ejus erratum est: alterum quod de summa doctrinæ dissensisse Patres: alterum quod ex dissensionibus acres & immortales fuisse fingat.

Quod ad caput primum, quis non crederet Cardinalem Florentinum de Concilii potestate a reliquis discrepasse? Atqui vidimus quam perspicuis verbis supremam & absolutam potestatis plenitudinem etiam supra Papam in universitatem Ecclesiæ contulerit; Non ergo de summa re, sed de quibusdam explicandi modis a reliquis Patribus dissidebat. Sane idem commemorat dissensisse quosdam; sed Joannis XXIII. aliorumque assentatores pessimos: egregios vero Patres, quorum in Concilio valebat auctoritas, mirum in modum consensisse.

Atque ut aliquæ dissensiones extiterint, eas tamen pacis amore facile consopitas & & omnes historiarum & acta etiam Schelstratiana demonstrant. Quid enim est illud in illis actis (b): *Major pars Cardinalium faciebat difficultatem interessendi; omnes tamen, præter infirmos, postea venerunt ad sessionem*: quid, inquam, est illud, nisi leviculus animorum motus pacis studio statim compositus? Quod, etiam si acta conticescerent, ipse tamen rerum eventus ostendit; cum omnia in Concilio, nullo schismate, summa cum animorum consensione peracta sint, quintaque sessio in Schelstratiana etiam codicibus a vulgatis non differat, in quibus adscriptum legitur in ea latus constitutiones *ab omnibus uniformiter approbatas*: ut profecto exasperare verbis dissensiones illas, pacem Schelstrati dixerim, exigui malevolique sit animi, & sacri Concilii totiusque adeo Ecclesiæ laudi ac paci invidentis.

Quin etiam si de actis tam confusis ac mutilis datur conjiciendi locus, dicam equidem quod me moveat. Circa sessionem V. gesta quippe Schelstratiana sic habent (c): *Die Sabbati 6. mensis Aprilis, cum per prius inter Dominos Cardinales & Nationes altercatum fuisset super emendatione capitulorum in precedenti sessione statutorum, tandem ordinatum & conclusum est, quod su-*

Tom. I.

X x

pra

(a) *Ib.* p. 567.(b) *Act. Schel.* p. 231. ad marg.(c) *Ibid.*

pia dicta capitula modo infra scripto corrigentur: quibus adjiciuntur de suprema in quemlibet, etiam in Papam ipsum, quocumque in negotio fidei, reformationis, schismatis, Conciliorum potestate decreta sessionis V. iisdem profecto verbis, quæ retulimus. Quæ si æquo judicio æstimamus, ex Schelstrati quoque actis constabit Concilii Patres, uti ab initio memoravimus, sessioni quartæ addidisse quintam, ut quæcumque quartæ deesse viderentur circa Conciliarem potestatem supplerent, auferent, ac luculentius explicarent; adeoque abusu se Patres ut de his dissiderent, ut ea etiam majorem in modum, non solum repetita roborataque, verum etiam amplificata vellent. Hæc igitur ad acta Schelstratiana, quæ ad IV. & V. sessiones pertinent, dicenda habebamus. Pergamus porro ad sequentia, si quæ memoratu digna videbuntur.

C A P U T XXXVI.

Alia SCHELSTRATI ex manuscriptis codicibus objecta solvuntur an aliquid contra nos concludatur ex eo quod reformatio ad id tempus dilata sit, quo Papa electus esset.

CUM Patres Constantienses jam in eo essent, ut Gregorio, Joanne, atque Benedicto, redactis in ordinem, Pontifex crearetur; tunc repente subortam contentionem novam acta Schelstratiana produunt; & Sigismundum quidem cum Germanica Natione, cui se Anglicæ primum adjunxerat, voluisse, ut reformatio fieret, antequam de Pontificis eligendi modo decerneretur quidquam; at Italis, Gallis, Hispanis placuisse ante omnia extinguendum schisma, eligendumque Pontificem: denique a Germanis discessisse Anglos, Germanos etiam ceteris assensisse; communicæ consensu factum esse decretum, quod est in sessione XL. ut futurus Pontifex de proximo assumendus, cum sacro Concilio ejusque Deputatis reformationi provideret, antequam Concilium solveretur. Hæc ergo Schelstratus narrat ex quatuor manuscriptis codi-

cibus, quibus gesta Constantiensis Concilii contineri dicit (a): quæ gesta, si causæ suæ, quantum ipse jactat, favere intellexit, cur non ea prodidit? At ille hæc tantum refert à reliquis avulsa; primum, inter ipsa dissidia protestationem factam a Collegio Cardinalium & tribus Nationibus, Italica, Hispanica, Gallicana; tum ex iisdem codicibus narrationem eorum subnectit, quæ in hujus controversiæ compositione gesta sunt: quæ quidem in re multa peccat; imprimis, quod obscuris occultisque ac nullius roboris gestis, sessionum publicarum gesta subruere posse putat. Hæc namque protestatio, qualiscumque est, non est inserta Conciliaribus gestis, quæ dimissa quæquaversus per omnes Ecclesias, totique Orbi nota sunt. Quin eadem protestatio nulli unquam præterquam Schelstrato visa, nulla canonica auctoritate constat, ac designata potius quam perfecta est, statim dissensione composita. Neque plurius est illa narratio privati cujusdam auctoris, cui & Anonymo & ignoto, quanta fides adhiberi debeat, nequidem conjicere possumus. Denique tota illa qualiscumque contentio, certe mox composita, nullum in actis Synodi, nullum in historiis, nullum in annalibus Ecclesiasticis a Rainaldo continuatis locum habet. Hæc vero sunt, quibus Emmanuel Schelstratus, sessionum IV. & V. auctoritatem infringi a se posse putat.

Jam si vel maxime constet huic narrationi fides; quam infirma, quam nulla sint ejus argumenta videamus.

PRIMUM ARGUMENTUM SCHELSTRATI (b). Italica, Hispanica, Gallicana Natio, imo tota Synodus sessione XL. Papam prius eligi volunt, quam de reformatione tractetur: ergo confitentur decretum sessionis V. quo Papa Concilio subesse dicitur, quod reformationem attinget, non esse intelligendum *de Concilio seorsim sumpto*; sed *de Concilio cui verus & indubitatus Pontifex adest*, qui sensus nihil ad superioritatem Concilii facit.

Imò vero multum, quod hunc indubitatum certumque Pontificem Synodo præfidentem, in Synodi potestate esse crederent, eique leges figerent, ut vidimus (c).

Di-

(a) Act. Schel. ed. Ant. p. 6. 13. 14. Diff. p. 60. & seq. vid. etiam pass. Diff. cont. Maimb. & act. & gest. pag. 252. & seq.

(b) Diss. Ant. p. 60. 62. Diss. III. cont. Maimb. c. II. p. 149. & seq. act. & gest. p. 252. 253.

(c) Sup. cap. XVIII.

Dices : ergo saltem intelligebant , non posse a se quidquam in reformatione tentari , nisi electo Pontifice . Nullo modo : cum enim de fide , ante electum Pontificem , tam multa decernerent , quidni & de reformatione ? Tum etiam multa decreta esse ostendimus (a) , quæ ad reformationem maxime pertinerent , imprimis , caput *Frequens* , aliaque capita in sessione XXXIX. adunatis omnibus obedientis promulgata . Non ergo reformationem ideo differabant , quod fieri non posse , sed quod non ita congrue fieri posse crederent , neque schisma ulterius protrahi sinerent .

SECUNDA OBJECTIO SCHELSTRATI . Extat adversus Germanicam Nationem , quæ reformationem ante Pontificis creationem urgeret , Italicæ , Hispanicæ , Gallicanæ , & Cardinalium protestatio (b) , in qua est dictum pessimam deformationem , cui primum providendum sit , eam esse , quod acephala sit Ecclesia , acephalum Concilium : ergo ante electionem Papæ , Concilium erat acephalum & mancum : ergo sessionum IV. & V. decreta , de corpore acephalo , mancoque orta sunt .

Respondemus : Concilium non erat acephalum & mancum , ante constitutum Papam , cum damnaret Wiclefum , Hussum , propositionem Joannis Parvi de cædendis tyrannis : non erat acephalum , cum excommunicaret eos qui dicerent , communionem sub utraque specie esse necessariam , aut eam deinceps populo ministrarent : non erat acephalum cum ederet caput , *Frequens* , aliaque capita : denique non erat acephalum , cum tanta illa faceret , quæ constituendo capiti essent necessaria (c) . Tum vero fuisset acephalum & mancum , si quemadmodum Germani volebant , cum ad eligendum Pontificem omnia comparata essent , rem in longum extraheret , foveretque schisma , neque Ecclesiasticæ unitatis opus propter quod maxime congregatum erat , perficiendum putaret .

TERTIA OBJECTIO . In eadem protestatione legitur (d) , quod *Clerus & populus nonnullorum Regnorum & Provin-*

ciarum nondum solide & clare huic sacro Concilio adhaeserint : quod quorundam qui Concilio adhaeserunt , propter rumores discordiarum , & quasi impressionum , quas in eodem Concilio fieri audiunt , fides jam de eodem Concilio dicitur vacillare ; scriptumque & relatum a pluribus Magnatibus in Italia plurimum dubitari , ne in urbe Romana aliquis pro Summo Pontifice assumatur , cui forsitan , præmissis attentis , tota Italia obediret .

Quid ista ad propositum ? Nempe , quod rumores de impressionibus sererentur : quod vacillarent quidam : quod Magnates multi multa scriberent : quod dubitaretur , ne Romæ Pontifex fieret : quod illi forsitan Italia obediret : quod nonnulla Regna non tam solide Concilio adhærent , quam futurum esset electo Pontifice , tantoque opere consummato : ideo tantæ Synodi auctoritas fluctuabit ?

Quis autem non videat , in illa protestatione , suspicionum , ac timoris causas undique amplificatas inflatasque esse , ideo ut Germani a proposito protrahendæ electionis promptius desisterent , & ad creandum Papam essent promptiores ? Quale enim illud est , dubitari , ne Romæ Pontifex fieret ? A quo ? Cum omnes Cardinales omnium partium essent Constantiæ .

QUARTA OBJECTIO . Scriptum in narratione est , inter Nationes de pace tractatum ; legunturque hæc verba in codicibus manuscriptis (e) : *Natio Germania petivit asssecurationem & cautionem , per decretum irritans , quod post Papæ electionem fieret reformatio ante coronationem Papæ & administrationem aliquam : postea fuerunt factæ diversæ formæ decreti ad hoc : tandem fuit dictum , quod Papa electus legari non poterat .* Certe , eo modo , quo Germani petebant ; nempe ita ut a Papa electo , reformatio fieret , ante coronationem & administrationem aliquam , quod erat revera absurdissimum , ut Papa electus , tamdiu ab officii administratione suspensus haberetur . Adeo Schelstratus ne sua quidem acta intellexit . Tum illud quam absurdum , quod vir bonus credidit electum Papam

X x z

lega-

[a] Vid. sess. VIII. XV. & XXXIX. & sup. c. XVI. XVII

[b] Proest. in act. Schelstr. Ant. p. 10. Diss. c. III. cons. Maimb. c. II. act. & gest. p. 261. & seq.

[c] Vid. sess. VIII. XIII. XV. XXIX.

[d] Act. edit. Ant. p. 7. 8. Diss. c. II. p. 60. Diss. III. cons. Maimb. loc. cit. act. & gest. p. 257.

[e] Act. edit. Ant. p. 13. Diss. c. II. p. 63. 64. act. & gest. p. 268. 269.

legari non posse; hoc est, nullam electio imponi posse legem; tanquam si electio non posset, quod eligendo Pontifici potuisset imponi. At si id vel maxime dictum esset, electio Pontifici legem nec a Synodo Œcumenica figi posse; quare a quo dictum? Ab ipsa Synodo? Ne id quidem, o Schelstrate, tua hæc gesta continent; patetque ex eo frustulo quod tu protulisti, hæc in privata quadam congregatione esse acta. Quin tu igitur explicato, a quo illud dictum sit? Ab ignoto quopiam; atque uno hujus dicto, satis incerto, in congregatione privata, certa, cognita, omni robore firmata decreta tantæ Synodi collabascunt. Quanto melius has nugas Orbis Catholicus adhuc ignoret?

C A P U T XXXVII.

Alia objectio SCHELSTRATI circa sessionem XIV. Concilii Constantiensis.

Illud in speciem probabilius, quod Emanuel Schelstratus de sessionis XIV. decreto refert (a): post sessionem nempe XXXVIII. vigente adhuc illo, de reformatione ante Papæ electionem faciendâ, dissidio, Cardinales protestatos, quod sessionis XIV. decretum, quia factum erat sine prævia Collegii deliberatione, haberent pro invalido & nullo: cui Cardinalium protestationi, Natio Hispanica adjunxerit; se illo decreto, licet alias validum existeret, minime teneri; quia sessione XIV. nondum adsuerat Concilio. Ergo Concilium ante adunatas obedientias non satis erat firmum.

Hæc Schelstratus Orbi Catholico pensanda proponit. Nobis ante omnia perpendendum, quodnam illud esset sessionis XIV. decretum; nempe id, ne, vacante sede Romana, ad electionem futuri Pontificis procedatur sine deliberatione & consensu Concilii. Hic ego Schelstratum ejusque sectatores, si qui sunt, rogatos velim, an illud decretum XIV. sessionis fuerit antiquatum, atque omnino an Papa fuerit electus sine consensu Concilii? Nullo modo; imò *communi consensu Cardinalium,*

& Nationum, ex decreto Concilii, electionis forma præscripta est, adjunctique Cardinalibus, hac vice (b), ad eligendum Papam, *sex Prælati de qualibet Natione, quibus eadem Synodus auctoritatem tribuit eligendi Romanum Pontificem.* Hæc sessione XL. decreta sunt; quæ ad executionem XIV. sessionis pertinent aperte. Quid ergo Cardinalium, aut etiam Hispanorum verba obstant, cum res ipsa valuerit?

Quid quod Schelstratus sua acta ipse corrumpit (c), falsoque asserit, Cardinales protestatos esse, quod decretum illud sessionis XIV. haberent pro invalido? Id enim nullo loco in ea, quam Schelstratus edidit (d), protestatione legitur. Neque usquam dicunt, se ad electionem Papæ, sine consensu Concilii processuros, quod sessione XIV. erat vetitum; sed rogant & exhortantur tantum, quod ad reformationem taliter procedatur: quod prætextu illius, negotium electionis non impediatur aut diu differatur, quod erat æquissimum, nec sessionis XIV. decreto contrarium. Alia protestatione testantur, si Germani æqua postulata respuerent, dilata electionis incommoda in eos refundenda (e); quod longe abest ab eo, ut electionem sine sacra Synodi consensu celebrarent.

Jam ut ad Hispanos veniamus: primum quidem, tanta non est eorum protestatio, ut Conciliarem auctoritatem infringat. Tum, ne id quidem dixerunt, se nullis teneri decretis ante adunationem factis: his enim verbis comprehenderent etiam fidei decreta contra Wiclefum aliosque edita, quod est falsissimum. Ac profecto disertè de sessionis tantum XIV. decretis (f): *His, inquit, nos Hispanica Natio, etiam si alias valida existerent, non ligamur; quæ profecto decreta ad Concilii œconomiam ac regimen pertinebant; neque protestationem ultra ipsa verba protendi fas est; nec, si Hispani negent se ligari iis, quæ meri regiminis ac variabilis disciplinæ essent, ideo aspernantur ea, quæ ad dogma Ecclesiasticum pertinerent; cum immota ea, communiæque omnibus esse oporteat.* Quare Hispani, cum hæc dicunt, haud magis sessiones IV. & V. quam VIII. &

XV.

(a) *Act. edit. Ant. p. 8. Diss. p. 53. act. & gest. p. 259.*

(b) *Sess. XL.*

(c) *Diss. Ant. c. 1. art. III. p. 53. Vid. diss. Antwerp. & Rom. loc. cit.*

(d) *Protest. Cayd. act. & gest. p. 254.*

(e) *Ibid. p. 255. & in ed. Ant. p. 6. & seq.*

(f) *Edit. Ant. p. 8. Rom. p. 259.*

XV. aliaque cogitant, in quibus Ecclesiasticum dogma firmatum est.

Quod autem Schelstratus afferit (a), a reliquis Nationibus Hispanorum dicta laudari & approbari, quippe quæ protestationi sub suo nomine factæ inferi permiserint, vanum est. Aliud enim est tolerare, aliud laudare, & approbare. Tolerarunt alia Nationes Hispanos a pacifica Synodo abhorrentes, ac pertinacissimo & aperte schismatico Benedicto adherentes; non profecto laudarunt. Atque sicut cetera quæ Hispanorum gratia *omninoque* non laudando, & approbando, sed tolerando, & indulgendo fecisse probavimus, eadem indulgentia talia protestantes tolerant, patiunturque Germanos hoc quoque metu deterri ab incepto protrahendæ electionis; ne in ipso Concilio, inter Hispanos & reliquos novæ diffidiorum causâ fererentur. Neque tanti putant esse, negasse Hispanos Sessionis XIV. decretis se ligari, dummodo Orbis reliquis, quod Hispani fatebantur, his ligari se intelligeret; denique protestatio non prohibuit quominus Synodica definitio, etiam in ea parte viguerit, Hispanis etiam assentientibus, cum in Sessione XL. communibus consiliis, ex Sessionis XIV. decreto, futuri Pontificis electionem ordinarerent, nihilque omnino agit Schelstratus, quam ut suo more nugas vendiderit, & protestationes decretis ac rebus gestis anteponat, quod est vanissimum.

CAPUT XXXVIII.

Postrema obiectio SCHELSTRATI, de sublato decimo-tertio reformationis articulo. Bulla Martini V. de non appellando ad Concilium, suum in locum remittitur.

Postremo loco Schelstratus objicit, decimum-tercium reformationis articulum (b): PROPTER QUÆ, ET QUOMODO PAPA POSSIT CORRIGI, ET DEPONI, vel a Nationibus non fuisse propositum post electionem Pontificis, vel a Martino V. ut novum aliquid, & hucusque inauditum fuisse rejectum. Itane inauditum, quod omnes Scholæ Theologorum &

Canonistarum a tot sæculis perstrebebant? Sed tamen attendamus quid ex suis manuscriptis Schelstratus proferat. Contendit quippe ad hunc decimum-tercium articulum, hoc adscriptum esse (c): *Non videtur, nec visum fuit in pluribus Nationibus circa hoc aliquid novum statui, vel decerni: quæ verba, si intelligimus, non Pontifex, hæc ut nova & inaudita, sua auctoritate rejecit; sed id pluribus Nationibus visum fuit. Quid autem visum fuit? Hæc omitti penitus? Minime; sed circa hæc nihil novum statui, vel decerni; quippe cum, rem diligenter quærenti, sufficere intelligerent ea, quæ sacra Synodus ex Sessionibus IV. & V. in deponendo Joanne XXIII. ac Benedicto XIII. gesserit: cum Joannem deposuerit pro certo Pontifice ab ipsa Synodo habitum; Benedictum vero ad mentem Hispanorum, qui eum pro certo haberent, numquam eorum conscientiam placaturi, nisi ex decreto Sessionum IV. & V. Pontificem quemlibet, atque adeo certum, Concilii Ecumenici judicio subdidissent. Sane dissimulare nolumus assidue inculcari a nostris censoribus Bullam Martini V. de non appellando a Papa ad Concilium, quam in ipsa Synodo Constantiensi, si Deo placet, editam affirmare audeat. Sed nos eam Bullam aliaque in hunc sensum, ubi de his appellationibus agetur, commodius proferemus (d).*

CAPUT XXXIX.

Confirmatio argumentorum pro auctoritate Constantiensis Concilii: multa in eandem rem MARTINI V. & EUGENII IV. acta usque ad Basileense Concilium.

JAm ergo Deo dante expedita sunt omnia, quæ adversus sacrosancti Concilii Constantiensis Sessionumque IV. & V. auctoritatem congesserunt, a Joanne Turrecremata usque ad Emmanuelem Schelstratum nova gesta promentem.

Summa dictorum est: Constantiensem Synodum quacumque ratione egisse ut schisma extingueretur, & ut fons schismatis corruptela morum per veram reformationem tol-

(a) *Disf. Ant. c. I. art. III. p. 53. Disf. II. conc. Maimb. c. III. p. 124. 125.*

(b) *Sess. XL. p. 244. vid. Disf. Ant. c. III. p. 70. Disf. cont. Maimb. II. c. III. p. 176.*

(c) *Act. & gest. Sobel. ed. Rom. p. 176.*

(d) *Inf. lib. x. c. xxiii. & seq. vid. c. xxvii.*

tolleretur. Animadvertit Synodus, & per eam aetatem cordatissimus quisque, ad eas res valere hæc duo: consensionem primum, si obtineri posset; sin minus Concilii auctoritatem summam atque indeclinabilem. Quæ sane auctoritas, nisi valeret in Papam etiam certum, nec valeret in dubium, qui a suis certus & indubius haberetur. Id etiam reformatio per eandem aetatem tam necessaria postulabat, ut a quovis, etiam a Papa certo, summa cum auctoritate extorqueri posset. His igitur procurandis, sacra Synodus jam inde ab initio firma fundamenta jecit, constituta Concilii adversus quemcumque, etiam Papam contumacem, summa & ineluctabili potestate.

Neque propterea omnia, pro potestate egit: auctoritatem æconomia & indulgentia temperavit: quacumque ratione consensionem omnium exquisivit: id sibi reservavit, ut summam potestatem adversus immedicabilem contumaciam exereret. Quæ quisquis expenderit, uno filo & Synodi mentem assequetur, & omnia argumenta solvet, & ex mira rerum gestorumque coherrentia Divinam providentiam, Christique pro sponsa sua Ecclesia curam collaudabit.

Jam ut nostras probationes concludamus; age vero; omittamus Concilii Æcumenici auctoritatem: fac ducentos Patres, omnes fere Episcopos, aut Episcoporum Procuratores ex innumerabilibus Provinciis convocatos, in his viginti Cardinales magni nominis; neque hos tantum, sed omnes fere religiosos Ordines, fere omnes Christiani Orbis Universitates, ex Pisani anterioris Concilii auctoritate, & auctore Romano Pontifice, præsentem Imperatorem atque omnium penè Regum Legatis, de summis Ecclesiæ rebus convenisse, exceptis tantum iis, qui schismaticis & damnatis Pontificibus adhererent: omnes in eandem ivisse sententiam, quam edito decreto promulgarent; atque illud decretum nulla unquam Ecclesiæ censura notatum fuisse; quis non revereatur? Fac totius Orbis Episcopos accessisse, atque omnes una pace conjunctos, una fide, una charitate, nedum ulla extiterit suspecta fidei significatio; quis damnare audeat, ac non suscipere consensionem totius Orbis? Fac deinde ab eo cœtu, & ex eo cœtu electum Papam, qui, cum ceteris, hoc decretum Cardinalis con-

diderit, qui tanto loco positus nihil retractarit, Patresque decreti auctores completatur; quis non id decretum, cum & omnibus notum sit, & a nemine improbetur, imo ab omnibus supponatur, ut rerum gerendarum optimum fundamentum, intactum ac tutum manerè judicet? Recurrit enim illud (a): *Error cui non resistitur approbatur*. Et in fidei quæstionibus maxime tenet illa sententia; præsertim ubi publice error ille esset editus; ubi maxima auctoritate; ubi Concilii quoque generalis & Spiritus Sancti nomine, iis certe qui loqui debeant, Pastoribus Ecclesiarum, Cardinalibus, Doctoribus, Papæ omnium capiti. Jam vero depromamus Concilii Æcumenici sacrosanctum nomen & summi Pontificis sedisque Apostolica comprobationem & confirmationem, tot tantisque argumentis demonstratam, quis non indignetur, post trecentos fere annos, illius decreti rejectam auctoritatem?

Certe non deerat Martini etiam V. temporibus, qui Synodo Constantiensi, ut aliis Synodis contigerat, obtrecentarent (b). Sed Martinus V. Apostolica eos auctoritate compressit, qui scilicet *vani capitis ludibria, totius Constantiensis Synodi Æcumenicæ Patrum sapientiæ ac probitati anteferebant, acuerentque linguas contra hujusmodi Synodi decreta*. Hic rogo, quis Episcoporum, quis Pontificum Romanorum, quis Catholicorum unquam, sine ullo discrimine Patrum Ariminensium sapientiam, probitatem, ac decreta laudarit, ac non priora proba a posterioribus impiis & nullis discernenda putarit? Itaque Bellarminus, Binius, alii recentiores, ac privati Theologi, qui Concilii Constantiensis posteriora dumtaxat acta probant, illud Concilium partim approbatum, partim improbatum in ipso statim titulo profitentur. At non ita Summi Pontifices, non ita Martinus V.: sed Patres Constantienses, eorumque decreta laudat, nullo Sessionum temporumque discrimine, quippe qui omnia inter se apta connexaque esse intelligeret; neque ignoraret, priores, quibus interfuisset æque ac posteriores, quibus electus esset, Æcumenici Concilii nomine honestatas, neque valere Concilii Æcumenici auctoritate electionem suam, nisi quæ huic certam ac necessariam munissent viam, pari auctoritate constarent. Ac

[a] *Decr. dist. LXXXIII. c. Error.*

[b] *Rain. an. 1422. n. 13.*

ne id semel fecisse videatur, eodem anno 1422. decrevit (a), ut Joannes Comes Armeniaci determinationi sacri Constantiensis generalis Concilii adherere, illamque ut obedientiae filius inlequi cogeretur.

At anno 1423. cum adesset tempus habendi, ex Constantiensis decreti auctoritate, Papiensis Concilii, ad Othonem Archiepiscopum Treverensem hæc scripsit (b): *Si forte civitas Papiensis, per sacrum Constantiense Concilium pro loco hujus futuri Concilii deputata, aliquo casu, quod Deus avertat, impediretur, non propterea a tam sacro opere desisteremus.* Simul Academia Parisiensis, sacerque in ea Theologorum coetus, missis Oratoribus, Martinum adhortatur, ut illud Concilium Ticini indictum celebraret. Hos ergo Constantiensis Synodi studiosissimos, quibus maxime auctoribus Sessio IV. & V. decreta prodierant, de eximio in Romanam Ecclesiam studio commendavit; atque hæc rescripsit (c): *Non est dubitandum, quin plurimum saluri profutura sit hæc sacra Synodus, Deo auctore, de proximo celebranda, per sanctam superiorem Constantiensem Synodum instituta, ad ordinandam reformationem status Ecclesiastici.* Sic laudat absolute Constantiensem sacram Synodum, nihil a prioribus posteriora secernens; sic probat reformationem in Constantiensi Synodo commendatam, quæ sacræ Synodo nunquam plena visa est, nisi in capite & in membris fieret.

Itaque Martinus, ut Constantiensi pareret Synodo (d), Ticinum Legatos misit, qui suo nomine sacro generali Concilio præsiderent. At, lue grassante, non id sibi tribuit, ut Concilium solvat, aut transferat: sed ipsa Synodus, decreto edito, Papa deinde approbante (e) civitatem Papiensem mutat, & loco ipsius, civitatem Senarum pro continuatione ejusdem sacri Concilii eligit, atque deputat. Quod hic obiter notari velim, ad elucidandas controversias Basileæ postea suborturas.

Sane dissimulari non potest, quod ab omnibus scriptoribus est proditum, Curiales, ut reformationem, ita etiam Synodos, quibus auctoribus fieret, exosas habuisse; at-

que ob id, apud pios gravi fama laborasse: qua macula Martinus ipse non nihil asperius sit. Itaque ad Synodos non satis serio congregatas cunctanter accedebant; Synodusque Senensis statim atque inchoata est, sese ipsa dissolvit. Id tamen ex Constantiensi disciplina, institutoque gessit, ut 19. Februarii 1424. decretum ederet in sessione I. Basileensis recitatum (f): *Quo decreto, pro loco futuri Concilii juxta formam & tenorem decreti Constantiensis, civitas Basileensis, unanimes Patrum sententia, nominatur.*

Sequitur eodem anno Martini V. Bulla (g), quæ dissolutionem Senensis Synodi ac designationem Basileensis civitatis, pro futuro Concilio post septennium celebrando, juxta determinationem sacræ Constantiensis Synodi, a Senensibus Patribus, seu majore eorum parte factas, Apostolica auctoritate confirmat. Nihil quidem promptius confirmabant, quam quod se Synodi facile dissolverent; sed interim ipsi haud levi infamia, nimis corruptelis Ecclesiæ Catholicæ disciplina laborabant.

Expleto septennio, tempus aderat, quo Basileæ ex decretis Constantiensibus & Senensibus, Martino comprobantē (h), generalis Synodus haberetur. Eam ergo Synodum ex capite, Frequens Constantiensis Concilii, & ex Senensis decreti auctoritate, Pontifex convocavit; designatusque est Julianus Casarinus Cardinalis, vir hujus ævi & pietate & doctrina maximus, qui sacro Conventui præsideret.

His gestis Martinus obiit, electusque est Gabriel Condulmerius, jam supra nominatus Gregorii XII. sororis filius, atque Eugenii IV. assumpto nomine in Petri Cathedra collocatus.

Is statim atque creatus est Pontifex, anno scilicet 1431. eundem Julianum ab antecessore Legatum designatum, ejusque iussu cum Bohemis agentem, ac magna tractantem, misit ad Synodum. Pontificis mandata notanda sunt (i): *Ut expedito negotio Bohemorum, cujus finis expectatur in brevi, tuos gressus dirigas in Basileensem civitatem; & ibi . . . juxta tibi injun-*

cta

[a] *Ibid.* (b) *Ib. an. 1423. n. 1.*(c) *Vid. Tom. XII. Conc. p. 366.*[d] *Rain. an. 1424. n. 5.*[e] *Bull. Mart. V. ad Card. Julian. inter act. Conc. Basl. sess. I. T. XII. p. 468.*[f] *Ep. Eug. IV. ad Card. Julian. ib. p. 470. vid. ap. Æn. Sylv. epist. Jul. ad Eug.*(g) *Ibid. n. 2.*(d) *Ibid. n. 3.*(h) *Ib. p. 378. & 463. 464.*

ita & ordinata in Concilio Constantiensi, optime provideas. Adeo sancta & inconcussa Synodi Constantiensis habebatur auctoritas, ex qua tum omnia gererentur.

Hanc Julianus Bullam accepit, Basileam venit, atque Eugenii IV. repetitis mandatis Synodum inchoavit die 19. Julii (A) anno eodem 1431. Concilii Constantiensis Eugenii nomine auctoritatem agnovit, decreta executus est. Sed nos res Basileæ gestas alio ex principio ordiemur. Hic quidem observabimus, Constantiensis Synodi intactam & florentem manere auctoritatem; ut ejus profecto Synodi, quæ tetrum schisma extinxerit. Sedis Apostolica ma-

jestatem schismate deformatam in integrum restituerit, & contra hæreticos asseruerit, foedas hæreses profligarit, reformationem Ecclesiasticæ disciplinæ, & necessariam declarationem, & ex parte deliberat, & ut postea fieret, nisi mens hominum læva obstitisset, certa fundamenta jecerit. Quæ cum ad asserendam Synodi Constantiensis auctoritatem plene sufficient, tamen reram subsequentium series, tot eam in rem acta, atque etiam ad Sessionum IV. & V., decreta firmanda congerit, ut si quis de Synodi Constantiensis auctoritate dubitare possit, is profecto in meridiana luce caligare ac æcutire velle videatur.

DE-

(A) *Synodum inchoavit die 19. Julii.* Ut veritas historię servetur, observandum est, potestatem a Papa factam fuisse Cardinali Juliano in Bohemia variis negotiis distento, deligendi eos quos ipse vellet, qui Concilio interim præfiderent, & eum elegisse Joannem Polmar & Joannem de Raguso, qui applicuerunt Basileæ 19. Julii, & 23. ejusdem mensis Concilium inchoarunt. Julianus autem non venit Basileam ante mensẽ Octobris, & 14. Decembris primam sessionem celebravit. Re non satis perpensa, scripsit is qui D. FLEURY historiam Ecclesiasticam supplevit, eos quos Julianus delegaverat mensẽ Maio Basileam venisse. Vid. tom. XII. Conc. p. 459. 461.

DEFENSIO DECLARATIONIS
CLERI GALLICANI
DE ECCLESIASTICA POTESTATE.

LIBER SEXTUS.

De Basileensi, aliisque secutis Synodis ac gestis, quibus
Constantiensia decreta confirmantur.

CAPUT PRIMUM.

Duo dissidia Basileensia distinguuntur: res in primo dissidio gesta.

Unc Concilii Basileensis, & Eugenii IV. recensenda gesta. Duo quidem dissidia extiterunt inter Eugenium & Basileense Concilium: primo in dissidio vicit Synodus, tenere Patres, ut auctore Pontifice decreta sua valerent: alterum immedicabile dissidium fuit: Eugenius, frustra renitente Synodo, in Cathedra Petri mansit. Hic constituendum tantis in dissidiis, tantoque animorum aestu quid fixum inviolatumque steterit. Nos Constantientia decreta & intacta & immota pertitisse, imo expressissime confirmata, eoque, quem dicimus, sensu intellecta fuisse, ex actis docuimus.

Tom. I.

Sessione I. Basileæ (a) habita septima die Decembris anni 1431. Juliano Præsidente, lecta sunt ea decreta, quibus Synodus iniretur, imprimis caput *Frequens Concilii Constantiensis, Senensis Concilii decretum de Basileensi Concilio celebrando, Martini approbatio de eodem habita. Synodi convocatio, ac designatio Juliani Cardinalis Præsidis, ad eundem Eugenii IV. eadem de re datae literæ. His lectis, a Synodo tot tantisque firmata præsidiis, decretum est: sacrum generale Concilium Basileæ stabilitum, canonicè esse fundatum, quo Prælati omnes accedere tenerentur.*

Sessione II. 15. Februarii anno 1432. decretum est (b): *Sacram Basileensem Synodum, sacris Constantiensi & Senensi Conciliis generalibus decernentibus, & auctoritate Apostolica interveniente, fuisse debite, legitime*

Y y

giti-

[a] *Conc. Bas. sess. I. n. III. IV. V. IX. X. XI. T. XII. p. 462. & seq.*

[b] *ib. sess. II. n. II. pag. 477.*

gitimeque ac rite initiatam. Constantiensis Concilii sessionis V. decreta repetita ea, quæ a Clero Gallicano laudata, atque a nobis sæpe relata sunt; nempe quod omnes, etiam ipse Papa, Concilio sublit in causis fidei, schismatis, ac reformationis. Ea vero decreta gestis inferuntur; cum nullum schisma esset, cum Pontifex indubius, missis legatis, Synodo præsideret: quo fixum, non ad schismatis, sed ad omne tempus ea decreta pertinere, eoque sensu ab omnibus fuisse intellecta.

Eodem anno 1432. 29. Aprilis, sessione III. hæc legimus (a): perlatum ad sacrum Concilium, Eugenium, *ex sinistra informatione motum, dissolutionem ipsius Concilii attentasse*. Nempe ab Eugenio edita erat Bulla, qua Synodum prorogabat, Basileensem dissolvebat, novam Synodum Bononiam, elapso anno integro cum dimidio, atque iterum post decennium *ex ordinatione Constantiensis Concilii*, Avenionem convocabat. Hæc autem decreta, non statim perlata sunt ad Synodum; & qui temporum notas Pontificiis Bullis & Conciliariis decretis adhibitas inter se contulerit, statim animadverteret, Basileensem Synodum vix inchoatam, jam ab Eugenio fuisse *diremptam*, & Juliani Cardinalis opera factum, ut decreti promulgatio aliquantulum differretur.

Allatae sunt dissolutionis causæ (b): *Clerus in Alemania multipliciter deformatus: qua causa Synodus acceleranda potius quam dissolvenda erat: Clericorum in ipsa urbe Basileensi trucidatio exemplo Bohemorum: quod erat Basileæ ignotum, pericula ex bello inter Burgundum & Austriacum Ducem, quæ Patres minime movebantur*. Alia editæ æque vana, quorum Eugenium pudere videbatur; addebat enim postea causas occultas, suam valerudinem obtendebat; & quid non Nempe? volebat ipse adesse Concilio Bononiæ celebrando: modo scilicet unius anni cum dimidio spatium lucraretur. Sic Eugenius Concilium cupiebat aperto ludibrio. Ita Patres, ita Legatus Julianus, ita Christiani omnes, atque etiam, ut videbimus, ipse Eugenius iudicavit. Ceterum e re nostra est intelligere Eugenium IV. nihil omnino conquestum de Constantiensibus sessionis V.

decretis Basileæ sessione II. repetitis; quippe cum Constantiensia decreta ab omnibus inviolata sanctaque haberentur.

Et hoc ad elucidationem rerum pertinet, hanc quoque dissolvendæ Synodi causam fuisse allatam, quod Græci Ecclesiæ Romanæ conjungendi Bononiensi Synodo adfuturi essent; quasi statim Basileæ non posset tot exoptata votis reformatio fieri; ac tum, si res polceret, nova Synodus convocari Bononiam. Sed Eugenio Græcis quoquo modo opus erat, ut consiliis suis aliquem colorem obtenderet.

Grave visum est Patribus reformationem elusam toties, & in longum ire spem Orbis, Synodumque Basileensem duorum Generalium Conciliorum, duorum Pontificum, ipsiusque adeo Eugenii IV. auctoritate, tanta solemnitate, tanta Orbis Christiani expectatione inchoatam, in ipsis initiis ab ipso Eugenio repente dissolvi: obtendi pericula, quæ Basileæ agentibus imminerent: hyemem etiam, morbos, alia incommoda exaggerari Romæ, quæ ipsi Basileæ nequidem cogitarent: tum novarum Synodorum injici spem, cum interim jam convocata, jam felicibus auspiciis inchoata solveretur. Editum ergo a Synodo, Sessione III. caput, *considerans*, quo decernit (c): *Præfatam dissolutionem contra decreta Constantiensis Concilii, magno fidei periculo, magno populi Christiani scandalo factam, nulatenus fieri potuisse; quinimo ipsa minime obsistente ad persecutionem eorum, quæ laudabiliter sunt incepta, esse cum Sancti Spiritus gratia procedendum*.

Illud diligenter annotandum, Basileenses Patres Concilii dissolutionem irritam declarasse, Constantiensibus decretis, Sessionis V. nixos: iis enim niti se profiteretur, eaque decreta iterum repetunt suoque decreto inserunt; quod quam ad rem nostram spectet, lector per sese intelligit, & sequentia demonstrabunt.

Hoc decreto edito, de dissolutione revocanda, multa Pontificem, multa Cardinales monent (d); ad inchoata porro pergunt.

Pridem omnes suspicabantur Martinum V. & Eugenium IV. abhorreere a Conciliis celebrandis, ac reformationis opus cum ætante & dissimulante aggressos. Quare Patres ægre ad Concilia veniebant, quæ

Pon-

[a] Pag. 480. vid. Bull. Eug. in app. Cons. Bas. pag. 934. & seq.

(c) Ibid. pag. 480.

[d] Ib. p. 481.

[b] Ibid.

Pontificibus inuisa, ac statim re infecta solvenda esse crederent. Et ipse Eugenius Juliano Cardinali succensebat, quod res Concilii citius optato processissent. Cum vero solvendi Concilii missa est facultas, Julianus pro eo ac debuit, ad Pontificem scripsit (a): *In Concilio Orbis Christiani spem unicam esse repositam: fidei extrema imminere pericula, nec se potuisse adduci, ut crederet, tantam rem a Pontifice dissimulanter aut negligenter actam; sibi quidem decretum, non exercere dissimulantis officium, cum de correctione Cleri, præsertim in Germania, nulla spes superesset, futurum ut in nos irruant laici more Hussitarum, hoc est, more ferarum, ac prægnantes hominum animos in immane ali-quod facinus erupturos, atque instar sacrificii putaturos, si spoliarent Clericos primæve disciplina ac pietatis oblitos, aut etiam trucidarent.* Jam enim Christianum Orbem dira facta agebant, imo adversus efrænas cupiditates Divina ultio ac virga vigilabat: postremo vitiorum tanta colluvies, & grassantes Wiclesi, Hussi, Bohemorum hæreses, tetrum Reformatorem portendebant, ac parturiebant Lutherum. De Græcis libere respondebat Julianus (b); absurdum videri, ut propter incertam reductionem Græcorum, permitti debeat, quod Germania nunc & semper labatur in hæresim Bohemorum. Denique omnia egit, quasi jam instaret, & ob oculos versaretur infanda & horrenda illa discessio (*), quam postea vidimus. Altera epistola urgebat vehementius; Patribus videri dissolutionem ab Eugenio factam nullam & irritam fuisse; in Concilio enim Constantiensi Sessione XXXIX. capite, *Frequens*, signanter cautum, ut tempus Synodi abbreviari a Pontifice, non autem prorogari posset, ac multo minus dissolvi incepta jam Synodus; tum illud definitum in Sessione V. cuilibet Concilio Generali, etiam a Papa, mo-

rem geri oportere: cujus Concilii, si decreta vana essent & frustratoria, tum Pontificum electiones, & cetera quoque Concilia, totumque Ecclesiæ statum vacillare.

Hæc de Concilio Constantiensi dixit vir hujus ævi maximus longeque doctissimus atque sanctissimus, & in Synodo Florentina, causæ Catholicæ adversus Græcos præcipuum firmamentum. Rainaldus (c) multas in hunc fere sensum, maximi Cardinalis profert epistolas, quas omnes referre nihil attinet, cum summam teneamus.

Ceterum ipse in Concilio perstitit, neque, revocatas licet, ab officio Præsidis destitit. Mansere in Concilio alii Cardinales: in his Dominicus Capranica (A) vir maximus, Martino V. primum a seceris, rati omnes una cum ceteris Patribus, gesta ab Eugenio ad Synodum dirimendam, cassa & irrita esse.

Sessione IV. Synodus Cardinales vocat (d): definit quod in eventum vacationis Sedis Apostolicæ, hoc Sacro Generali durante Concilio, electio Pontificis in loco Concilii, non alibi, celebretur; in contrarium attentata, quavis auctoritate, etiam Papali, nullius roboris ipso jure esse decernit. Id decretum pro rei gravitate Sessione VII. repetendum censuit (e).

Exinde contra Eugenium proceditur (f): Sessionibus VIII. & IX. accusatur, citatur, ad demum sessione XII. capite quod incipit, *Sancta Catholica, nisi intra sexaginta dies*, Bulla edita, respiscat, ab officio suspenditur, ut subversor Constantiensium decretorum Sessiois V. & capitis, *Frequens*; quæ decreta iterum atque iterum repetuntur, inculcantur, gestis inferuntur.

Ex his intelligitur, quo maxime fundamento Patres Basileenses Eugeniana decreta solverent. Nempe quod Eugenius caput *Frequens* contempisset, quod quidem ad reformationem pertineret, imo vero quo

Y y 2

tota,

(a) Vid. Epist. Cord. Jul. ad Eug. in comm. Sylv. p. 823. edit. Pinsonii 1666.

(b) Ibid.

(*) Reformatorem. lb. p. 836.

(c) Rain. tom. xviii. an. 1431. 1490.

(A) *Dominicum Capranicæ* a Martino V. factus Cardinalis, sed a Cardinalibus e Conclavi exclusus, ideo quod nondum accepisset palorum Cardinalis insignem, quando Martinus mortuus est, demum ab Eugenio IV. repulsam passus, sum ad Basileense Concilium profectus est questum injurias, & ab eo, ac deinde ab ipso Eugenio, rebus compositis, pro Cardinale est habitus. Is erat vir tantus CAPRANICA, qui, nisi mortem obiisset, credebatur in Calixti III. locum successurus. Vid. Plat. in vit. Calixti III. & Pii II.

(d) Sess. IV. p. 487. vid. sess. III. p. 481.

(e) Pag. 496.

(f) Pag. 497. & seq. 508. & seq.

rota; prout tunc res erant, reformatio nitentur. Quo canone contempto, Eugenius ipsa sessione V. fundamenta quæiebatur. Hæc igitur Synodus Basileensis egit. At adversus decreta Basileensia edit Eugenius Bullam, *Inscrutabilis*, & Bullam, *In arcano* (a): atque hac ultima Bulla expresse reprobatur Basileense decretum, *Sancta Catholica*, Sessionis XII. quo ipse intra sexaginta dies resipiscere jubebatur.

Interea ad Synodum Basileensem Sigismundus Imperator accesserat, is qui in Constantiensi quoque Concilio tanta gesserat. Is ubi primum intellexit Synodum ab Eugenio dissolutam, nihil commotus iis, quæ ad ipsum Eugenium ea de re scripserat, palam Eugenio significat: se nihil adversus Bohemos armis profecisse; *ne jam*, inquit (b), *aliqua sperantur remedia, quam hoc Sacrum Basileense Concilium, quod Deus omnipotens hoc tempore tribulationis ab alto concessit, & in quo omnis virtus contra hanc pestem hæreticam, omnisque salus & spes omnium consistit*. Itaque proficitur se hanc Synodum omni ope tuendam suscepisse; in eamque Synodum Sessione IX. 22. Januarii Anni 1433. magna, ut par erat, Patrum gratulatione, exceptus est. Neque alia sentiebant alii Orthodoxi Principes, præsertim Francorum Rex, Sacrosanctæ Synodi defensor eximius.

Sessione XI. decernitur (c), ut *Basileense Concilium per neminem, etiam si Papalis fuerit dignitatis, sine consensu duarum partium Concilii, dissolvatur, aut de loco ad locum mutari possit*. Sic Concilium suam in Pontificem potestatem, non modo explicabat decretis, sed etiam re ipsa exercebat.

Imperator ac Reges agebant cum Eugenio, ut dissolutionem revocaret (d). Cum ergo Sessione XIII. Papæ contumacia acculata esset, instaretque terminus præfixus a Synodo, atque Imperator triginta dierum dilationem impetrasset, quibus elapsis contra Eugenium jure ageretur, nisi decretis Synodi satisfaceret; victus est Pontifex Synodi auctoritate, Principum precibus, Ecclesiæ periculo; gravique sui nominis infamia. Quare ex præscripta per

ipsam Synodum Sessione XIV. ad hæc formula, Sessione XVI. Concilio se adjunxit (e).

Quæ autem Sessione XIV. gesta sunt, cum his maxime causa nitatur, diligentius considerare oportet.

Prorogatur Eugenio terminus (*), ea conditione; ut nisi satisfecerit, *pœna in decretis monitorii ac prorogationis contenta, eo ipso infligatur, & esse intelligantur* (f). Tum in ipsa Synodo confecta Bulla, quam Eugenius ederet, & ad Synodum mitteret. Hujus initium: *Dudum sacrum: summa* vero hæc est.

Primum (g): *Concilium a die inchoationis legitime continuatum fuisse & esse*.

2. Dissolutionem ab Eugenio promulgatam, irritam & inanem.

3. Tres Bullas adversus Concilium editas; nullas & irritas fuisse. Primam, *Inscrutabilis*; secundam, *In arcano* supra memoratas, tertiam, *Deus novit*.

4. Quæcumque a se contra Synodum ejusque membra, atque etiam in Cardinales Synodo adherentes edita essent, æque nulla.

5. An ejus legitima citatio & defensio fuerit, stare se ipsius Synodi judicio.

Hæc si Eugenius faceret; tum (h), *si quid culpe commissum est, attentando dissolutionem, aut in consecratione, & publicatione trium Bullarum, Sacrum Concilium penitus abolet*. Quæ omnia superioris adversus inferiorem esse, omnes intelligunt.

Hæc tamen decreta Sessionis XIV. Basileensis expresse ab Eugenio approbata & confirmata esse, & apud omnes constat; & Rainaldus confitetur (i), & acta ipsa demonstrant. Nempe Sessione XVI. allata Bulla Eugenii, *Dudum sacrum*: in ea verba quæ Synodus præscripserat; quæ data 18. Kalend. Jan. 1433. Basileæ, in Sessione XVI. legitur, publicatur, approbatur, gestis inseritur.

Sic tanto molimine ab Eugenio tentata ac decreta Synodi dissolutio, ab eodem Eugenio revocatur; declaraturque Sanctam Synodum non modo continuandam; sed ipso reclamante licet, vere ac legitime con-

(a) Vid. in sess. XVI. p. 529. & seq.

(b) Rain. an. 1432. n. 26.

(d) Pag. 515. & seq.

(e) 90. dierum.

(h) lb. p. 525.

(c) Num. 14. p. 506.

(e) Pag. 523. 528. & seq.

(f) lb. p. 523.

(g) lb. p. 524.

(i) Rain. loc. cit. n. 1. 4. 5. & seq. Vid. pag. 528. & seq.

continuatam fuisse: habitæque pro nullis tanto strepitu editæ, Bulla, *Inscrutabilis*, ac Bulla, *In arcano*; Bulla vero, *Deus novit*, tamen ab Eugenio respuitur ut falsa, neque unquam a se edita (A), ad cautelam tamen etiam ipsa revocatur.

Notatu dignissima Eugenii verba, quibus eas Bullas revocat. Declarat enim revocari a se eas, ut, inquit (a), *mentis nostræ integritas ac devotio, quam ad universalem Ecclesiam, & satrum Generale Concilium Basileense gerimus, omnibus constet evidenter*. Sic Basileense Concilium, in eoque representatam universalem Ecclesiam, non tantum honore, sed etiam devotione prosequitur, sibi que antepōnit: cuius quippe iussu, sua quoque decreta, tota, quanta erant auctoritate, prolata, antiquat & revocat.

His lectis, Synodus hanc tulit sententiam (b): *Sacra Synodus decernit, Eugenium per has literas satisfecisse plenarie monitioni, citationi, & requisitioni Sacri Concilii, prout in decreto in XIV. sessione promulgato, & in scheda in eodem decreto inserta continetur*: patetque omnino ex actis supremam Synodi OEcumenicæ auctoritatem, etiam in ipsum Papam, eumque indubitatum, non modo a Synodo declaratam, sed etiam a Synodo exercitam; atque ab eodem Papa fuisse agnitam, edito quoque, quo nihil solemnius esse possit, diplomate, in OEcumenica Synodo promulgato, ac Patrum sententiis roborato.

C A P U T II.

Ex antedictis Constantiensia dogmata confirmantur.

Nunc ex his quæ relata sunt, pro decretis Constantiensibus argumenta ducimus invicti roboris.

Primum, Eugenius noverat e Sessionibus II. III. XII. Basileensibus ante & post dissolutionem, Constantiensia decreta Sessionis V. repetita & constabilita esse, ut quæ vera certaque Concilii OEcumenici ubique approbati decreta essent: atqui

Concilio Basileensi ita prædicanti ac decernenti adhæret, & legitime continuatum esse confirmat: ergo Constantiensia decreta valere intellexit, valere voluit, nedum suspecta, aut infirma, aut revocanda putaret.

Quod si cum Turrecremata negaveris nota Eugenio fuisse, quæ publica essent ac publice promulgata; sic agimus: decreta Constantiensia Sessionis V. decretis Basileensibus adversus Eugenium editis, ac decreto, *Sancta Catholica*, Sessionis XII. Basileensis inserta erant ad verbum; atqui decreta illa Basileensia Eugenio nota erant. Certe enim noverat, quæ iudicatorio edito damnaverat: damnaverat autem, ut vidimus, Bulla, *Inscrutabilis*, & Bulla, *In arcano*, quæcumque Basileæ post dissolutionem gesta essent; & quidem speciatim ea, quæ *statuta de se, & contra se essent*, atque expressissime decretum Basileense, *Sancta Catholica*, quo nullum erat ad inculcanda, repetenda, exequenda decreta Constantiensia validius. Igitur ea Basileæ approbata esse noverat, eorumque approbationem ipse ex certa scientia approbat.

Confirmatur: Bulla *Inscrutabilis* (c), decreta Basileensia ita damnaverat, ut *quæ non ad reformationem, sed ad deformationem; non ad unitatem, sed ad scissuram Ecclesiæ; non ad hæreses tollendas, sed ad nutriendas spectare viderantur*: ergo Eugenio bene nota decreta, quibus tam perspicuas notas inureret; ac proinde sunt sancta, ac censuris libera, cum iniustas a se notas ipse absterferit.

Quod si ea quoque, quæ ex Constantiensibus decretis contra ipsum gesta essent, ab omni schismatis & hæreseos suspitione liberavit, & valere iudicavit; quanto magis decreta Constantiensia, quæ fundamenti loco ab ipsis Basileensibus posita, & decretis inserta esse vidimus?

SECUNDUM ARGUMENTUM: quæcumque a se in solvendo Concilio contra ipsius decreta Concilii gesta essent, ea Eugenius non modo revocavit, verum etiam nulla fuisse declaravit; & Concilii acta, se quoque contradicente gesta, valuisse san-

(A) *Neque unquam a se edita.* Quis vero hoc credat; cum stylus ipsaque verba ac sententiæ; auctorem huius Bullæ prodant Turrecrematam? Fortasse Pontifex hanc, nondum suis omnibus vestigia formulis, in publicum miserat, eo ut odoraretur vulgi opinionem; Bullam ratam esse iussurus, si placuisset, irritam & confictam dicturus, si displicuisset.

(a) *lb. p. 529.*

(b) *Vid. pag. 528.*

(c) *Sess. XVI. p. 530.*

xit. Præterea quæstionem hæc, an adversus Pontificem ab ipsa Synodo decreta citatio, & Pontificis defensio legitima fuerit, iudicio Synodi permittit, ejusque decreto se stare declarat. Ergo iterum atque iterum Constantiensia decreta, & Conciliorum supremam potestatem, etiam in oburgando & citando, & sub pœnis judicando Summo Pontifice, non modo approbando, sed etiam exequendo & obediendo firmat.

TERTIUM ARGUMENTUM: decreta Constantiensia usque adeo ab omnibus firma habebantur, ut nec dissidii tempore, aut ipse Eugenius, aut ejus nomine quicumquam improbare sit ausus.

Non ipse, qui Bulla, *Inscrutabilis*, ea tantum Basileensia irritasset, quæ post dissolutionem facta essent: non ergo quæ ante dissolutionem Sessione II. ubi Constantiensia decreta repetita fuere: ergo, ipso quoque annuente, valebant.

Non ejus fautores, vel obsequentissimi, in Bulla, *Deus novit* (*), ubi hæc verba legimus: *Si Papa, vel Legatus ejusdem nollet disponere aliqua, & contra Concilium affectaret, Papa sententia, vel ejus Legati personam Summi Pontificis representantis, non Concilii voluntas sequenda foret, cum super omnia Concilia habet potestatem Papa; nisi forte quæ statuenda forent, Catholicam fidem respicerent, vel, si non fierent, statum universalis Ecclesie principaliter perturbarent; quia tunc Concilii sententia esset potius attendenda.* Igitur qui Pontifici impensissime favebant, in Ecclesie generalibus, ipsiusque adeo fidei negotiis, Concilii potestatem præstare fatebantur: ergo Constantiensia decreta, quæ id statuerunt, probata omnibus, neque in maximis etiam controversiis, controversa unquam fuere.

QUARTUM ARGUMENTUM. Ex his quoque certum, Constantiensia decreta, non ad schismatis, aut ad dubii Pontificis tempus, a quoquam relata, cum sub Eugenio IV. indubitato Pontifice valere & observanda esse Basileenses Patres, & Eugenius IV. voluerint & intellexerint.

QUINTUM ET ULTIMUM ARGUMENTUM. Cum Eugenius IV. Bullis quoque editis, & solemnissimo ritu, in

Concilio scilicet generali promulgatis, Basileensia insertaque in eis, ac sæpe innovata decreta Constantiensia firmaret, ac supra se Concilii Generalis potestatem extolleret, vel vera, vel falsa promebat: Si vera, stant plane Constantiensia decreta, atque iis certa fides: stant adversus indubitatum Pontificem: stat suprema Basileæ agnita & exercita in indubitatum Pontificem potestas. Sin falsa prompsit Eugenius, jam Pontifex non tantum erraverit, verum etiam errorem decreto firmaverit, eoque decreto, quo nullum ritu solemniori promulgari possit; quippe quod fuerit in Œcumenica Synodo promulgatum, ac sententia Synodi roboratum. Sic, quidquid dixeris, Parisiense nostrorum vicit sententia, atque omnino res nostræ utrinque in tuto sunt.

CAPUT III.

Confirmantur argumenta capituli precedentis: insigne EUGENII IV. ad universos fideles diploma refertur.

ID ut pateat clarius, placet considerare quid ipse Eugenius, dissolutione, ut quidem existimabat, vigente, quid postea edixerit. Nempe dissolutione nondum revocata hæc edixit, & id quidem *universis Christi fidelibus*, ne Eugenii ut privati Doctoris scriptum esse respondeas. Nempe Eugenio objiciebatur a Basileensibus caput, *Frequens*, a Martino Papa approbatum: id caput dissolutioni obstare contendebant. Negat Eugenius eo se teneri (a): *Negue enim Martinus, inquit, suis successoribus potuit præjudicium generare, pari post ipsum, quinimo eadem potestate functuris; & insertur (prout est secundum omnia jura) in hac parte Concilium inferius Summo Pontifice, Papamque ipsi priorem nequeunt solvere vel ligare. Sed nos, in his Concilio superiores, ipsum possumus pro libitu regulare.*

Pergit: *Nam hoc de jure notissimum est, quod possumus quæcumque statuta, decreta, declarata, sive sancita per quoscumque prædecessores nostros, vel per quæcumque Concilia, dummodo in ipsis fidei fundamenta non existant, sive ex hoc universalis Ecclesie*

(*) *Quam Eugenius falso sub suo nomine editam fuisse dixit. Vid. ib. p. 537.*
 (a) *Bull. Deus novit. in sess. XVI. pag. 534. 535.*

CAPUT IV.

TURRECREMATE & RAINALDI
aliorumque suffugia.

sia bonum principaliter non turbetur, ut Vicarius Christi, & irreprehensibiliter pro nostro amovere, & corripere libitu voluntatis, & contra sentire non esset longævum ab heresi; velle ligare manus Vicarii JESU-CHRISTI, & in terris Dei Legati, sive ipsius gesta judicare, vel improbare, quod sacrilegii crimen habet.

Illud interim observari velim quo loco Eugenius adversus generales Synodos tam magnifice se effert, eodem confiteri non ea a se posse convelli, quæ soluta, non modo fidem, sed etiam quæ universalis Ecclesiæ bonum principaliter perturbarent: quod cum dictum esset in Bulla, *Deus novit*, quam Eugenius ut falsam abjecit, nunc præstat in vero sinceroque diplomate promulgari. Sed quæ in eo diplomate consequantur videamus.

Infert deinde multa in *acephalam Synodum*; atque ita concludit (a): *Sacrilegum igitur a nobis postulant, & hæreticum, ut declarare velimus retroactis temporibus Basilea continuo fuisse Concilium, cum post nostram dissolutionem sine nostris presidentibus, regulare non facerent Concilium; quia eorum dicta, gesta, & facta omnia, contra Divina jura pariter & humana, perperam sunt confecta . . . quæ adeo sunt minus bene composita, ut etiamsi ab habentibus potestatem promulgata fuissent, essent irritatione, annullatione & revocatione dignissima.*

At hæc, Eugenio teste, annullatione & revocatione dignissima, firmavit Eugenius: hæc ab heresi non longæva Eugenius sanxit: hæc sacrilega & hæretica, nempe retroactis temporibus Basilea fuisse Concilium, Eugenius amplexus est, atque in *Œcumenica Synodo*, Bulla edita, declaravit. Sic ille nos adjuvat, providitque Deus, ut qui Pontificiam potestatem supra omnem modum extollere nitebatur, omnia sibi in Concilia quoque licere definiens *pro sua libitu voluntatis*, is omnium maxime Conciliari potestati se subderet: eamque dictis & factis superiorem agnosceret.

ID argumentum, quanquam obvium, neque Bellarminus, neque Lupus, neque diluitor (*), neque auctor doctrinæ Lovaniensium, neque ille, qui diligentissimus videri voluit, rerum quoque fatilium investigator & collector Anonymus, neque alii quique attigere. Unus Turrecremata (b) videre visus est; sed qui ejus dicta exscribere solent, eos credo referre puduit quæ huic argumento ille responderit.

Primum ergo Bullas, quibus Eugenius dissolutionem suam nullam esse judicavit, vi extortas fuisse Turrecremata significat, idque a pluribus magnæ gravitatis viris dictum esse *in Curia*. Esto: dictum ab aulicis, sed nullis actis probatum, nullo scriptore proditum, & ab ipso Eugenio negatum, ut mox videbimus: neque ei rationi Turrecremata insitit, & nos contemnimus.

Sed enim Turrecremata Florentiæ hæc dicentem audivit ipsum Eugenium *in disputatione publica: nos quidem bene progressum Concilii approbavimus volentes, non tamen approbamus ejus decreta*. Tunc ergo ejusmodi colloquiis dictisque, quorum penes se fides, evertendæ, aut etiam interpretanda putas, ea quæ Synodice gesta, decreta, judicata, & approbata sunt? Audi tamen Pontificem: *approbavimus volentes*; non ergo extortæ Bullæ: atque illi viri graves, qui id in Curia dicerent, nugabantur.

At enim, inquit, urgebat Synodus, urgebat Imperator Christianique Reges, totaque Ecclesia connitente, Eugenius metu schismatis Synodum frustra dissolutam fatebatur. Ita, inquit Pater Gonzalez (c), *ex Spondano docente*, Bullam revocatoriam ambiguis verbis esse conscriptam. Sic Ecclesiæ sic Romano Pontifici consultum voluit, qui ab eo fatentur ambiguis verbis ludificatam Ecclesiam: nec tamen verum est. Verba relegantur: clara sunt: sua omnia irritat: Conciliaria omnia valuisse de-

(a) *Ib.* p. 536.(*) *Lovanensis, nempe D. Dubois.*(c) *Gonzal. Disp. xiv. sect. III. n. 8. pag. 695. 606. ex Spond. an. 1431. n. 5. 1433. n. 27. 1438. n. 23.*

declarat. Quidquid ergo Spondanus dixerit, actis Conciliaribus, non posterioribus auctoris scriptis credimus. Quid autem? An metu schismatis facta ad violentiam refert? Adde debuisse per vim extorqueri quæ metu peccandi fiant. Cogebat Imperator, inquit; imo suadebat, urgebat, nihil tamen per vim. Quid si Synodo Regiam manum secundum Canones imploranti, ne schisma fieret, ne hæreses atque corruptelæ gliscerent, auxilium præstitisset; eane vis esset, non autem æqua, legitimaque actio Advocati ac protectoris Ecclesiæ.

Quid quod Eugenius omnibus Bullis fitebatur non valere a Pontifice facta, quæ totam Ecclesiam perturbarent? Quid quod Duvallii, alique consentur Pontifici talia attestanti, vim inferri fas esse? Ergo qui vim committuntur, omnia Ecclesiæ jura, atque etiam Eugenii decreta convellunt.

Quod autem Turrecremata Cardinalis addit a Pontifice non approbata decreta (A) Basileensia, quæ nunquam vidisset, neque examinasset, fallit aut fallitur. An ergo hæc decreta non satis divulgata erant? An Pontifex non viderat, neque examinaverat, quæ in se facta ipse damnaverat? An vero valitura ea non intelligebat, post sententiam suam ab ipso revocatam? Denique an damnatis a se Basileensibus decretis Constantiensia decreta inserta non legerat? Vana hæc & ludicra a tractationibus Theologicis procul absint.

Urget; sed quod Eugenius decrevit Synodum Basileensem a se licet dissolutam, tamen rite & ordine continuatam fuisse, id non est referendum ad defectum potestatis, quasi Eugenius Synodum dissolvere non potuerit; sed quod dissolutio non ve-

ris rationibus niteretur. Contra, asserit Synodus, nec potuisse dissolvi, quod ea dissolutione subverteretur Caput, Frequens, quo reformatio nitebatur. At Eugenius hæc decreta Synodica, a se licet condemnata, valere voluit. Ergo & id probavit, Synodum a se nec dissolvi potuisse. Sed esto: sint vera quæ tu dicis. Ergo te fatente, falsum illud jactatum ab Eugenio, potuisse a te dissolvi Synodum pro sua libitu voluntatis, nullis licet veris causis. Denique vel ex te duo habemus: primum, dissolvendi causas ad examen venire, atque illud examen pertinere ad Synodum; non ipsam a Pontifice dissolutionem factam, statim ex se ipsa stare: alterum, utcumque sit, vel renitente Pontifice certo, indubitato, nec hæretico, valere & stare semel inchoatam Synodum universalem.

At enim, inquit (a), aliud est progressum Concilii, aliud decreta probari. Sed qui decreta Synodi sciat, nec improbet, & edita Bulla Synodo adhaeret, quid aliud quam approbat, aut Ecclesiam ludit; quanto magis cum ab ipso expresse damnata decreta Synodica; ipso quoque auctore postea convalescunt; cumque eas delect, quas impresserat notas ac censuras, uti jam diximus?

Asserit Turrecremata a Concilio petitam aliam approbationem, nec impetratam. Gratis dicit, nullis actis probat, causæ suæ favet.

Denique hoc addit: Non esset passura, inquit, Sedes Apostolica a Papa confirmari talia decreta, quæ ab Evangelica veritate, & Sanctorum Patrum doctrina aliena videbantur. Respondemus: Ergo Sedes Apostolica Pontifici obstitisset: quanto magis Ecclesia Catholica adunata id facere potuit?

(A) A Pontifice non approbata decreta.) Augustinus Piccolomini, dictus Patricius, Eugeniæ partium strenuus defensor, de ea re, Turrecremata testem locupletiore adducimus. Nam in scribenda Concilii Basileensis historia optimis commentariis est usus, & ipsis Concilii actis a Joanne de Segovia collectis. Vide hanc Historiam apud Labbeum ad calcem tom. XIII Conc. Porro testatur Patricius, quoad observantiam decretorum Concilii, Eugenium Pontificem respondere, se Concilii decreta semper suscepisse & observasse. cap. XLVI. p. 1513. Et quidem adeo persuasum erat Doctori BACHENSTEIN Pontificem tum approbasse Concilii decreta, cum, edita Bulla, Concilio se ad hæresem significavit, ut sic ipsum alloqueretur: *Sanctitas vestra, in Bulla adhesionis, pollicita est ea servare decreta (Basileensia.)* Coll. D. Bach. Cor. Sanct. in Flor. app. Conc. Bas. cap. XL. tom. XII. p. 866. quæ eadem reperimus in ep. Syn. ib. cap. VII. p. 710. Quo loco observandum est, acta ea fuisse post sessionem XX. cum jam alterum dissidium inter Papam & Concilium oriri cœpisset. Atqui etiam tum testabatur Eugenius se velle Concilii Decreta servare, quod protestatio non dixisset, nisi ejus decreta probasset. Hæc dicta sint in Turrecrematæ vituperationibus; neque nos ullo modo dubitamus, omnes, si hunc unum excipias, hujus ætatis homines id sensitse decerera Concilii jam facta, fuisse a Papa approbata, saltem eo tempore, quo se palam Concilio conjungebat.

[a] Turrecr. loc. cit. vid. Gonzal. & alios passim.

tuit? Prosequitur: *Neque per illam revocationem voluit Dominus Eugenius se & sua abnegare, que juxta Scripturas & Sanctorum Patrum sententias Apostolica Sedi divinitus sunt concessa, cum hoc non posset facere; inter que est illud de dependentia Conciliorum a Papa, non e converso. Quid audio? Papa non id facere potuit, & tamen factum est: & ipse Pontifex judicio Synodi stare se declaravit, & id ex præscripto Synodi egit, & quæ de Conciliorum potestate Constantiæ primum, deinde Basileæ toties definita erant, sibi licet nota, non modo immota reliquit, sed etiam inultas a se revocavit notas. Non ergo Scripturis, non Sanctis Patribus, non Sanctæ Sedi divinitus concessis privilegiis adversari intellexit.*

Postremo cogitent dictum illud Eugenii sua decreta revocantis (a): *Ut nostræ mentis integritas & devotio, quam ad universalem Ecclesiam & sacrum generale Concilium Basileense gerimus, omnibus constet evidenter, quidquid per nos, aut nostro nomine contra hujus Concilii auctoritatem factum, seu attentatum, & assertum est, cassamus, irritamus. Quid illa devotio etga Basileense generale Concilium, nisi gestorum in eo apertissima comprobatio est? Ergo comprobavit quæcumque Basileæ pro suprema Conciliorum in Papam potestate gesta, decreta, & ex Constantiensi Synodo repetita erant: nisi forte schismatica improbata, atque exosa, ipse quoque honore, imo etiam devotione prosequitur.*

Rainaldus (b) objicit Eugenium, cum hæc faceret, pacis studio, jure suo celsisse, idque ab ipso ad Imperatorem esse perscriptum. Illud perscriptum quidem epistola privata; sed hujusmodi epistolis negamus jura contineri. Tu mihi id respice, quid Synodice gestum sit Sessione XIV. Concilii Basileensis. Non id a Pontifice postulatum, ut jure suo sponte decederet; sed ut perperam incepta jussu Synodi omitteret, atque revocaret. Sessione XVI. Eugenius a Synodo admissus est, ut qui Synodi *monitioni ac citationi* satisfecisset, hoc est, procul dubio paruisset. Totam ipse causam in Synodi potestate esse professus est; sed jussus, ut vidimus; sed præscripta formula. Non ergo jure suo sponte decessit, qui ex lege in ipsum lata egit.

Tom. I.

Sic quæstio nostra iterum, nec tantum Constantiæ, sed etiam Basileæ a Concilio Œcumenico, Papa approbante, judicata est. Quippe de superiori Papæ vel Concilii potestate agebatur: Synodus Œcumenicam rite inchoatam Papa dissolvit: decretum de dissolvendo Concilio a Papa editum Synodus antiquavit: quæsitum, cujus superior sit potestas; at, Eugenio quoque judice, superior est Synodus, quæ ab Eugenio dissoluta, Eugenio renitente frustra, ac tandem obtemperante, stetit & valuit; quia ex dissolutione fidei periculum, Ecclesiæ scandalum, reformationis necessariæ mora. Quanto ergo magis Synodus prævaleret, si, quod maxime quærimus, de fide, de schismate, aut de reformatione directe ageretur?

Notent nunc, damnent, improbent quæ tantis in dissidiis Sedes Apostolica intacta esse voluit, imo apertissime comprobavit: evertant quæ fundamenti loco magna confessione utrinque sunt posita; suo certe pondere firma erunt, ad quæ quisquis impigerit, se potius, quam illa confringet.

C A P U T V.

De secundo Basileensi dissidio: quid ab initio reconciliatæ gratiæ, usque ad secundi dissidii initium, a Synodo gestum sit per biennium.

JAm ex altero Basileensi dissidio haud minus valida argumenta promemus.

Verum, ut intelligantur, rerum summa, ab ipso principio reconciliatæ cum Eugenio gratiæ, ex actis recensenda est: qua in re mihi certum de ipso dissidio non ferre sententiam; quippe quod ad rem nostram non pertinet. Neque par est hujus disputationis, satis per se gravis, cursum, accersitis difficultatibus, impedire. Id agam, ut referatis defensionis causis, ipsaque quæstione inter Eugenium & Patres ex gestis constituta, canones Constantienses, quos tuemur, pro certis & immotis ab utraque parte habitos esse appareat; quod unum ad Gallicanam Declarationem pertinet.

Postquam igitur Eugenius Sessione XVI. Synodo satisfecit, ejus Legati, in his ille qui nunquam a Synodo aut officio Præsidis recesserat, Julianus Cardinalis, admit-

Z z

tun-

(a) Vid. in sess. XVI. p. 5. 9.

(b) An. 1434. num. 3.

tuntur, & Synodo incorporantur, dato prius sacramento, nominibus propriis, de defendendis decretis Sessiois V. Constantiensis Concilii sepe memoratis; atque ea decreta iterum gestis inseruntur, die Sab-
bati 24. Aprilis 1434. (a).

Postea decernitur, ut Legati jurisdictione coactiva careant, utque ea quæ a Sacra Synodo decreta fuerint, ipsi, aut, ipsi absentibus vel recusantibus, primus Prælatorum Synodi nomine concludat atque pronuntiet: quo sublato, nulla Concilii libertas, imò nullum Concilium; sed omnis ejus actio in Legatorum potestate esse videretur. Itaque hæc, præsentem Imperatorem, Legatis annuentibus, solemnissimo ritu confecta sunt (b). Sessioe XVII. Sessioe XVIII. Sessiois V. Constantiensis decreta innovantur; atque in his omnibus, Augustinus Patricius hujus ævi auctor diligens, Eugenianarum partium, nihil hic turbæ refert, cura accurate soleat hujusmodi memorare casus.

Sessioe XIX. multa de Græcis (c), & cum Græcis aguntur, Legatique Græci Imperatoris audiuntur, ejusque ac Patriarchæ leguntur scriptæ ad Synodum literæ; atque inita cum ipsis, de suscipiendo itinere atque habendi Concilii modo, pacta firman-
tur; proponuntur a Græcis loca, quibus utriusque Ecclesiæ conventus habeatur; Patres Legationem decernunt, quæ Græci inducantur, ut in Civitatem Basileensem velint assentire: veriti ne, translationis specie, aliquid ab Eugenio novaretur. Hæc

gesta 7. Septembris Anno eodem 1434.

Sessioe XX. de reformatione multa; eaque egregia decernuntur (d); continuatur reformatio, Sessioe XXI. de Divino Officio multa præclare; sed quo Romana Curia maxime moveretur, vetitæ sunt Annatæ (A) sub pœnis adversus simoniacos inflic-
tis, cum hac clausula (e): *Et si, quod absit Romanus Pontifex, qui præ ceteris universalium Conciliorum exequi & custodire canones debet, adversus hanc sanctionem aliquid faciendo Ecclesiam scandalizet, Generali Concilio deferatur* 9. Junii Anno 1435. Quæ postea Ecclesiarum consensione muta-
ta hic tamen necessario memoramus ad gestorum seriem, non ad contendendi libidinem.

Memorat Augustinus Senensis, Archiepiscopus Tarentinum, & Episcopum Paduanum Legatos Apostolicos, Pontificis nomine protestatos; Patres in sententia perstitisse; decretum a Juliano Cardinale Præside conclusum esse (f).

Anno 1436. 25. Martii, Sessioe XXIII. multa decernuntur (g), de electione ac professione Summi Pontificis, de numero & electione Cardinalium, de sacris electionibus celebrandis, de tollendis reservationibus, de Clementina (B) literis, quæ Sedem Apostolicam maxime concernebant. Hæc Augustinus Senensis in publica Sessioe, communi consensu, rite decreta esse confirmat (h).

Sequente mense Aprili, die 14. mensis, Sessioe XXIV. multa item de Græcis & cum Græcis acta (i). Legati Græci Imperato-

[a] Sess. XVII. p. 539. 540.

[b] Pag. 540. 541. vid. Patric. hist. Bas. &c. cap. XXXIX. tom. XII. Conc. p. 1525.

[c] Pag. 541. Patric. loc. cit. cap. XL. & seq.

[d] Pag. 549. & seq.

(A) *Vetitæ sunt annatæ*, quod Curiam Romanam non parum commovit. Ergo Eugenius cum audivit conclusum esse decretum, pollicitus est se de hac materia, quæ discussione indigeret, per suos Legatos Concilio responsurum, qui quidem Legati coram Synodo conquesti sunt his verbis: *Nemo satis admiratur, quod in re tam grandi, irrequisitis & inscitis sanctissimo Domino nostro atque Sacro Collegio . . . conclusum fuerit . . . Unde Sedes Apostolica impensas faciat, providendo necessitatibus & utilitati universæ Ecclesiæ? Sive, ut habet Patricius: Unde alentur Curiales? Pergunt, Jure igitur manutenenda erunt ista, donec aliter sufficiens provisio; de qua provisione sufficienti faciendâ per hoc Sacrum Concilium, Sanctissimus Dominus noster vult esse bene contentus. Vid. in app. Conc. Bas. cap. xij. pag. 862. & seq. Patric. tom. xij. cap. xlvj. p. 1534.*

[e] Pag. 552. 553.

[f] Tom. XII. Conc. pag. 557. & seq.

[g] Patric. loc. cit. cap. XLIV. pag. 1530. 1531.

(B) *Clementina*. In his literis, narrabatur aliquem dignitati aut beneficio renuntiasse, aut privatum esse; & statim beneficium alteri dabatur. Cum autem facile esset hujusmodi literas impetrari a Curia Romana, hinc fiebat ut nonnunquam beneficii possessor, nihil minus cogitans, de suo beneficio pelleretur. Jubet ergo Synodus ut hujusmodi literæ non præjudicent, nisi per testes aut alia legitima constiterint documenta, possessorem rite dejectum fuisse, aut juri suo renuntiasse. Nunc in desuetudinem abierunt istæ literæ.

[h] Patric. cap. LI. p. 1535. & seq.

[i] Tom. XII. pag. 567. & seq.

ratoris ac Patriarchæ, totius Orientalis Ecclesiæ desiderium exponentes, Sacrum Synodum excitant, ad tam sancti operis profectum; illud imprimis firmiter constanterque asserentes, unionem ipsam, nisi in Synodo universali, in qua tam Ecclesia Occidentalis, quam Orientalis conveniat, fieri nullatenus posse: quo vel uno capite Conciliaris auctoritatis summa necessitas, communi Occidentis-Orientisque consensu stabilitur.

Hinc salvus-conductus Græcorum Imperatori ac Patriarchæ totius Orientalis Ecclesiæ Græcisque sacri Concilii nomine est datus (a), concessaque a Synodo plenissima indulgentia, in favorem subsidii pro Græcis reducendis, ea plane forma, qua similis indulgentia in Senensi Synodo, sub Martino V. Legatis præsentibus atque assentientibus, Martino nihil repugnante, data erat.

Eodem Anno, Nonis Maii, Sessione XXV. decernitur (b) de loco, quo in Græcorum gratiam Synodus cogeretur, & designata est certis conditionibus Avenionensis Civitas. Hinc nova cum Eugenio jurgia, & Concilii Ferrariam translatio sequitur. Sic a Sessione XVI. qua Eugenius, prima dissolutione revocata, Synodo conjunctus est, continuatæ per biennium publicæ Sessiones, tantisque de rebus decreta sunt edita. Nunc quid Eugenius egerit ex gestis recensendum.

CAPUT VI.

Quid per idem tempus ab EUGENIO IV. sit gestum.

DUm hæc Basileæ agebantur, misit Eugenius ad Synodum peculiare Legatos, qui de aliquot decretis quererentur (c), imprimis de Annatis, quod gravissimum videbatur; peterentque a Synodo fieri provisionem Sedi Apostolicæ, hoc est, pecuniaria concedi subsidia. Cardinalis Julianus Apostolicæ Sedis Legatus & Concilii Præses, Concilii nomine respondit (d): de Anna-

tis, quod a Synodo decretum fuerit, nihil in diminutionem Sedis Apostolicæ factum: providisse Synodum juxta Apostoli sententiam (*), ut ab omni specie mali abstinere: a Synodo faciendam provisionem Apostolicæ Sedi competentem, si Papa, qui omnium caput esset, ut ab ipsa Synodo requisitus erat, canonum atque inchoatæ reformationis rationem habuerit. Quod autem petebatur suspendi decretum (A) nulla ratione decere, ut tam salubre decretum, conformemque per omnia Legi Evangelicæ & SS. Patrum institutis, suspendi aut irritari debeat (e).

Hæc igitur Synodi nomine responsa docent, invitatum Eugenium, ut eos canones admitteret, non eo tamen animo, quod Patres putarint Synodica decreta ab eo potuisse dissolvi. Quare alio quoque Synodali responso declarant, vehementer mirari se, quod Pontifex mansuetissime requisitus ad duo tantum capita responderit; nempe de electionibus atque Annatis. Ac de Annatis quidem (f), decuisse magis suam Sanctitatem, decretum hoc libere observare, ac servari facere, juxta Sanctorum Patrum instituta, ac decretum Sacri Concilii Constantiensis, diffiniens, omnem hominem, etiam Papalis dignitatis decretis & mandatis Conciliorum Generalium parere debere in his, quæ pertinent ad fidem, extirpationem schismatis ac reformationem Ecclesiæ in capite, & in membris: quibus declarabant sibi quidem inesse summam potestatem; ceterum id agere, ut Eugenius non coactus, sed requisitus sponte assentiret.

Quare his atque aliis commotus Eugenius, Legatos misit toto Orbe terrarum, suo sacrique Collegii Cardinalium nomine, de Synodo conquesturos, cum commonitorio, sive secretis mandatis, quæ Rainaldus (g) exscripsit ad Annum 1436. Eugenii 6. Hæc occulte acta, quamquam procul absint a decreti publici auctoritate, tamen summa capita decerpere est animus; quod multum juvent ad intelligendas veras hujus dissidii causas.

Z z 2

Pri-

[a] *Ib.* p. 568. & seq. 573. & seq. *vid. Conc. Sen. ib.* p. 368.

[b] *Ib.* p. 578. & seq.

[c] *Vid. resp. Jul. ib.* pag. 704. & seq.

(A) *Suspendi decretum.* (de Annatis) Adi, lector, hanc Juliani responsionem Synodalem, mira tinctam pietate, & gravissimo judicio conspersam.

(e) *Resp. Jul. ib.* p. 709.

(f) *Vid. pag.* 710. 711.

(g) *Rain. an.* 1436. n. 2. & seq.

Primum ergo Eugenius queritur de Sessione XVII. admissisque Legatis, sine jurisdictionem coactiva, atque ea conditione, ut, iis recusantibus, nomine Synodi, Prælati concluderent (a): quæ Eugenii querela eo pertinebat, ut tota Synodus sub Legatorum potestate esset.

Hic Eugenius refert, totam Synodum id ausam, ut constitueret sibi Præsidentem, & caput, primæ nempe dissolutionis tempore: quod, inquit, non tam est erroneum, quam periculosum, & piarum aurium offensivum, necnon ab omni observatione & doctrina Sanctorum Patrum alienum.

Atqui illud, erroneum atque a doctrina Patrum alienum, ipse Eugenius confirmavit, dum Synodum a se dissolutam male, bene continuatam esse, edito diplomate definivit.

Pergit, innovasse Patres (b): duo decreta Constantiensis Concilii ad alios casus, quam fuerat constituentium intentio; per hoc denegantes Concilia generalia habere potestatem ac robur a Vicario Christi, & inferentes, quod Romanus Pontifex obedire teneretur decretis Concilii: quod est potestatem Christi Vicarii tollere, & in manibus multitudinis ponere; quod est non tam erroneum, quam etiam ab omni doctrina Patrum totaliter alienum. Quo loco Concilii Constantiensis auctoritatem toto Orbe constantem sollicitare non ausus, ejus, decreta perperam a Basiliensibus intellecta querebatur. Utcumque est, illud erroneum, & a Patrum doctrina alienum, Patres Basilienses pridem amplexi erant, ab ipsis nempe suæ congregationis initiis Sessione II. ut vidimus. Id etiam sæpe dissolutionis tempore innovarant, inculcarant, sciente Eugenio, qui hæc nedum reprehenderet, ipsam quoque Synodum rite inchoatam, rite continuatam esse definirer, edito diplomate: ut profecto pateat, quæsitæ nunc ab illo

clam eas conquerendi causas, quas ipse antea publice, toraque Sedis Apostolicæ auctoritate respicisset.

Addit (c), fecisse decretum de Annatis auferendis, quæ Annatæ invaluerint, a tanto tempore (A), de cujus contrario non est memoria. Id vero quale sit, docti sciunt, ac nos facile omittimus; eamque rem, uti prædiximus; non contendendi studio, sed gesta recensendi necessitate referimus.

Queritur Eugenius (d) vehementissime de concessis a Synodo indulgentiis; & Julianum Cardinalem Legatum, honorifice tamen appellatum, graviter vituperat, quod ea in materia concluderit. Atqui jam diximus a Senensis Synodo concessas indulgentias nemine prohibente, nemine conquerente. Neque omittit Eugenius Bullam plumbeam a Synodo factam: quæ profecto indicant ab Eugenio querelarum causas undecumque conquiritas, atque exagerratas fuisse (e).

Subdit Eugenius (f), Legatos Concilii Præsidentes adversus Conciliaria decreta, aliquando publice, aliquando ad partem in Concilio, aliquando extra Concilium; in eorum domibus, coram honestis personis, prout melius & securius potuerunt, sæpius protestatos, singulariter in decreto de Annatis: de quibus nihil comperio in gestis aut in ullo publico monumento; imo decretum de Annatis, a Juliano Cardinale Præsidente conclusum, ac vehementissime nomine Synodi assertum esse constitit (g). Quod autem significare videtur Eugenius, Legatos a Synodo vim aliquam metuisse; nullis est gestis, nullis historiis, nullo auctore proditum; imo constat ex gestis, Legatos honorificentissime habitos.

Nec illud tacet Eugenius, Concilium jam annis sex durare sine fructu (B): quod ipsum Patres vehementissime querebantur, ipsique Eugenio imputabant; qui Synodum

sine

(a) Ibid. n. 7.

(b) Ibid.

(c) Ibid. n. 4.

(A) A tanto tempore; hoc est a tempore Clementis V. qui decimo quarto sæculo ab Anglis, duobus vel tribus Annis, ac post eum Bonifacii IX. qui ab omnibus Ecclesiis, etiam tribus Annis Annatas pendi jusserunt. Exinde Pontifices illas tanquam perpetuo jure partas exegerunt. Hoc est tempus, quod Eugenius vocat tantum. Certe XL. anni a Bonifacio IX. nondum effluerant. Vide librum Gallicum: *Traité des Annates* editum. An. 1718. & in tom. III. part. I. collectaneorum quibus titulus est: *Memoires de littérature & d'histoire*, Libellum D. GOUJET S. Jacobi Hospitallarii Canonici, cui titulum fecit; *Relation de l'Assemblée de la nation Française à Constance &c.*

(d) Ibid. n. 6. & 12.

[f] + ib. n. 12.

(e) Ibid. n. 8. vid. supr. cap. præ.

(g) Vid. supr. loc. cit.

(B) Sine fructu. In memoriam revocet lector Eugenium, primi dissidii tempore, Juliano Cardinali successisse, quod res Concilii citius oprato processissent. Vid. sup. hoc lib. cap. I.

sine causa jam inde ab initio dissolverit ; qui toto fere triennio exagitaverit , qui nullam postea Curia reformationem pati possit .

Quantam autem reformationis curam gereret Eugenius , hæc commonitorii verba ostendunt (a) : *Utile præterea foret , si ii Nuntii Apostolici secum portarent sub Bulla ALIQUAM CURIAE REFORMATIONEM , quam Regibus & Principibus presentarent : hoc enim baculo adversarii nostri semper nos invadunt & percutiunt , quia dicunt , multa in Romana Curia fieri que egent magna reparatione , nec illa tamen corriguntur . Per hanc reformationem , etiamsi usquequaque plena non foret , modo esset ALIQUA , eorum ora obstruerentur , qui continue lacerant & carpunt Romanæ Curia famam , nec haberent quid ultra impingerent , redderenturque tunc Reges & Principes melius adificati , & prout magis ad condescendum petitionibus Domini nostri Papæ , & Sacri Collegii , deterrerenturque qui auctoritatem Apostolicæ Sedis suo hoc prætextu persequuntur .* En quam reformationem vellent . Itaque Eugenius translata Synodo Ferrariam , ac deinde Florentiam , ne unum quidem reformationis caput attigit , ut suo loco videbimus .

Hæc qui legent , ne adversus sacrosanctam potestatem trahant , neque hominum peccata sedi imputent ; sed Divina iudicia contremiscant , totque reformationes impias , sequente sæculo ex inferis prodituras , neglectæ reformationis ultrices cogitent .

Neque præmittendæ artes , quibus Sigismundum Imperatorem , Regem Francorum , aliosque Principes delinirent : multa speciatim ad singulos Principes , hæc generatim ad omnes (b) : *Non esset etiam malum , quod Nuntii , qui habebunt ire , habeant aliquas particularitates , etiam in foro conscientia , ut possent gratificari Regibus & Principibus .*

His artibus id impetrare nitebantur , ut Papa supra omnia Concilia extolleretur , neque eorum ullis legibus teneretur ; sed leges omnes moderari , atque etiam tollere pro arbitrio possit . Verum hæc omnia Orbem concitatura , cum palam edicere Eugenius vereretur , occultis tractationibus promovebat . Nunc quid publice sanxerit ex-

ponendum , postquam res in apertam erupit dissensionem .

C A P U T VII.

Dissidii causa ex gestis : questio proponitur , an Constantiensia decreta revocata in publicum .

HAtenus motus animorum varios ; nunc ipsum controversiæ caput exponimus . De Græcis reducendis pridem , & cum Eugenio , & cum Synodo agebatur . Et Eugenius quidem rem strenue promovebat : naves , pecuniam , omnia apparabat . Et quamquam subsidia hæc in Pontificis potius , quam in Concilii manu erant ; Græci tamen profitebantur , ad tantæ rei firmitudinem , Concilii auctoritatem esse necessariam . Locus ergo idoneus querebatur , quem in locum Græci commode convenirent . Basilea remotior , nec sine translatione Concilii res confici posse videbatur . Hinc motus . Nam & Patres Eugenium prima jam dissolutione suspectum , novis experimentis permoti , reformationi obstare arbitrabantur ; verebanturque , ne translationis specie , iterum Synodus solveretur , aut in eum deduceretur locum , quo minus libere reformatio processura esset . Et aliunde Græcis Italia commodior erat , & Pontifex habendo conventui , cui ipse quoque necessario adfuturus esset , Ferrariam , ut sibi Græcisque commodam destinabat . Patres in alia omnia ire ; neque se Basilea commovere velle ; sed si Græci recusarent , præter Basileam , Avenionem quoque , aut aliquam in Sabaudia urbem habendæ Synodo designabant ; ubi ex propinquo præsidium a Gallis , qui & Synodo faverent , & reformationem urgerent . Neque Græci primum a Sabaudia abhorrebant ; sed interim per Eugenii Legatos de Italia viciniore pacti erant , resque cum eorum Imperatore transacta . Ceterum Legati Apostolici , Pontificis nomine , & Græcorum haberi rationem postulabant , & sumptus translationi necessarios offerebant . Quod autem Patres obtendebant , Bohemos Basileam vocatos , prope diem adfuturos , iidem Legati , ut Bohemorum negotium Basileæ tractaretur , utque ibi re-

[a] *Comm. Eug. apud Rainal. loc. cit. n. 15.*

(b) *Ibid.*

formatio, quoad Græci advenirent, rite procederet, assentiebantur. Quæ cum multis Patribus æqua viderentur, Sessione XXV. in duas itum est sententias (a). Patrum pars maxima locum habendæ Synodi Avenionem designabant: pauciores cum Legatis decretum edidere, Synodi nomine, de ipsa Synodo Florentiam vel Utinum transferenda, sive in alium locum tutum, in anterioribus decretis comprehensum, Summo Pontifici, & Græcis commodum; *dummodo in manu Concilii ponerentur*. Hoc decretum incipit: *Hæc sacro-sancta Synodus*; statimque ab Eugenio, ut recte & ordine, a saniore Concilii parte editum, confirmatur, promulgata Bulla, quæ incipit (b): *Salvatoris*, 29. Maii 1437.

Exinde Eugenius translatam Synodum intellexit: Patres obstinate niti, atque inficiari decretum, ut illegitime, a paucioribus factum, atque in designanda Avenione persistere (c), Græcis frustra clamantibus facinus indignum; cum ipse Imperator, ac totus Oriens patriam ultro relinquerent, Basileenses iis excipiendis, ne in vicinam quidem Italiam movere se velle, Avenionem anteferre, procul a Græcis distitam, cuius nulla mentio in pactis facta esset. Hæc Græcorum Legati querebantur, ac palam Basileæ solemniter contestatione edita declararunt, non adventuros Græcos, eorumque Imperatorem atque Patriarcham, nisi postquam in Italiam appulissent, & ad vicina loca habendæ Synodo deducerentur (d); totamque schismatis culpam in Latinos Latinamque Ecclesiam conferebant.

In hac igitur rerum necessitudine Eugenius, de Concilio Ferrariam translato decretum edidit, continuato tamen Basileæ tantisper Concilio (*), ad peragendum Bohemorum negotium: cetera, quæ Basileæ agerentur, irrita declaravit. Hæc continentur Bulla, *Doctores gentium*, 1. Octobris 1437. (**), ac deinde Concilium ad diem octavam Januarii Ferrariam indicitur Bulla, *Pridem ex iustis*. 1. Januarii ejusdem Anni 1437. nam Annorum initia pro more, a Dominica conceptione numerabant (***) .

Interea dum Basileæ de loco Concilii certaretur Græcus Imperator appulit Venetias. Hic Julianus Cardinalis hætenus Synodo addictissimus Basileenses hortari, ut Græcis toties vocatis irent obviam, Legatos mitterent, ac perducerent, sane Basileam, si possent: sin persuadere non possent, de loco Concilii cum ipsis convenirent; pacem Ecclesiæ loco quocumque curarent. Nihil actum: Julianus abiit: Synodus sine Legatis mansit: Ludovicus Alamandus Cardinalis, Arelatensis Episcopus, Conventui præfuit.

Secuta deinde illa omnibus nota, quæ nihil ad nos spectent: neque enim posteriora illa Basileensia Clerus Gallicanus unquam tutanda suscepit; sed Constantiensia, Basileensibus prioribus gestis, consentiente Pontifice, toties repetita. Hæc immota stare, ex Ferrariensi quoque & Florentino Conciliis, ex ipsius Eugenii & successorum decretis, cum maxime damnarent Basileensia posteriora decreta, non conjecturis aut ratiocinatione dubia, sed actis comprobamus.

C A P U T VIII.

Ex actis ab EUGENIO IV. adversus Basileenses in Ferrariensi quoque seu Florentino Concilio editis probatur priora Basileensia, quibus Constantiensia confirmantur, integra auctoritate esse.

NE quem lateat, quid ex actis monumentisque ordine recensendis probatum velimus, hæc summa est: postrema Basileensi contentione quæsitum id tantum: an Pontifex ea auctoritate fuisset, ut Synodum renitentem alio transferre posset: ceterum Constantiensia decreta Sessiois V. atque his connexa priora Basileensia valuisse; neque quidquam ab Eugenio, (edito sane publico) commotum in iis, quibus se Synodus, ex decretis Constantiensibus, in fidei, schismatis, reformationisque negotio, Papa anteponebat.

Primum ergo publicum monumentum illud sit, *Decretalis: Salvatoris*, supra memo-

(a) *Vid. hoc decret. part. I. Concil. Flor. tom. XIII. p. 831. 832.*

(b) *Bull. Eug. ib. p. 835. & seq.*

(c) *ib. p. 838.*

[d] *ib. p. 837.*

(*) *Per dies triginta. Bull. Eug. p. 858. & seq.*

(**) *Id est 1438.*

(***) *Octavo Kalendas Aprilis, seu 25. Martii. Bull. Pridem ex iustis. ib. p. 867. 868. Vid. Part. cap. LXIV. tom. XIII. Conc. pag. 1549.*

morata, qua Eugenius IV. decretum, hæc *Sacrosancta Synodus*, Sessiois Basileensis XXV. ut legitimi Concilii, verum ac legitimum decretum firmat, ac Florentiam, vel Utinum, ex eodem decreto, futuræ Synodo habendæ designat (a). Ergo Basileensibus gestis ad XXV. Sessionem innititur, nedum ea edito improbarit.

Secundo loco prodeat illud ipsum Eugenii, de Concilio Basileensi Ferrariam transferendo, decretum, quod incipit, *Doctoris gentium*, anno 1437. quo quidem decreto commemorat decretum, hæc *Sacrosancta*, Sessiois XXV. editum, quo ipsa translatio innitatur (b). Ad hæc de Basileensibus multa conquestus est, nihil vero de iis, quæ ad Constantiensia decreta spectarent. Non igitur ea sollicitari voluit.

Tertium sit decretum Sessiois I. habitæ Ferrariæ, anno 1438. ante adventum Græcorum (c), quo decreto statuitur, Synodum Ferrariensem Basileensis continuationem ac prosecutionem esse. Igitur adeo non improbat anteriora Basileensia decreta, ut iis innitatur, & ea continuet.

Denique in medium adducimus Eugenii præsentis in Synodo Ferrariensi decretum, *Sacro approbante Concilio*, editum, quo signanter declarat, gesta Concilii, a die translationis, nullius esse roboris (d). Ergo nec ipse Pontifex anteriora gesta rescissa esse voluit.

Cur autem Basileensia hæc posteriora rejiceret, hanc causam affert (e): *Nos igitur attendentes excessus eorum adeo notorios, ut non possint aliqua tergiversatione celari, quodque error, cui non resistitur, approbari videtur, & latum pandit delinquentibus iter is qui eorum conatibus non resistit, &c.* Atqui haud minus notoria erant, quæ pro Constantiensibus decretis Basileenses gesserant, ante dissolutionem quidem Sessione II. post instauratam vero Synodum Sessionibus maxime XVI. & XVIII. Ergo si Eugenius improbanda ea esse censuisset, & tamen conticesceret, veritatem prodidisset. Conticuit autem; non ergo improbanda censuit. Ex his omnibus liquet Basileensibus gestis detractam auctoritatem, eis quidem præcise, quæ

post translationem facta sint; anterioribus vero minime; atque ea non infracta, sed Ferrariæ continuata esse. Quare anteriora Basileensia decreta, quibus Constantiensia confirmantur repugnante nemine, imo tota Ecclesia iis decretis nixa, plena auctoritate constant.

Quæres an igitur adhuc valeant Basileensia decreta Sessiois XXI. & XXIII. quibus de Annatis, deque electionibus, atque aliis disciplinam spectantibus, tot ac tanta statuta sunt.

Respondemus, quæ ad dogma Ecclesiasticum pertinent, magno discrimine distinguenda ab iis, quæ ad disciplinam. Hæc a Conciliis quoque Ecumenicis facta, variis de causis, consentiente Ecclesia, mutari possunt: illa immota & perpetua esse constat. Cum ergo decreta, quibus Basileensem Sessiois V. acta Constantiensia repetunt & inculcant, ad dogma pertineant, neque ea unquam Eugenius edito edito reprehenderit, imo ut Ecumenicæ veræ ac legitimæ Synodi decreta agnoverit, non est cur de eorum auctoritate dubitemus.

Quid quod in Synodo Florentina, Auctore Eugenio, Constantiensia decreta expresse approbata sunt, flagrantibus dissidiis? Id vero demonstrabit sequens monumentum.

C A P U T IX.

Decretalis, Moyfes, in Synodo Florentina edita, priora Basileensia, & Constantiensia decreta firmat.

POSTEAQUAM Ferrariæ cum Græcis aliquot sunt habitæ Sessiones, Eugenius Concilium, ipso Concilio approbante, Florentiam transtulit (f). Ibi celeberrima Eugenii Decretalis, *Moyfes vir Dei, sacro* (Florentino) *approbante Concilio*, edita est; qua quidem Decretali Eugenius iisdem insistentis vestigiis, Basileensia posteriora convellit, ea scilicet, quæ post translationem facta sint, non autem antecedentia: tum etiam Basileensia illa posteriora sic improbat, ut firmet Constantiensia.

Præ-

[a] Tom. XIII. Conc. pag. 838. vid. cap. præc.

[b] lb. p. 858.

[c] lb. p. 880. 883.

[d] Bull. Explicet deburum. lb. p. 896. & seq.

[e] lb. p. 898.

[f] Conc. Florent. post coll. XIV. Bull. Decret. tom. XIII. pag. 1030. Bull. Moyfes part. III. p. 1186. Conc. Bas. tom. XII. p. 619.

Præmittendum vero est a Concilio Basileensi, Sessione XXXIII. tria hæc esse decreta: Ut veritas de potestate Concilii Generalis supra Papam, declarata per Constantiense & hoc Basileense, generalia Concilia, sit veritas fidei Catholica: ut veritas hæc, quod Papa Concilium Generale, sine ejus consensu, nullatenus auctoritative potest dissolvere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, sit fidei Catholica, ut veritatibus his duabus pertinaciter repugnans, sit censendus hæreticus.

Hæ tres veritates Concilii Basileensis ferrebantur; has vero fulciebant Constantiensibus decretis Sessionis V. toties Basileæ repetitis; eaque decreta prima illa veritate apertissimis verbis iterum repetita. Quod vero Eugenius Pontifex has propositiones negaret, Sessione XXXIV. hæreticus declaratus & loco motus est Anno 1439. (a).

Adversus decreta illa Basileensia Sessionis XXXIII. Eugenius in Synodo Florentina edidit Decretalem, *Moytes*; ubi his terque repetitur Synodum Basileensem condemnandam, ejusque decreta esse irrita; sed ea, quæ a die translationis facta sint. Ergo cetera Basileæ, etiam post reconciliatam gratiam, per biennium acta, ut veræ, orthodoxæ, ac legitime continuatæ Synodi acta habebantur. Atqui eo tempore Constantiensia decreta Sessionis V. innovata. Ergo decretum de ea innovatione factum, nulla est auctoritate rescissum, manetque integrum; ipsaque adeo Constantiensia decreta firma & inconcussa stant.

Id vero clarius apparebit, si notas & qualificationes, quas vocant, tribus veritatibus Basileensibus adhibitas consideremus. Igitur tres illæ quæ dicebantur Basileenses veritates ipsi decretali insertæ, atque his verbis damnatæ sunt (b): *Ipsas propositiones superius descriptas, juxta pravum ipsorum Basileensium intellectum, quem facta demonstrant, velut sacrosanctæ Scripturæ & sanctorum Patrum, & ipsius Constantiensis Concilii sensui contrarium, sacro approbante Concilio (Florentino scilicet) damnamus, reprobamus, damnatas & reprobatas nuntiamus. Datum Florentiæ in Sessione publica Synodali solemniter celebrata Anno 1439. pridie Nonas Septembris.*

Ubi sunt, qui nobis Concilium Florentinum objiciunt? Audiant in Concilio Florentino propositiones Basileensium non absolute damnatas, sed ad pravum eorum intellectum. Quem autem intellectum? Nempe eum, quem facta demonstrant; id est quod Synodum nulla causa etiam maxima, & ad pacem Ecclesiæ maxime faciente, transferri posse, idque ad fidem Catholicam pertinere dicerent. Eo ergo tantum respectu Basileenses propositiones damnat Eugenius. Qua vero nota afficit? Nempe damnat, ut quæ essent contrariæ Scripturis, Patribus, & Concilii Constantiensis sensui. En qualificatio, qua ipsa vis decreti constat ex iis rebus repetita, quæ ipsæ in Ecclesia summæ sunt auctoritatis, Scriptura, Patribus, Concilii Constantiensis dogmatibus. Qui enim Basileensia decreta Constantiensibus adversa damnat, is profecto Constantiensium investigandum sensum, auctoritatem vero certam & indubitatam esse definit. Quid vero certius, quam id cui adversari certa damnatio est? Vel quid magis ad Concilii auctoritatem facit, quam ejus decreta Scripturis, & Patribus conjuncta proferri, ut certam fidei normam?

Et quidem Pontifex de Basileensibus Synodum post translationem continuantibus, hæc præmiserat (c): *In hoc perniciosissimi, dum suam malignitatem sub veritatis sucolorant, Constantiense Concilium, in malum ac reprobum sensum, & a sanæ doctrinæ penitus alienum pertrahunt; ceterorum schismaticorum & hæreticorum falsam doctrinam sequentes, qui confictos errores, & impia dogmata ex Divinis Scripturis, & Sanctis Patribus perverse intellectis, semper sibi adstruere moliantur.* Sunt ergo decreta Constantiensia profecto ea, non de quibus Catholicis dubitent, sed quæ hæretici & schismatici pervertant, ut sacram Scripturam, ut Sanctos Patres: summam ergo honori ac venerationi habenda. Quæ porro decreta, nisi ea quibus Basileenses usi erant, hoc est Sessionis V. decreta? Sunt ergo ea decreta certa & immota, de quorum auctoritate, tot jam Pontificiis & Conciliaribus decretis aperte approbantibus, non nisi temere, ne quid dicam gravius, dubitari possit.

A.

[a] *Ib.* p. 619. 620.[b] *Vid. decr. Moytes loc. cit. p. 1190.*[c] *Ibid. pag. 1189.*

At enim objiciunt (a) : Hic affirmat Eugenius decreta Constantiensia, vigente schismate, per unam ex tribus obedientiis, post recessum Joannis. XXII. facta esse. Verum; & rem, ut gesta est, narrat Eugenius. An ergo propterea Constantiensibus decretis detrahit auctoritatem, cum Basileenses eorum decretorum auctoritate damnet? Esto Constantiensia decreta Sessionis V. Eugenius Pontifex oblique, si ita placet, perstricta voluerit; nã tu iniquus sis, qui quod narrando oblique & obiter (A) dictum sit, ipsi decreto anteponas. Neque vero dixeris, laudari Constantiensia decreta, non ut certæ auctoritatis, sed ut quæ a Basileensibus allegata sint; diserte enim Pontifex pronuntiat ita perversa fuisse a Basileensibus decreta Constantiensia, eã audacia, eo ritu, quo ab hæreticis, & schismaticis, Scriptura quoque & Patres soleant: plane eo sensu, quo Petrus doceat (*) Pauli Epistolas, ut & ceteras Scripturas a pravis hominibus fuisse perverfas, hoc est, eo modo, quo corrumpi regula solet: quo certe ad commendandam Constantiensium decretorum auctoritatem nihil dici potuit firmitus.

Jam quod ad eorum sensum attinet, haud minus finita res est Eugenii IV. auctoritate & judicio. Nempe adversarii Constantiensium decretorum, sensum eum esse volunt, ut adversus dubios tantum Pontifices valeant. Atqui Eugenius, cum in primo & in secundo dissidio decreta Constantiensia assidue objectarentur & inculcarentur, nunquam id respondit: imo vero id responsum in primo dissidio dictis factisque confutavit, cum Basileenses Constantiensium decretorum auctoritate adversus ipsum quoque, indubitatum licet Pontificem, usos, edito diplomate, agnovit
Tom. I.

Orthodoxos; iisque insuper ut superioribus paruit. Quare nec in secundo dissidio, rebus exasperatis, ab illo fundamento recessit; ac Basileenses multa in se gravissima ex decretis Constantiensibus molientes, definivit ille quidem ab eorum decretorum sensu deflectere; non tamen ideo quod ea decreta in Pontificem indubitatum vertent, sed quod assererent & ad fidem Catholicam pertinere dicerent, nullam omnino esse causam, propter quam Synodus a Papa transferri possit. Neque quidquam aliud in Basileensibus condemnavit, quam quod, tanta licet Græcorum reducendorum necessitate translati, continuassent Synodum: neque ulla Synodica decreta irrita declaravit, nisi ea quæ post translationem facta essent. Quare ille est sensus, quem Constantiensibus decretis male affingi definivit. Manent cetera, Eugenio quoque judice, immota; nempe ut Constantiensia decreta summa & indeclinabili auctoritate consent, utque extra schismatis tempus sub indubitato quoque Pontifice, suo nativoque sensu valeant, in fidei, in schismatis, in generalis reformationis casibus, quod unum Patres Gallicani, sua Declaratione complexi, ab Eugenii quoque censuris se immunes præstiterunt; neque enim translationis a Basileensibus sprete quæstionem ullo modo attigerunt.

CAPUT X.

An decretum unionis Florentiæ editum, Constantiensia decreta antiquarit.

JAM perpendere nos oportet decretum unionis Florentiæ editum: illud scilicet, quo Latini, Græcique conjuncti sunt. Hoc enim decreto Constantiensis canones
A a a repro-

(a) Doctr. Lovan. p. 77.

(A) *Obliquè & obiter* Attente legenti hanc Bullam, certum erit Eugenio Constantiensium decretorum auctoritate veluti obruto nihil succurrisse, quod Basileensibus responderet. Optasset quidem incertam apud omnes visam fuisse hujus Synodi auctoritatem; sed verebatur hoc aperte dicere, ne ipse palam exploderetur. Hinc tot tenebris, hinc tot ementitis coloribus involuta Bulla ea est. Cause non bonæ quicumque solent esse defensores, in eas necesse est venire angustias. Postquam enim bona fide agere desisterunt, oportet, cum nihil æqui bonique suppetat ingenium, ad artes se convertant, quæ incantos fallant. Interim, lector, illud observa: ex iis ipsis latebris quibus sese occultat Eugenius, invictissime probari, tunc temporis, ipsos Pontifices Constantiensium Synodum improbare veritos. Cur autem id verebantur, cum ipsorum tanti interesset hujus Synodi irrita esse & nulla decreta? Nimirum noverant non impune a quoquam detrahi posse de talis Concilii auctoritate, quod utique omnes Catholici Œcumenicum venerabatur.

(*) II. Pet. III. 16.

reprobato Bellarmino asserit (a); cujus dicta alii passim exscribunt (b). Decreti autem hæc verba sunt (c): *Diffinimus Sanctam Apostolicam Sedem in universum Orbem tenere Primatum, & ipsum Pontificem Romanum successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesie Caput, & omnium Christianorum Patrem ac Doctorem existere, & ipsi in Beato Petro pascendi; regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam, a Domino Nostro JESU CHRISTO plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis Ecumenicorum Conciliorum, & in sacris Canonibus continentur.* Ac paulo post: *Salvis privilegiis Patriarcharum, & juribus eorum. Datum Florentie 1439. pridie Nonas, hoc est 6. Julii.* Hæc sunt, quibus Constantiensia decreta abrogata esse volunt, quod est falsissimum.

1. Enim si Constantiensia displicebant; si ea ut erronea, vel schismatica rejici oportebat, aperte agendum; recitanda decreta quæ abrogarentur; Sessio V. Constantiensis expresse revocanda, ne amplius Ecumenici Concilii nomine falleremur. Quid enim verebantur? An Constantiensis Concilii pro Ecumenico habitus auctoritatem? Hanc autem veramne an falsam judicabant: si veram; ergo indeclinabilem, neque ullo alio decreto labefactandam: si falsam; eo rejiciendam apertius, quo tanto nomine simplices animæ, imo vero docti quoque in errore inducerentur.

2. Si doctrinam Constantiensis Synodi damnatam voluissent, saltem iis verbis facerent, quæ plana & perspicua essent; neque in sensum Constantiensis decreto congruum intelligi possent. Atqui decreti unionis verba in sensum Constantiensis decreto congruum intelligi posse, & ipsum Duvalium antiquæ licet Sorbonæ adversum, confidentem audivimus (d): Ergo Florentini Patres Constantiensis doctrinam nullatenus a se damnatam voluere.

3. Verba decreti Florentini revera nihil habent Constantiensis decreto contrarium. Nempe hæc verba objiciunt: *Pape in Beato Petro pascendi, regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam a Domino plenam potestatem fuisse traditam.* Atqui hæc non indicant, eam potestatem ita esse datam,

ut adunata quoque Ecclesiæ consensus unus vinceret: quod Patres Constantiensis condemnabant. Ergo Florentini Patres Constantiensibus non repugnant.

4. Sane nemo negat Archiepiscopo subijci totam Provinciam, ab eoque, regi, sano quidem sensu, & certis legibus: nulla enim Provinciæ pars, quæ non ipsi subsit. Quidni potiori jure Summus Pontifex universam, quacumque patet, gubernet Ecclesiam; cum nulla pars Ecclesiæ sit, quæ non ei obediat? Patet ergo verus decreti Florentini sensus Constantiensis congruus. Ea quippe mente Florentiæ dictum a Papa regi *universalem Ecclesiam*, qua mente Constantiæ, Martino quoque Papa approbante, dictum, Ecclesiam Romanam ita esse supremam, *quatenus Primatum habet super alias Ecclesias particulares*; non certe ita ut earum conjunctam vim & consensionem vincat.

5. Ipsa Florentina Synodus disertis verbis Constantiensia decreta confirmavit, approbata scilicet rite & synodice decretali, *Moyse*. Ergo in decreto unionis eadem improbata noluit: neque quidquam est ineptius, quam ut præcisè & speciatim dicta, generatim dictis rescindi possint.

6. Quæro, an a Græcis quisquam postularit, ut omnibus Conciliis, in omnibus casibus, Pontificem Romanum superiorem esse necessario crederent, eaque conditione tantum Ecclesiæ Romanæ conjungerentur? Male profecto & inique cum ipsis comparatum esset, a quibus graviora & difficiliora de Primatu Pontificis, quam a Latinis quoque peterentur. Erant in omnium manibus Alliaccensis, Gersonis, Francisci Zabarelæ Cardinalis atque Archiepiscopi Florentini, sui avi Canonistarum facile Principis, aliorumque libri, qui Romano Pontifici Synodum anteferebant. Nemo eos Orthodoxos pioque esse negabat. Imo hanc sententiam doctissimi quique, & omnes passim Academiæ propugnabant. Quid autem absurdius aut iniquius quam ut a Græcis interim Florentini Patres graviora postulerent? Quis vero putet, Græcos id fuisse laturus?

7. Et ultimo, revera longe alia mens eorum fuit. Quo loco multi commemorant decreti unionis verba, quæ longe aliud præ-

(a) Bell. de Conc. lib. I. c. VII.

(c) Conc. Flor. tom. XIII. p. 510. & seq.

(b) Doct. Lov. p. 73. Disq. init.

(d) Vid. Diss. præv. num. XIX.

se ferre videantur; nempe sic scriptum est: *Papa in Petro datam plenam potestatem regendi & gubernandi universalem Ecclesiam*: non sane simpliciter, ita ut Ecclesiam pro arbitrio regat; sed *quemadmodum etiam in gestis Œcumenicorum Conciliorum, & in sacris Canonibus continetur*; sive, ut ex Græco de verbo ad verbum verti potest, *secundum eum modum, qui & in gestis Œcumenicorum Conciliorum & in sacris Canonibus continetur*, vel simplicius ac rotundius, *secundum quod & in gestis Œcumenicorum Conciliorum, & in sacris Canonibus continetur*. Unde etiam addunt: *Salvis Patriarcharum privilegiis & juribus*: quæ omnia Patres apponi voluere, ne Ecclesia voluntate magis, quam canone regi videretur; neve plenæ potestatis specie jura omnia miscerentur. Neque id lædebat Pontificiam potestatem, cum ab ipso Ecclesiæ nascentis exordio, sacris canonibus obligari se, vel ipsa professa sit, quod suo loco asseremus (a).

C A P U T XI.

De vero sensu eorum verborum decreti Unionis: **QUEMADMODUM ETIAM IN GESTIS ŒCUMENICORUM CONCILIORUM CONTINETUR.**

Nequè equidem ignoro magnas moveri lites de his interpretationibus: prima, quæ sic vertit: *quemadmodum etiam*: & altera, quæ sic: *secundum quod & in gestis*, &c. Neque minorem esse de ipso verborum sensu controversiam, cum illimitatæ potestatis defensores asserant, postrema decreti Florentini verba proferri, non ad coerendam justis legibus Pontificiam potestatem; sed tantum ad demonstrandum *pascendi ac regendi potestatem plenam*, a Conciliis quoque generalibus, sacrisque canonibus fuisse agnitam (b). Quem sensum firmari contendunt prima versione: *Quemadmodum etiam*: hac enim voce, *etiam* (A) hunc sensum maxime

comprehendi. Nos vero hanc litem facile componemus, si cum æquioribus disceptatoribus agere liceat.

Primo enim certum illud, congruere Græco textui de verbo ad verbum postremam interpretationem: *secundum quod*, vel, *secundum eum modum κατ'ὸν τρόπον qui & in gestis Conciliorum Œcumenicorum, & in sacris canonibus continetur*.

Secundo & illud certum, Græca æque ac Latina, sacro approbante Concilio, Eugenii nomine esse edita; Latinaque ab Eugenio & Latinis subscripta, hanc habere interpretationem: *Quemadmodum etiam*, &c. Id vero ex authentico Concilii Florentini constat, quod transmissum olim ad Burgundiæ Ducem Philippum II. eum qui *Bonus* dicebatur, nunc in nobili Bibliotheca Colbertina (*), Eugenii ac Joannis (***) Imperatoris signis munitum asservatur.

Tertio, neque illud in dubium ab æquis iudicibus revocari potest, quin decreto Florentino, quo Græci Ecclesiæ conjungendi erant, Græcis maxime consulatur; adeoque si interpretationes conciliari non possent, eam maxime probari oportere, quam Græca verba præferre videantur. Quid enim? An Græcos dicemus fuisse delusos? An subdola interpretatione avocatos eos ab eo sensu, in quem Græca ipsa ferrent? Absit hoc ab Ecclesiæ Latinæ candore ac majestatem. Quare in eam potius iremus sententiam, quam Græca verba postulant.

Sed quoniam certum erit rectè considerantibus, & Græca & Latina in eandem facile convenire sententiam, certam inimus viam, qua liquido demonstremus, postrema decreti verba eo fuisse prolata, ut plena potestas, quam Florentini Patres Papæ allerebant, sacrorum Conciliorum & canonum auctoritate, non tantum probaretur, sed etiam antiquis suisque coerceretur finibus. Id vero declaramus, non jam nudis verbis; sed, quod Theologum maxime deceat, ipsa verborum gestorumque serie.

Primum enim, Græci nunquam intellexerunt

A a a 2

(a) Vid. pass. lib. XI.

(b) Vid. Pet. de Marc. de Concord. &c. lib. III. cap. VIII. §. V.

[A] Hac voce ETIAM.) D. DE MARCA loco citato contendit verbulum ETIAM incivis amanuensium irrepisse in his verbis: QNEMADMODUM ET IN GESTIS CONCILIORUM, pro quibus illi scripserint: Quemadmodum etiam in gestis &c. Sed vix potest credi hunc errorem optimos quosque hujus Synodi codices invasisse, & eum etiam authenticum, de quo D. BOSSUET mox est dicturus.

(*) Nunc est in Bibliotheca Regia.

(**) Palcologi.

xerunt, Papæ inesse eam auctoritatem, quæ nullis legibus teneretur. Ecce enim Bessarion Metropolitæ Nicænus, unus Græcorum omnium Latinis æquissimus, conjunctionis mutæ & ineundæ cupidissimus, & initæ retinentissimus, neque Romæ suspectus, propter egregia merita remque in Florentina Synodo bene gestam factus Cardinalis, ac Sede Petri dignus habitus (A): cum nostri in additione vocis, Filioque, Ecclesiæ Romanæ auctoritatem urgerent (a): Scimus quidem, inquit, quæ sunt jura & prerogativæ Romanæ Ecclesiæ; nihilominus scimus etiam prerogativæ ejus quos terminos habeant. Hæc jam inde a Synodi initio Græci profitebantur Sessione IX. ipse etiam Eugenius Sessione XXV. hæc ad Græcos loquebatur (b): *Conveniamus simul, fiatque Synodus: conficiat sacrum Sacerdos: jusjurandum demus Latini, pariter & Græci: proferatur libere veritas per Sacramentum; & quod pluribus videbitur, hoc amplectamur, & nos & vos: jusjurandum enim apud Christianos non fallitur.*

Non ergo ex sua unius sententia rem decidi volebat, neque ita palcebat & docebat universalem Ecclesiam, ut adunatæ consensus vinci a se putaret, qui fidem quoque suam Patrum consensione firmari intelligebat.

Jam eadem de re, eadem sessione, quid Græci sentirent Bessarionem clare exponentem audiamus. Habuit ille ad suos orationem dogmaticam; cujus hoc fundamentum (c): quoties necessitas ingruat, & hæresis aliqua exorta sit, debere Ecclesiam Dei in unum congregatam de rebus dubiis judicare, ac secundum præcepta Divinæ legis, & Sanctorum Patrum, communi omnium consensu sententiam ferre. Tum addit, communiter hæc agi, & quæ communia sunt, communi consensu terminari oportere: ita enim egisse Synodos Œcumenicas, primam, secundam, tertiam, & alias omnes.

Cum vero inter se Græci deliberarent,

Imperator sic inquit (d). *Ego præsentem hanc Synodum generalè nullam ex parte inferiorum judico aliis omnibus antehac celebratis. Ac postea: Ego Imperator sequi debeo sententiam Synodi, majorisque illius partis; nec non defendere quod fuit sancitum a pluribus. Propterea dico, inquit, me hujus sacre Synodi plurimumque ejus Patrum sequi sententiam. . . . tum quia ego censo Sanctam Ecclesiam in sacris dogmatibus nullo modo posse errare, communi ac Synodica consideratione utentem: unus quippe, vel duo, vel tres, aut plures ex hominibus, . . . fieri potest ut errent; at universalem Dei Ecclesiam, de qua Dominus dixit ad Petrum: TU ES PETRUS ET SUPER HANC PETRAM ÆDIFICABO ECCLESIAM, & PORTÆ INFERI NON PRÆVALEBUNT ADVERSUS EAM; eam, inquam, Ecclesiam communiter errare omnino est impossibile: alioquin & sermo Salvatoris evanuit, & fides nostra debili fundamento est nixa. Hæc Græci audiunt, hæc probant. Non ergo ad Papam solum, sed ad universalem Ecclesiam provocabant, nostrisque omnino contentanea prædicabant.*

Jam, ne quid superfit dubii, operæ pretium erit diligenter excutere quæ dixerint, cum de privilegiis Papæ speciatim ageretur, ac postrema hæc, de quibus nunc agimus, decreti verba expenderentur.

Græci igitur sic loquuntur (e): *Admissimus privilegia Papæ, præterquam duo: ne convocet Synodum œcumenicam, sine Imperatore & Patriarchis, si convenient; quod si advocentur, nec veniant, ne impedimento sint, quominus Synodus fiat: alterum est, ut si quis putet se ab aliquo Patriarcharum pati injuriam, & veniant qui interposuit appellationem, ne Patriarcha ipsi se sistant judicandos; sed Papa mittat Inquisitores ad Provincias hæc viciat, & ibi in partibus totius judicetur.*

Hic Papa respondit se velle (f) omnia Ecclesiæ sue privilegia, vellegue ad se fieri

appel

(A) Bessarion . . . Sede Petri dignus habitus.) Hunc Cardinales post Nicolaum V. ac deinde post Pium II. elegerunt Pontificem, nisi Cardinalis Avenionensis [ALANUS DE CÆTIVI] dixisset, Ecclesiæ Latinæ id turpe fore, si ex Græcia summum Pontificem ipsa adsciceret. Hæc vana causa fuit eligendi Paulum I. hominem gloriosum, fastidiosum & dolosum. Bessarion autem apud Romanos plurimum semper est habitus. Cum enim esset plurimum doctrinæ multique judicii doctus omnibus favebat. Hic moriens amplam suam Bibliothecam Venetis legavit. Vid. Plat. Onoph. Rain. &c.

(a) Tom. XIII. Conc. sess. IX. Concil. Flor. p. 151.

(c) Bess. Orat. dog. cap. I. ib. p. 394.

(e) Ib. p. 303.

(b) Ibid. sess. XXV. p. 387.

(d) Conc. Flor. sess. XXV. p. 482. 483.

(f) Ibid.

appellationes; necnon regere & pascere universam Ecclesiam, ut ovium pastorem; & celebrare Synodum Oecumenicam, cum opus fuerit; & omnes Patriarchas parere ejus voluntati.

Hæc postulata Papæ omnia ad absoluta Imperia revocantis, Græci respuere; gesta- que Synodi sic habent (a): *Imperator, his auditis, desperavit; nec aliud respondit, nisi: curate de nostra protectione. Adeo abhorrebant ab eo, ut Ecclesia non canone, sed voluntate regeretur. Ergo conventum est (b), ut Papa regeret Dei Ecclesiam, salvo Patriarcharum Orientis privilegio & juribus: quo fixum, valere canones, nec merito Imperio regi Ecclesiam, Ecclesiisque sua jura canonico ordine fundata constare.*

Cum in eo jam essent, ut conscriberetur decretum unionis, de Papæ privilegiis sic erat scriptum: ut Papa illa habeat *juxta determinationem sacre Scripturae & dicta sanctorum*: obstitit his verbis Imperator (c): *An si quis, inquit, Sanctorum in epistola honoret Papam, excipiet hoc pro privilegio & Ac Papæ significavit, ut aut hoc corrigeret, aut de reditu ejus cogitaret; cogebaturque apponi: juxta TENOREM CANONUM; & non SECUNDUM DICTA SANCTORUM.*

Jam nemo negaverit, quin tunc vel maxime quæreretur, non modo de constituenda, sed etiam de regenda suisque coerenda finibus Pontificia potestate; cum Græci vererentur, ne ambigua formula privilegia Papæ in immensum tenderent.

Quare hic omnis unionis spes rursus pæne concidit; patetque omnino intellexisse Græcos, *regendam* quidem a Papa *universam Ecclesiam*, sed *juxta canones*; non merito imperio & absoluta voluntate.

Quæ cum diu multumque agitata fuissent; atque Eugenius quidem vocem illam, *secundum dicta Sanctorum*, vehementer urgeret, Græci vocis ambiguitate deterriti haud minore vehementia repugnarent; tandem conventum est (d), ut *Papa habeat sua privilegia juxta canones & dicta Sanctorum, sacramque Scripturam, & acta Synodorum*: quæ collecta simul veram administrandæ Ecclesiæ formam exhibebant; patebatque a Synodo Papalis potestatis, non solum habendæ firmamentum, sed etiam

exercendæ regulam fuisse præscriptam.

Hic Eugenius, *dicta Sanctorum*, toties inculcata omisit, ut quæ jam ipsi quoque ambigua viderentur; convenitque utraque Ecclesia in hanc formam, ut Papæ quidem inesset a Christo tradita regendæ ac pascendæ Ecclesiæ potestas; sed *secundum eum modum, qui, & gestis oecumenicorum Conciliorum, & sacris canonibus continetur*; quæ quidem Gersoni, Alliacensi, nostrisque concinunt, magna animorum consensione docentibus, in *Papa agnoscendam plenitudinem potestatis; sed a Concilio sacrisque canonibus regulandam*. Hinc autem videre est, cur jam Eugenius hanc vocem, *dicta Sanctorum*, hic omitti ipse vellet; quippe cum haud satis apta viderentur regulandæ Pontificiæ potestati, quæ canonibus quidem & Conciliis Oecumenicis, non autem *dictis Sanctorum* generatim sumptis, parere soleat.

Hæc igitur e Florentini Concilii gestis expressa demonstrant, quantum ab eo abfuerint Græci ut agnoscerent supremam illam infinitamque potestatem, quæ totam adunatam Ecclesiam supergrederetur: quantum abfuerint Latini, ut eam a Græcis agnosci postulerent; atque omnino consentire Florentina cum Constantiensibus, nedum ea abrogarent. Sic decet a Catholicis conciliari quidem, non inter se committi & collidi Concilia, ne, quæ in Ecclesia summa est, nutet auctoritas.

Florentinum decretum ab Eugenio factum est (e), *sacra approbante Synodo; Consentientibus in Synodo reverendissimis fratribus*, hoc est, ipsa Synodo condecernente, sententiam cum ipso ferente, ac decretum suum ejus decreto addente. Neque aliter Græci intellexerunt, quam, ut eos sæpe profectos esse vidimus, decernendi vim ipsa membrorum omnium consensione atque unitate constare; tuncque Ecclesiam errare non posse, *communi scilicet & Synodica consideratione utentem*, ut supra profectos legimus.

(a) *Ibid.*(d) *Ib. p. 507.*(b) *Ibid.*(c) *Ib. p. 506. 507.*(e) *Ibid. decret. union. pag. 509.*

CAPUT XII.

An Constantiensibus decretis, & Conciliani potestati noceat, quod Ecclesie pars maxima, ac praesertim Galli, EUGENIO Basileae damnato ac deposito obedirent.

Hic quaestio exoritur, si Conciliis tanta inest auctoritas, cur ergo Basileensis postrema irrita fuere, atque Eugenius IV. a Synodo depositus, pro vero Pontifice, etiam a Gallis est habitus? In promptu responsio est; facta referimus; solutio ex factis.

Basileenses Patres multis videbantur duro nimis & obstinato animo neglexisse Graecorum salutem, & aquas conditiones respuisse. Ipsi etiam Graeci Basileae magnis clamoribus querebantur de Synodo, quae tantae rei gratia commovere se nollet; in easque angustias Pontifex conjici videbatur, ut omitteret Ecclesiae conjunctionem, tantum opus, idque magno & aeterno suo & Ecclesiae Latinae dedecore, nisi Synodum ipse transferret: quod tamen ne solus contra Synodi auctoritatem attentaret, memoratum illud de Florentia & Utino decretum Synodi praetendebat. His causa Pontificis nitebatur: neque ut antea, vanae ac frustratoriae dirimendae Synodi causae ferebantur, sed conjunctio praetendebatur Ecclesiarum, jam praesentibus Graecis, & Synodum cum successore Petri celebrantibus. Ceterum cum eo loco res Eugenii essent, tamen tanta erat Synodi reverentia, ut Ferrariam pauci convenirent: non Patres, non Reges, non reliqui Principes Orthodoxi: unus Burgundiae Dux sessione demum XIII. anno fere integro postquam Eugenius Ferrariae cum Graecis agebat, missis Legatis Synodo se conjunxit (a). Et Episcopi ex Italia convenere fere ad LX. Abbates ad XL. quos

inter ex Gallia Antistites quinque admodum, vel sex, ex Provincia fere, quae nondum Gallicano Imperio parebat, & duo Hispani; ex Germania, ex Anglia totoque Septentrionali tractu nullus. Haerentes cum Gallia & Hispania, omisso Florentinis, ipsoque Eugenio, Basileensibus adhaerebant. Interim paulatim Basileae dilabi Patres, postquam reformationis studium ac spes in iurgia abiisse visa: cuius rei culpam multi in Patres, multi in Eugenium, in utrosque plurimi conferebant. Ergo pauci exercere Synodi auctoritatem; iique plerumque non Episcopi, sed Doctores Theologiarum ac Juris Facultatum, Presbyteri tantum, imo interdum vix Clerici. Jamque viris maximis, neque Eugeniae; neque Basileensium partes plane probabantur: *Cardinalis Sancti Petri (A), viri sancti & gravissimi, sententia placebat, qui neque hos, neque illos laudare solebat.* Haec Aeneas Sylvius (b).

In hunc locum redacti Basileenses, tamen in Eugenium cum Graecis & Armenis praeclare agentem, atque Orientales Ecclesias a tot saeculis scissas ad ovile revocantem, miris anathematibus, Oecumenicae Synodi titulo, detonabant. At cum eum etiam deposituri viderentur, sapientissimus quisque ab ea sententia abhorrebat; Legati Regum palam intercedere, novi schismatis metu; multi a Synodo discedere: inter eos etiam, qui Basileae remanerent, graves diffensiones oriri. Prorsus tanto nomini, neque Conciliorum gravitas, neque ipsa Coetus dignitas respondebat. Nihil fecius toties imminuta Synodus, neque sibi satis consentiens, Eugenium mira confidentia deposuit; elegit Felicem olim Sabaudiae Ducem, qui abdicato Imperio, quaesitoque secessu, quietam magis ac suavem, quam solitariam vitam (B) agere videbatur.

Deponendi Eugenii causae, translata & con-

(a) *Conc. Flor. sess. XIII. p. 207.*

[A] *Cardinalis S. Petri*] Joannes Cervantes Hispanus Hispalensis Archiepiscopus, ubi vidit Papam & Synodum diffidentes, in Hispaniam reversus est. Vid. Ciaccon.

(b) *Sylv. ep. XXV. p. 518. edit. Bas.*

[B] *Suavem . . . vitam &c.*] Amedeus VIII. Sabaudiae Dux, ideo pacificus & sui aevi ditus Salomon, quod, dum vicini Principes armis inter se decertabant, ipse pacem cum omnibus coluerat, abdicato Ducatu commissaque hujus cura filiis suis, secessit, una cum sex Magnatibus in locum *Ripallia*, ubi monasterium extruxit, sibi & sodalibus palatium, cui nomen fecit, *Eremum*. His Eremitis mollioribus viventibus amplae erant & opportunae aedes, lautae epulae, multum otium. Vid. Spond. an. 1434. Sylv. comm. lib. VII.

contempta Synodus; negataque ea, quas Catholici ferebant, Synodi veritates (a): tum simoniacum, ac dilapidatorem bonorum Ecclesie arguebant, jactatum potius in speciem, quam probatum; imo nec quaesitum. Hic iterum in studia scindi Christiana Respublica; pars hunc, pars illum colere, pars neutrum; & expectare quid copiosior ac certior Synodus declararet. Hanc sententiam Germani maxime sequebantur, cum Basileensem Galli Synodum colerent, Florentinam respuerent, Constantiensia omnia confirmarent (b); simul Pontificem Eugenium agnoscebant, depositionem non admittebant, quod malorum Ecclesie recordati, schisma vererentur; neque multis satis idonea caula visa esset, cur Eugenio tam pauci, iique inter se divisi, potestatem abrogassent reclamantibus Legatis Principum: in ceteris Basileensa decreta, atque iis nixam Pragmaticam-Sanctionem studiosissime retinebant.

Id quidem Odoricus Rainaldus confitetur (c), ac probat ex Nicolao Clemangio (A) Theologo Parisiensi; hujus aevi celeberrimo, gesta publica referente; sed nos ipsa gesta, ipsamque Pragmaticam Sanctionem legere ac referre praestat.

Ea edita est, Rege praesente, & in congregatione Ecclesie Gallicanae apud Bituriges, 7. Julii, anno 1438. atque a magnifica Synodi Basileensis commendatione ducit initium (d).

Recipiuntur ergo ex eodem Basileensi Concilio, Concilii Constantiensis Constitutiones, imprimis caput, *Frequens*; tum ejusdem Concilii Constantiensis Sessionis V. Basileae toties repetita decreta, adscribiturque sic: *Acceptavit & acceptat, prout jacent, jam dictorum Praetorum ceterorumque virorum Ecclesiasticorum, ipsam Ecclesiam (Gallicanam) representantium, congregatio saepe dicta.* Tum Basileensa decreta memorantur, & acceptantur, praesertim illud de sacris electionibus. Adhibitae quidem decretis Basileensibus aliquot

modificationes; sed quam illud fieret, illa Concilii auctoritate, hac verba demonstrant: Demum conclusit prelibata Congregatio, ut decreta ipsa, de quibus visum est, quod debeant simpliciter acceptari, ex nunc simpliciter acceptentur & executionem sortiantur, atque ex nunc effectui realiter mancipentur; & similiter ea decreta circa qua facta fuerunt praenotata modificationes, ex nunc eum ipsis modificationibus acceptentur, prout etiam acceptantur, SUB SPE SCILICET QUOD IPSE MODIFICATIONES PER SACRUM CONCILIUM ADMITTENTUR: pro quo Regii Oratores instabunt, vice Regia, Ecclesiae Regni & Delphinatus.

Cum haec admitterent, tamen in agnoscendo Felice, Basileensibus non contentiebant, sed Eugenio obsequebantur. Id cur facerent, docet illa responsio Caroli VII. deprompta ex vetustissimo Codice Victorino, quo hujus aevi acta referuntur (e): *Protestatur Rex, quod more Praedecessorum suorum paratus est audire Ecclesiam rite ac legitime congregatam. Verum quod apud multos graves & probos non modica est dubitatio, an suspensio, privatio, & subsecuta electio facta Basileae sit legitima, dubium etiam est, an illa congregatio ILLIS DIEBUS, quibus praedicta agitata & facta sunt, sufficienter representaret universalem Ecclesiam, ad tantos & tam arduos actus; Rex perstat & manet in obediencia Domini Eugenii, in qua nunc stat: ubi vero Rex plene & sufficienter de praedictis informatus fuerit, si ve per Ecumenicum, aut aliud generale Concilium, aut in congregatione Ecclesiae suae Gallicanae extensus congreganda, seu in conventionione Principum, Rex comperita veritate stabit cum ea, & ei adhaerebit.*

Ergo Rex Gallicanaque Ecclesia de potestate Concilii generalis, in deponendo Papa, minime; de hoc tantum Concilio, neque in omnibus, ambigebant; quod licet pro generali haberetur in aliis, quibus con-

(a) *Conc. Bas. sess. XXXIV. pag. 620.*

(c) *Rain. an. 1440. n. 4.*

(A) *Clemangio* Is doctrina & elegantia plerisque sui aevi scriptoribus major, magnam sibi famam comparavit, scriptis egregiis literis ad Regem Carolum VI. & ad Pontifices ac Cardinales utriusque obedientiae, de extinguendo schismate; quam famam ipse postea violavit. Nam cum esset Benedicto XII. a secretis, creditus est auctor ejus Bullae, qua ille Pontifex Regem Galliae anathemate innodabat.

(d) *Tom. XII. Conc. pag. 1429. & seq. vid. Pragm. in ed. Pinsonii an. 1666.*

(e) *Hist. Universit. an. 1439. Tom. V. p. 447.*

(b) *Vid. Conc. Bitur. pro Pragm. ib. p. 1430.*

lentiret Ecclesia; in deponendo Papa, repugnantibus Regum Legatis, ac plerisque per Orbem terrarum Ecclesiis, non satis representare videretur eam, quæ maxima ex parte hujusmodi consiliis repugnaret, Ecclesiam. Ea causa dubitandi fuit; quæ dubitatio Germanos adduxit, ut neutri fauerent: nostros, quod erat æquius, ut in possidentis obedientia persisterent, neque ex dubia condemnatione, certa eum dejectione multarent.

CAPUT XIII.

Nobilissimas Universitates, propter Constantiensium canonum auctoritatem, Basileensium Synodo adhasisse.

Interim nobilissimæ Academiæ toto Orbe terrarum inclinabant in Synodum.

Anno 1438. cum Bituricensis Conventus haberetur; Universitas Parisiensis Legatos misit, qui Conciliorum generalium, ac præsertim Constantiensis ac Basileensis auctoritatem tuerentur (a).

Anno 1439. jam deposito Eugenio & electo Felice, in codice Victorino optimo, hæc Universitates memorantur, quæ Basileensibus adhæserint: Parisiensis, Viennensis, Erfordiensis, Colonienis, & Cracoviensis (b).

Edita ergo est Doctoris Parisiensis, pro Synodo Basileensi, contra ejus translationem, ampla defensio, qua sententia sacræ Facultatis totiusque Academiæ argumentis firmaretur. In hac defensione hæc legimus (c): Nullus est alius inobliquabilis, nisi Ecclesia, aut Concilium generale, habens specialem Christi assistentiam, ex promissione ejus; ergo nulli alii necesse est infallibiliter crede-

re, nisi Ecclesie aut Concilio generali. Concilium generale est regula inobliquabilis, ratione assistentia Salvatoris, supremum tribunal in terris, ad quod in dubiis salutem humanam concernentibus, haberi debet recursus; nec ad Christum a generali Concilio legitime congregato appellari potest, cum Spiritus Sanctus eorum, quæ Conciliariter aguntur, principalis auctor & definitor existat.

Tum Universitas Colonienis a Theodorico Colonienfi Archiepiscopo requisita, edidit responsonem; illa vero responso ab hac propositione incipit (d): Ecclesia Synodaliter congregata habet supremam jurisdictionem in terris, cui omne membrum Ecclesie, cujuscumque dignitatis fuerit, etiam Papalis, obedire tenetur, quam nemo sine ipsius Ecclesie Synodalis Conventu dissolvere vel transferre potest. Ex his cetera æstimari possunt.

Universitas Erfordiensis (e), Theodorico Archiepiscopo Moguntinenfi (A) simile responsum dedit, quo Basileense Concilium asserit; Neutralitatem improbat; quod Concilium sit supra Papam, ex Constantiensis decreto, &c.

Universitas Viennensis Concilio Basileensi ac Felici favet, & neutralitatem impugnat (f): quod si duo, aut plures contenderint de Papatu, est justum & licitum, si de jure eorum dubitatur, eis usque ad futurum Concilium obedientiam subtrahere. At in his, quæ fidei sunt, aut quæ schismatis extirpationem, aut morum reformationem in capite & in membris Ecclesie respiciunt, nunquam licet Christiano a sacro Concilio legitime congregato appellare.

Cracoviensis Universitas, editis literis ad Uladislauum (*) (B) Poloniæ & Hungariæ Regem,

(a) Hist. Univerf. loc. cit. p. 444.

(b) Ib. p. 449.

(c) Ib. p. 450.

(d) Ib. p. 460.

(e) Ib. p. 462.

(A) Archiepiscopo Moguntinenfi.) Is Theodoricus SRENER discessit aliqua ex parte ab Universitatis Erfordiensis sententia, & cum ceteris Germaniæ Principibus, viam hanc est secutus, quam vocabant *neutraliter*, Patricius in historia Basileensi cap. LXXXVIII. & CXVII. pag. 1567. 1590. narrat, Moguntiam bis convenisse nonnullos Germaniæ Principes & Episcopos, ibique statuisse a se approbanda esse decreta Basileensia, exceptis iis, quibus Eugenius exauctorabatur; & neutralitatem inter Eugenium & Felicem tenendam.

(f) Ibid. pag. 473. 474.

[*] IV.

(B) Uladislauum) Uladislauus clade Varsensi notissimus, cum Turcis foedus Reipublicæ Christianæ utilissimum pepigerat. At illi qui tum erant non admodum datæ fidei tenaces Casuistæ, ei persuaserunt non licuisse Christiano Principi pacisci cum Infidelibus; simulque Pontifex eum *jurisjurandi Turcis præstiti religione. . . . liberavit*. Uladislauus igitur iterum tentato bello, prælium commisit, in quo victus est, & ipse gladio casus. Turcæ, hac parva victoria, id quod etiam tum ægre tenebant Græci Imperatores facile invaserunt. Vid. Bonf. Hist. Hung. & Spond. an. 1444.

Regem, decreta Basileensia adversus Eugenium, & pro Felice firmat his maxime conclusionibus (a): 1. *Quod unam Ecclesiam agnoscere oporteat.* 2. *Quod sicut unum est caput principale Christus, ita unum est caput universale Papa.* 3. *Quod quodlibet Concilium generale in Spiritu Sancto legitime congregatum representat universalem Ecclesiam, & habet potestatem immediate a Christo, idque Constantiensi Concilio fixum, ac probatione non egere.* 4. *Potestas Ecclesie universalis, ac etiam cujuslibet Concilii generalis legitime congregati ipsam representantis; superior est potestate Papae & qualibet alia potestate in terris.* Reliquae ex his facile intelliguntur.

Ex his liquet, quod etsi de aliqua parte Basileensium gestorum fuerit dubitatum, non proinde Concilii universalis, aut Constantiensium decretorum auctoritatem in dubium fuisse revocatam; sed certam & inconcussam suoque immotam pondere constitisse. Id etiam sequentia gesta declarabunt.

CAPUT XIV.

Mors EUGENII IV. NICOLAUS V. succedit: pax composita, immotis decretis Constantiensibus: Concilii Basileensis antesignani, abdicato tantum FELICE, nulla doctrina retractatione, pro Orthodoxis habitis.

DUM haec agebantur, Graecis ad unitatem redactis, eruditissimis Armenis, Jacobitarum, atque Aethiopicorum accepta Legatione, Eugenius Florentiam Romam Concilium, ipso Concilio approbante, transtulit (b), ne deesset quod Basileensibus opponeret. Una vel altera Sessione vix quidquam; de reformatione certe nihil actum (A): interim Basileenses, extenuatis ac pene nullis viribus, cum Felice suo Lausanam defluerent, vicinam civitatem: utrinque paucis cum Episcopis Synodus universalis agebatur, aut potius tanti nominis majestas ludibrio habebatur. Eugenius obiit, unio-

Tom. I.

ne facta, nobilis: utinam stabili, felix! Ceterum id egisse quod in ipso esset, maximae laudi fuit. Optabant viri boni, ut pari studio reformationi animum adiecisset. Aliis occupatus partem officii vel maximam praetermiit. Successit anno 1447. Nicolaus V. antea Thomas (*), sanctae Sabinæ Cardinalis, vir optimus atque doctissimus; quodque inter omnes constabat, pacis amantissimus. Itaque anno sequente 1448. postquam a tempore electi Felicis annos fere novem inter Papam & Synodum, dubiae Ecclesiae fluctuabant, facta pax, Caroli VII. Francorum Regis praecipua opera, his conditionibus, ut Felix Papatui renuntiaret, ut Concilium Basileense sive Lausanense ordinaret (c), maxime propter pacem Ecclesiae, Nicolaum pro Pontifice habendum, statuendo & ordinando quod faciat & adimpleat, quae summus Pontifex facere tenetur, mandaretque omnibus eidem Nicolao obediendum esse: ut Synodus deinde se ipsa dissolveret: ut a Nicolao Synodus generalis, neque revocanda, neque proroganda, neque impedienda, in Gallia statim indiceretur (d); tanta apud omnes, etiam post Basileense dissidium, Conciliorum non modo necessitas, sed etiam majestas & auctoritas ferebatur: ut utrinque factae gratiae ratae: utrinque irrogatae poenae irritae haberentur.

Haec igitur inter Oratores Nicolai Papae, & Caroli VII. Francorum Regis pacta atque conventa sunt, obsecundantibus Angliae & Siciliae Regibus, ac Ludovico Delphino. Thomas Corcellæus, insignis pietate ac doctrina Theologus, & Concilii Basileensis Lausanensisque pars maxima, inter Oratores Caroli nominatur (e).

Electores Principes Carolo se conformant, suaque avisa proponunt, de irritandis utrinque poenis. Hanc causam afferebant (f), quod Catholica universalis Ecclesia diffusa per Orbem, & communitas fidelium, ut plurimum hujusmodi processus, sententias, censuras, privationes & poenas hinc inde emanatas non recipit. Haec docent, quo loco decreta poenalia non modo Basileensia, sed etiam Eugeniana esse viderentur. Ca-

B b b

vebant

[a] *Ibid.* pag. 480. & seq.[b] T. XIII. Conc. part. III. Concil. Flor. pag. 1218. 1222. & seq. vid. *ib.* Patr. c. CXXIX. p. 1599. 1600.[A] *Vix quidquam . . . actum*) Nihil omnino; nisi quod duas Bullas approbavit, quibus Eugenius Ecclesiae gratulabatur de quibusdam Orientalibus Episcopis schismati ereptis.(*) *Sarzanus.*(c) *ib.* Ad visum &c. p. 1329.(d) *Ibid.* vid. quodq. pag. 1327.(e) *Ibid.* pag. 1333.(f) *Ibid.* pag. 1330.

vebant etiam ut Synodi Constantiensis auctoritas sacro-sancta haberetur (a). *Instabit Dominus Rex Francorum, quod S. D. Nicolaus Papa V. Concilium Constantiense, decretum, FREQUENS, & alia ejus decreta, sicut cetera Concilia Catholicam militantem Ecclesiam representantia, ipsorum potestatem, honorem, & eminentiam, sicut & ceteri antecessores sui, suscipiet, amplectetur & venerabitur.* Sic sancta habebatur omnium Constantiensium decretorum auctoritas; eorum vero maxime quæ ad eorum eminentiam pertinerent.

Ut hæc executioni darentur, primus Felix ex pacto edidit Bullam, quæ incipit, *Quas ob causas*, a Rainaldo relata (b), cujus hæc est summa. 1. Se ab universali Synodo Basileensi ad Apostolicum regimen evocatum obediisse, ut concussam tueretur generalium Conciliorum auctoritatem, memorem videlicet *Constantiensis Concilii nulla unquam oblivione delenda definitionis; quod videlicet Sancta Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, &c.* prout ex Constantiensis Concilii Sessione V. sæpe recitata sunt: quam etiam veritatem Basileensis Synodus confirmasset, tota Catholica suscepisset, ac practicasset Ecclesia. Exinde permotum gravi schismatis malo, post acerrimos continuosque labores, quos solius veritatis manifestandæ, auctoritatisque sacrorum generalium Conciliorum conservandæ gratia amplecti voluerit; eo animum contulisse, ut pacem Ecclesiæ, quacumque fieri posset ratione, procuraret: ea causa in Sancta Synodo Lausanensi universalem Ecclesiam representante, ultro cessisse Papatum; sperantes, inquit, *quod in futurum Reges & Principes, Prælati, & alii, auctoritati sacrorum Conciliorum assistent, eamque tuebuntur & defendent; quodque universalis Ecclesia, PRO CUJUS DIGNITATE, SUPEREMINENTIA, ET AUCTORITATE totis viribus pugnavimus, nos apud clementiam primi & æterni Pastoris, nostræ hujus pacificæ humilitatis contemplatu, suis devotis jugibusque orationibus commendabit.* Lausanæ 7. Aprilis 1449.

His conditionibus Felix, hac fide edita, in Lausanensi Concilio Papatum deposuit. Paucis post diebus, Synodus his consenta-

neum decretum protulit, ab eodem Rainaldo relatum, cujus initium: *Multis ab annis (c).* Sic autem definit: *Desiderantes, inquit, de unico Pastore uni sanctæ Catholice & Apostolicæ Ecclesiæ providere, compluribus suadentibus & urgentibus causis, præsertim dilectione danda unionis & pacis in personam dilectissimi filii Ecclesiæ Thomæ, in sua obedientia Nicolai V. nominati, nostra vota contulimus, sperantes ipsum ea facturum, quæ summus Pontifex facere tenetur: fida quoque relatione intelligentes, eandem credere & tenere veritatem pro conservanda sacrorum auctoritate Conciliorum in sacro-sancta Synodo Constantiensi definitam & declaratam, ac in sacro Basileensi Concilio renovatam, nec non a Prælati, Regibus, & Principibus, Universitatibusque Orbis susceptam, prædicatam & dogmatizatam, videlicet quod generalis Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, &c.* prout in duobus Constantiensibus decretis sessione V. habentur. His positus Nicolaum pro Pontifice habendum decernunt, ipsique obediendi mandant, 19. Ap. 1449. Antecesserant (*) decreta de irritatis pœnis, & confirmatis gratiis, prout pactum erat.

Denique eadem Synodus Lausanensis alia duo decreta ab eodem Rainaldo (d) descripta edidit 25. Aprilis. Altero, Felicem creat ac nominat *Sabinensem Episcopum, ac per varias amplasque Provincias Sedis Apostolicæ Legatum, Vicariumque perpetuum; primumque post Romanum Pontificem locum eidem attribuit, servatis aliquot Pontificiæ dignitatis insignibus.* Altero, post pacem constitutam, Synodus seipsa dissolvit, ac dissolutam esse decernit.

Hæc agentes pro decretis Constantiensibus, hanc fidem professos Nicolaus V. tribus datis diplomatis, quæ incipiunt: *Ut pacis: & Tanto nos: & A pacis Auctore:* non modo ut ab omni censura immunes, verum etiam in suis suscepit honoribus: Felicem vero, sive Amedæum, eandem fidem toto terrarum Orbe testatum, pro Sabinensi Episcopo ac primo Cardinali Legatoque perpetuo habet & agnoscit, 21. Junii eodem Anno 1449. (e).

Viderat autem Nicolaus memorata Felicis & Synodi Lausanensis de cessione &

pace

(a) *Ibid.* pag. 1332.

(*) 16. April.

(e) Tom. XII. Conc. pag. 663. tom. XIII. pag. 1347. vid. Rain. an. 1449.

(b) Rain. an. 1449. n. 3. 4.

(c) *Ibid.* n. 5.

(d) *Ibid.* n. 6.

pace diplomata, quorum respectu Bullam: *Ut pacis*, & Bullam: *Tanto nos*; a se editas esse testatur; nihil ut sit clarius, quam Felicem & Lausanenses Sessionis V. Constantiensis decreta laudantes, ac supereminentem Concilii potestatem his asserentes, a Nicolao V. fuisse susceptos.

Quid hic mentis fuisse Nicolao putant? Nullamne, an suspectam, imo Apostolicæ Sedi exosam habuisse sessionis V. Constantiensis auctoritatem, qui Felicem ac Lausanenses eam ad cælum usque, postremis etiam decretis extollentes, amplexus sit? An forte existimabat, ab iis Constantiensis canones ita laudari, ut quod jam adversarii volunt, ad solum schismatis tempore revocarent? Atqui Basileenses iis canonibus adversus Eugenium indubitatum Pontificem usos prædicabant. Quid ergo? Nicolaum indulgentiam usum adversus eos, qui erroneam aut schismaticam doctrinam non modo profiterentur, sed etiam universæ Ecclesiæ commendarent? Apage insana prorsus deliria. Nihil ergo superest, nisi ut eos pro Orthodoxis habuerit; idque tribus diplomatis uno die editis confirmavit.

Sic autem inter Papæ Regisque Oratores pactum erat, ut hæc tria diplomata de cassatione processuum, de confirmatione gestorum, & de restitutione privatorum, secundum minutas ab ipsis Oratoribus concordatas, a Nicolao ederentur, & Felici traderentur: quæ Oratorum testificatione in Conciliorum voluminibus edita constant (a).

Refert quidem Rainaldus (b) ex Januario Manetto, (*) Amedæum perfidia sue errorem recognovisse, quem confitentem ac penitentem Nicolaus sponte Cardinalem creaverit; at nos Historicis, partium studio quæ libere scribentibus, adversus gestorum fidem ac Nicolai diplomata, non credimus. Ceterum in gestis ac Bullis nihil retractationis, aut penitentia reperimus; imo ultima Felicis gesta ac Synodi Lausanensis, omnia præclare ab iis atque a Basileensibus gesta; nec nisi pacis studio antiquanda confirmant. Utrinque soluta penæ; utrinque confirmatæ gratiæ: de penis

id notatu dignum, quæcumque a quocumque, etiam ab Eugenio in Felicem ac Basileensem sive Lausanensem Synodum emanassent, eas a Nicolao nullas & irritas declaratas; atque etiam de registris Eugenii, Nicolaique ipsius & locis aliis abolitas atque deletas (c).

Omnes ergo utrinque pro Orthodoxis habiti, quique pro translatione, quique adversus translationem egissent (d). Retractationes fingunt, quas nec ipsi probant, & acta respiciunt. Joannes Segobienfis Hispanus, Thomas Corcellæus Gallus, alii innumerabiles, sanctitate ac doctrina conspici, Basileensi Synodo ad finem usque juncti, in pace Ecclesiæ obierunt; fama integra ac virtutum omnium, imprimis vero modestiæ & contemptarum dignitatum (A) laude floruerunt. Ludovicus vero Alamandus Cardinalis (e), Arelatenfis Archiepiscopus, quo duce ac Præside depositus Eugenius, Felix electus, continuata Synodus & ad extremum usque perducta est; ille, inquam, abdicato tantum schismate, circa doctrinam vero retractatione nulla, imo gestis in Lausanensi sessione ultima confirmatis, pristina dignitati restitutus, in sua Ecclesia vixit. Obiit clarus miraculis, pro beato colitur, Clemente VII. Pontifice, ut jam memoravimus, edicente. Nulli imputatus error, nulli schismaticus animus, omnes bono animo, bona fide adversus translationem egisse constabat, dum reformationi student, ejusque promovendæ spem in Conciliorum invicta stabilitate positam putant.

CAPUT XV.

Quæstio de translatione, qualis habita in Basileensi & secuti Synodis: de Constantiensibus decretis nullum superesse dubium.
JOANNIS DE PARADISO Carthusiani locus de rebus Basileensibus.

Quin ipsa quæstio qua potestate Concilium transferatur, recte consideranti pendere adhuc & in medio relicta
B b b 2 vide-

(a) Tom. XIII. Conc. pag. 133.

(*) Florentino in vita Nicol. V.

(c) Bull. Tanto nos. tom. XIII. Conc. pag. 1349.

(b) Rain. loc. cit. n. 6.

(d) Rain. loc. cit. n. 8.

(A) Contemptarum dignitatum &c.) Corellæus a Felice Cardinalis factus, hanc ultro dignitatem abdicavit.

[e] Vid. Diff. prav. not. XIV. & lib. V. cap. V.

videbitur (a). Sane translatio Basileensis tria habebat insignia propter quæ probaretur: primum, causa transferendi gravis ac necessaria propter Græcos: alterum, non modo Legatorum, verum etiam Præfulum ingens discessio: tertium denique, consecutum schisma, deposito Eugenio atque electo Felice, præter optimorum virorum sententiam. Hæ igitur particulares causæ translationem & faciendam suadebant, & factam tuebantur. Et tamen a Felice, a Lausanensibus nihil, præter abdicatum schisma; circa transferendi Concilii potestatem, nihil retractationis exigitur. Quin ipse Eugenius translationi decretum, ut vidimus, Basileense præterdidit: ceterum Ferrariensem Synodum, Florentiam; Florentinam, Lateranum; sed ubique, Concilio approbante, transulit (b).

De translato Ferrara Florentiam Concilio memorabile illud, quod legimus in actis: ea translatione proposita respondisse Græcos: *Nos vellemus Ferrara non excedere, quandoquidem in ea statutum est, non alibi Synodum celebrari*: dixisse Imperatorem Græcum: *Lex est apud Latinos, Synodum Oecumenicam, non ita simpliciter ac fortuito dimitti, infecta re, ac sine definitione Synodica, præterquam tribus hisce de causis: si pestis grassetur, si fame laboretur, si fiat hostium incursio. Quapropter nos etiam iusta de causa Synodum transferemus. Est autem causa pestis*. Quo audito omnes dixerunt: *Iustum est translationem Synodi notam fieri. Placuit ergo convenire generalem Synodum; atque ita indicta est translatio*. Decretum translationis habetur in Conciliorum voluminibus, sacro approbante Concilio (c). Quo quidem decreto duo asseruntur a Græcis: primum nonnisi necessariis causis Concilium dimitti, antequam definita sint, propter quæ est congregatum: alterum, ne id quidem fieri, nisi assentientibus Patribus.

Neque aliter gestum in Tridentina Synodo: Allatum Pauli III. decretum, de Concilio Bononiam transferendo, propter grassantes morbos (d): Sessio VIII. qua-

litum a Patribus, num placeret ea causa decernere ac declarare Concilium esse transferendum, & ex nunc transferri, donec Sanctissimo Domino nostro, & sacro Concilio expedire videbitur, ut ad hunc seu alium locum, ipsum Concilium reduci possit ac debeat: responderunt: *Placet*. En ad translationem cum Pontificia conjuncta Sacrosancti Concilii auctoritas, neque aliter: atque ad ipsam Synodum Tridentinam, Deo ita providente, hæc sententia transmittitur.

Huic translationi, cum Carolus V. Augustus, ejusque Regnorum Episcopi intercederent, Galli quidem consentire; extatque mandatum Henrici II. ut suo & Ecclesiæ Gallicanæ nomine, translatio approbetur; sed cum ea clausula (e): *Quod dictum Concilium, Patrum ibidem agentium consensu atque auctoritate, Bononiam translatum sit*.

Mortuo Paulo III. ex Julii III. successoris Bulla, Concilium Tridenti resumptum, ita decernente atque assentiente Concilio, Sessio XI. anno 1551. calendis Maii (f).

Suspensa Synodus per biennium Sessio XVI. 28. Aprilis 1552. at ipsa Synodo decernente (g). Resumpta Synodus sub Pio IV. Sessio XVII. sed iterum, ipse Synodi accedente decreto (h). Denique dissoluta eodem ordine Sessio XXV. Quæsitum a Patribus (i): *Placetne, ut huic sacre Oecumenicæ Synodo finis imponatur?* Responderunt: *Placet*.

Ceterum hæc nihil ad nos, qui tantum Constantiensis Sessio V. decreta tutanda suscepimus. Ea vero & per se summa auctoritate constare; & a Martino V. iteratis vicibus approbata esse, & a Synodo Basileensi, dum legitime canonicæ ageret, repetita; & ab Eugenio IV. læpius, etiam in Synodo Florentina comprobata; & a Nicolao V. pro sanctis atque intemeratis habita fuisse demonstravimus, dum Felicem ac Lausanenses ea decreta laudantes atque repetentes, & quidem quovis tempore, & adversus quemvis Ponti-

ficetæ

(a) Vid. sup. hoc lib. cap. XII.

(b) Bull. Eug. Decret. tom. XIII. Conc. pag. 1030. & bist. Patr. cap. CXXIX. pag. 1599. Conc. Flov. sess. XV. p. 214. 218. 219.

(c) Vid. ibid. p. 1030.

(e) Mem. pour le Conc. de Trente pag. 19.

(g) lb. p. 835. 836.

(h) lb. p. 840.

(d) Concil. Trid. sess. VIII. tom. XIV. p. 785.

(f) Concil. Trid. loc. cit. p. 799.

(i) lb. p. 919. 920.

ficem valitura audivit, suscepit, amplexus est. edito etiam diplomate.

Quin etiam idem Nicolaus (a) Carolum VII. pace Ecclesiastica confecta nobilem, miris in cœlum laudibus efferebat; cum Carolus interim, totaque Ecclesia Gallicana Pragmaticam Sanctionem omni ope tuerentur; in qua, ut vidimus, Basileæ repetiti canones Constantienses Sessionum IV. & V. recipiebantur, laudabantur, & pro certo ac stabili rerum omnium fundamento constituebantur.

Calixti vero III. qui Nicolao proximus sedit, tempore, Cardinalis Avenionensis (*) anno 1456. Legatus a latere, ad eundem Carolum & Gallias missus, id etiam scripto confirmavit, nihil se acturum, quod Pragmaticæ Sanctioni adversaretur, cuius autographum in regestis Regiis habetur: adeo Pragmatica in nostrorum animis hærebat, necdum a Romana Curia vexabatur (b).

Ex his concludimus motam quidem de translatione quæstionem nondum universim decisam videri; certe, quod hic agitur, Constantiensis Sessionis V. toties repetita, toties approbata, certa & indeclinabili auctoritate constare.

Hic qui scire velit, hæ translationes ac dissolutiones Conciliorum, quo loco a viris bonis doctisque haberentur; legat Jacobi de Paradiso Carthusiani, Doctoris Erfordiensis, collectum de septem statibus Ecclesiæ in Apocalypsi. Ibi leget, quam necessaria reformatio; quam neglecta; quam exosa tunc temporis, præsertim Italis & Curia: tum subdit mille artes, quibus Concilia dissolvantur (c): Quod, inquit, clare probat tragedia nostris temporibus in Basileensi Concilio practicata; & ex hoc ortum est vulnus, nescio quando curabile contra auctoritatem Conciliorum generalium, ut abscedentibus Papa, aut suis Presidentibus a loco Concilii, vel differentia exorta inter partes ejusdem, censeatur Concilium dissolutum, resideatque in persona Paps de plenitudine potestatis auctoritas dissolvendi, aut transferendi Concilia generalia, prout Eugenius olim Papa anno 1437. fecisse comprobatur. Hoc venenum per eum effusum est in Ecclesiam, per adversa-

rios Conciliorum: ad quod refugium habebunt, ut subterfugere valeant correctionem & reformationem; ita ut etiam modernis temporibus frontose dogmatizare audeant: in quolibet Papa residere plenitudinem potestatis, non solum super quolibet membro singulari Ecclesiæ, sed & super totam Ecclesiam conciliariter congregatam, ad libitum ipsius disponendi, decretandi, dissolvendi, transferendi, corrigendi, auctorizandi; ut nullus ei audeat dicere, cur ita facis? Et sic totaliter nituntur suffocare auctoritatem Conciliorum, contra decretationem AB OMNIBUS ACCEPTAM in Constantiensi & Basileensi generalibus Conciliis publice promulgatam, & contra Pragmaticam Sanctionem super hoc editam, atque factam. Decreta memorat in Sessione V. Constantiensi edita, ac Basileæ repetita, & ab omnibus accepta. Hæc igitur ad avaritiam ac pessimam adulationem refert, concluditque ita (d): Quod Ecclesia universali conciliariter congregata Papam inferiorum esse non dubitemus; & quod auctoritas Ecclesiæ integre servanda est super omnem, quacumque præfulgeat dignitate, etiam Papali, in his quæ ad fidem, & ad schismatis extirpationem, & ad generalem Ecclesiæ reformationem in capite, & in membris. Secundo: Concilium punire potest & debet quemlibet, etiam Papam, qui contumaciter statutis ejus obedire contempserit. Ex præmissis inferitur. Si universalis Ecclesia, tam in capite, quam in membris debet reformari, oportet hoc fieri per totam Ecclesiam conciliariter congregatam, a capite incipiendo; neque enim spiritus mendax fuisse credendus est in ore omnium illorum virorum celeberrimorum in Constantiensi Synodo congregatorum, qui hoc sanxerunt per decretum, FREQUENS, licet quidam ex Italica Natione, de Collateralibus Papa, moleste illud tulerunt; postea tamen omnes consenserunt de superioritate Concilii generalis super Papam, licet inimicus hominum superfeminavit zizania.

Hæc viri boni ac fortes, adhuc subiectam oculis memorabant, de Conciliari auctoritate in Constantiensi Concilio confessionem omnium; affirmabant superfeminata paulo post zizania, atque iis re-

[a] Nicol. V. epist. V. ad Carol. VII. tom. XIII. Conc. pag. 1543. vid. sup. cap. XII.

[*] Alanus de Coetivi.

(c) Gold. Monarch. tom. II. p. 1567, 1570.

(b) Preuv. des Libert. tom. I. cap. XXIII. pag. 917.

(d) Ibid. pag. 1573.

formationem impeditam deplorabant; ad eam incipiendam atque promovendam, ad Constantiensia decreta, tanquam ad arcem, confugiebant. Hæc nos cum iis dolentes ingemiscentesque referimus; Deumque precamur, ne foedos iterum atque Ecclesiam vastaturos Reformatores immittat, & Ecclesiæ vulnera ab alto respiciat.

CAPUT XVI.

PETRI *Meldensis Episcopi ad EUGENIUM IV. CAROLI VII. nomine, gesta Legatio: an ODORICO RAINALDO eam obijcienti proficit?*

DUm in rerum Basileensium seriem ac summam intendimus, tantisper distulimus eam, quam Odoricus Rainaldus refert, Petri (*) *Meldensis Episcopi* anno 1441. gestam, ad Eugenium IV. cum Florentiæ ageret, Caroli VII. nomine Legationem (a).

Hujus Legationis causa erat, ut Eugenius, Synodo Basileensi condemnata, Florentina vero absque ulla Ecclesiæ reformatione facta, novam Synodum generalem, eamque in Galliis indiceret, haud ita facile dissolvendam, atque hæctenus factum pii omnes ingemiscebant. Quod ergo vir prudentissimus verba sua sensusque ad deliniendum Eugenii animum accommodat, ut eum omni arte perpellat ad Synodum, totum id Odoricus Rainaldus eo refert, ut Basileenses Regi horrore fuisse, Pontificia vero Monarchia super omnem Conciliorum auctoritatem provecta, & exaltata fuisse videatur.

At ille sua dicta sic temperat, ut cum ceteris Theologis Gallicanis, Conciliarisque potestatis defensoribus, summa ipsa conveniant. Monarchiam commendat Ecclesiasticam, pacis unitatisque conciliatricem. Nihil mirum: quippe quam Catholici omnes, præsertim Parisienses, laudent. Basileenses suggillant, qui eam nunc abolere & suppressere contendunt (b). At illud verbum, nunc, a prudentissimo Oratore in-

terjectum, ad posteriora Basileensia adjicit animos: priora, quæ Conciliarem potestatem recto ordine asseriebant, sana esse significat. Quare oratione tota quidquid improbat in Basileensibus gestis, ad Eugenii depositum (A), ac Felicis substituti tempora manifeste refert, quæ Gallia non probabat; multique viri præstantes, Conciliaris etiam potestatis rectæ & ordinatæ strenui defensores, omnia Basileæ tum, ab incondita multitudine, per seditionem ac tumultum fieri querebantur. Hæc ergo nunc gesta, quæ pacem unitatemque convellant, Orator memorat, interim, cum supremam in Romano Pontifice potestatem agnoscat, utri omnes Catholicos, ac præsertim Parisienses facere vidimus, hoc addit (c): *Patres constituisse decreta & regulas pro ipsius usu gubernando & regulando; quicumque, inquit, præter has regulas hac potestate utitur, superbit, & potestatem exercet, sicut Principes gentium, quod prohibuit Christus.*

Quo loco subdit duas extremitates jam in Ecclesia esse: alteram quidem exacutam in Concilio olim Basileensi, qua voce, olim, iterum ostendit, & viguisse olim Concilium illud, & nunc Concilii loco non esse: alteram in Florentino: atque in Concilio quidem Basileensi unam extremitatem nimis exacui extincta potestate: alteram a Florentino Concilio nimis exacui visam, potestate quidem agnita, sed nulla re facta, pro regulando usu hujus potestatis; quod quid est aliud, quam Theologorum Parisiensium more, supremam ac plenam in Summo Pontifice revereri potestatem; sed eam per canones & Concilia regulandam, ut etiam in Gallicana Declaratione est positum, agnoscere.

Addit noster Orator (d): *Quod ad has extremitates evellendas non sufficit auctoritas Pape, sine generali Concilio; etsi, inquit, Eugeni, in favoribus Principum confidas absque generali Concilio, procul disto arundinem baculum tenes: quibus aliisque patet, in ea Legatione, rejectis sine contumelia Basileensibus, sed tantum po-*

sterio-

(*) *De Verellis, Dinensis postea.*

(a) *Rain. an. 1441. n. 8. 9. & seq.*

(A) *Eugenii depositi.* Qui Meldensis Episcopus eas primas sessiones improbasset, quarum ipse pars fuerat, utpote in Concilio Basileensi Hierosolymitani Regis Orator. Vid. Gall. Christ. in Episc. Dinens. & Meid.

(c) *Ibid.*

(b) *Ibid. n. 9.*

(d) *Ibid. n. 20. 12.*

terioribus gestis, pro vera Conciliorum auctoritate, summa quidem modestia, ne Eugenium exasperaret, sed tamen strenue esse certatum. Quam autem Rex Christianissimus Basileensium Patrum ad finem usque honori consuluerit, acta eo auctore, sub Nicolao V. jam relata testantur (a). Quare hic finem ea de Legatione dicendi facimus.

C A P U T XVII.

Bulla retractationis PII II. ad Coloniensem Academiam Constantiensia decreta confirmat, Basileensia tantum posteriora damnat.

A Neam Sylvium, ex gente inclita Picolominea, Poetam eximium (A), postea Pium II. Pontificem maximum, Concilio Basileensi, etiam post translationem adhæsisse, eique scripto, factoque favisse, pauci sunt qui nesciant: & ipse proficitur. Jam retractationem ejus producemus, ut omnes intelligant, in ipsa retractatione, quæ ille revocavit, quæ intacta reliquerit, quæ ultro firmaverit.

Anno igitur 1463. ad Universitatem Coloniensem Bullam edidit (b): *In minoribus*, ex qua perspicuum est, Basileensium gesta ab ipso improbari (B); sed quæ? Ea scilicet quæ post translationem consecuta essent: posteaquam scilicet Eugenius Concilium in Italiam transfudit, & cum Grecis Ferraria convenit, & Legati Concilii ad Eugenium defecere. Hæc ille semper inculcat; hæc, non alia retractat ac revocat.

Sed forte anterioribus gestis non intererat, nec necesse habuit ea quoque reprobare. Atqui primo Concilii anno, Christi 1431. ad Concilium venisse se narrat. Quid autem ageretur, referentem audiamus (c): *Aderant Legati Parisiensis Scholæ, cujus est fama percelebris; adjuerunt aliquando vestri & aliorum studiorum Germanicæ Nationis Oratores; & uno ore Concilii Generalis auctoritatem ad cælum efferrebant.* An ergo ea tum improbata dicit? Imo, accessit, inquit, & ipsius Eugenii consensus, cum dissolutionem Concilii a se factam revocavit, & progressum ejus approbavit: quorum alterum ad anteriorum approbationem, alterum ad sequentium cursum pertineret. Quis autem ille sit Eugenii consensus a Pio II. memoratus, ipsa verba demonstrant; nempe consensus cum iis, qui uno ore Concilii auctoritatem ad cælum efferrent. Cum his Eugenius, Pio teste, consensit, Concilii Basileensis dissolutione revocata, progressu approbato, ut verba testantur. Audis ab Eugenio approbata priora gesta Basileensia, quæ nunc approbata & confirmata nolunt, simulque approbata & firmata Constantiensia decreta, quæ tum Basileæ toties repetita & inculcata sunt. Ceterum approbato progressu, rem ipsam quæ fieret improbatam mera ludificatio est, ut vidimus, nec ad istas distinctionulas Pii animus distectebat.

Quin ipse apertissimis verbis hæc Constantiensia decreta confirmat: posteaquam enim summis laudibus supremam Apostolicæ Cathedræ potestatem commendavit, hæc addit (d): *Cum his, & Generalis Concilii aucto-*

(a) *Sup. hoc lib. cap. XIV.*

(A) *Poetam eximium.* Ipse Sylvius in fronte suarum epistolarum hunc titulum sibi vindicat. Et quidem stylus & verba illius Bullæ retractationis, de qua mox D. BOSSUET est dicturus, redolent Poetam haud parum delirantem. Ad fabulas passim alludit & ad exempla profanæ historię.

(b) *Bull. rom. Pii II. tom. XIII. Conc. pag. 1409. & seq.*

(B) *Basileensium gesta ab ipso improbari.* Iterum atque iterum legenti mihi hanc Bullam persuaderi non potuit, ea tantummodo ex gestis Basileensibus a Pio II. improbari, quæ contingerunt, postquam Eugenius Concilium transfudit. Primo enim Pius res primi dissidii eo modo narrat, ut significet gestas eas ab Eugenii IX. hostibus, qui cateruatim in horas accedebant, eo ut eminentiam primæ Sedis supprimerent. Secundo Pius eos priores Basileenses sic describit: *Eugenii nomen modis omnibus lacerabant, & de potestate Romani Pontificis pauci erant qui loqui presumerent; erat enim multitudo maledica & inimica Principi.* Tertio Idem dicit in privatis colloquiis cum Cardinali Juliano, qui jampridem ejuraverat errores eos quos Basileæ defenderat, se didicisse *salvari non posse qui Romana Ecclesie non tenet unitatem*; id est, ut ipse explicat, *qui Summo Pontifici obedire recusat.* Atqui, utcumque est de privatis iis cum Juliano colloquiis, Julianus, qui abest ab ultimis Sessionibus Concilii Basileensis. si quidem ejuravit, certe ea decreta ejuravit, quæ, ipso Præside, in primis Sessionibus statuta fuerant: ergo Pius hic vult innuere totam a se reprobari Synodum, licet profcindat atrociter ultimas Sessiones.

[c] *Ibid. pag. 1410.*

[d] *Ibid. pag. 1415.*

auctoritatem, & potestatem complectimur, quemadmodum & aeo nostro, Constantia, dum ibi fuit Synodus universalis declaratum definitumque est; veneramus enim Constantiense Concilium, & cuncta que præcesserunt a Romanis Pontificibus nostris Prædecessoribus approbata. Ergo Constantiense inter approbata numerandum; neque audiendi illi (*) qui partim approbatum, partim improbatum memorant, cum Pius simpliciter approbatum pronuntiaverit, & reliquis simpliciter ex æquo approbatis accensitum velit. Neque vero quidquam est in Constantiensi Concilio, quod non Pius approbet. Concilii enim, inquit, auctoritatem & potestatem complectimur, quemadmodum & aeo nostro Constantia, dum ibi fuit Synodus universalis, declaratum definitumque est. En universum dictum, dum ibi fuit Synodus universalis. At ibi fuisse universalem Synodum jam inde ab initio, & in iis etiam Sessionibus, quæ adunatas obedientias præcesserunt, Martinus utique V. toto approbante Concilio definit. His ergo verbis Pius usus est, ne fraude agere, aut aliquam Concilii Constantiensis partem suspectam habuisse videretur. Quid quod his Pii verbis Sessionum IV. & V. Constantiensis decreta diserte probata sunt. Reperimus enim Pontificis verba: Concilii auctoritatem & potestatem complectimur, quemadmodum aeo nostro Constantia declaratum definitumque est. Quo vero loco declaratum definitumque est, nisi Sessionibus IV. & V. aut si non ista sunt quæ Pius amplectitur ediffere quo alio loco aliquid, de Concilii Generalis auctoritate Constantiensis Synodus definitum a se declaratumque voluerit? Nihil invenies; atque adeo quæ tu loca improbata putas, ea sane sunt, quæ hic expressissime & significantissime approbentur.

At inquires licet approbaverit, saltem non eo modo intellexit, quem nos secuti sumus; cum tantam Papæ inesse voluerit in Synodos etiam generales auctoritatem, ut eas & congregare & dissolvere datum sit. Eito: ergo eo, te fatente, jam deducta res est, ut Pontifex Concilium congregare & dissolvere, non sane eo usque, ut etiam congregati nec dissoluti Concilii iussa infide, in schismate, in reformatione detrecta-

re possit; quod unam ex Constantiensi Concilio, eique conjuncta Declaratione Gallicana tuendum incepimus: cetera aliis tractanda relinquimus.

Interim quærimus, an etiam Pius putaverit a Papa dissolvi posse Concilia, nulla idonea causa, nulla necessitate, atque, ut Eugenius ejulque adulatorem ferebant, pro sua libitu voluntatis? Absurdum; cum ipse Eugenius nimia illa rejecerit. Ac si quæcumque dissolutio, quo jure, qua injuria, a Pontifice facta, Pio valere memoratur; quo pertinebat ille ab eodem memoratus Eugenii consensus, cum iis, qui Synodum, ab ipso licet dissolutam, stare ac valere sentiebant.

At enim post illam Concilii Constantiensis tam apertam approbationem, hæc Pius subjicit (a): Inter (Concilia) nullum invenimus unquam fuisse ratum, quod stante Romano indubitato Præsule, absque ipsius auctoritate convenerit; quia non est corpus Ecclesie sine capite, & omnis ex capite defluit in membra potestas: sane, ut congregentur, quod verborum tenor indicat; non autem usque adeo omnis, ut Patres temel congregati nullam a Christo habeant potestatem. Si enim nullam habent nisi a Papa potestatem, unde illud Constantiense Pio quoque probatum, quod Synodus generalis immediatam a Christo potestatem habeat? Unde illud ab eodem Pio memoratum, quod Basileensis Synodus in ipsis initiis dissoluta ab Eugenio, tamen valuerit, ipsa dissolutione revocata? Concilia certe Pii dicta, non collidenda sunt. Habeant ergo Episcopi eam a Pontifice, capite post Christum secundo, potestatem, ut congregentur, congregatique maneant, ordinarie certe (neque enim vel ipse Pius aliud postulaverit) ut autem congregati doceant, decernant, statuunt, judicent, a Christo immediate habent.

Næ illi falsi sunt, rerumque Ecclesiasticarum imperitissimi, qui quod Concilium, ordinarie quidem, non nisi convocante Romano Pontifice, vere & legitime congregatum habeatur, ideo ad Pontificis nutum pendere omnia jactant: quasi nulla sit Synodi ad Pontificem accedentis auctoritas. Satis enim apparuit, atque ex sequentibus clarius elucescet, ita esse Ecclesiam constitutam,

(*) Quales sunt Binius, Bellarminus & quidam alii.

(a) *Ibid.*

tutam, ut postquam congregata est, ex Patrum sententia omnia decernantur, utque tali cœtui in fidei rebus, aliisque a Synodo Constantiensi memoratis, ipse etiam Papa obedire debeat. Atque ut is maxime dissolvere possit Synodum, non tamen pro libito, non indicta causa, non levi quacumque objecta difficultate; sed magna gravique, qua tota Ecclesia merito commoveri possit; cum ipse pudor prohibeat undique concurrentes Patres re infecta dimittere, aut Ecclesiæ Catholicæ in Spiritu Sancto legitime congregatæ Majestatem aspernari: quod dum Eugenius in Basileensibus iniuriis fecit, læso Concilio iustus satisfecit; firmavitque semel initum Concilium, dissolvēte etiam indubitato Pontifice, stare potuisse.

CAPUT XVIII.

An Lateranensi Synodo, sub LEONE X. Constantiensia decreta abrogentur? quantis auctoritatibus hæc firma sint: cur Patres Gallicani priora Basileensia gesta in Declaratione sua exprimenda non putaverint.

Lateranensem Synodum (a) sub Leone X. in eaque editam Constitutionem, *Pastor æternus*, de Pragmatica Sanctione abolenda, Bellarminus & alii passim obijciunt, qua Constantiensia toties approbata decreta rescissa sint. Hic ergo, ut supra de Florentino, ita nunc de Lateranensi Concilio querimus: an Constantiensia decreta rescissa sint, ut olim Ariminensia? Ne id quidem dixerint; cum Leo X. Constantiensem Synodum nullo decreto violarit. Cur ergo reticuit Synodi Constantiensis nomen? An reverentia Synodi Œcumenicæ? Ergo pro Œcumenica habebat, cujus proinde decreta, quæ ad doctrinam spectant, si labefactaret, semetipsum potius, quam Constantiensem Synodum ipse convelleret. Itaque hoc illud est quod sæpe querimus: collidi & committi inter se veluti dissidentes præliantesque Synodos, tanquam in Conciliorum doctrina esset illud, quod Apostolus vetat (*), *est & non*; quo non modo Con-

stantiensis, sed etiam Conciliorum omnium nuret auctoritas.

Jam si auctoritas auctoritati comparetur, vix quisquam negaverit Lateranensi Synodo Constantiensem, ut rerum gestarum gloria atque Episcoporum magnorumque virorum numero & claritudine, sic etiam auctoritate esse potiorē: primum hoc. Alterum subjungimus: Lateranensibus decretis firmari potius Constantiensia, quam rescindi.

Ac de Lateranensis quidem Synodi auctoritate omnibus notum (b), quam pauci Episcopi; quam ex paucis Provinciis convenerint; quam ex justis de causis Galli se excusarint; quam difficilis tum ad Urbem esset aditus, flagrante Italia atrocibus bellis: Itaque Gallicanæ Ecclesiæ tum Lateranensis Concilii auctoritas plane nulla, &, ut Bellarmino etiam ipsi visa est, non admodum stabilis; quippe qui in asserendis Pontificiis gestis confidentissimus, de Lateranensi Synodo hæc trepide scripserit (c): *Concilium Lateranense non fuisse generale vix dici potest: & alibi: De Concilio Lateranensi nonnulli dubitant, an fuerit vere generale, ideo usque ad hanc diem questio superest etiam inter Catholicos.* Hac igitur Synodo si præstare contendimus numerosissimam ac patentem omnibus Constantiensem Synodum, tanta rerum gestarum gloria nobilem, ac denique a tot Synodis, totque Pontificibus approbatam; id jure nostro agere videbimur.

Jam quod in Lateranensi Synodo dicitur (d): *Romanum Pontificem supra omnia Concilia potestatem habere*, primum quidem vidimus non definiendo, sed narrando esse positum: quod Constantiensibus dedita opera factis definitionibus prævalere non possit: tum ex tenore verborum eo referendum esse, ut Pontifex *Concilia indicere, transferre ac dissolvere valeat*: quod nec universim & sine causa valere, nec ad questionem nostram, aut ad ea quæ tuemur decreta Constantiensia pertinere sæpe ostendimus.

Huc accedit, quod Leo Eugenii, Pii, aliorumque antecessorum insitens vestigiis, Basileensia damnet; sed ea quæ post trans-

Tom. I.

C C C

la-

(a) *Conc. Later. Anno 1516. sess. XI. tom. Conc. XIV. p. 300. & seq.*

(b) *II. Cor. I. 18.*

(b) *Sup. lib. V. cap. XX.*

(c) *Bell. lib. I. de Concil. aut. c. XVII. vid. cap. XIII.*

(d) *Bull. Pastor æternus in Conc. Later. p. 311.*

lationem gesta sunt: quo etiam refertur illud, quod de superiori Papæ potestate dicitur (x).

Quod autem Pragmatica antiquata sit, nihil ad questionem nostram. Etenim Constantiensia, iisque conjuncta Basiliensis antea, de Conciliorum auctoritate decreta, etsi inserta Pragmaticæ, non tamen ex Pragmatica vim obtinebant suam, ut, prostrata Pragmatica, jacere necesse sit. Denique Pragmatica abolita quidem est, non tamen ut hæreticum quid, aut erroneum, aut suspectum in fide sonans; sed ut *corruptela* noxia disciplinæ (b). Abierint ergo quæ ad disciplinam spectant, quandoquidem Romana Curia ea ferre non poterat; nos ea non tuemur: stent vero immota, quæ ante Pragmaticam existerunt sacrorum Conciliorum dogmata; quæ neque a Leone X. aut Lateranensi Concilio tacta sunt, neque tangi sine gravissimo fidei periculo potuere.

Quare Ecclesia Gallicana in Tridentina Synodo antiquam de Conciliorum potestate professam sententiam, constituitque omnino (c), neque Gallos a Constantiensis Concilii decretis tuendis destituisse, neque Pontificem aut Synodum ut ab eis destiterent postulasse.

Diximus etiam (d) quo loco relicta sit controversia de Conciliis transferendis ac dissolvendis, cum Tridento Bononiam indicta translatio, ac postea Concilii suspensio, iterataque celebratio, ac tandem dissolutio, non nisi Synodo approbante & condecernente facta sit.

Neque prætermittendum id quod Palavicinus refert (e); Hispanos sæpe multumque questos, quod Sessione XVII. decreto de celebrando Concilio insertum illud esset: *Tractanda ea quæ proponentibus Legatis ac Presidentibus apta & idonea ipsi sanctæ Synodo videbuntur*. Nempe verebantur ne conciliaris auctoritas ac libertas ea clausula violaretur, totaque Synodus in Legatorum posita potestate esset. Nostros ad Hispanorum sententiam accessisse acta testantur. Tandem ipsa Synodus Sessione XXIV. *Explicando declarat mentis suæ non*

fuisse, ut ex prædictis verbis solita ratio tractandi negotia in generalibus Conciliis ulla ex parte immutaretur, neque novam quidquam præter id quod a sacris canonibus vel generalium Synodorum forma hæcenus statutum est, cuiquam adderetur vel detraberetur: ne scilicet aut Patrum imminuta majestas, aut Legatis addita auctoritas putaretur. Sic sapientissimam Synodum omnia inter Catholicos controversia integra esse voluit, nedum Constantiensia semper immota subrueret.

Ominino ergo constat valere Constantiensia Sessionum IV. & V. decreta: primum ex sese, suaque & Spiritus Sancti auctoritate nixa: tum consequentibus in ipsa Synodo gestis: valere postea Martino V. toties approbante, toties exequente: tum convocationem Conciliorum trium generalium, Papiensis, Senensis, ac Basiliensis, ex Constantiensibus decretis instituta: ad hæc decretis Synodi Basiliensis adhuc Eugenio adherentis: nec minus ex Eugenii diplomatis in utroque dissidio editis: quin etiam Ferrariensis ac Florentinæ Synodi expressa auctoritate: Nicolai etiam V. decretis, atque ipsa Pii II. retractatione: denique Leonis X. & sub ipso habitæ Synodi Lateranensis Constituto, atque ipsa Synodi Tridentinæ sententia; ut tantam nubem testium, tantam auctoritatem, tamque firmam munitionem, nemo sine gravissimo suo ac rei Ecclesiasticæ detrimento labefactare possit.

Ex his igitur patet, quam vere sanctæque Præsules Gallicani; in ea, quam tuemur Declaratione affirmarint, Sessionum IV. & V. Constantiensium decreta, a Sede Apostolica approbata, ipsoque Romanorum Pontificum, ac totius Ecclesiæ usu confirmata esse. Quo loco, cur Basiliensis priora exprimentia non putarint; nemo jam non videt, id causæ fuisse; quod nihil aliud quam Constantiensium firmamenta essent; atque id notari velim propter auctorem Anonymum (f), cui ad Basiliensis Synodi auctoritatem, valere Gallicanorum Præsulum silentium, *sufficientissimum responso est*. Ingeniosissimum suffugium, quo

(x) *Ibid.*

(b) *Ibid.*

(c) *Vid. Diss. præv. num. XIV. & in append. lib. I. cap. I. & seq.*

(d) *Sup. hoc lib. cap. XV.*

(e) *Palav. hist. Conc. Trid. lib. XV. cap. XVI. & seq. Conc. Trid. om. XIV. pag. 840. Mem.*

pour le Conc. de Trent. pag. 209. 511. 515. Conc. Trid. p. 894.

(f) *Anon. de libert. &c. lib. V. cap. XVI. n. 11. 12.*

quo nempe declinet tot ac tanta argumenta, quæ ex Basileensibus prioribus gestis, Eugenianisque consentientibus decretis, tanquam ex invictissimis munitissimisque castris prodeunt.

C A P U T XIX.

An Constantiensibus decretis nixa sententia ad fidem Catholicam pertineat?

Quæres, cum ea doctrina, quam tuemur, a Constantiensi Concilio definita sit; illudque decretum a Sede Apostolica, totaque Ecclesia comprobatum; an igitur ad fidem Catholicam pertineat: contraria vero sententia an hæretica judicari debeat?

Nostri, atque imprimis pius ille doctusque Gerson aperte pronuntiavit hæreticam esse, quæ Synodi Constantiensis Œcumenicæ definitioni adversetur (a). Sic enim incipit decretum sessionis V. de qua agimus: *Hæc sancta Synodus Constantiensis, generale Concilium faciens, in Spiritu Sancto legitime congregata ordinat, definit, decernit, & declarat ut sequitur.*

Porro dubitari nequit quin res, de qua agitur, pertineat ad interpretationem divini juris. Quæritur enim quam potestatem Petro ac successoribus; quam Ecclesiæ atque Concilii Christus dederit? Definit Synodus, eam Concilii potestatem a Christo immediate datam, cui etiam Petri successorem subesse oporteat. Ergo clare agitur de interpretatione divini juris, adeoque de fide, de doctrina Catholica a Deo revelata; neque Bellarminus aut ejus affectu diffidentur.

Certe quod hæc verba, *quicumque, cujuscumque dignitatis, etiam Papalis, hujus, & cujuscumque Concilii generalis legitime congregati statutis obedire contempserit, illi interpretantur, non de quocumque, sed de dubio tantum Papa; neque de quocumque Concilio generali, sed de Concilio in schismate habito: tanquam aut certus Papa, non sit maxime Papa; aut Concilium in pace habitum, non sit vel maxime legitime congregatum; id ostendimus esse meram puramque tergiversatio-*

nem & cavillationem verbis Concilii apertissime repugnantem; quod autem de Concilii Constantiensis fluxa auctoritate dicunt, non minus clare ostendimus, id non nisi conculcata Conciliorum Generalium, Romanorumque Pontificum auctoritate dici posse: ut nihil obstare videatur, quominus ea sententia hæretica sit, quæ Concilii Œcumenici definitioni tam perspicue adversetur.

Unum illud obest, quod est ab adversariis non indiligenter notatum (b): his decretis pro more Synodorum de fide agentium, atque hujus quoque Synodi, Wiclefsum, Hussum ac Joannem Parvum damnantis, non fuisse adhibitam anathematis pœnam; ac ne quidem dictum, ita secundum fidem Catholicam esse tenendum.

Addimus Synodum Basileensem in anterioribus probatissimis gestis, Constantiensia decreta repetentem, iisdem dumtaxat verbis usam esse (c). Quod autem res suas veritates ex Constantiensi Synodo repetitas ad veritatem fidei Catholicae ita pertinere sancit, ut qui his pertinaciter repugnet, sit censendus hæreticus, factum id post translatum Ferrariam Concilium: quæ posteriora gesta anterioribus æquiparari non posse antedicta demonstrant.

Responderi potest, non propterea videri adversarios omnis condemnationis immunes. Neque enim Apostolos Hierosolymitani Concilii decreto adhibuisse anathematis pœnam, sed ita conclusisse (*): *A quibus custodientes vos bene ageris; ceterum postquam edixerant: Visum est Spiritui Sancto & nobis; satis significatum, non sine pœna gravi futuros esse eos, qui Sancti Spiritus judicium contempserunt: ita existimandum de Constantiensi Synodo, postquam edixit: Hæc Sancta Synodus, generale Concilium faciens, in Spiritu Sancto legitime congregata ordinat, decernit, definit, & declarat ut sequitur: pœnam enim, etiam minime declaratam, ex decreto ac Sancti Spiritus auctoritate statim in contumaces sequi.*

Huc etiam referri potest Clementis V. in Concilio Generali Viennensi definitio, quæ incipit, *Fidei Catholicae*: ad hoc, Clementina unica (d), de summa Trinitate.

C c c 2

(a) *Sup. lib. V. cap. VI. vid. Diss. præv. n. XLV.*(c) *Conc. Bas. sess. II. & seq. tom. XII. p. 477. & seq. fid. sess. XXXIII. pag. 618.*(*) *AR. XV. 27. 29.*(b) *Doff. Lov. p. 74. &c.*(d) *Clem. lib. I. tit. I. cap. unico.*

re. Hic dux Theologorum opiniones referuntur, quorum quidam dicunt, per virtutem Baptismi parvulis culpam remitti, sed gratiam non conferri: alii autem asserunt, quod & culpa remittitur, & virtutes, & informans gratia infunduntur, quoad habitum; etsi non illo tempore, quoad usum. Has inter opiniones Synodus sic decernit: Nos opinionem secundam, tanquam probabiliorē, & dictis Sanctorum ac Doctorum modernorum Theologia magis consonam & conformem, sacro approbante Concilio, duximus eligendam.

Huic ergo decreto nulla licet adhibita aut hærese nota, aut anathematis poena, Catholici omnes ex auctoritate Concilii parvare. Quanto ergo magis parere debuerunt Constantiensi Concilio, non tantum declaranti, probabiliorē opinionem; sed absolute edicenti: *Hæc sancta generalis Synodus in Spiritu Sancto congregata ordinat, definit, decernit & declarat ut sequitur.*

Atque illud quidem Constantiense decretum est ejusmodi, ut ab eo ceteri tanti Concilii acta pendeant. Hinc Wiclefi de Primatu Romanæ Ecclesiæ error condemnatus: hinc destituti Pontifices, etiam is qui a Synodo totoque fere Christiano Orbe colebatur: hinc alter substitutus, eique creando forma præscripta: hinc de Conciliis Generalibus convocandis canon conditus, ordinata reformationis structura, ac fundata spes Orbis; ut cum eo decreto tota Constantiensis Synodus prosternatur.

An ergo satis constet ex omisso anathemate Constantiense decretum non pertinere ad Fidem Catholicam, id nostris censoribus coram Deo arbitro dijudicandum relinquimus. A gravi certe nota immunes esse non possent, nisi bona fide agentes, non satis attenta re, excusari viderentur.

Ac si illi, qui electam a Viennensi Concilio probabiliorē, seu probatiorē sententiam contempserunt, a Tridentina Synodo tandem anathemate damnati sunt (a); videant contemptores decreti Constantiensis, quanta illis immineant, qui plenam & absolutam tanti Concilii definitionem abjecerint.

Ceterum id cogitent, a Synodo Constantiensi nec prætermittam poenam. Ecce enim apertissime decernit, ut ipse etiam Papa, si obedire consumaciter contempserit,

nisi resipuerit, condigne poenitentia subiciatur, ac debite poenitentia; etiam ad alia juris remedia, si opus fuerit, recurrendo. Qualia vero sine juris remedia, quam fortia, quam gravia, nemo nescit. Quæ remedia si expedit Synodus in Papam quæque obedire recusantem, quanto magis in eos, qui tali inobedientiæ, contempto Synodi decreto, favent ac servant. At Clerus Gallicanus huic sententiæ adversantes, neque perduelles, neque contumaces reputat; præsertimque sententiam retinere & declarare contentus, ab omni non modo anathemate, verum etiam censura temperavit, tantamque rem Ecclesiæ Catholicæ iudicio reservat.

Quia etiam nec sollicitè quærendum ducimus erroneane an etiam hæretica sit ea sententia, quam adversarii bona fide tenere videantur. Non enim plerique perspicunt satis, doctrina Concilii Constantiensis quam sit in certis casibus Ecclesiæ necessaria: qui casus eum infrequentibus sint, non omnes facile eorum cavendorum necessitatem advertunt. Nos autem sat scimus, si quidem eveniant, totam facile, ac Romanam omnium matrem præ ceteris evigilaturam Ecclesiam; rerumque humanarum consilii, summæ utilitatis esse ducimus, ut futuris periculis, utcumque; Deo sinente, eventura sint, provisiva a Patribus, Spiritu Sancto auctore, remedia, sua auctoritate ac veritate consent.

CAPUT XX.

An ea, quam vocant Parisiensem sententiam, occasione schismatis exorta sit: acta in JOANNEM DE MONTESONO Anno 1387.

Petri Alliacenensis Joannisque Gersonis atque aliorum Parisiensium de prioris Conciliorum potestate sententiam, quam postea Synodus Constantiensis amplexa sit, multi eo nomine suspectam habent, quod eam non sponte ac veritate duce exortam, sed vi quadam exortam putant; nempe occasione schismatis, seu litigationis ejus, quæ inter Gregorium XII. ac Benedictum XIII. extitit. His respondemus primum quidem remedia, quibus laboranti Ecclesiæ providetur, ex ipsa traditione; atque

(a) Concil. Trid. sess. VI. cap. VII. p. 759. & Cæn. XI. p. 765.

ex ipsa veritate esse deprompta; neque unquam Ecclesiae opus est, ut novam doctrinam excogitet; malisque occurrentibus id effici potest, non ut novitates pariat, sed ut antiqua dogmata diligentius proponat atque explicet; quod non infirmenda, sed potius asserenda confirmandaque doctrinae sit. Quare ex actis patuit (a) eos, qui, occasione litigationis hujus, Conciliarem potestatem extollendam putarunt, illud remedium non proposuisse ut novum, sed ut consuetum, & in illa necessitate diligentius adhibendum. Multa quoque suo loco suppetent, quibus constet, eam sententiam, quam tota tunc Ecclesia, & Synodus Constantiensis amplexa est, ex antiqua & certa traditione manasse. Nunc ea commemoramus, quae Anno 1383. Facultas nostra gessit atque decrevit, schismatis quidem tempore, sed antequam illa de utroque Pontifice in ordinem cogendo dissidia orientur.

Facultas ergo Theologica Parisiensis Joannis de Montefono, Ordinis Praedicatorum, assertiones (*) condemnavit (b). De Immaculata Deiparae Virginis Conceptione imprimis agebatur. Censura Facultatis Episcopali judicio confirmata, Joannes de Montefono ad Clementem VII. Avenione agentem, quem Gallia venerabatur, appellavit: delecti qui causam Facultatis coram Clemente agerent, Petrus de Alliaco (c), tum Regii & celeberrimi Collegii Navarrici Magister, Legatorum Princeps, in Consistorio coram Pontifice, omnium nomine peroravit; atque imprimis: *Protestamur*, inquit, *quod nostro proprie aut personali nomine nihil omnino in hujus causae prosecutione dicemus; sed solum ex parte, & illorum nomine, qui nos mittunt.* In uno ergo Alliacoensi Facultatem universam audiemus.

Sic autem causam ipsam aggreditur: *Joannes*, inquit, *de Montefono id ad sua appellationis fundamentum principaliter assumit, quod solius Sedis Apostolicae est, circa Fidem declarare, damnare & reprobare; & iterum, quod eorum, quae tangunt Fidem, ad solum Summum Pontificem pertinet examinatio & decisio.*

Ad illud fundamentum Joannis de Montefono, Petrus de Alliaco duo respondet; primum: *Hoc dictum continet manifestam haeresim; secundum, & est dictum sibi repugnans & contrarium.* Hoc postremum sic probat, supponendo quid sit Sedes Apostolica; nam ipsa, vel est universalis Ecclesia, vel aliquod generale Concilium, universalem Ecclesiam representans, vel particularis Ecclesia Romana, in qua scilicet Ecclesia sedet, id est, cui praesidet Summus Pontifex; & ideo ipse & sedes Apostolica non sunt idem, sicut non sunt idem, Sedes & sedens. Ex quibus clare patet, si ad solam Sedem Apostolicam pertinet circa fidem declarare & reprobare, quod ad solum Summum Pontificem hoc non pertinet; & e contra, si ad solum Summum Pontificem pertinet eorum quae sunt fidei examinatio & decisio, hoc ad solam Sedem Apostolicam non pertinet; & sic apparet quomodo in illo dicto manifesta est repugnantia.

Jam quae sit illa haeresis, quae in Joannis de Montefono dictis continetur, sic exponit (d): *Quod ad solum Summum Pontificem pertinet eorum, quae tangunt fidem, examinatio & decisio, continet manifestam haeresim, imo multas haereses.* Tres autem commemorat: primam: *Quia per illam exclusionem excluditur universalis Ecclesia & generale Concilium eam representans, quod est haeticum; quia in causis fidei a Summo Pontifice appellari potest ad Concilium, sicut patet 10. dist. cap. Anastasius; & manifestum est, quod ad ipsum pertinet Concilium de causis fidei definire, sicut patet ex auctoritate Gregorii XIII. dist. XV. cap. sicut.*

Secunda haeresis: *eo quod per illud excluditur Sedes Apostolica, ut dictum est (nempe quatenus sedenti opponitur, & manere censetur, obeunte Pontifice,) & est manifeste haeticum.*

Tertia haeresis: *eo quod excluduntur Episcopi Catholici ab omnimoda cognitione, examinatione & decisione eorum quae sunt fidei, quod est contra Jus Divinum & Humanum (A).*

Unde

(a) Vid. sup. lib. V. & inf. lib. XI. & coroll.

(*) XIV.

(b) Vid. Du Boul. Hist. Univ. tom. IV. p. 620. & seq.

(c) Petr. All. prop. coram Clem. VII. in app. T. II. Gers. p. 703. Coll. jud. &c. D' Argenté tom. I. part. II. pag. 84.

(d) Ibid. Col. 2.

(A) Humanum. Quartam haeresim Alliacoensis memorat his verbis: *Quia per illud excluduntur Doctores Theologi a generali examinatione & decisione veritatum Fidei.*

Unde concludit condemnandum Joannem de Montefono (a), & propter prava asserta, & propter frivolas appellationes; quia alioquin verisimiliter formidandum erit, quod deinceps apud Judices ordinarios nemo compellatur erroneas suas assertiones revocare. Dubitavit enim per varias appellationes, per processus longos, per graves impensas, vel per falsas accusationes in fama, aut alias ladi: quod quam magnum & apertum esset in fide ac moribus periculum, satis notum est.

Hæc nos ex regellis vetustissimis descriptissimis; hæc in Bibliothecis habentur, nostrisque omnibus nota & confessa sunt. Sic sacra Facultas Sedis Apostolicæ & Episcoporum jura defendit, & quod in rem nostram conducit maxime, in causis fidei a Papa ad Concilium appellari posse docet: tum Concilii esse officium de causis fidei definire, ea definitione scilicet, a qua appellare non liceat.

Hæc uno ore docebant Theologi Parisienses; hæc docentes Clemens VII. suscepit; censuram Facultatis confirmavit: atque hinc Joannis de Montefono in Clementem odia, ac scripta permulta pro Pontificibus qui Urbano VI. successissent: quæ scripta Odoricus Rainaldus sæpe laudat (b); quo fonte profecta sint tacet.

Neque objicias nullam esse auctoritatem Clementis, utpote Antipapæ: pro vero enim Papa in Gallia ac media Ecclesiæ parte colebatur, adeo probabili ratione, ut multi sanctitate ac miraculis clari ei adhererent. Itaque ab eo ejusque successore Benedicto, cum æmulis æquo jure certatum fuisse vidimus; tum ejus sententia plenam executionem habuit, probante Gallia, ac nemine per totam Ecclesiam reclamante, ne Urbano quidem VI. quique ipsi adhererent.

Et illi quidem, quo erant in Clementem Clementisque odio, exprobrassent violatam Sedis Apostolicæ dignitatem; videlicet Montefonus Urbanum VI. ac Bonifacium IX. quos omni ope tuebatur, acerbis stimulis in adversarios instigasset.

His ergo peripicue reselluntur ii, qui Parisiensium de potiore Concilii potestate sententiam Constantiæ demum emeruisse memorant; aut ad extremum Pils inter ea

certamina, quibus de æmulis Pontificibus tollendis litigabant. Ecce enim triginta annis ante Constantiense Concilium, cum necdum quidquam moveretur ad ambos contendentes in ordinem Conciliari auctoritate cogendos, nostri in causis fidei a Papa appellari posse ad Concilium, coram eo quem colebant Papæ, ejusque Consistorio, nemine reclamante, asserbant.

Quod autem in causis fidei Synodus anteposenda crederetur, hinc sequi putabant absolutam Concilii supra Papam auctoritatem; quia *indeviabile*, nempe Concilium, *deviabili*, nempe Papæ, anteponi necesse sit.

Quo argumento usos in ipso Constantiensi Concilio Petrum de Alliaco, ejusque discipulum Joannem Gerlonem, nostrorum antesignanos ac sacræ Synodi duces alibi demonstravimus (c); ut profecto constet, ad schisma extinguendam, nihil novi a nostris; sed quæ prius animo hæserant, adversus Ecclesiasticæ pacis ac reformationis hostes fuisse deprompta.

C A P U T XXI.

Facultatis Articuli adversus JOANNEM SARRAZINUM Prædicatorem, paulo post Constantiense Concilium, ac MARTINO V. sedente.

JAM postquam de ambobus contendentibus in ordinem cogendis finita lis est; quid nostra Universitas cum aliis Universitatibus, imo cum tota Ecclesia pro Conciliorum potestate egerit, decreverit, scripserit; ut quæ Pitanzæ & Constantiensi Synodis præluxerit, supra expoluimus (d). Sed quandoquidem ea ad schismatis tempus, non autem ad omnia Ecclesiæ tempora pertinere fingunt; operæ pretium erit sacræ Facultatis audire sententiam, Constantiensi jam transacto Concilio, compositis rebus, ac Martino V. sedente.

Anno igitur Christi 1429. Martini undecimo, Facultas, priscis nixa dogmatibus, articulos resellebat, quibus Joannes Sarrazinus, ex Prædicatorum Ordine Licentiatum, evertibat Constantiæ stabilitam de Conciliorum auctoritate doctrinam.

Hi articuli sæpe vulgati jam in omnium sunt

[a] *ib. p. 88.*

[b] *Rain. ap. 1399. num. 15. & seq. ubi. 1391. num. 24. & seq.*

[c] *Vid. in opp. lib. I. cap. VI.*

[d] *Sup. lib. V. cap. VII. VIII. & seq.*

sunt manibus (a). Ex his aliquot feligemus.

Primus Joannis Sarrazini articulus: *Omnes potestates Jurisdictionis Ecclesie, alia a Papali potestate, sunt a Papa ipso, quantum ad institutionem & collationem*. Sic Turrecremata postea; sic deinde Cajetanus; sic moderni Lovanienteses alique censores nostri Conciliorum potestatem in ipso fonte labefactant; dum omnem potestatem ac jurisdictionem Ecclesiasticam a Papa esse contendunt. At sacra Facultas hæc reprobans jubebat a Sarrazino hunc pronuntiarum articulum: *Omnes potestates jurisdictionis Ecclesie, alia a Papali, sunt ab ipso Christo, quantum ad institutionem & collationem primariam; a Papa autem & ab Ecclesia, quantum ad limitationem & dispensationem ministerialem*.

Exquisitissimis verbis institutionem & collationem primam Christo attribuebat, a quo nempe constabat Apostolatam, verbi causa, & esse institutum & certis hominibus collatum: at limitationem ad certa quædam loca, certamque Diocesim, quam a Christo immediate non esse constabat, non Papæ quidem soli, sed Papæ & Ecclesie tribuebat.

Joannis Sarrazini secundus articulus: *Hujusmodi potestates non sunt de jure divino, nec immediate instituta a Christo*.

Ejusdem tertius articulus: *Non invenitur Christum tales potestates, scilicet alias a Papali, expresse ordinasse, sed tantum supremam, cui commisit Ecclesie fundamentum*. At sacra Facultas contrarios articulos a Sarrazino defendi jubet.

Ex his tribus articulis Sarrazinus inferebat quartum; nempe: quod *tota auctoritas, dans vigorem statutis* (Conciliaribus) *in solo summo Pontifice resideret*. At Facultas jubebat ab eo sic pronuntiarum: *Quandocumque in aliquo Concilio aliqua instituantur, tota auctoritas dans vigorem statutis, residet non in solo Pontifice, sed principaliter in Spiritu Sancto & Ecclesia Catholica*. Recte: neque enim Petrus ait: *Visum est Spiritui Sancto & mihi*; sed *Ecclesia collecta & Pastores adunati* (*): *Visum est Spiritui Sancto & nobis*.

Ludit suo more Anonymus (b) Gallicanarum libertatum hostis (**), dum hæc ita

torquet; *Potest Ecclesia summi representati-ve; hoc est pro fidelium omnium Pastoribus; atque in isto sensu, verum est Ecclesiam dare vigorem statutis; nec enim nihil faciunt reliqui Episcopi ad robur decretorum Synodaliū; sed summus Pontifex, ut caput illius mystici corporis, plus ceteris confert*. Quæ nihil prolius ad rem. Neque enim quærebatur utrum Episcopi ad robur decretorum facerent *nonnihil*, ut frigide ac misere dicit Anonymus; neque an summus Pontifex plus conferret ceteris, utique singillatim sumptis; sed in quo supponenda foret vis principalis conjuncta Spiritui Sancto: decernebatque Facultas vim illam principalem, non in uno Pontifice, sed in ipsa Ecclesia collectione ac representatione esse positam, quod negabat Sarrazinus.

Jam articulo VII. ex pessimis dogmatibus, idem Sarrazinus pessimum corollarium istud inferebat: *Sicut nullus flos & nulla pullulatio, nec etiam omnes flores & pullulationes possunt aliquid in arbore; quia hæc sunt propter arborem instituta & ab arbore derivata; sic omnes alia potestates nihil de jure possunt contra summum Sacerdotium*: quæ sacra Facultas revocari jubebat his verbis: *Aliqua potestas, scilicet potestas Ecclesie, de jure potest aliquid, & in certis casibus, contra summum Pontificem*. Sic profecto docebat, summo Pontifice præstare Ecclesiam ipsa potestate; neque in uno schismatis casu, cum nihil de schismate ageretur, nec Facultas diceret prævalere Concilii auctoritatem in uno schismatis casu; sed *certis in casibus*, iis scilicet, qui Constantiæ expositi erant, in fide, in schismate, in reformatione; hoc est, in constituenda generali disciplina. Quare vanus est Anonymus, dum Facultatis propositionem de potestate Concilii in Papam, ad schismatis restringit calum (c): *Quando erat, inquit, internum apud plebsque quis esset legitimus Pontifex; quod effugium ipsa Facultas prævidisse & in antecessum præclusisse videtur*.

CA

[a] Vid. d'Argentré collect. &c.

[*] Act. XV. 28.

[**] D. Chorbæ.

[b] Traç. de Lib. &c. lib. IX. c. VII. n. 8.

[c] lb. n. 9.

CAPUT XXII.

Pergit Facultas Parisiensis cohibere Mendicantes post Basileense dissidium ac pacem: Facultas in prisca sententia: decreta, vigente Pragmatica-sanctione.

UT erant Mendicantes in Pontificia potestatis adulationem proni, Nicolaus Quadrigarii, ex Ordine Eremitarum sancti Augustini, Joannem Sarrazinum Prædicatorem imitatus, hæc asserbat: *Quod sola Papæ potestas in tota Ecclesia est immediate a Christo.* Vigilantissima Facultas sua decreta repetebat; quæque articulo primo Sarrazini oposuerat, ut supra memorantur, iterari totidem verbis jubebat anno 1432. (a).

Quid per ea tempora, ac vigente Concilio Basileensi sacra Facultas Parisiensis, eique conjunctæ Colonienfis, aliæque Germanicæ Nationis Academiæ crederent, testatum voluit Pius II. cujus hæc ad Coloniensem Academiam verba protulimus (b): *Aderant Legati Parisiensis scholæ, cujus est fama percelebris; adsuerunt aliquando & vestri, & aliorum studiorum Germanicæ Nationis Oratores: & uno ore cuncti Concilii generalis auctoritatem ad cælum efferebant;* eam scilicet, qua Eugenius sua de dissolvendo Basileensi Concilio diplomata, rescindere jubebatur.

Retulimus etiam (c) quid post translationem Concilii Basileensis, Parisiensis Facultas, eique conjunctæ Colonienfis, Erfordienfis, & Cracoviensis egerint: nempe id assidue repetebant, *indeviabile Concilium, deviabili Pontifici anteponi oportere.*

Neque vero, rebus sub Nicolao V. pacatis, sacra Facultas, atque Ecclesia Gal-

licana ab instituto deflexerunt; cum relictis hujus fœderis actis demonstraverimus (d) Constantiensem de Conciliorum potestate sententiam his esse firmatam.

Quare anno Domini 1460. (e) cum Pius II. in Conventu Mantuano (A) Regnoque gravia interminatus esset, Joannes Dauvet Procurator generalis ab iis appellavit ad futurum generale Concilium, fultus decretis sessionis V. *magni Concilii Constantiensis*, eamque secutæ Basileensis Synodi, quæ eadem decreta Constantiensia innovavit, præsidente Legato sedis Apostolicæ. Hæc igitur decreta a Romanis Pontificibus comprobata, in Ecclesia Gallicana vel maxime vigere testatur Regis atque omnium Ordinum nomine, inficiante nemine, nemine conquerente; neque ququam in Gallia aliud cogitabat.

Soli Mendicantes Pontificiam potestatem solam immediate a Christo, aliorum omnium potestatem a Petro esse dicebant: hi Pontificem supra omnia Concilia extollebant. At sacra Facultas Joannem Munnarii, Theologiæ ex-Prædicatorum Ordine Professore, hæc docentem compecebat; atque ex prisca decretis ad palinodiam adigebat anno 1470. (f)

Ne Prædicatoribus, ac sancti Augustini Eremitis Minores desissent, Joannes Angeli hujus Ordinis, Papam supra canones evehebat his verbis: *Quod Papa (B) possit totum jus Canonicum destruere & novum construere.* At sacra Facultas a venerabili Capitulo Tornacensi consulta respondebat (g): *Hæc propositio est scandalosa, blasphematoria, notorie heretica & erronea.*

Idem Joannes Angeli asserbat hæc (*): *Quicumque contradicit voluntati Papæ, paganizat & sententiam excommunicationis incurrit ipso facto; & in nullo Papa reprehendi potest, nisi in materia heresis.* Respon-

[a] Vid. Dup. XV. sec. p. 497. 498.

[c] Sup. hoc lib. c. XIII.

(e) *Preuv. des Libert. &c. part. II. p. 40. & seq.*

(A) Pius II. in Conventu Mantuano] dicitur dovobebat Pragmaticam-sanctionem, cujus præteritum, inquiebat, *summa sedis Apostolicæ auctoritas legitur.* Addebat quoscumque Reges Papæ subditos esse oportere; & non modo non licere, sed *ridiculum esse ad Concilium provocare, &c.* Vid. Conventum Mantuanum Tom. XIII. Conc. pag. 1748. & seq.

(f) Dup. XV. sec. p. 501.

(B) *Quod Papa &c.* Hæc propositio octava est ex quatuordecim a sacra Facultate censura confixis, quas F. Angeli Tornaci sacris suis concionibus immiscuerat. Vid. relat. D. Du PLESSIS-PRALIN ad Cœtum Cleri Gallicani an. 1682. quam relationem nos ad frontem Gallicæ hujus sætatis translationis edi curavimus.

(g) Vid. *op. d'Argentre coll. &c.*

[b] *Bull. retr. Pii II. vid. sup. c. XVII.*

[d] *ib. c. XIV.*

(*) *Propos. xxi.*

pondit sacra Facultas : *Hæc propositio est falsa, scandalosa, & sapiens hæresim manifestam*, anno 1482.

Anno 1497. (*) Januarii 2. sub Alexandro VI. Facultas a Carolo VII. Rege de habendo Concilio generali consulta (A), respondit (a) : *Quod summus Pontifex, & Pater sanctissimus tenetur de decennio in decennium congregare generale Concilium, universalem Ecclesiam representans; & maxime nunc, cum tanta sit deordinatio in Ecclesia, tam in capite quam in membris, quæ cunctis notoria est.* Sic Papam ad Concilii Constantiensis canones adigebant, iis-que teneri eum affirmabant.

Anno 1450. cum idem Alexander VI. certam pecuniarum collectam imperasset; Decanus & Capitulum venerabile Parisiensis Ecclesiæ hoc suæ appellationis, ac justæ defensionis fundamentum ponunt (b) : *Quod sit omnibus notissimum per plura sacro-sancta generalia Concilia, præcipue PER SALUBERRIMUM ET IRREFRAGABILE CONCILIUM CONSTANTIENSE, eidem immediate subsequens BASILEENSE ORACULUM decretum declaratumque fuisse, ad dubia piarum mentium extirpanda, noxiasque in contrarium, & adulantes summo Pontifici falsitates abolendas; omnes cuiuscumque sint status, dignitatis, & potestatis etiamsi prima sit & Papalis, statutis & ordinationibus dictorum sacrarum Conciliorum teneri, ligari, & adstringi; ita ut, si in contrarium quisque facere audeat & attentet, etiamsi Romanus sit Pontifex, nullum sit & inefficax quod agit præter id quod etiam de perpetuo attentato, præferim, si Ecclesiam turbet aut scandalizet & emendationi, & correctioni universalis Ecclesiæ, cum primum haberi sacrum Concilium poterit, deferri ac subijci potest.* His se fundamentis Gallicana libertas tuebatur; & canones Constantiensis adversus certum quoque & indubitatum Pontificem ex paterna Traditione

Tom. I.

Scholæ Parisiensis placitis exerebat.

Anno 1512. sub Julio II. Cajetanus librum edidit, *de comparatione Pape & Concilii*: quem librum Ludovicus XII. ad Facultatem misit, ut eum examinaret, ac falsa refelleret, datis literis 19. Februarii anno 1512. Sacra ergo Facultas, qui librutti confutarent, Jacobum Almainum ac Joannem Majorem elegit, quos testantes legimus (c) : *Quod ista sit conclusio, quam tenent omnes Doctores Parisienses, & Galli; quod potestas Pape subiecta est potestati Concilii; quod ista sit resolutio Scholæ Parisiensis & Ecclesiæ Gallicana; quod in Universitate Parisensi contraria sententia non probabilis habeatur, & qui tenuerit, in campo revocare cogatur.* Quæ cum sub oculis Facultatis, imo ejus mandato scripserint, Facultatem eorum ore loquentem audimus.

Hos libros Julius II. nulla censura notavit, cum infensissimus Pontifex in Gallos totius Orbis arma concitaret; sed antiquam probatamque doctrinam censuris proscribe-re nemo cogitabat.

C A P U T XXIII.

Post abolitam Pragmaticam-sanctionem, eadem doctrina apud nostros.

P **R** **A** **G** **M** **A** **T** **I** **C** **A** **-** **S** **A** **N** **C** **T** **I** **O** **N** **E**, sub Leone X. Regis consensu antiquata, hujus Sanctionis sublatam disciplinam, in doctrina nihil esse immutatum vidimus.

Anno 1524. 30. Novemb. Frater Ludovicus Combont, præfentatus Fratrum Prædicatorum, hæc asserbat in actu, qui Aulica dicitur (d) : *Licet Episcopus, qualis inter Apostolos solus Petrus à Christo immediate fuit consecratus; Curatus vero Jure positivo institutus, quoniam nec Episcopus quispiam, Petro dempto, immediate est à Christo institutus &c.* Adscriptum in regestis Facultatis : *Que assertio Magistris*

D d d

nostris

(*) Id est 1498.

(A) Facultas a Carolo VIII. consulta) fuerat his verbis : *A sçavoir mon, si le Pape est tenu de dixen dix ans assembler le S. Concile representant l' Eglise universelle, & mèmement de present, consider le desordre qui est tout notoire, TAM IN CAPITE QUAM IN MEMBRIS*, respondit : *Quod summus Pontifex & Pater sanctissimus tenetur de decennio in decennium congregare generale Concilium.* Vid. hoc decretum Facul. post libell. Richer. de Eccl. potest.

(a) Vid. ap. d' Avg. loc. cit.

(b) *Preuv. des Libert. &c. loc. cit. c. XIII. n. 10. pag. 40.*

(c) Vid. Diff. præv. n. XIII. Almai. de potestat. &c. in app. T. II. Gers. pag. 1070. Maj. de aut. &c. ib. pag. 1144.

(d) Vid. d' Argenre T. II. p. 5.

nostris presentibus displicuit, quia falsa: iustumque a sacra Facultate est, ut Ludovicus Combont in Sorbonica oppositam conclusionem teneret, hoc adjecto, quod oppositum non est probabile.

Quo sensu Facultas, ut Episcopos, ita etiam Curatos, a Christo esse velit, alibi exponemus (a): hic quidem, quæ sunt hujus loci, exequimur.

Per ea tempora jam Lutherus exsurrexerat in sedem Apostolicam, cujus cohibendus furor, sacæque ille Primatus a Christo institutus asserendus fuit. Id sacra Facultas ex prisca doctrina & Constantiensibus placitis eregie præstitit. Itaque cum a Francisco I. Philippus Melancton, atque alij Germanici Theologi acciti essent (A), qui de rebus Theologicis cum nostris Theologis tractarent; sacra Facultas hæc Regem commonuit (b): Interrogandos esse eos primum, an confiteri velint, Ecclesiam militantem Divino jure fundatam, indeviabilem esse in fide ac bonis moribus; cujus Ecclesie, sub Christo Petrus Caput esset ejusque successores; item: an velint eidem Ecclesie parere, ejusque doctrina & determinationi assentiri, ut veri Ecclesie filii, eique subditi; item: utrum admittant determinationes & decreta Conciliorum generalium Ecclesie: item: an fidem adhibeant canonibus ac decretis Romanorum Pontificum ab Ecclesia receptis & approbatis. Hic Anonymus alique respondent attributam sane Ecclesie & Conciliis illam indeviabilem potestatem; non autem Papæ negatam. Quæ cavillatione nihil est vanius. Quid enim erat nisi negare, eam non attribuerent, cum id ageretur ut Papæ quæ sua sunt assignarent? Neque enim immemores hujus privilegii hoc faciunt; quippe cum illud ipsum Ecclesie Concilioque tribuant; sed plane memores Ecclesie tantum eamque representanti Concilio esse tribuendum, Ecclesie Conciliisque absolutam obedien-

tiam decernebant: Papæ in tantum, si ejus decreta ab Ecclesia recepta & approbata essent, & ubique obtinerent; quo sane supremam Ecclesiasticæ potestatis arcem in ipsa Ecclesia Catholica ejusque generalibus Conciliis collocabant, anno 1535. Septembris 15.

Hic consentanea Facultas protulit, cum eodem anno conscripsit illos adversus Lutherum articulos quos alibi retulimus (c). His Ecclesie & Conciliorum generalium potestatem præ Pontificia aperte commendabant: in horum decreta & fidem nihil errati irrepere posse fatebantur: ad ea referere determinationem eam, qua nulla oertior esse posset: Pontifici tantum obedientiam debere docebant; non tamen ut ei, qui errare non posset; ex quo consequitur illa erga omnem legitimam potestatem solennis exceptio, quam vidimus; ut ei pareatur, si nihil Divino juri adversum imperet.

Hi articuli anno 1535. a Facultate conscripti, atque anno deinde 1543. toto Regno vulgati ac recepti, quid omnis Gallicana teneret Ecclesia satis docent; neque defunt per idem tempus egregia testimonia, quibus mentem suam antiquæ doctrinæ hærentem comprobavit.

Nempe habita est Lutetia anno 1528. ab Antonio Cardinale Pratenfi, Archiepiscopo Senonensi (d), celeberrima ac sanctissima Synodus Provinciae Senonensis, quibus & Lutheri errores damnarentur, & sancta Ecclesiasticæ disciplinæ reformatio fieret.

Annotata sunt Lutheri dogmata; in his illud (e): Primatus summi Pontificis non est a Christo. Hæc ergo Synodus ad ea consultanda tribus nititur (f): Quod Ecclesia universalis errare non possit, utpote quæ regatur Spiritu veritatis. secum manente in æternum, & cum qua Christus maneat usque ad consummationem sæculi. Hoc primum omnium

(a) *Inf. lib. VIII. cap. XIV.*

(A) *Acciti e'unt.* Rex illo colloquio delinire cupiebat eos, quorum tunc opera plurimum indigebat Germaniæ Principes Protestantæ, qui querebantur, in Gallia ultimo supplicio affectes fuisse nonnullos, quibus hoc unum crimen obiceretur, quod essent sive religionis. Rex respondit, quosdam quidem Lutheranos edito Curie exulos fuisse seditionis causa, non religionis; ac postulavit ut ad colloquium veniret imprimis MELANCTON, quem moverat ut doctissimum, sic moderatissimum. Sed cum MELANCTON non venisset, Regi persuasit Cardinalis LE TOURNON huiusmodi colloquia cum hæreticis haberi non oportere; neque colloquium illud habitum est. Vid. DUP. B. lib. XVI. sac. T. I. p. 600. 601.

(b) *D' Argent. T. I pag. 384. & seq.*

(c) *Conc. Senon. T. XIV. p. 432. & seq.*

(d) *Vid. in app. lib. 1. cap. 1.*

(e) *ib. p. 460.*

(f) *Vid. Dec. gener. pag. 441.*

C A P U T XXIV.

Acta Parisiis apud Prædicatores, EDMUNDO RICHERIO Syndico, anno 1611.

omnium ac validissimum fundamentum, quod luculentius exponitur decreto primo de fide, his verbis (a): *Una igitur sancta & insalubilis Ecclesia, quæ nec a charitate decidere potest, nec ab Orthodoxa fide deviare, cujus auctoritatem qui in fide & moribus secutus non fuerit, quasi Deum-abnegaverit, CUI GLORIA IN ECCLESIA ET CHRISTO JESU IN OMNES GENERATIONES (*)*, infideli deterior habeatur.

Alterum secundo decreto explicatur (b); quod *Ecclesia non sit invisibilis: Quisquis igitur, inquit, tergiversandi studio invisibilem & incertis sedibus errantem dixerit Ecclesiam, non heresim tantum dixisse, sed omnium heresum puteum fodisse iudicetur.*

Tertium, decreto tertio de auctoritate sacrorum Conciliorum constituunt his verbis (c): *Proinde, cum certa sit & insalubilis Ecclesia regula, nec aliquando invisibilitatis prætextu tandem eludi queat; ea profecto sacris generalibus Conciliis auctoritas derogari non potest, quæ proxime universalem representant Ecclesiam.*

His igitur tribus fundamentis ponunt hæc consentanea, ut librorum canonicorum auctoritas, veraque interpretatio ab Ecclesia repetatur, valeantque Traditiones etiam non scriptæ, quæ a primis Ecclesiarum principiis ad nos propagatæ fuerint; ex quibus deinde peculiaria Lutheri dogmata condemnentur (d).

Sic ergo nostri, cum Ecclesiæ auctoritatem exponerent, de Pontificia infallibilitate aut superioritate ne quidem cogitabant; de qua conticescere in eo exponendæ Ecclesiasticæ auctoritatis articulo, nihil est aliud, quam eam a certis probatissime arcere dogmatibus.

Itaque anno 1562. & 1563. ex ea doctrina in Concilio Tridentino ambiguam formulam respuebant; Constantiensia, iisque conjuncta Basileensia decreta laudabant; ex eorum auctoritate Conciliarem potestatem eorum consensu potiore profitebantur; id toto Orbe testatum ad summum Pontificem perferendum curabant, seque ei approbabant: quæ omnia alibi relata (e), hic memorata tantum & designata volumus.

Quibus curæ erat occultis machinationibus absolutam potestatem rueri, ac Pontificiam auctoritatem omnibus Conciliis totique adeo Ecclesiæ anteferre, Galliam obstore fuit consiliis sentiebant; idque aulicis artibus agebant, ut apud nos quoque adulatoriæ sententiæ irrepererent. Cæso igitur per infandum parricidium Henrico Magno, pupillo sub Principe Regina matre ac tutrice Itala atque Italis septa, opportunum tempus mutationibus nacti, spargere libellos curiali doctrina plenissimos, Doctoribus ablandiri, sacram Facultatem quacumque arte poterant in patres trahere; si possent; si minus graves cedere motus, & intestinis agitate disidiis.

Erat tunc Syndicus sacræ Facultatis Edmundus Richerius, acer homo & pilicornus Academiæ Parisiensis decretorum renax. Is igitur. Ultramontanis conatibus vehementissime repugnabat.

Anno 1611. Capitulum generale Prædicatorii Ordinis Luteriæ Parisiorum habebatur; quibus in Convētibūs solent Thefes proponere solennissimo more. His inferuerunt (f): *Romanum Pontificem in fide & moribus errare non posse: in nullo casu Concilium esse supra Papam: ad Papam pertinere dubia decidenda in Concilio proponere, decisa confirmare vel infirmare; partibus silentium perpetuum imponere.* Multæ turbæ. Grave videbatur hæc publice in Gallia agitari; ac Richerius Syndicus virum clarissimum Nicolaum Coeffeteau, Doctorem Parisiensem & Prædicatorem Priorem in ipsis pergulis, quo loco in publicis disputationibus confidere Doctores solent, coram Doctoribus compellabat. *Rem indignissimam ac minime ferendam: tentari patientiam Gallorum: si prædicti articuli intatti maneat, statim Gallos, atque exteros sibi persuasuros, Sorbonam isto silentio a Majorum suorum placitis desciscere: publicum errorem publica satisfactione eluendum.* Hæc gravissime questus, jamque interces-

D d d 2 forus,

(a) Ib. p. 445.

(c) Ib. p. 446.

(f) Vid. ep. Rich. ante libell. de Eccl. pot.

(*) Eps III. 21.

(d) Ib. & pag. 447.

(b) Conc. Sem. loc. cit.

(e) Vid. Diss. præv. num. XIV.

surus, hoc responsum a Priore tulit: *Se quidem inscio hæc facta: injunctum sibi a Regiis cognitoribus, caveret diligenter, ne quis in eos articulos disputaret: Patrem generalem Præsidi ac respondententi strictissime præcepisse, ne de illis partibus responderent: has si quis attingeret, palam declararent sibi, minime esse licitum de illis agere.* Gratum Richerio id publice edi: ita enim constitutum, non probari, ut hæc in Gallia libere propugnentur. Itaque ejus jussu quidam Baccalaureus (*) argumentari cœpit; quod in Thesi legeretur: *In nullo casu Concilium esse supra Papam, Concilio Ecumenico Constantiensi & legitimo Thesim esse contrariam, adeoque hæreticam.* Quo argumento facto Præses semel & iterum pronuntiavit: *se has conclusiones non posuisse animo offendende Academiæ, aut Facultatis Parisiensis, quam velut Academiæ matrem agnosceret; sed tantum veritatis disquirenda gratia: neque hanc partem velut de fide, sed velut problematicam posuisse; siquidem constaret, multas Universitates hanc conclusionem tueri contra sententiam Academiæ Parisiensis.*

Aderant frequentissimo cœtu viri omnium Ordinum illustrissimi; eminebant Cardinalis Perronius ac sedis Apostolicæ Nuncius: aderat etiam Academiæ Rector. Nuncius Apostolicus jubebat disputationem procedere: Baccalaureus iterum atque iterum hæresim esse inculcabat: vocatus a Perronio Richerius, Synodi Constantiensis auctoritatem asserbat; thesim publice propositam publice confutari oportere. Tandem Perronius sæpe professus quætionem problematicam esse; disputationi finem imposuit, alia tractari jussit; constititque omnino coram tanto cœtu ac Nuncio Apostolico, etiam professione Præsidis theses proponentis, quænam sententia Facultatis esset, quamque hæc innoxia tueretur. Rei gestæ seriem actu authentico Richerius edidit, quæ narratio publici juris facta omnium est manibus. Subscripsere Rector Academiæ, ipse Richerius Syndicus, vocatique ab ipso testes ac Bidellus seu Notarius sacræ Facultatis.

CAPUT XXV.

EDMUNDI RICHERII *liber de Ecclesiastica & Politicâ Potestate: aulicæ artes: acta Facultatis: Episcopales censuræ: quo fundamento nixæ: de prisca sententia nihil motum.*

PER eam occasionem, non ita multo post, eodem scilicet anno 1611., defensus Richerius antiquam Scholæ Parisiensis de Conciliorum potiore potestate sententiam, tacito nomine libellum edidit, *de Ecclesiastica & Politicâ potestate, cui conjunctæ prædierunt sacræ Facultatis pleræque censuræ, quas memoravimus.*

Richerius undique magnis hostibus premebatur; magnæ illi, Facultatis ac totius Academiæ nomine, cum Jesuitis similitates; magno hominum concursu ac studio lites agitabantur; perviceratque Richerius, ut Jesuitæ Senatus consulto hæc profiteri juberentur (a): *Se amplecti Scholæ Sorbonicæ doctrinam, maxime in iis, quæ ad salutem auctoritatemque Regum, atque ab antiquo semper custoditas & observatas Ecclesiæ Gallicanæ libertates tuendas pertinerent; quarum libertatum validissimum firmamentum Majores nostri in Conciliorum priori ac superiori potestate reponebant.* Hæc 22. Decembris anno 1611. ab amplissimo Ordine jussa, 22. Februarii a Jesuitis subscripta in Curie auctoritatibus continetur. Superscripsere inter alios viri ornatissimi atque omni laude cumulati, Fronto-Duceus & Jacobus Sirmundus, quos honoris causa appellatos volo.

Concitabatur interim adversus Richerium Romana Curia, Aula Regia, ipsa Facultas, ipse Clerus, Cardinalis Perronius, Archiepiscopus Senonensis, vocatique provinciales Episcopi ita decreverunt (b): *Libellum de Ecclesiastica & politica potestate censura & damnatione dignum judicavimus & declaravimus, & reipsa notamus & damnamus ob multas, quas continet propositiones, expositiones, & allegationes falsas, erroneas, scandalosas, & usonant, hæreticas, juribus tamen tam Regis quam*

(*) *Claudius Bertin.*

(a) *Entr. des Regist. du Parlem. 22. Fevr. 1612. vid. pieces conc. l'hist. de Louis XIII. T. IV. p. 21. lb. p. 20.*

(b) *Conc. noviss. Galli. Odeſp. pag. 623. vid. Ambass. de Du Perr. lib. III. p. 693.*

quam Ecclesia Gallicana, ejusque immunitatibus & libertatibus per nos non tactis. Parisiis in Congregatione Provinciali anno 1612. Martii 9.

Similem censuram ediderunt Paulus Huraldus Archiepiscopus Aqguensis, & com-provinciales (a); nisi quod de Regis juri-bus & Ecclesie Gallicane libertatibus ta-cuerunt, eodem anno Maii 24.

Nullæ notatæ sunt propositiones, quod censuræ genus anceps, multi quecebantur sacre doctrinæ nihil asserre lucis, fraudi-bus locum dare. Ceterum nemo dixerit, antiquam de Concilii potiore auctoritate sententiam a Perronio damnatam (b); quam, aliasque ei conjunctas problematicas esse toties in egregiis scriptis, ac nuperrime apud Prædicatores in amplissimo coetu viva voce pronuntiaverat.

Propositiones in Richerii libello impro-batas has ad Casaubonum scripsit (c): *Quod Presbyteri cum Episcopis Aristocratici regiminis more in partem Ecclesiastica ad-ministrationis vocentur: quod electiones ju-re divino nantantur, ex quo consequatur a Regibus, qui Antistites designent, contra jus divinum peccari: quod regimen aristo-criticum omnium sit optimum, & naturæ convenientissimum; quo directe status monar-chicus oppugnetur: quod omnis Principatus & subjecti populi consensu pendeat: quod Deus influat in supposita analogæ, hoc est, in Civitates ac regna, ipsamque communi-tatem prius & proprius ac principalis, quam in partes, que non aliter agant, quam ut instrumenta eorum suppositorum & com-munitatum; quo fiat, ut Principes ac Re-ges non ipsi regerent, sed communitas per ipsos tanquam administratos.* His addebat Perronius habere se præ manibus ipsam Richerii thesim anno 1591. in Sorbona propugnatam: *Quod Ordines regni Regibus potestate antecellant: quod Henricus III. juste casus sit ut tyrannus, eique similes armis & insidiis insectandos: Jacobum Cle-mentem ad eum cadendum disciplinæ Eccle-siastica studio & amore legum ac patriæ li-*

bertatis incensum: hæc igitur quæ nunc li-bello edito Richerius docuisset, ex horren-dis illis, & penitus imbibitis erroribus pro-diisse (A).

Ex his sane patet satis multa memorata, quæ Aulam, quæ Clerum, quæ omnes Or-dines in Richerium commoverent. Certe nemo dixit fuisse damnatum, quod anti-quam Facultatis sententiam tueretur; qui-que ea causa maxime insectabantur eum, alia omnia obtendebant.

Imo recordemur Duvalium, cum ad-versus Richerium infensissimo animo scriberet, hæc diligentissime docuisset: juxta sententiam Academiæ Parisiensis, Concilii potestatem Papali anteferri: infallibilitatem ad Concilium generale solum referri: utram-que sententiam ab omni censuræ nota esse liberam: quæ supra descripta (d); nunc tantum a nobis commemorari oportet.

His igitur liquet, sacram Facultatem nihil antiquæ doctrinæ derogasse, cum 1. Septembris anno 1612. edita conclusione, Richerium Regio jussu syndicatu expulit; cum ei gratias agendas censuit, ob res præclare in Syndicatu gestas, libro excepto de Ecclesiastica & Politica potestate (e): quæ exceptione nec librum censura notavit, quem nec examinaverat, & cetera, ac præsertim ea, quæ apud Dominicanos recentissima memoria gesserat, approbavit,

Ceterum ex regestis Parlamenti constat, Nuncii Apostolici Auditorem, clam con-ventis Doctoribus id egisse omni ope, ut liber censura notaretur, improbareturque antiquorum Facultatis editio decretorum, tanquam Richerius, his editis, arcana Fa-cultatis ejus injussu, præter fas, evulga-verit, aut sacra Facultas clam habere vellet, quæ a 200. annis palam decreta & gesta in acta retulerit.

Quid postea egerit Richerius; quid pos-sus sit Cardinalis Richerii tempore, quid retractaverit; quid defenderit; quomodo retractationem explicaverit; quid denique scripserit; quid testamento factæ Orbi Chri-stiano testatum voluerit; qualia sint ejus

sci-

(a) Odesp. p. 624.

(b) Vid. Diss. præv. num. LXXXIX.

(c) Vid. Ambass. &c. p. 695

(A) Imbibitis erroribus prodidisse Richerius in sua defensione lib. I. cap. II. p. 337. multum que-ritur se a Perronio maligne & calumniose impetiturum apud Reginam, Magnates & Episcopos. E. G. dixerat Perronius Cancellario, Richerium tantumdem de statu Matrimonii Regina ejusque liberorum, quantum de Pontificis auctoritate, qui primum Regis Matrimonium dixerat licitum, dubitare. . . . Quæ ex calumnia deliberatum est de Richerio compingendo ut Balisticam Parisiensem, Vid. reliq. in ipsa Richer. def.

(d) Diss. præv. num. XVII. & seq.

(e) Vid. post Rich. Defens. libell. de Eccles. Potest.

DEFENSIO DECLARATIONIS

scripta post mortem publicata, nostra parvi refert, qui sacra Facultatis atque Ecclesie Gallicanæ, non unus privati hominis, caulam agimus.

Hoc certe non diffitemur, eum plerique Richerium pessime haberent, quod antiqua decreta coleret; multos eo exemplo fuisse deterritos, ne ea aperte tuerentur. Sed nos aulicis artibus gesta nihil moramur, sacre Facultatis gesta referimus.

C A P U T XXVI.

Acta Facultatis adversus MARCUM ANTONIUM DE DOMINIS & THEOPHILUM MILLETERIUM: item de LUDOVICO CELLOTIO ac FRANCISCO GUILLOVIO.

ANno 1617. Facultas censura notavit quatuor priores libros de Republica Christiana Marci Antonii de Dominis (A). Atque ille quidem de Ecclesia Romana sic docebat: *Erat ergo, & est Ecclesia principua nobilitate, existimatione, nomine & dignitatis auctoritate; non regiminis & jurisdictionis principatu: qua de re facultas sic censuit (a) Hac prepositio est heretica & schismatica, quatenus aperte insinuat Romanam Ecclesiam jure divino auctoritatem in alias Ecclesias non habere. Vigilantissime omnino in alias Ecclesias, non ipsam adunatam atque collectam universalem Ecclesiam. Provida ac docta Facultas adversus novos hæreticos, Romanum Principatum sic asserit; ut antique doctrinæ, & decretorum Constantiensium ubique recorderetur.*

Quod autem ille auctor diceret (b), a Parisiensibus unum supponi Papam univer-

salem, qui toti præsit Ecclesie universali, tanquam Episcopus universalis, eadem Facultas suppositionem, quam Parisiensibus tribuit, falsam judicavit, cujus falsitas in hac verba, **TANQUAM EPISCOPUS UNIVERSALIS, cadit, quæ alii Episcopi sicut tantum Papa vicariis.** Sic sædam & adulatoriam ac postremis temporibus ortam sententiam, ex cæcis decretis Papam Conciliis anteponebat, præsertim Traditionis memorem a se amolitur. Hujus vero censuræ Du Vallium ejusque affectas, auctores extitisse constat; neque effecerunt, ut sacra Facultas a præcorum decretorum auctoritate ac sententia recederet.

Anno 1641. Ludovicum Cellotium (*) (B) Conciliorum auctoritati detrahere visum, eoque nomine censura notatum, sacra Facultas (c) suscepit affirmantem & profitentem illud: nempe, *Conciliorum Generalium convocationem quandoque necessariam.*

Cum Milleterius de usu poenitentiae questione mota librum edidisset sub hoc titulo: *Le Pacifique Veritable*; quo libro assereret (d): *Sedis Apostolica decreta de fide, eo solum statu esse infallibilia, si in Conciliis Œcumenicis ferrent, atque in solis Conciliis Œcumenicis consensum unanimum Ecclesie declarari, Facultas sic censuit: Haec propositiones in quantum infallibilitatem Ecclesie universalis, in nullo alio statu quam in solo Concilio Œcumenico congregatae tribuunt, & ipsam aliquo tempore legitimum usum poenitentiae cognitione caruisse supponunt, temerariae sunt, ipsi Ecclesie injuriosæ & hereticae.* Sic cum de Conciliis Generalibus ac Sede Apostolica ageretur, sacra Facultas antiquis decretis hærens, infallibilitatem non Sedi Apostolicæ soli, sed Ecclesie Universali tribuit, eamque con-

(A) De Dominis (Marcus Antonius) primum Jesuita non parum doctus, & ut ipse profiteatur, Romana Sedis placitis addidissimus, deinde Archiepiscopus Spalatenis, scripsit de Republicis Ecclesiasticis Libros X. ut varia eruditione plenos, sic argumentis subtilioribus obstratos. Ille in Angliam profugus hos edidit libros, a quibus legendis multum deterreri debent tirones Theologi, ac eruditionis specie plus æquo permoti, captivæ probabilitate fallantur. Ceterum ex his libris nonnulla excerpti possunt utilia.

(a) Vid. cens. Facult. post Def. Rich. prop. xxii. ap. de Dom. tom. I. lib. ij. cap. viij. n. 13. pag. 82.

(b) Prop. XLVII. ap. de Dom. lib. IV. cap. XI. n. 15. p. 484.

[*] Jesuitam.

(B) Ludovicum Cellotium. Ille adversus Petrum Aurelium scripserat librum, cui titulus est, de Hierarchy Ecclesiastica, in quem ad se delatum sacra Facultas delictos Doctores jusserat inquirere. Censura jam parabatur, & multæ propositiones notabantur, ut *novæ, falsæ, periculosa, temeraria, ridicula*, quando Cardinalis DE RICHELIEU censuram edi vetuit pollicitus Jesuitam omnia sua explanaturum & emendaturum.

(c) Vid. ap. Dargent.

(d) Vid. ap. Dargent.

constare docuit, non tantum in Conciliis Generalibus; sed etiam in Ecclesia toto Orbe diffusa; prorsus ex ea fide, quam professa erat adversus Sarrazinum: *Quod in Conciliis tota auctoritas, dans vigorem statutis, residet non in solo Summo Pontifice, sed principaliter in Spiritu Sancto, & Ecclesia Catholica: ut Spiritus Sanctus toti Catholicae Unitati primitus adhaereat, eaque sit radix, unde certitudo & infallibilitas in Concilium quoque Ecumenicum, hoc est, in ipsam Christiani nominis repræsentationem influat: quæ mirum in modum cum Gallicanæ Declarationis Articulo IV. congruunt.*

Franciscus Guillovius Baccalaureus, pro Minore ordinaria responsum, multa in thesi proponebat, quibus auctoritati Episcoporum a Christo instituta, eorumque in Conciliis assidentium iudiciariæ potestati derogaret, anno 1656. Facultas actum distulit; atque eodem anno 15. Januarii suscepit Baccalaureum hæc scripto profectum (a): *Agnosco; & fateor Episcoporum jurisdictionem esse Juris Divini, & esse immediate a Christo, eosque in Conciliis generalibus vere esse Judices, atque in iis ex eorum judiciis Summum Pontificem pronuntiare.*

Hæc si intelligimus, confectam esse constabit quaestionem nostram. Profecto enim si quis est ex provisione Christi infallibilis, is non ex aliorum, sed ex suo iudicio pronuntiat: alioqui sui dubius, neque satis conficius assistentis Spiritus, aliis se permittit. Ac si media, ut vocant, humana requirere necesse sit; consilia sane, non iudicia, consiliariosque qui doceant ac suadeant, non iudices qui secum assideant ac decernant, exquirere oportet.

Ex his dogmatibus iussu Facultatis emendata Thesis atque in meliorem formam reducta est; quæ res in actis Facultatis sic præscripta est (b): *Ex ultima Appendice, in qua plus inerat involuta difficultatis circa Apostolatam ipsum, & annexa Apostolatu gratiarum dona & potestatem; nec non jura Episcoporum in convocandis Synodis particularibus, & in faciendis cum Summo Pontifice Conciliorum Generalium definitionibus; quidquid detorqueri poterat contra veritatem, totum illud erasum fuit.*

Ergo diligens lector sequentes consideret propositiones, quas Facultatis acta commemorant in Thesi erasæ esse, intelligatque, quam illa sint, quæ detorqueri possent contra veritatem. Prima propositio erasa: *Petrus in Primatu Christi consors, & socius participatione factus est: quæ profecto si starent, haud magis Pontifici, quam Christo sacra Concilia anteferi possent.*

Erasum quoque illud, quod a Sancto Leone depromptum videretur; sed procul ab ejus mente desectum (c): *Si quid Christus cum Petro ceteris voluit commune esse Apostolis, nunquam nisi per Petrum dedit, quidquid illis non negavit: ne, quod est absurdissimum, Apostoli proxime a Petro, non autem a Christo ad Apostolatam ordinati videantur. Neque illud Facultas in Thesi reliquit: Solus Petrus successor habet Apostolos; quo Guillovius Episcopos ab Apostolorum successione ac jure, contra omnem antiquitatis fidem penitus amovebat.*

Deletum etiam illud: *Solus Pontifex Episcopos in Concilium, vel particulare, vel generale, nonnunquam ad melius necessarium convocat.* Hoc nempe erat quo Facultatem dicentem audivimus, involvi a Guillovio jura Episcoporum in convocandis Synodis particularibus. Nec placebat illud, ad melius necessarium, convocatas Synodos; quia illud melius infringebat, illud necessarium, quod quandoque agnoscendum, ad convocandas Synodos etiam generales, Facultas decreverat adversus Cellorium.

Denique erasum illud: *In Conciliis Pontifex auditis Episcoporum sententiis ac judiciis, pro sua auctoritate certoque ac infallibili charismate Verbum Dei pronuntiat; quod si admitteretur, jam Episcopi in Conciliis Consiliarii tantum, nec nisi nomine tenus Judices haberentur; atque in solo Pontifice auctoritas resideret; eaque evanesceret, quam Facultas agnoverat, a Christo profectam auctoritatem Episcoporum, in faciendis cum Summo Pontifice Conciliorum Generalium definitionibus.*

Itaque deletum illud: *Pontifex, auditis Episcoporum sententiis ac judiciis, pro sua auctoritate pronuntiat; ejus loco repositum est: Ex illorum sententiis ac judiciis ipse pronuntiat: sublato etiam certo illo atque*

infall.

(a) Dargent. Tom. III. p. 70.

(c) Leo Mag. serm. III. in anniv. assump. ejusd.

(b) lb. p. 69.

infallibili Pontificis charismate, quo quidem Episcopi Papali sententiæ obnoxii, non etiam ipsi Judices, verique Assessores essent: adeo nova hæc a Facultatis sententiâ abhorrebant.

Neque prætermittendum istud, iussa Facultatis in Thesi, repositum. Posteaquam nempe scriptum est: *Petrus totius Ecclesiæ fundamentalis petra, & Pastor universalis, Apostolorum Princeps a Christo constitutus*; iussa etiam Facultatis adscriptum: *jure etiam Divino ceteri Episcopi singularium plebium Capita*; cum Baccalaureus tantam optimates scripsisset: tanquam unus tantum Romanus Episcopus, non autem ceteri Episcopi, veri a Christo instituti Ecclesiarum Principes, & Capita haberentur.

Erat tum Clerus Gallicanus frequentissimo cœtu Parisiis congregatus. Scriptum ergo est in regestis Facultatis (a): *Domini Episcopi gratias egerunt Facultati, ex parte totius Cleri Gallicani, pro sua in defensione jurium Hierarchici Ordinis cura & sollicitudine, idque per organum D. Petri de Berthier, Episcopi Montalbanensis: quæ etiam in Cleri actis habentur; ut doctrinam Facultatis ab Episcopis & Clero Gallicano comprobatam esse constet.*

Jam ergo arbitramur intellectam omnibus, sacræ Facultatis, totinque adeo Ecclesiæ Gallicanæ doctrinam, in primum, Ecclesiæ universali ejusque unitati conjunctam vim Spiritus, radicemque infallibilitatis in ea unitate esse sitam, quæ in Concilium universalem Ecclesiam repræsentans transfundatur: solum illud esse, quod a fide deviare non possit. Ergo Pontificem qui deviare possit Ecclesiæ indeviabili merito esse subditum, in casibus certe illis generalibus quæ Constantiensibus decretis continentur; ac proinde Episcopos jure Divino institutos, Romanoque Pontifici, maxime in judicandis fidei quæstionibus, non Consiliarios, sed Assessores & Conjudices datos, ex quorum judiciis ipse pronuntiet; adeoque interdum convocationem Conciliorum generalium esse necessariam, quæ profecto vacant, si Romanus Pontifex, vel solus, non autem cum Ecclesia conjunctus, infallibilitate, atque adeo suprema & inclinabili potestate gaudeat.

Hinc Ecclesiæ status constitutus, atque in

Thesibus prædicti Francisci Guillovii iussa Facultatis scriptum: *Ecclesia jure Divino Monarchia est, tametsi aristocratiâ temperata*: Monarchia quidem, quod habeat Principem Petrum ejusque successorem pro tempore sedentem; temperata aristocratiâ, quod Petri successores a Christo dati sunt Episcopi; ut veri Principes ac Judices, ex quorum judicio pronuntiet.

Hinc damnatus Marcus Antonius de Dominis, ejusque propositio (*) habita est schismatica & hæretica, quatenus vult, Ecclesiam universalem secundum se totam esse aristocraticam.

Id qui adversari putant antiquæ sententiæ, quæ Papam subdit Concilio, hos ego affirmavero numquam in nostrorum libris versatos fuisse. Gerson quidem assidue Ecclesiæ statum agnoscit monarchicum. Hunc alii sequuntur; atque omnia maxime conciliant, dum Romano Pontifici tribuunt, ut Ecclesiis quidem singulis; non autem toti Ecclesiæ collectæ & adunatæ præster, & habeat quidem plenitudinem Apostolicæ potestatis; sed Conciliorum & canonum auctoritatē tanquam aristocratiæ temperamento moderandam.

C A P U T XXVII.

Artiouli Facultatis ad LUDOVICUM MAGNUM allati: Censura VERANTII & GUIMENII: ALEXANDRI VII. Bulla: Propositio Strigoniensis, ejusque censura.

EX his ergo decretis toties iteratis, ac perpetua Traditione servatis sacra Facultas Ludovico XIV. Magnæ sex illos articulos, toto postea Regno, edicti Regii auctoritate, vulgatos attulit, quos supra recensitos (b) hic prætermisimus, anno 1663.

Meruebat Rex maximus, meruebat sacra Facultas, atque optimus quisque, ne gliscens adulatio antiquorum decretorum robor & innatam Galliæ libertatē infringeret.

Anno 1658. excusus est Metis, quodam Carmelita auctore, sub Jacobi Verantii nomine liber, cum hoc ambizioso titulo: *La défense de l'autorité de notre Saint Pere le Pape, de nosseigneurs les Cardinaux,*
les

(a) Derg. loc. cit. p. 70.

(b) Vid. sup. lib. I. sect. I. cap. V. & in App. lib. III. cap. XI. Sup. lib. I. sect. I. c. XII.

(*) XIII.

les Archevêques, & Evêques, &c. quem librum sacra Facultas a Pictaviensibus Parochis consulta, multis habitis, per duos fere menses, publicis ac privatis congregationibus, censura notavit (*), ac censuram confirmavit 26. Maii Anno 1664.

Quod igitur Vernantius soli Summo Pontifici, infallibilitatem activam, passivam Ecclesie & Conciliis tribueret, sacra Facultas sic censuit (a): *Hæ propositiones quatenus excludunt ab Ecclesia infallibilitatem activam seu auctoritatem emergentia circa fidem dubia, infallibilis veritatis oraculo tollendi, & explicandi, falsæ sunt, temerariæ, scandalosæ, & hereticæ.*

Quod statuebat Vernantius (b), *Papam soli Deo subijci, nec nisi Divina potestate Papalem posse restringi potestatem, eique nullis legibus modum poni; Facultas proscribit his verbis: Hæc propositio intellecta de usu & exercitio potestatis Papalis, falsa est; Ecclesie & Conciliorum auctoritati derogans: diligentissime omnino, atque ex Majorum non modo decretis (c), sed etiam verbis, Papalem potestatem, utpote divinitus institutam, Deo soli quoad se; quoad usum & exercitium, sacris Canonibus Conciliisque subijciunt.*

Vernantius, nisi Papa infallibilis haberetur, aiebat mutandam professionem eam, qua credimus Sanctam Ecclesiam Catholicam & Romanam; quod abominata Facultas sic censuit (d): *Hæc propositio est falsa, temeraria, scandalosa & in fide periculosa; quippe quæ, ut jam diximus, Catholicam fidem pendere vellet a dubia, ne quid dicam gravius de Pontificia infallibilitate, sententia.*

Afferebat Vernantius (e), *a solis hereticis, ac schismaticis peti Concilia, ut perturbanda Ecclesie locus esset. At sacra Facultas: Hæc propositio universim sumpta, est scandalosa, Ecclesie Conciliis generalibus, ac sublimioribus potestatibus contumeliosa; quippe quæ sæpe Ecumenicis Conciliis congregandis operam dederint, atque ad ea etiam provocarint.*

Tom. I.

Cum Vernantius Conciliaris potestatis, ac jurisdictionis fontem in uno Pontifice collocaret, Facultas sic statuit (f): *Hæ sex propositiones, in quantum asserunt, Ecclesiam in Concilio generali congregatam non habere a Deo immediate jurisdictionem ac auctoritatem, falsæ sunt, verbo Dei & Concilii Constantiensis definitioni contrariæ, & olim a sacra Facultate reprobata.*

Negabat Vernantius, unquam examinatum, aut ulli appellationi fuisse subiectum id, quod Romani Pontifices decrevisset; Facultas e contra (g): *Hæ quatuor propositiones falsæ sunt, quatenus quædam asserunt, & aliæ innuunt, in nullo casu a Summo Pontifice appellari posse; sacra Conciliorum auctoritati derogant, ac germanis Ecclesie Gallicanæ libertatibus sunt contrariæ. Gallicanam libertatem contra quod Petrus de Marca non satis consulto dixerat, in suprema Conciliorum potestate nixam profitentur.*

Quod Vernantius diceret, cujusdam Doctoris de Pontificia infallibilitate sententiam a Facultate esse laudatam, id a se Facultas amolitur his verbis (h): *Hæc propositio imponit sacra Facultati, que mentem suam aperuit in articulis contra Lutherum, & in declaratione facta apud Regem Christianissimum, Anno 1663.*

Vernantius dixerat (i), eandem, quam Christus a Patre acceperat potestatem, totam in Romano Pontifice esse collatam: quæ documento sunt, quam hujusmodi homines cæco & interdum impio ferantur impetu. At quæ in eam sententiam congererat, Facultas, *ut scandalosa, piarum aurium offensiva, & ut verba præ se ferunt, blasphemum rejecit.*

De fidei regula, quod Vernantius scripserat (k), Facultas condemnavit his verbis: *Hæc propositio, qua parte asserit Summum Pontificem esse veram regulam fidei, temeraria est, & in errorem inducens; quod nempe in errore inducat, is qui pro regula fidei ponat Pontificem, quem infallibilem esse non constat.*

E e e

Quæ

(*) 24. Maii.

(a) Prop. I. & II. ap. Vern. p. 254.

(b) Prop. III. Vern. pag. 110.

(c) Gers. de potest. Eccl. conf. X.

(d) Prop. IV. Vern. pag. 247.

(e) Prop. V. Vern. pag. 105.

(f) Prop. VI. & seq. Vern. p. 358. 321. & seq.

(g) Prop. XII. & seq. Vern. p. 100. 244. 279. 428.

(h) Prop. XVI. Vern. pag. 241.

(i) Prop. XVII. & seq. Vern. p. 53. 128. 145. 243.

(k) Prop. XXIII. Vern. pag. 128.

Quæ Vernantius de jurisdictione Episcoporum a Romano Pontifice profecta dixerat (a) Facultas sic rejicit: *Haec propositiones, quarum duæ priores asserunt Apostolos non fuisse constitutos Episcopos a Christo, cetera vero, potestatem jurisdictionis Episcoporum non esse immediate a Christo, falsa sunt, verbo Dei contraria, & olim a sacra Facultate reprobata*. Hactenus Vernantii censuram referre placuit: cetera ad alium locum pertinent.

Amadæus Guimenius (A) omni recentiorum Casuistarum fæce collecta, id etiam de Pontificia infallibilitate scriplerat, *de fide eam esse, atque ita inferebat: Ecclesia errare non potest & consequenter nec caput ejus*: quem sacra Facultas, damnatis opinionum portentis, hac etiam in parte notandum censuit his verbis (b): *Doctrina his propositionibus contenta & illata, falsa est, temeraria, scandalosa, Gallicane Ecclesie libertatibus contraria, Universitatibus, Theologicis Facultatibus ac orthodoxis Doctoribus contumeliosa*, anno 1665. Sic duæ censuræ adversus Vernantium & Guimenium processerunt. Confutati acriter, quod nostra damnabant; quod autem contraria sequerentur, coerciti tantum, sed pro innata Gallis, ac nostræ Facultati modestia, nulla hæreseos aut etiam erroris nota inusti sunt.

Has igitur censuras nostra memoria accuratissimas atque elaboratissimas, summaque moderatione libratas esse constat; nec tamen desuere, qui Alexandrum VII. adversus modestissimam Facultatem, antiqua & probata tuentem, instigarent.

Ille igitur ad Regem adversus Sorbonicas censuras gravem expostulationem habuit, datis literis (B) 6. Aprilis anno 1665. (c) At Rex prudentissimus, nihil se commovit, gnarus scilicet impositum

fuisse Pontifici, ac Sorbonicos priscae sententiæ instituisse.

Anno 1665. (*) Bulla Romæ prodiit, qua censuras adversus Vernantium & Guimenium, uti presumptuosas, temerarias, atque scandalosas, cassas & irritas declarabat, defendique & allegari sub excommunicationis pœna Apostolica auctoritate prohibebat; ulterius iudicium de prædictis censuris, deque opinionibus in libris Jacobi Vernantii & Amadæi Guimenii sibi & Sedi Apostolicæ reservabat. Gravis ea reservatio videbatur qua ferre cogereur interrim, quæ adversus Hierarchiam ac mores dudum invalescerent portenta opinionum, neque minus periculum quod Theologicæ Facultates, ipsique adeo Episcopi tanto in Ecclesiæ discrimine elingues fierent.

Grave item illud, quod erat in Bulla de Vernantii & Guimenii opinionibus dictum, præsertim iis quæ ad actionum moralium regulam pertinerent; nempe eas opiniones & gravissimorum Scriptorum auctoritate & perpetuo Catholicorum usu nixas quod Ecclesiæ Catholicæ maximo dehonestamento verteret.

Hoc Pontificium diploma, tametsi non erat ad nos solemni more missum; Roma tamen in privatarum epistolarum fasciculis pervenit in Galliam.

Deputati a Facultate qui rem examinarent, constitit apud omnes, diploma Pontificium Inquisitionis esse opus; editum quippe, non de Fratrum consilio in publico Concistorio, sed auditis suffragiis Cardinalium in tota Republica Christiana generalium Inquisitorum: qualia nemo unquam in Gallia admisit, præsertim cum illa clausula, *motu proprio*, quam novam & prisco jure incognitam, maxime in fidei quæstionibus Gallicana Ecclesia non admittit.

Cer-

(a) Prop. XXV. & seq. Vern. pag. 44. 49. 376. 382. 384. 388. 397. 455.

(A) Amadæus Guimenius,] sive potius Matthæus DE MOYA Jesuita Audomarenfis, hunc impium juxta & impudicum librum Lugduni edidit, cum approbationibus Hieronimi la Chiana & Societate Jesu, Luffii a Valentia Provincialis Capucinarum, & duorum Carmelitarum; quem librum cum suis censuris confingeret sacra Facultas 3. Febr. 1665. verita exscribere impudicissimas propositiones, sic censebat: *Haec propositiones quas sacra Facultas verbis tantum initialibus designandas de industria judicavit, ut modestia & pudori castorum aurium ac mentium consulentes, sunt turpes, scandalosa, propudiosa, nefanda, piarum aurium offensivæ, atque ab Ecclesia & ab omni hominum memoria proflus abolenda*. Collect. judic. &c. D'ARGENTRE tom. ii. p. 114.

(b) Cens. Guimen. D'arg. &c. & ap. Guim. de Bapt. prop. II. n. 4. p. 177.

(B) Dat. Literis | Regii juris cognitores, qui Breve legerant jussu Regis, hæc ipsi retulerunt: sacram Facultatem sic se gessisse, ut laudare eam potius Curia Romana, quam de ea conqueiri debisset.

(c) Vid. Dup. XVII. sec.

(*) 25. Junii.

Certum erat & illud, ut etiam optima formula constaret, nequidem ad nos pertinere Bullam, quæ more solemnè missa non esset; neque ipsi Pontifici eam mentem inesse ut Gallos obligaret, iis ritibus prætermisissis (A), qui antiquo Gallorum, imò totius Ecclesiæ jure nitantur,

Itaque facultas quiescendum rata: Rector Academiæ admonitus, sacræ facultati spondit suam & Universitatis operam minime defuturam, more Majorum, si quid gravius contingeret; Senatus Bullam divulgari vetuit; neque ulterius processit negotium. Itaque censura suo apud nos locò steterunt: Bulla annumerata iis, quæ ignota, nihil ad nos pertinerent.

Qui hæc perpenderit facile intelliget, sacræ Facultati cum Clero Gallicano maxime convenire; Clerique Declarationem anni 1682. ex intima ipsius Facultatis, imò Ecclesiæ doctrina esse depromptam; ac si quid difficultatis obortum est (B), id non ex ipso dogmate provenire, sed ex aliis rebus, quæ nihil ad rem nostram pertinent.

Quare sacra Facultas, priscis insistent vestigiis, condemnavit deductam ad examen suum jussu Senatus hanc censuræ Hungariæ propositionem (a): *Ad solam Sedem Apostolicam Divino & immutabili privilegio spectat de controversiis fidei judicare*; qua de re sic censuit: *Hæc propositio, quatenus excludit ab Episcopis & Conciliis etiam generalibus, de fidei controversiis auctoritatem, quam habent immediate a Christo, falsa est, temeraria, erro-*

nea, praxi Ecclesiæ adversa, verbo Dei contraria, doctrinam renovans alias a Facultate reprobata. 18. Maii Anno 1683.

Hæc doctrina Facultatis quam necessarium cum universa Declarationis Gallicanæ doctrina sit conjuncta, ex relatis sacræ Facultatis decretis manifestum reor. Sed antequam ad alia me convertam, eximam oportet eum, qui quorundam animis hæret scrupulus.

CAPUT XXVIII.

An sententia de potiore Concilii potestate, Regum juribus ac potestati noceat: THOMÆ CORCELLÆI responsum: Propositio IOANNIS HUSSII in Constantiensi Concilio condemnata.

Nempe objiciunt, Regnis ac Regibus periculosam esse nostram sententiam. Si enim spiritualis Princeps Pontifex, Ecclesiæ & Concilio subdit; subesse multo magis Regno ac generalibus Regnorum Conventibus temporales Reges: quo maxime argumento in antiquam sententiam Reges incitare conati sunt. Sed Thomas Corcellæus id ab Eugenio Legatis objectum, responso edito (***) coram Regni Principibus, ipsoque Carolo VII. Rege sic solvit (b): *Nec nullatenus sunt audiendi, qui ad alliciendum Reges & Principes, in contrarium auctoritatis Conciliorum dicunt quod si Concilia Generalia possent corrigere & deponere Summos Pontifices, pari ratione quod populi haberent corrigere & deponere Principes*

secu-

[A] *Ritibus prætermisissis &c.*] Multa insipienter dicunt & ridicule de Pontificiis Bullis Ultramontani, & hoc imprimis: Christianos omnes, Indos quoque, his Bullis parere debere, statim atque ad valvas Apostolorum, & in Campo Floræ affixæ fuerunt, quasi vero si quibus positiva lex nota non est nec esse potest, ei jubeantur obtemperare. Verum ipsa Conciliorum Generalium decreta non habentur pro legibus apud Christianos, nisi solenni ritu promulgata fuerint, id est inquisitione facta ac prolato Episcoporum, & Ecclesiarum judicio, quo certum fiat ea decreta Concilii vere Œcumenici fœtum esse. Quapropter sub Carolo Magnò & Ludovico Pio, noandum in Gallia promulgatam VII. Synodum de cultu sanctarum imaginum, Gallicani Præsules innoxii repudiarunt. Vid. de ea re admon. Jac. Sirm. Soc. Jes. in Conc. Francof. Tom. VII. Conc. Labb. p. 1054. Ea quoque causa fuit cur Hispani VI. Synodo intercesserint. Vid. Cons. Tolet. XIX. & inf. ap. D. BOSQUET lib. VII.

[*] *Edito 29. Jul. 1665.*

[B] *Si quid difficultatis obortum est.*] Curia Parisiensis, postquam diploma regium de Declaratione in suos commentarios retulerat, edito jussit, ut ea Declaratio in Scrinia sacræ Facultatis referretur, quod quidem factum est 2. Maij 1682. Sed quando relectum est decretum, quidam dixerunt delegandos esse XIV. Doctores, qui in Declarationem inquirerent. Quamquam enim ea in intima ipsius Facultatis doctrina esse deprompta. Facultas verebatur, ne relatio facta extraordinario modo jussu Curie, quid detrimenti ipsius juribus afferret. Facile composita est hæc controversia, & deinceps Baccalaurei Declarationis capita publicis thesibus defenderunt.

(a) *Cens. Facult. Paris. adv. cens. Arch. Strig. inst. varia scrips. vind. Maj. Schol. Paris.*

(*) *Biturgibus.*

(b) *Broun. dls. Libert. &c. part. II. cap. XII. num. 4. p. 23.*

seculares. Qui enim talia dicunt manifeste auctoritatem Conciliorum, & declarationem fidei super hoc factam destruunt, non plus tribuentes auctoritatis ipsi Congregationi Ecclesiae, quam uni Communitati seculari. Clare quoque negant, Concilium habere auctoritatem a Christo immediate, cum ipsum sic comparant Communitati seculari, quae non habet auctoritatem a Christo corrigendi aut puniendi Principem suum. Sed bene inspiciant definitiones Concilii Constantiensis, reperient in hoc magnam differentiam; nam ipsum Concilium Constantiense reprobatum illum Articulum XVII. inter Articulos Joannis Hussi contentum, QUOD PRINCIPES HABERENT PUNIRI AD ARBITRIUM POPULI, & tamen alterum probavit; QUOD CONCILIUM GENERALE HABET POTESTATEM IMMEDIATE A CHRISTO &c. Et hoc etiam apparet ex Sacris Scripturis, cum Christus ipse assignans differentiam inter hoc & illud, dicat (*): REGES GENTIUM DOMINANTUR EORUM, VOS AUTEM NON SIC: & Beatus Petrus in Canonica dicit de Pastoribus (**): NON UT DOMINANTES IN CLERIS, SED FORMA FACTI GREGIS. Doctores quoque lucide declarant, quomodo Papa non est dominus rerum Ecclesiae, sed Minister. Valde quoque extraneum est, & a veritate alienum dicere, quod non plus spiritualitatis reperitur in Congregatione legitima Ecclesiae, quam in una Communitate seculari, aut non specialior assistentia Spiritus Sancti, de quo Christus ad ipsam dixit (**): MITTAM VOBIS SPIRITUM VERITATIS, UT MANEAT VOBISCUM IN AETERNUM.

Quin ipse Richerius in sua defensione

sic ait (A): Ut quid ergo imponere Richerius, quod sustineat Concilium Generale esse supra Papam, quia, vel, sicut Comitibus generalia Regni sunt supra Regem? Numquam hoc venit in mentem Richerio. Adulatores Curia Romana, quorum etiam in Sorbona non exiguus est numerus, hoc effinxerunt, ut non solum Richerium, sed fidelissimos Regum servos & subditos odiosos redderent ipsismet Regibus, quamvis illorum jura contra Romanam Curiam tueantur.

Quod autem quidam etiam Parisienses aliud docuerint nihil moror; suoque loco ostendemus fuisse profecto tempus, quo totus fere Orbis in summa Juris publici ignoratione versaretur; quam imperitiam postera aetas superioris aevi Traditione merito emendavit: nec mirum Parisienses quosdam in re extra fidem una cum aliis errasse. Nego tamen omnes: nego hoc fulcimento nixos tribuisse Conciliis potiorum potestatem: nego Facultatem; nego Constantiense Concilium pessimo argumento usum: nego hoc detracto, sententiae veritati ac firmitudini detractum esse quidquam. Alia suppetebant, quae Thomas Corcellæus optime enarravit. Imo, ut idem Corcellæus demonstravit, sacrum illud Concilium, a quo maxime supra Pontificem Conciliorum evecta est auctoritas, damnavit insanam sententiam (*) quae Reges Regnis subjiceret, non Regna Regibus: adeo constabat ratione diversissima constitutas humanam ac divinam Civitatem. Itaque hæc, quae creandae invidiae objiciuntur, omittamus. Ecclesiae a Deo constitutæ & gubernatæ regimen, non ex mundani Regni ratione, sed ex Dei revelatione, atque ipsius Ecclesiae decretis, ex Patrum Traditione æstimemus.

(*) Luc. XXII. 25. 26.

(**) I. Pet. V. 3.

(***) Joan. XIV. 16.

(A) Hæc verba, quæ nonnullam obscuritatem habent, nusquam reperimus in Richerii defensione.

(*) Joannis Hussi.

BIBLIOTECA DE MONTSERRAT

13020100004225

BIBLIOTECA
DE
MONTSERRAT

Armari **CVIII** ^B

Prestatge 4º

Número 33

